Bundel van de Overdracht College-Raad van 12 mei 2017

1 Informatienota voorjaarsmoment
- Informatienota Voorjaarsmoment 2017
- Overzicht beantwoorde moties en toezeggingen

2 Perspectiefnota (PPN) 2018-2021
- Beslisnota Perspectiefnota 2018-2021
- PPN 2018-2021
- NOC NSF Public Affairs - Kansen voor participatie van kinderen in armoede met sport en cultuur

3 Jaarstukken 2016
- Beslisnota jaarstukken 2016
- 1. Jaarstukken 2016
- 2. Bijlagenboek jaarrekening 2016
- 4. (voorlopig) accountantsverslag PWC 2016

4 Meerjaren Prognose Vastgoed 2017 (MPV)
- Beslisnota MPV 2017
- Meerjaren Prognose Vastgoed 2017 (MPV)
- Projectenboek MPV 2017

5 Beleidsrapportage 2017 - 1 (Berap)
- beslisnota Berap 2017-1
- Link naar Berap 2017-1
- Berap 2017-1
- 20170601 Memo t.b.v. Berap Asbestinventarisatie fase 1

6 Voortgangsrapportages van de projecten
- Link naar voortgangsrapportage

7 Experiment Participatiewet (21.30 - 22.30 uur)
- Beslisnota Experiment Participatiewet

8 Motie 'Ontzorg de ondernemer' (M-11)
- Informatienota Motie “Ontzorg de ondernemer” (M-11)
- 1. M-11 Ontzorg de ondernemer
- 2. MKB-vriendelijkste gemeente 2015/2016
- 3. Ondernemerspeiling 2017, gemeente Zwolle/ format KING
- 4. Meting aanbod Digitale Dienstverlening 2016, Deloitte

9 Uitwerking motie declaratiefonds voor volwassenen (20.35 - 21.30 uur)
- Beslisnota Uitwerking motie declaratiefonds voor volwassenen

voorstel

Zwolle

Overdracht College-Raad

Datum 12 mei 2017

onderwerp	Informatienota voorjaarsmoment
portefeuillehouder	
informant	Visser - De Vos, Arlette (4017)
medeopstellers	
afdeling	Concernstaf
bijlagen	Voorstel: Informatienota Voorjaarsmoment 2017 Bijlage: Overzicht beantwoorde moties en toezeggingen

Voorgesteld besluit raad

voorstel

Zwolle

Informatienota voor de raad

Datum 3 mei 2017

Onderwerp	Voorjaarsmoment 2017
Versienummer	V.1

Portefeuillehouder wethouder Brink

Informant Adila van Dreven
Afdeling Maatschappelijke Ontwikkeling / OW
Telefoon 038 498 2267
Email A.van.Dreven@zwolle.nl

Bijlagen Overzicht beantwoorde moties en toezeggingen

Wij stellen u voor kennis te nemen van:

de samenstelling van de stukken van het voorjaarsmoment van de beleidscylus 2017 en de toezeggingen en moties die daarmee zijn afgehandeld.

Datum 3 mei 2017

Toelichting op het voorstel

Inleiding
De voorjaarsstukken van de beleidscyclus 2017 zijn:

2.1 Beslisnota PPN
2.2 Perspectiefnota 2018-2021

3.1 Beslisnota Jaarrekening 2016
3.2 Jaarrekening 2016
3.3 Bijlageboek jaarrekening 2016
3.4 **Vertrouwelijke** risicoparagraaf
3.5 **Vertrouwelijke** risicomatrix
3.6 Accountantsverslag 2016 PWC

4.1 Beslisnota MPV
4.2 MPV
4.3 Projectenboek MPV

5.1 Beslisnota berap 2017-1
5.2 Berap 2017-1
De Berap is digitaal beschikbaar (klik hier)

6.1 Voortgangs projecten
De voortgangsrapportage is digitaal beschikbaar (klik hier)

7. Beantwoording motie Experiment Participatiewet

8. Beantwoording motie Ontzorg de Ondernemer

9. Beantwoording motie Declaratiefonds

In de bijlage is de informatie opgenomen over de overige moties en toezeggingen die wij met deze voorjaarsstukken als beantwoord beschouwen.

Openbaarheid
Deze nota is openbaar

Burgemeester en Wethouders van Zwolle,

Datum 3 mei 2017

de heer drs. H.J. Meijer, burgemeester

mevrouw mr. I. Geveke, secretaris

Overzicht beantwoorde moties/toezeggingen in Voorjaarsstukken

Motienr	Onderwerp	Opdracht	Waar uitwerking
1 begroting	laagdrempelige armoede bestrijding	Roept het college op om • mede in overleg met vrijwilligersorganisaties (waaronder de diaconieën en maatjesprojecten) na te gaan hoe de toegang tot de dienstverlening op het gebied van werk, armoede, bijstand en schulden kan worden verbeterd, binnen de gemeentelijke organisatie en in samenwerking met organisaties in de stad, • zorg te dragen voor een dienstverlening op deze gebieden waarbij ieder huishouden één verantwoordelijke contactpersoon heeft voor ondersteuning op al deze gebieden (NB. die dus niet alleen doorverwijst maar samen met de betreffende persoon het nodige regelt), waar mogelijk in aansluiting op de ondersteuning van het Rijk (zoals toeslagen), • te investeren in laagdrempelige en persoonlijke dienstverlening, • te monitoren of de digitalisering van de dienstverlening drempelverhogend werkt;	Is meegenomen in het beleidsplan schulddienstverlening (reguliere overdracht 11 mei).
3 begroting	invoering declaratiefonds (participatie voor volwassenen)	De Zwolse raad verzoekt het college: - Met uitgewerkte voorstellen te komen voor een declaratiefonds en stadspas (waarmee de indieners van deze motie in de gelegenheid zijn om tijdens de behandeling van de voorjaarsbrief, indien nodig, gerichte amendementen in te dienen).	Apart raadsvoorstel als bijlage bij voorjaarstukken
8 begroting	geef de Nederlandse taal een boost	De Zwolse raad verzoekt het college: Met uitgewerkte voorstellen te komen tot een extra bedrag voor taalonderwijs aan laaggeletterden en mensen met een taalachterstand; in te zetten door en via het SWT en de afdeling WRA (waarmee de indieners van deze motie bij de behandeling van de voorjaarsbrief in de gelegenheid zijn om, indien nodig, gerichte amendementen in te dienen).	Middelen laaggeletterdheid bij de PPN

Motienr	Onderwerp	Opdracht	Waar uitwerking
11 begroting	Ontzorg de ondernemer	Verzoekt het college: - in gesprek met Zwolse ondernemersverenigingen knelpunten te identificeren en te zoeken om deze binnen gemeentelijke bevoegdheid te verlichten; - het resultaat hiervan te betrekken bij de investeringsbrief 2017	Aparte informatienota als bijlage bij voorjaarstukken . Hiermee wordt ook voldaan aan de toezegging Informatienota uitvoering motie Ontzorg de ondernemer (toezegging 133, infodebat 20-03-2017)
16 begroting	Inventarisering capaciteitsproblemen sportvelden	Verzoekt het college: • Conclusies te trekken uit de nu voorhanden zijnde informatie, o.m. weergegeven in de genoemde nota bij de begroting; • Gelijktijdig een prioritering aan te geven bij het terugdringen van de capaciteitsproblemen; • Bij de voorjaarsbrief 2017 rekening te houden met de daarvoor benodigde middelen.	Is opgenomen bij de PPN (knelpunt Aanleg kunstgrasvelden
387 lijst	Versterken strategisch vermogen voor toekomstbestendige binnenstad (M- 27)	Vraagt het college: Benodigde professionele kennis op het gebied van ontwikkelingen binnensteden te betrekken bij het proces tot een nieuwe visie op de Zwolse binnenstad en zo het strategisch vermogen te vergroten.	Is opgenomen in de PPN
447 lijst	Dierenwelzijn - bijtincidenten (M-30)	Roept op dat:- het college een "protocol bijtincidenten" opstelt waarbij in ieder geval dierenwelzijn en veiligheid (van mens én dier) als uitgangspunten worden gehanteerd.	De gemeente Zwolle heeft een protocol hoe om te gaan met bijtincidenten. Met dit protocol kunnen de toezichthouders en handhavers van de gemeente, eventueel in overleg en samenwerking met de politie, voorkomen dat een bijtincident zich herhaalt. Het protocol geeft hen mogelijkheid om een aanlijn- en muilkorfplicht op te leggen, de eigenaar krijgt dan ook het (dwingende) advies om met de hond een gedrags- en opvoedtraining te volgen. Als blijkt dat de eigenaar de aanlijn- en muilkorfplicht niet opvolgt, dan kan de hond in beslag worden genomen en ondergebracht bij het dierenasiel.

Motienr	Onderwerp	Opdracht	Waar uitwerking
			Daarna wordt in overleg met de eigenaar gekeken wat het vervolg is (bijvoorbeeld testen door een deskundige, het volgen van een resocialisatietraining). Het protocol wordt momenteel geactualiseerd. Dit nieuwe protocol wordt dan ook via de verschillende media van de gemeente Zwolle gecommuniceerd (Facebook, website (www.zwolle.nl/honden , @Zwolle etc). Het hebben van een protocol kan echter niet voorkomen dat een hond losbreekt en om zich heen bijt, met alle trieste gevolgen van dien. We raden inwoners dan ook aan dat wanneer zij een loslopende (agressieve) hond zien, om de gemeente Zwolle via 14038 , of de politie te bellen.
364 lijst	Passend selectiemoment en differentiatie in het onderwijs (M-11)	Verzoekt het college:- om innovaties in het primair en voortgezet onderwijs gericht op maatwerk voor kinderen door differentiatie in onderwijs en selectiemoment te ondersteunen en te stimuleren.- hierover te rapporteren voorafgaande aan de PPN van volgend jaar.	Aparte informatienota (reguliere overdracht 11 mei).
375 lijst	Dierenwelzijn- jaarlijks rondetafelgesprek over stand van zaken- actualisatie Nota Dierenwelzijn (M-19)	Roept op dat:• Het college van B&W van de gemeente Zwolle jaarlijks een rondetafelgesprek organiseert met alle partijen op het gebied van dierenwelzijn en daarbij ook de politieke partijen uitnodigt;• Waarbij centraal staat 1) hoe partijen het huidig beleid ervaren, en wat zij daarnaast van de gemeente Zwolle nodig hebben en 2) welke veranderingen en ontwikkelingen zij ervaren op het gebied van dierenwelzijnsbeleid; • Het college van B&W van de gemeente Zwolle de uitkomsten van dit jaarlijkse gesprek een plek geeft in de Nota Dierenwelzijn dan wel de uitkomsten beschouwd als input voor visie en te formuleren beleid;• De organisatie van dit gesprek onderdeel uitmaakt van de nota Dierenwelzijn en dat deze dus op dit punt	Het gesprek heeft plaatsgevonden, en zal jaarlijks worden gecontinueerd

Motienr	Onderwerp	Opdracht	Waar uitwerking
		geactualiseerd wordt	
469 lijst	Oplossen knelpunten schulddienstverlening zelfstandigen (M12-3)	Verzoekt het college: Te onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om op gemeentelijk niveau met (maatwerk)oplossingen te komen voor de problemen waar zelfstandigen tegen aan lopen die gebruik willen maken van schuldhulpverlening en/of zelfstandigen met Bbz-problematiek.	Wordt meegenomen in het beleidsplan schulddienstverlening (overdracht raad 11 mei regulier).
266	Sociale Bijstand	verzoekt het college- een voorstel uit te werken voor een Zwolse meer stimulerende bijstandsregeling en dit aan te melden als experiment als bedoeld in bovenbedoelde Kamermotie - deze aan de raad voor te leggen voor de behandeling van de PPN in 2016	Aparte informatienota als bijlage bij de voorjaarstukken
190 lijst	Werk in goede banen	Verzoekt het college:- Per kwartaal (bij beleidscyclus) een overzicht aan te leveren van de reguliere banengroei, de uitstroom uit bijstand en de gerealiseerde quotumbanen;- Dit tenminste in de periode 2015 – 2018 te doen.*	Meegenomen in de beleidscyclus.
449 lijst	Verruiming vangnetregeling zwemles (M-36)	Roept het college op:- een voorstel te doen om de leeftijdsgrenzen van de vangnetregeling voor zwemles te verruimen, ten behoeve van de integrale afweging te maken in het voorjaar van 2017.	Wordt afgehandeld bij de PPN (knelpunt Zwemvangnet,)
401	Integratie G sport in Zwolle	Roept het college op: Te onderzoeken hoe sportverenigingen kunnen worden gestimuleerd en gefaciliteerd om G- sport zodaning te integreren in hun aanbod dat daardoor iedere potentiele G-sporter voldoende keuzevrijheid heeft.	Wordt afgehandeld bij de PPN (knelpunt G-sportbeleid) Hiermee wordt ook voldaan aan de toezegging (toezegging 125, besluitv. 11-11-2016) Aangepast sport.
403	Versterken van lokale en regionale	Roept het college op om: - Het initiatief te nemen om, samen met lokale en	Opgenomen in programma Cultuur Jaarrekening

Motienr	Onderwerp	Opdracht	Waar uitwerking
	cultuurlandschap	regionale culturele instellingen en andere betrokkenen, een krachtige lobby richting Den Haag in te stellen om specifiek aandacht te vragen voor meer regionale spreiding in het culturele landschap.	
359	Aan de slag met diversiteit in de culturele sector	Roept het college op : in gesprek te gaan met de culturele sector en dan met name de gesubsidieerde instellingen om diversiteit op de agenda te zetten - In de subsidievoorwaarden tevens aandacht te besteden aan onderlinge afstemming, samenwerking en ondersteuning tussen instellingen voor een breed gevarieerd totaalaanbod - op grond daarvan een verplichting tot maximale inspanning op te nemen in de subsidievoorwaarden (bijvoorbeeld door middel van de Code Culturele Diversiteit eraan te koppelen) - de resultaten terug te koppelen aan de raad	Opgenomen in programma Cultuur Jaarrekening

Toezegging			
125	Aangepast sporten	Bij de perspectiefnota van volgend jaar zal een voorstel over het vervolg na 2017 m.b.t. aangepast sporten aan de raad worden voorgelegd.	Wordt afgehandeld bij PPN, relatie met motie 401
133	Ontzorg de ondernemer		Aparte informatienota, relatie met motie 11 begroting
137	Voorstel investeren in werkgelegenheid	Tenslotte doet de wethouder de toezegging dat het voorstel nader wordt uitgewerkt in de PPN, inclusief de financiële vertaling van de verkenner en opdracht die daarbij hoort. Hierbij zal het college haar best doen om bij de investeringsagenda het thema werkgelegenheid voor lageropgeleiden al zo concreet mogelijk aan de orde te laten komen. Ook meetbaarheid, in de zin van wat levert het op, zal daar onderdeel van uitmaken.	Een voorstel is al aan de raad voorgelegd, besproken op 3 april info/debat. Formele besluitvorming vindt plaats bij de PPN

voorstel

Zwolle

Overdracht College-Raad

Datum 12 mei 2017

onderwerp	Perspectiefnota (PPN) 2018-2021
portefeuillehouder	Jan Brink
informant	Dreven, Adila van (2267)
medeopstellers	
afdeling	Concernstaf
bijlagen	Voorstel: Beslisnota Perspectiefnota 2018-2021 Bijlage: PPN 2018-2021 Bijlage: NOC NSF Public Affairs - Kansen voor participatie van kinderen in armoede met sport en cultuur

Voorgesteld besluit raad

voorstel

Zwolle

Beslisnota voor de raad

Datum 3 mei 2017

Openbaar

Onderwerp Perspectiefnota 2018-2021
Versienummer

Portefeuillehouder JE Brink
Informant Jan van Dijk/ Adila van Dreven
Afdeling CS/ CSADV
Telefoon (038) 498 2664/2267
Email J.van.Dijk@zwolle.nl/A.van.Dreven@zwolle.nl

Bijlagen

De raad wordt voorgesteld te besluiten om:

De Perspectiefnota 2018-2021 vast te stellen en daarmee

1. In te stemmen met het per 2018 toevoegen van de buffer sociaal domein en de risicoreserve sociaal domein aan de algemene middelen respectievelijk de algemene concernreserve.
2. In te stemmen met het instellen van een structurele behoedzaamheidsmarge van € 1,0 mln. in 2018 oplopend naar € 2,5 mln. vanaf 2020, ingeval de verwachte transformatieopbrengsten in het sociaal domein lager uitvallen.
3. De eerder vastgestelde bezuiniging op inwonersondersteuning ad € 2 mln. gefaseerd in de jaren 2018 t/m 2021 door te voeren.
4. In te stemmen met de structurele investeringsvoorstellen, genoemd onder:
    a. Strategische opgaven € 4,1 mln. in 2018 oplopend naar 4,5 mln. in 2021
    b. Andere investeringsvoorstellen € 1,2 mln. 2018, aflopend naar € 0,9 mln. in 2021.
    c. Knelpunt exploitatie vastgoed € 0,46 mln.
5. In te stemmen met de incidentele investeringsvoorstellen, genoemd onder:
    a. Strategische opgaven € 11,3 mln.
    b. Andere investeringsvoorstellen € 8,1 mln.
6. In te stemmen met een toevoeging van € 3,2 mln. aan het stadsontwikkelfonds.
7. In te stemmen met het beschikbaar houden van € 3,0 mln. voor afwegen intensiveringen en knelpunten bij de begroting 2018.
8. De resterende incidentele middelen (€ 2,8 mln.) toe te voegen aan de reserve incidentele bestedingen.

Zwolle

Datum 3 mei 2017

Toelichting op het voorstel

Inleiding
In maart hebben wij met u van gedachten gewisseld over de voorjaarsbrief. In deze perspectiefnota hebben wij die geconcretiseerd en doen wij investeringsvoorstellen om te werken aan het Zwolle van nu en morgen.
In deze perspectiefnota gaan wij in op de strategische opgaven. In sommige gevallen doen wij het voorstel om met de uitwerking in 2017 te starten. Zie hiervoor ook de beleidsrapportage 2017-1

Beoogd effect
Het vaststellen van het meerjarig beleid en het daarbij behorende financieel beeld

Argumenten
In het hoofdstuk financiën (hoofdstuk 2) is het totaal beeld geschetst van het structurele en incidentele financieel perspectief. Hierin is ingegaan op de genoemde beslispunten.
In hoofdstuk 3 zijn de investeringsvoorstellen rond de strategische opgaven gespecificeerd, terwijl de andere investeringsvoorstellen in hoofdstuk 4 zijn weergegeven

Openbaarheid
Openbaar

Burgemeester en Wethouders van Zwolle,

de heer drs. H.J. Meijer, burgemeester

mevrouw mr. I. Geveke, secretaris

Perspectiefnota 2018 - 2021

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave 1
Hoofdstuk 1 Zwolle van nu en morgen 3
Hoofdstuk 2 Financieel perspectief 7
Hoofdstuk 3 Investeringsagenda strategische opgaven 10
Hoofdstuk 4 Andere investeringen 29

Bijlage 1 Investeringsoverzichten 46
Bijlage 2 Financiële samenvatting sociaal domein 49

Hoofdstuk 1 Zwolle van nu en morgen

Het Zwolle van nu en morgen

Werken aan het Zwolle van morgen. Dat is het motto van de Perspectiefnota 2018-2021. Hierin beschrijven wij hoe wij willen bouwen aan de toekomst van de stad en regio. Door de groei te gebruiken om de kwaliteit van de stad te vergroten. Door een sprong in stedelijkheid te maken met behoud van de bijzondere eigenschappen van Zwolle. Door gericht te investeren in strategische thema's die van belang zijn voor het Zwolle van morgen. In deze perspectiefnota werken we daartoe de lijnen uit de voorjaarsbrief verder uit en vullen we voor de eerste jaren de investeringen concreet in.

Het perspectief van Zwolle voor de komende jaren is groei. Dat perspectief hebben we in de voorjaarsbrief verbonden met de ambities uit de vier agenda's uit het coalitieakkoord en een aantal strategische opgaven. We willen nu verdere stappen zetten om de toekomstbestendigheid van de stad te vergroten. Door te investeren in het sociaal en menselijk kapitaal van de stad. In het woon- en leefklimaat. En te werken aan een energieneutrale, klimaatadaptieve en circulaire stad. Waarbij geldt dat werken aan het Zwolle van morgen betekent investeren in het Zwolle van nu. En we hebben ook de mogelijkheden om te investeren. Na jaren van krapte, bezuinigingen en behoedzaam financieel beleid, waarin we toch telkens de ruimte voor investeringen hebben gevonden, constateren we dat de financiële positie zich sterk heeft verbeterd. Incidenteel beschikken wij over een begrotingsruimte van € 33 mln. en structureel over € 11 mln., inclusief de toevoeging van de buffer sociaal domein aan de algemene middelen. Dat schept ruimte om te bouwen aan een toekomstbestendige stad.

Wij werken aan een toekomstbestendige stad. De lange termijn ontwikkelingen brengen nu kansen en uitdagingen met zich mee. Die vertalen we in deze PPN in concrete investeringen. Daarbij beperken we ons veelal tot investeringen in 2018 en 2019. Dat doen we niet omdat we denken dat we onze ambities in twee jaar denken te kunnen bereiken. We hebben de strategische thema's juist geformuleerd omdat het hier onderwerpen betreft waar we langjarig aan zullen moeten werken. En de ambities zijn bedoeld voor de lange termijn. Tegelijkertijd gaan ontwikkelingen snel en is het in veel gevallen lastig om nu al te bepalen waar we vanaf 2020 precies in moeten investeren. Door niet alles voor de komende jaren vast te leggen, zijn we adaptiever en kunnen zo makkelijker inspelen op nieuwe ontwikkelingen binnen de thema's. Daarom houden we ook ruimte in ons financiële perspectief. Zowel incidenteel als structureel. Voor toekomstige investeringen, maar ook vanwege de onzekerheden die binnen het sociaal domein aanwezig zijn.

De gemeente is niet de enige organisatie die investeert in Zwolle. Veel mensen, bedrijven en organisaties werken aan een toekomstbestendige stad en regio. En daarbij zoeken partijen elkaar op. Juist die samenwerking vormt de kracht van Zwolle en de regio. Wij willen deze kracht gebruiken. Dus we kijken naar waar de energie en dynamiek zit in de stad en sluiten daarbij aan. Of we geven juist de kaders aan en proberen partijen uit te dagen samen met ons te investeren. De rol van de gemeente verschilt daarom per onderwerp en in de uitwerking van de verschillende investeringen gaan we daar verder op in.
De door ons benoemde strategische thema's zijn niet uniek voor Zwolle. Zo presenteerden gemeenten, provincies en waterschappen een investeringsagenda voor de kabinetsformatie waarin energietransitie, klimaatadaptatie en circulaire economie centraal staan. Wij hebben deze opgaven in de voorjaarsbrief benoemd als cruciaal voor de toekomstige ontwikkeling van Zwolle. De investeringsagenda van Zwolle sluit daarmee naadloos aan bij de nationale agenda. Dat vergroot ook de mogelijkheden om samen te werken en waar mogelijk aan te sluiten bij en gebruik te maken van landelijke en provinciale investeringen. Ook onderwerpen als transformatie in het sociaal domein, woningmarkt, wonen en zorg, inclusieve arbeidsmarkt en armoede en schuldhulpverlening komen terug op de landelijke agenda.

In deze PPN gaan we verder in op de strategische thema's die we in de voorjaarsbrief hebben benoemd. We investeren daarnaast in andere zaken die van belang zijn om vorm te geven aan de groei van de stad. De richting van de ontwikkkeling van de fysieke leefomgeving van Zwolle in de komende jaren leggen we vast in de omgevingsvisie. Rond de zomer ontvangt de raad de omgevingsvisie 1.0. Wat in ieder geval nodig is, is de bouw van nieuwe woningen. Daarom stellen we geld beschikbaar voor de uitvoering van de woonagenda en investeren we in het begeleiden van de transformatie van delen van Oosterenk van kantoren naar woningen. Ook investeren we in onze capaciteit om mee te werken aan het toenemende aantal ruimtelijke initiatieven. De groei van de stad heeft ook gevolgen voor ander voorzieningen. Zo zien wij de druk op de kunstgrasvelden toenemen en stellen daarom geld beschikbaar voor de aanleg van drie nieuwe velden. De komende maanden kijken wij nog naar de onderwijshuisvesting en welke investeringen dit nog met zich mee kan brengen. Het werken aan de groei van Zwolle valt samen met een transitie binnen het fysieke domein. Deze wordt vormgegeven via de omgevingswet. Dit is een ingrijpende stelselherziening waarvan de invoering de komende jaren een forse investering vereist. Tegelijkertijd past de wet bij de beweging die wij als stad en organisatie aan het maken zijn. Met ruimte voor initiatiefnemers, belanghebbenden en de gemeente.

De groei van Zwolle heeft gevolgen voor de positie van de stad in relatie tot de omgeving. Dat zien we als eerste in de regio. Stad en regio hebben elkaar nodig. Daarbij past het bij de positie van een stad als Zwolle om waar nodig het voortouw te nemen in ontwikkelingen. De regio Zwolle geldt daarbij in de rest van land ook als voorbeeld voor succesvolle regionale samenwerking. We willen deze samenwerking de komende jaren verder uitbouwen. Bijvoorbeeld door gebruik te maken van de uitkomsten van het onderzoek de Kracht van Oost-Nederland. Dat onderzoek laat ook zien dat de positie van Zwolle in het land aan het veranderen is. Tot één van de belangrijkste economische centra buiten de Randstad. De kansen die dit biedt, willen we de komende jaren verzilveren. Daar zijn de investeringen uit deze perspectiefnota op gericht. Het betekent ook dat de gemeentelijke organisatie een stap moet maken. We willen het strategisch vermogen van de organisatie vergroten om zo beter in te kunnen spelen op ontwikkelingen en initiatieven in stad, regio en land. Gezien alle ontwikkelingen bevinden we ons op een soort scharnierpunt. Om hier goed op in te kunnen spelen, investeren we de komende jaren in de gemeentelijke organisatie.

Sociaal maatschappelijke ontwikkelingen

Zwolle is een sociale en inclusieve stad. Die stad willen we blijven, ook met 140.000 inwoners. In het raadsdebat over de voorjaarsbrief was veel aandacht voor sociale thema's als armoede, zorg, welzijn en werk. Dat sluit aan bij de strategische sociale agenda die wij op dit moment samen met onze partners vormgeven. Daar zien wij in ieder geval drie grote thema's:

- Naar een inclusieve arbeidsmarkt: een goede aansluiting tussen opleiding en arbeidsaanbod in de veranderende arbeidsmarkt vraagt om een gerichte aanpak waarbij wordt geïnvesteerd in mensen. Met speciale aandacht voor lager opgeleide werknemers die extra kwetsbaar zijn omdat zij niet kunnen voldoen aan de toenemende eisen van werkgevers of omdat hun banen verdwijnen of veranderen door robotisering. Dit onderwerp werken wij verderop uit in de human capital agenda.

- Langer thuis wonen: Ouderen en mensen met die ondersteuning nodig hebben wonen steeds vaker thuis. Dit vraagt om een gedifferentieerd woningaanbod met voldoende passende en betaalbare woningen. Daarnaast ontstaat een toenemende behoefte aan nieuwe vormen van ondersteuning en begeleiding in de eigen leefomgeving die aansluiten bij de wensen en behoeften van inwoners.

- Tweedeling in leefstijlen: het gaat hierbij zowel om maatschappelijke tweedeling als om tweedeling in economische zin door onder meer robotisering en digitalisering van werk. Hoe die tweedeling in Zwolle zich precies ontwikkelt brengen we de komende periode beter in kaart. Het Trendbureau Overijssel is op dit moment eveneens bezig met een studie naar groter wordende tegenstellingen in de samenleving en het de ongelijkheid in perspectief van mensen.

Bij het werken aan een sociale stad waarin iedereen naar vermogen mee kan doen en meedoet, ligt de komende jaren het accent op de uitvoering van de transformatieagenda.We zien dat er grote stappen worden gezet in de transformatie. Doordat meer vanuit mogelijkheden wordt gedacht, bereiken we meer voor inwoners die ondersteuning nodig hebben. Ook hebben we beter inzicht in welke maatregelen het meest doeltreffend zijn om de gewenste effecten te realiseren en hebben we inmiddels belangrijke tussendoelen bereikt binnen de verschillende transformatiethema's. De meest voor de hand liggende acties, zoals het vaststellen en uitdragen van onze visie en het goed uitlijnen van de werkzaamheden van het SWT, hebben we al gerealiseerd. Acties waar het nu om gaat zijn erop gericht om nog meer te bereiken door samen met cliëntenvertegenwoordigers en aanbieders bij te sturen en nieuwe aanpakken te realiseren. Onze overtuiging is dat we juist door niet alles vooraf dicht te timmeren maar ruimte te geven aan betrokken in de stad veel kunnen bereiken. Binnen de vijf thema's uit de transformatieagenda hebben we kansrijke activiteiten uitgewerkt waarmee we de doelstellingen van de transformatie voor de lange termijn zo goed mogelijk verwachten te bereiken. Hieronder kort de belangrijkste beoogde resultaten en aanpak per thema. Deze worden later in de PPN verder uitgewerkt.

Thema 1: Samenkracht van mensen
Door te investeren in preventieve voorzieningen en laagdrempelige algemene voorzieningen in de wijk worden effectieve en voordelige ondersteuningsvormen geboden. Daardoor is minder inzet van duurdere vormen van dagbesteding en diensten in en aan huis (diah) nodig, wat in 2019 een besparing zal opleveren. Dit thema werken we uit in 4 verschillende thema's: alternatieve vormen van dagbesteding (18+), preventie armoede en schuldenproblematiek, versterken preventie jeugd en maatschappelijke participatie van inwoners die langdurig inkomensondersteuning ontvangen.

Thema 2: Integrale (gezins)aanpak
Binnen dit thema wordt ingezet op verschillende activiteiten die de eigen regie van inwoners en passende, integrale ondersteuning bevorderen. Daartoe zetten we onder meer in op resultaatgerichte contractering voor jeugdhulp en diah, waarbij aanbieders worden betaald naar de effecten die hun ondersteuning oplevert. Daarnaast bevorderen we het ontwikkelen van vernieuwende vormen van ondersteuning door aanbieders, onder meer voor jongeren, optimaliseren we het gebruik van ondersteuningsplannen en zorgen we voor betere monitoring van de inzet van aanbieders en andere betrokkenen. Al deze acties zijn nodig om de vraag naar dure specialistische ondersteuning om te buigen, wat in 2019 een besparing kan opleveren.

Thema 3: Passend wonen met zorg
Doel van dit thema is dat iedere inwoner die dat nodig heeft passend kan wonen met eventuele zorg en ondersteuning. Dat betekent dat inwoners zo lang mogelijk en weer zo snel mogelijk zelfstandig kunnen wonen. Dit bevordert de zelfredzaamheid van inwoners en vermindert de inzet van dure intramurale woonvoorzieningen. Om dit te realiseren werken we de komende jaren met zorgaanbieders, welzijnsinstellingen, woningcorporaties, zorgverzekeraars en de doelgroep zelf aan een drietal uitwerkingslijnen: geschikte woningen, vitale netwerken en toegankelijke wijken.

Thema 4: Samenhang en samenwerking in de toegang
We willen dat kinderen en ouders een sneller en beter passend antwoord op hun ondersteuningsvraag krijgen door het verbinden van sociaal wijkteam, huisartsen en gespecialiseerde jeugdhulp (jeugd GGZ). Dat doen we door bij de huisartsenpraktijken een jeugd- en gezinswerker, ondersteund door een GZ psycholoog, uit het sociaal wijkteam te positioneren. Zo wordt bij de toegang gezorgd dat de best passende ondersteuning wordt ingezet voor jeugdigen en gezinnen. Dit zal naar verwachting in 2020 een aanzienlijke besparing op dure jeugdhulp opleveren.

Thema 5: (Arbeids)participatie en bijstand
We willen een inclusieve arbeidsmarkt realiseren waarbij zoveel mogelijk Zwollenaren werken in zo regulier mogelijk werk. Kandidaten die kunnen participeren leveren een bijdrage naar vermogen. Doelstelling is om 350 kandidaten per jaar te laten uitstromen naar betaald werk, waardoor de uitkeringslasten met een substantieel percentage zullen verminderen. Om deze doelstelling in 2020 te behalen is het van belang om te anticiperen op een veranderende arbeidsmarkt en dit samen met partners in de stad en regio (werkgevers, onderwijs, werknemers) te doen. Daarom ondersteunen we werkgevers om hun rol hierin te vervullen en ontwikkelen we een aanpak om kandidaten arbeidsfit te krijgen en te houden. Om binnen het participatiebudget voldoende middelen beschikbaar te houden om mensen te begeleiden naar betaald werken investeren we de komende jaren structureel om eerdere bezuinigingen op dit budget te compenseren.

Waar mogelijk proberen wij de activiteiten zo vorm te geven dat deze uit bestaande budgetten betaald kunnen worden en samen met andere partijen worden opgepakt. Voorbeelden hiervan zijn de activiteiten om te komen tot resultaatgerichte contractering voor Wmo en Jeugdhulp en het onderzoeken van de specifieke ondersteuningsbehoefte van jongeren van 16 tot 27 jaar. Voor een deel van de activiteiten die wij voorstellen bij de transformatiethema's zijn wel extra investeringen nodig. Zo kunnen we de noodzakelijke transformatiebeweging op gang brengen en extra inzetten op preventie.

Verderop in de perspectiefnota staat een aantal voorstellen om in de komende jaren extra te investeren in preventie en zelfredzaamheid om daarmee op langere termijn de vraag naar meer specialistische ondersteuning sterk te verminderen. Vooralsnog zijn voorstellen voor 2018 en 2019 opgenomen. Voorstel is om bij de perspectiefnota 2020 - 2023 opnieuw de balans op te maken in hoeverre de transformatiedoelstellingen dan zijn bereikt en of de bezuinigingen door minder behoefte aan geïndiceerde ondersteuning al worden gerealiseerd. Eventueel kan dan worden besloten om op onderdelen nog enkele jaren extra te investeren om de gewenste veranderingen duurzaam tot stand te brengen.

De hierboven genoemde investeringen in transformatie zijn erop gericht om op termijn binnen de rijksbudgetten te komen. De besparing zal met name worden gerealiseerd door een afname van de inzet in gespecialiseerde ondersteuning (jeugdhulp en Wmo). Waar nu nog sprake is van meer vraag dan voorzien, is de verwachting dat we met deze maatregelen op langere termijn aanzienlijke besparingen kunnen realiseren. Zelfs met afnemende rijksbudgetten verwachten we dat daardoor op termijn de kosten van ondersteuning én preventie uit het rijksbudget betaald kunnen worden. Omdat hiervoor een fundamentele verandering in de manier van werken op allerlei niveaus nodig is zal het nog wel enige jaren duren voordat de effecten hiervan ook in financiële zin volledig zichtbaar worden. Voorzichtigheidshalve bouwen wij binnen onze begroting een behoedzaamheidsmarge in voor het geval de opbrengsten van de transformatie later komen of lager uitvallen.

Human capital en topwerklocaties: werk, werk, werk

Twee van de strategische opgaven die in de voorjaarsbrief zijn gepresenteerd hebben te maken met de ontwikkeling in de economie en de arbeidsmarkt. Dan gaat het om human capital en topwerklocaties. Daarom werken we deze opgave in nauwe samenhang uit. De human capital agenda raakt aan veel andere strategische opgaven en heeft ook weer duidelijke raakvlakken met de extra inzet op werkgelegenheid waar de raad onlangs over heeft gesproken. Zoals afgesproken stellen we een verkenner aan om het plan voor meer werkgelegenheid verder uit te werken.

De economie verandert snel onder invloed van drie factoren: technologisering, robotisering en flexibilisering van arbeid. Deze drie factoren hebben een significante invloed op de factor arbeid. Technologisering maakt snelle, hoogwaardige innovaties mogelijk en zorgt voor onvoorspelbaarheid op de arbeidsmarkt. Vooral laag- en middelbaar opgeleide vakwerkers zijn kwetsbaar op de veranderende arbeidsmarkt. Flexibilisering van arbeid leidt tot intersectorale mobiliteit: werknemers krijgen contracten bij verschillende werkgevers, ook in aanpalende sectoren, waar hun vakvaardigheden echter vaak (net) niet toereikend zijn. Deze intersectorale mobiliteit vraagt om het voortdurend op peil houden van vakvaardigheden door om- her- dan wel bijscholing, dit wordt een 'Leven Lang Leren' (LLL) genoemd. Voltooiing van de initiële opleiding is niet langer voldoende. Lager en middelbaar opgeleiden komen echter nog te moeizaam mee waar het gaat om LLL. Waar blijkt dat de hoogopgeleide zich wel regelmatig laat scholen, laten laagopgeleiden zich nauwelijks bijscholen. Hierdoor dreigt een tweedeling tussen lager opgeleide vakwerkers en hoogopgeleide kenniswerkers. Met de human capital agenda willen wij:

- Grip krijgen op de dreigende tweedeling die ontstaat tussen hoogopgeleide kenniswerkers en lager opgeleide vakwerkers door aansluiting op 'centres of expertise', 'centra voor innovatief vakmanschap' en Techniek- en Zorgpact.

- Stimuleren van werk naar werk, van werkloosheid naar werk en van onderwijs naar werktrajecten. Deze drie lijnen vragen een voortdurende samenwerking van economie – onderwijs – arbeidsmarkt. We bouwen een interne en externe regionale netwerksamenwerking vanuit de driehoek economie – onderwijs – arbeidsmarkt.

- Verbindende rol spelen in het voortdurend op peil houden van vaardigheden die leiden tot hoogwaardig vakmanschap. Trajecten die een focus hebben op een LLL verbinden, stimuleren en faciliteren.

De komende jaren investeren we in een ambtelijk programmateam om de ingezette beweging naar duurzame verbinding economie, onderwijs en arbeidsmarkt samen met partners door te zetten. Hierbij is ook een reservering van middelen nodig om de lobby en subsidieverwerving vorm te geven. Daarnaast is werkkapitaal nodig om innovatieve projecten uit te voeren, veelal vanuit een publiek private samenwerking. Bij het realiseren van de doelen van de human capital agenda spelen de topwerklocaties een belangrijke rol. Topwerklocaties zijn hoogwaardige technologische broedplaatsen met een scherp innovatief profiel en grote aantrekkingskracht en uitstraling. Er komen topwerklocaties voor Kunststoftechnologie (PSP), Health (HIP) en Klimaat & Energie (Klimaatcampus). De topwerklocaties zijn de thuisbasis van gerenommeerde innovatieve en internationale bedrijven en veelbelovende startups. In een dynamische publiek-private leeromgeving worden mensen opgeleid voor de toekomstige regionale arbeidsmarkt. Het gaat daarbij om nieuwe competenties en nieuwe vormen van arbeid. Dat betekent zowel nieuwe werkgelegenheid voor hoger opgeleiden , als een positieve impuls (spin-off) voor de gehele arbeidspopulatie. De realisatie van topwerklocaties is een uitnodiging van de provincie Overijssel. Overijssel is voornemens aanzienlijke investeringen te doen in topwerklocaties en bereid hiervoor momenteel de uitgangspunten voor. PSP en HIP zijn daarbij zowel door provincie als gemeente al met name genoemd. De topwerklocaties worden ook gesteund door de Economic Board Regio Zwolle.

Energietransitie, klimaatadaptatie en circulaire economie: naar een duurzaam Zwolle

In de voorjaarsbrief schetsten wij drie (mondiale) ontwikkelingen die veel invloed hebben op de toekomst en kansen en uitdagingen bieden. Het gaat ook om ontwikkelingen die voor een verandering zorgen in de (economische) structuur van stad en regio. Dan gaat het om de energietransitie, klimaat adaptatie en circulaire economie. De transities die we op deze terreinen doormaken zijn noodzakelijk voor de toekomstbestendigheid van de stad. Ook de VNG, IPO en Unie van Waterschappen hebben deze drie thema's als speerpunten benoemd voor hun gezamenlijke inzet bij de kabinetsformatie. De drie thema's zullen de komende jaren hun doorwerking hebben of vele (beleids)terreinen. Hoe dat precies zal zijn, valt op dit moment nog niet te zeggen. Daarom

gebruiken we de komende jaren om meer zicht te krijgen op de uitdagingen en kansen. Tegelijkertijd gebeurt op de genoemde onderwerpen op dit moment veel in de stad. Waar mogelijk willen we deze initiatieven faciliteren en waar nodig stimuleren. Hoewel de thema's verband houden met elkaar, zijn er ook verschillen. Bijvoorbeeld als het gaat om in welke fase de ontwikkeling zich bevindt en wat de rol van de gemeente is. Zo is Zwolle een voorloper als het gaat om klimaatadaptatie. Die rol willen we de komende jaren vasthouden en (economisch) verzilveren. Bijvoorbeeld via de eerder genoemde klimaatcampus. Waarbij de ambitie is dat Zwolle in 2050 klimaatbestendig is ingericht en daarmee zo veilig mogelijk voor overstromingen en aangepast aan extreem weer. Bij energietransitie sluiten we aan op de landelijk doelstelling van een energieneutrale steden in 2050. Dat vormt een grote opgave met veel uitdagingen en kansen. Positief is dat energietransitie volop in de belangstelling staat. Vele bedrijven, organisatie en inwoners in de stad zijn bezig te kijken of ze hun energiehuishouding anders, duurzamer, kunnen inrichten. Wij willen deze beweging ondersteunen waar het nodig is en waar mogelijk ons hieraan verbinden. Ook gaan we aan de slag met onze eigen energiehuishouding. Door te onderzoeken hoe we onze gebouwen kunnen verduurzamen en uiteindelijk onze eigen energie opwekken. We willen daarnaast bijdragen aan bewustwording rond dit onderwerp en inwoners en partijen in de stad handelingsperspectief bieden. Bijvoorbeeld door het ontwikkelen van een energiekansenkaart. De overgang naar een circulaire economie bevindt zich nog in een beginfase en vindt vooral plaats in de onderstroom van de economie. Het komende jaar willen we gebruiken om te kijken wat vanuit de gemeente nodig is om deze transitie mogelijk te maken en in gang te houden. Daarbij richten we ons op het MKB, nieuwe werkgelegenheid (reshoring van arbeid) en het sluiten van kringlopen in (delen van) de stad.Uiteindelijk willen we naar een circulaire economie en circulaire stad. Waarbij voor ons geldt dat een circulaire stad, klimaatadaptief en energieneutraal is. En dat we door te investeren in deze ontwikkelingen, een economische impuls geven aan stad en regio en kansen scheppen voor de arbeidsmarkt.

Binnenstad en Spoorzone: centrumgebied

Het centrumgebied van Zwolle speelt een belangrijke rol bij de aantrekkelijkheid van de stad en bij de centrumfunctie van Zwolle in de regio en in Noordoost Nederland. Onder centrumgebied verstaan wij niet alleen de binnenstad, maar ook de aanloopstraten en de Spoorzone. Daarom investeren wij de komende jaren fors in dit gebied. Recentelijk heeft de raad gesproken over de strategische agenda voor de binnenstad. Om de ambities uit deze agenda waar te kunnen maken stellen wij structureel geld beschikbaar. Onder meer voor een binnenstadsmanager en voor cofinanciering van het ZwolleFonds. Wij investeren in een economische en culturele impuls voor de binnenstad en geven prioriteit aan het Broerenkwartier en de Grote Kerk. Voor wat betreft de Spoorzone leggen wij de raad voor de behandeling van deze PPN een ontwikkelperspectief voor waarin we onze nieuwe ambities voor de OV-knoop uiteenzetten. Dat verbinden we met de bredere gebiedsontwikkeling. Vanaf 2021 hebben wij ruimte in onze begroting opgenomen voor investeringen in de Spoorzone.
UItwerking raadsdebat voorjaarsbrief

Uitwerking raadsdebat voorjaarsbrief

Tijdens het debat over de voorjaarsbrief heeft de raad aandacht gevraagd voor verschillende onderwerpen die in de brief minder of geen aandacht kregen. Bijvoorbeeld voor wijkwinkelcentra, dienstverlening aan ondernemers, mobiliteit, ontmoetingsplekken, aandacht voor jeugd. Een aantal van deze onderwerpen komt in deze PPN terug. Over sommige thema's komen aparte nota's naar de raad. Zoals over dienstverlening aan ondernemers participatie voor volwassenen. Op de ontwikkeling van onze wijkwinkelcentra gaan we in de nieuwe retailagenda, die rond de zomer naar de raad gaat, in. De perspectiefnota biedt geen overzicht van het gehele gemeentelijke beleid. Daarvoor is de begroting. Dan gaan we ook in op onderwerpen als dierenwelzijn. Bij het raadsdebat over de voorjaarsbrief zijn ook verschillende opmerkingen gemaakt dat de tekst erg algemeen was en weinig concreet. Deze PPN biedt die concreetheid wel. We hebben de lijnen uit de voorjaarsbrief uitgewerkt en ingevuld en daarbij hebben we de inbreng van de verschillende fracties meegenomen.

Hoofdstuk 2 Financieel perspectief

Zwolle staat er financieel goed voor. Na jaren van krapte en behoedzaam financieel beleid, waarin we toch telkens de ruimte voor investeringen hebben kunnen vinden, zien wij dat de financiële positie zich verder verbetert. Mede door het aantrekken van de economie, dat zich onder andere uit in een fors voordelig resultaat op de grondexploitaties, beschikken wij over een incidentele bestedingsruimte van € 33 mln.1 De structurele begrotingsruimte bedraagt € 11 mln., inclusief de toevoeging van de buffer sociaal domein aan de algemene middelen.
Ook in tijden van voorspoed gaan wij behoedzaam om met de financiële middelen. De middelen zetten wij deels in om te investeren in het Zwolle van morgen, waaronder het oplossen van bestaande knelpunten. Maar wij houden ook een groot deel in reserve voor toekomstige ontwikkelingen of voor opvang van structurele risico's.
Wij zetten structurele middelen in waar dit nodig is of past bij de ontwikkeling van Zwolle. Bij de inzet van de incidentele middelen hebben wij in principe de grens gelegd bij investeringen tot en met 2019, omdat enerzijds veel investeringen in een opstartfase zitten en in 2018/2019 een evaluatiemoment wenselijk is om te beoordelen of de effecten van het beleid zich ook in de beoogde richting vertalen. Anderzijds wordt hiermee ruimte gelaten aan een nieuw college om haar afwegingen te maken.
We houden vast aan het doorvoeren van het bezuinigingspakket van € 11 mln., zoals die begin 2015 is vastgesteld. Uitzondering hierop is de bezuiniging op participatie. Deze bezuiniging heeft een belemmerende werking om voortvarend door te blijven gaan met de uitstroom bevorderende maatregelen op de bijstand.
Ondanks de positieve ontwikkelingen blijft alertheid nodig en houden we oog voor de onderdelen waar de risico's nadrukkelijk aanwezig zijn. Voor het opvangen van de risico's houden wij een degelijke weerstandsreserve aan. In het bijzonder is er aandacht voor de realiseerbaarheid van de geraamde transformatieopbrengsten in het sociaal domein in de vorm van een structurele behoedzaamheidsmarge.

Structureel perspectief
Het structureel financieel perspectief is geactualiseerd [2]. In het perspectief is het voornemen opgenomen om de buffer voor het sociaal domein vanaf 2018 toe te voegen aan de algemene middelen. In de begroting 2017 en de vorige perspectiefnota hebben wij aangegeven bij de perspectiefnota 2018-2021 mede op basis van feitelijke ontwikkelingen een brede afweging te willen maken over het vervolg van de buffer. Wij constateren dat de gedecentraliseerde rijkstaken op het sociaal domein zich steeds meer ontwikkelen richting de reguliere begrotingssystematiek. Hiermee vervalt de noodzaak voor het aanhouden van de buffer. Hoewel er meer zicht ontstaat op de ontwikkeling van het sociaal domein is het niet zeker of de transformatieopgave, om een verschuiving te bewerkstelligen naar meer preventieve- en maatgerichte inzet, tot de verwachte opbrengsten zal leiden. Daarom houden wij een behoedzaamheidsmarge aan ingeval de verwachte transformatieopbrengsten lager uitvallen of later worden gerealiseerd. Door het opheffen van de buffer ontstaat weer een integrale benadering van alle begrotingsposten.
De structurele begrotingsruimte komt hiermee in 2018 uit op € 7,4 mln. oplopend naar € 11 mln. in 2021. Wij doen voorstellen om de structurele begrotingsruimte in te zetten voor het oplossen van knelpunten, voor participatie, strategische opgaven en capaciteitsversterking. Na de bestedingsvoorstellen resteert een structurele begrotingsruimte van € 0,4 in 2018 oplopend naar € 1,6 mln. in 2021 die beschikbaar blijft voor toekomstige ontwikkelingen. De financiering van het integraal onderwijshuisvestingsplan en de ontwikkelingen omtrent de WRZV-sporthal wegen wij af binnen de resterende begrotingsruimte.

Structureel kader 2018-2021				
(bedragen x € 1 mln.)	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Uitkomsten bij Begroting 2017(excl. ruimte buffer sociaal domein,)	**5,3**	**5,7**	**7,1**	
1. Mutaties tov begroting 2017	-0,4	-0,4	-1,0	6,0
Actuele uitkomsten	**4,9**	**5,3**	**6,1**	**6,0**
2. Structurele ruimte buffer sociaal domein	2,5	3,7	5,0	5,0
Actuele uitkomsten , inclusief buffer sociaal domein	**7,4**	**9,0**	**11,1**	**11,0**
Ruimte reservering voor:				
3. Directe risico's (m.n. toename inflatie)	-0,5	-0,7	-0,9	-1,0
4. Behoedzaamheidsmarge transformatieopbrengsten sociaal domein	-1,0	-2,0	-2,5	-2,5
Bestedingsruimte	**5,9**	**6,3**	**7,7**	**7,5**
Bestedingsvoorstellen:				
5. Structureel oplossen voorlopig incidenteel gedekte knelpunten	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5
6. Structurele inzet op participatie	-2,7	-2,8	-2,9	-2,6
7. Strategisch investeringsplan	-1,1	-1,3	-1,3	-1,9
8. Knelpunten bestaand beleid c.q. nieuw beleid	-1,2	-1,1	-1,0	-0,9
Resterende structurele bestedingsruimte	**0,4**	**0,6**	**2,0**	**1,6**
(afweging inzet voor WRZV en OHV binnen deze bestedingsruimte)				

Toelichting:
Ad 1 De structurele begrotingsruimte is ten opzichte van de begroting 2017 met € 1,1 mln. (van € 7,1 naar € 6,0 mln.) afgenomen, met name vanwege stijgende prijsinflatie.

1 Na aftrek van circa € 5 mln. investeringen en knelpunten die via de berap worden verantwoord.
2 Peildatum maart 2017.

Ad 2 Het voorstel is de structurele buffer voor het sociaal domein vanaf 2018 toe te voegen aan de algemene middelen, omdat het uitgavenpatroon van de gedecentraliseerde rijkstaken op het sociaal domein zich steeds meer ontwikkelt als een regulier begrotingsonderdeel. Hiermee ontstaat weer een integrale benadering van alle begrotingsprogramma's.

Ad 3 De inflatierisico's hebben vooral betrekking op de uitkomsten van de thans lopende cao-onderhandelingen. De prijsinflatie (1,4%) is in de bijgestelde uitkomsten meegenomen op basis van de eind maart 2017 gepresenteerde cijfers van het Centraal Planbureau. Vanaf 2018 worden de kleine subsidies weer met prijsinflatie aangepast.

Ad 4 In het kader van de transformaties in het sociaal domein reserveren wij voorzichtigheidshalve structurele begrotingsruimte ingeval de geraamde transformatieopbrengsten niet in het verwachte tempo gehaald kunnen worden. Het risico zullen wij halfjaarlijks monitoren. Nemen de risico's af dan wordt de vrijval toegevoegd aan de algemene begrotingsruimte.

Ad 5 In de afgelopen jaren zijn enkele min of meer structurele knelpunten incidenteel gedekt, zoals lager exploitatieresultaat op verhuurde panden en bouwleges. Door het aantrekken van de markt verwachten wij dat opbrengst uit bouwleges zich hersteld. Het structureel lager exploitatieresultaat op verhuurde panden is € 460.000.

Ad 6 De structurele inzet op participatie betreft het niet te beïnvloeden tekort op het subsidieresultaat (verschil rijkssubsidie en loonkosten/dienstverbanden) van de Sociale Werkvoorziening. De gemeente heeft geen invloed op de loonkosten. Door het structureel oplossen van dit tekort behouden wij bij participatie de ruimte om de huidige re-integratieactiviteiten uit te blijven voeren. Vanaf 2021 zal het tekort op het subsidieresultaat geleidelijk aan afnemen.

Ad 7/8 De bestedingsvoorstellen met betrekking tot de strategische opgaven en knelpunten/nieuw beleid worden in de perspectiefnota nader toegelicht. In het strategisch investeringsplan is structurele ruimte (rente- en afschrijvingslasten) opgenomen voor nog nader te besluiten investeringen. De indicatieve investeringsruimte is ca. € 20 mln. en betreft de Binnenstad (openbare ruimte en verlichting), Spoorzone en energietransitie.

Incidenteel perspectief

De incidentele bestedingsruimte wordt vooral bepaald door de beschikbare middelen in de reserve incidentele bestedingen, het stadsontwikkelfonds en de jaarlijkse resultaten uit de jaarrekening, grondexploitaties, beleidsrapportages en het benodigd weerstandsvermogen. De vrije ruimte in beide reserves bedraagt € 13 mln. Door de voordelige jaarresultaten en een vrijval uit de weerstandsreserves ontstaat een totale incidentele bestedingsruimte van € 33 mln., Bij het bepalen van de bestedingsruimte is rekening gehouden met een nadelig resultaat van € 5 mln. uit de eerste beleidsrapportage over 2017. Het nadeel van de beleidsrapportage wordt overigens grotendeels veroorzaakt doordat in 2017 al uitgaven worden geraamd voor strategische opgaven en meerjarig incidentele knelpunten.

Het totale incidentele bestedingsvoorstel 2018-2021 omvat € 22 mln., waarvan circa € 5 mln. aan investeringen in het sociaal domein die uit de verwachte transformatieopbrengsten worden gefinancierd. Na aftrek van de bestedingsvoorstellen resteert circa € 16 mln. aan incidentele bestedingsruimte die wij in reserve houden voor toekomstige ontwikkelingen, waaronder een eventuele vervolgvraag op de tot en met 2019 gefinancierde investeringen. Bij de afweging van de voorstellen zijn een aantal aanvragen 'on hold' gezet, omdat nog onvoldoende zicht is op de hoogte van de kosten. Voor de begroting 2018 reserveren wij hiervoor € 3 mln. , mocht blijken dat de middelen niet nodig zijn dan worden ze aan de reserve incidentele bestedingen toegevoegd.

Om ontwikkelingen van derden die bijdragen aan de gemeentelijke ambities te kunnen ondersteunen vullen wij het stadsontwikkelfonds aan tot € 10 mln. De resterende incidentele bestedingsruimte voegen wij toe aan de reserve incidentele bestedingen.

Incidenteel kader		
(bedragen x € 1 mln.)		**2017 ev**
Beschikbare incidentele bestedingsruimte		
Stadsontwikkelfonds		6,80
Reserve incidentele bestedingen	8,10	
Af: jaarschijf 2017 binnenstad	-0,60	
Af: 2e fase sociale woningbouw (PPN 17-20)	-1,00	
		6,50
		13,30
Mutaties jaarrekening/berap ca.:		
1. Vrijval weerstandsreserves		2,10
2. Voordelig MPV resultaat		15,00
3. Voordelig rekeningresultaat 2016		7,80
4. Berapresultaat 2017-1		-5,10
Beschikbare bestedingsruimte		**33,10**
Investeringsvoorstellen:		
5. Strategisch investeringsplan (totaal)	14,33	
Waarvan deels dekking uit transformatieopbrengsten sociaal domein	-5,15	
Per saldo ten laste van bestedingsruimte		-9,18
6. (Meerjarig) incidentele knelpunten / nieuw beleid		-8,12
Ruimte voor toekomstige bestedingen		**15,80**
Reserveren resterende ruimte via:		
· Stadsontwikkelfonds		10,00
· Ruimte voor knelpunten begroting 2018		3,00
· Reserve incidentele bestedingen		2,80

Toelichting:

Ad 1. De vrijval van € 2,1 mln. betreft het surplus in het weerstandsvermogen voor vastgoed. Zie toelichting onder 'weerstandsvermogen'.

Ad 2. Het MPV resultaat is toegevoegd aan de algemene concernreserve, maar kan worden ingezet als vrije bestedingsruimte.

Ad 3 Het resultaat van de jaarrekening is € 7,8 mln. voordelig. Het voordeel is voor ca. € 4 mln. ontstaan vanwege verkoop aandelen Enexis.

Ad 4. Het berapresultaat voor 2017 is € 5,1 mln. nadelig. Het nadeel is echter grotendeels het gevolg van de voorstellen om te investeren in de strategische opgaven en overig nieuw beleid..

Ad 5/6 De investeringsvoorstellen met betrekking tot de strategische opgaven en knelpunten/nieuw beleid worden in de perspectiefnota nader toegelicht. In totaal wordt ca. € 22 mln. geïnvesteerd.

Bij of voorafgaand aan de begroting 2018 verwachten wij met nadere voorstellen te komen over onderhoudskosten Statenzaal, frictiekosten samenvoeging SMZ/HCO, verruiming budget initiatiefrijk Zwolle (met de onderdelen economie en sport en bewegen) en eventuele hogere kosten inzake bewindvoering.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen bestaat uit de algemene concernreserve (algemeen en vastgoed) en de tijdelijk ingesteld risicoreserve sociaal domein. Voor de drie afzonderlijke onderdelen geldt de afspraak dat de dekkingsgraad van het weerstandsvermogen minimaal op 50% van het totaal aan gewogen risico's ligt. Maximaal ligt de grens op 100%.

De actuele situatie van de verschillende onderdelen is als volgt:

- Vastgoed:
  De positieve ontwikkelingen in de grondexploitaties zien wij ook terug in het risicoprofiel van de exploitaties. De gewogen risico's liggen circa € 10 mln. lager dan vorig jaar en zijn berekend op € 7,6 mln. De weerstandsreserve voor vastgoed bedraagt € 12,1 mln. Op basis van de nota weerstandsvermogen en risicomanagement is de maximale dekkingsgraad 100%, dit betekent dat de weerstandsreserve verlaagd kan worden naar € 7,6 mln. Echter er zijn enkele ontwikkelingen die van invloed kunnen zijn op een aantal vastgoeddossiers, zoals de in voorbereiding zijnde omgevingsvisie in relatie tot de voorraad gronden, de ontwikkelingen met betrekking tot de regionale programmering van bedrijventerreinen en de (toekomstige) mogelijke ontwikkelscenario's van Voorsterpoort, die nog niet zijn te kwantificeren. Hierdoor achten wij het wenselijk voorlopig uit te gaan van een weerstandsreserve van minimum € 10 mln. voor het onderdeel vastgoed. (Zie ook beslispunt en toelichting in de MPV 2017.) Het surplus van € 2,1 mln. in de weerstandsreserve voegen wij toe aan de incidentele bestedingsruimte.
- Sociaal domein:
  De gewogen risico's in het sociaal domein zijn berekend op € 9,8 mln. In de risicoreserve sociaal domein is € 6,8 mln. beschikbaar. Derhalve een dekkingsgraad van 69%. Op basis van de voortgang op de begroting 2017 wordt een nadeel geprognosticeerd van € 2,5 mln. Hiermee daalt de dekkingsgraad naar 44%. Bij de jaarrekening wordt het definitieve resultaat bepaald.
  De risicoreserve sociaal domein is ingesteld om de eerste jaren de risico's in verband met de naar de gemeente gedecentraliseerde rijkstaken op het gebied van zorg, jeugd en participatie en de rijkskortingen op de Wmo op te kunnen vangen. Wij stellen voor vanaf 2018 de risicoreserve en de risico's in het sociaal domein – analoog aan de buffer sociaal domein – integraal onder de algemene middelen mee te nemen en de afdekking van de risico's via de algemene concernreserve te laten verlopen.
  Naast de afdekking van de reguliere risico's in het sociaal domein reserveren wij vanaf 2018 voorzichtigheidshalve structurele begrotingsruimte/behoedzaamheidsmarge (€ 1,0 mln. in 2018 oplopend naar € 2,5 mln. vanaf 2020) ingeval de geraamde transformatieopbrengsten niet in het verwachte tempo gehaald worden.
- Overige begrotingsposten:
  De gewogen risico's op de overige begrotingsposten zijn berekend op € 14,2 mln. In de algemene concernreserve is hiervoor € 10 mln. beschikbaar. Derhalve een dekkingsgraad van 70%.

Na samenvoeging van de risicoreserve en risico's sociaal domein met de algemene concernreserve is er, exclusief vastgoed en rekening houdend met het geprognosticeerde tekort over 2017 voor het sociaal domein, ruim € 14 mln. aan algemeen weerstandsvermogen beschikbaar. De risico's bedragen € 24 mln. waarmee de dekkingsgraad na samenvoeging uitkomt op 60%. In totaal beschikken wij over een weerstandsvermogen dat van voldoende omvang is om financiële nadelen op te vangen.

Hoofdstuk 3 Investeringsagenda strategische opgaven

Strategische sociale agenda

In hoofdstuk 1 van de PPN hebben we onze lange termijn ambitie geschetst: Een stad blijven waar iedereen naar vermogen mee kan doen en meedoet: een inclusieve stad. Om die ambitie te realiseren brengen we op dit moment de lange termijn ontwikkelingen en de opgaven die deze met zich meebrengen in kaart. We zien in ieder geval drie grote thema's voor een strategische sociale agenda. De eerste is de veranderende arbeidsmarkt en uitdaging deze zo inclusief mogelijk te laten zijn en te zorgen voor een goede aansluiting tussen opleiding en arbeidsaanbod. Het tweede thema is de trend dat meer ouderen en mensen die ondersteuning nodig hebben, langer thuis blijven wonen. Het laatste thema is de ontwikkeling dat in de samenleving een tweedeling in leefstijlen lijkt te ontstaan. Het gaat hierbij zowel om maatschappelijke tweedeling als om tweedeling in economische zin. De komende periode werken we deze thema's verder uit. Op kortere termijn ligt de nadruk op het uitvoeren en versnellen van de transformatieagenda. Daarop zijn de investeringen van de komende jaren dan ook gericht. Hieronder lichten wij deze investeringen verder toe. De doelen van de transformatieagenda dragen bij aan het realiseren van onze lange termijn ambitie.

Transformatieagenda sociaal domein – Arbeidsparticipatie en bijstand (thema 5)

ambitie
Al voor 2015 is een structureel tekort ontstaan op het subsidieresultaat (verschil rijkssubsidie en loonkosten) van de Sociale werkvoorziening Wezo. We hebben geen invloed op de omvang van de SW-salarissen. Recht op loon en passende begeleiding van deze groep zijn wettelijk vastgelegd. Dit knelpunt levert een structureel tekort op van € 1,7 mln. Het tekort op het SW-budget is echter direct van invloed op de beschikbaarheid van middelen om uitstroom uit de bijstand en toename van maatschappelijke participatie te realiseren (inclusieve arbeidsmarkt).

Tevens is in de afgelopen jaren ook het activiteitenbudget (onderdeel Participatiebudget) fors gekrompen. Van 2016 tot 2020 is sprake van een daling van 60%. Daardoor kunnen steeds minder activerings- en re-integratieactiviteiten worden uitgevoerd. Doordat de komende jaren bovendien het tekort op het subsidieresultaat van de Sociale Werkvoorziening verder stijgt met € 1 mln, wordt de ruimte om activeringsactiviteiten te ondernemen nog kleiner. Om de groter geworden groep mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt te kunnen blijven ondersteunen naar werk en uit de uitkering is de financiële ruimte van € 1 mln nodig.

Door het alloceren van in totaal € 2,7 mln voor het tekort op het subsidieresultaat Sociale werkvoorziening wordt ruimte binnen het bestaande activiteitenbudget van het Participatiebudget in stand gehouden om meer mensen uit de uitkering aan de slag te helpen

doelen
1. Activerings- en re-integratieactiviteiten in stand houden
2. Realiseren van een inclusieve arbeidsmarkt
3. Extra uitstroom van ca. 240 mensen in vier jaar

stappen op korte termijn
Realiseren nieuwe aanpak in de samenwerking tussen WRA en Wezo, waarbij de focus ligt op het faciliteren van werkgevers met arbeidsfitte kandidaten in het realiseren van een inclusieve arbeidsmarkt

Beoordeling kans op cofinanciering
n.v.t..

Investeringen Arbeidsparticipatie en bijstand						
(bedragen x € 1.000)	**Investering**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Structurele investeringen						
Participatie: nadelig subsidieresultaat WSW			2.700	2.800	2.900	2.600
Nb De bedragen in de jaarschijf 2017 worden via de berap verantwoord						

Transformatieagenda sociaal domein – Samenkracht van mensen (thema 1)

ambitie
We willen zo bereiken dat iedereen participeert naar vermogen en er meer inwoners maatschappelijk actief zijn in hun eigen woonomgeving.

doelen
1. Effectieve en voordelige ondersteuningsvormen in de wijk bieden door te investeren in preventieve en laagdrempelige algemene voorzieningen
2. Minder inzet van duurdere vormen van ondersteuning zoals dagbesteding en diah

stappen op korte termijn
1. Declaratiefonds

Naar aanleiding van Nibud-onderzoek heeft de gemeenteraad bij motie gevraagd om met voorstellen te komen voor een declaratiefonds of stadspas bij de behandeling van de voorjaarsbrief. De verwachting is dat als mensen met een laag inkomen zelf financiële mogelijkheden hebben om te participeren, dit een beroep op zwaardere ondersteuning vermindert. Invoering van een Declaratiefonds voor volwassenen blijkt de goedkoopste variant in de berekening uit het onderzoek. Hierover gaat een separaat raadsvoorstel als bijlage mee met de ppn stukken.

2. Maatschappelijke participatie

We willen bereiken dat 200 inwoners met een uitkering naar vermogen kunnen participeren en er meer inwoners maatschappelijk actief zijn in hun eigen woonomgeving. Naast de maatschappelijke waarde die het vergroten van de participatie van deze groep inwoners oplevert verwachten we dat dit ook een kostenbesparing oplevert, omdat de participanten eerder dan nu het geval is op de voor hen meest geschikte plaats komen en uiteindelijk uit de uitkeringssituatie komen.

3. Ondersteunen vrijwilligerswerk

Voor het ondersteunen van vrijwilligers wordt in totaal een kleine 4 fte extra geïnvesteerd bij Zwolle Doet, Stichting Present en Hart voor Zwolle, voor de ondersteuning van vrijwilligers(organisaties), het coördineren van vrijwilligerswerk en de bemiddeling van vraag en aanbod. Daarnaast worden de mogelijkheden van de inzet van Gift City via Right to Challange opgepakt (vanuit beschikbare innovatiemiddelen Sociaal Domein 2017).

4. Steun na partnerverlies

Op jonge leeftijd je partner verliezen heeft een enorme impact op je leven en je werk. Er moet van alles worden geregeld waar je liever nooit verstand van had gehad. Administratief, financieel, juridisch, fiscaal, medisch, psychisch enz. En wat te denken van de enorme verantwoordelijkheid en de zorg voor (eventueel aanwezige) kinderen. In een door het Ministerie van VWS bekostigde pilot is onder andere ervaring opgedaan met ondersteuning van jonge nabestaanden. Hiervoor zijn getrainde vrijwilligers ingezet na een eerste persoonlijk contact met een professional van WIJZ. Tijdens dit contact is ook aandacht voor mogelijke re-integratie. Op basis van een evaluatie van de pilot willen we de raad voorstellen een vervolg aan de pilot te geven

Beoordeling kans op cofinanciering
n.v.t..

Investeringen Samenkracht van mensen						
(bedragen x € 1.000)	**Investering**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
(Meerjarig) incidentele investeringen						
Declaratiefonds		250	250			
Dekking uit programmabudget inkomen		- 250	- 250			
Maatschappelijke participatie		129	220	220		
Ondersteuning vrijwilligers		150	250	250		
Steun na partnerverlies		45	45	45		
Nb De bedragen in de jaarschijf 2017 worden via de berap verantwoord						

Transformatieagenda sociaal domein – Inzet kwetsbare jongeren (thema 2)

ambitie
Vanaf 18 jaar zijn jongeren wettelijk volwassen. In de praktijk is de levensfase van 16 tot 27 jaar cruciaal om de zelfstandigheid en zelfredzaamheid van kwetsbare jongeren te bevorderen. Door integraal te kijken naar hun mogelijkheden op gebied van scholing, werk, huisvesting en ondersteuning kunnen we kwetsbare jongeren goed op weg helpen in hun volwassen leven en voorkomen we zwaardere problematiek.

doelen

1. Versterken zelfredzaamheid van kwetsbare jongeren.
2. Voorkomen van schulden en daarmee samenhangende problematiek.

stappen op korte termijn

1. Verlengde pleegzorg: we willen de mogelijkheden voor verlengde pleegzorg boven 18 jaar uitbreiden, zodat jongeren makkelijker na hun 18de bij hun pleegouders kunnen blijven totdat zij er aan toe zijn om zelfstandig te gaan wonen. Ook tussenvormen, waarbij pleegouders een coachende rol houden bij pleegkinderen die beginnen met zelfstandig wonen, worden hiermee mogelijk. Dit is een relatief eenvoudige voorziening die zorgt voor een geleidelijke overgang naar zelfstandigheid. Doordat deze jongeren vaak al veel mee hebben gemaakt is een harde grens van 18 jaar onwenselijk. Verlengde pleegzorg veel effectiever kan zijn dan duurdere specialistische vormen van ondersteuning.
2. Aanvullende inkomensvoorziening 18-21 jaar: De reguliere Participatiewetuitkering voor de leeftijdsgroep 18-21 is niet toereikend om zelfstandig van te kunnen leven. Gemeenten hebben beleidsvrijheid om via bijzondere bijstand een aanvulling hierop te verstrekken. Voor kwetsbare jongeren, die vaak zonder steun van hun ouders een zelfstandig leven opbouwen, is de huidige aanvulling te laag om basisuitgaven aan huur, voeding, kleding en zorgverzekering te kunnen betalen. Door de aanvulling te verhogen tot studentenniveau stellen we deze jongeren in staat daadwerkelijk een zelfstandig leven op te bouwen en voorkomen we dat deze kwetsbare jongeren in een schuldensituatie terecht komen of zelfs gaan zwerven.

Beoordeling kans op cofinanciering
n.v.t..

Investeringen Inzet kwetsbare jongeren						
(bedragen x € 1.000)	**Investering**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
(Meerjarig) incidentele investeringen						
Activiteitenbudget		100	250	250		
Nb De bedragen in de jaarschijf 2017 worden via de berap verantwoord						

Transformatieagenda sociaal domein – Monitoring, toezicht en handhaving (thema 2)

ambitie
Bij alle veranderingen die we binnen de transformatie tot stand brengen is van groot belang om scherp in de gaten te houden wat de effecten hiervan zijn en waar nodig bij te sturen. Eén van de onderdelen van de transformatie is de omslag naar resultaatgericht werken. Dit vraagt een nadere uitwerking van welke kwaliteit in zorg en ondersteuning moet worden geleverd om onze doelstellingen voor Wmo, Jeugd en Participatie te verwezenlijken. Dit willen we in 2017 verder uitwerken om bij de lopende contracteringstrajecten nog duidelijker aan de voorkant aan te kunnen geven welke kwaliteit we van (zorg)aanbieders verwachten.

Daarnaast willen we jaarlijks gaan monitoren in hoeverre de afgesproken resultaten worden bereikt en in hoeverre de ingezette ondersteuning een bijdrage levert aan deze resultaten. Zo willen we duidelijk en snel in beeld krijgen in hoeverre de inzet van aanbieders voldoet en wat de effecten zijn van transformatieacties. Hiermee kunnen we gezamenlijk met SWT en onze gecontracteerde aanbieders sturen op de kwaliteit van de ondersteuning en een efficiënte inzet hiervan.

Tegelijkertijd willen we inzetten op rechtmatig gebruik van voorzieningen door de capaciteit voor handhaving op Wmo en Jeugdwet uit te breiden.

doelen
1. Bepalen/aanscherpen van kwaliteitscriteria waar betrokkenen in het sociaal domein aan dienen te voldoen.
2. Doelmatigheid en doeltreffendheid van beleid en uitvoering beter monitoren.
3. Rechtmatigheid bevorderen door capaciteit voor handhaving Wmo en Jeugdwet uit te breiden.

stappen op korte termijn
1. Ontwikkelen sociaal domein-breed kwaliteitskader om bij de lopende contracteringstrajecten nog duidelijker aan de voorkant aan te kunnen geven welke kwaliteit we van (zorg)aanbieders verwachten
2. Invullen capaciteit voor handhaving Wmo en jeugdhulp om beter onderzoek te kunnen doen naar verdenkingen van onrechtmatige ondersteuning (waaronder pgb) en waar nodig maatregelen te nemen, bijvoorbeeld tegen aanbieders.
3. Uitvoeren pilot monitoring ondersteuning Diah (bijvoorbeeld Menselijke Maat)

Beoordeling kans op cofinanciering
n.v.t..

Investeringen Monitoring, toezicht en handhaving						
(bedragen x € 1.000)	**Investering**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
(Meerjarig) incidentele investeringen						
Activiteitenbudget		190	230	230		
Nb De bedragen in de jaarschijf 2017 worden via de berap verantwoord						

Transformatieagenda sociaal domein – Preventief jeugdbeleid (thema 1)

ambitie
Elke jeugdige heeft het recht om veilig en evenwichtig op te groeien. Ouders zijn verantwoordelijk om voor hun kind(eren) die veilige en stimulerende opgroei- en opvoedcontext te realiseren. Zij worden daarin bijgestaan door vrijwilligers en professionals in hun directe sociale omgeving (familie, vrienden, kerk, vereniging en school). Ouders én sociale omgeving worden bij de opvoeding ondersteund door jeugdhulp. Onze ambitie is om in hun eigen omgeving (gezin, sociaal netwerk, school e.d.) het oplossend vermogen van jeugd en gezin te versterken, mede door vrijwilligers en professionals en sociale verbanden om kind en gezin heen vanuit jeugdhulp te ondersteunen.

doelen
1. Het versterken van de opgroei- en opvoedcontext van jeugdigen.
2. De vraag naar specialistische jeugdhulp verminderen door het zelfoplossend vermogen van jeugdigen en hun ouders te versterken.

stappen op korte termijn
1. Het versterken van de eigen sociale omgeving van jeugdigen waarmee jeugdhulp minder vaak nodig zal zijn. Dit gebeurt met preventieve activiteiten zoals THINK (versterken psychosociale ontwikkeling en weerbaarheid jeugdigen), Deltion Jongerenteam en versterkte inzet schoolmaatschappelijk werk in het onderwijs, ‘Coach de coach’ bij sportverenigingen en Steunouders, HomeStart of Match in begeleiding van jeugd en gezin.
2. Investeringsprogramma preventie jeugd opstellen, mede op basis van inzichten uit de Jongerenindex Zwolle en ervaringen van sociale wijkteams, jeugdhulpaanbieders en scholen. Daarbij kijken we ook of de bestaande inzet op het gebied van preventief jeugdbeleid nog goed aansluit bij de vraag van jeugdigen en ouders in de stad.

Beoordeling kans op cofinanciering
n.v.t..

Investeringen Preventief jeugdbeleid						
(bedragen x € 1.000)	**Investering**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
(Meerjarig) incidentele investeringen						
Activiteitenbudget			820	1.120		

Transformatieagenda sociaal domein – Toegang jeugdhulp (thema 4)

ambitie
We willen dat kinderen en ouders een sneller en beter passend antwoord op hun ondersteuningsvraag krijgen door het verbinden van sociaal wijkteam, huisartsen en gespecialiseerde jeugdhulp (jeugd GGZ). Dat doen we door een jeugd- en gezinswerker, ondersteund door een GZ psycholoog, uit het sociaal wijkteam bij de huisartsenpraktijken te positioneren. Zo wordt bij de toegang gezorgd dat de best passende ondersteuning wordt ingezet voor jeugdigen en gezinnen. Dit zal naar verwachting vanaf 2019 een aanzienlijke besparing op specialistische jeugdhulp opleveren

doelen
1. In 2017 in 25% van de huisartsenpraktijken (of 50% van de huisartsen) is een jeugd- en gezinswerker werkzaam, ondersteund door een GZ-deskundige.
2. Vanaf 2018 een jeugd- en gezinswerker werkzaam bij huisartsen en op scholen, ondersteund door een GZ-psycholoog. Op scholen werken jeugd- en gezinswerkers samen met jeugdartsen, teneinde ook daar de combinatie van sociaal pedagogische en medische deskundigheid en daarmee een goede en snelle beoordeling en aanpak te ondersteunen..

stappen op korte termijn
1. Realiseren plaatsing jeugd- en gezinswerkers bij huisartsenpraktijken
2. Implementeren monitorsysteem

Beoordeling kans op cofinanciering
n.v.t..

Investeringen Toegang jeugdhulp						
(bedragen x € 1.000)	**Investering**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
(Meerjarig) incidentele investeringen						
Activiteitenbudget			700	850		

Transformatieagenda sociaal domein – Inwonersondersteuning (thema 4)

ambitie
Vanuit de gemeentelijke bezuinigingsronde van € 11 mln. is er ook op programma samenleving/inwonersondersteuning voor € 2 mln. aan bezuinigingen ingeboekt, aanvullend op de korting op het rijksbudget bij de decentralisatie.

Wij zien dat de vraag naar ondersteuning van inwoners die zich melden bij het SWT vooralsnog toeneemt omdat de vraag hoger en complexer is dan voorzien. Dit heeft geresulteerd in een toename van de inzet van maatwerkvoorzieningen Wmo (met name de inzet van Diensten in/aan huis (Diah)). Deze vorm van ondersteuning kent geen wachtlijst. Dit heeft tot gevolg dat een deel van de 'krapte' binnen het Sociaal Domein, zoals de wachtlijsten Beschermd wonen en voor een kleiner deel jeugdzorg en druk vanuit aanpalende terreinen (krapte woningmarkt, druk vanuit Wlz, GGZ, zorgverzekering), wordt 'opgelost' door het inzetten van Diah. Daardoor is op dit moment de realiteit dat de budgetten voor Jeugdhulp en Diah worden overschreden.

Juist door in te zetten op transformatie willen we zorgen dat het effect van de aanzuigende werking en extramuralisering in de komende jaren weer normaliseert. Voor het knelpunt inwonersondersteuning betekent dit dat de ambitie is om deze bezuiniging vanaf 2018 tot en met 2020 geleidelijk te realiseren.

doelen
1. Vraag naar dure ondersteuning verminderen door extra inspanningen die binnen de transformatiethema's *1. Samenkracht*, *2. Integrale aanpak* en *4. Samenwerking in de toegang* worden uitgewerkt.
2. De bezuiniging tot en met 2020 geleidelijk realiseren.

stappen op korte termijn
Extra inzet op de volgende acties, die binnen de transformatiethema's nader worden uitgewerkt, om de vraag naar inwonersondersteuning te verminderen:
- Versterken van het maatschappelijk voorveld en preventie (thema Samenkracht van mensen).
- Inzetten op efficiëntere en effectievere manieren van ondersteuning die de zelfredzaamheid verbeteren (thema Integrale gezinsaanpak).
- Komen tot integrale arrangementen vooronder meer thuisondersteuning (thema Integrale gezinsaanpak).
- Afstemming binnen sociaal domein op het gebied van toegang (thema toegang jeugdhulp) en contractering (thema integrale gezinsaanpak).
- Verder versterken SWT.

Beoordeling kans op cofinanciering
n.v.t..

Investeringen Inwonersondersteuning						
(bedragen x € 1.000)	**Investering**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
(Meerjarig) incidentele investeringen						
Ingroei in bezuiniging inwonersondersteuning			1.500	1.000	500	

Human Capital

ambitie

1. Grip krijgen op de dreigende tweedeling die ontstaat tussen hoogopgeleide kenniswerkers en lager opgeleide vakwerkers door aansluiting op ‘centres of expertise’, ‘centra voor innovatief vakmanschap’ en Techniek- en Zorgpact. Zie doel 2.
2. Stimuleren van werk naar werk, van werkloosheid naar werk en van onderwijs naar werktrajecten. Deze drie lijnen vragen een voortdurende samenwerking van economie – onderwijs – arbeidsmarkt. We bouwen eem interne en externe regionale netwerksamenwerking vanuit de driehoek economie – onderwijs – arbeidsmarkt.
3. Verbindende rol spelen in het voortdurend op peil houden van vaardigheden die leiden tot hoogwaardig vakmanschap. Trajecten die een focus hebben op een LLL verbinden, stimuleren en faciliteren.
4. Met Topwerklocaties (HIP, PSP, KEC) nieuwe vormen van arbeid en nieuwe werkgelegenheid realiseren. Zo wordt het geheel van ondernemers vergroot, met een spin-off naar de gehele arbeidspopulatie. Zo komt de aanjagende functie van de topwerklocaties tot zijn recht. Ook met oog voor innovatie en ondernemerschap.

doelen

Korte termijn doelen:

1. Het creëren van een duurzame verbinding van de Economic Board Regio Zwolle met de sociale agenda. Arbeidsinpassing van werklozen realiseren door aan te sluiten bij economische groei en ontwikkeling en onderwijsprogramma’s.
2. Verbinden onderwijs & bedrijfsleven. Aantrekkelijk en eigentijds mbo-onderwijs met aandacht voor de veranderende arbeidsmarkt is nodig om nauw samen te werken met innovatieve bedrijven, onder de vleugel van bijvoorbeeld het HIP, het PSP of KEC. In het Techniekpact staat dat het Ministerie van OCW met het 'Regionaal investeringsfonds mbo (RIF)' subsidies beschikbaar stelt voor duurzame publiek-private samenwerking in het beroepsonderwijs. Hetzelfde geldt voor Centres of Expertise (CiV - hbo) en Centra voor innovatief vakmanschap (CoE - mbo). Allen hebben een focus op een goede aansluiting van studenten, docenten en ondernemers op de arbeidsmarkt. Zo wordt bijgedragen aan het innovatievermogen en de kenniseconomie van de regio. Vanuit de lijn van werkloosheid – werk kan een sterkere aansluiting plaatsvinden richting deze samenwerkingsverbanden.
3. Stimuleren intersectorale arbeidsmobiliteit
4. In kaart brengen en continu monitoren van veranderende beroepen en nieuwe werkvormen die ontstaan onder invloed van technologisering. Het middel hiervoor is het te realiseren arbeidsmarktdashboard, in samenwerking met Regio Zwolle, de Economic Board Zwolle en Provincie Overijssel. Een digitaal dashboard met informatie over de economische ontwikkeling en arbeidsmarkt over de Regio Zwolle. De informatie biedt kwantitatief en kwalitatief informatie over de mate waarin resultaten worden geboekt op de onderwerpen van de strategische agenda van de EBRZ, Regio Zwolle en Regionaal Werkbedrijf. Het dashboard biedt verder inzicht in ontwikkelingen op de arbeidsmarkt (per sector of anderszins) en het onderwijs. Scenarioplanning is ook een onderdeel van het dashboard.
5. Ruimte creëren voor broedplaatsen, innovatie, creativiteit en start-ups
6. Toekenning van landelijke en Europese subsidies middels lobby en expertise op gebied van subsidieaanvragen.

De lange termijn doelen zijn dezelfde als genoemd bij Topwerklocaties.

gemeentelijke (hoofd)rol

Als voorzitter van Regio Zwolle en als centrumgemeente binnen de arbeidsmarktregio heeft de stad en centrumgemeente Zwolle de verantwoordelijkheid om andere gemeenten te stimuleren mee te doen in dit vraagstuk. Kijkend naar de werkloosheid, participatie en samenstelling van de stad Zwolle, zijn de risico’s voor Zwolle als stad groter dan voor de omliggende gemeenten. Als centrumgemeente hebben wij een voorbeeldfunctie en een voortrekkersrol. Sleutelwoorden zijn ‘leiderschap’ en ‘matchmaker’.

Stappen op korte termijn

1. Oog voor ons regionaal DNA:
   We volgen relevante trends en ontwikkelingen, zowel landelijk als lokaal. We richten ons hierbij op de driehoek economie - onderwijs - arbeidsmarkt, in relatie tot gemeenten en UWV. Het arbeidsmarktdashboard is een eerste middel op dit te realiseren.
2. Marktbewerking over de lijn van economische groei:
   Koppeling van de brede Human Capital Agenda aan de Sociale Agenda - met oog voor belangrijke sectoren in de regio. Door aan te sluiten bij economische ontwikkelingen profiteren zowel lager opgeleide vakwerkers als hoger opgeleide kenniswerkers van economische ontwikkeling.
3. Onderwijs als cruciale partner in een groeiende kenniseconomie:
   We investeren in de koppeling tussen beroepsonderwijs en LLL. Hierbij wordt gekeken naar de samenhang van vaardigheden die passen bij de trends en ontwikkelingen en we maken de koppeling richting de topwerklocaties.
4. Investeren in de samenwerking tussen en binnen gemeenten:
   We ontwikkelen een netwerk van gemeenten waarin wordt samengewerkt op generieke thema's vanuit een eenduidige agenda. Kennisdeling staat centraal, ook waar het gaat om bijvoorbeeld cofinanciering van Rijksmiddelen. De focus blijft op economie – onderwijs – arbeidsmarkt.

Enerzijds trekken we middelen uit voor een ambtelijk programmateam om de ingezette beweging naar duurzame verbinding economie, onderwijs en arbeidsmarkt samen met partners door te zetten. Hierbij is ook een reservering van middelen nodig om de lobby en subsidieverwerving vorm te geven. Anderzijds is werkkapitaal nodig om innovatieve projecten uit te voeren, veelal vanuit een publiek private samenwerking. Investeringen leiden tot een toekomstbestendige regionale arbeidsmarkt. We zetten daarbij sterk in op verbinding tussen Human Capital en Topwerklocaties en handelen waar nodig bovenregionaal. Structureel investeren in de HC agenda is van belang voor de regio, zeker door de koppeling aan de sociale agenda, verstedelijking, het binden van jongeren aan de regio/stad en de focus op zowel de hoger als lager opgeleiden. Het zijn investeringsaanvragen voor de toekomst, die voornamelijk gaan over verbindingen tussen economie – onderwijs – arbeidsmarkt. Het maakt het mogelijk om snel te schakelen.

Beoordeling kans op cofinanciering

Kans op co-financiering is groot, omdat enerzijds een aanvraag is toegekend omtrent samenwerking regie arbeidsmarkt (DWSRA) en anderzijds lobby en subsidieaanvragen integraal onderdeel van het programma zijn. Zo gaan we bijvoorbeeld inzetten op het verwerven van RIF-aanvragen en CiV en CoE koppelen aan de lijn werkloosheid – werk (zie doel 2)
De DWSRA-aanvraag ('Tijdelijke regeling cofinanciering projecten dienstverlening werkzoekenden en projecten samenwerking en regie arbeidsmarkt') bij het ministerie van SZW heeft een focus op het stimuleren van dienstverlening aan werkzoekende werknemers en de samenwerking tussen sectorale en regionale arbeidsmarktpartijen. Het gaat hierbij om het voorkomen van werkloosheid en het bevorderen van de overgang van werk naar werk. De focus ligt kortom op het just-in-time creëren van werkgelegenheid via aanjaagteams ten behoeve van werkgeversdienstverlening. Hierin vindt samenwerking plaats tussen economie, arbeidsmarkt en onderwijs. De DWSRA-aanvraag hangt samen met deze strategische opgave en is een middel om deeldoelstellingen te realiseren waar het gaat om werk-werktrajecten. Het heeft een sterke focus op de uitvoering. Het programma onder de DWSRA-aanvraag heeft een tactisch operationele werkwijze. Er wordt een formatie gecreëerd om een impuls te geven aan de uitvoeringsprogramma's (operationeel). Hoewel ze met elkaar in verband staan, staan de beide programma's inhoudelijk in principe los van elkaar. De DWSRA aanvraag/Tafel van de Regio kijkt vanuit operationele blik naar werk-werktrajecten, terwijl de lijn Human Capital vanuit strategische blik kijkt naar de gehele arbeidsmarkt, en vooral ook de relatie met onderwijs en economie zoekt (PPS).

Investeringen Human capital						
(bedragen x € 1.000)	**Investering**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
(Meerjarig) incidentele investeringen						
Activiteitenbudget		150	300	300		
Nb De bedragen in de jaarschijf 2017 worden via de berap verantwoord.						

Topwerklocaties

ambitie
Samen met partners van andere overheden, ondernemers en onderwijsinstellingen willen wij drie topwerklocaties realiseren. Topwerklocaties zijn hoogwaardige technologische broedplaatsen met een scherp innovatief profiel en grote aantrekkingskracht en uitstraling. Er komen topwerklocaties voor Kunststoftechnologie (PSP), Health (HIP) en Klimaat & Energie (Klimaatcampus). De topwerklocaties zijn de thuisbasis van gerenommeerde innovatieve en internationale bedrijven en veelbelovende start-ups. In een dynamische publiek-private leeromgeving worden mensen opgeleid voor de toekomstige regionale arbeidsmarkt. Het gaat daarbij om nieuwe competenties en nieuwe vormen van arbeid. Dat betekent zowel nieuwe werkgelegenheid voor hoger opgeleiden , als een positieve impuls (spin-off) voor de gehele arbeidspopulatie. De realisatie van Topwerklocaties hangt dan ook nauw samen met de investering in Human Capital.

doelen
1. Zwolle is de economisch en sociaal best presterende stad/regio van Nederland
2. Zwolle is een aantrekkelijke stad en regio voor hogeropgeleiden in Noordoost-Nederland: woon-leefklimaat, voorzieningen aanbod en bereikbaarheid
3. Zwolle heeft een positief ondernemersklimaat voor studenten, jonge kenniswerkers en/of binnen de topclusters: Kunststoftechnologie, Health en Klimaat & Energie
4. Zwolle heeft een innovatie- en clustergericht ‘entrepreneurial ecosysteem' voor regio en stad Zwolle
5. Zwolle investeert in menselijk kapitaal: samenhang van vaardigheden, toekomstbestendig en behendig zijn van de beroepsbevolking in regio en stad Zwolle

gemeentelijke (hoofd)rol
Centrumgemeente Zwolle neemt haar regionale voortrekkersrol en verkent hoe de drie topwerklocaties kunnen excelleren zodat ze het boegbeeld kunnen worden van de Regio Zwolle.

stappen op korte termijn
1. Partijen verbinden en committeren (alliantiemanagement).
2. Visie op de invulling van de drie topwerklocaties uitwerken.
3. Cross-sectorale verbindingen tussen het onderwijs-, kennis-, economisch- en arbeidsmarktbeleid uitwerken.
4. Partnerschap bij locatieontwikkeling en realisatie.

De middelen die we uitgetrokken hebben betrekking op uitwerking van de genoemde vier punten. Daarnaast verwachten wij voor de daadwerkelijke investering (aanvullend op bijdragen van provincie, onderwijsinstellingen en ondernemers van € 1.000.000 voor de 2018 en 2019) voor de topwerklocaties nodig te hebben.
In 2017 is bij betrokken partijen het draagvlak voor topwerklocaties afgetast. Het vervolg is om partijen daadwerkelijk te verbinden en committeren (alliantiemanagement) aan een gezamenlijk uit te werken visie op de invulling van de drie topwerklocaties. Om dit te bereiken starten we met de opgave in 2017

kans op cofinanciering
De realisatie van topwerklocaties is een uitnodiging van de provincie Overijssel. Overijssel is voornemens aanzienlijke investeringen te doen in topwerklocaties en bereid hiervoor momenteel de uitgangspunten voor. PSP en HIP zijn daarbij zowel door provincie als gemeente al met name genoemd. Beide topwerklocaties worden ook gesteund door de Economic Board Regio Zwolle

Investeringen Topwerklocaties						
(bedragen x € 1.000)	**Investering**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
(Meerjarig) incidentele investeringen						
Activiteitenbudget		180	250	250		
Investeringen (via stadsontwikkelfonds)	1)		pm	pm		

Nb De bedragen in de jaarschijf 2017 worden via de berap verantwoord.
1) Voor deze investeringen zal t.z.t. nadere besluitvorming aan de raad worden voorgelegd.

Energietransitie

ambitie
Zwolle is in 2050 energieneutraal. Hiermee sluiten we aan op de landelijk doelstelling voor energieneutrale steden in 2050

doelen
Korte termijn doelen
- Ten opzichte van 1990 is in 2020 een reductie van 20% van de uitstoot van CO2 bereikt.
- In 2020 wordt er 20% van de gebruikte energie schoon opgewekt

Ter verwerken in de omgevingsvisie
- Zwolle reduceert in 2025 25% van de uitstoot van CO2 ten opzichte van 1990
- Zwolle wekt 25% van de energie die wordt gebruikt duurzaam op in 2025.

Om de doelen te realiseren zijn 3 actielijnen geformuleerd:

1: inzicht en uitzicht bieden
Deze actielijn beoogt inwoners, bedrijven en organisaties bewust te maken van de thematiek rondom de energie (urgentie voelen) én ze gelijktijdig een perspectief te bieden. Hoewel het belang van schone energie door iedereen onderkend wordt, is nog onvoldoende bekend wat we in Zwolle te doen hebben en hoe we dat kunnen realiseren met elkaar: handelingsperspectief bieden. We benaderen de energietransitie als een kans. Het is een grote opgave die veel kan brengen.

2. stimuleren en betrekken
De energietransitie is een grote (golf)beweging waar de gemeente een stimulerende rol in heeft. We willen nóg meer beweging veroorzaken: bij bewoners, bedrijven en bij organisaties als woningcorporaties, projectontwikkelaars etc. Stimuleren wat er al is, en partijen die ook een bijdrage kunnen leveren daarbij betrekken. Dat doen we op verschillende manieren

3: zelf het goede voorbeeld geven
Willen we onze ambities realiseren dan is het nodig dat iedere partij doet wat tot zijn mogelijkheden behoort. Dus dat geldt ook voor de gemeente zelf. We kunnen niet verwachten dat bewoners en bedrijven gaan investeren in schone energie als we daartoe zelf niet bereid zijn. Zelf het goede voorbeeld geven is een belangrijke hefboom.

gemeentelijke (hoofd)rol
De gemeentelijke rol verschilt per actielijn
1. Informerend en stimulerend; zorgen voor bewustwording, goede communicatie en vraagbaak zijn
2. Verbinder tussen partijen. Deze rol zien wij als belangrijkste teneinde slimmer met mogelijkheden om te gaan. Wij willen samenwerken met partijen die hun energiehuishouding anders en duurzamer willen inrichten. Het gaat hierbij om nieuwbouwprojecten, maar ook om het verduurzamen van het bestaand stedelijk gebied.
3. Werken aan een gemeentelijk duurzame energiehuishouding via verduurzaming van eigen gebouwen, openbare verlichting, energie opwekking. Ook kunnen wij vanuit de rol als beleidsmaker, handhaver, subsidieverstrekker en regelgever een sturende rol innemen bij de energietransitie.

eerste stappen
Per actielijn geven we aan welke eerste stappen we willen zetten.

Actielijn 1:
vervolggesprekken over energietransitie blijven we ook na het stadsgesprek organiseren Daarnaast ontwikkelen wij een energiekansenkaart. Wij willen op deze manier de energietransitie inzichtelijk maken en Houden houden. De kansenkaart is een belangrijke bouwsteen voor ruimtelijke zoals de omgevingsvisie. De kaart is nodig om initiatieven te kunnen beoordelen, aan te sluiten op bestaande initiatieven en/of om nieuwe kansen te kunnen detecteren en uit te lokken. De kansenkaart is voor de circulaire economie eveneens van betekenis.

Actielijn 2:
Cocreatie in gebieden komt voort uit de wetenschap dat het grootste deel van de stad er al staat. We hebben te maken met de mensen die er al wonen en de bedrijven die er al ondernemen. Inwoners, bedrijven en/of organisaties zijn zelf initiatiefrijk bijvoorbeeld in Assendorp. Initiatiefnemers lopen in de praktijk regelmatig tegen organisatorische, financiële, juridische of technische problemen aan. Bij de oplossing van dergelijke knelpunten willen wij ondersteunende rol spelen. Ook denken we aan cofinanciering. Bij gebiedsontwikkelingen die op de planning staan, zoals Weezenlanden Noord, de transformaties op Oosterenk en de ontwikkeling van Breezicht streven wij naar samenwerking. Zo zien wij veel mogelijkheden in gebieden om kansen te verzilveren. Overigens vindt co-financiering alleen plaats als de initiatiefnemer zelf ook een deel financiert.

Actielijn 2 gaat ook over samenwerking met provincie en regio: er is binnen de gemeentegrenzen onvoldoende ruimte om alle energie zelf op te wekken. We willen met gemeenten in de regio en de provincie in gesprek om te verkennen waar we samen kunnen werken en komen tot afspraken. Naast de provincie en gemeenten in de regio zoeken we ook samenwerking met partijen als Enexis (netbeheerder), grote en kleine energieleveranciers, woningcorporaties, bedrijven die energieneutraal willen worden, etc. Het is een gedeelde verantwoordelijkheid en als gemeente willen we zoveel mogelijk gezamenlijk optrekken, ook in de financiering. We zullen daarom bij de projecten die we ondersteunen altijd streven naar co-financiering.

Actielijn 3:
zelf verantwoordelijkheid nemen
Het project “zelf opgewekt” gaat over het verduurzamen van het eigen energieverbruik. Hiervoor worden de investeringen gevraagd worden met als doel het eigen energieverbruik van de gemeente geheel zelf op te wekken. Voor de voorbereidende werkzaamheden rondom deze investeringen: wat gaan we wanneer en hoe doen (isoleren, ombouw naar led, zelf energie

opwekken) hebben wij middelen uitgetrokken. Waar mogelijk zullen we een aanvraag doen voor een subsidie of andere vorm van co-financiering. Zoals we in de berap1 hebben aangegeven willen we de voorbereidingen al in 2017 starten.

kans op cofinanciering
In de afgelopen jaren is veel cofinanciering gerealiseerd vanuit de provincie Overijssel. De kans dat dit kan worden gecontinueerd en geïntensiveerd is groot met de komst van het programma Nieuwe Energie Overijssel. Ook is in de afgelopen jaren Europees budget (Elena) gerealiseerd en op de verwerving daarvan zal ook de komende jaren ingezet worden. Daarnaast zijn kleinere bedragen en kennis ingebracht door kennisinstellingen, maatschappelijke organisaties, verenigingen en ondernemers. Voor het project 'Zelf opgewekt' in actielijn 3 kan wellicht gebruik gemaakt worden van investeringssubsidies, zoals de SDE subsidie. Tot slot zouden we voor bij ruimtelijke projecten en initiatieven een beroep kunnen doen op het Stadsontwikkelfonds. Dan gaat het om 'maak'-projecten die bijdragen aan de ontwikkeling van de stad waarvoor cofinanciering kan worden verkregen.

Investeringen Energietransitie						
(bedragen x € 1.000)	**Investering**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Structureel						
Investeringen in energietransitie	7.200 1)		150	300	300	300
Verwachte besparing, incl. bijdrage derden	pm		-150	-300	-300	-300
(Meerjarig) incidentele investeringen						
Activiteitenbudget		375	750	750		

1) Voor deze investeringen zal t.z.t. nadere besluitvorming aan de raad worden voorgelegd.

Klimaatadaptatie

ambitie
Zwolle is in 2050 klimaatbestendig ingericht en daarmee zo veilig mogelijk voor overstromingen en aangepast aan extreem weer en Zwolle verzilvert de kansen die klimaatbestendige ontwikkeling biedt en draagt daarmee bij aan een toekomstbestendige ontwikkeling

doelen
3. Met ingang van 2020 handelt Zwolle structureel klimaatadaptief
4. We benutten kansen die zich nú voordoen om Zwolle klimaatbestendiger te maken.
5. Klimaatadaptatie draagt zoveel mogelijk bij aan andere opgaven in Zwolle
6. Zwolle verzilvert de economische kansen die klimaatadaptatie biedt

gemeentelijke (hoofd)rol
Waterbeheer is een overheidstaak. De gemeente voert dit uit samen met het waterschap. Klimaatbestendigheid gaat óók over maatregelen op particuliere terreinen (zoals groene daken / gevels, ontstenen van tuinen, afkoppelen van hemelwater, etc). Hierin hebben de overheden op dit moment een stimulerende en faciliterende rol.

stappen op korte termijn
1. ontwikkelen van een klimaatadaptatiestrategie
2. bevorderen van klimaatadaptief handelen (intern en extern)
3. beiden van een goede infrastructuur voor slim samenwerken
4. uitvoeren van pilotprojecten
5. openbare ruimte klimaatbestendig beheren en onderhouden
6. lopende projecten zo klimaatbestendig mogelijk uitvoeren
7. investeringen en innovaties door derden benutten
8. klimaatadaptatie een stevige positie geven in de omgevingsvisie
9. gebiedsgericht werken aan klimaatadaptatie
10. investeringen van derden in klimaatadaptatie benutten voor de stad
11. economische potentie van klimaatadaptatie verkennen en uitwerken tot een ambitie en strategie
12. inzetten op een koploperspositie en proeftuin voor een klimaatbestendige delta

In 2017 zijn wij gestart met de activiteiten. (zie ambitie 6.4) Wij willen deze in de tweede helft van 2017 voortzetten (zie beleidsrapportage)

Beoordeling kans op cofinanciering
De afgelopen 4 jaar is ca. 6 miljoen aan cofinanciering gerealiseerd. Deze bijdragen waren afkomstig uit het programma IJssel-Vechtdelta van de provincie. Daarnaast zijn kleinere bedragen en kennis ingebracht door waterschap, kennisinstellingen, maatschappelijke organisaties en bedrijven. De komende jaren zetten we in op Europese subsidies en landelijk wordt gewerkt aan een fonds voor klimaatadaptatie.

Investeringen Klimaatadaptatie						
(bedragen x € 1.000)	**Investering**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
(Meerjarig) incidentele investeringen						
Activiteitenbudget		330	826	826		
Investeringen	1)					

Nb De bedragen in de jaarschijf 2017 worden via de berap verantwoord
1) Investeringen in klimaatadaptatie zullen in principe via de afzonderlijke projectvoorstellen worden meegenomen.

Circulaire Economie

ambitie
Wij vinden het onze verantwoordelijkheid om een bijdrage te leveren opdat Zwolle er goed voor staat als de teruglopende beschikbaarheid en leverbetrouwbaarheid van grondstoffen een probleem wordt. Deskundigen schatten in dat over vijf tot tien jaar dat al het geval kan zijn voor bepaalde grondstoffen. Met een circulaire economie wordt Zwolle minder afhankelijk van natuurlijke grondstoffen omdat er bewuster mee wordt omgegaan en grondstoffen eenmaal in omloop, zolang en zoveel als mogelijk worden hergebruikt wat bovendien leidt tot nieuwe werkgelegenheid en minder energieverbruik, uitstoot van CO2 en restafval.

doelen
1. De aanpak zelf is ook circulair dus geen nieuwe organisaties, platformen, scans en technieken maar maximaal benutten wat er al is en gebeurt.
2. De transitie is iets tussen partijen dus geen projecten die een eigen leven gaan leiden maar initiatieven stimuleren op niveau van bedrijven en organisaties.
3. We maken zichtbaar wat er al is en gebeurt, maar vooral ook laagdrempelig (her)bruikbaar voor inwoners, studenten, starters, onderzoekers, ondernemingen en organisaties in Zwolle en de regio. Maar ook daarbuiten omdat uit te dragen dat je voor circulaire economie in Zwolle moet zijn.
4. We betrekken lokale vertrouwensadviseurs (trusted advisors) waar ondernemers en burgers in eigen kring te raden gaan bij de afweging tussen een innovatieve of een klassieke oplossing. Denk daarbij aan bijvoorbeeld financiers, accountants, koepel- en brancheorganisatie, klanten en leveranciers.
5. We werken samen met onderwijs en onderzoek omdat een circulaire economie vraagt om nieuw competenties zoals Systeemdenken, Multiperspectiefdenken en Ontwerpgericht denken.

gemeentelijke (hoofd)rol
De (hoofd)rol van de gemeente is om de transitie naar een circulaire economie mogelijk te maken en samen met partners op gang te brengen en te houden Belangrijk is daarbij regie en verbinding

gemeentelijke (hoofd)rol
De (hoofd)rol van de gemeente is om de transitie naar een circulaire economie mogelijk te maken en samen met partners op gang te brengen en te houden Belangrijk is daarbij regie en verbinding

stappen op korte termijn
Speerpunt stimulering en innovatie
1. Windesheim: inbreng kennis en verbinding met onderwijs, onderzoekswereld en het lectoraat Circulaire Economie bij Windesheim.
2. Deskundige spil: stimuleren en ondersteunen ambtenaren. De raming betreft de inzet van iemand met kennis en ervaring op het gebied van circulair inkopen, facilitaire zaken en beheer en onderhoud.
3. innovator: detecteert samen met partners de initiatieven om personen op inhoud met elkaar in contact te brengen en te verbinden.

Speerpunt MKB
1. Stimuleren en faciliteren netwerk van circulaire economie koplopers voor het delen van kennis, ervaring en oplossingen.
2. Stimuleren en faciliteren van initiatieven. Aanname daarbij is dat in het algemeen volstaan kan worden met mensen op inhoud met elkaar in contact te brengen en te verbinden.
3. Slimme coalities vormen die met een praktische oplossing komen voor technische problemen en belemmeringen in wet en regelgeving.

Speerpunt nieuwe werkgelegenheid
1. Partners brengen samen met Smart Zwolle en Windesheim bestaande circulaire economie oplossingen in kaart en maken ze cross-sectoraal beter vindbaar en herbruikbaar door ze te categoriseren op componenten niveau. De raming betreft de gemeentelijke bijdrage.
2. Onderzoek van de Zwolse 8 en partners naar de wijze waarop de nieuwe functies en competenties van een circulaire economie gekoppeld en geïntegreerd kunnen worden met het onderwijs, onderzoek en arbeidstoeleiding in Zwolle en de regio.
3. Proefproject met de reshoring aanpak die ontwikkeld is door de universiteit van Tilburg. Proefproject is een samenwerking van Windesheim, partners, bedrijven, Universiteit van Tilburg en WEZO.
   De raming betreft de gemeentelijke bijdrage bij stap 1 tot en met 3

Speerpunt circulaire stad
1. Proefproject met de stad als grondstoffenbank. Gemeente en partners komen tot een voorstel waarbij gedacht kan worden aan hergebruik van een bestaand pand, werk met werk maken met sloop en bouw en/of grondstoffenpaspoort nieuwe ontwikkeling.
2. Drie proefprojecten in respectievelijk een woonwijk, kantorenpark en bedrijventerrein. Gaat om het sluiten van kringlopen, opstarten gemeenschappelijk gebruik en waarde behouden en creëren binnen het gebied.
3. Proefproject circulair aanbesteden. Daarbij wordt gedacht aan de aanbesteding begin 2018 van de schoonmaak van gemeentelijke panden en objecten door de afdeling Services. De raming betreft de inhuur van deskundigheid en ondersteuning op het gebied van circulair aanbesteden van schoonmaakcontracten.
4. Met een interactieve zelfscan de collega's stimuleren om vanuit het circulaire model te kijken naar de eigen functies en processen om op creatieve wijze circulariteit in behapbare stappen onderdeel te maken van het denken en doen van de gemeente.

kans op cofinanciering
Het zijn vooral de bedrijven en organisaties die als onderdeel van de reguliere bedrijfsvoering investeren in de transitie naar een circulaire economie met inzet en ondersteuning daarbij van brancheorganisaties, koepels en huisadviseurs (zogenaamde trusted

advisors). De kans op cofinanciering (in natura) neemt toe, naarmate er meer sprake is van een direct belang en direct rendement voor partijen.

Investeringen Circulaire economie						
(bedragen x € 1.000)	**Investering**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
(Meerjarig) incidentele investeringen						
Activiteitenbudget		50	400			
Nb De bedragen in de jaarschijf 2017 worden via de berap verantwoord						

Centrumgebied

ambitie
We willen Zwolse centrumgebied definitief aansluiting laten vinden bij de selecte groep van (binnen-)steden die als economische motor fungeren voor stad en regio. Met een uitstekend voorzieningenniveau, cultureel klimaat en veel werkgelegenheid zal Zwolle als een magneet werken voor inwoners, bedrijven, bezoekers en studenten. We willen de meest aantrekkelijke binnenstad van Noordoost-Nederland zijn en blijven.

doelen
1. Meer bezoekers stimuleren die vaker een bezoek brengen aan de binnenstad, langer blijven en meer besteden. Qua investeringen gaat dit om versterking evenementen, toerisme, promotie, sfeerverlichting en ondersteunen Zwolle Fonds.
2. Nieuw impulsen voor een aantrekkelijk programma en meer beleving stimuleren en faciliteren.
3. Blijven investeren in een uitstekend verblijfsklimaat en de openbare ruimte. Dat is extra nodig door intensivering van de binnenstad en om bij te dragen aan de energie- en klimaattransities. Qua investeringen gaat dit om meer groen en verbinding met uitloopgebieden, benutten vd recreatieve waarde vd grachten, aansluiten op initiatieven/energie uit de stad, vertellen en laten zien vd historische kwaliteiten en versterken van de toegankelijkheid (binnenstad is voor iedereen, huiskamergedachte).
4. De ontwikkeling van de binnenstad ruimtelijk te faciliteren. Qua investeringen gaat dit om het integraal betrekken van de ontwikkeling van de schil bij de binnenstad, bereikbaarheid en toegankelijkheid en verbetering van de entrees.

gemeentelijke (hoofd)rol
Initiatiefnemer – ruimtelijke ontwikkeling, ingrijpen in de openbare ruimte en promotie
Faciliterend – ondersteuning Zwolle Fonds,
Stimulerend- ontwikkeling en transitie mogelijk maken (ruimtelijk)

stappen op korte termijn
Vanwege het belang van de ontwikkeling van de binnenstad stellen wij voor hiervoor een structureel budget uit te trekken.
Belangrijke onderwerpen zijn ontwikkeling van het Broeren kwartier en de Grote Kerk. Voor investeringen m.b.t. de laatste zal een beroep gedaan worden op het stimuleringsfonds.
Qua economische stimulering dragen we bij aan het Zwolle fonds, de binnenstadsmanager economische activiteiten en bekostigen wij verbeteringen in de openbare ruimte
Conform de strategische agenda binnenstad trekken wij voor wonen, de economische- en culturele impuls aanvullend op de beschikbare middelen in de begroting in 2018 en 2019 middelen uit.
De activiteiten zijn:
wonen
- het faciliteren van meer wonen in de binnenstad(schil) voor een mix aan doelgroepen en producten, soms in combinatie met werken (ateliers)
- gebiedsgericht relatiemanagement met vastgoedeigenaren ontwikkelaars beleggers
- meer inzicht verwerven in toekomstige ontwikkeling via visieontwikkeling, data analyse en digitalisering
- stimulerende rol om nieuwbouw en transformatie energiezuinig en klimaatadaptief te realiseren.

economische impuls gericht op toerisme en promotie
- acquisitie touroperators
- regionale samenwerking in Vechtdal en Hanzesteden

culturele impuls
- het uitdragen van het verhaal van Zwolle, het zichtbaar maken van de historie meer cultuur in de openbare ruimte en versterking van het cultureel aanbod voor jongeren studenten en young professionals.
- middelen aan de nieuwe subsidieregelingen "cultuur en kwaliteit" en innovatie" toevoegen om het aantal culturele activiteiten te vergroten.
- vergroten van de zichtbaarheid van cultuur historie o.a. via cross overs.
- activiteiten voor studenten en jongeren (14-18 jaar)
- kunstenaars in de binnenstad

kans op cofinanciering
De opgave Broerenkwartie past naar ons oordeel goed bij de doelstellingen van provincie en HMO. Zij zijn van de ontwikkelingen op de hoogte.
Het bestuur van de Grote Kerk en de gemeente verkennen de mogelijkheden bij provincie en HMO.
Bij tal van acvtiviteiten in de binnenstad is Zwolle Fonds cofinancierder.

Investeringen Binnenstad							
(bedragen x € 1.000)	**Investering**		**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Structureel							
Investeringen in openb.ruimte (incl. Broerenkwartier)	5.000	1)		200	200	250	300
Investeringen lichtplan en sfeerverlichting	900	1)		30	60	90	90
Overige gebiedsontwikkeling Binnenstad				500	500	500	600
(Meerjarig) incidentele investeringen							
Toerisme en promotie				200	200		
Cultuur en historie				250	250		
Wonen				100	100		
Grote Kerk (financiering via stadsontwikkelfonds)		1)		pm			

1) De investeringsbedragen zijn indicatief, t.z.t. zal nadere besluitvorming aan de raad worden voorgelegd.

Spoorzone

ambitie
Station Zwolle is in 2025 voor alle bezoekers en reizigers een uitstekend toegankelijke en duurzame OV-knoop in een groene omgeving. Het station laat een samenhangende ruimtelijke kwaliteit zien en is de katalysator voor de gebiedsontwikkeling van een prominent stadsdeel. Het station en de stationsomgeving zijn gebieden waar mensen elkaar graag ontmoeten, waar wat te beleven is en waar je je verbonden voelt met de mensen om je heen, met de stad en met de rest van Nederland. Het ontwerp geeft de mensen een gevoel van een samenhangend geheel, waarin de verschillende functies zijn verweven.

doelen
Een goed functionerende en aantrekkelijke OV-knoop.
Het realiseren van een duurzaam dynamisch stedelijk gebied.
Het verbinden van Spoorzone/Hanzeland met de Binnenstad.

gemeentelijke (hoofd)rol
De gemeente is opdrachtgever voor de bouwopgaven die onderdeel zijn van het Investeringsbesluit Spoorzone 2013: busbrug, busperron, fietsenkelder, openbare ruimte (pleinen en lanen).
De gemeente is faciliterend bij initiatieven van derden in de Spoorzone.
Gemeente stelt samen met partijen (NS, ProRail en provincie) het Ontwikkelperspectief voor de OV-knoop op. Dit perspectief zorgt voor samenhang tussen concrete plannen en verder weg liggende ambities.

stappen op korte termijn
Voor de OV-knoop (station en directe omgeving) wordt samen met partijen (NS, ProRail, provincie) een Ontwikkelperspectief opgesteld als stip op de horizon van 2030: hoe gaat de OV-knoop goed functioneren en welke kwaliteit heeft deze knoop. De bestuurlijke besluitvorming over dit Ontwikkelperspectief vindt in de eerste helft van 2017 plaats.
Het ontwikkelperspectief bevat aanvullende ambities ten opzichte van het Investeringsbesluit Spoorzone 2013. Op basis van globale ramingen wordt er vanuit gegaan dat voor deze ambities die voortvloeien uit het Ontwikkelperspectief vanaf 2021 extra investeringsruimte nodig is. Daarbij gaan we uit van cofinaciering door de andere partijen (o.a. ministerie van I en M, NS en provincie Overijssel).

Investeringen Spoorzone						
(bedragen x € 1.000)	**Investering**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Structureel						
Investeringsruimte vanaf 2021	7.500 1)					500

1) Voor deze investeringen zal t.z.t. nadere besluitvorming aan de raad worden voorgelegd.

toekomstbestendige organisatie

ambitie
De gemeente Zwolle heeft een lenige en wendbare organisatie die op verschillende manieren werkt met én voor de stad. Deze ambitie is al bestaand en onderdeel van de begroting.

doel
versterken strategisch en sturend vermogen van de organisatie

gemeentelijk organisatie
De groei van de stad en de veranderende positie van Zwolle in Nederland stellen eisen aan de organisatie. Vorig jaar hebben we in de perspectiefnota al gemeld dat we het strategisch vermogen van de organisatie willen vergroten. Om beter te kunnen anticiperen op toekomstige ontwikkelingen, initiatieven uit te lokken en om met cijfers en analyses de opgaven nog scherper in beeld te krijgen. Daarnaast voorzien we dat in de gehele breedte van de organisatie nog een slag moeten maken om slagvaardig in te kunnen spelen op ontwikkelingen in de maatschappij en de veranderende rol van ons als overheid. Dit vraagt soms andere individuele competenties en kwaliteiten. Met strategische personeelsplanning, training en opleiding zetten we daar de komende jaren op in. Tegelijkertijd investeren we structureel in de strategische capaciteit van de organisatie op het gebied van het sociaal domein, ruimte, economie en veiligheid en in strategisch handelen. Incidenteel maken we geld vrij voor strategische capaciteit voor informatievoorziening en het data gestuurd werken

stappen op korte termijn
Om als organisatie toekomst bestendig te blijven is het nodig om hierin te investeren en deze een kwalitatieve impuls te geven. Wij willen hiermee in 2017 starten.
Wat betreft het data gestuurd werken en de digitale informatievoorziening gaan wij eerst onderzoeken wat structureel nodig is.

Strategische capaciteit						
(bedragen x € 1.000)	**Investering**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Structureel						
Strategische capaciteit		136	414	497	497	497
(Meerjarig) incidentele investeringen						
Strategische capaciteit		50	99			

Hoofdstuk 4 Andere investeringen

In dit hoofdstuk is een toelichting gegeven op de investeringen die worden voorgesteld in aanvulling op de strategische opgaven. Hierbij hebben wij aangesloten op de programmastructuur van de begroting 2017. Tevens hebben we de investeringen gerubriceerd naar ambitie uit dezelfde begroting. Met de voorstellen beogen wij de doelen behorend bij de ambities beter te realiseren. Met deze voorstellen wordt ook uitvoering gegeven aan een aantal aangenomen moties.

Programma 1 Samenleving

Ambitie 1.2 Inwoners beschikken over voldoende positieve gezondheid

Onderhoud en vervanging AED's
De gemeente beschikt over ca. 20 algemeen toegankelijke AED's in de openbare ruimte. Het merendeel (14 stuks) stamt uit 2009 en is inmiddels uit de fabrieksgarantie. Ondanks de periodieke vervanging van onderdelen neemt de bedrijfszekerheid van de AED's af. Bij de oorspronkelijke besluitvorming is budget beschikbaar gesteld voor aanleg (incidenteel) en periodieke vervanging van onderdelen. Geen rekening is gehouden met de noodzakelijke vervanging van AED's (en de buitenkasten waarin deze worden bewaard) aan het einde van de (technische) levensduur en wegens diefstal en vandalisme. Het is zaak op korte termijn over te gaan tot vervanging van AED's (en buitenkasten) teneinde de bedrijfszekerheid te handhaven. Naast onderhoud en controle houden we rekening met het gefaseerd vervangen van 3 AED's met kast per jaar. Gezien het aantal AED's uit 2009 vervangen we daarbovenop in 2018 5 AED's extra.

Ambitie 1.3 Kinderen en jongeren ontwikkelen zich positief tot zelfstandige volwassenen die nu en in de toekomst kunnen meedoen in een doorgaande lijn van spelen, leren en werken

Bestrijden laaggeletterdheid
Het aantal laaggeletterden neemt in Nederland toe en hierdoor neemt de tweedeling tussen bepaalde groepen in de samenleving ook toe. Dit is zorgelijk omdat een grotere kloof tussen groepen een aantal negatieve gevolgen kan hebben voor sociale cohesie en sociale ongelijkheid.
In Zwolle is 1 op de 9 mensen laaggeletterd. Het ontbreken van taalvaardigheid werkt belemmerend op meerdere terreinen. Mensen kunnen niet goed meekomen in de, o.a. door digitalisering en technologische ontwikkelingen, snel veranderende samenleving. Het vinden en behouden van werk is voor laaggeletterden moeilijk. We willen voorkomen dat mensen uitvallen of worden uitgesloten door onvoldoende taalvaardigheid.
Al jaren zetten we hierop in, o.a. via de taalcoaches. Dit is een laagdrempelige en effectieve manier om de taalvaardigheid te verbeteren. Deze inzet willen we continueren. Tot op heden heeft steeds incidentele financiering plaats gevonden. Gelet op het belang van dit onderwerp willen wij dit nu structureel maken.
Tevens willen we tijdelijke extra inzetten op preventie van laaggeletterdheid. We zetten vooral in bij het onderwijs. Uit landelijke cijfers blijkt dat nog veel jongeren het onderwijs verlaten met een taalachterstand. De inzet op scholen moet echter niet alleen gericht zijn op jongeren, maar de scholen moeten ook als vindplaats fungeren van ouders en andere volwassenen die laaggeletterd zijn. Dit inzet is vooral gericht op het verbeteren en versterken van verbindingen en netwerken rondom taal in het onderwijs. Preventie moet zich richten op factoren die verbonden zijn aan taalachterstand, zoals mondelinge taalkennis en woordenschat, leesattitude en motivatie van het kind. Ook de houding van ouders ten opzichte van lezen en de interactie die zij hebben met hun kind vraagt aandacht. Kortom, om problemen op de lange termijn te voorkomen en generatie overstijgende problemen te doorbreken, moeten we (extra) inzetten op preventieve activiteiten. Hiermee geven wij ook uitvoering aan de motie 'geef Nederlandse taal een boost'. Wij zetten hierin in op de samenwerking met het onderwijs en andere partners.

Harmonisering peuter- en kinderopvang / versnelling uitvoering onderwijsagenda
In oktober 2016 is door de raad de Strategische Onderwijsagenda 2016-2020 vastgesteld. Een ambitieus plan dat samen met de partners in de stad, waaronder Kinderopvang, BLOZ en Zwolse 8, is opgesteld. Samen met hen wordt hieraan uitvoering gegeven.
Eén van de strategische thema's waar wij in 2018 verder mee aan de slag gaan is de tweedeling in de samenleving. Het gaat dan over het bieden van gelijke kansen aan iedereen. Dit is ook een thema dat voor het onderwijs speelt. Zowel in het voorschoolse, schoolse als naschoolse. Onderwerpen als sociale integratie, meedoen, talentontwikkeling zijn hierin van belang. Als het gaat om het voorschoolse gaan we in 2018 en 2019 met pilots aan de slag om aan deze thema's versnelling te kunnen geven.

Ambitie 1.4 Inwoners zijn vitaal en de sport is vitaal

Zwemvangnet
Naar aanleiding van de motie van de raad stellen wij voor de huidige zwemvangnetregeling in 2018 te verruimen. Wij beogen deze verruiming als volgt op te pakken

- het bestaande zwemvangnet uit te breiden met 50 plaatsen en de leeftijdsgrens gefaseerd naar 5 jaar te verlagen
- een pilot te starten van zwemles binnen het reguliere zwemlesaanbod voor kinderen uit minimagezinnen in de leeftijd van 13 tot 18 jaar binnen het reguliere aanbod op declaratiebasis.
- ten behoeve van het onderhouden van de zwemvaardigheid via een nader te bepalen regeling een 10- of 12-badenkaart voor de Zwolse zwembaden beschikbaar te stellen aan kinderen tot en met 12 jaar uit minimagezinnen, die in het bezit van een zwemdiploma
- een incidentele bijdrage te leveren aan het onderzoek van HS Windesheim teneinde de kwaliteit van de zwemlessen en het zwemvangnet te verbeteren en daarmee de zwemvaardigheid en zwemveiligheid te vergroten.

Aangepast sporten
In de beleidsnota "Zwolle sport onbeperkt" staat als speerpunt vermeld het ontwikkelen van een servicepunt aangepast sporten. Sinds 2011 zijn een consulent aangepast sporten en de sportcoach aangepast sporten bij SportService Zwolle actief. Zij geven aan het speerpunt de volgende invulling

- Het opbouwen van een netwerk
- Het creëren van samenwerkingsverbanden en afstemming binnen het speelveld
- Het versterken van de sportinfrastructuur
- Meer bekendheid geven aan het aangepast sporten
- Stimuleren van sporten voor mensen met een beperking via de doelgroep en haar (sociale) omgeving.

De afgelopen jaren is gebleken dat deze activiteiten een meerwaarde voor de doelgroep oplevert. Wij willen deze dan ook continueren. .

Actieplan Sport en bewegen: stimuleringsfonds verdienvermogen
Naar aanleiding van het actieplan “sport en bewegen” en de kostenverhogende maatregelen vanuit de bezuinigingen op de sportbegroting zijn veel verenigingen aan de slag gegaan om verdienvermogen te genereren. Een aantal verenigingen heeft aangegeven dat er (voor)investeringen nodig zijn om activiteiten in het kader van het verdienvermogen op te kunnen zetten. De verenigingen kunnen de kosten echter niet geheel dragen. Wij willen onderzoeken of we aansluiten bij de systematiek van Initiatiefrijk Zwolle hiervoor ondersteuning kunnen bieden. Bij de begroting 2018 zullen wij hierop terugkomen.

Kunstgrasvelden
Bij de begrotingsbehandeling 2017 is een motie aangenomen "inventarisering capaciteitsproblemen sportvelden". Daarin wordt het college verzocht om een prioritering aan te geven bij het terugdringen van de capaciteitsproblemen en bij de voorjaarsbrief 2017 rekening te houden met de daarvoor benodigde middelen.
Uit een nader uitgevoerd capaciteitsonderzoek blijkt dat er op een drietal buitensportaccommodaties (Vegtlust, Jo van Marle, Weidesteen) met name voor wat betreft de trainingsactiviteiten een knelpunt ontstaat. Oplossing van dit knelpunt kan onvoldoende worden gevonden in de directe omgeving van het sportpark, zodat er noodzakelijkerwijs een oplossing op het sportpark zelf gevonden moet worden. Dit kan door een bestaand natuurgrasveld om te bouwen naar een kunstgrasveld. De jaarlijkse lasten worden geraamd op een bedrag van € 40.000 per veld.

Groot onderhoud openluchtbad
Een aantal jaren geleden is het openluchtbad volledig gerenoveerd in opdracht van de gemeente Zwolle als eigenaar van het zwembad. Met het bestuur van het Openluchtbad is een huurovereenkomst afgesloten waarbij de verantwoordelijkheid voor het klein dagelijks onderhoud bij de vereniging ligt en het groot onderhoud plus renovatie bij de gemeente Zwolle. Nu is het moment gekomen dat onderhoud gepleegd moet worden. Om het noodzakelijk onderhoud in beeld te brengen is een meerjarenonderhoudsplan opgesteld. Voor de uitvoering van dit plan is geen dekking binnen de sportbegroting aanwezig, wel kunnen onderdelen van de werkzaamheden aan dit nationaal monument mogelijk in aanmerking komen voor landelijke subsidie. Over de periode tot en met 2023 is naar verwachting een bedrag voor groot onderhoud noodzakelijk tot ongeveer € 500.000.

WRZV hallen
Het haalbaarheidsonderzoek laat zien dat het voor de toekomst van de WRZV hallen het gewenste scenario is om nieuwbouw te realiseren op de locatie Voorsterpoort. Met deze ontwikkeling wordt beoogd een modern en up to date sporthallencomplex te realiseren dat voldoet aan de huidige eisen, zijn huidige maatschappelijke functie kan blijven vervullen, gesitueerd wordt op een zichtbare, goed bereikbare locatie en geen overlast bezorgt naar de omgeving. De functie van de WRZV-hallen is blijvend noodzakelijk gezien de druk op het gebruik van de andere sporthallen. Bijkomend gunstig effect is dat de huidige locatie door VEZ meteen, na vertrek en realisatie van de nieuwe WRZV-hallen, kan worden benut voor de realisatie van een auditorium. VEZ heeft al langere tijd aangegeven serieuze belangstelling te hebben voor deze locatie.

Binnen de sportbegroting zijn onvoldoende middelen beschikbaar om de uit deze ontwikkeling voortkomende structurele lasten te dekken. Wij houden dan ook rekening met belasting van de structurele bestedingsruimte. Bij de begroting komen we hierop terug.

Onderwijshuisvesting
In aansluiting op de strategische onderwijsagenda wordt met de schoolbesturen een strategisch onderwijshuisvestingsplan opgesteld Uitgangspunt is te komen tot een meerjarig strategische huisvestingsvisie waarbij voor de komende jaren helder in beeld wordt gebracht wat er op wijkniveau met de schoolgebouwen moet gebeuren en hoe de schoolbesturen en de gemeente Zwolle dit gezamenlijk oppakken. Naar verwachting kan dit plan en de financiële uitwerking hiervan in de gemeenteraad van juni/juli worden besproken. Omdat dit het proces van deze strategische visie nog niet geheel is afgerond zijn er nog geen bedragen opgenomen in deze perspectiefnota. Bij de begroting geven wij inzicht op de financiële effecten op de structurele bestedingsruimte.

Financiële samenvatting programma samenleving					
(bedragen x € 1.000)	**Investering**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Structureel					
Zwemvangnet		40	40	40	40
Aanleg kunstgrasvelden	1)	120	120	120	120
Bestrijden laaggeletterdheid		75	75	75	75
Strategisch meerjarenplan onderwijshuisvesting	1)	pm	pm	pm	pm
Onderhoud en vervanging AED's		12	12	12	12
WRZV	1)	pm	pm	pm	pm
(Meerjarig) incidenteel					
Zwemvangnet		84	54		
G-sportbeleid		85	85		
Actieplan sport en bewegen		pm			
Groot onderhoud Openluchtbad		500			
Bestrijden laaggeletterdheid		150	150		
Harmonisering peuter- en kinderopvang		50	50		
Onderhoud en vervanging AED's		10			

De pm-posten worden voor of tijdens de begrotingsbehandeling 2018 uitgewerkt.
1) Voor deze investeringen zal t.z.t. nadere besluitvorming aan de raad worden voorgelegd.

Programma 3 opvang en bescherming

Ambitie 3.3 Inwoners kunnen een beroep doen op maatschappelijke opvang en beschermd wonen, zo lang als nodig, en zo kort als mogelijk

Uitgeprocedeerde asielzoekers
In Zwolle zijn we van mening dat niemand op straat behoeft te verblijven. Sinds 2002 bieden we daarom noodopvang aan (uitgeprocedeerde) asielzoekers die geen recht hebben op opvang door het COA, maar nog niet zijn teruggekeerd. Naast opvang bieden we samen met onze ketenpartners begeleiding aan deze mensen om hen terug te laten keren naar het land van herkomst. Deze ketenpartners, de Centrale Toegang, het Leger des Heils, IOM, DT&V, Vreemdelingenpolitie, Vluchtelingenwerk en de gemeente, hebben periodiek overleg met elkaar over individuele casuïstiek.

Sinds 2015 wordt er op rijksniveau gesproken over het realiseren van een beperkt aantal noodopvangen in enkele grote gemeenten. Veel gemeenten voelen hier niets voor omdat in deze vorm van opvang mensen zonder succesvolle terugkeer na 13 weken op straat worden gezet. Het gesprek hierover met de staatssecretaris is gestaakt en zal na de vorming van een nieuw kabinet worden voorgezet. Het rijk heeft in 2015 en 2016 bijgedragen aan de lokale bed bad en brood regelingen. Deze bijdrage is eveneens gestopt.

In afwachting van de landelijke ontwikkelingen willen we ons beleid voortzetten. Met de gevraagde middelen bieden we onderdak aan alleenstaanden en gezinnen, betalen we de kosten van levensonderhoud en uitzonderlijke ziektekosten waartegen geen verzekering.

Financiële samenvatting programma opvang en bescherming					
(bedragen x € 1.000)	**Investering**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
(Meerjarig) incidenteel					
Opvang/begel. uitgeprocedeerde. asielzoekers		120	120		

Programma 4 Inkomen

Ambitie 4.1 Alle Zwollenaren moeten in hun levensonderhoud kunnen voorzien

Schulddienstverlening

Eind 2016 is het beleidsplan schulddienstverlening 2012-2016 geëvalueerd door onder meer diverse partijen in de stad, een klanttevredenheidsonderzoek en een onderzoek door de Zwolse Rekenkamercommissie. Uit de evaluatie is gebleken dat er voldoende basis is om verder te bouwen op het ingezette beleid, maar dat vernieuwing en innovatie van beleid en uitvoering nodig is om aansluiting te vinden bij actuele maatschappelijke ontwikkelingen. Op basis van de evaluaties en bevindingen is het nieuwe beleidsplan voor de periode 2017-2021 opgesteld (zie het afzonderlijke raadsvoorstel). De komende jaren zetten we vooral in op het vernieuwen van dienstverlening, vernieuwen van samenwerking met partners en meten van impact.
Bij de actielijn vernieuwen van dienstverlening zetten wij in op vroegtijdig signaleren en ondersteunen, hierin zien we een centrale rol voor het Sociaal wijkteam en zetten we in op uitbreiding van het Sociaal raadsliedenwerk en 'Op orde'. We gaan werken met één contactpersoon per huishouden, gaan aanbod ontwikkelen voor -en afstemmen op specifieke doelgroepen (waaronder kwetsbare bewoners, zelfstandigen en jongeren), ontwikkelen nieuwe methodieken en verlenen actief nazorg om terugval te voorkomen.We herintroduceren beschermingsbewind bij de gemeente en werken aan verdere verkorting van de doorlooptijden. We verkennen de mogelijkheid van een lokaal Perspectieffonds, dit fonds biedt de gemeente de mogelijkheid om onder strikte voorwaarden de schulden van jongeren en inwoners met beginnende schulden over te nemen zodat zij een tweede kans krijgen.
Bij de actielijn samenwerking met partners investeren we samen met onderwijspartners in scholing op financieel gebied. We ontwikkelen een alternatief voor huisuitzettingen in samenwerking met woningcorporaties en investeren in voorlichting aan- en samenwerking met werkgevers; zij kunnen een belangrijke rol vervullen bij het signaleren, voorkomen en mede oplossen van schulden bij werknemers.
Bij de actielijn impact meten maken we slimmer gebruik van data om meer zicht te krijgen op specifieke inwonersprofielen. De monitoring en impactmeting richt zich ook op de kwalitatieve impact.

Uitvoeringskosten bijstandsverlening

Bijstandsverlening is een wettelijke taak. Om de bijstandsaanvragen binnen wetelijke termijnen te kunnen afhandelen is capaciteit nodig. De gevraagde € 180.000 is een voortzetting van meerjarig incidenteel geld 2015-2017dat in de PPN 2014 is toegekend op basis van een capaciteitsberekening. Het bijstandsvolume is sindsdien (inclusief de prognose voor 2017) met bijna 15% gestegen. Op basis van een nieuwe prognose zal het bijstandsvolume ook de komende jaren nog niet dalen en zijn dus wederom meerjarig incidentele middelen nodig om de aanvragen tijdig te kunnen voldoen.
Het CPB prognosticeert in de verkenning 2018-2021 een aanhoudende groei van het aantal bijstandsgerechtigden. Een nieuwe capaciteitsberekening die extern getoetst wordt, zal duidelijk maken of formatie en bijstandsvolume nu en de aankomende jaren in evenwicht zijn.

Experiment Participatiewet

We willen meer inwoners met een bijstandsuitkering de kans bieden om mee te doen in de samenleving. In lijn met de moties van de raad wordt onderzocht wat het effect is van meer vrijheid en minder regels binnen de uitvoering van de Participatiewet, waarbij we nadrukkelijker uitgaan van vertrouwen in plaats van controle. Deze aanpak wordt in het onderzoek vergeleken met de dienstverlening volgens bestaand beleid. We willen wetenschappelijk onderzoeken of een verandering van de uitvoering van de Participatiewet bij bijstandsgerechtigden daadwerkelijk leidt tot meer economische en maatschappelijke participatie. Het onderzoek zal worden uitgevoerd door de Universiteit Twente. Voor verdere informatie zie het raadsvoorstel dat gelijktijdig met de perspectiefnota in de raad wordt behandeld.

Ambitie 4.3 Inwoners kunnen hun financiële belangen zelf behartigen of worden indien nodig daarin door ons ondersteund

Uitstroom zelfstandigen

Het regionaal bureau zelfstandigen (RBZ is verantwoordelijk voor de uitvoering van de wettelijke regelingen BBZ en IOAZ (Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 en de Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen). RBZ ondersteunt bijstandsgerechtigden die willen uitstromen als zelfstandige.
Het aantal trajecten is toegenomen, evenals de gemiddelde tijdsduur per traject doordat onze klanten gemiddeld genomen een grote afstand tot de arbeidsmarkt hebben.

Tot nu toe hebben we dit opgelost door de tijdsbesteding per traject naar beneden bij te stellen, om niet te hoeven werken met een opnamestop is. Dit gaat echter ten koste van de kwaliteit en het resultaat (uitstroom) van de trajecten. Zonder formatieuitbreiding zal een opnamestop moeten worden ingevoerd voor het begeleiden van mensen met een bijstandsuitkering die willen starten met zelfstandige activiteiten. Deze mensen blijven dan mogelijk onnodig langer afhankelijk van een bijstandsuitkering. Formatieuitbreiding is dan ook noodzakelijk

Financiële samenvatting programma inkomen					
(bedragen x € 1.000)	**Investering**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Structureel					
Contactpersoon schulddienstverlening		40	40	40	40
Intensivering schulddienstverlening		350	350	350	350
Waarvan terugverdieneffect			-56	-168	-280
(Meerjarig) incidenteel					
Intensivering schulddienstverlening (netto)		405	405		
Waarvan terugverdieneffect		-60	-60		
Uitvoeringskosten bijstand		180	180		
Uitstroom zelfstandigen		60	60		
Experiment participatiewet		175			

Programma 5 ondernemende levendige stad

Ambitie 5.1 Zwolle is met haar economische toppositie een aantrekkelijke woon- en werkstad voor de eigen inwoners en de regio

Verbeteren digitale dienstverlening aan ondernemers
In september 2015 is de nieuwe visie op dienstverlening vastgesteld. Eén van de twee hoofdambities is de verbetering van de digitale dienstverlening aan inwoners en ondernemers. Deze sluit aan op de landelijke ambities (VNG agenda 2020). Met name de digitale dienstverlening aan ondernemers blijft achter. Zwolle scoort eind 2016 nog maar 55% op de digitale beschikbaarheid van producten (eind 2014 was dit 46%). Deze beschikbaarheid moet naar 100% in 2020
In peilingen van het vestigingsklimaat onder ondernemers scoort de dienstverlening nog goed, maar de nieuwste peilingen laten zien dat de positie van Zwolle dalende is. Om het positieve landelijke imago niet kwijt te raken is het nodig om op korte termijn een inhaalslag te maken
Wij stellen voor incidentele middelen beschikbaar te stellen voor aansturing en coördinatie bij upgrade van de digitale producten voor ondernemers / website en implementatie CRM systeem.

Economische structuurversterking
Zwolle wordt gezien als een aantrekkelijke stad voor bedrijven, instellingen, mensen die een bedrijf willen opzetten en consumenten. Daarbij trekt de economie aan, ook in Zwolle. Dit levert extra kansen op voor Zwolle en stimuleert ondernemers al dan niet in multiple helix verband tot nieuwe economische initiatieven waarmee de economische positie van Zwolle wordt versterkt. Op verzoek van de raad is met de motie"Ontzorg de ondernemer (M-11)" gevraagd meer te doen voor (MKB) ondernemers door ruimte te geven aan nieuwe initiatieven en daarbij lasten te verlichten. Hiertoe zijn verbeterpunten opgesteld voor de interne organisatie. Om daarnaast ook de ondernemers zelf beter te faciliteren bij nieuwe structuurversterkende projecten waarvoor in vrijwel alle gevallen de initiatiefnemers de kosten niet volledig zelf kunnen financieren, is een stimuleringsbudget nodig. Bij de begroting 2018 zullen wij met een voorstel komen.

Ambitie 5.2 Zwolle is koop- en recreatiecentrum van de regio

Subsidiebudget Evenementen
Zwolle is een bruisende stad met een diversiteit aan evenementen en festivals. We profileren Zwolle als evenementenstad voor iedereen. Dit gaat hand in hand met de versterking en profilering van een aantrekkelijke binnenstad. Daarnaast willen we nieuwe initiatieven ondersteunen.
Het huidige budget is nodig voor de zogenaamde kernevenementen: Halve Marathon, Ster van Zwolle, Zwolle Unlimited, Stadsfestival en het Bevrijdingsfestival. Hiermee zetten we Zwolle landelijk als evenementenstad op de kaart. Daarnaast wordt het budget toegekend aan lokale evenementen (Stratenfestival, Sinterklaas, Koningsdag). Dit zijn structurele subsidies, Er is geen ruimte voor nieuwe initiatieven.
Naast evenementen in de zomermaanden willen we ook met een aanbod aan evenementen in de wintermaanden een bezoek aan Zwolle aantrekkelijker maken. In de winter van 2016/2017 heeft, met ondersteuning van incidentele middelen, voor het eerste Winters Zwolle plaatsgevonden in de binnenstad. Het evenement was geslaagd en heeft de potentie om de komende jaren verder uit te groeien tot een kernevenement in de wintermaanden.

Ambitie 5.3 Zwolle heeft een kwalitatief hoogwaardig cultureel aanbod en een dynamisch en innoverend cultureel klimaat

Museale samenwerking
Zoals bij de besluitvorming in februari in de raad is gesignaleerd verwachten wij dat bij het samengaan van HCO en SMZ in het kader van het verhaal van Zwolle zich frictiekosten zullen voordoen. Voor het zomerreces verwachten wij dat we de omvang weten. Wij zullen dan ook bij de begroting wellicht een beroep moeten doen op de incidentele bestedingsruimte
Kunst in de openbare ruimte
Beeldende kunst heeft een versterkend effect op de ruimtelijke kwaliteit. Er zijn diverse plannen om de ruimtelijke kwaliteit door middel van kunst te versterken. Budget voor dergelijke uitgaven ontbreekt.
De aanleiding van dit knelpunt is gewijzigde wetgeving (BBV). Hierdoor bestaat er geen voeding meer vanuit de grondexploitaties voor de percentageregeling beeldende kunst. Onvoldoende financiële ruimte is nu ontstaan om beeldende kunst te realiseren. Omdat de grondexploitaties nu niet meer bijdragen betekent dit een grotere afdracht aan de reserve Vastgoed, die wordt verrekend met de algemene middelen.

Afstoten BKR kunst
Wij willen beoordelen welke voorwerpen moeten worden behouden en welke kunnen worden afgestoten. Het afstoten dient volgens voorschriften van de LAMO (Leidraad Afstoten Museale Objecten) te gebeuren. Dit gaat een besparing van € 27.000 opleveren. De huurderving voor de Wezo is € 17.000 en de personeelskosten zijn € 10.000. Voor de medewerker zijn inmiddels vervangende (betaalde/gedekte) werkzaamheden gevonden.

Financiële samenvatting programma ondernemende stad					
(bedragen x € 1.000)	**Investering**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
(Meerjarig) incidenteel					
Kunst in openbare ruimte		50	50		
Afstoten BKR-kunst		50			
Frictiekosten HCO/SMZ		pm			
Digitale dienstverlening ondernemers		20	20		
Evenementen		100			
Economische structuurversterking		pm			
De pm-posten worden voor of tijdens de begrotingsbehandeling 2018 uitgewerkt.					

Programma 6 toekomstgerichte stad

Ambitie 6.1 Zwolle is een stad met een uitstekende ruimtelijke structuur en kwaliteit die de grote opgaven aan kan en waar ruimte is om gedurfde dingen te doen

Omgevingswet
De Omgevingswet treedt medio 2019 in werking. Doel van de wet is om een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit te bereiken en in stand te houden. De nieuwe wet biedt meer ruimte voor maatwerk, gaat uit van minder en overzichtelijke regels, meer ruimte voor initiatieven en lokaal maatwerk en neemt vertrouwen als uitgangspunt.

Onze ambitie is dat wij in Zwolle de kansen die de wet biedt voor zowel initiatiefnemers, belanghebbenden als de gemeente zoveel mogelijk willen benutten.

Tegelijkertijd is de Omgevingswet een ingrijpende stelselherziening met landelijk eisen voor een digitaal stelsel. Het gaat om nieuwe producten (in ieder geval omgevingsvisie, omgevingsplan), nieuwe processen, nieuwe werkwijzen, nieuwe ICT systemen , opleidingen en niet in de laatste plaats een doorontwikkeling van houding en gedrag (DNA). Om dit goed te doen en op tijd klaar te zijn wordt de implementatie programmatisch aangepakt. We hebben een programma manager aangesteld, er is een kernteam actief en het plan van aanpak is klaar.

De raad heeft voor het programma een begroting vastgesteld voor 2017 en 2018. De bedragen voor 2017 en 2018 zijn niet toereikend. We hebben nu meer inzicht in wat er moet gebeuren om medio 2019 klaar te zijn voor de Omgevingswet. Dat is onze ambitie en we hebben geen echt alternatief. Als we niet klaar zijn krijgen we te maken met overgangsrecht, twee verschillende systemen en dat kost nog veel meer aan inzet en budget .
Met de wetenschap van nu hebben we een meerjarige begroting opgesteld. Het landelijk model van de VNG hebben we als basis genomen en vertaald naar de Zwolse situatie. Voor Zwolle hebben we goed gekeken wat minimaal nodig is om de ambitie waar te maken en de gewenste kwaliteit te bereiken. Voor de dekking van de kosten doen wij ook beroep op andere budgetten. Voor ICT de MPI, het budget DNA, het jaarlijkse budget opleidingen en het reguliere budget bestemmingsplannen. Hiermee hebben we de benodigde gelden terug kunnen brengen en blijven we ruim onder de voor Zwolle ingeschatte budgetten middels het VNG model.

Omgevingsvisie
Zoals in het plan van aanpak voor de Omgevingsvisie is opgenomen wordt in 2017 een omgevingsvisie 1.0 voorbereid met de hoofdlijnen voor het strategisch beleid voor de fysieke leefomgeving. Vanaf 2018 volgt de verdere uitwerking (met uitspraken op gebiedsniveau) en de juridische verankering in een Omgevingsvisie die als formeel-juridisch kader na wettelijke inspraak) de huidige structuurvisies vervangt. Voor de de Omgevingsvisie 2.0 hebben we eerder benoemd:

- De Omgevingsvisie 2.0 bevat de hoofdlijnen voor het beleid voor de fysieke leefomgeving (milieu, water, verkeer- en vervoer)
- We beogen vermindering van sectoraal beleid
- Ambities van de Omgevingsvisie vertalen we naar een juridische status
    - Uitwerking naar gebiedsniveau (plankaart)
    - Locatieonderzoek en MER
    - Inspraak (afdeling 3.4 Awb)
    - Document is digitaal raadpleegbaar

Cocreatie is in 2018 een wezenlijk. Dit vraagt om een bredere dialoog met de stad. We streven naar het bereiken van tenminste 5.000 mensen. Dit doen we door stadsgesprekken met inwoners in wijken en buurten, en met inzet van het burger- en ondernemerspanel, Het gaat hierbij ook om gesprekken te voeren over mogelijke woningbouwlocaties en realisatie van de (nieuwe) opgaven op het gebied van klimaat, energie en circulaire economie.

Gebiedsontwikkeling Oosterenk
Op Oosterenk vinden sinds enkele jaren belangrijke ruimtelijke en economische veranderingen plaats. Het voorheen door leegstaande kantoren gedomineerde gebied transformeert in snel tempo naar een aantrekkelijk gemengd gebied waar naast werken, Health en Care, Zwollenaren ook graag willen gaan wonen. Deze ontwikkelingen passen formeel niet in ons vigerend structuurplan. Hierin is Oosterenk namelijk aangemerkt als centrum-stedelijk werkgebied. In 2016 hebben wij ingestemd met b uit de rapportage van Fakton waarin de rol van de gemeente t.a.v. Oosterenk duidelijk wordt aangegeven: actief, verbindend en visievormend. Deze rol vraagt om de volgende gemeentelijke inzet:

1. een gemeenschappelijke visie, die we in 2017 nog willen opstellen
2. Invloedzones duiden voor toekomstige ontwikkeling van ISALA en het Stadion
3. Aanstellen van gebiedsmanager Oosterenk

De economische en ruimtelijke ontwikkelingen op Oosterenk zoals vastgoedontwikkelingen in leegstaande kantoorgebouwen en tal van verzoeken om structurele aanpassingen van de openbare ruimte, zijn in de afgelopen jaren zo complex geworden dat gemeentelijke regie nu noodzakelijk is. Van het economische vraagstuk leegstaande kantoren is de opgave op Oosterenk er inmiddels één van ruimtelijke ordening. Dat vraagt om een gemeentelijke gebiedsmanager die zorg kan dragen voor regie, verbinden en strategische communicatie ook in combinatie met de op te stellen visie. Omdat Oosterenk een pilot is waarin we werkenderwijs leren en evalueren, maken we in 2018 de balans op en gaan na of inzet van een gebiedsmanager gecontinueerd zal moeten worden.

Nieuwe ruimtelijke initiatieven
We zien het aantal ruimtelijk initiatieven in de stad sterk toenemen. Ten opzichte van die initiatieven vervullen we een meer actieve rol. Niet alleen toetsen we aan de kaders doch verbinden, zoeken naar meekoppelkansen en indien nodig zoeken naar alternatieve locaties. Ook naar buiten toe nemen we een meer expliciete rol in de communicatie en participatie met de omgeving. Hiervoor is extra inzet vanuit de organisatie vereist.
Bij initiatieven wordt een deel van de kosten in rekening gebracht bij de initiatiefnemer. Echter niet alle kosten kunnen we op deze verhalen.

Ambitie 6.2 Zwolle heeft een evenwichtig aanbod op de woningmarkt om in en door te stromen

Investeringsagenda wonen
Onze woonvisie, die op korte termijn wordt aangeboden aan college en raad, beschrijft vier hoofdambities:
- Sterke groeistad (duurzaam en toekomstbestendig)
- Vernieuwende woonstad (ruimte voor vernieuwing)
- Solidaire leefstad (prettig zelfstandig wonen)
- Duurzame Deltastad (waterbewust en toekomstbestendig)

Deze vier ambities tezamen maken dat Zwolle voor de komende jaren staat voor de volgende stap in stedelijkheid. Hoe kunnen we de stad versterken als centrum van deze regio en Noord Oost Nederland en de economische toppositie in Nederland behouden. We zien daarbij de groei van de stad met in totaal 10.000 woningen (2017-2040) niet als een lineair proces van woningen toevoegen, maar als de opgave om voor de komende jaren 'elke woning raak te laten zijn' omdat met deze woningen nog een substantiële invulling en verandering in de stad tot stad gebracht wordt (kan worden). Voor een uitgebreide toelichting op deze ambities wordt verwezen naar de woonvisie

De eerste stappen die wij zetten tot realisatie van de woonagenda zijn
1. Opstellen ontwikkelstrategie: zonder nu al exact in te vullen hoe de ontwikkelstrategie er precies uit moet zien, gaat het om de volgende zaken. Creëren totaaloverzicht waarin vraag en aanbod (kwantitatief en kwalitatief) met elkaar worden geconfronteerd op stadsniveau: in welke wijken welk aanbod realiseren (hoeveel, welke type woningen)?. Verkennen (on)mogelijkheden van binnenstedelijke locaties, inclusief prioritering ervan. Welke investeringen zijn nodig om met name de binnenstedelijke woningbouwopgave waar te maken? Ook wordt ingegaan op de rolneming van cruciale actoren zoals corporaties, ontwikkelaars/beleggers en de gemeente. Uitwerken van gebiedsvisies om de woonopgave te verbinden met de opgave te komen tot duurzame en toekomststerke wijken. De ontwikkelstrategie dient daarnaast in aansluiting op de Omgevingsvisie uitspraken te doen over de ontwikkellocaties na 2027.
2. Start ontwikkeling van enkele binnenstedelijke locaties: Zwolle gaat met name voor het binnenstedelijke programma een nieuwe fase in. Als de lopende projecten (Kraanbolwerk, Wezenlanden, Prinsenpoort, Bageijneweide, Kamperpoort) rond 2019-2020 zijn afgerond, zijn er geen projecten in het stedelijk/centrumstedelijk milieu in ontwikkeling. Aan de vraagkant is de behoefte aan centrum stedelijk wonen relatief hoog, en het bieden van centrumstedelijke milieus op inbreidingslocaties levert een belangrijke bijdrage levert aan de volgende stap in stedelijkheid die Zwolle gaat zetten. Ruimte is daarbij schaars. Er zullen nieuwe locaties aan snee moeten worden gebracht om de vraag te kunnen invullen. Op grond van de ontwikkelstrategie zullen we keuzes maken met welke ontwikkellocaties we op korte termijn starten. Te denken valt bijvoorbeeld aan Noordereiland, IJsselhallen, Spoorzone.
3. CPO aanjagen en faciliteren: er is op het punt van CPO en zelfbouw (wo Tiny Houses) veel energie in de stad. We hebben tot op heden vooral een faciliterende houding. Op grond van die faciliterende houding kijken we wat de mogelijkheden zijn als zich een groep/ initiatief meldt. Maar omdat we geen locaties in bezit hebben of hebben aangewezen, is feitelijk de zoektocht naar een locatie voor initiatiefnemers best wel moeizaam. Vanuit deze beleidsopgave zullen we dan ook actief locaties voor CPO moeten gaan aanwijzen.
4. De sociale wonen opgave, verbindt zich steeds meer met de opgave voor wonen en zorg. Dit vraagt om extra capaciteit om de integrale verbinding wonen en zorg aan te jagen en vorm te geven. En ook om in te zetten op bijzondere woonvormen met specifieke woonzorgarrangementen, langer zelfstandig wonen e.d. We brengen de programmatische vraag - zowel kwantitatief als kwalitatief - in kaart, zullen initiatief nemen om relevante partijen bij elkaar te brengen en op basis van een gezamenlijke (meerjaren)visie afspraken te maken over langer en sneller weer zelfstandig wonen met de 'uitvoerders': woningcorporaties, zorgaanbieders en marktpartijen, we stimuleren de uitstroom Beschermd Wonen (WMO en Jeugd) naar zelfstandig wonen en werken instrumenten uit voor versterking vitaal netwerk. In 2017 wordt ook een verkenning gedaan naar de reële vraag en mogelijkheden voor het invoeren van een Blijverslening. Deze is een instrument van SVn waarvan de systematiek vergelijkbaar is met de starterslening. Huizenbezitters kunnen hiermee hun woning levensloopbestendig maken. Leningsvoorwaarden zijn gunstig, vooral voor mensen die gezien hun leeftijd bij reguliere banken niet meer terecht kunnen. Op deze manier kan een bijdrage worden geleverd aan de opgave van de gemeente in het kader van langer zelfstandig wonen. De SVn verzorgt de uitvoering van de Blijverslening, onder de condities die door de gemeente worden gesteld aan het toekennen. Aangezien het gaat om een lening met een looptijd van maximaal 10 jaar, is sprake van rentevergoeding en aflossing (hypothecaire vorm). De SVn vraagt om een jaarlijkse beheerkosten vergoeding van 0,5% over de schuldrest.
5. Matchmakingrol/acquisitie en accountmanagement: omdat een groot deel van de binnenstedelijke woningopgave wordt gerealiseerd in transformatie of locaties die niet van de gemeente zijn, is het nodig om een actieve (matchmaking)rol aan te nemen bij het koppelen van eigenaren van publieke en particuliere ontwikkelingslocaties enerzijds en beleggers anderzijds. Om effectief te zijn voor acquisitie van beleggers en transformatie van kantoren naar wonen is het opereren in de juiste (marketing) netwerken van belang. Zwolle is daarom lid geworden van Holland Property Plaza (HPP). Het lidmaatschapsgeld en bijkomende netwerkactiviteiten (beurzen/nieuwsbrieven en/of ander marketingmateriaal) zijn nu incidenteel gedekt.

Zeer essentieel c.q. randvoorwaardelijk voor alle opgaven is marktanalyse en advisering over het gewenste programma. Weten wat er in de markt speelt, waar kansen zich voordoen, welke trends en ontwikkelingen er zijn, vraagt continu om goede monitoring en onderbouwing. Dat gaat niet vanzelf en zal structureel moeten worden belegd. Digitalisering en slim gebruik van data levert een belangrijke bijdrage aan het versterken van ons strategisch en sturend vermogen. Nu is vaak sprake van handmatig samengestelde lijstjes. Dat is niet alleen heel veel werk, het kost ook veel tijd. Het levert bovendien vaak maar éénmalige informatie op. En dat is onvoldoende voor goede managementinformatie en monitoring van relevante ontwikkelingen. Dit vraagstuk speelt feitelijk gemeentebreed. Hiervoor is dan ook gemeentebrede capaciteit aangevraagd m.b.t. de strategische opgave kwaliteitsslag organisatie (strategische adviseur informatievoorziening en datagedreven analist gemeentebreed, inclusief wonen).

Ambitie 6.3 Zwolle is duurzaam bereikbaar door samenlevingsgericht te werken aan slim en schoon vervoer

Lokale Agenda voor Inclusie/Stadsergonoom
In 2013 heeft Zwolle het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de rechten van personen met een handicap onderschreven. ‘Inclusief beleid’ gaat over non-discriminatie, participatie, gelijke kansen, toegankelijkheid en persoonlijke autonomie. Om de omslag naar een inclusieve samenleving te bevorderen, stelt het rijk voor dat gemeenten met ‘lokale agenda’s voor inclusie’ gaan werken. Gegeven de wettelijke kaders is dit niet vrijblijvend.

Wij stimuleren inclusiviteit door het subsidiëren van de stichting Toegankelijk Zwolle (structureel) en het bevorderen van de toegankelijkheid van de openbare ruimte. Begin 2016 is de Visie op de toegankelijkheid van de openbare ruimte vastgesteld. en er wordt nu gewerkt aan de concretisering via een Handboek toegankelijkheid dat medio 2017 gereed zal zijn.Toegankelijkheid van de openbare ruimte staat zoals hierboven aangegeven niet op zichzelf.
Het thema inclusieve samenleving is breder. Meedoen in de samenleving betekent: onderwijs kunnen volgen, zelfstandig kunnen wonen, zich welkom voelen als consument, gelijke kansen hebben als werknemer en ondernemer, toegang hebben tot informatie, financiering, (openbare) gebouwen en openbaar vervoer. Samen met de stichting Toegankelijk Zwolle wordt in 2017 de lokale agenda voor inclusie opgesteld.

Binnen de gemeente bestaat geen aanspreekpunt/aanjaagfunctie meer in de persoon van de stadsergonoom,
Mede gegeven het geratificeerde VN-verdrag en de benodigde uitwerking op gemeentelijk niveau, is het voorstel daarom voor de komende jaren capaciteit beschikbaar te stellen voor deze thematiek binnen het fysiek domein en daarmee de rol van de stadsergoom te borgen. De focus ligt op de praktische uitvoerbaarheid van het thema inclusiviteit in het fysieke domein. -De forse Investeringsimpuls in intelligente transportsystemen vanuit het Beter Benutten programma (Partnership Talking Traffic) op duurzame wijze consolideren en doorzetten.
Vervolgprogramma Beter Benutten Zwolle Kampen op 24 maart 2015 en begroting 2017.

Koploperaanpak en slimme mobiliteit
Sinds 2012 werken rijk, regio en bedrijfsleven samen aan een betere bereikbaarheid van Zwolle en de regio via het programma Beter Benutten. Het huidige vervolgprogramma eindigt op 1 januari 2018. Uit recente prognoses blijkt dat het aantal verplaatsingen gaat toenemen. De kans op vertragingen en een langere reistijd groeit. Via de Koploperaanpak, gedragsmaatregelen en het toepassen van slimme technologie kan de aanwezige capaciteit beter worden benut, door bijvoorbeeld het stimuleren van fietsen, OV-gebruik of het reizen buiten de spits. Deze aanpak heeft een dempend effect op de negatieve gevolgen van meer mobiliteit.

De bestaande samenwerking met werkgevers, publiekstrekkers en onderwijsinstellingen (Koploperaanpak) zorgt voor een gedeelde verantwoordelijkheid in het borgen van de bereikbaarheid van de stad. De kosten van deze aanpak hebben te maken met de inzet van de externe mobiliteitsmakelaar, het bereikbaarheidsfonds, het organiseren van het platform (website, bereikbaarheidscafés en de nieuwsbrief) en het beheren en doorontwikkelen van intelligente transportsystemen en in-car diensten (Landelijke Partnership Talking Traffic) gericht op spreiding en optimale doorstroming van het verkeer (auto, vracht, fiets, OV). De samenwerking van rijk, regio en bedrijfsleven is een bewezen vehikel waaraan met co-financiering van partijen infrastructurele en gedragsmaatregelen ten behoeve van betere doorstroming van autoverkeer en fietsen kunnen worden gekoppeld. In 2018 brengen we de invulling van de te nemen maatregelen in beeld. Op basis hiervan zullen wij in 2018 met een exact voorstel komen.

Financiële samenvatting programma toekomstgerichte stad

(bedragen x € 1.000)	Investering	2018	2019	2020	2021
(Meerjarig) incidenteel					
Omgevingswet		625	1.040		
Omgevingsvisie		450			
Investeringsagenda wonen		385	125		
Gebiedscoördinator Oosterenk		110			
Nieuwe ruimtelijke initiatieven		143	143		
Stadsergonoom		27	27		
Koplopersaanpak en slimme mobiliteit		120			

Programma 7 vitale wijken

Ambitie 7.1

De Zwollenaar ervaart zijn woonomgeving als een aantrekkelijke en vitale omgeving om te wonen, werken, ontmoeten, ontspannen en waar men op elkaar betrokken is

Geluidsreducerend asfalt.
In de risicoparagraaf van de begroting is een passage opgenomen over de kwetsbaarheid van geluid reducerende asfaltdeklagen. Deze asfaltdeklagen zijn gelegd op wegen waarop een geluidsreductie gewenst is; deels in bestaand stedelijk gebied, maar veelal in nieuwe ontwikkelingen. Het voordeel van het toepassen van geluid reducerend asfalt is dat er meer uitgeefbaar oppervlakte voor woningbouw is.
Sinds een aantal jaren zien we dat dit asfalt een beperkte levensduur heeft. Het eerste voorbeeld hiervan was de Hasselterweg, waarvoor vervroegd groot onderhoud noodzakelijk was. Inmiddels is de deklaag van de Westenholterallee al vervangen en vertoont een aantal andere wegen met dergelijke deklagen ook al gebreken.

We zijn gebonden aan het toepassen van deze deklagen vanuit het bestemmingsplan. Op dit moment zijn er nog geen kosten aantrekkelijke alternatieven voorhanden die een geluidsreducerend effect geven die voldoen aan de geluidscriteria van het bestemmingsplan.

Ambitie 7.2 Zwolle is een stad waar iedereen veilig leeft, woont, werkt en zich veilig voelt

Cameratoezicht Binnenstad
We constateren tijdens uitgaansavonden een uitbreiding van uitgaan gerelateerde overlast naar andere delen van de binnenstad, namelijk naar locaties waar de horeca zich de afgelopen jaren heeft gevestigd. Dit maakt dat het oorspronkelijke cameraplan niet langer dekkend is. Concreet betekent dit de behoefte aan een uitbreiding met 6 camera's. Cameratoezicht levert een belangrijke bijdrage aan het beheersbaar houden van de veiligheidssituatie tijdens uitgaansavonden in de binnenstad, bezien vanuit het oogpunt van openbare orde en overlast. Het kan een preventief effect hebben (de aanwezigheid van camera's voorkomt incidenten) en tegelijkertijd zorgen camera's ervoor dat er meer incidenten worden geregistreerd en opgelost. Om deze meerwaarde te kunnen behouden is het noodzakelijk dat het cameratoezicht "meebeweegt" naar die gebieden waar zich uitgaansgerelateerde overlast voordoet.
Tijdens het najaarsmoment 2016 heeft het college naar aanleiding van een aangenomen motie "Verbetering opstelling toezichtcamera's in de binnenstad' van de VVD en PvdA aangegeven in het algemeen voortdurend aandacht te hebben voor de effectiviteit en positionering van camera's als instrument in de openbare ruimte voor de ondersteuning van operationele werkzaamheden.

Vergunningverlening APV
Zwolle is een bruisende stad met een diversiteit aan evenementen, die we maximaal faciliteren in een goede balans tussen rust en reuring. Het aantal evenementen is de laatste jaren toegenomen en ook de complexiteit van het proces, waarbij diverse belangen spelen. Dit vraagt meer en andere inzet van de gemeentelijke organisatie. Daarvoor is een verbeteringsproces in gang gezet, waarbij pro-activiteit, meedenken, integraliteit en veiligheid de uitgangspunten zijn.
Er is onderzoek gedaan naar de veiligheid bij evenementen in Zwolle. Uit dit onderzoek blijkt dat deze veiligheid onder druk staat. Oorzaken zijn onder meer een onvoldoende zorgvuldige vergunningverlening en preparatie voor een evenement . Dit hangt samen met een tekort aan capaciteit voor vergunningverlening en onvoldoende kennis binnen de organisatie van evenementenveiligheid. Het verbeterproces is ook hiervoor ingezet. Door de kwaliteitsverbetering van het proces en de toename van de evenementen is er sprake van een substantiële toename van het werk, zowel bij vergunningverlening als bij toezicht. Met de oplossing van dit knelpunt willen wij in 2017 starten. (zie ook de berap 1 2017)

Woongerelateerde overlast
In 1996 is samen met de corporaties gestart met een aanpak van woon gerelateerde overlast. Hiervoor betaalden de corporaties een structurele bijdrage van € 54.000 per jaar. Vanaf 2017 betalen de corporaties deze bijdrage niet meer omdat de nieuwe Woningwet veel strikter aangeeft welke activiteiten de woningcorporaties wel en niet mogen ondersteunen. Uiteraard hebben de corporaties zelf ook veel inzet en aandacht voor het voorkomen van en de aanpak bij woonoverlast. De verwachting is dat door de Sociale Wijkteams de inzet van het team Veiligheid en Leefbaarheid voor de woning gerelateerde overlast gaat dalen. Er is op dit moment sprake van een lichte daling van het aantal casussen. Sinds medio 2016 wordt op dit terrein samengewerkt met de Sociale Wijkteams, met de intentie dat de kennis wordt overgedragen en dat uiteindelijk Sociale Wijkteams dit werk kunnen uitvoeren met de gemeente/team Veiligheid en Leefbaarheid als opschalingsplatform voor zeer complexe zaken. Wat dit betekent voor de uiteindelijke benodigde inzet vanuit het team Veiligheid is nu niet te voorspellen. Er blijven daarnaast ook overlast gevende casussen die leiden tot maatschappelijke onrust, waar de regie of betrokkenheid vanuit het team Veiligheid vanuit openbare orde nodig is en blijft. In deze casussen wordt samengewerkt met de betrokken partners onder regie van de gemeente. Deze casussen leiden regelmatig tot een persoonsgebonden aanpak (een regiegroep) , zoals bij mensen met verward gedrag, overlast gevende jongeren. De verwachting is dat het aantal zal stijgen. Er is enerzijds sprake van een lichte daling, anderzijds een (verwachte) stijging van overlast meldingen. Dit maakt dat het vervallen van de bijdrage leidt tot een knelpunt die niet binnen de bestaande loonsom is op te vangen.
De zorgvuldige overdracht naar de Sociale Wijkteams vraagt langere tijd. Daarnaast zijn er andere overlast gevende casussen die inzet vragen. Dit knelpunt wordt incidenteel ingediend om in ieder geval het komende jaar voldoende capaciteit te hebben. Deze tijd wordt dan ook gebruikt om een analyse te maken van de ontwikkelingen en trends en de gevolgen daarvan voor de benodigde structurele capaciteit.

Ambitie 7.5 Het gemeentelijk vastgoed versterkt de maatschappelijke betrokkenheid in de wijken en stad

Herinvulling statenzaal complex
Momenteel wordt een plan ontwikkeld voor het Statenzaalcomplex. Wij verwachten dat niet alle kosten via Vastgoed gedekt kunnen worden. We verwachten dat bij de begroting een beroep gedaan zal worden op de incidentele bestedingsruimte Een voorstel wordt voorbereid. (zie ook berap1 2017)

Financiële samenvatting programma vitale wijken					
(bedragen x € 1.000)	**Investering**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Structureel					
Cameratoezicht binnenstad	78	30	30	30	30
Vergunningverlening APV		90	90	90	90
(Meerjarig) incidenteel					
Geluidsreducerend asfalt		350	350		
Woongerelateerde overlast		54			
Herinvulling Statencomplex	1)	pm			

De pm-posten worden voor of tijdens de begrotingsbehandeling 2018 uitgewerkt.
1) Voor deze investeringen zal t.z.t. nadere besluitvorming aan de raad worden voorgelegd.

Programma 8 bestuur en inwonerszaken

Ambitie 8.2 Zwolle biedt een excellente ontvangst aan inwoners

Specialist identiteitsfraude
De aanpak van identiteits- en adresfraude vraagt om verdergaande professionalisering binnen diverse afdelingen van de gemeente Zwolle. Deze specialist pakt het analyse-werk op. We willen aansluiten bij het project landelijke aanpak adresfraude. Daaruit blijkt dat fraude de overheid veel geld kost en ook risico's oplevert voor onze inwoners (denk aan identiteits-verwisseling). Deze wettelijke taak wordt op dit moment zeer beperkt ingevuld.

Projectleider adres en woonfraude
Binnen verschillende gemeentelijke dossiers is de fraude(gevoeligheid) toegenomen: woon- en adressenfraude, identiteitsfraude en fraude met regelingen binnen het sociaal domein.
Een verkeerde registratie van adressen binnen de basisregistratie personen (BRP) is de bron van allerlei vormen van fraude. De BRP is leidend voor ruim 600 afnemers. De gemeente Zwolle is als houder van de basisregistratie verantwoordelijk voor de kwaliteit van de gegevens. Afnemers moeten kunnen vertrouwen op de persoonsgegevens zoals ze in de BRP geregistreerd zijn. Woon- en adressenfraude door inwoners en bedrijven neemt (landelijk) steeds meer toe. Het gebeurt steeds meer dat inwoners wonen op een ander adres, met als gevolg dat er gefraudeerd kan worden met uitkeringen en belastingen. Het is aan de gemeente om dit samen met haar partners aan te pakken. Voor de aanpak van woon- en adressenfraude heeft Zwolle aansluiting gezocht bij de VNG, die is gestart met de landelijke aanpak adresfraude, waardoor op landelijk niveau afspraken worden gemaakt met externe partners, zoals de Belastingdienst, UWV en het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Onder de noemer van de convenanten van VNG kan informatie tussen deze partners worden uitgewisseld. Om deze aanpak door te voeren in Zwolle is een projectleider nodig. We willen actief meedoen in de landelijke aanpak adresfraude en hiervoor een projectleider beschikbaar stellen.

Capaciteit Klantcontactcentrum
Op dit moment maken we aan de balie (dus ook voor uitgifte van rijbewijzen en paspoorten en id-kaarten) veelvuldig gebruik van de inzet van stagiaires. In het kader van de bezuinigingen hebben wij de formatie teruggebracht en dit gecompenseerd met de inzet van stagiaires. Stagiaires doen nu regulier werk en worden volledig formatief voor de productie meegeteld. Deze oplossing is niet meer toereikend. De balans tussen stagiaires en professionele krachten is te ver doorgeslagen. We lopen hiermee een verhoogd risico op fraude en imagoschade.
Tegelijkertijd is er een ontwikkeling gaande waarbij de rol van de gemeente in de afgifte en mogelijk aanvraag van reisdocumenten en rijbewijzen afneemt. Als we naar de cijfers kijken dan hebben we de komende twee jaar (2017 en 2018) nog te maken met een hausse aan afgifte reisdocumenten. In 2019 zal de afgifte gaan dalen met 70%. In 2020 willen we de afdeling zoveel mogelijk ingericht hebben op de nieuwe taken en trends.

Financiële samenvatting programma bestuur en inwonerszaken zaken					
(bedragen x € 1.000)	**Investering**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Structureel					
Specialist identiteitsfraude		78	78	78	78
(Meerjarig) incidenteel					
Projectleider adres- en woonfraude		98	98		
Medewerkers Klantcontactcentrum		94	94		

Programma 9 dienstverlening en bedrijfsvoering

Ambitie 9.2 De Gemeente Zwolle behoort in 2020 tot de 10 meest gastvrije en best presterende gemeenten van Nederland als het gaat om dienstverlening aan inwoners en ondernemers

Programma dienstverlening
In 2015 is de nieuwe visie op dienstverlening vastgesteld. Voor de realisatie van de ambities is toen – ook gezien de financiële situatie van de gemeente - geen apart programmabudget uitgetrokken. We hebben ervoor gekozen om de ambities in samenwerking met de afdelingen te bereiken. Hiermee boeken we zeker resultaat; zie hiervoor jaarrekening 2016, programma 16 Bestuur en dienstverlening. Maar aan de andere kant merken we dat het vaak lastig is om echt vaart te maken met verbeteringen als er geen budget is om menskracht of hulpmiddelen in te zetten.
Bij een aantal ontwikkelingen en verbeteringen waarmee we in 2017, 2018 en 2019 aan de slag willen, lopen we hier tegenaan:

- Klantreizen d.w.z. verbeteren dienstverlening, denkende vanuit de inwoners (genoemd in begroting 2016 en 2017).
- Tool voor het verbeteren van de leesbaarheid van uitgaande brieven e.a. communicatie.
- Aanpak voor verbeteren Digitale vaardigheden en vangnet voor inwoners met beperkte digitale vaardigheden.
- Versnellen van het proces van eenvoudige vergunningen.
- Audit persoonsgegevens (in begroting 2017).

Daarnaast voeren we jaarlijks diverse klantonderzoeken uit en onderhouden we de monitor dienstverlening. Voor deze activiteiten zijn in het verleden overschotten van andere budgetten gebruikt. Die mogelijkheden zijn er eind 2017 niet meer.

Het is nodig om te blijven werken aan de verbetering van de dienstverlening want de verwachtingen van inwoners en ondernemers stijgen continu door de steeds betere klantervaringen met voorloperbedrijven. We merken op een aantal onderdelen dat onze klantscores wegzakken. Willen we als gemeente de waardering op niveau houden dan vereist dat extra inspanningen.

Versimpelteam
Eind 2016 is door de raad motie 437 Versimpelteam aangenomen. Deze roept het college op om;
In samenspraak met sociaal wijkteam, ouderenbonden en andere relevante maatschappelijke organisaties te werken aan een gezamenlijke aanpak van versimpelen wat te complex is. Te denken valt aan een overleg wat gevraagd en ongevraagd advies geeft en verbeter-voorstellen mag doen voor versimpeling van regelgeving en communicatie.

In februari is een inventariserende sessie gehouden met een aantal externe partners (uit de zorg, welzijn, ouderendoelgroep, vluchtelingenwerk). Hier is veel input opgehaald en dat hebben we inmiddels verwerkt in een concept-actieplan versimpelen.
De feedback van de partners kent twee rode draden:

1. Laaggeletterdheid loopt als een rode draad door de inbreng van onze partners. Inwoners die niet of nauwelijks kunnen lezen doen veel minder mee in de Zwolse maatschappij en lopen continu tegen problemen aan. Er wordt op dit moment al gewerkt 1) aan een intensivering van de aanpak voor Laaggeletterden. (zie programma 1)
2. De brieven die we als gemeente sturen naar inwoners zorgen voor problemen bij ouderen, allochtonen en laaggeletterden. Onze brieven zijn lang, vaak met jargon en schrikken mensen af. Hier moeten we echt nog een verbeterslag maken.

In het actieplan ligt veel nadruk op onze uitgaande brieven, aangevuld met een aantal andere voor de hand liggende acties en een aantal zaken zie nog uitgezocht moeten worden.
De uitvoering van het actieplan zal de inzet vragen van een projectleider die hier 8 uur per week mee bezig gaat.

Ambitie 9.4 De gemeente Zwolle werkt doeltreffend

Digitale agenda: Informatiestrategie, advies en functioneel beheer
De Digitale Agenda 2020 is door het Rijk opgesteld om gemeenten te ontzorgen, ondersteunen en versterken op het gebied van (digitale) dienstverlening. In de Digitale Agenda zijn de gezamenlijke ambities van gemeenten vastgelegd om aan te sluiten bij en effectief te opereren in de informatiesamenleving. Daarbij staan drie sporen centraal:

- Open en transparant in de participatiesamenleving
- Werken als één efficiënte overheid
- Massaal digitaal, maatwerk lokaal

Voor de realisatie van de Digitale agenda 2020 is er een Informatiestrategie gemeente Zwolle opgesteld. De strategie draagt bij aan het verbeteren en ontwikkelen van de (digitale) dienstverlening van Zwolle en aan inwoners en ondernemers en maakt het mogelijk om blijvend te anticiperen op de groei van de informatie samenleving . De basis hiervoor is een organisatie die in basis op orde is om flexibele, veilige en beheersbare informatievoorziening te borgen. Dat vraagt een meerjarige verhoging tw. 1,8 fte in 2018 en 1 fte in 2019.
De ondersteuning van de, sterk wijzigende, functionaliteiten is niet toegerust voor de opgaven voor Zwolle vanaf 2017. Zoals het ontwikkelen van de informatievoorziening in de domeinen. Daarnaast de noodzakelijke veranderingen van de betere informatiebeveiliging en fraudebestrijding. Tevens om te voldoen aan de te stellen eisen voor informatievoorziening ten behoeve van digitale dienstverlening, inzet op monitoring en analyses van data, digitale samenwerking , inzet op risico beperkende maatregelen op het gebied van testen en het beheer van de daarbij behorende functionaliteiten(applicaties).Voorbeelden van samenwerking zijn: tussen Sociale wijkteams en Zorgaanbieders, tussen de gemeente en de Omgevingsdienst, tussen gemeente en Rijkswaterstaat ect.

Financiële samenvatting programma dienstverlening en bedrijfsvoering					
(bedragen x € 1.000)	**Investering**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
(Meerjarig) incidenteel					
Voortgang programma dienstverlening		50	50		
Versimpelteam		40	40		
Digitale agenda		256	256		

Programma 10 algemene dekkingsmiddelen

Ambitie 10.1 Zwolle is een financieel gezonde gemeente waarbij er financiële ruimte is om te blijven investeren terwijl we de lastendruk voor de burgers en ondernemers zo beperkt mogelijk proberen te houden

Vennootschapsbelasting
Met ingang van 2016 moet over winst op overheidsondernemingen vennootschapsbelasting betaald worden. Voor Zwolle betekent dit dat de onderdelen slagboom parkeren en de grondexploitaties belastingplichtig zijn. Begin vorig jaar is een voorlopige inschatting gemaakt van het meerjarig effect op de begroting en is vanaf 2018 rekening gehouden met € 0,4 mln. als te betalen vennootschapsbelasting. Echter door de verbeterende vastgoedresultaten en -prognoses verwachten wij dat de verplichting om vennootschapsbelasting te betalen zal oplopen naar € 0,7 tot € 1 mln. Voorgesteld wordt om ingaande 2017 een begrotingspost verschuldigde vennootschapsbelasting op te nemen van € 0,7 mln. Een eventuele overschrijding wordt via het weerstandsvermogen opgevangen. Dit betekent dat er aanvullend € 0,3 mln. nodig is.
Bij de vennootschapsbelasting op grondexploitaties is sprake van verschuldigde belasting over het jaarlijks behaalde voordelige resultaat. De werkelijke winstneming op een grondexploitatie vindt op een later moment plaats.

Gedeeltelijk afschaffen precariobelasting
Een aantal ontwikkelingen hebben aanleiding gegeven kritisch te kijken naar de precariobelasting, te weten deregulering, het plan tot hervorming van het lokaal belastinggebied, het wetsvoorstel afschaffen precariobelasting voor nutsbedrijven en de invoering van Bedrijveninvesteringszones. Van deze ontwikkelingen kunnen met name deregulering en de invoering van Bedrijveninvesteringszones aanleiding geven om de precariobelasting (gedeeltelijk) af te schaffen. Deze twee ontwikkelingen gaan allebei uit van een terughoudende overheid. Daarom stellen wij voor om de precariobelasting voor de circussen en kermissen, commerciële uitstallingen, incidentele standplaatsen, incidentele terrassen, evenementen en kabels en leidingen af te schaffen. Hierdoor ontstaat een nadeel van € 85.000 op de gemeentelijke begroting. Door de groei van de stad en doorwerking van beleid resteert per saldo een tekort van
€ 35.000.

Financiële samenvatting programma Algemene dekkingsmiddelen					
(bedragen x € 1.000)	**Investering**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Structureel					
Vennootschapsbelasting		300	300	300	300
Gedeeltelijk afschaffen precariobelasting		35	35	35	35

Bijlage 1 Investeringsoverzichten

A. Totaaloverzicht investeringen strategische opgaven

Investeringsoverzicht strategische opgaven							
(bedragen x € 1.000)	**Investering**		**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Investeringen Binnenstad							
Structureel							
Investeringen openb.ruimte (incl. Broerenkwartier)	5.000	1)		200	200	250	300
Investeringen lichtplan en sfeerverlichting	900	1)		30	60	90	90
Overige gebiedsontwikkeling Binnenstad				500	500	500	500
(Meerjarig) incidentele investeringen							
Toerisme en promotie				200	200		
Cultuur en historie				250	250		
Wonen				100	100		
Grote Kerk (financiering via stadsontwikkelfonds)		1)		pm			
Investeringen Spoorzone							
Structureel							
Investeringsruimte vanaf 2021	7.500	1)					500
Investeringen Energietransitie							
Structureel							
Investeringen in energietransitie	7.200	1)		150	300	300	300
Verwachte besparing, incl. bijdrage derden	pm			-150	-300	-300	-300
(Meerjarig) incidentele investeringen							
Activiteitenbudget			375	750	750		
Investeringen Topwerklocaties							
(Meerjarig) incidentele investeringen							
Activiteitenbudget			180	250	250		
Investeringen (via stadsontwikkelfonds)		1)		pm	pm		
Investeringen Klimaatadaptatie							
(Meerjarig) incidentele investeringen							
Activiteitenbudget			330	826	826		
Investeringen		2)					
Investeringen Circulaire economie							
(Meerjarig) incidentele investeringen							
Activiteitenbudget			50	400			
Investeringen Human capital							
(Meerjarig) incidentele investeringen							
Activiteitenbudget			150	300	300		
Investeringen Sociaal domein							
Structureel							
Participatie: nadelig subsidieresultaat WSW				2.700	2.800	2.900	2.600
(Meerjarig) incidentele investeringen							
Declaratiefonds			250	250			
Dekking uit programmabudget inkomen			-250	-250			
Maatschappelijke participatie			129	220	220		
Ondersteuning vrijwilligers			150	250	250		
Steun na partnerverlies			45	45	45		
Extra inzet kwetsbare jongeren			100	250	250		
Monitoring kwaliteit , toezicht en handhaving			190	230	230		
Preventief jeugdbeleid				820	1.120		
Toegang jeugdhulp				700	850		
			614	**2.515**	**2.965**		
Ingroei bezuiniging inwonersondersteuning				1.500	1.000	500	

Strategische capaciteit					
Structureel					
Strategische capaciteit	136	414	497	497	497
(Meerjarig) incidentele investeringen					
Strategische capaciteit	50	99			

Samenvatting						
(bedragen x € 1.000)	**Investering**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Structureel	**20.600**	**136**	**3.844**	**4.057**	**4.237**	**4.487**
(Meerjarig) incidentele investeringen		**1.749**	**7.190**	**6.641**	**500**	
(meerjarig) incidenteel cumulatief vanaf 2018			*7.190*	*13.831*	*14.331*	

NB De bedragen in de jaarschijf 2017 worden via de berap verantwoord.
1) De bedragen zijn indicatief, t.z.t. zal nadere besluitvorming aan de raad worden voorgelegd.
2) Investeringen in klimaatadaptatie zullen in principe via de afzonderlijke projectvoorstellen worden meegenomen.

B. Totaaloverzicht investeringen naast de strategische opgaven

Totaaloverzicht investeringen, exclusief strategische opgaven					
(bedragen x € 1.000)	**Investering**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Structureel					
Zwemvangnet		40	40	40	40
Aanleg kunstgrasvelden	1)	120	120	120	120
Bestrijden laaggeletterdheid		75	75	75	75
Strategisch meerjarenplan onderwijshuisvesting	1)	pm	pm	pm	pm
Onderhoud en vervanging AED's		12	12	12	12
WRZV	1)	pm	pm	pm	pm
Contactpersoon schulddienstverlening		40	40	40	40
Intensivering schulddienstverlening (netto)		350	350	350	350
Waarvan terugverdieneffect			-56	-168	-280
Cameratoezicht binnenstad	78 1)	30	30	30	30
Vergunningverlening APV		90	90	90	90
Specialist identiteitsfraude		78	78	78	78
Vennootschapsbelasting		300	300	300	300
Gedeeltelijk afschaffen precariobelasting		35	35	35	35
Totaal structureel		**1.170**	**1.114**	**1.002**	**890**

(Meerjarig) incidenteel			
Zwemvangnet		84	54
G-sportbeleid		85	85
Actieplan sport en bewegen		pm	
Groot onderhoud Openluchtbad		500	
Bestrijden laaggeletterdheid		150	150
Harmonisering peuter- en kinderopvang		50	50
Onderhoud en vervanging AED's		10	
Opvang/begel. uitgeprocedeerde. asielzoekers		120	120
Intensivering schulddienstverlening (netto)		405	405
Waarvan terugverdieneffect		-60	-60
Uitvoeringskosten bijstand		180	180
Uitstroom zelfstandigen		60	60
Experiment participatiewet		175	
Kunst in openbare ruimte		50	50
Afstoten BKR-kunst		50	
Frictiekosten HCO/SMZ		pm	
Digitale dienstverlening ondernemers		20	20
Evenementen		100	
Economische structuurversterking		pm	
Omgevingswet		625	1.040
Omgevingsvisie		450	
Investeringsagenda wonen		385	125
Gebiedscoördinator Oosterenk		110	
Nieuwe ruimtelijke initiatieven		143	143
Stadsergonoom		27	27
Koplopersaanpak en slimme mobiliteit		120	
Geluidsreducerend asfalt		350	350
Woongerelateerde overlast		54	
Herinvulling Statencomplex	1)	pm	
Projectleider adres- en woonfraude		98	98
Medewerkers Klantcontactcentrum		94	94
Voortgang programma dienstverlening		50	50
Versimpelteam		40	40
Digitale agenda		256	256
Totaal (meerjarig) incidenteel		**4.781**	**3.337**
cumulatief		*4.781*	*8.118*

De pm-posten worden voor of tijdens de begrotingsbehandeling 2018 uitgewerkt.

1) Voor deze investeringen zal t.z.t. nadere besluitvorming aan de raad worden voorgelegd.

Bijlage 2 Financiële samenvatting sociaal domein

Samenvatting sociaal domein

In onderstaande tabel is het totaalbeeld weergegeven van het sociaal domein. Beginnend met de resterende opgave om binnen het rijksbudget en de gemeentelijke bezuinigingen te blijven, vervolgens is een correctie verwerkt vanwege de voorstellen (subsidieresultaat WSW en ingroei bezuiniging inwonersondersteuning) om een deel van de opgave vanuit de algemene middelen bij te dragen en de investeringsvoorstellen om de transformatiebeweging op gang te brengen en extra in te zetten op preventie. De investeringen in de transformatie en preventie moeten leiden tot een besparing op met name de duurdere zorgkosten. We verwachten dat met de voorstelde investeringen op termijn een besparing van € 6-7 mln. valt te behalen. We verwachten dat de te behalen besparingsopbrengsten op de duurdere zorg van zodanige omvang is dat we inclusief de investeringen binnen het rijksbudget zullen komen. Echter omdat de geraamde opbrengsten geen exacte wetenschap is houden we voorlopig een structurele behoedzaamheidsmarge aan van € 1 mln. in 2018 en oplopend naar € 2,5 mln. vanaf 2020 ingeval de opbrengsten later ingaan of lager uitvallen. Daarnaast kunnen eventuele nadelen incidenteel opgevangen worden via de weerstandsreserve.

Financiële samenvatting Sociaal domein						
(bedragen x € 1.000)		**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Restantopgave om binnen rijksbudget te blijven, inclusief gemeentelijke bezuiniging		-3.400	-6.100	-7.300	-8.500	-7.400
Correctie ivm verrekening met algemene middelen:						
• Nadelig subsidieresultaat WSW	1)		2.700	2.700	2.700	2.700
• Ingroei bezuiniging inwonersondersteuning			1.500	1.000	500	
Gecorrigeerde opgave sociaal domein		**-3.400**	**-1.900**	**-3.600**	**-5.200**	**-4.700**
(Meerjarig) incidentele investeringen		-614	-2.515	-2.965		
		-4.014	**-4.415**	**-6.565**	**-5.200**	**-4.700**
Verwachte transformatieopbrengsten						
• Inwonersondersteuning (o.a. Wmo)			1.100	2.900	2.900	2.900
• Door toegang jeugdhulp			1.100	1.650	1.650	1.650
• Door inzet op diah en jeugd			200	1.220	1.220	1.220
• Door inzet op toezicht en handhaving			180	180	180	180
• Verwachte onderuitputting , <100%		900	1.500	1.500	1.500	1.500
Verwacht totaalresultaat		**-3.114**	**-335**	**885**	**2.250**	**2.750**
Dekking uit incidentele bestedingsruimte		614	335			
Verwacht nadelig resultaat 2017, dekking uit risicoreserve sociaal domein		2.500				

NB De verwachte positieve resultaten vanaf 2019 blijven wij monitoren en zijn in het financieel perspectief buiten beschouwing gelaten. In de komende jaren verwachten wij meer inzicht te krijgen in de besparingseffecten van de te treffen investeringen.

1) De bedragen in dit overzicht wijken af van de bedragen in het overzicht investeringen in het sociaal domein, omdat hier sprake is van een correctie op de taakstelling en bij de investeringen het gaat om het verwachte nadeel op het subsidieresultaat.

Nederlands
Olympisch Comité
Nederlandse
Sport Federatie

Tav de gemeenteraad

Doorkiesnr.	Kenmerk	Datum
026-4834466	PA/MLS16052017	Arnhem, 16 mei 2017

Betreft:
Aandacht bij de voorjaarsnota voor participatie van kinderen in armoede

Geachte heer/mevrouw,

Vanaf 1 januari 2017 is er structureel 85 miljoen euro beschikbaar voor de bestrijding van kinderarmoede. Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) heeft de middelen verdeeld via een decentralisatie-uitkering naar rato van het aantal kinderen in de gemeente dat opgroeit in een gezin met een laag inkomen (totaal 400.000 kinderen in Nederland, 212 euro per kind). Het doel is om met behulp van de extra middelen meer kinderen mee te laten doen en hen ontwikkelingskansen te bieden, o.a. met sport en cultuur.

Binnenkort bespreekt u de voorjaarsnota in uw gemeenteraad. Via de voorjaarsnota bepaalt u waar eventueel extra geld aan uit wordt gegeven. U kunt daarbij uw wensen meegeven voor de besteding van de middelen voor de bestrijding van kinderarmoede.

Mulier Instituut heeft kinderen die via het Jeugdsportfonds en Jeugdcultuurfonds aan activiteiten deelnemen gevraagd wat sporten en cultuur voor hen betekent. Wanneer de thuissituatie instabiel of onveilig is, betekent het welkom zijn en thuis voelen op de vereniging extra veel voor een kind. Kinderen geven vaak aan dat ze leren om samen te werken en op de vereniging of het cultureel centrum nieuwe vrienden maken. Ook kunnen ze in sport en cultuur hun emoties kwijt. Sport en cultuur biedt hen een uitlaatklep, afleiding en leert ze doelen te stellen en door te zetten.

Wij vragen u de extra middelen te investeren in de ontwikkeling van kinderen. In de bijlage vindt u een aantal concrete voorbeelden van hoe u dit kunt aanpakken. Wij wensen u veel succes met de behandeling van de voorjaarsnota.

Met vriendelijke groet,

Erik Lenselink
Manager Sportontwikkeling
NOC*NSF

André de Jeu
Algemeen Directeur
VSG

Sanne Scholten
Algemeen Directeur
LKCA

Bijlage: Kansen met sport en cultuur voor kinderen in armoede

BEZOEKADRES Papendallaan 60, Arnhem
POSTADRES Postbus 302, 6800 AH Arnhem
TELEFOON 026 483 44 00
EMAIL info@noc-nsf.nl
INTERNET www.nocnsf.nl

BIJLAGE: Kansen met sport en cultuur voor kinderen in armoede

Er zijn verschillende mogelijkheden om kinderen in een achterstandssituatie te ondersteunen om te gaan sporten of deelnemen aan culturele activiteiten.

1. **Weten wat de wensen van kinderen zijn.**

- Vraag kinderen naar wat ze graag doen of zouden willen doen. Diverse gemeenten doen dat met behulp van ConsultingKids of de Missing Chapter Foundation (Raad van Kinderen).

2. **Aanwezigheid van voorzieningen in de buurt waar kinderen wonen.**

- Check de aanwezigheid van faciliteiten op het gebied van sport en cultuur in de buurten waar kinderen uit de doelgroep wonen en match die met hun wensen. Pas waar nodig het aanbod aan of breid het uit.
- Creëer bij gebrek aan accommodaties Cruyff Courts, Krajicek Playgrounds, culturele 'trapveldjes' en buurtpodia. Dit zijn ook vaak vindplaatsen voor kinderen en jongeren om hen door te verwijzen naar structureel sport- en cultuuraanbod.

3. **Kosten voor het lidmaatschap, lessen en materialen vergoeden.**

- Vergoed kosten voor het lidmaatschap of lessen via het Jeugdsportfonds of Jeugdcultuurfonds of de gemeentepas voor de minima. Vaak is er ook een combinatie van beide voorhanden.
- Richt een Jeugdsportfonds of Jeugdcultuurfonds op als dit er nog niet is. Een van de belangrijkste redenen om met deze organisaties te werken is dat zij de kinderen weten te bereiken via intermediairs (leerkrachten, jeugdzorgmedewerkers, wijkteams etc.).

4. **Bekendheid van het sport- en cultuuraanbod bij kinderen en ouders uit de doelgroep.**

- Informeer ouders over de mogelijkheden die er zijn voor hun kinderen zodat zij hun kinderen kunnen stimuleren om naar een vereniging te gaan.
- Benader kinderen en jongeren ook via professionals bij wijkcentra, jeugdzorg, buurtsportcoaches, cultuurcoaches, sportverenigingen en scholen.

5. **Opleiden van de vrijwilligers/trainers/docenten van club/vereniging/cultureel centrum.**

- Ondersteun vrijwilligers, trainers en docenten met een goede opleiding voor het begeleiden van (kwetsbare) kinderen en jongeren en zorg voor (co)financiering van de opleidingen.

6. **Sport- en cultuuraanbod aanbod op school.**

- Maak samen met scholen een sport- en cultuurplan zodat alle kinderen met sport en cultuur in aanraking kunnen komen. Zo wordt de drempel om na schooltijd cultureel of sportief actief te zijn verlaagd.

voorstel

Zwolle

Overdracht College-Raad

Datum 12 mei 2017

onderwerp	Jaarstukken 2016
portefeuillehouder	Jan Brink
informant	Dreven, Adila van (2267)
medeopstellers	
afdeling	Concernstaf
bijlagen	Voorstel: Beslisnota jaarstukken 2016 Bijlage: 1. Jaarstukken 2016 Bijlage: 2. Bijlagenboek jaarrekening 2016 Bijlage: 3a vertrouwelijke risicoparagraaf Bijlage: 3b Vertrouwelijk Matrix risico's Bijlage: 4. (voorlopig) accountantsverslag PWC 2016

Voorgesteld besluit raad

voorstel

Zwolle

Beslisnota voor de raad

Datum 3 mei 2017

Openbaar

Onderwerp	jaarstukken 2016
Versienummer	

Portefeuillehouder	JE. Brink
Informant	Adila van Dreven
Afdeling	/ CSADV
Telefoon	(038) 498 2267
Email	A.van.Dreven@zwolle.nl

Bijlagen

1. Jaarstukken 2016
2. bijlagenboek jaarrekening 2016
3. **vertrouwelijke** risicoparagraaf en risico-matrix
4. (voorlopig) accountantsverslag PWC 2016 .

De raad wordt voorgesteld te besluiten om:

1.De jaarstukken inclusief accountantsverklaring vast te tellen

2.Het saldo van de rekening 2016 van € 7.824.000 als resultaat op de balans te verwerken

3.Het rekening resultaat toe te voegen aan de algemene concernreserve

Datum 3 mei 2017

Toelichting op het voorstel

Inleiding

De jaarstukken omvatten de jaarrekening en het jaarverslag. Het is het laatste jaar dat deze in de huidige vorm worden gepresenteerd. In het kader van het project “versterken sturend vermogen” worden volgend jaar de jaarstukken conform de opzet van de begroting 2017 vorm gegeven en zal ook dit onderdeel van de beleidscyclus worden gedigitaliseerd.

U ontvangt dd. begin mei nog niet de definitieve jaarstukken en –accountantsverklaring. Net als vorig jaar beschikten wij niet op tijd over verantwoording informatie met controle verklaring vanuit het SVB en enige andere zorgaanbieders. Conform planning verwachten wij de definitieve versies toe te sturen voor de besluitvorming op 3 juli.

Beoogd effect

Door de raad vastgesteld(e) jaarverslag/-rekening

Argumenten

1. Vaststelling van de jaarstukken
   Op grond van de gemeentewet stelt de gemeenteraad de jaarrekening vast en zendt die voor 15 juli aan gedeputeerde staten.

2 en 3. saldo jaarrekening
Het positief saldo van de jaarrekening van € 7.8 mln. wordt voornamelijk veroorzaakt door een hogere algemene uitkering uit het gemeentefonds, de opbrengst van de verkoop van de Enexisaandelen en bouwleges en een lagere kosten in 2016 voor de onderwijshuisvesting. Voorgesteld wordt om het resultaat in de balans te verwerken en toe te voegen aan de algemene reserve.

Openbaarheid

Openbaar

Burgemeester en Wethouders van Zwolle,

de heer drs. H.J. Meijer, burgemeester

mevrouw mr. I. Geveke, secretaris

Jaarstukken 2016

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave 1
Leeswijzer 3
A. Jaarverslag 4
Kerngegevens 4
Algemene beschouwing 5
Beleidsparagrafen 6
Beleidsparagraaf 1 Bestuur en dienstverlening 6
Beleidsparagraaf 2 Sociaal Domein 8
Beleidsparagraaf 3 Bezuinigingen 10
Beleidsparagraaf 4 Investeringen 11
Programmaverantwoording 14
Programma's 1t/m 10 15
Programma 1 Volkshuisvesting 15
Programma 2 Economie 21
Programma 3 Bereikbaarheid en mobiliteit 25
Programma 4 Groene leefomgeving en milieu 33
Programma 5 Ruimte en cultuurhistorie 43
Programma 6 Onderwijs 51
Programma 7 Veiligheid 56
Programma 8 Integraal beheer openbare ruimte 61
Programma 9 Cultuur 71
Programma 10 Sport 75
Sociaal domein 11 t/m 14 80
Programma 11 Samenleving 80
Programma 12 Inwonersondersteuning 88
Programma 13 Opvang en bescherming 97
Programma 14 Inkomen 105
De organisatie 15 t/m 19 111
Programma 15 Raad en raadsgriffie 111
Programma 16 Bestuur en dienstverlening 116
Programma 17A Exploitatie gronden 126
Programma 17B Vastgoedmanagement 132
Programma 18 Bedrijfsvoering 136
Programma 19 Financiering en algemene dekkingsmiddelen 143

Verplichte paragrafen 148
Paragraaf 1 Kapitaalgoederen 148
Paragraaf 2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing 154
Paragraaf 3 Verbonden partijen 161
Paragraaf 4 Lokale heffingen 181
Paragraaf 5 Financiering 183
Paragraaf 6 Grondbeleid 189
B. Jaarrekening 191
1. Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling 191
2. Balans met toelichting 194
2.1 Balansontwikkeling 194
2.2 Balans 197
2.3 Balanstoelichting 199
3. Programmarekening 210
3.1 Programmarekening over begrotingsjaar 2016 210
3.2 Toelichting op programmarekening 212
3.3 Belangrijkste verschillen in de staat van baten en lasten 213
3.4 Incidentele baten en lasten 215
3.5 Structurele toevoegingen en onttrekkingen reserves 218
3.6 Overzicht van reserves 219
3.7 Overzicht van voorzieningen 221
3.8 Onvoorzien 222
3.9 Wet normering bezoldiging topfunctionarissen 223
3.10 Restantkredieten 224
3.11a SISA Bijlage 225
3.11b DU V&V verantwoording 226
4 Controleverklaring 227
Bijlagen 228
Lijst van afkortingen 228

Leeswijzer

De jaarstukken 2016 bestaan uit de volgende onderdelen:
Deel A: het jaarverslag, dat bestaat uit de algemene beschouwing, het financieel verslag, de beleids- en verplichte paragrafen en de programmaverantwoordingen.
Deel B: de jaarrekening met de balans en de programmarekening
Het derde onderdeel is het bijlagenboek, waarin diverse financiële specificaties zijn opgenomen.

In 2016 is het project Versterken sturend vermogen van de beleidscyclus gestart. De eerste veranderingen zijn in de begroting 2017 doorgevoerd.
Aangezien de jaarrekening volgend is op de begroting zijn de resultaten in deze jaarrekening nog niet zichtbaar.
Naast de gebruikelijke PDF van de jaarrekening is op de site van Zwolle ook een versie van de jaarrekening te vinden die "doorklikbaar" is.

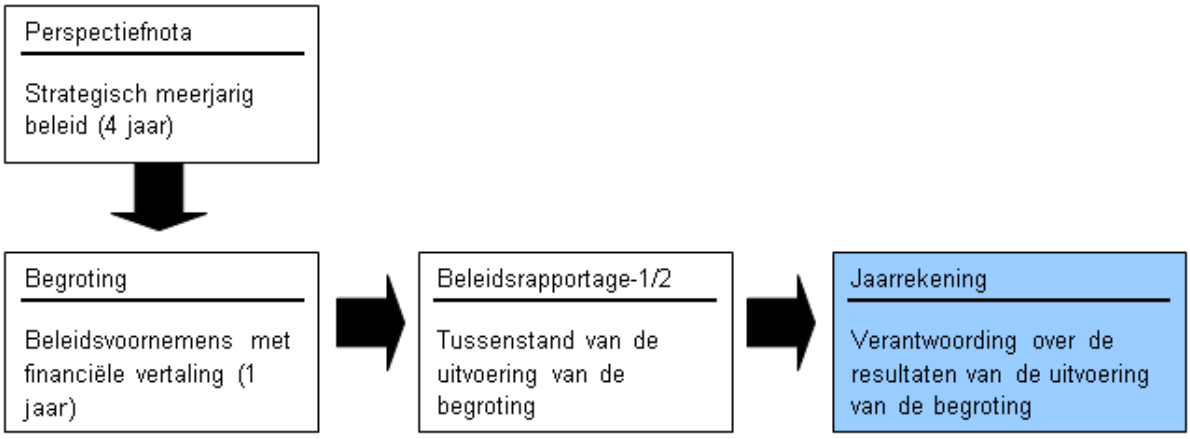

De voortgang rond de grote projecten is te vinden op Voortgang projecten

A. Jaarverslag

Kerngegevens

Kerngegevens	jan'16	jan'17	Zwolle in %	G-27*) in %
Sociale structuur				
0 t/m 14 jaar	23.090	22.969	18	16
15 t/m 34 jaar	34.291	34.478	28	28
35 t/m 64 jaar	49.145	49.312	39	40
65 jaar e.o.	18.367	18.780	15	16
totaal	**124.893**	**125.539**	**100**	**100**
autochtonen	104.771	104.887	84	75
allochtonen	20.122	20.652	16	25
totaal	**124.893**	**125.539**	**100**	**100**
alleenstaand	18.751	19.089	36	44
1-ouderhuishouden	3.295	3.495	6	7
2 phh. zonder kinderen	15.293	15.481	28	26
overige huishoudens met kinderen	15.098	14.999	28	22
overige huishoudens zonder kinderen	1.397	1.321	2	1
totaal	**53.834**	**54.385**	**100**	**100**
% huishoudens onder 105% van het sociaal minimum			9,9	12,5
% van de bevolking (15 jaar tot AOW) arbeidsongeschikt (WIA/WAO/WAZ/Wajong)			7,3	7,6
% van de bevolking (15 jaar tot AOW) in de bijstand (WWB)			4,3	5,3
% personen met heel jaar inkomen met een midden of hoog inkomen			62,0	58,0
Fysieke structuur				
oppervlakte (ha)	11.936	11.936		
woonruimten	55.770	56.368		
% huurwoningen			47	49
% koopwoningen			53	51
Economische structuur				
aantal bedrijfsvestigingen (april 2016)	8.782			
aantal banen (april 2016)	92.135			
netto arbeidsparticipatie (werkzame beroepsbevolking in % van 15-64 jarigen)			69	64
% niet-werkende werkzoekenden in de potentiële beroepsbevolking			10,0	12,0
netto oppervlakte bedrijventerreinen (ha)	566			
v.v.o. kantorenvoorraad in m2 (per 1-1-2015)	764.500			
Kwaliteit van bestuur				
opkomstpercentage gemeenteraadsverkiezingen 2014			58,2	48,9

*) tot de G-27-gemeenten behoren:
Alkmaar, Almelo, Amersfoort, Arnhem, Breda, Deventer, Dordrecht, Eindhoven, Emmen, Enschede, Groningen, Haarlem, Heerlen, Helmond, Hengelo, Den Bosch, Leeuwarden, Leiden, Lelystad, Maastricht, Nijmegen, Schiedam, Sittard-Geleen, Tilburg, Venlo, Zaanstad en Zwolle

Algemene beschouwing

In de begroting 2016 schreven wij dat we een stad zijn waar het goed wonen en werken is en dat we dat klimaat met inwoners, ondernemers en de regio verder willen versterken. De resultaten van 2016 laten zien dat de kracht van Zwolle op diverse terreinen manifest blijft, dat mede onder invloed van Initiatiefrijk Zwolle veel samenwerking met partners plaatsvindt en initiatieven worden gerealiseerd en dat Zwolle zich verder ontwikkeld tot een regionale en landelijke speler van formaat.

In 2016 hebben wij de regionale bestuurlijke samenwerking verder uitgebouwd via eerder vastgestelde lijnen van economische samenwerking, sociale innovatie en lobby en positionering. De economische agenda met clusters rond agri & food, health en HTSM en vrije tijd is volop in uitvoering. Gezamenlijk is gewerkt aan verbetering van de bereikbaarheid. De lobby rond de N 50 en de aandacht voor de doorstroming op de A28 hebben hun vruchten afgeworpen. Voor de aansluiting economie, arbeidsmarkt en onderwijs is in regionaal verband de human capital agenda ontwikkeld.

De werkgelegenheid is in 2016 gegroeid. Samen met werkgevers en andere partners zijn we erin geslaagd om t.o.v. 2015 meer mensen vanuit de bijstand naar werk te begeleiden. Daar staat tegenover dat meer inwoners afhankelijk geworden zijn van een uitkering en ondersteuning. In het kader van het Werkbedrijf Regio Zwolle is de doelstelling voor de banenafspraak om mensen met aan arbeidsbeperking naar werk te begeleiden in 2016 gehaald.

Kenmerkend voor het jaar 2016 is dat hard gewerkt is in variërende samenwerkingsvormen aan de voorbereiding van toekomstige investeringen.
In dit verband moet genoemd worden klimaatadaptatie, energietransitie, ontwikkeling van een innoverend economisch klimaat in de vorm van werklocaties. Daarnaast is in de ruimtelijke ordening een transformatie gaande die in 2018 moet leiden tot de uitvoering van de Omgevingswet. Tevens krijgt de omgevingsvisie vorm.

Op het sociaal domein blijken de sociale wijkteams hun positie in de stad goed in te nemen. Wij zien dat de vraag naar ondersteuning van inwoners die zich melden voor als nog toeneemt.
Voorts is in 2016 de transformatieagenda ontwikkeld die de komende vier jaar ten uitvoer wordt gebracht.
Inmiddels zijn we twee jaar bezig met de uitvoering van de Jeugdwet. In feite vorderen we gestaag. We richten ons op preventie, innovatie en het versterken van de samenhang in de toegang. Toch blijft het spanningsveld tussen transformatie, het zorgverbruik en de beschikbare budgetten

Het centrumgebied is volop in ontwikkeling. De busbrug een essentieel onderdeel in de Spoorzone ontwikkeling zal in 2017 gerealiseerd kunnen worden.
Zoals we bij een geslaagde Koningsdag duidelijk tot uitdrukking kwam, blijft de binnenstad voor Zwolle gezichtsbepalend. In 2016 zijn de bezoekersaantallen toegenomen. Investeren in de binnenstad is structureel nodig. In 2016 zijn vorderingen gemaakt met het ontwikkelen van plannen voor het Broerenkwartier en de oude Vismarkt is gerenoveerd. De Stadkamer aan de Zeven Alleetjes nadert zijn voltooiing en de woningbouw op de oude locatie van het Isala ziekenhuis krijgt vorm. De samenwerking om de cultuurhistorie te accentueren via het Verhaal van Zwolle zal in 2017 resultaat opleveren.

De jaarstukken laten een financieel positief resultaat zien van € 7,8 mln. Daarnaast zijn de economische groei en de effecten van een weer goed functionerende woningmarkt terug te vinden in het positieve resultaat van de MPV (€ 15 mln.).
Deze uitkomsten stellen ons in staat om meer te investeren in de stad, ons voor te bereiden op de toekomst en de activiteiten die in 2016 ter hand zijn genomen te realiseren. Wij willen dat net als in de afgelopen jaren innovatief en gedegen doen en aldus gezamenlijk werken aan een stad en een regio waar welzijn en welvaart elkaar krachtig versterken.

Financiën
Het voordelig resultaat van € 7,8 mln. is het resultaat na verwerking van de beleidsrapportages 2016 en bestaat op hoofdlijnen uit:

- verkoop aandelen Enexis €. 3,7 mln.
- hogere algemene uitkering gemeentefonds €. 1,0 mln.
- lagere kosten onderwijshuisvesting €. 0,8 mln.
- hogere opbrengsten bouwleges €. 0,5 mln.
- minder beslag op stelposten en post onvoorzien €. 0,9 mln.
- overige verschillen €. 0,9 mln.

Voor een meer gedetailleerd overzicht wordt verwezen naar de programmarekening paragraaf 3.3.

Vergelijken we het resultaat met de oorspronkelijk vastgestelde begroting dan is sprake van een voordeel van € 11,7 mln. Het verschil van € 3,9 mln. is bij de beleidsrapportages al met de algemene concernreserve verrekend.

De cijfers van het sociaal domein zijn gebaseerd op voorlopige cijfers. De eindafrekeningen van de BVO Jeugdzorg en de Regionale Instelling voor Beschermd Wonen (R.I.B.W.) zijn niet op tijd ontvangen om in de jaarrekening te verwerken. Het risico dat de eindafrekeningen afwijken van de voorlopige cijfers wordt afgedekt middels de risicoreserve sociaal domein.

Het eigen vermogen van de gemeente Zwolle bedraagt per 31 december 2016 € 151,7 mln. (inclusief positief rekeningresultaat over 2016 van € 7,8 mln.). Dit is ten opzichte van 2015 een toename van bijna € 27 mln.. Deze toename wordt o.a. verklaard door een gunstig resultaat op de grondexploitaties (door bijv. afname voorziening voor het project Stadshagen) en daarnaast het jaarrekening resultaat over 2016. In de komende jaren zal het eigen vermogen naar verwachting licht dalen. Dit door de inzet van middelen voor het realiseren van investeringen in de stad.

Beleidsparagrafen

Beleidsparagraaf 1 Bestuur en dienstverlening

Inleiding
In de begroting 2016 schreven we dat het in Zwolle goed wonen en werken is en dat we dat klimaat met inwoners, ondernemers en de regio verder willen versterken. In 2016 is de kracht van Zwolle weer op veel diverse terreinen zichtbaar geworden en heeft Zwolle zich verder ontwikkeld tot een regionale en landelijke speler van formaat. Zeker met de viering van Koningsdag hebben Zwolle en de regio zich uitmuntend gepresenteerd. Op het gebied van regionale samenwerking werkten we op diverse schalen samen. Ook namen we deel aan de proeftuin van het ministerie van Binnenlandse Zaken waarbij ruimte werd geboden om de effectiviteit van onze lichte samenwerking verder te onderzoeken om nog beter te kunnen inspelen op economische opgaven. Voor de vruchten van het programma Initiatiefrijk Zwolle verwijzen we naar de paragraaf bedrijfsvoering. In de paragraaf Bestuur en Dienstverlening doen we verder ook verslag van onze inzet op het gebied van dienstverlening, communicatie en duurzaamheid. Dit zijn programma overschrijdende opgaven waarbij wel als gemeente samen met onze partners ieder vanuit de eigen expertise en verantwoordelijkheid ons inzetten. Als gemeente willen wij faciliterend en dienstverlenend onze partners tegemoet treden, zowel in de stad als daarbuiten.

Regionale samenwerking
In 2016 hebben we als gemeente wederom in diverse regionale samenwerkingsverbanden geparticipeerd. Deze samenwerking is van belang voor het realiseren van onze Zwolse en regionale opgaven. De GGD, de Veiligheidsregio en de Regionale omgevingsdienst zijn hier voorbeelden van die in de diverse begrotingsprogramma's verder aan de orde komen.
In regio Zwolle verband werken twintig gemeenten in vier provincies, in quadrupel helix verband samen met het bedrijfsleven, onderwijs- en onderzoeksinstellingen. Een regio met een rijk verleden en met een mooie toekomst. We zijn economisch één van de best presterende regio's van Nederland. Met onze cultuur van gemeenschappelijkheid (samenwerken), gunnen en groeien zijn we een sterke en dynamische regio en dat willen we ook blijven, met oog voor mens en omgeving. Met het provinciale rapport Kracht van Oost NL hebben we in 2016 waardevolle informatie gekregen over de economische kracht en positionering van onze regio, ook in relatie tot andere omliggende regio's. Dit rapport zal in 2017 nog nader geanalyseerd worden om vervolgstappen te bepalen.

Het afgelopen jaar hebben we onze succesvolle bestuurlijke samenwerking verder uitgebouwd via de eerder vastgestelde lijnen van economische samenwerking, sociale innovatie en lobby en positionering. De economische agenda met clusters rond Agri & Food, Health en HTSM en Vrijetijd is volop in uitvoering. Verbetering van de bereikbaarheid van de Regio Zwolle van en naar de Randstad en het noorden staat hoog op de agenda. Zo heeft lobby rond de N50 onlangs succes opgeleverd en wordt regionaal ook sterk ingezet op verbetering van de doorstroming van de A28. Voor de aansluiting van economie, arbeidsmarkt en onderwijs is een regionale Human Capital Agenda opgesteld die tijdens de regio Zwolle dag door alle partijen is bekrachtigd.

Uit een groot aantal deelnemende regio's is medio 2016 de regio Zwolle door het ministerie van Binnenlandse Zaken geselecteerd als een van de 6 proeftuinen om de aanbevelingen over regionale samenwerking uit het kabinetsrapport 'Maak Verschil' daadwerkelijk in de praktijk te toetsen. We werken in breed verband (overheden, onderwijs, ondernemers) sinds september hieraan. Een drietal sessies - over de Human Capital Agenda, over regionale gebiedsgerichte aanpak en over effectieve regionale samenwerking (met griffiers en secretarissen) - heeft inmiddels plaatsgevonden. Op basis van de hoofdvraag 'Hoe kunnen we de lichte en flexibele vorm van samenwerking behouden en tegelijkertijd bestuurlijk, organisatorisch en financieel meer slagkracht ontwikkelen' is langs een aantal lijnen een opbrengst geschetst; dan gaat het om de werkwijze en structuur van de regio (lichtheid behouden), ambitie en urgentie (noodzaak tot verbindende en uitdagende agenda, ook in het licht van de Kracht van Oost), geen democratisch deficit maar wel noodzaak tot versterken van de betrokkenheid van raden en staten (beleidscyclus, meer onderlinge uitwisseling) en effectieve regionale samenwerking, blijven investeren in de menselijke factor (leiderschap, intervisie, uitvoeringsslagkracht) en voortzetten van de gezamenlijke lobby activiteiten. Daarnaast is bundeling van financiën gewenst maar dit vraagt nog nadere verdieping. Diverse wetenschappers zijn gelieerd voor reflectie gedurende het proces. De opbrengst levert input op voor 'Den Haag' in aanloop naar verkiezingen/formatie maar nadrukkelijk ook leerpunten voor de regio om verder te kunnen doorontwikkelen. U bent hierover onlangs separaat geïnformeerd.

Veel van onze samenwerking vindt plaats in regio Zwolle verband. Daarnaast werken we nog samen in Zwolle Kampen Netwerkstad verband. De al langdurig bestaande ZKN samenwerking heeft goede resultaten geboekt en de gezamenlijke agenda heeft veelvuldig tot cofinanciering geleid. Het schaalniveau is nu langzaam verschoven naar onder meer de regio Zwolle. In ZKN verband is het afgelopen jaar nog gewerkt aan het programma Mobiliteit en Bereikbaarheid (Beter Benutten) en Sterke Steden.

Zo blijkt dat we ook in 2016 geopereerd hebben op verschillende schalen, dat past ook bij de noodzaak om adaptief en flexibel te zijn. We hebben afgelopen jaar ook mogelijkheden voor samenwerking met omliggende steden als Apeldoorn en Deventer verkend. Daarnaast zijn we als Zwolle vertegenwoordigd in de VNG commissie Europa & Internationaal en hebben van daaruit namens de Nederlandse gemeenten zitting in het Comité van de Regio's. Hiermee versterken we ook als (regio) Zwolle onze Europese informatiepositie.

Dienstverlening en passende regels
In onze rol als gemeentelijke dienstverlener is het van belang dat inwoners en ondernemers ons gemakkelijk kunnen vinden en snel worden geholpen. En dat zij de ruimte krijgen voor het nemen van initiatieven en voor het opzetten en doorontwikkelen van ondernemingen. Dat vereist van ons inlevingsvermogen, passende regels en het leveren van maatwerk.
In september 2015 heeft u de nieuwe visie op dienstverlening besproken. Kernbegrippen daarin zijn gastvrij en op maat. Onze informatie, producten en diensten bieden we bij voorkeur digitaal aan. Deze visie bouwt voort op het coalitieakkoord 2014-2018, waarin als ambitieniveau is aangegeven dat de dienstverlening van de gemeente aan ondernemers en inwoners van hoog niveau is. We streven ernaar bij de top van dienstverlenende gemeenten te horen

Onze ambities voor 2016 hebben we op basis van de nieuwe visie in de begroting 2016 vertaald in concrete doelstellingen en de inspanningen en activiteiten die daarvoor nodig zijn. De resultaten die in 2016 zijn bereikt vindt u in deze jaarrekening terug in de programma's 2, 5, 12, 14 en vooral 16.

Duurzaamheid
In Zwolle is duurzaamheid in 2020 de normaalste zaak van de wereld, omdat het voor inwoners, instellingen en bedrijven gemakkelijk is gebruik te maken van en bij te dragen aan een lokaal aanbod van duurzame producten, activiteiten en diensten. Dit leidt tot een gezonde leefstijl, sterke sociale infrastructuur, veerkrachtige economie en goede leefomgevingskwaliteit. Met dit doel is de Agenda Duurzaamheid van de gemeente Zwolle op 24 augustus 2015 door uw raad vastgesteld.

Duurzaamheid is geen programma op zich, maar bevordert een duurzame aanpak van de bestaande programma's in de gemeentelijke begroting. De Agenda Duurzaamheid heeft een agenderende functie voor de andere beleidsterreinen. Essentieel voor deze integrale aanpak is het eigenaarschap in het college en de ambtelijke organisatie. De verantwoordelijkheid voor het realiseren van de doelen ligt niet bij één wethouder Duurzaamheid; collegebreed wordt de verantwoordelijkheid gedeeld om uitvoering te geven aan duurzaamheidsambities op elk terrein (zoals sport, onderwijs en energie).

In de 2016 is in de volle breedte van de Agenda Duurzaamheid voortgang geboekt. Zo is met scholen gewerkt aan een integraal huisvestingsplan, waarin duurzaamheid een plek heeft gekregen en heeft een aantal scholen maatregelen getroffen. Ook sportverenigingen hebben scans laten uitvoeren naar verduurzamingsmaatregelen. Een aantal van hen is overgegaan tot uitvoering. Op het gebied van stadslandbouw is voortgang geboekt. De Stadslandenrijen Zwolle wordt ondersteund, het tijdelijk gebruik van 30 hectare bij Berkum voor biologische teelt. En ook initiatieven in het kader van Ruimte voor de Vecht en Dijklanden worden gefaciliteerd. Op het gebied van mobiliteit en duurzaamheid is voortgang geboekt. Na Leiden en Groningen kent Zwolle het hoogste fietsgebruik voor lokale verplaatsingen (> 40%). De fietsstimuleringsacties zijn eind 2016 gestart binnen Beter Benutten. Tot slot is voor de grote agendapunten Energietransitie, Klimaatadaptatie en Circulaire economie gewerkt aan een investeringsplan in het kader van de Perspectievennota 2018-2021.

Communicatie
De samenleving verandert en daarmee ook de rol van de overheid in de lokale samenleving. Steeds vaker is de gemeente een van de betrokken partners in de aanpak van maatschappelijke problemen en niet de initiator. Dat vraagt om een andere wijze van communiceren met onze inwoners, bijvoorbeeld de aanpak van de mogelijke komst van een asielzoekerscentrum.
Daarbij hebben we actief gebruik gemaakt van OBI4wan om de sentimenten in de stad goed in beeld te hebben en daarop met onze communicatie in te kunnen spelen. Met deze tool kan de organisatie - onder regie van communicatie en het klantencontactcentrum - de webcare en monitoring van sociale media nog beter oppakken. De organisatie maakt in toenemende mate gebruik van social media. Uiteraard houden we ook aandacht voor andere vormen van communicatie; waar dat effectiever is benaderen we onze inwoners mondeling en/of schriftelijk.

In 2016 hebben we onderzoek gedaan naar het bereik van de digitale Wijzer voor tablet. Dat bleek gering en daarom hebben we besloten de productie van de tabletversie stop te zetten en is er een Zwolle app voor de smartphone ontwikkeld. Met deze app wordt alle informatie op onze website ontsloten. Onder de kop Nieuws zijn alle nieuwsberichten en de voormalige Wijzerberichten te vinden. Ook de toeristische informatie van Zwolle Tourist Info is via de Zwolle app voor bezoekers makkelijk vindbaar.

Beleidsparagraaf 2 Sociaal Domein

Transformatieagenda sociaal domein
In juli 2016 is de transformatieagenda sociaal domein vastgesteld. Daarmee is een nieuwe fase ingegaan. Waar eerder de nadruk lag op transitie om de nieuwe taken per 1 januari 2015 goed uit te voeren, gaan we nu een stap verder in het ontwikkelen van vernieuwende aanpakken waarmee de eigen kracht van inwoners wordt versterkt en zetten we extra in op preventie, waardoor zwaardere problematiek voorkomen kan worden.

In de transformatieagenda wordt gefocust op vijf transformatiethema's, die in de tweede helft van 2016 nader zijn uitgewerkt:

1. Samenkracht van mensen
2. Integrale (gezins)aanpak
3. Passend wonen met zorg
4. Samenhang en samenwerking in de toegang
5. (Arbeids)participatie en bijstand

In 2016 zijn vooral voorbereidende werkzaamheden gedaan om de transformatie te realiseren. In de komende tijd zullen die verder worden gerealiseerd en zullen de resultaten daarvan zichtbaar worden. In de tussentijd is hard gewerkt om - met de beperkte ervaringen uit 2015 - de inwoners die dat nodig hadden zo goed mogelijk te ondersteunen. Daarnaast zijn binnen de lopende werkzaamheden al stappen gezet om de zelfredzaamheid en participatie van inwoners te versterken. Deze worden beschreven in de programma's 11 tot en met 14.

Hieronder gaan we in op enkele onderwerpen die in de begroting 2016 als focuspunten zijn benoemd.

Sociaal Wijkteam
Ook in 2016 werd het sociaal wijkteam (SWT) door inwoners goed gevonden. Daardoor is de werkdruk in 2016 hoog gebleven. Intussen zijn achterstanden door de vele herbeoordelingen weggewerkt en de administratieve problemen met PGB's zo veel mogelijk opgelost. Daardoor is meer ruimte ontstaan voor de kerntaken van het sociaal wijkteam. Intussen is ook in 2016 geïnvesteerd in de inhoudelijke en methodische ontwikkeling van de medewerkers van de sociale wijkteams. We hebben dit gedaan in samenwerking met onze hogescholen VIAA en Windesheim en de ROC's Deltion en Landstede.

Bijzondere aandacht is geschonken aan de onderwijsinstellingen en huisartsen in Zwolle. Deze partijen/partners spelen een belangrijk rol bij kinderen en jongeren die mogelijk extra ondersteuning en begeleiding nodig hebben. Doel was deze "toegangen" beter geïntegreerd en/of afgestemd te krijgen. Dat heeft nu al tot goede effecten geleid en de samenwerking in de toegangen zal in de komende jaren verder worden geïntensiveerd, onder meer door sociaal werkers van het SWT aan huisartsenpraktijken te koppelen.

In de loop van 2016 is het besef gegroeid dat de tijdelijke organisatorische constructie van het sociaal wijkteam een goed toekomstbestendige ontwikkeling in de weg stond. Daarom is in september met externe ondersteuning een onderzoek gestart naar de meest wenselijke positionering. Dit traject is in december 2016 afgerond en inmiddels hebben wij een voorstel aan de gemeenteraad voorgelegd, waarin wordt voorgesteld het SWT binnen de gemeentelijke organisatie te positioneren.

Partnerschap in het sociaal domein
Veel van wat binnen het sociaal domein is bereikt, is het resultaat van constructieve samenwerking tussen betrokken professionals en organisaties. Tegen de achtergrond van afnemende financiële middelen en soms toenemende vraag, is partnerschap noodzakelijk. Vaak lukt dat goed, veelal is het intensief met elkaar werken en soms ook kost het moeite om de verschillende belangen van partners bij elkaar te brengen. Ook in de komende jaren zal de ingezette transformatie een goed partnerschap vergen om de ingezette veranderingen samen te realiseren.

Effectieve regionale samenwerking
Onze gemeente participeert in meerdere regionale samenwerkingsverbanden, soms wettelijk voorgeschreven in andere gevallen een eigen initiatief. Op het terrein van economische samenwerking en de samenwerking op het terrein van arbeidsmarkt en werkgelegenheid is sprake van veel dynamiek en betrokkenheid. Deze samenwerking omvat vergeleken met andere samenwerkingsverbanden een groot aantal gemeenten. Deze samenwerking heeft zich in 2016 opnieuw effectief getoond.

De samenwerking op het terrein van de jeugdzorg IJselland is onderwerp van evaluatie geweest. Dit heeft in december 2016 geleid tot het aantrekken van een kwartiermaker samenwerking Jeugdzorg IJsselland. Deze kwartiermaker zal adviseren hoe de samenwerking in de komende jaren het beste vorm kan krijgen.

Binnen de Wmo valt onderscheid te maken tussen "beschermd wonen" en de overige taken zoals huishoudelijk hulp, hulpmiddelen, vervoer, dagbesteding en individuele begeleiding. In geval van beschermd wonen is Zwolle centrumgemeente van een regio die loopt van Hardenberg tot Putten (IJssel-Vecht en Noord Veluwe). Deze "voorgeschreven" samenwerking is in 2016 effectief en constructief geweest. In geval van de "overige Wmo-taken" heeft de regio IJssel-Vecht besloten tot het aanstellen van een regionaal coördinator. Deze coördinator heeft zich gericht op:

- Afstemmen verhouding met het zorgkantoor verantwoordelijk voor de Wlz.
- Gezamenlijk inkopen c.q. gezamenlijk ontwikkelen van een inkoopstrategie (met aandacht voor administratieve lastenverlichting).
- Delen van kennis en inzichten t.b.v. de lokale beleidskeuzes.
- Inventariseren en voorbereiden van de regionale aanbesteding maatwerkvervoer.

Sturings- en verantwoordingsinformatie
Een goede werking van het sociaal domein in al zijn verantwoordelijkheidslagen, staat of valt met adequate (horizontale en verticale) sturings- en verantwoordingsinformatie. Deels ligt hier een wettelijke verplichting aan ten grondslag, deels wordt de noodzaak en behoefte bepaald door de verschillende verantwoordelijkheidslagen in onze gemeente en in onze regionale samenwerkingsverbanden.

In 2016 is enerzijds gewerkt aan integratie van de monitor(s) in de reguliere begrotings- en beleidscyclus en anderzijds aan een tot een op doelgroep gelaagde uitwerking van de monitor(s). Naast bovengenoemde monitor(s) is er in 2016 gewerkt aan de doorontwikkeling "inzicht in de kwaliteit van de stad". Daarbij moet gedacht worden aan het verder aanvullen van het "buurt voor buurt onderzoek" en het combineren van deze gegevens met informatie van bijvoorbeeld de GGD. Hier zijn bijvoorbeeld een wijkgezondheidsprofiel stadsdeel Oost en een stadsbrede jeugdindex uit voort gekomen.

Een dergelijk inzicht in onze stad draagt bij aan gefundeerde politieke keuzes, een effectieve inzet van de beschikbare budgetten en uiteindelijk in een doeltreffende(r) ondersteuning en zorg voor onze inwoners die deze (tijdelijk) nodig hebben. Bij het vormgeven van vernieuwende aanpakken bij de transformatie hebben we ook aandacht besteed aan de wijze waarop de effecten daarvan gemonitord kunnen worden, zodat we snel kunnen bijsturen als dat nodig blijkt.

Financieel resultaat 2016
Het totaal tekort in het Sociaal domein t.o.v. rijksbudgetten bedraagt in 2016 € 5,3 mln., dit is exclusief het netto tekort van € 3,2 mln. op bijstandsverlening. Zodra we zicht kregen op dit tekort hebben we hier direct op geanticipeerd door extra budget beschikbaar te stellen, dit wordt hieronder nader toegelicht. Daardoor is het eindresultaat 2016 op het Sociaal domein 0,2 mln.

De genoemde afwijking van 5,3 mln. ten opzichte van de rijksbudgetten is ontstaan door de volgende voor- en nadelen:

Jeugd	€ 1,9 mln. nadeel
Participatie	€ 2,9 mln. nadeel
Diah	€ 1,0 mln. nadeel
Beschermd wonen	€ 0,6 mln. nadeel
Totaal nadeel	**€ 6,4 mln.**

Samenleving	€ 0,4 mln. voordeel
Inkomen	€ 0,4 mln. voordeel
Overige, divers	€ 0,3 mln. voordeel
Totaal voordeel	**€ 1,1 mln.**

De belangrijkste oorzaken van deze verschillen hebben te maken met een grotere dan verwachte vraag naar ondersteuning. Het tekort bij Participatie betreft een structureel tekort op Wezo en activering. Dit wordt bij de programma's nader toegelicht.
In financiële zin betekenen deze afwijkingen het volgende:

- Het resultaat op Inkomen van € 0,4 mln. voordelig valt vrij in het jaarrekeningresultaat, omdat deze via de algemene middelen wordt gefinancierd. Vooruitlopend op deze rijksvergoeding zijn deze kosten al gemaakt en betaald uit de algemene midden (Berap 1). Hierdoor valt dit resultaat nu vrij. Het bruto tekort op bijstandverlening van ca. € 4,7 mln. wordt voor ca. € 1,5 mln. vergoed via de Vangnetregeling, waardoor het netto tekort op € 3,2 mln. uitkomt. Dit is in Berap 1 al verantwoord.

- Het resultaat Beschermd wonen van € 0,6 mln. nadelig ten opzichte van het gedecentraliseerd rijksbudget is in Berap 2 2016 al verantwoord voor € 586.000. Eind 2015 is er een reserve Beschermd wonen ingesteld met een bedrag van ruim € 1,6 mln. Om het tekort van € 45.000 te dekken is dit bedrag bij de jaarrekening 2016 onttrokken aan de reserve Beschermd wonen. Na beide onttrekkingen (€ 586.000 + € 45.000) bedraagt deze reserve per 1 januari 2017 nog ca. € 1 mln.

- De resultaten van de overige producten worden via de reserve Sociaal Domein gefinancierd. Het totaal resultaat op deze producten (dus excl. Inkomen en Beschermd Wonen) ten opzichte van de rijksbudgetten bedraagt € 5,1 mln. nadelig. Vanuit de algemene middelen is in de begroting 2016 al € 4,3 mln. toegevoegd. De overige benodigde € 0,8 mln. wordt bij de jaarrekening 2016 onttrokken uit de reserve Sociaal Domein. Deze onttrekking van € 0,8 mln. bestaat uit een al door de raad goedgekeurde onttrekking van € 0,6 mln. voor de regionale inkoop jeugdzorg en € 0,2 mln. aanvullend als eindresultaat 2016 op Sociaal Domein.

De reserve Sociaal Domein bedroeg per 1 januari 2016 € 8,6 mln. en na onttrekking per 1 januari 2017 dus nog € 7,8 mln.
Deze stand van de reserve per 1 januari 2017 is voldoende, aangezien de risicoberekening een minimaal benodigde reserve van € 4,9 mln. aangeeft.

Rechtmatigheid, accountantsverklaring
De accountant zal naar verwachting net als vorig jaar de PGB-uitgaven als onzeker aanmerken omdat de SVB haar processen pas eind 2016 op orde leek te hebben. Aangezien Zwolle centrumgemeente is, zijn de PGB budgetten bij met name Beschermd Wonen en bij Jeugd relatief hoog. Het totaal PGB budget bedraagt ca. 22 mln. Dit overstijgt de maximum ondergrens voor onzekerheden (ca. 15 mln.). Hierdoor verstrekt onze accountant naar verwachting wederom een verklaring met beperking, net als over 2015. Dit geldt naar verwachting voor veel gemeenten.

Beleidsparagraaf 3 Bezuinigingen

In onderstaand overzicht wordt een beeld gegeven van de genomen besluiten tot bezuiniging. Deze zijn in de begroting verwerkt, waarbij de post 'Nog toe te delen Sociaal Domein' bij begrotingsbehandeling 2017 nader is ingevuld en derhalve geen invloed heeft op de jaarrekening. Daarnaast is op de bedrijfsvoering van de gemeente € 15,5 mln. bezuinigd.

Beleidsmatige bezuinigingen o.b.v. besluitvorming t/m PPN 2017-2020 (maart 2017)

(bedragen cumulatief x € 1.000)	Besloten t/m 2015				Besloten vanaf 2016			
	t/m 2015	2016	2017-2019	Totaal besloten t/m 2015	Per 2016	2017 2020	Totaal besloten vanaf 2016	Totaal besloten vanaf 2012 t/m2016
Volkshuisvesting	65			65				65
Economie	414			414				414
Algemeen mobiliteitsbeleid/bereikbaarheid	317	640		957		190		1.147
Groen en milieu	120			120				120
Ruimte en cultuurhistorie	286			286				286
Leefbaarheid en welzijn	1.275			1.275				1.275
Onderwijs en jeugd	1.311	50		1.361		275		1.636
Veiligheid	456			456		295		751
Integraal beheer openbare ruimte	1.832	300	700	2.832				2.832
Sociaal economische zelfredzaamheid	55			55				55
Cultuur	2.680	150	670	3.500				3.500
Sport	643	310	520	1.443				1.443
Gezondheid en zorg	2.371			2.371				2.371
Raad	162			162				162
Bestuur en dienstverlening	1.114	50		1.164				1.164
Vastgoedmanagement	345			345				345
Samenleving (per 2015)	375			375				375
Inwonersondersteuning (per 2015)	0	500		500				500
Opvang en Bescherming (per 2015)	79			79				79
Inkomen (per 2015)	500			500				500
Nog toe te delen aan programma's Sociaal Domein	0		6.500	6.500				6.500
Totaal programma's	14.400	2.000	8.390	24.760		760		25.520
Financieel-technische en overige mutaties								
Wijziging rentesystematiek				400				400
Parkeren: doorbelasting hogere forfaitaire BTW				100				100
Afval: doorbelasting hogere forfaitaire BTW				835				835
Afval: dividend ROVA volledig t.g.v. alg. middelen				435				435
Riolering: doorbelasting hogere forfaitaire BTW				281				281
Riolering: doorbelasting onderhoud stedelijk water				65				65
Totaal financieel-technisch en overig				2.116				2.116
				0				
Totaal bezuinigingen beleidsinhoudelijk				26.876				27.636

Beleidsparagraaf 4 Investeringen

Inleiding
In deze beleidsparagraaf wordt inzicht gegeven in het verloop van de investeringen in 2016 en 2017 en de gevolgen daarvan voor 2018-2020. Deze paragraaf wordt steeds bij de begroting cq. jaarrekening geactualiseerd en geeft daarmee een voortschrijdend inzicht in het verloop van de investeringen.
Het gaat om de investeringen exclusief de investering in de grondexploitaties.

De investeringen worden in deze paragraaf integraal in beeld gebracht waarbij de toe- en afname van de investeringsomvang, het verloop in jaarschijven, de verhouding eigen middelen/derden etc. inzichtelijk wordt gemaakt .
Tevens gaan we in deze paragraaf in op het Stadsontwikkelfonds en besteden wij aandacht aan het EMU-saldo en de wet HOF.

De investeringen zijn onderverdeeld in:
A. Voorgenomen projecten waarvoor middelen zijn gereserveerd, maar waarover nog besluitvorming moet plaats vinden in de loop van 2017 of later (inclusief nog vrije middelen t.b.v bestedingsvoornemens in reserves)
B. Lopende projecten waarover t/m december 2016 besluitvorming heeft plaats gevonden
C. Vervangingsinvesteringen.

A: Voorgenomen projecten PPN waarvoor nog besluitvorming (raadsbesluit) plaats moet vinden:

Voorgenomen investeringen PPN (investeringsbedrag)	Gemeentelijke investering 2017	Resterend 2018 – 2020	Externe middelen	Totaal	Go / no go moment
Binnenstad (1)	600.000			600.000	2017
Spoorzone (2)	3.500.000		ja	950.000	2017
Campus Windesheim looproute (3)		445.000		445.000	n.t.b.
Extra impuls sociale woningbouw(4)	1.000.000			1.000.000	2017

In de PPN 2018-2021 zijn diverse investeringsprojecten opgenomen, die na besluitvorming, vanaf de begroting 2018 in de beleidsparagraaf investeringen worden opgenomen

Toelichting op de voorgenomen investeringen

1. Binnenstad
   Bij de perspectiefnota 2017-2020 hebben wij binnen de reserve incidentele bestedingen € 2 mln. geoormerkt voor de binnenstad. Hiervan wordt € 400.000 in 2017 benut voor het aantrekken van een binnenstadmanager en voor capaciteit voor begeleiding van initiatieven (cofinanciering) en uitwerking van visies en programma's.(zie bestedingsvoorstel) In de loop van 2017 presenteren wij de strategische agenda binnenstad. Daarin worden voorstellen gedaan voor de resterende € 600.000 voor de jaarschijf 2017. De resterende € 1 mln. maakt onderdeel van het investeringsprogramma zoals opgenomen in de PPN 2018-2021.
2. Spoorzone
   Bij de PPN 2017-2020 hebben we aangegeven dat er twee ontwikkelingen zijn (fietsparkeren en gebiedsontwikkeling) die in 2016/2017 om een investeringsbesluit vragen. Over de gebiedsontwikkeling is inmiddels een raadsbesluit genomen. Het fietsparkeren vraagt naar verwachting een extra investering van € 3,5 mln. De investering kan worden gefinancierd uit het beschikbare gestelde jaarlijkse budget voor Spoorzone. Naar verwachting zal medio 2017 een bestedingsvoorstel aan de raad worden voorgelegd. Over de verdere voortgang van het project Spoorzone verwijzen wij u naar voortgangsrapportage van de projecten, waarin tevens de voortgangsrapportage van de bestuursovereenkomst Spoorzone is opgenomen.
3. Looproute Campus-Windesheim:
   Bij de berap 2016/1 is het budget teruggebracht naar € 445.000. In afwachting van verdere uitwerking houden we dit bedrag in reserve. De Hogeschool Windesheim ontwikkelt een masterplan vastgoed waarin ook de mogelijkheden van huisvesting in Hanzeland worden bezien. Indien de plannen bijdragen aan de gebiedsontwikkeling Hanzeland dan zullen wij beoordelen of cofinanciering uit het stadsontwikkelfonds wenselijk is.
4. Extra impuls sociale woningbouw
   Bij de PPN 2017-2020 is besloten een stelpost van € 1mln. binnen de reserve meerjarige investeringen voor de extra impuls sociale woningbouw. Daarbij is aangegeven dat we:
   - Deze stelpost binnen het traject "Extra impuls sociale woningbouw" willen benutten ter dekking van eventuele gemeentelijke financiële bijdragen ten behoeve van projecten met een onderscheidend en/of innovatief karakter (definitie en voorwaarden nader te bepalen) of die projecten die in belangrijke mate bijdragen aan oplossing van het huisvestingsvraagstuk in de stad. Met inzet van het budget lossen we knelpunten

- Per project naast een go/no go besluit door college een afweging maken voor een eventuele financiële bijdrage op basis van vooraf benoemde voorwaarden. Daarnaast gaan we in overleg met de provincie en HMO om mogelijke bijdragen vanuit deze partijen (cofinanciering) te bespreken. Tot slot maken we, waar mogelijk, gebruik van de subsidieregeling vanuit het Rijk inzake huisvesting Statushouders. Wij werken aan een informatienota voor de raad die eind 2016 wordt gepresenteerd. In de nota wordt informatie verschaft over de volgende zaken: welke locaties worden ontwikkeld, hoeveel woningen (welke categorie), welke kosten en welke gemeentelijke bijdrage per locatie en hoe de communicatie (met buurt en betrokkenen). Met betrekking tot de verschillende, toekomstige projecten is de afspraak dat college de gemeenteraad informeert over deze projecten op de geijkte momenten binnen de reguliere beleidscyclus.

B: Lopende projecten:
Onder deze categorie vallen de investeringskredieten (exclusief de grondexploitaties) waarover de raad al een besluit heeft genomen. Deze projecten worden gestart of zijn al in uitvoering. De investeringen vinden gefaseerd over meerdere jaren plaats in zogenoemde jaarschijven.
Per 31/12/2015 staat er in totaal € 216,1 mln. aan restantkredieten uit. Dit saldo is gedurende 2016 aangevuld met nieuwe kredieten van genomen raadsbesluiten (€ 29,0 mln.) voor o.a. de volgende grote investeringen: Binnenstad, N35 fietsbrug, versnellingsactie sociale huur, Diezerstraat 80-82, ICT etc. Dit geeft een investeringsruimte in 2016 van € 245,1 mln.. In 2016 waren de werkelijke investeringsuitgaven € 66,5 mln. en is voor € 3,3 mln. aan lopende kredieten afgesloten. Per saldo resteert per 31/12/2016 € 175,3 mln. aan restantkredieten.
De investeringsuitgaven waren voor 2016 (bij de begrotingsopstelling per 1-7) geraamd op € 115 mln. In werkelijkheid is € 66,5 mln. uitgegeven. De lagere uitgaven zijn vooral het gevolg van het in de tijd doorschuiven van een aantal grote projecten.
De financiering van de restantkredieten ad € 175,3 bestaat voor € 85,6 mln. uit reserveonttrekkingen, € 27,4 uit bijdragen van derden en € 62,3 wordt geactiveerd en via jaarlijkse rente en afschrijving binnen de programma's gedekt.
In de toelichting op de programma's wordt een specificatie en toelichting gegeven op de resterende en nieuwe kredieten.

Relevante ontwikkelingen lopende projecten:
Hieronder wordt een aantal specifieke projecten toegelicht in verband met het wijzigen van de projectopzet cq. nieuwe ontwikkelingen. De voortgang cq. afwijkingen op projecten worden eveneens toegelicht in de voortgangsrapportage projecten (**http://bit.ly/PnCQSY**) en de Beleidsrapportage 1 2016.
Voortgang investeringsbesluit Spoorzone:
Aan de hand van de rapportage "Stad en Spoor verbonden" van 9 april 2013, die wordt gedragen door de samenwerkingspartners provincie Overijssel, NS Stations en ProRail, is het Investeringsvoorstel Spoorzone opgesteld. Hierover heeft de gemeenteraad op 30 september 2013 een besluit genomen en daarbij een krediet van € 100,6 beschikbaar gesteld. Deze investering wordt gedekt door bijdragen van: de provincie Overijssel van € 45 mln, de gemeente van € 45 mln, het ministerie van I&M van € 8,4 mln (fietsparkeren) en derden van € 2,2 mln. De gemeentelijke bijdrage wordt gedekt door vanaf 2015 structureel € 3 mln. per jaar uit te trekken.
De investeringsvoorstellen worden gefaseerd voorgelegd aan de raad. Per planelement zal op basis van een programma met kostenraming en risicoberekening een kredietvoorstel worden gedaan.
Overeenkomstig de motie van 30 september 2013 over de projectbeheersing, aangenomen bij behandeling van de krediet aanvraag van de Spoorzone, zal voor het project Spoorzone een aparte verantwoording via voortgangsrapportages plaatsvinden.
De raad heeft op 10 maart 2014 kennis genomen van het integrale plan van aanpak en de wijze van uitvoering en beheersing, inclusief de afdoening van de op 30 september 2013 aangenomen motie.
In elk voor- en najaar wordt gerapporteerd, als onderdeel van de reguliere cyclus en bij de jaarrekening wordt aparte aandacht besteed bij de accountantscontrole. Voor de laatste voortgang wordt verwezen naar de voortgangsrapportage projecten.

C: Vervangingsinvesteringen
Vanwege (economische) veroudering, slijtage worden jaarlijks vervangingsinvesteringen gedaan om bijvoorbeeld de veiligheid, de bedrijfsvoering etc. te waarborgen. Een deel van de vervangingsinvesteringen loopt via de daarvoor ingestelde onderhoudsreserves, voor het andere deel worden investeringskredieten aangevraagd, waarvan de lasten gedekt zijn uit de jaarlijks te ramen vervangingsbudgetten. De vervangingsinvesteringen hebben in hoofdzaak betrekking op het beheer in de openbare ruimte, onderwijshuisvesting en de bedrijfsvoering.
De vervangingsinvesteringen maken onderdeel uit van de lopende projecten en zijn integraal onder onderdeel B opgenomen

Stadsontwikkelfonds
Omdat wij de samenleving uitnodigen om de stad op een toekomstbestendige manier te (helpen)ontwikkelen is in het coalitieakkoord de werking van het bestaande stadsontwikkelfonds verruimd. Met het fonds wordt beoogd een financiële bijdrage te leveren aan grote en kleine initiatieven die samen de stad tot bloei brengen. Daarmee creëren we een hefboom voor investeringen van onze partners.
Doelstelling van het fonds is het (tussentijds) mogelijk maken van initiatieven en projecten die een bijdrage leveren aan de sociale, economische en/of fysieke ontwikkeling van (delen van) de stad. Het stadsontwikkelfonds bevat ongeoormerkte middelen, opdat gedurende het gehele jaar besluiten door de raad kunnen worden genomen, waardoor flexibel kan worden ingespeeld op kansen die zich voordoen.

De verwachting is dat de diversiteit aan initiatieven groot zal zijn. Als richtlijn om middelen beschikbaar te stellen gelden de volgende criteria:

- Het initiatief op sociaal, economisch en/of fysiek gebied dient de ontwikkeling van de stad en past binnen de gemeentelijke ambities zoals neergelegd in de vier agenda's van het coalitieakkoord.
- Het initiatief levert rendement op voor een groot deel van de stad
- Het initiatief kan verdere ontwikkelingen in de stad aanjagen.
- Het initiatief is binnen een jaar uitvoerbaar.
- De financiële bijdrage van de gemeente aan het initiatief bedraagt in principe maximaal 50% van het totaal (inclusief gemeentelijke uitvoeringskosten). Hierbij wordt ervan uitgegaan dat de initiatiefnemer het grootste deel van de kosten voor zijn/haar rekening neemt. Het college kan gelet op het belang van een initiatief voorstellen doen om van dit percentage af te wijken.
- Het betreft investeringsprojecten die met cofinanciering van mede overheden (doorgaans provincie en eu) gerealiseerd kunnen worden en passen binnen de ambities van Zwolle.

Opdat ook kleine initiatieven, waarvan de gemeentelijke bijdrage kleiner is dan € 15.000 gehonoreerd kunnen worden, zonderen we een deel van het Stadsontwikkelfonds af ter waarde van € 150.000. Tevens stemmen wij de bestedingen af met het budget burgercontacten in het kader van initiatiefrijk Zwolle.
Bij de PPN worden potentiële projecten zoveel mogelijk aangegeven. Er is geen sprake van voorbeslag. Om kansen die zich voordoen te kunnen benutten, kan het college ook tussentijds voorstellen aan de raad doen, waarbij dekking via het Stadsontwikkelfonds plaats vindt.

Stadsontwikkelfonds	
Stand per 31-12-2016	€ 3.224.000
Toevoegingen obv eerdere besluitvorming:	
· PPN 2017-2020	4.550.000
· Terug storting project Shellterrein/Hornbach	250.000
· Correctie met reserve stadsuitleg	150.000
Geoormerkte gelden o.b.v. raads-/collegebesluiten:	
• Zwolse Hermen	-/- 15.000
• Versnelling sociale woningbouw	-/- 1.119.000
• Restantmiddelen voor kleine initiatieven	-/- 106.000
Totaal vrije ruimte in stadsontwikkelfonds	**€ 6.934.000**

Bij de PPN 2018-2021 wordt voorgesteld het stadsontwikkelfonds aan te vullen tot € 10 mln.

Wet HOF en EMU-saldo
Het aandeel van de decentrale overheden in het EMU-saldo is macro genormeerd. De rijksoverheid maakt daarover afspraken met het IPO, de VNG en de UvW. Op 28 september 2016 heeft het Bestuurlijk overleg financiële verhoudingen (Bofv) plaatsgevonden met het kabinet en de vertegenwoordigers van de decentrale overheden. Er is afgesproken de EMU-tekortnorm voor 2017 vast te stellen op –0,3 % van het bruto binnenlands product (bbp). Deze norm is in lijn met het Financieel akkoord 2013-2017 dat eerder gesloten is tussen kabinet en decentrale overheden.
Er is tevens afgesproken om het overeengekomen collectieve aandeel van de decentrale overheden voor het EMU-saldo niet verder uit te splitsen naar gemeenten, provincies en waterschappen. Dit heeft tot gevolg dat ook voor 2017 geen EMU-referentiewaarde per individuele decentrale overheid wordt vastgesteld.

Individuele gemeenten worden er niet op aangesproken indien sprake is van een meer dan gemiddeld EMU-tekort, wel zijn de gemeenten verplicht een berekening van het tekort in de jaarstukken op te nemen. Voor Zwolle ziet het EMU-saldo er over de jaren 2014 t/m 2016 als volgt uit:

EMU – saldo Zwolle	**2014**	**2015**	**2016**
EMU-tekort / overschot	18	-16	2

Zetten we deze uitkomsten af tegen de in 2015 door het rijk verstrekte indicatieve referentiewaarde EMU-tekort voor Zwolle van -€ 17 mln. dan constateren we Zwolle binnen de indicatieve referentiewaarde blijft. Maar ook dat sprake is van een grillig verloop dat grotendeels samenhangt met incidentele ontwikkelingen zoals verkoop aandelen of grondverkopen.

Programmaverantwoording

Programma's 1t/m 10

Programma 1 Volkshuisvesting

Beleidsverantwoording

Relevante kaderstellende nota's

- De Zwolse Woonagenda 2013-2017
- Prestatieafspraken met de provincie 2010-2015
- Prestatieafspraken gemeente - woningcorporaties 2014-2017
- Structuurplan Zwolle 2020
- Programma's, overeenkomsten en (ruimtelijke) plannen voor de grotere woningbouwprojecten, bijvoorbeeld Stadshagen

Wat hebben we in 2016 bereikt

Doelstellingen/maatschappelijke effecten		
Keuzevrijheid voor de woonconsument: in ieder woonmilieu is aanbod. Variatie in aanbod, qua prijssegment, koop, sociale-en beleggershuur en woonmilieu. Met dit diverse aanbod binden we verschillende doelgroepen aan de stad		
Streefdoel/indicator		
Toevoegen van netto minimaal 400 woningen per jaar (2013 t/m 2017), waarvan 180 in Stadshagen. Passend bij de marktsituatie keuzes maken, faseren en doseren of aanjagen van projecten.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
In 2015 worden naar verwachting (aug. 2015) tussen de 400 en 450 woningen opgeleverd.	De norm voor de nieuwbouwproductie bedraagt 400 woningen per jaar. Opleveren van 180 woningen in Stadshagen. Opleveren van 220 in overig Zwolle.	in 2016 zijn 521 nieuwbouwwoningen opgeleverd waarvan 239 woningen in Stadshagen.
Streefdoel/indicator		
Keuzevrijheid voor de woonconsument: stimuleren van (collectief) particulier opdrachtgeverschap (CPO). De mogelijkheden van (collectief) particulier opdrachtgeverschap worden vergroot, initiatieven wordt ruimte geboden en worden gefaciliteerd.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
Initiatief van Krasse Knarren is in planvoorbereidingsfase.	CPO projecten zoals Krasse Knarren faciliteren. Nieuwe initiatieven stimuleren Voldoende kavels op verschillende locaties en in verschillende prijsklassen blijven aanbieden aan particulieren.	Bestemmingsplanprocedure Krasse Knarrenhof is afgerond. Het project is in aanbouw en wordt naar verwachting medio 2018 opgeleverd. In 2016 zijn, in samenwerking met ZAP, drie stadscafe's over zelfbouw/CPO georganiseerd. Er zijn diverse kavels in verschillende prijsklassen beschikbaar voor particulieren o.a. de Plantage in Stadshagen en Oude Mars in Zwolle zuid
Streefdoel/indicator		
We willen een divers aanbod hebben om studenten en jongeren aan de stad kunnen binden. In het nieuwbouwprogramma lag de focus in de afgelopen jaren op realisatie van specifieke studentenhuisvesting. In de periode 2011-2015 is de behoefte van circa 75 studenteneenheden per jaar ingevuld met de grootschalige ontwikkeling van Talentplein. Nieuw behoefteonderzoek is noodzakelijk om de behoefte tot 2025 te bepalen. Hierbij zullen wij ook de behoefte aan betaalbare huisvesting voor jongeren betrekken.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
In 2015 is de derde toren van de studentenhuisvesting aan de Roelenweg/ Pannenkoekendijk van Talentplein opgeleverd.	Norm voor de periode 2016-2025 bepalen door behoefte onderzoek.	Voorbereidingen voor de realisatie van de 4e toren van de studentenhuisvesting op het Talentplein zijn gestart.

Streefdoel/indicator		
Wij willen een grote variatie aan woningen beschikbaar hebben, zodat we verschillende groepen, zoals starters aan de stad kunnen binden. Binnen het nieuwbouwprogramma is voldoende aanbod voor starters. Daarnaast is het voor starters vooral van belang dat er voldoende doorstroming is op de woningmarkt.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
Op de woningmarkt in Zwolle is veel aanbod in het goedkope marktsegment. Financiering koopwoningen is gunstig door lage rentestanden. Markt past zich aan op nieuwe hypotheekvoorwaarden. In 2015 is starterslening na uitputting van het budget niet verlengd. Starters die vanwege hoogte van het inkomen of type arbeidscontract niet kunnen kopen zijn aangewezen op de krappe huurmarkt.	Geen	De Zwolse woningmarkt is volledig hersteld. er is voldoende doorstroming op de woningmarkt. Er zijn diverse projecten voor starters opgeleverd in 2016 o.a. • 44 koopappartementen aan de Zerboltstraat/Hogenkampsweg in Dieze • 20 eengezinswoningen in Frankhuis • Betaalbaar wonen in Breecamp Oost

Doelstellingen/maatschappelijke effecten		
Wij willen het aanbod van sociale huurwoningen vergroten om voldoende betaalbare woningen voor de mensen met een inkomen tot € 34.000 in de stad beschikbaar te hebben, en daarmee wachtlijsten te verkorten. We willen bevorderen dat sociale huurwoningen voor de laagste inkomens betaalbaar blijven, door uitvoering te geven aan de acties in de betaalbaarheidsagenda waaronder afspraken over de huurverhogingen, passend toewijzen van sociale huurwoningen. We willen bevorderen dat sociale huurwoningen voor de laagste inkomens betaalbaar blijven door samen met de corporaties maatwerk te leveren in situaties waarin door inkomensachteruitgang de woonlastenquote te hoog is t.o.v. het inkomen.		
Streefdoel/indicator		
In de periode van 2014 tot 2018 wordt de sociale voorraad uitgebreid met netto 400 woningen door realisatie van extra sociale huurwoningen door de corporaties.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
In 2015 is de samenwerkingsovereenkomst tussen gemeente en deltaWonen (namens de drie corporaties) getekend met afspraken door ontwikkeling van diverse woningbouwprojecten te komen tot een uitbreiding van circa 300 woningen.	Planvoorbereiding voor de (her)ontwikkeling van de separate locaties. Het streven is om de locaties in 2017 in realisatie te brengen.	Planvoorbereiding voor de (her)ontwikkeling van de separate locaties. Het streven is om de locaties in 2017 in realisatie te brengen.
Streefdoel/indicator		
Met de gemeente Kampen en de vier corporaties in de woningmarkt Zwolle-Kampen is in 2015 de Agenda voor Betaalbaar wonen opgesteld. Over de uitwerking van de diverse onderdelen worden in de prestatieafspraken 2016-2019 verdere afspraken gemaakt. Onderdeel van de betaalbaarheidsagenda is dat de huren gematigd stijgen (minder dan wettelijk toegestaan) en het passend toewijzen wordt ingevoerd.		
Nulsituatie	**Norm voor 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
In 2015 is de Agenda voor Betaalbaar wonen opgesteld. Afspraken over concrete uitvoering worden vastgelegd in de prestatieafspraken 2016-2019.	Gematigde huurstijging. Invoeren van passend toewijzen in de woonruimteverdeling	In 2016 is uitvoering gegeven aan het woonlastenfonds. • 130 huurders hebben een huurverlaging aangevraagd. Voor 117 huishoudens is deze inmiddels doorgevoerd. • 16 huurders hebben een verhuizing aangevraagd, voor 12 aanvragen is deze inmiddels doorgevoerd. Begin 2017 vindt er een evaluatie plaats van het woonlastenfonds.

Relaties met andere programma's
Programma 14.

Doelstellingen/maatschappelijke effecten		
Vanuit de woonlastenbenadering duurzaamheid en vermindering van energiekosten stimuleren zodat woonlasten ook op langere termijn betaalbaar blijven.		
Streefdoel/indicator		
In de bestaande woningvoorraad van corporaties zijn alle woningen in 2020 verbeterd naar label B of minimaal 2 labelstappen vooruit gegaan.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
De drie Zwolse corporaties laten in 2013 de snelste en grootste verduurzaming zien, bleek uit een meting in 2014 van Stook-je-rijk, een samenwerking tussen Natuur- en milieufederaties en de Woonbond. In het kader van het energieakkoord moet de energie-index van de sector per jaar 0,06 afnemen. Gemiddeld haalt de sector 0,04. De Zwolse corporaties gemiddeld 0,10 (WOB 0,09, SWZ 0,10 en dW 0,11). Realisatiecijfers 2014: • deltaWonen: 159 woningen met D, E, F en G-label opgewaardeerd naar minimaal label B. • Openbaar Belang: 139 woningen energetisch verbeterd. • SWZ: 416 woningen met D, E, F of G-label zijn opgewaardeerd naar A, B of C-label.	Geen	E-renovaties in uitvoering per corporatie: • Openbaar Belang: 39 woningen opwaarderen naar Label A • SWZ: 437 woningen opwaarderen naar minimaal label C • deltaWonen: 727 woningen opwaarderen naar minimaal label B (een deel van de E-renovaties zal in 2017 opgeleverd worden zoals o.a. Palestrinalaan en Haringvliet)
Streefdoel/indicator		
Met wijkbewoners en stakeholders/ investeerders/ eigenaren in een wijk komen tot gezamenlijke afspraken over duurzaamheid en woonlasten.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
"Het Woonlastenexperiment, hoe een Wijkonderneming kan bijdragen aan woonlastenverlaging in Holtenbroek" is afgerond en heeft geresulteerd in 6 businesscases.	Geen	In Dieze heeft het WijBedrijf Dieze de eerste VVE's van zonnepanelen voorzien en wordt gestaag voortgebouwd. Ook wordt de uitvoering van twee businesscases uit het woonlastenonderzoek Holtenbroek voorbereid. Dat gaat om woningverbetering in samenwerking met de provincie Overijssel en afkoppeling van regenwater (klimaatadaptatie) in samenwerking met Deltares.
Streefdoel/indicator		
In 2020 worden alle nieuwe woningen energie neutraal gebouwd.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
Tot aan juli 2015 is aan 379 woningen subsidie verleend voor extra duurzaamheidsmaatregelen bij nieuwbouwwoningen.	Geen	In totaal is er gedurende de looptijd van de regeling voor 451 woningen subsidie verleend voor extra duurzaamheidsmaatregelen bij nieuwbouwwoningen. De subsidieregeling liep van 1 juli 2014 tot eind 2016. (De regeling is inmiddels gesloten omdat het subsidieplafond is bereikt)
Streefdoel/indicator		
In 2020 zijn in 2500 woningen in de particuliere voorraad energiebesparende maatregelen uitgevoerd.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
In de periode 2010 tot eind 2014 bij circa 1200 woningen energiebesparende maatregelen ingezet met de het provinciale Energiefonds en de subsidieregeling duurzaamheid particuliere woningen.	Geen	In de periode 2010 tot eind 2016 zijn bij circa 2000 woningen (in 2016 alleen circa 600) energiebesparende maatregelen ingezet waarbij gebruik is gemaakt van het provinciale Energiefonds en de subsidieregeling duurzaamheid particuliere woningen.

Relaties met andere programma's
Programma 4.

Doelstellingen/maatschappelijke effecten
Bevorderen van een toename van woonkwaliteit en betaalbaarheid in de bestaande wijken volgens principes van natuurlijke wijkvernieuwing; het vernieuwingsproces verloopt op organische wijze, beheer en ontwikkeling worden samen genomen en het aanboren van de kracht en de eigen investeringen van bewoners komen meer centraal te staan.
Streefdoel/indicator
Op basis van de monitoringsuitkomsten van het Buurt voor buurt-onderzoek en het Early Warning wordt gekeken op welke plekken in de stad sprake is van een negatieve score door fysieke kenmerken voor woning en/of woonomgeving. Op die plekken wordt ingezet op de verbetering van de fysieke aspecten van de woning en/of woonomgeving met als doel bij de volgende monitoring tot betere scores te komen.

Nulsituatie	Norm van 2016	Wat is in 2016 gerealiseerd
Uitkomsten Buurt voor buurt en Early warning en de genoemde waarden daarin t.a.v. fysieke aspecten (woningen en woonomgeving). In 2015 zijn uitkomsten geanalyseerd en stadsdeeladviezen opgeleverd.	Geen gegevens.	De onderzoeksresultaten van Buurt voor Buurt 2016 zijn sinds eind 2016 beschikbaar. Begin 2017 vinden de wijkdialogen hierover plaats.

Doelstellingen/maatschappelijke effecten
Mensen met een beperking in staat stellen zo lang mogelijk zelfstandig te wonen.
Streefdoel/indicator
Met partners in het kader van het programma WWZ038 vormgeven aan de mogelijkheden van mensen met een zorg- en ondersteuningsvraag zo lang mogelijk zelfstandig te laten wonen.

Nulsituatie	Norm van 2016	Wat is in 2016 gerealiseerd
In 2014 is het programma WWZ038 gestart om de voorbereidingen te treffen voor de invoering van scheiden van wonen en zorg per 2015.	Volgens programma WWZ038	Continuering inzet vrijwilligers en Wijz m.b.t.. advies aan huis langer zelfstandig wonen

Relaties met andere programma's
Programma's 11 en 12.

Financiële verantwoording

Financieel overzicht (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting 2016		Begroting t/m raad 19-12-2016		Rekening 2016		Te verklaren verschil t.o.v. begroting 19-12-2016 -= nadeel; += voordeel		
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Saldo
Saldo van baten en lasten	1.593	959	1.959	824	1.938	846	20	23	43
Reservemutaties		44	150	536	178	536	-28		-28
Gerealiseerd resultaat	**1.593**	**1.003**	**2.109**	**1.360**	**2.116**	**1.383**	**-7**	**23**	**15**

Verschillen ten opzichte van de begroting inclusief begrotingswijzigingen (bedragen x € 1.000)

- = nadeel / + = voordeel	Lasten	Baten	Saldo baten en lasten	Storting reserve	Onttrekking reserve	Gerealiseerd resultaat
Bijzondere doelgroepen	-1	2	1			1
Bestuursdwang	7	-5	1			1
Woningbouwprogrammering	17	20	37	-27		10
Beleid stedelijke vernieuwing		1	1	-1		
Doelgroepenbeleid	-2	5	3			3
Woningexpl.toegel.instellingen						
Totaal	**20**	**23**	**43**	**-28**		**15**

Analyse afwijkingen > € 50.000 tussen begroting na wijziging en programmarekening 2016

Product	afwijking	I/D	Analyse
n.v.t.			

Bedragen x € 1.000

De genoemde verschillen passen binnen de door de raad vastgestelde beleidskaders.
I = incidenteel verschil, D = verschil met doorwerking naar latere jaren (structureel of meerjarig incidenteel)
- = nadeel, + = voordeel

Overzicht restant investeringskredieten:

Project	krediet 1-1-2016	nieuw krediet	besteding 2016	restant krediet	dekking derden	dekking res./voorz.	dekking expl.rek.
Woonservicegebieden	152		-135	287	232	55	
Trapjeswoningen Holtenbroek	1.319		104	afgesloten			
Regulering walgebruik woonboten	49		30	19		19	
Versnellingsactie sociale huur	1.406	3.026	288	4.144	2.835	1.309	
Voorbereiding versnellingsactie soc huur	24		1	23		23	
Onderzoek semi-permanent wonen		150	58	92		92	
	2.950	**3.176**	**346**	**4.565**	**3.067**	**1.498**	**0**

Specificatie nieuwe krediet:

Project	Bedrag	Besluit	Toelichting
Onderzoek semi-permanent wonen	150	Berap 2016-1	
Versnellingsactie sociale huur	3.026	Berap 2016-1	
	3.176		

Specificatie afgesloten krediet:

Project	Bedrag
Trapjeswoningen Holtenbroek	1.215
	1.215

Verantwoording (alle restantkredieten ouder dan 3 jaar en belangrijke restant kredieten korter dan 3 jaar)

Trapjeswoningen Holtenbroek

Eind 2016 heeft de afrekening met de woningbouwcorporatie plaats gevonden. Tegenover de lagere kosten ad. € 1.215.000 staat een lagere bijdrage ad. € 1.095.000. Het restant van € 120.000 dat nog beschikbaar is in de reserve nog uit te voeren werken wordt overgeheveld naar de algemene reserve.

Financiële structuur lasten en baten bestaand beleid (x € 1.000)

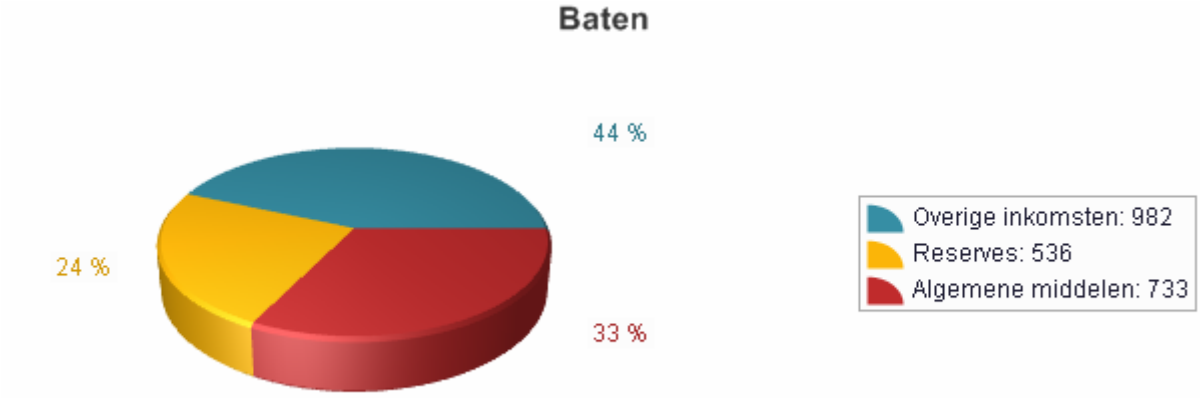

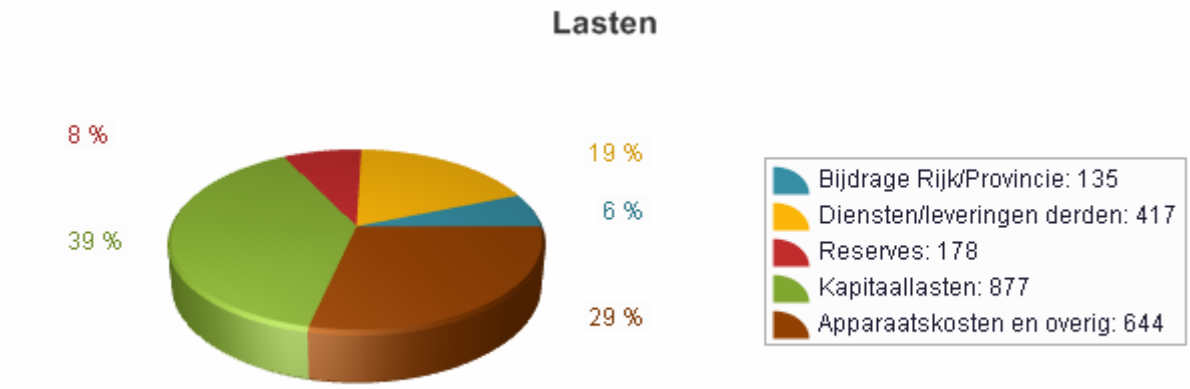

Programma 2 Economie

Beleidsverantwoording

Algemeen

Het jaar 2016 was duidelijk een jaar van herstel van de economie. Ook in Zwolle was dit het geval. Zo nam de werkgelegenheid in Zwolle toe tot ruim 92.000 arbeidsplaatsen, een groei van 1,8% ten opzichte van het jaar ervoor. De positie van Zwolle als regionale banenmotor nam hiermee ook toe.
Zwolle was duidelijk ook meer in trek bij de consument en toerist. Het aantal bezoekers en bezoeken steeg meer dan gemiddeld, ook in relatie tot een aantal vergelijkbare steden van Nederland. Wel betreft het alleen nog de cijfers over de 1e helft van 2016. Maar we hebben alle aanleiding te veronderstellen dat de 2e helft van 2016 ook positief was: het aantal overnachtingen in Zwolle in 2016 steeg tot ruim 250.000, een toename van ruim 30% ten opzichte van het jaar 2015.
Al met al reden voor optimisme ten aanzien van de economische ontwikkelingen in Zwolle.

Relevante kaderstellende nota's

- Structuurplan Zwolle 2020
- Kadernota bedrijventerreinen
- Kadernota kantoren 2011-2020
- Kadernota detailhandel 2012-2020
- Innovatieagenda The Next Step: Coalition of the Willing in de Regio Zwolle
- Horecavisie 2012-2017 Gastvrij en Vitaal
- Nota evenementenbeleid
- Beleidsnota hotels
- Toeristisch offensief
- Beleidskader Commerciële Vrijetijdsvoorzieningen 2011-2025
- Beleidsregel Bed & Breakfast 2011
- Marketing en acquisitiestrategie werklocaties
- Agenda Duurzaamheid

Wat hebben we in 2016 bereikt

Doelstellingen/maatschappelijke effecten		
Concurrerend vestigingsklimaat voor bedrijven		
Streefdoel/indicator		
De gemeente Zwolle behoort in 2020 tot de 10 meest gastvrije en best presterende gemeenten van Nederland als het gaat om dienstverlening aan inwoners en ondernemers.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
• In 2015 waardeerde het Ondernemerspanel de dienstverlening van Zwolle gemiddeld met een 6,7. Kleinere (MKB) ondernemers weten onvoldoende waarvoor zij bij de gemeente terecht moeten/ kunnen.	Klanttevredenheid 7,2	In 2016 is geen meting verricht. De nieuwe Ondernemerspeiling (conform format KING) is begin 2017uitgezet
• Zwolle is in 2013 uitgeroepen tot MKB vriendelijkste stad van Nederland en Zwolle staat in de top 3 van MKB vriendelijkste gemeenten in Overijssel.		Plaats nummer 6 ranglijst grote gemeenten en idem ranglijst Overijssel;
Streefdoel/indicator		
Zorgen voor een voldoende kwantitatief en kwalitatief aanbod van vestigingslocaties.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
In 2014 is op de bedrijventerreinen Hessenpoort en Marslanden bijna 2 hectare bedrijventerrein uitgegeven.	De prognose is 3 hectare uitgifte op gemeentelijke kavels	Er is 1,3 ha, uitgegeven, dit is minder dan verwacht. Voor een groot deel heeft dit te maken met de formele afhandeling van verkopen in 2017. Deze uitgiften tellen echter niet mee bij 2016.
Het leegstandspercentage Zwolse kantoren is circa 19%, gelijk aan het landelijk gemiddelde. Op de totale kantorenvoorraad van ca. 800.000 m² bedraagt de kwantitatieve leegstand 135.000 m².	Streven is om de leegstand in Zwolle onder het landelijk niveau te krijgen	Leegstand in Zwolle is medio 2016 16%. Cijfers over heel 2016 zijn nog niet bekend, evenmin als de landelijke cijfers.

Doelstellingen/maatschappelijke effecten

Werkstad voor eigen inwoners en regio

Streefdoel/indicator

Jaarlijkse banengroei 0,5%-punt boven landelijk gemiddelde

Nulsituatie	Norm van 2016	Wat is in 2016 gerealiseerd
• De verhouding tussen het aantal banen en het aantal inwoners van 15 tot en met 64 jaar is in 2014 107% (107 banen voor 100 inwoners).	• De werkgelegenheidsfunctie van Zwolle is in 2016 : 107%.	• werkgelegenheidsfunctie: 110
• De (negatieve) groei van de werkgelegenheid in 2014 was ten opzichte van 2013 -0,6%. Landelijk was de krimp -1,1%	• Groei van de werkgelegenheid 0,5% boven landelijk gemiddelde.	• groei werkgelegenheid Zwolle 1,8%, landelijk cijfer nog niet bekend
• De toename van het aantal vestigingen 2014 ten opzichte van 2013 was 3,7%. Landelijk was de groei 1,9%.	• Jaarlijkse groei van aantal bedrijven gelijk aan het landelijk gemiddelde.	• groei aantal vestigingen Zwolle 3,8%, landelijk cijfer nog niet bekend
• In Zwolle zijn in 2014 ruim 1.300 bedrijven gestart. Het aantal starters is 12,2% van het totaal aantal ondernemingen (nationaal is die verhouding 11,4%).	• Het percentage startende ondernemingen als aandeel in het totaal aantal ondernemingen is minimaal even hoog als het landelijke cijfer.	• Zwolle: 11,8%, Nederland 10,7%

Streefdoel/indicator

Versterken samenwerking onderzoek-onderwijs-ondernemers-overheid

Nulsituatie	Norm van 2016	Wat is in 2016 gerealiseerd
Vanuit de regionale clusters kunststof, health and care en logistiek is Zwolle betrokken bij • Polymer Science Park (PSP) • Helath Innovation Park • Port of Zwolle i.o	Continueren en uitbouwen • PSP • Health Innovation Park • Port of Zwolle	**PSP**: In 2016 is het aantal partners en leden gegroeid naar 8 respectievelijk 28, verspreid over zeven provincies. Er zijn 23 ondernemers begeleid bij de ontwikkeling van hun innovatie. In 2016 is een aantal grote samenwerkingsverbanden neergezet. Onder de programmalijn 'Plastics go circular' met als doel het verhogen van de inzet van gerecycled kunststoffen zijn dit de proeftuin Recycling – Future Proof Polymers en 3DprintHuge. En onder de programmalijn 'Plastics get smart' waar met slimme producten en processen grondstof en energie wordt bespaard: het Cluster Kunststoffen en Sensoren en Smart Production. **Port of Zwolle** Profilering en imago van Port of Zwolle verloopt succesvol en is conform fasering inrichting havenbedrijf.

Doelstellingen/maatschappelijke effecten

Zwolle: koop- en recreatiecentrum van de regio

Streefdoel/indicator

Zwolle in 2020 bij de top tien van meest gastvrije steden van Nederland

Nulsituatie	Norm van 2016	Wat is in 2016 gerealiseerd
• In 2014 ontving Zwolle 1.168.000 bezoekers met in totaal 2.500.000 bezoeken.	• Zwolle heeft in 2016 minimaal 1.370.000 bezoekers met in totaal 2.950.000 bezoeken (volgens het CVO stedenonderzoek).	alleen cijfers over 1e helft 2016, 813.000 bezoekers en 1.530.000 bezoeken.
• In 2014 waren de bestedingen per persoon per bezoek 39 euro.	• De binnenstad van Zwolle behoudt in 2016 een stabiele positie in de top 10 van Nederland volgens Van Spronsen onderzoek `Meest gastvrije stad´.	Onderzoek wordt niet meer gedaan
• Leegstand van winkels in Zwolle ligt vrijwel op landelijk niveau.	• Leegstand winkels in Zwolle op landelijk niveau.	
• Het aantal overnachtingen in hotels, B&B en campings was was in 2014 172.125	• Aantal overnachtingen 195.000	256.490 overnachtingen Zwolle 6,3%, Nederland 7,2%
• Toeristisch imago in 2014 is volgens onderzoek van LaGroup 6.5.	• Toeristisch imago minimaal op hetzelfde niveau.	Het onderzoek wordt om de vier jaar gehouden. In 2018 zal dit weer gebeuren.

Financiële verantwoording

Financieel overzicht (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting 2016		Begroting t/m raad 19-12-2016		Rekening 2016		Te verklaren verschil t.o.v. begroting 19-12-2016 -= nadeel; += voordeel		
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Saldo
Saldo van baten en lasten	2.148	774	2.955	1.881	2.913	5.641	42	3.760	3.802
Reservemutaties		116	263	471	288	431	-24	-40	-64
Gerealiseerd resultaat	**2.148**	**890**	**3.219**	**2.352**	**3.201**	**6.072**	**18**	**3.720**	**3.738**

Verschillen ten opzichte van de begroting inclusief begrotingswijzigingen (bedragen x € 1.000)

- = nadeel / + = voordeel	Lasten	Baten	Saldo baten en lasten	Storting reserve	Onttrekking reserve	Gerealiseerd resultaat
Economisch beleid en progr. Relatiebeheer/Acquisitiebeleid	5	-5				
Marketing en promotie	23		23	-18	-40	-35
Evenementen	1		1			1
Toeristisch beleid	-1	10	9	-6		3
Economische deelnemingen	-1	3.755	3.754			3.754
Aansluiting onderw/arbeidsmark	15		15			15
Totaal	**42**	**3.760**	**3.802**	**-24**	**-40**	**3.738**

Analyse afwijkingen > € 50.000 tussen begroting na wijziging en programmarekening 2016

Product	afwijking	I/D	Analyse
Economische deelnemingen	3.755	I	In 2016 zijn de aandelen Enexis Holding NV en aandelen Vordering op Enexis BV verkocht. Na afboeking van de deelnemingen heeft de verkoop een netto bedrag opgeleverd van afgerond € 3.725.000. Overige kleine afwijkingen in dividenden als renteopbrengsten hebben een extra bedrag van € 29.000 opgeleverd.

Bedragen x € 1.000

De genoemde verschillen passen binnen de door de raad vastgestelde beleidskaders.
I = incidenteel verschil, D = verschil met doorwerking naar latere jaren (structureel of meerjarig incidenteel)
- = nadeel, + = voordeel

Overzicht restant investeringskredieten:

Project	krediet 1-1-2016	nieuw krediet	besteding 2016	restant krediet	dekking derden	dekking res./voorz.	dekking expl.rek.
Duurz. versterking Voorst	1.053		120	933	472	461	
Stimuleren Zwolse economie	45	45		90		90	
Digitaal ondernemersloket	42			afgesloten			
Quick scan IJsselhallen	12			afgesloten			
Centrummarkten	24			afgesloten			
Kantorenmarkt economie	125		23	102		102	
Economische ontwikkelingen ZKN	160		100	60		60	
Samenwerking Economie Regio	104		477	-373	-630	257	
Herontwikkeling Weeshuisstraat	9		2	7		7	
Regionaal Platform Arbeidsmarktbeleid	48			48	-103	151	
Transitieteam leegstand	19		6	13		13	
Proces gebiedsontw. Spoorzone	11			11	11		
Voortvarendheid economie		90	80	10		10	
	1.652	**135**	**808**	**901**	**-250**	**1.151**	**0**

Specificatie nieuwe krediet:

Project	Bedrag	Besluit	Toelichting
Voortvarendheid economie	90	Berap 2016-2	
Stimulering Zwolse economie	45	Berap 2016-2	
	135		

Specificatie afgesloten krediet:

Project	Bedrag
Digitaal ondernemersloket	42
Quick scan IJsselhallen	12
Centrummarkten	24
	78

Verantwoording (alle restantkredieten ouder dan 3 jaar en belangrijke restant kredieten korter dan 3 jaar)

Samenwerking Economie Regio:
Met ingang van 2016 is de bijdrage per inwoner voor de deelnemende gemeenten van de Regio verhoogd.
Hierdoor is het budget voor het werkplan economie Regio in 2016 naar boven bijgesteld.
Dit betekent dat de extra uitgaven worden gedekt uit de hogere bijdragen van de deelnemende gemeenten.

Financiële structuur lasten en baten bestaand beleid (x € 1.000)

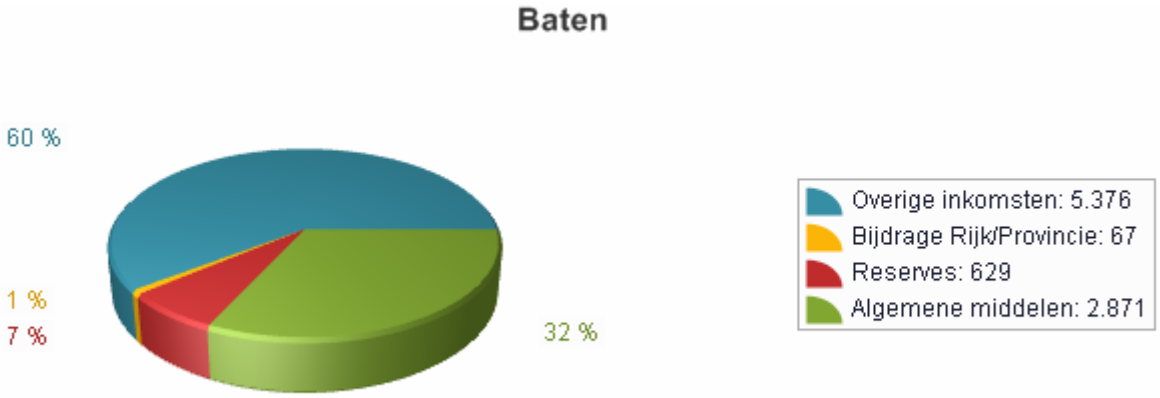

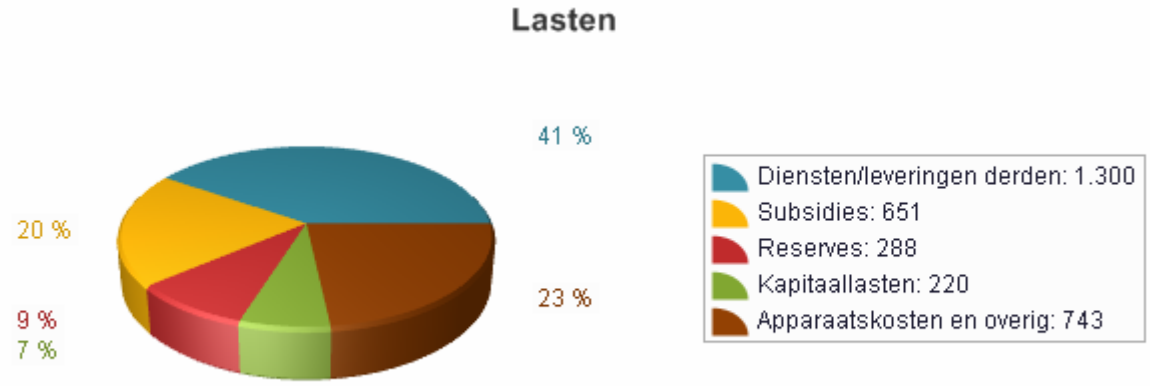

Programma 3 Bereikbaarheid en mobiliteit

Beleidsverantwoording

Algemeen

Met het programma Mobiliteit en bereikbaarheid is in 2016 ingezet op het versterken van de bereikbaarheid, leefbaarheid en veiligheid van Zwolle. Behalve door het fysiek aanpakken van knelpunten in het verkeers- en vervoerssysteem van de stad, is in 2016 geïnvesteerd in het mobiliteitsgedrag van reizigers. In het kader van het Beter Benutten van de bestaande capaciteit aan auto- en fietsinfrastructuur is in september 2016 bijvoorbeeld gestart met het project SpitsFietsen, gericht op het aanjagen van het fietsgebruik in het woon-werkverkeer. Dit heeft geleid tot meer dan 2.500 deelnemers, waarvan 1.000 overgestapte automobilisten. Meer dan 100 werkgevers in Zwolle en Kampen hebben hun medewerkers gestimuleerd deel te nemen aan dit project. Deelnemers registreren hun fietsritten via een app en krijgen een beloning voor het fietsen naar het werk. Door dit project zijn er ruim 10.000 minder autoritten op de knelpunten geweest.

Het bevorderen van het fietsgebruik is een centraal thema in het mobiliteitsbeleid van de gemeente. Naast het project SpitsFietsen, is in 2016 ook aandacht geweest voor het aantrekkelijker maken van de fietsinfrastructuur. Zowel de Meppelerstraatweg als de Bankastraat zijn aangepast en comfortabeler voor fietsers geworden. Verder is er in de raad besluitvorming geweest over de bouw van een nieuwe fietsbrug over de N35 ter hoogte van Heinoseweg-Oldeneelallee. Met het organiseren van de Fietsweek in september 2016 is de samenwerking met partijen (leveranciers, Fietsersbond, kennisinstellingen, etc.) verstevigd en krijgt deze ook verder vorm in de Fietscommunity rond het project Smart Cycling Cities 2016-2020 als onderdeel van het kennisprogramma Smart Urban Regions of the Future (SURF). Landelijk is het mede op basis van Zwolse inzet gelukt de Tour de Force 2020 met breed draagvlak om te zetten in de landelijke Agenda Fiets 2017-2020.

Met het programma Beter Benutten in de regio Zwolle-Kampen wordt tot 2018 ingezet op verbetering van de reistijd bij knelpuntcorridors en prioritaire gebieden. Het bevorderen van het gebruik van de buitenring van Zwolle is daar onderdeel van. Om de doorstroming van het verkeer op de Zwolse ring te bevorderen, hebben de kruising Middelweg-Zwartewaterallee en de Ceintuurbaan een aantal aanpassingen gekregen. Zo is de toerit Zwolle Noord naar de A28 vanaf de Zwartewaterallee verdubbeld en zijn er twee extra linksafstroken op de kruising Middelweg-Zwartewaterallee in 2016 gerealiseerd. De verkeerslichten op de kruising Middelweg-Ceintuurbaan/Zwartewaterallee en de verkeerslichten ter hoogte van de oprit A28 zijn opnieuw ingesteld zodat ze voor de automobilisten de minste tijdsverlies opleveren.

De gemeente Zwolle heeft de Nationale Verkeersveiligheidsprijs 2016 gewonnen. De consequente inzet op een veilige en comfortabele fietsinfrastructuur heeft daaraan bijgedragen. Ook het bevorderen van verkeersveilig gedrag door kwetsbare verkeersdeelnemers maakt daar onderdeel van uit. In 2016 is opnieuw samen met scholieren op basisscholen en voortgezet onderwijs gewerkt aan aansprekende projecten zoals de Verkeersquiz, het praktisch Verkeersexamen en de Dode hoek-lessen die bijdragen aan verkeersveilig gedrag. Begin 2016 is daarnaast het Handboek Toegankelijkheid Openbare Ruimte vastgesteld. Op basis daarvan zijn knelpunten in beeld gebracht en met gerichte maatregelen opgelost.

Relevante kaderstellende nota's

- Mobiliteitsvisie (2008)
- Actieprogramma mobiliteit (2013)
- Gastvrije en Bereikbare Regio Zwolle-Kampen – Koepeldocument maatregelenpakket BBZKN 2015-2017 (2015)
- Zwolle Fietst! – Agenda Fiets 2015-2020 (2015)
- Beleidsplan Verkeersveiligheid, Verkeersveiligheid Voor Elkaar, 2008-2018 (2008)
- Koersdocument Parkeren, inclusief fietsparkeren (2016)
- Uitwerkingsplannen fietsparkeren, tarieven en financiën, Hanzeland, schilwijken
- Fietsstratenplan Zwolle (2006)

Wat hebben we in 2016 bereikt

Doelstellingen/maatschappelijke effecten

Duurzaam bereikbare stad: een ieder kan zich verplaatsen en zijn of haar bestemming bereiken.

Streefdoel/indicator

Er is keuzevrijheid in vervoermiddel en route conform de Ladder van Verdaas.

Nulsituatie	Norm van 2016	Wat is in 2016 gerealiseerd
• 49% van de ritten tot 7,5 kilometer en korter wordt met de fiets gemaakt (bron: CBS). • Zwolle staat in de top vijf van steden met het hoogste aandeel fietsgebruik voor dagelijkse verplaatsingen.	• Percentage van de ritten tot 7,5 kilometer blijft gelijk aan huidige situatie. • Het aandeel verplaatsingen via de fiets naar scholen neemt met 25% toe door het stimuleren van het gebruik van de e-fiets.	• De Agenda Fiets 2015-2020 is uitgevoerd. • Maatregelen in het kader van spits mijden regionaal spoor door studenten in samenwerking met het Rijk en de Provincie Overijssel zijn uitgevoerd, waaronder het bevorderen van e-bike gebruik door een beperkte groep studenten van Windesheim. • Er zijn geen nieuwe cijfers beschikbaar over het percentage ritten tot 7,5 kilometer.
• 74% van de inwoners is tevreden over het openbaar vervoer in Zwolle. • Station Zwolle heeft na Utrecht Centraal grootste aantal verbindingen.	• Hubfunctie van station Zwolle is versterkt. • Het aantal inwoners dat tevreden is over het openbaar vervoer is gelijk gebleven.	• 74% van de inwoners is tevreden over het Openbaar Vervoer in Zwolle. • Aanbesteding treinhalte en tunnel Kamperlijn is uitgevoerd, en de bouwvoorbereiding gestart. • Geparticipeerd in voorbereidingen rond tracébesluit capaciteits- en snelheidsverhoging baanvak trein Zwolle-Herfte. • Actief gesprekspartner geweest in project herijking OV-tactiek Provincie Overijssel. • De N35 Zwolle-Wijthmen incl. de fietsbrug bij de Oldeneelallee zijn in 2016 gegund. • Participatie in regionaal project N340, waarbij de verkeerskundige ontwerpen van de knoop A28/N340 zijn aangepast.

Streefdoel/indicator

De bestemming kan worden bereikt in een betrouwbare reistijd.

Nulsituatie	Norm van 2016	Wat is in 2016 gerealiseerd
• Er zijn 5.700 zwaar vertraagde auto- en vrachtritten per jaar in de regio Zwolle-Kampen.	• 1.850 structurele spitsmijdingen per dag realiseren in de regio Zwolle-Kampen in de periode 2015-2017 en daardoor reductie van 450 zwaar vertraagde ritten van en naar Zwolle in de periode 2015-2017. • 10% reistijdwinst van deur-tot-deur realiseren.	• Er is uitvoering gegeven aan het programma Beter Benutten 2015-2017 met maatregelen op het gebied van mobiliteits- en verkeersmanagement, ketenmobiliteit en logistiek en water. Effecten van deze maatregelen komen in het najaar van 2017 beschikbaar. • Infrastructurele maatregelen ter bevordering van de doorstroming van het autoverkeer op de Middelweg-Zwartewaterallee en Ceintuurbaan-A28 afslag Zwolle Noord zijn uitgevoerd • Infrastructurele maatregelen in het kader van fietsstimulering Meppelerstraatweg-Bankastraat zijn uitgevoerd. • Er is uitvoering gegeven aan Koersdocument Monitoring en evaluatie.
• In totaal minimaal 17 bereikbaarheidsarrangementen in het kader van Beter Benutten in de jaren 2014 en 2015. • Tien koplopers in het kader van de koploperaanpak Beter Benutten in 2015.	• In totaal 32 bereikbaarheidsarrangementen in het kader van Beter Benutten in de periode tot eind 2016. • Zestien koplopers in het kader van Beter Benutten in 2016.	• De koploperaanpak met partners in de stad en de Regio Zwolle (bedrijven, instellingen, verladers, mobiliteitsaanbieders) is voortgezet. • 16 koplopers in 2016 en daarnaast meer dan 20 actieve partijen uit het regionaal bedrijfsleven/onderwijs. • Tot eind 2016 zijn 32 bereikbaarheidsarrangementen/deals gerealiseerd vanuit het bereikbaarheidsfonds, daarnaast 6 deals zonder bereikbaarheidsfonds.

Streefdoel/indicator		
De bestemming kan veilig worden bereikt.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
• Zes verkeersdoden en 98 ziekenhuisgewonden (2002).	• 50% reductie van het aantal verkeersdoden en 34% van het aantal ziekenhuisgewonden in 2020 ten opzichte van 2002.	• Het programma rond educatie en gedragsprojecten voor verkeersveiligheid met Veilig Verkeer Zwolle, basisscholen en voortgezet onderwijs is uitgevoerd (projecten Verkeersexamen, Dode Hoek-cursus, projecten op scholen). • Medio 2016 zijn nieuwe cijfers bekend over verkeersveiligheid. In 2015 waren er twee verkeersdoden en 128 letselongevallen. Het aantal letselongevallen is landelijk toegenomen, ook in Zwolle. • De infra-projecten verkeersveiligheid aan de Hanekamp/Menistenstraat en Zeven Alleetjes/Burg. van Roijensingel zijn uitgevoerd.

Relaties met andere programma's
Project Spoorzone.

Doelstellingen/maatschappelijke effecten		
Leefbare stad: inwoners en bedrijven ervaren Zwolle als een leefbare en veilige stad.		
Streefdoel/indicator		
Inwoners zijn tevreden over parkeren in Zwolle.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
• 63% van de inwoners is tevreden over de parkeergelegenheid (2014). • 73% van de inwoners is tevreden over de hoeveelheid parkeerruimte (voldoende aanwezig) (2014). • Aantal gereguleerde (vergunninghouders en betaalde) parkeerplaatsen in Zwolle: 7.397. • Parkeren achter slagboom: 2.769. • De betalingsbereidheid bij naheffingen is 96%.	• De tevredenheid van de inwoners blijft gelijk. • Het parkeerareaal is toereikend.	• 62% van de inwoners is tevreden over de parkeergelegenheid. • 74% van de inwoners is tevreden over de hoeveelheid parkeerruimte (voldoende aanwezig). • Een nieuw parkeervergunningsysteem is ingevoerd waarbij de bewoner een parkeervergunning kan aanvragen en muteren. Deze worden geautomatiseerd verwerkt. • Het Koersdocument Parkeren is vastgesteld inclusief een besluit over het langer openhouden van het parkeerdek Noordereiland
Streefdoel/indicator		
In het verkeer ervaart men zo min mogelijk belemmeringen.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
• De openbare ruimte is voor een ieder toegankelijk, passend bij het gebruik van het gebied.	• De eisen en voorwaarden zijn per gebied beschreven.	• De normen (niveaus) van toegankelijkheid van de openbare ruimte zijn in een visie vastgelegd. • Coördinatie en communicatie bij wegwerkzaamheden, incidenten en evenementen is uitgevoerd. • Doorstromingsmaatregelen busvervoer station-binnenstad (inzet verkeersregelaars) zijn gerealiseerd.
• 72% van de inwoners van Zwolle is tevreden over het onderhoud van de fietspaden (2014).	• De tevredenheid blijft gelijk.	• 70% van de inwoners van Zwolle is tevreden over het onderhoud van de fietspaden.

Streefdoel/indicator		
Inwoners en bedrijven ervaren zo min mogelijk overlast van het verkeer.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
• Circa 250 vragen uit de wijken en buurten over mobiliteitsonderwerpen in 2014. • 18% van de inwoners geeft aan dat parkeeroverlast vaak voorkomt (2014).	• Minder vragen uit de wijken en buurten in 2016. • Terugdringen van parkeeroverlast. • Er wordt uitvoering gegeven aan vernieuwende vormen van distributie in de stad.	• 20% van de inwoners geeft aan dat parkeeroverlast vaak voorkomt. • Meldingen, vragen en klachten over verkeerssituaties volgens vooraf bepaald kwaliteits- en serviceniveau zijn behandeld. Het aantal klachten is in 2016 afgenomen tot circa 200 en 80% van de klachten is binnen de behandeltermijn afgehandeld. • In contact met bewoners en de overheden aan de Alderstafel Lelystad Airport zijn de belangen van de gemeente Zwolle over de uitbreiding van de luchthaven onder de aandacht gebracht.

Financiële verantwoording

Financieel overzicht (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting 2016		Begroting t/m raad 19-12-2016		Rekening 2016		Te verklaren verschil t.o.v. begroting 19-12-2016 -= nadeel; += voordeel		
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Saldo
Saldo van baten en lasten	6.361	8.983	13.144	13.540	13.166	13.477	-22	-63	-86
Reservemutaties	3.747	2.943	4.658	8.096	4.776	8.096	-117		-117
Gerealiseerd resultaat	**10.108**	**11.926**	**17.802**	**21.636**	**17.942**	**21.572**	**-139**	**-63**	**-203**

Verschillen ten opzichte van de begroting inclusief begrotingswijzigingen (bedragen x € 1.000)

- = nadeel / + = voordeel	Lasten	Baten	Saldo baten en lasten	Storting reserve	Onttrekking reserve	Gerealiseerd resultaat
Parkeerbeleid OW	14		14	-14		
Parkeren exploitatie EC	34	-5	29	-29		
Mobiliteitsbeleid	107	-71	35			35
Verkeers mngt en mobiliteitbeh	-102	11	-92	-75		-167
Infra en verkeersveiligheid	-74	2	-72			-72
Totaal	**-22**	**-63**	**-86**	**-117**		**-203**

Analyse afwijkingen > € 50.000 tussen begroting na wijziging en programmarekening 2016

Product	afwijking	I/D	Analyse
Parkeren exploitatie	+29	I	Van het resultaat is (+91) gereserveerd i.v.m. nog uit te voeren aangegane verplichtingen ultimo het boekjaar. Het resterende deel (+29) betreft het voordelig exploitatieresultaat en bestaat uit de volgende posten: • Parkeerinkomsten (-35) De begrote parkeerinkomsten zijn dit jaar niet helemaal behaald. • Parkeerhandhaving: per saldo (0) Hogere inkomsten naheffingen (+40) en hogere kosten parkeercontroleurs (-40) Deze extra kosten en opbrengsten worden voor het grootste deel als volgt verklaard: Door de handhavers op parkeren zijn extra uren ingezet op overlast hangjongeren. Deze extra kosten zijn gecompenseerd door extra inkomsten uit naheffingsaanslagen, aangezien tijdens deze extra uren niet alleen op hangjongeren wordt gelet, maar ook op parkeerovertredingen. • Inkomsten AFAC (+55) De hogere inkomsten vanuit de AFAC betreft voornamelijk de inkomsten uit verkoop van "weesfietsen". Door de inzet van extra medewerkers bij de AFAC in de vorm van werkervaringsplekken, hebben we meer capaciteit gehad om frequent de "weesfietsen" (dat zijn fietsen die lange tijd ongebruikt in de stalling staan) te verwijderen om zoveel mogelijk stallingscapaciteit in de stationsomgeving te houden. Wanneer de eigenaar van de fiets die niet komt ophalen, worden deze fietsen verkocht. Naast dat er meer fietsen zijn verkocht, worden de fietsen ook voor een hogere gemiddelde prijs verkocht. • Overige (+8) Het resterende exploitatieresultaat is een saldering van diverse kleinere exploitatieverschillen
Verkeers management en mobiliteitsbeh.	-167	I	Hogere kosten (-92) in verband met inzet verkeersregelaars op het Stationsplein, vanwege de verkeerssituatie. Storting in reserve nog uit te voeren werken (-75). Dit betreft middelen, die beschikbaar gesteld zijn door het rijk voor o.a. Tour de force en via de algemene uitkering worden ontvangen. (Zie programma 18)
Infrastructuur en verkeersveiligheid	- 72	I	Hogere kosten (-15) voor stimuleringsplan verkeersveiligheid. Hogere inzet (-57) in uren van medewerkers voor diverse onderdelen, verkeersvragen uit de wijken, autoverkeer en voetgangers toegankelijkheid.

Bedragen x € 1.000

De genoemde verschillen passen binnen de door de raad vastgestelde beleidskaders.
I = incidenteel verschil, D = verschil met doorwerking naar latere jaren (structureel of meerjarig incidenteel)
- = nadeel, + = voordeel

Overzicht restant investeringskredieten:

Project	krediet 1-1-2016	nieuw krediet	besteding 2016	restant krediet	dekking derden	dekking res./voorz.	dekking expl.rek.
Mobiliteitsvisie	25			25		25	
Regionale Bereikbaarheid BREZ *)	582		133	449	449		
Regiotram Zwolle/Toekomst Kamperlijn	10.094	714	849	9.959	3.074	6.885	
Verkeersmanagement en mobiliteitsbeheer							
Beter benutten (2.0)	7.287	150	2.572	4.865	3.802	1.063	
Beter Benutten Spoor	-43	800	80	677	677		
Infra en Verkeersveiligheid							
Doorstroming OV (Verkeersregelaars station)	19	75		94		94	
Hoogw.Openb.Vervoer - doorstroomassen	6.869	-304	1.093	5.472	4.598	874	
Toek. Verkeersontsl.SH	9		9	0			
Kabels & leidingen -opzegg.ovk.	75			afgesloten			
Reconstructie Bajonet	339			339		339	
Herontwikkeling Shell-terrein	1.542		916	626	-153	779	
Hoofd Infrastructuur Stadshagen	4.702	-714	629	3.359	964	2.395	
Meerj-progr Infra Ruimte & Transport (M.I.R.T.)	-21	60	1	38	38		
Bèlvédèrekln VV hfdfietsroute	488		48	440	219	221	
Hanekampaanp ongevallenconc	312		173	139	97	42	
Rooijensingel oversteek	143		136	7	5	2	
Ceintuurbaan fasen 3-4-5	81		95	-14		-14	
Verdubb oprit A28 Zw-Nrd Cbaan		450	454	-4		-4	
Fietsstraat Emmawijk		182	21	161	161		
Fietsontsl SH-Oude Wetering		550		550	550		
N35 fietsbrug		3.833	6	3.827	2.983	844	
Parkeerbeleid Ontwikkeling							
Katwolderplein parkeeraccomodatie	18.424		11.478	6.946	100		6.846
Parkeerbeleid koersdocument	9		9	0			
Fietsenstalling Rodetorenplein	-10			afgesloten			
Actieplan fietspark b-stad		326	12	314		141	173
Parkeerexploitatie Expertisecentrum							
VVI11 Verwijssysteem div.	17		10	afgesloten			
P-beleid en fietsparkeren	300		126	174		174	
2013 Lübeckplein parkeergarage	39		7	afgesloten			
2013-vervanging P-automaten (10X)	17			afgesloten			
Uitw.plan.innov.parkeren	75	50	143	-18	-18		
VVI14 Diezerpoort install.	16		16	afgesloten			
VVI14 Emmawijk install.	31		7	24			24
Kentekenparkeren	306		230	76		24	52
2016-Hanzeland camerasysteem		15		15			15
2016-Lübeckplein cameraserver		17		17			17
2016-Noordereiland camerasyst		37		37			37
2016-N-eiland electraverd.kast		16		16			16
	51.727	**6.257**	**19.253**	**38.610**	**17.546**	**13.884**	**7.180**

Specificatie nieuwe krediet:

Project	Bedrag	Besluit	Toelichting
Uitwerkplan innov. park	50	Berap 2016-2	dekking uit kredietproject Koersdocument
Mj-progr Infra Ruimte & Transp	60	Berap 2016-2	dekking ZKN, budget ruimtel. plannen
Beter Benutten Spoor	800	RB 15-2-16	dekking provinciale bijdrage
H.I.S. (hoofdinfra S.H.)	-714	RB 11-1-16	overboeken krediet
Toekomst Kamper Lijn	714	RB 11-1-16	overboeken krediet
Actieplan fietspark b-stad	326	RB 21-3-16	Actieplan fietspark b-stad
N35 fietsbrug	3.833	RB 24-10-16	N35 fietsbrug
Doorstroming OV (verkeersregelaars station)	75	PPN	
Doorstroming OV (lange termyn)	-304	Berap 2016-2	Doorstroming OV (lange termyn)
Beter Benutten (2.0)	150		
Verdubb oprit A28 Zw-Nrd Cbaan	450	RB 21-3-16	Verdubb oprit A28 Zw-Nrd Cbaan
Fietsstraat Emmawijk	182	RB 21-3-16	Fietsstraat Emmawijk
Fietsontsl SH-Oude Wetering	550	RB 21-3-16	Fietsontsl SH-Oude Wetering
2016-Hanzeland camerasysteem	15	Begroting 2016	
2016-Lübeckplein cameraserver	17	Begroting 2016	
2016-Noordereiland camerasyst	37	Begroting 2016	
2016-N-eiland electraverd.kast	16	Begroting 2016	
	6.257		

Specificatie afgesloten krediet:

Project	Bedrag
Fietsenstalling Rodetorenplein	-10
Kabels & leidingen -opzegg.ovk.	75
VVI 11 Verwijssysteem Parkeren	7
VVI 13 Lübeckplein Parkeergarage	32
VVI 13 vervanging P-automaten	17
VVI14 Diezerpoort	0
	121

Verantwoording (alle restantkredieten ouder dan 3 jaar en belangrijke restant kredieten korter dan 3 jaar)

In 2017 zullen de laatste werkzaamheden aan de installaties van het parkeerdek aan de Emmawijk worden uitgevoerd.

Financiële structuur lasten en baten bestaand beleid (x € 1.000)

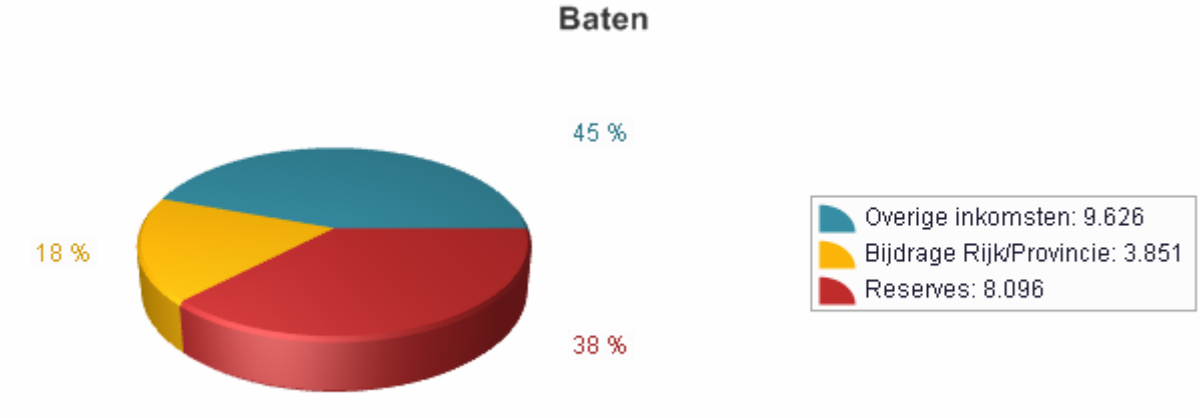

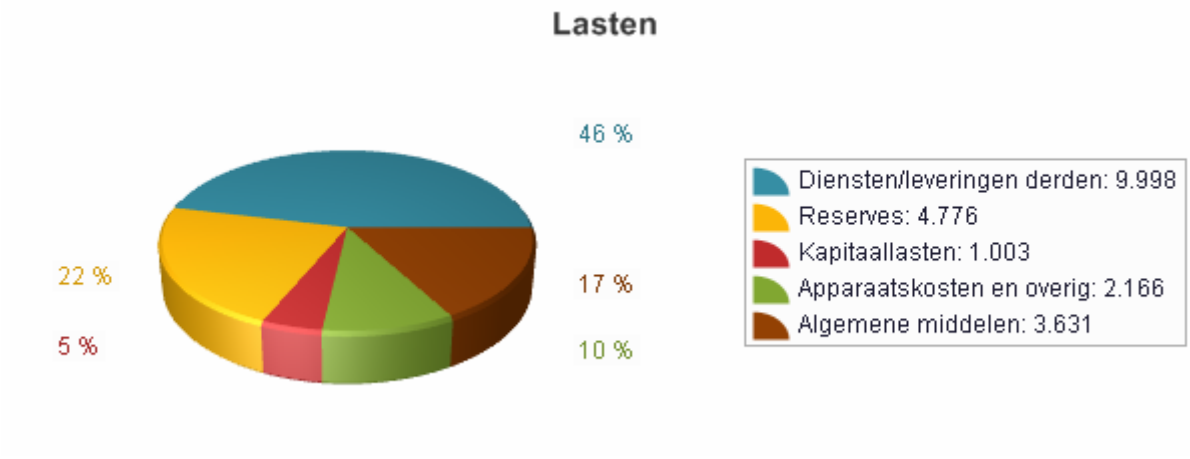

Programma 4 Groene leefomgeving en milieu

Beleidsverantwoording

Algemeen

Groen en Recreatie (Ontwikkeling) voor beheer zie Programma Beheer Openbare Ruimte

Beleidsontwikkeling
Stond het jaar 2015 in het teken van de sectorale beleidsontwikkeling met de vaststelling van de Groene Agenda (2015-2025), in 2016 werd vooral gewerkt aan de groene inbreng bij de opstelling van de integrale Omgevingsvisie versie1.0. Daarnaast was er groene input voor de strategische visie voor de Binnenstad, Klimaatadaptatie(strategie) en de Spoorzone. Op het vlak van landschap werd input geleverd bij de ontwikkeling van de Provinciale Omgevingsvisie en ook aan het nieuwe provinciale Natuurbeleid.
Aangaande de wens te komen tot een zelfstandig opererend netwerk voor Natuur en Milieu Educatie, pakte de ROVA de handschoen op met de aanbieding om de coördinatietaak op zich te nemen.

Beleidsrealisatie
In de Binnenstad is het groen o.a. verbeterd door de herstructurering van het Nijkerkenbolwerk (naast de Spiegel) en door herinrichting van de Badhuiswal. Het plan voor een nieuw groengebied op een deel van de voormalige kwekerij van Stuifbergen is planologisch geregeld middels het eind 2016 genomen Tracé Besluit (TB) spoorverdubbeling Zwolle Herfte. Bij de andere meekoppelkansen, zoals het Hortensiapark/Kynologenclub en de wandelpassage Herfterwetering, zijn stappen gezet. Voor realisatie zal op termijn cofinanciering vereist zijn.
Het Hoogwaterbeschermings-programma (HWBP) de Zwolse Stadsdijken is landschappelijk ingrijpend en de meekoppelkansen (toegankelijke oevers) zijn lastig te realiseren. De verschillende particuliere bedrijvigheid aan de dijk maakt dit bovendien gecompliceerd. Ten tijde van de uitvoeringstermijn vergen de verbeteringen eveneens cofinanciering (vanaf 2019).
Voor het eerst is er een lichte stijging waarneembaar van het percentage bewoners dat vindt dat er te weinig openbaar groen is in de wijken.De stijging is weliswaar marginaal en t.o.v. 2011 is er nog steeds sprake van een daling, toch is het een signaal om in de gaten te houden.
Voor het Zwolse buitengebied waren er vele ontwikkelingen. Zo is de eerste LEADER-subsidie beschikt aan het initiatief voor een stadsboerderij bij Stadshagen (Stadszicht).
Het initiatief "Zwolse Stadslanderijen" (waarin meerdere partners samenwerken zoals BPD, Rabobank, Landschap Overijssel en Warmonderhof) is bij Berkum een pilot gestart met biologische stadslandbouw in de stadsrand op circa 30 hectare die op lange termijn gereserveerd zijn voor woningbouw. Resultaat: meer lokale agrarische producten en een bijna 1 kilometer lang struinpad door de weilanden tussen Berkum en landgoed de Helmhorst.
Voor de potentiële woningbouwlocatie Dijklanden heeft de raad het besluit genomen om tot en met 2026 geen woningbouw te plegen. Hier is een oproep gedaan naar initiatiefnemers voor tijdelijke stadslandbouw (totaal ruim 50 hectare). De "Zwolse Stadslanderijen" is als beste initiatief geselecteerd.
De Gebiedscoöperatie IJsseldelta (gehele buitengebied van Zwolle, Kampen en Zwartewaterland) is in Zwolle uitgebreid met Spoolde en Schelle/Oldeneel. De coöperatie heeft zijn eerste uitvoeringsprogramma 2017 vastgesteld, waarin onder meer een Groene Loper-project in de IJsseldelta. De Groene Loper in Zwolle is nog met een jaar gecontinueerd. Verschillende resultaten zijn zichtbaar geworden, zoals het Bloemenlint.
In het uitvoeringsprogramma Ruimte voor de Vecht (2016-2018) zijn twee Dijkmomenten gerealiseerd. Eén in de vorm van een "Uitspanning" op de dijk bij camping Vecht&Zo en de andere als een kunstobject -Zieleschepen van Cornelius Rogge- tegen de Vechtdijk aan geplaatst ter hoogte van de Anningahof. Tussen beide dijkmomenten ligt een 1,5 km lang laarzenpad in het natuurgebied de Kromme Kolk.Dit pad wordt onderdeel van het wandelommetje Kromme kolk

Geluid, lucht, externe veiligheid

Zwolle is een groeistad. De focus is daarbij gericht op binnenstedelijke ontwikkeling. Zwolle verstedelijkt. Tegelijk heeft de stad de ambitie om gezondheid en vitaliteit te stimuleren. Vanwege forse bezuinigingen in de voorbije jaren op de thema's geluid, lucht en externe veiligheid, is de beschikbare capaciteit beperkt tot de uitvoering van de basistaken, waardoor voldaan kan worden aan landelijke wettelijke plafonds voor milieunormen. In 2017 willen we in beeld brengen wat de juiste verhouding is tussen de benodigde capaciteit (kennis en kunde) en de ambities van de stad op het gebied van gezondheid en vitaliteit.

Bodem / Ondergrond

In 2016 zijn nadere afspraken gemaakt voor het overdragen van bodemtaken naar de RUD.
De Visie op de Ondergrond wordt voor het gebied Zwolle Centraal uitgevoerd middels het Gebiedbeheerplan. Met diverse partijen zijn ook in 2016 afspraken gemaakt over het deelname aan de gebiedsgerichte aanpak, waarvoor partijen hun verantwoordelijkheden afkopen. De potentie voor geothermie wordt in beeld gebracht. Er is een begin gemaakt met het actualiseren van het uitvoeringsprogramma van visie op de ondergrond en de inbedding ervan in de omgevingsvisie. Daarbij is met name gekeken naar de bijdrage van de ondergrond aan de opgaven voor water / klimaat. In diverse projecten, zoals Spoorzone en Breezicht, zijn deze principes ingebracht en worden momenteel concreet gemaakt. Een doorlopende activiteit is de bescherming van de drinkwaterwinning. Met Vitens zijn gesprekken gevoerd over nieuwe afspraken.

Water / Klimaatadaptatie

Op het gebied van water / klimaatadaptatie is de afgelopen jaren veel gebeurd. Na de Deltabeslissingen is geconstateerd dat, in aanvulling op het traditionele waterbeheer (met grootschalige, vaak technische ingrepen), een klimaatbestendige inrichting van de

stad noodzakelijk is, waardoor we als samenleving fysiek en mentaal weerbaar zijn en profiteren van de kansen die een veranderend klimaat biedt: klimaatadaptatie. In en om de stad zijn in aanvulling op het traditionele waterbeheer heel veel kleinschalige maatregelen nodig, zoals blauwgroene structuren, het ontstenen van tuintjes, regentonnen, groene daken, etc. Daarvoor hebben we de hulp van bewoners, bedrijven en (kennis)instellingen nodig.

De afgelopen jaren is Zwolle vooral praktisch aan de slag gegaan met het aanpassen van onze stad aan klimaatverandering (klimaatadaptatie). We hebben met relatief weinig inzet veel bereikt. Er zijn pilots uitgevoerd (Kraanbolwerk, geluidswal etc), er is gedachtegoed ontwikkeld (bijvoorbeeld watercasco), we hebben klimaatadaptatie onder de aandacht gebracht, Zwolle op de kaart gezet en er zijn waardevolle netwerken en samenwerkingsverbanden ontstaan (IJVD, Klimaat Actieve Stad, City Deal). We worden gezien als één van de koplopers. Niet voor niets is Zwolle in 2016 trekker geweest van de landelijke City Deal Klimaatadaptatie. De City Deal partners hebben de ambitie uitgesproken om op nationaal en internationaal niveau te excelleren in hun aanpak voor het klimaatbestendig realiseren en beheren van de stedelijke omgeving met de grootste maatschappelijke meerwaarde voor de samenleving. Tegelijkertijd is klimaatadaptatie ingebracht in projecten als Spoorzone, Breezicht, Spoor Herfte en hebben we onze belangen ingebracht in landelijke beleidsontwikkelingen en uitvoeringsprogramma's zoals het Hoogwaterbeschermingsprogramma. Samen met provincie en waterschap is het regionale watersysteem verder in beeld gebracht en zijn concepten ontwikkeld als het Watercasco aan de zuidoost zijde van Zwolle.

Zwolle heeft de potentie om onze koploperspositie te verzilveren. Een concreet voorbeeld daarvan is het faciliteren van de ontwikkeling van een Klimaatcampus. In 2016 is gewerkt aan een strategisch document, ter voorbereiding op de bestuurlijke besluiten die in 2017 over onze ambities en prioriteiten genomen moeten worden.

Energie

De aandacht voor Energie en de Energietransitie is in 2016 verder toegenomen, samen met het besef dat een overheid, een gemeente een rol heeft te vervullen in het aanwakkeren en het versnellen ervan. Er is om die reden 2016 gewerkt aan een strategisch document, ter voorbereiding op de bestuurlijke besluiten die in 2017 over onze ambities en prioriteiten genomen moeten worden. Tegelijk is gestaag door gewerkt aan de uitvoering van de beleidslijnen die zijn ingezet. Zo is gewerkt aan het verduurzamen van onze eigen gebouwen, onder andere door mee te werken aan een provinciaal traject rondom Esco's. Ook is het thema energie ingebracht in tal van gebiedsontwikkelingen die in de stad gaande zijn. Zoals bijvoorbeeld het project geothermie en de toepassingsmogelijkheden in Hanzeland en de Spoorzone. Verder is ook verder gewerkt aan het ondersteunen van particuliere woningeigenaren bij het verduurzamen van hun woning door ons energieloket Verbeter & Bespaar Zwolle. In 2016 hebben zo'n 600 woningeigenaren maatregelen getroffen. Tot slot is Zwolle dit jaar verkozen tot Solar City 2016.

Relevante kaderstellende nota's

Groen
- Groene Agenda 2015-2025 (2015)
- Structuurvisie Vechtcorridor Noord (2013)
- Uitvoeringsprogramma Nationaal Landschap IJsseldelta 2012-2015 (2012)
- Landschapsontwikkelingsplan Zwolle-Zwartewaterland-Kampen (2010)
- Visie en Uitvoeringsprogramma Noordelijke Stadsrand (2009)
- Masterplan Ruimte voor de Vecht (2009)
- Ontwikkelingsperspectief Nationaal Landschap IJsseldelta (2006)
- Recreatievisie (2004)
- Speelruimte in Zwolle (2000)
- Groenbeleidsplan (1998)
- Ligplaatsenbeleid recreatievaartuigen (1995)
- Buurtweiden en Wijkboerderijen (1993)

Milieu

Geluid
- Handreiking gebiedsgericht werken aan milieu (2008)
- Beleid hogere grenswaarden geluid (2007)
- Geluidsonderzoek gemeentelijke wegen (2010)
- Actieplan geluid gemeente Zwolle 2013-2018

Luchtkwaliteit
- Beleidsregel luchtkwaliteit in ruimtelijke plannen (2005)
- Luchtkwaliteitplan (2007)

Externe Veiligheid
- Beleidsvisie Externe Veiligheid 2014-2017 (2013)
- Gebiedsgerichte uitwerking Externe Veiligheid (2008)

Energie en duurzaam bouwen
- Beleidsvisie windenergie (2004)

Beleidsvisie duurzaam bouwen (2007)
- Visie op de Ondergrond (2007)
- Interim-taakstellingen energie (2010)
- Programma Implementatie Visie op de Ondergrond (2011)
- Handreiking voor een Zwolse Energieagenda 2014-2016

Water
- Infiltratiebeleid regenwater, vastgesteld door de raad 2006
- Stedelijk Waterplan deel 1: Watervisie, vastgesteld door de raad 2007
- Stedelijk Waterplan deel 2 Analyse en uitvoeringsstrategie, vastgesteld door de raad 2008
- Visie op de Ondergrond, vastgesteld door de raad op 6 oktober 2007
- Programma Implementatie Visie op de Ondergrond, vastgesteld door de raad op 20 juni 2011
- Lange Termijn Perspectief IJssel-Vechtdelta (2013)
- Handelingsperspectief IJssel-Vechtdelta (2013)
- Strategische Wateragenda (2015)

Duurzaamheid
- Visie en programma Zwolle duurzaam (2011)
- Agenda Duurzaamheid (2015)

Wat hebben we in 2016 bereikt

Doelstellingen/maatschappelijke effecten

Het verbeteren en uitbreiden van het groen in de stad (recreatieve voorzieningen en routes, ecologische waarden en structuren).

Streefdoel/indicator

Het bezoek aan stadsparken neemt toe ten opzichte van 2005.

Nulsituatie	Norm van 2016	Wat is in 2016 gerealiseerd
In 2005 was het percentage bewoners dat minimaal 1 keer per maand een park bezocht • Wezenlanden 12 % • Engelse werk 17 %	De norm van 2016 is dat het bezoek in ieder geval toeneemt t.o.v. 2005. In de meest recente cijfers van 2012 is die toename al geconstateerd (O&S): • Wezenlanden 17 % • Engelse werk 21 %	Park Wezenlanden: • gestart met bouw Parkpaviljoen • aanleg verbinding Nooterhof met park Wezenlanden; aanbesteding wandelbrug • verkenning afronding natuurontwikkeling Almelose Kanaal in combinatie met regulering walgebruik.

Streefdoel/indicator

Het aantal Zwollenaren dat vindt dat er te weinig groen in de eigen woonbuurt is, neemt af t.o.v. 2011.

Nulsituatie	Norm van 2016	Wat is in 2016 gerealiseerd
	De norm van 2016 is dat het percentage bewoners vindt dat er te weinig groen is, afneemt t.o.v. 2011 (hieronder de meest recente cijfers O&S uit 2014 en 2016)	• Stadshagen, het eerste onderdeel fietspad over geluidswal Hasselterweg bij Breecamp is gerealiseerd, planvoorbereiding voor het deel bij Breezicht • Diezerpark visie is gereed • De realisatiefase voor de Wijkboerderij Stadshoeve in Stadshagen door de wijk is gestart • Schetsplan inrichting 4 ha waterpark bij Spoorverdubbeling Zwolle Herfte • Schetsplan Hortensiapark bij Spoorverdubbeling Zwolle-Herfte • Meekoppelkansen ingebracht bij Hoogwaterbechermingsprogramma Zwolse Stadsdijken • De Groene Loper Zwolle is nog met anderhalf jaar verlengd (tot medio 2018)? • De Groene Loper IJsseldelta is gestart voor het gehele buitengebied van Zwolle, Zwartewaterland en Kampen. • In de Binnenstad is een start gemaakt van het op meerder plekken realiseren van geveltuinen.

	2011	2014	2016
Gemiddeld per wijk	17 %	12 %	13 %
Kamperpoort	61 %	44 %	47 %
Assendorp	34 %	26 %	27 %
Indische Buurt	33 %	33 %	22 %
Dieze-West	29 %	24 %	23 %
Binnenstad	28 %	28 %	23 %
Stadshagen	22 %	18 %	18 %
Berkum	3 %	4 %	5 %
Aalanden	4 %	4 %	5 %

Streefdoel/indicator

De biodiversiteit/natuurwaarde in de stad blijft minimaal gelijk.

Nulsituatie	Norm van 2016	Wat is in 2016 gerealiseerd
De nulsituatie 2013 is vastgelegd: Floraonderzoek 2008-2012 Faunaonderzoek 2012-2013 Stadsvogelonderzoek 2014 Jaarlijkse Roofvogeltelling	Vergelijking met oudere gegevens wordt gerapporteerd voor onderdelen: Flora (voor 2008) Stadsvogels (voor 2014) Roofvogels (vanaf 2000)	• Ecologische meekoppelkans spoorverdubbeling Zwolle Herfte 4 ha waterpark planologisch geregeld • Er zijn twee natuurspeelplaatsen aangelegd en planvorming is gestart voor 5 natuurlijke/avontuurlijke speelplekken. • Tijdelijke natuur is onderdeel van de visie Hessenpoort Natuurlijk, plan van aanpak wordt in 2017 opgeleverd. • Gronddepot Stadshagen benut voor tijdelijke natuur (i.s.m. Stichting Avifauna) • Pilot inzaai karakteristieke flora • Aanzet voor het in kaart brengen faunavoorzieningen • Opstart Faunaonderzoek 2017-2018

Doelstellingen/maatschappelijke effecten

Verbeteren van landschap, natuur en recreatieve voorzieningen in het buitengebied rondom de stad.

Streefdoel/indicator

Het aantal kilometers vrij liggend fietspad in het buitengebied neemt gemiddeld met 1 km per jaar toe.

Nulsituatie	Norm van 2016	Wat is in 2016 gerealiseerd
Het aantal kilometers vrij liggend recreatief fietspad bedroeg in 2010: 35 km.	In 2016 moet totaal 41 km gerealiseerd zijn.	• realisatie eerste deel van het fietspad op geluidswal Hasselterweg bij Breecamp (1,5 km) • aanbesteding verbreed fietspad op nieuwe dijk bij Westenholte dijk en struinpaden in uiterwaarden Ruimte voor de Rivierproject Zwolle bij Westenholte

Streefdoel/indicator

Het bezoek aan stadsrandgebieden neemt toe ten opzichte van 2005

Nulsituatie	Norm van 2016	Wat is in 2016 gerealiseerd
Het percentage bewoners dat minimaal één keer per maand een stadsrand bezocht was in 2005: Langs de IJssel 23% Zwarte Water Vecht 14% Herfte Wijthmen 12%	De norm voor 2016 is dat bezoek aan de stadsranden gelijk blijft of groeit t.o.v. 2005. In het meest recente onderzoek (O&S 2012) zien we een groei: Langs de IJssel 26% Zwarte Water Vecht 20% Herfte Wijthmen 16%	• Het d.m.v. LEADER-subsidie ondersteunen van het stadslandbouw project Stadszicht (bij de Stadskolk) • Het raadsbesluit over het 10 jaar niet bebouwen van de potentiële woningbouwlocatie Dijklanden en het uitnodigen van ondernemers voor een plan voor tijdelijk stadslandbouwbedrijf op deze plek.
Na het stoppen van de subsidie van de provincie voor de exploitatie van de Wijthmenerplas is er een structureel tekort ontstaan bij de exploitatie van de plassen. Het tekort wordt de komende jaren gedekt met een afkoopsom van de provincie en meerjarig incidenteel geld.	Komen tot een (investerings-) voorstel om de exploitatie van de recreatieplassen op termijn kostendekkend te krijgen	• Vanuit het in 2015 gestarte project "Kwaliteitsimpuls routenetwerken" is de Toeristische Opstap Plek verplaatst naar camping Vecht&Zo / Dijkmoment

Streefdoel/indicator		
De biodiversiteit in de stadsrand blijft minimaal gelijk.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
De nulsituatie 2013 is vastgelegd: Floraonderzoek 2008-2012 Faunaonderzoek 2012-2013 Jaarlijkse Roofvogeltelling Jaarlijkse Weidevogeltelling	Vergelijking met oudere gegevens wordt gerapporteerd voor onderdelen: Flora (voor 2008) Roofvogels (vanaf 2000) Weidevogels (vanaf 2010)	• Ruimte voor de Rivierprojecten Zwolle zijn qua waterveiligheid gereed. De daaraan gekoppelde natuurontwikkeling is gerealiseerd. Het eindbeheer ligt in handen van RWS. • Inzaai klimaatdijk Stadshagen met karakteristieke flora • Ecologische meekoppelkansen spoorverdubbeling Zwolle Herfte 4 ha waterpark planologisch geregeld. • Planvorming revitalisering rietlanden Holtenbroekerdijk • Inzaaien nieuwe natuur bij Kromme Kolk met karakteristieke flora. • Opstart Faunaonderzoek 2017-2018

Doelstellingen/maatschappelijke effecten		
Terugdringen van geluidhinder voor bestaande woningen en het voorkomen van nieuwe geluidhindersituaties		
Streefdoel/indicator		
Voor 11 locaties is de geluidsituatie verbeterd.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
Situatie 2013: 11 locaties geluidhinderknelpunten	1 geluidhinderknelpunt aangepakt.	Het geluidhinderknelpunt Grevelingen is nu met het aanbrengen van de beplanting volledig afgerond.
Streefdoel/indicator		
In 2016 voldoen de 3 gezoneerde industrieterreinen aan de vastgestelde geluidzone.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
Situatie 2013: 100% van de industrieterreinen voldoet aan de wettelijke norm	100%	Het zonebeheer is zodanig uitgevoerd dat op alle terreinen voldaan wordt.

Doelstellingen/maatschappelijke effecten		
Zorgen dat de luchtkwaliteit blijvend voldoet aan de maatgevende normen voor stikstofdioxide (NO2) en voor fijn stof (PM10) en bereiken dat de lucht gezond blijft in Zwolle (stad, ommeland en ecologische hoofdstructuur).		
Streefdoel/indicator		
• PM10 voldoet aan jaargemiddelde concentratie 40 ug/m3 vanaf 2011. • PM10 voldoet aan de daggemiddelde concentratie van 50 ug/m3 (max. 35 dagen per jaar overschrijding). • NO2 voldoet aan jaargemiddelde concentratie 40 ug/m3 vanaf 2015. • Stikstofdepositie op gebieden in de ecologische hoofdstructuur		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
Luchtkwaliteit in 2012.	Huidige luchtkwaliteit voldoet aan normen	Luchtkwaliteit voldoet aan de landelijke normen.

Doelstellingen/maatschappelijke effecten		
Handhaven van de basisveiligheid (voldoen aan normen voor plaatsgebonden risico). Handhaven van een aanvaardbaar groepsrisico.		
Streefdoel/indicator		
• Er bevinden zich geen kwetsbare functies binnen de veiligheidscontour van bedrijven, wegen, spoorwegen, vaarwegen en • buisleidingen voor aardgas/gevaarlijke stoffen. • Het groepsrisiconiveau past binnen de grenswaarden van het gebiedstype zoals vastgesteld in het gebiedsgerichte kader Externe Veiligheid • De toename van het groepsrisico op stedelijk niveau is openbaar, verklaarbaar en aanvaard		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
Provinciale risicokaart 2012. Risico Register Gevaarlijke Stoffen 2012. Basisnet vervoer gevaarlijke stoffen		Monitoring risicobronnen en basisveiligheid is op orde.

Doelstellingen/maatschappelijke effecten		
Zwolle onderschrijft de EU-doelstellingen voor energiebeleid. In 2020 is een reductie van 20% van de uitstoot van CO2 bereikt ten opzichte van 1990 en wordt 20% van de gebruikte energie duurzaam opgewekt.		
Streefdoel/indicator		
CO2-reductie (kton/jaar): Uitstoot in 1990: : 587 kton/jaar, in 2009: 722 kton/jaar, 20% reductie t.o.v. 1990 = 40% reductie t.o.v. 2009 % duurzaam opgewekt: % opgewekt in 2012: 5,6%.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
Uitstoot 2009: 722 kton/jaar Duurzame opwek: 5,6 % in 2012	De trend in daling CO2-uitstoot continueren en waar mogelijk versnellen	• Uitvoering Overijsselse aanpak 2.1 voor bestaande woningen, in samenwerking met de Provincie Overijssel (Verbeter & Bespaar), 600 woningen in 2016 zijn verduurzaamd • Inbreng geleverd in actualisatie van het provinciaal programma Nieuwe Energie Overijssel • Begeleiden projectinitiatief windenergie Scania, Windesheim en Blauwvinger Energie • Inbreng geleverd in gebiedsontwikkelingen (Breezicht, Weezenlanden, etc. • Doorgewerkt aan project geothermie (Hanzeland en omgeving) en restwarmte (bedrijventerrein Voorst) • Uitvoering project verduurzaming eigen vastgoedgebouwen. • Solar City 2016 geworden • De Energietransitie is een strategische opgave van het college en raad en daarmee prioritair thema geworden. In 2016 is gewerkt aan de voorbereiding van een investeringsplan in het kader van de PPN 2018-2012

Doelstellingen/maatschappelijke effecten		
Meer inwoners, bedrijven en instellingen voelen zich betrokken bij het welzijn van hun buurt of bedrijventerrein. Meer wijken zijn levensloopbestendig, door het aanstichten, ondersteunen of versnellen van collectieve netwerken in de wijken van ondernemende inwoners en inwonende ondernemers die duurzame diensten aanbieden. Burgers en bedrijven zijn gemotiveerd toekomstbestendige keuzes te maken, door het realiseren van (overheids)opdrachten of het ontvangen van financiële prikkels.		
Streefdoel/indicator		
In 2020: • is in 80% van de wijken afspraken over duurzame ontwikkeling van de wijk • is iedere wijk bekend met experimenten voor woonlastenverlaging • zijn 10 zonPV (privé) projecten gerealiseerd voor collectieven (bewoners, sport, kerk, medewerkers bedrijven/instellingen)		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
		In verschillende gebieden zien we ontwikkelingen, in verschillende stadia van uitvoering. Enkele voorbeelden: Op Hessenpoort op het gebied van energie, water en groen. Op Voorst vanuit restwarmte en een initiatief voor windmolens. In Stadshagen vanwege de ontwikkelingen in Breezicht. In de Spoorzone vanwege geothermie, maar ook van uit een initiatief voor zonnepanelen. In Dieze heeft WijBedrijf Dieze dit voorjaar de 1e VVE's van zonnepanelen voorzien en wordt gestaag voortgebouwd, nu ook met particuliere woningverbetering. In Assendorp wordt experiment 'gebiedsgericht werken' voorbereid, met name water en mobiliteit zijn aanleidingen. In Aa-landen wordt geëxperimenteerd met water en energie.Verder zijn concepten voorbereid voor opzetten zonPV-projecten voor collectieven (sport, kerk, medewerkers bedrijven/instellingen

Doelstellingen/maatschappelijke effecten		
Er zijn geen risico's voor de volksgezondheid door bodemverontreiniging.		
Streefdoel/indicator		
Alle spoedlocaties in Zwolle zijn beheerd		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
Alle locaties met mogelijke risico's zijn onderzocht	Aanpak resterende spoedlocaties	Resterende spoedlocaties zijn aangepakt.

Doelstellingen/maatschappelijke effecten		
De kwaliteit (chemisch, fysisch, biologisch) van bodem en grondwater is geschikt voor de gewenste functies aan maaiveld en in de (diepe) ondergrond. Waaronder de drinkwaterwinning het Engelse werk.		
Streefdoel/indicator		
De principes en doelen van de Visie op de Ondergrond zijn blijvend geïntegreerd in beleid en werkwijze voor bodem en grondwater.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
Visie en Programma Ondergrond vastgesteld door raad.	Uitwerking en uitvoering visie en programma ondergrond. Implementatie bodembeleidsplan.	Drinkwaterwinning wordt beschermd, nadere afspraken met Vitens zijn voorbereid in 2016. De principes van de visie op de ondergrond en bodembeleidsplan zijn vertaald naar de diverse projecten en worden daarin toegepast.

Doelstellingen/maatschappelijke effecten		
De bodemsaneringsoperatie is betaalbaar en daardoor uitvoerbaar waardoor gewenste ontwikkelingen in de stad niet langer stagneren door bodemverontreiniging.		
Streefdoel/indicator		
Kostenbesparing op de totale bodemsaneringsoperatie in Zwolle		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
Met gebiedsgerichte aanpak wordt de bodemsaneringsoperatie in Zwolle Centraal beperkt tot ca. € 20 mln.	Doorontwikkeling gebiedsaanpak (gebiedsbeheerplan) Zwolle Centraal.	Met diverse partijen zijn afspraken gemaakt over het onderbrengen van verantwoordelijkheden in het gebiedbeheerplan (afkoop).

Doelstellingen/maatschappelijke effecten		
Een waterveilige en klimaatbestendige stad en omgeving		
Streefdoel/indicator		
De dijken zijn orde, ook voor het regionaal systeem. De ruimtelijke inrichting is afgestemd op het beperken van gevolgen (slachtoffers en schade) van overstromingen en klimaatverandering, wateroverlast, hitte en droogte.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
• Korte termijn (2015) Rond Zwolle worden 4 RvdR projecten uitgevoerd. • Middellange termijn (2030) Nieuwe normering waterveiligheid wordt meegenomen in (HWBP)-projecten. • Water- en ruimtelijke opgaven zijn beperkt geïntegreerd. • Initiatieven vanuit KAS hebben behoefte aan inhoudelijke en proceskennis • 3di model om water robuuste inrichting inclusief werking regionaal systeem door te rekenen is gereed	• Projecten Westenholte en Scheller- en Oldeneler waarden gereed. IJsseldelta-zuid (bypass Kampen) en zomerbedverlaging in uitvoering. • Voorkeursvariant voor HWBP-project koploper Zwolle (Voorst en Holtenbroek) bekent. • Verkenning HWBP-project IJssel gestart. • Klimaatadaptatiestrategie. • Visie op een robuust en flexibele regionaal watersysteem.	• De projecten Westenholte, Scheller- en Oldernerwaarden en zomerbedverlaging zijn voor water(veiligheid) opgeleverd. (IJsseldelta-zuid is in uitvoering.) • Voor HWBP (hoogwater beschermingsprogramma) is op basis van de nieuwe normen bepaald dat de dijken langs de IJssel tussen de schutsluis Zwolle tot Olst moet worden aangepakt. De verkenning en het bepalen op welke wijze dit wordt uitgevoerd wordt de komende twee jaar aangepakt. Voor het traject Stadsdijken zijn de maatregelen uitgewerkt en wordt dit jaar bepaald op welke wijze de dijken worden versterkt. • Met het waterschap WDOD en de provincie Overijssel is met 3di een verkend onderzoek uitgevoerd voor het regionaal watersysteem. • De klimaatadaptatiestrategie start in 2017

Financiële verantwoording

Financieel overzicht (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting 2016		Begroting t/m raad 19-12-2016		Rekening 2016		Te verklaren verschil t.o.v. begroting 19-12-2016 -= nadeel; += voordeel		
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Saldo
Saldo van baten en lasten	2.738	700	3.372	1.012	2.909	641	463	-371	92
Reservemutaties	1.212	584	1.493	1.192	1.250	957	243	-235	8
Gerealiseerd resultaat	**3.950**	**1.284**	**4.864**	**2.205**	**4.158**	**1.598**	**706**	**-606**	**100**

Verschillen ten opzichte van de begroting inclusief begrotingswijzigingen (bedragen x € 1.000)

- = nadeel / + = voordeel	Lasten	Baten	Saldo baten en lasten	Storting reserve	Onttrekking reserve	Gerealiseerd resultaat
Waterbeleid	54		54	-15		39
Milieu bodem	17		17			17
Bodembeheer	215	-398	-183	383	-183	17
Geluid.Lucht ext.veiligheid	7		7			7
Milieuverg. toez. en handhav.	78	19	97	-75	31	53
Duurzaam stedelijk beheer	-9		-9	-20	-8	-37
Groenbeleid	101	8	109	-30	-75	4
Totaal	**463**	**-371**	**92**	**243**	**-235**	**100**

Analyse afwijkingen > € 50.000 tussen begroting na wijziging en programmarekening 2016

Product	afwijking	I/D	Analyse
Waterbeleid	39	I	Van de € 54 is € 15 is gereserveerd voor een project in Dieze. De uitvoering van dit project vindt in 2017 plaats. Daarnaast zijn er kosten doorberekend aan het ministerie en andere partijen. Hierdoor waren de kosten is 2016 lager.
Bodembeheer	7	I	Bij het opstellen van de begroting is er rekening gehouden met een bedrag ad. € 700 aan afkoopsommen in het kader van het Gebiedsbeheersplan Zwolle Centraal. In werkelijkheid was het bedrag aan afkoopsommen € 398 lager. Hierdoor zijn er minder middelen aan de reserve toegevoegd. Hier tegenover staat dat in 2016 de kosten m.b.t. het Gebiedsbeheersplan € 215 lager waren. De oorzaak is dat door interne onderbezetting er minder projecten in gang zijn gezet
Milieuverg. toez. en handhav.	53	I	De gelden die beschikbaar zijn gesteld om te komen tot de omgevingsdienst zijn voor 2016 niet volledig nodig geweest. Wij stellen voor een bedrag van € 75 te reserveren voor 2017. Het gaat om de kosten automatisering omgevingsdienst die gepland waren in 2016 maar pas in 2017 gemaakt zullen worden.
Groenbeleid	4	I	Voor het project Leader is een bedrag van € 65 nog niet besteed, omdat de LEADER-periode loopt van 2016 tot en met 2020 (en tot zo lang gereserveerd zal zijn). Voor de eerste subsidiebeschikking is inmiddels een bijdrage toegezegd van € 25. Daarnaast is voor Ruimte voor de Vecht een bedrag van € 30 nog onbenut gebleven, dit is gereserveerd voor besteding in 2017 ten behoeve van de planvoorbereiding en projectleiding van de aanleg van 4 ha natuurstroken en weidenpaden in Langenholte. Overige kleine verschillen bedragen per saldo € 4.

Bedragen x € 1.000

De genoemde verschillen passen binnen de door de raad vastgestelde beleidskaders.
I = incidenteel verschil, D = verschil met doorwerking naar latere jaren (structureel of meerjarig incidenteel)
- = nadeel, + = voordeel

Overzicht restant investeringskredieten:

Project	krediet 1-1-2016	nieuw krediet	besteding 2016	restant krediet	dekking derden	dekking res./voorz.	dekking expl.rek.
Groen				0			
Herinr. Park Weezenlanden	169		-116	285		145	140
Buurtschap IJsselzone	35			afgesloten			
Nrd.Stadsrand / N.L.Y. '07-'13	83			afgesloten			
I.L.G '07-'13	277			afgesloten			
Recr/Toer. Vz. Buitengebied	10		2	8		8	
Schellerdriehoek	106	-106		0			
NLY 2012-2015	1.369		206	1.163		1.163	
Nooterhof-Enexisterrein	-8			afgesloten			
Ruimte voor de Vecht		480	103	377	172	205	
				0			
				0			
Milieu				0			
Ondergrond	651		24	627	-101	728	
Geluidssanering	2.007	-1.738	-199	468		468	
Geluidscherm Mimosastraat		1.738	297	1.441	1.438	3	
Luchtkwaliteitsplan	19			19		19	
Externe Veiligheid 2011 ev	20	55	27	48		48	
Duurzaam Dieze Oost	378		19	359	-25	384	
Stim.reg.duurz en won.bouwprod	374		194	180		180	
Zwolle Millenniumgemeente	64			64		64	
Gebiedsbeheerplan Zwolle-Centraal	-90	515	317	108	108		
Sanering Thorbeckegracht	28			28		28	
Interreg project Catch		541		541	270	271	
	5.492	**1.485**	**874**	**5.716**	**1.862**	**3.714**	**140**

Specificatie nieuwe krediet:

Project	Bedrag	Besluit	Toelichting
Gebiedsbeh.plan ZwolleCentraal	500	Rb 6-1-2014	Gebiedsbeh.plan ZwolleCentraal
Gebiedsbeh.plan ZwolleCentraal	15	BW 8-3-16	Gebiedsbeh.plan ZwolleCentraal
Externe Veiligheid 2011 e.v.	55	Rb 2-12-13	Externe Veiligheid 2011 e.v.
Interreg project Catch	541	BW 23-2-16	Interreg project Catch
Project Schellerdriehoek	-106	Berap 2016-1	Vrijval reserves
Ruimte voor de Vecht	450	RB 4-4-16	Ruimte voor de Vecht
Ruimte voor de Vecht	30	BW 6-12-16	Ruimte voor de Vecht
	1.485		

Specificatie afgesloten krediet:

Project	Bedrag
Buurtschap IJsselzone	35
Nrd.Stadsrand / N.L.Y. '07-'13	83
I.L.G '07-'13	277
Nooterhof-Enexisterrein	-8
	387

Verantwoording (alle restantkredieten ouder dan 3 jaar en belangrijke restant kredieten korter dan 3 jaar)

Herinrichting Park Weezenlanden
Momenteel wordt gewerkt aan de versterking van de verbinding met de Nooterhof door in het verlengde van de wandeltunnel Hortensiaweg een wandelbruggetje aan te leggen (uitvoering loopt). Daarnaast wordt onderzocht of afronding van de natuurontwikkeling in de kanalenzone kan worden gecombineerd met de regulering van het walgebruik (uitvoering winterseizoen 2017-18). De bouw van het Parkpaviljoen Wezenlanden is gestart en zal naar verwachting voor de zomer 2017 gereed zijn.

NLY 2012-2015
Het fietspad over de wal langs de Hasselterweg (Hasselterpad) is voor de helft aangelegd en wordt dit jaar afgerond. Tevens wordt er gewerkt aan de uitvoering van de aanleg van wandelpad en natuurstroken in Stadsbroek en het herstel van de wetering langs de Ruimzichtweg (realisatie 2017). Mogelijkheden worden verkend voor het benutten van het oude jaagpad langs het Zwarte Water als recreatief wandelpad.

Ruimte voor de Vecht
De Dijkmomenten bij Anningahof (Zieleschepen Cornelius Rogge) en het Theehuis bij Vecht&Zo zijn aangelegd. Het herstel van het uitzichtpunt Westerveld wordt voorbereid, alsmede de aanleg van 4 ha natuurstroken en weidepaden in Langenholte.

Financiële structuur lasten en baten bestaand beleid (x € 1.000)

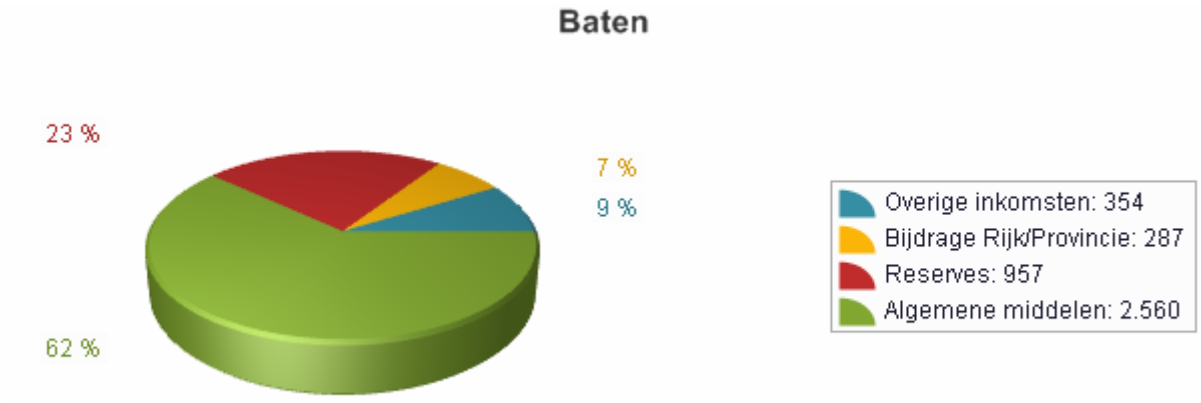

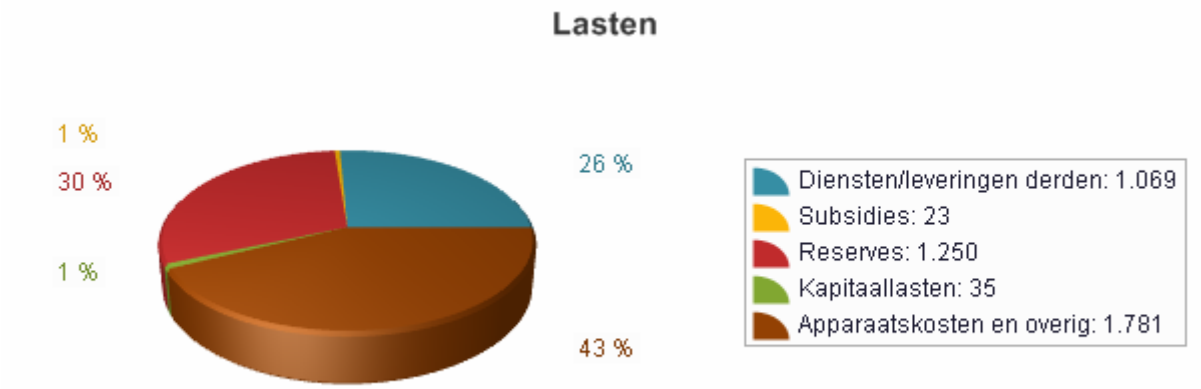

Programma 5 Ruimte en cultuurhistorie

Beleidsverantwoording

Algemeen

Ruimte

Bij de ontwikkeling van de stad is de kwaliteit van de ruimte en de leefomgeving een belangrijk uitgangspunt. De historische binnenstad, de centrale ligging, de goede bereikbaarheid, de aantrekkelijke woon- en werkgebieden, het voorzieningenniveau en het gevarieerde ommeland vormen de kracht van Zwolle. Met verschillende partijen in de stad bouwen we daarop voort. Onze rol verschuift daarbij. We blijven werken aan stedelijke kaders op hoofdlijnen om zodoende richting te geven aan onze ambities. Het inspelen op de komst van de Omgevingswet en het opstellen van een integrale Omgevingsvisie is daarbij van groot belang. Het gaat steeds meer om de samenhang tussen de verschillende opgaven. Tegelijkertijd sluiten we onze ogen niet voor de actuele opgaven die op meerdere schaalniveaus spelen. We continueren de samenwerking met de verschillende partners in de stad en regio, bijvoorbeeld bij de aanpak van het klimaatvraagstuk, de problematiek van de leegstand en de toekomst van de Spoorzone en de Binnenstad. Bij alles bepalen we steeds welke rol ons het best past en hoe we omgaan met ons RO instrumentarium, zodat we helder kunnen zijn en uitnodigend en flexibel om de stad verder kwalitatief te ontwikkelen.

Erfgoed

Ons erfgoed draagt meetbaar bij aan de aantrekkelijkheid van Zwolle. Mede daarom hebben wij ons beleid, dat is gericht op onderzoek, op duurzame instandhouding en op het vertellen van het verhaal van ons erfgoed, in 2016 gecontinueerd. Monumenteigenaren in Zwolle hebben kunnen rekenen op professionele adviezen en begeleiding van hun plannen en op financiële ondersteuning voor de iets hogere dan reguliere onderhoudskosten aan hun monument als gevolg van detaillering en materiaalgebruik. Bijzondere aandacht is er voor de zorgvuldige restauratie van het kantoorgebouw van de N.V. ElectriciteitsFabriek IJsselcentrale (Zeven Alleetjes 1), naar ontwerp van A.J. van der Steur en M. Meijerink. Rekening houdend met de monumentale kwaliteiten is het gebouw weer geschikt gemaakt voor de GGD IJsselland.
Samen met onze partners in het Erfgoedplatform hebben we in 2016 vele avonden met Verhalen over Zwolle georganiseerd. Tijdens de avond met als thema onZichtbaar Zwolle was Waanders In de Broeren tot de laatste stoel gevuld. Ook de archeologische avond over textielloden trok een geïnteresseerd publiek. Open Monumentendag kende ook dit jaar weer veel bezoekers, waarvan de nodige van buiten Zwolle. Met de nieuwe opzet van de dag, waarbij we in samenwerking met Zwollenaren en instanties een divers en kleurrijk activiteitenprogramma neer zetten, willen we een bredere doelgroep bereiken.
Onder de Zwolse grond en achter de gevels van historische gebouwen gaat een vaak niet direct zichtbare geschiedenis schuil. In 2016 hebben we de app (on)zichtbaar Zwolle (www.wandelroutezwolle.nl) gepresenteerd. De app bestaat uit een wandelroute met korte en beeldende video's op 15 locaties in de binnenstad. Het is een (landelijk) unieke historische ontdekkingsreis voor jong en oud. De app is ontwikkeld in een samenwerking tussen de gemeente Zwolle, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, bouwhistorische bureau's en IQ media en is mogelijk door een subsidie van de Provincie Overijssel.

In 2016 zijn er verschillende archeologische onderzoeken uitgevoerd en rapporten opgesteld, waaronder een groot aantal vanuit het samenwerkingsverband met onze buurgemeenten (GR Archeologie, zie paragraaf: Verbonden Partijen). In 2016 hebben we in overleg met Brasserie-Wijnbar In Den Hoofdwacht de aangetroffen 15de-eeuwse fundamenten in de Hoofdwacht (Grote Markt) zichtbaar gemaakt in de vloer door middel van glazen platen en LED verlichting. Daarmee is weer een stukje erfgoed van Zwolle laagdrempelig zichtbaar en beleefbaar geworden. Het jaar 2016 begon direct al met een mooie opgraving aan de Spoelstraat, achter de Statenzaal. Hier werd onder andere een beerput aangetroffen met daarin een hoop vondstmateriaal en zelfs zegels van wijnflessen. Daarnaast gaf de opgraving veel informatie over dit deel van de stad. In februari kon worden gestart met het proefsleuvenonderzoek op het terrein van de Weezenlanden. Na het aantreffen van een grote Middeleeuwse korenberg werden hierbij ook sporen van de azijnmakerij van Heerkens en Schaepman en het oude Rooms-katholieke ziekenhuis opgegraven. In Hasselt konden de restanten van de Veerpoort aan de Kaai worden blootgelegd. Samen met de gemeente Zwartewaterland en de provincie Overijssel is nu een plan gemaakt om de fundamenten zichtbaar te maken.
Om te voldoen aan de nieuwe wettelijke eisen (Erfgoedwet) is de certificering gestart. Dit resulteerde in de opzet van een kwaliteitsmanagementsysteem dat is gemaakt in samenwerking met de gemeenten Deventer en Zutphen. De nodige archeologische onderzoeken zijn uitgewerkt en in rapportagevorm toegankelijk gemaakt. Een voorbeeld is het rapport van het onderzoek op het Kraanbolwerk.

De uitkomsten van inventarisaties naar de Zwolse bouwhistorie en cultuurhistorie hebben we in 2016 verder uitgewerkt. Daarmee komen we tot een afgewogen selectie van panden uit de bouwhistorische inventarisatie van de binnenstad, de inventarisaties van het ruimtelijk erfgoed van de wederopbouw (1940-1965) en de periode van het Interbellum (1915-1940). Daarmee kunnen wij beoordelen welke (top)monumenten aan de gemeentelijke monumentenlijst zullen worden toegevoegd. Na het aanwijzen van de Krekenbuurt als gemeentelijk monument (september 2016) onderzoeken we nu samen met diverse eigenaren en het OEG op welke wijze vooraf meer inzicht kan worden gegeven in wijzigingen met respect voor het bijzondere monument. Een deel daarvan kan zelfs mogelijk vergunningvrij worden uitgevoerd.

De cultuurhistorische waardenkaart is in 2016 verder gedigitaliseerd en uitgebreid, zodat we daar in 2017 een vervolg aan kunnen geven. Tenslotte zijn we gestart met het vormgeven van de bouwhistorische waarderingskaart.

Relevante kaderstellende nota's

- Structuurplan 2020
- Zwolse wateragenda
- Visie Buitengebied
- Ontwikkelingsprogramma en visie binnenstad
- Groenbeleidsplan
- Mobiliteitsvisie
- Welstandsnota
- Beleidsplan voor Monumentenzorg en Archeologie (2000)
- Archeologiebeleid gemeente Zwolle (2008)
- Erfgoedverordening (2010)
- Subsidieverordening Stedelijke Vernieuwing
- Regeling onderzoekskaders archeologie
- Regeling excessieve opgravingskosten Zwolle

Wat hebben we in 2016 bereikt

Doelstellingen/maatschappelijke effecten		
Het verbeteren van de omgevingskwaliteit en het bieden van ruimte voor nieuwe ontwikkelingen en initiatieven.		
Streefdoel/indicator		
Visie, beleid en werkprocessen afgestemd op de nieuwe Omgevingswetgeving		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
• Maatschappelijke trends en ontwikkelingen en de nieuwe Omgevingswet vragen om een herziening van het Structuurplan • Omgevingswet aangenomen door tweede kamer (invoering 2018)	• Opstellen concept-Omgevingsvisie met gebiedsprofielen • Helder beeld van de maatregelen die nodig zijn om te komen tot een succesvolle implementatie van de Omgevingswet	De voorbereiding van de Omgevingsvisie en de implementatie zijn in volle gang. Omtrent de voortgang verwijzen wij naar de PPN 2018 - 2021.
Streefdoel/indicator		
Stimuleren gebieds- en locatieontwikkeling		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
Overzicht bijhouden van de voortgang van de projecten.		Constante activiteit.
Voor de Spoorzone is een bestuursovereenkomst met de Provincie Overijssel gesloten, het plan van aanpak in 2015 geactualiseerd ,een Kwaliteitsboek voor het hele gebied en een pve voor de busbrug vastgesteld.	Uitwerken en uitvoeren maatregelen volgens het in het najaar van 2015 vastgestelde geactualiseerde plan van aanpak Spoorzone.	Per 1 januari 2017 is een voortgangsrapportage gepresenteerd.
Vechtcorridor Noord: Structuurvisie vastgesteld.	Vastgesteld bestemmingsplan Vechtcorridor-Noord	Er zijn geen zienswijzen ingediend op bestemmingsplan VCN, dat sinds 4 november 2016 vigeert.
Streefdoel/indicator		
Verbeteren structuur en kwaliteit binnenstad.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
Diverse pleinen en straten heringericht en vergunning verleend voor bouwinitiatieven Visie binnenstad 2015	Uitvoering van het Ontwikkelingsprogramma Binnenstad en de kadernota economisch beleid binnenstad.	In 2016 is gewerkt aan geveltuinenproject Broerenkwartier. Gestart is met de herinrichting van Gasthuisplein en omgeving, plus de Voorstraat. Project Melkmarkt (Primark) is in de laatste fase. Een aantal woningbouwprojecten is voorbereid en/of gestart; aan het Gasthuisplein, de Papenstraat en de Goudsteeg. In april 2016 is de visie besproken in de raad. Volgend op de visie is een strategische agenda gemaakt. In maart 2017 wordt besluitvorming in de raad voorzien. Ook is er een beeldkwaliteitsplan gemaakt voor de binnenstad en de schil.

Streefdoel/indicator		
Actueel houden van bestemmingsplannen: jaarlijks worden enkele ‘oude’ plannen vernieuwd.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
Gehele grondgebied voorzien van actuele planologische regeling	Drie plannen bebouwde kom geactualiseerd Herziening deel buitengebied	Dit betreft de bestemmingsplannen Zwolle Zuidoost, Aalanden en Wipstrik.

Streefdoel/indicator		
Versterken positie Zwolle in ruimtelijk opzicht en opstellen strategieën voor de toekomstige ontwikkeling en uitwerken perspectief Zwolle deltastad 2.0		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
Deltaprogramma IJsselmeer: De wateragenda is vastgesteld en bepaalt de koers voor verder verankering van de deltabeslissingen in gemeentelijk beleid en uitvoering.	Perspectief deltastad 2.0	Zie programma 4.

Relaties met andere programma’s

De binnenstad en andere gebieden in Zwolle zijn ook onderdeel van het programma 2. Daarnaast komt het Deltaprogramma en de water- en klimaatopgave aan bod in programma 4. Ook ligt er een relatie met programma 7 (vooral waar het gaat om projecten en de activiteiten in de binnenstad).
De consequenties van de Omgevingswet gelden voor het gehele fysieke domein en niet alleen voor het programma Ruimte en cultuurhistorie. Daarnaast is een en ander terug te vinden in het programma 16 ‘Bestuur en dienstverlening’.

Doelstellingen/maatschappelijke effecten		
Duurzaam in stand houden, veiligstellen en zichtbaar maken van cultuurhistorische, monumentale en archeologische waarden in Zwolle.		
Streefdoel/indicator		
Het doen van archeologisch onderzoek in archeologisch waardevolle gebieden; Adequate advisering en begeleiding van monumenteigenaren bij plannen; Cultuurhistorische waarden worden betrokken bij (ruimtelijke) ontwikkelingen; Uitbreiding van de gemeentelijke monumentenlijst; Cultuurhistorische waarden verankeren in bestemmingsplannen; Zichtbaar maken van erfgoed.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
Gebieden met een lage archeologische verwachtingswaarde en gebieden met een hoge archeologische verwachtingswaarde zoals aangegeven (laag: 0% en 10%; hoog: 50%, 90% en 100%) op de Archeologische Waarderingskaart Zwolle	• Archeologisch waardevolle gebieden worden opgenomen in nieuwe bestemmingsplannen. • In geval van bodemverstoring in archeologisch waardevolle gebieden vindt overeenkomstig wetgeving en archeologiebeleid archeologisch onderzoek (incl. uitwerking) plaats.	Archeologieparagrafen worden aangeleverd zodra bestemmingsplannen worden herzien In 2016 zijn diverse archeologische onderzoeken uitgevoerd. Er hebben vier opgravingen plaats gevonden, waaronder Diezerstraat 80 (Zara-locatie), Weezenlanden en N340 (Hessenweg). Verder zijn er diverse kleinere Inventariserende Veldonderzoeken archeologische begeleidingen gedaan. Daarnaast hebben onderzoeken plaats gevonden in de buurgemeenten waarmee we een samenwerkingsovereenkomst hebben.
461 beschermde rijksmonumenten *) 340 beschermde gemeentelijke monumenten *) Dit aantal telt complexen als 1 monument. Inclusief de afzonderlijke onderdelen van complexen bedraagt het aantal 533.	• 25 monumenteigenaren/beheerders worden begeleid bij hun restauratie/verbouwplannen. • 20 monumenteigenaren ontvangen een gemeentelijke onderhouds-, restauratie- of kleuronderzoek subsidie. Zwolle doet mee aan Open Monumentendag.	Er zijn in 2016 66 aanvragen voor wijzigingen aan monumenten begeleid. Daarnaast wordt ook geadviseerd over cultuurhistorie en beschermd stadsgezicht bij aanvragen om vergunning. In 2016 zijn 19 aanvragen om subsidies ontvangen waarvan er 16 zijn toegekend. Open Monumentendag had als thema 'Iconen en Symbolen'. Het divers en kleurrijk programma met o.a. opengestelde monumenten, de grootste eendaagse tentoonstelling van Nederland over het Zwolse icoon Herman Brood, Cross-over expositie met iconen over de stadspatroon van Zwolle Michaël en minecraft trokken veel bezoekers.

	Minimaal één publicatie/brochure wordt uitgegeven om Zwollenaren te informeren over ons erfgoed.	Het gratis Monumentenmagazine met veel prachtige artikelen over iconen en symbolen was wederom mede mogelijk door inbreng van sponsoren en de belangeloze inzet van auteurs.
Resultaten inventarisaties: archiefonderzoek, veldwerk en input burgerparticipatie.	Aanwijzen van objecten tot gemeentelijk monument in geval van monumentwaardige objecten.	Wij hebben de selectie vanuit de bouwhistorische inventarisatie in de binnenstad, het ruimtelijk erfgoed van de wederopbouw (1940-1965) en de periode van het Interbellum (1915-1940) nader uitgewerkt. Vanuit dit selectieproces zullen wij beoordelen welke (top)monumenten aan de gemeentelijke monumentenlijst worden toegevoegd.
Cultuurhistorische waardenkaart	Verankering van de cultuurhistorische waardenkaart in de bestemmingsplannen	In 2016 hebben wij de resultaten van cultuurhistorische inventarisaties verder uitgewerkt en gedigitaliseerd in een cultuurhistorische waardenkaart. Deze gaat de basis vormen voor de verankering in de planprocessen en bestemmingsplannen.

Financiële verantwoording

Financieel overzicht (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting 2016		Begroting t/m raad 19-12-2016		Rekening 2016		Te verklaren verschil t.o.v. begroting 19-12-2016 -= nadeel; += voordeel		
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Saldo
Saldo van baten en lasten	1.650		13.654	10.183	13.391	10.258	263	75	338
Reservemutaties	3.701	196	4.726	2.535	5.094	2.330	-368	-204	-573
Gerealiseerd resultaat	**5.350**	**196**	**18.380**	**12.717**	**18.485**	**12.588**	**-105**	**-129**	**-234**

Verschillen ten opzichte van de begroting inclusief begrotingswijzigingen (bedragen x € 1.000)

- = nadeel / + = voordeel	Lasten	Baten	Saldo baten en lasten	Storting reserve	Onttrekking reserve	Gerealiseerd resultaat
Visies, prog. en projecten	285	15	300	-351	-145	-196
Ruimtelijke kaders	-55	48	-7			-7
Monumentenzorg	63	12	74	-14	-59	2
Archeologie	-30	1	-29	-4		-33
Totaal	**263**	**75**	**338**	**-368**	**-204**	**-234**

Analyse afwijkingen > € 50.000 tussen begroting na wijziging en programmarekening 2016

Product	afwijking	I/D	Analyse
Visies, Programma's en projecten	-196	I	Niet alle projecten zijn eind 2016 gerealiseerd (+285) en zullen in 2017 voortgezet worden. In 2016 zijn er nieuwe initiatieven geweest die nog niet afgerond zijn; dit heeft geleid tot reservering van middelen voor uitvoering in 2017 (-155). Het project Binnenstad heeft te maken met een tekort (-172). De oorzaak ligt in het feit dat de toegezegde capaciteitsinzet uit andere budgetten (van 150) achteraf niet goed geregeld was. Daarnaast is op het onderdeel Looproute Station-Binnenstad sprake van meerkosten: de afrekening van de EFRO-subsidie kostte meer uren/inzet en de accountantskosten bleken niet subsidiabel te zijn (-22). Overige kleine verschillen (-2). Niet-bestede middelen van reeds bestaande initiatieven zijn niet onttrokken aan de reserve Nog uit te voeren werken (-145) en blijven gereserveerd voor uitvoering in 2017.
Ruimtelijke kaders	-7	I	Voor het jaarlijks beheer Organisatie Bestemmingsplannen worden kosten gemaakt die niet als zodanig begroot zijn (-27). Deze kosten zijn ook grotendeels weer doorbelast (+22). In 2016 heeft vergoeding plaatsgevonden aan derden inzake planschades (+26) (deze kosten waren niet begroot). Deze kosten zijn volledig verhaald op de initiatiefnemer/projectontwikkelaar. Overige kleine verschillen (2).
Monumentenzorg	2	I	Dit zijn voornamelijk lagere uitgaven i.v.m. openstaande verplichtingen en nog niet bestede middelen in het kader van in uitvoering zijnde projecten. Het betreft projecten (in uitvoering) die meerdere jaren duren en waarvoor de incidentele middelen in de reserve staan

Bedragen x € 1.000

De genoemde verschillen passen binnen de door de raad vastgestelde beleidskaders.
I = incidenteel verschil, D = verschil met doorwerking naar latere jaren (structureel of meerjarig incidenteel)
- = nadeel, + = voordeel

Overzicht restant investeringskredieten:

Project	krediet	nieuw	besteding	restant	dekking		
	1-1-2016	krediet	2016	krediet	derden	res./voorz.	expl.rek.
Monumenten				0			
Excessieve uitgaven archeologie	35		5	30	-50	80	
Subsidies Monumenten ISV	-64	41	47	-70		-70	
Visies, programma's en projecten							
Spoorzone Fase 2	320			320	324	-4	
Spoorzone Uitvoering	92.000		113	91.887	8.551	54.281	29.055
Spoorzone 2	-2.484		8.792	-11.276	-11.276		
Binnenstad	774	1.000	694	1.080	50	1.030	
Herontwikkeling loc. Weezenlanden	275		49	226	91	135	
N 340 / Vechtcorridor	-14			afgesloten			
Diezerpoort fysiek	2.072		60	2.012		2.012	
Herontwikkeling Bachlaan-west	14		10	4		4	
Polymer Science Park	9			9	9		
Kunstroute Tunnel-Binnenstad	19		12	7	7		
Concentratie Rijkshuisvesting	22			22	22		
Kermisexploitatie Locatievoorstel	67	-67		0			
Beeldengroep v.d. Capellen	200			200	100	100	
Verkenning EO Wijers	-8			afgesloten			
Structuurvisie VCN fase 1	6.062		189	5.873	1.362	4.511	
Spooraanpassing Zwolle Herfte	-7	230	185	38	28	10	
Ontwikkeling Dijkstraat-Friesewal	5			5	5		
Herontwikkeling Russenweg e.o.	12			12		12	
Gebiedsontw. IJssel-Vechtdelta	3.607		1.157	2.450	2.450		
Hoogwaterbeschermingsprogramma	26		6	20	20		
Structuurvisie plan van aanpak	146	-129	17	0			
Strat.verkenning Stilohal e.o.	-14	10	23	-27	-27		
Woningbouw Dijklanden	5			5	5		
Ittersumerlanden Noord	14		14	0			
Hof van Thorbecke		131	19	112	96	16	
Actualisering parkeernota	-1	20	26	-7	-3	-4	
Stedenbouwk.visie Diezerpark	-18	10	9	-17	-17		
Broerenkwartier	46	700	264	482		482	
Startnotitie Michaëlskerk e.o.	5	40	10	35	35		
Botermanhaven	10		4	6	6		
Voorbereidingskrediet COA	25	125	208	-58	-58		
Locatie-onderz grote evenement		3		3	3		
Windenergie Voorst		40	40	0			
Zwartewaterzone		25		25	25		
Omgevingsvisie		229	239	-10	-10		
La Diligence woningbouw		5		5	5		
Ruimtelijke kaders							
Bestemm.pl. Buitengebied PPN	38		33	5		5	
Bestemm.pl. Algemeen	6			afgesloten			
Bestemmingsplannen ZOO	363	180	297	246		246	
Bescherming Krekenbuurt	9		1	8		8	
Ruimtelijke initiatieven Buitengebied	21			afgesloten			
Herontw Weezenlanden Noord		20	3	17	17		
	103.597	**2.613**	**12.526**	**93.679**	**1.770**	**62.854**	**29.055**

Specificatie nieuwe krediet:

Project	Bedrag	Besluit	Toelichting
Binnenstad	1.000	RB 21-3-16	Binnenstad
Kermisexpl.locatievoor	-67	Berap 2016-1	Kermisexpl.locatievoor
Spooraanpassing Zwolle Herfte	180	RB 14-12-15	Spooraanpassing Zwolle Herfte
Spooraanpassing Zwolle Herfte	50	BW 22-3-16	Spooraanpassing Zwolle Herfte
Strat.verkenn.Stilohal e.o.	10	PFO 15-2-16	
Structuurvisie Plan Aanp	-129		Overboeking naar nieuw krediet
Omgevingsvisie	129		
Omgevingsvisie	100	Begroting 2016	
Hof van Thorbecke	131	RB 25-4-16	Hof van Thorbecke
Actualisering parkeernota	20	PFO 30-5-16	
Stedenbouwk visie Diezerpark	10	PFO 15-2-16	
Broerenkwartier	200	BW 14-4-15	Broerenkwartier
Broerenkwartier	500	Berap 2016-1	Broerenkwartier
Startnotitie Michaëlskerk e.o.	40	BW 15-11-16	Startnotitie Michaëlskerk e.o.
Voorb.kred.COA	125	Berap 2016-1	Voorb.kred.COA
Locatie-onderz grote evenement	3	PFO	
Windenergie Voorst	40	BW 25-4-16	Windenergie Voorst
Zwartewaterzone	25	PFO 12-5-16	
La Diligence woningbouw	5	PFO 13-6-16	
Subsidies Monumenten ISV	41	Begroting 2016	
Herontw Weezenlanden Noord	20	PFO 14-12-16	
Actualisering bestemmingspl.	180	Begroting 2016	
	2.613		

Specificatie afgesloten krediet:

Project	Bedrag
N 340 / Vechtcorridor	-14
Verkenning EO Wijers	-8
Bestemm.pl. Algemeen	6
Ruimtelijke initiatieven Buitengebied	21
	5

Verantwoording (alle restantkredieten ouder dan 3 jaar en belangrijke restant kredieten korter dan 3 jaar)

Spoorzone Fase 2
Dit project omvat de scope-interventie in de reizigerstunnel. De financiële afronding van het krediet vindt in 2017 plaats.

Spoorzone Uitvoering+Spoorzone 2
Voor de stand van zaken van het project wordt verwezen naar de voortgangsrapportage Spoorzone per 1 januari 2017.
De bestedingen in 2016 hebben betrekking op de noodzakelijke verwervingen en sloopkosten voor de bouw van de busbrug en het busperron, de voorbereidingskosten van de fysieke deelprojecten (busbrug, busperron, ondergrondse fietsenkelder, openbare ruimte), het opstellen van het Ontwikkelperspectief voor de OV-knoop, de activiteiten in het kader van de gebiedsontwikkeling en het projectmanagement.

Binnenstad
In 2016 is de Visie Binnenstad 2030 vertaald naar een strategische agenda. De strategische agenda wordt op korte termijn aan de raad ter vaststelling voorgelegd. In het kader van het lopende Ontwikkelingsprogramma Binnenstad is een aantal projecten uitgevoerd.
In het Broerenkwartier is in samenwerking met de ondernemers en eigenaren in dat gebied gewerkt aan het verlevendigen van het gebied. Als gevolg daarvan is de leegstand in met name het Eiland sterk verlaagd. Ook is geïnvesteerd in geveltuintjes om het gebied en de aanliggende stegen aantrekkelijker te maken.
Ook elders in de binnenstad is gewerkt aan verbeteringen. Zo zijn op de Eekwal aanpassingen gedaan om het gebied aantrekkelijker te maken. Met de herinrichting van het Gasthuisplein is gestart. Het gebouw van de Primark is gerealiseerd en wordt binnenkort geopend. Voor het ontwerp van een nieuwe voetgangersplattegrond is een prijsvraag gehouden. Het ontwerp wordt binnenkort gepresenteerd.

Herontwikkeling locatie Weezenlanden
Afgelopen jaar is gestart met de bouw van de eerste sociale huurwoningen aan het Groot Wezenland. De ontwerpen voor de grachtenwoningen en appartementengebouwen zijn besproken. De bouw van de eerste woningen start in het eerste kwartaal van 2017.
Het komende jaar worden de extra herinrichtingskosten voor de wijziging van de buslijnen en de extra planontwikkelingskosten in beeld gebracht en wordt een aanvullende krediet aangevraagd.

Diezerpoort Fysiek
In Dieze Oost werken gemeente en woningbouwcorporaties samen aan verbetering van de wijk. In het kader van herstructurering heeft de gemeente ISV gelden gekregen. Hiervan is door de raad € 2,5 mln.gereserveerd voor Dieze Oost voor het aanpakken van de openbare ruimte. Het bestedingsprogramma hiervoor is vastgelegd in het Handboek Openbare Ruimte Dieze Oost. Bij de uitvoering ervan sluit de gemeente in tijd aan op de planning van de corporaties. De plannen van de corporaties lopen door tot 2020.
In 2012 is gestart met herinrichting van twee pleinen: de Geert Groote I en het Simon van Slingelandtplein. Sindsdien zijn de pleinen voor de andere drie vernieuwde flats aan de Geert Grootstraat aangepakt (afgerond 1e helft 2017) en zijn de voorterreinen bij de gerenoveerde flats aan de Pieter Steynstraat opgeknapt. In 2017 zal het plan voor de herinrichting van de singel, samen gemaakt met bewoners, worden uitgevoerd. Ook de kop van voorzieningenzone, zijde Van Schoonhovenstraat, wordt daarin meegenomen.

Structuurvisie VCN fase 1
Deze in fase 1 beoogde prestaties zijn vertraagd ingevolge de N340-versobering en strekken zich uit over een langere periode van 2015 (start aanleg struinwaard Kromme Kolk) tot uiterlijk 2023 (oplevering N340 en af te schalen Hessenweg).

Gebiedsontwikkeling Ijssel-Vechtdelta
Verschillende projecten hebben van de provincie subsidie ontvangen vanuit het programma Deltaproof ontwikkelen. Het project Pannekoekendijk is gereed. In de andere projecten (Kraanbolwerk, geluidswal Stadshagen, Frankhuis, Hornbach en Weezenlanden) worden de afgesproken maatregelen uitgevoerd.

Financiële structuur lasten en baten bestaand beleid (x € 1.000)

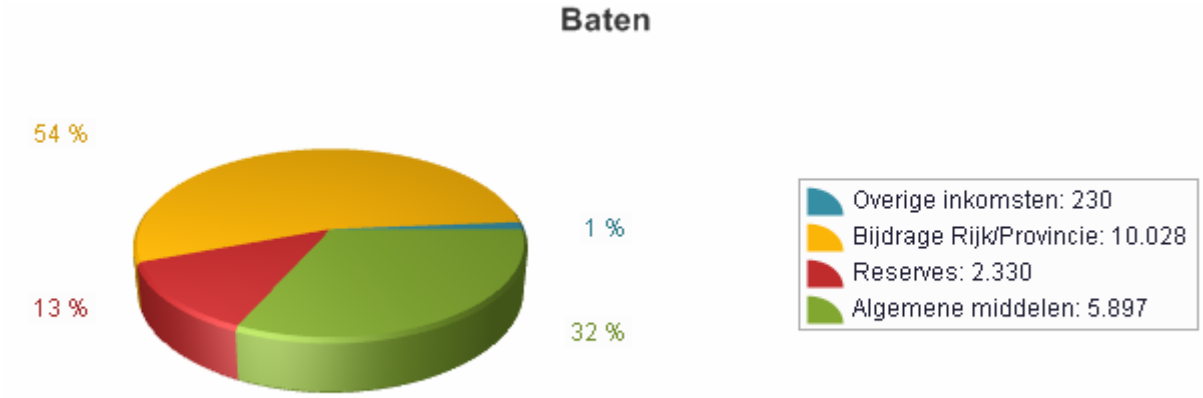

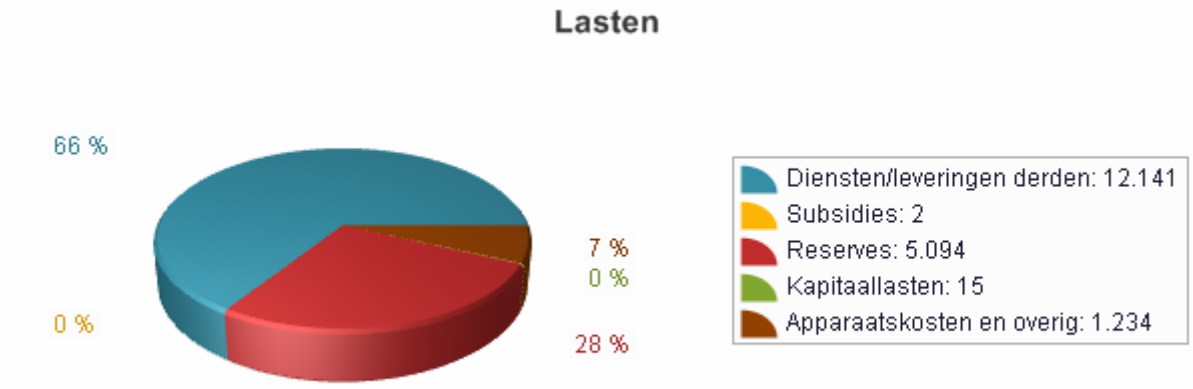

Programma 6 Onderwijs

Beleidsverantwoording

Algemeen

Zwolle is een onderwijsstad en daar zijn wij trots op. Landelijk steken wij boven andere steden uit met ons onderwijs aanbod. Onze mbo en hbo instellingen scoren met hun opleidingen hoog in de landelijke lijsten als het gaat om kwaliteit van het onderwijs. In 2016 hebben wij samen met de onderwijspartners in Zwolle een uitwerking gegeven aan de Zwolse onderwijsvisie. Uitgewerkt in drie lijnen:

1. *Spelen, leren en werken*: wij willen dat kinderen en jongeren in Zwolle zich positief kunnen ontwikkelen tot zelfstandige volwassenen en nu en in de toekomst kunnen meedoen. In een doorgaande lijn van spelen, leren en werken.
2. *Maatschappelijke rol van het onderwijs*: wij willen de kracht van scholen in verbinding met stad en wijk zo goed mogelijk benutten. We willen verbinden op maatschappelijke opgaven, maar ook op duurzaam multifunctioneel gebruik van vastgoed en maatschappelijke inzet van geldstromen.
3. *Vakman van de toekomst*: wij willen ook bouwen aan en op het beroepsonderwijs. De rijkdom van 4 Mbo en 4 Hbo instellingen in Zwolle biedt veel kansen. Het verbindt ons met de regionale economie en de arbeidsmarkt.

Samen met de partners maken wij ons hard om te investeren in krachtige doorgaande leerlijnen, het voorkomen van achterstanden en laaggeletterdheid, ouderbetrokkenheid, duurzame scholen, een bruisend studentenleven, het aantrekkelijk zijn voor talenten en de juiste verbinding tussen onderwijs, economie en arbeidsmarkt.

Om deze beloftes na te komen zijn we in 2016 gestart met een aantal zaken die we in 2017 zullen afronden. Dit zijn o.a. het beleid aangaande de voorschoolse voorzieningen en onderwijsachterstanden. Samen met de partners maken wij ons hard voor een breed gedragen beleid en willen we met een aantal pilots in Zwolle dit direct toepassen. Het onderwijshuisvestingsplan wordt opgesteld, hierin hebben wij ook aandacht voor de ontwikkelingen rondom de doorgaande leerlijn, maar ook duurzaamheid is een belangrijk onderdeel hiervan.

Relevante kaderstellende nota's

- Betreft wettelijke taken op grond van Wet Ontwikkelingskansen voor Kwaliteit en Educatie (Wet Oke), Wet op het primair onderwijs, Wet op de expertisecentra, Wet op het voortgezet onderwijs, wet- en regelgeving leerplicht en RMC en de nieuwe Jeugdwet.
- Nota jeugdbeleid ‘De toekomst van Zwolle – Samenwerken aan verbeteringen voor de jeugd’ (2012)
- Beleidskader ‘VVE 2011-2015: Een stevig fundament’ (2011)
- Notitie ‘Extra rijksmiddelen VVE en schakelklassen’ (2012)
- Nota 'Doorontwikkeling van de brede scholen' (2015)
- Meerjarenbeleidsplan voorkomen voortijdig schoolverlaten regio IJssel-Vecht (2013)
- Masterplan Onderwijshuisvesting (inclusief actualisatie, 2011)
- Beleidsplan jeugdhulp (2014)
- Ontwikkelagenda Passend Onderwijs (2017)
- Strategische Onderwijs Agenda 2016-2020 (2016)

Wat hebben we in 2016 bereikt

Doelstellingen/maatschappelijke effecten		
Een geslaagde schoolloopbaan voor alle kinderen en jongeren, zodat ze hun mogelijkheden zoveel mogelijk benutten en hun kansen op de arbeidsmarkt vergroten.		
Streefdoel/indicator		
Het voorkomen en verminderen van onderwijsachterstanden. In 2013 e.v. neemt 100% van de doelgroepkinderen (zie a) deel aan voorzieningen voor- en vroegschoolse educatie (VVE). Doelgroepkinderen scoren eind groep 2 gemiddeld op landelijk niveau.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
% bereik doelgroeppeuters 0-meting 2012: 97% (absoluut: 155) Bron: meting gemeente Zwolle 2013	100%	Bereik doelgroeppeuters ligt tussen 95 en 100%.
Score doelgroepkinderen voor taal en rekenen eind groep 2 Bron: Evaluatieonderzoek IJsselgroep 2013	Doelgroepkinderen scoren eind groep 2 gemiddeld op landelijk niveau	De scores zijn niet meer onderzocht in afwachting van nieuw rijksbeleid voor kinderopvang en peuterspeelzaalwerk.

Streefdoel/indicator		
Zoveel mogelijk leerlingen gaan zelfstandig naar school. Voor leerlingen die daarvoor op grond van de Wet Primair Onderwijs, Wet Voortgezet Onderwijs en Wet Expertise Centra in aanmerking komen, is passend vervoer (afgestemd op hun zelfredzaamheid) naar de dichtstbijzijnde school naar onderwijssoort en –richting beschikbaar. Zij maken zoveel mogelijk wel gebruik van regulier vervoer (zie b).		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
Peildatum 1-7-2015: • Totaal aantal leerlingen in leerlingenvervoer: 546 (100%) • Aantal leerlingen in aangepast vervoer: 400 (74%) Bron: GWS	Percentage leerlingen naar school met aangepast vervoer daalt of blijft maximaal op niveau 2015.	In september 2016 was het totaal aantal leerlingen in het Leerlingenvervoer 268. Het aantal leerlingen in het aangepast vervoer was 188. Dit is 71% van het totaal. De sterke daling in het Leerlingenvervoer is veroorzaakt door het passende onderwijs en de extra aandacht voor zelfredzaamheid. Aan het einde van 2017 volgt een regionale aanbesteding.

Streefdoel/indicator		
Het voorkomen en verminderen van het aantal voortijdig schoolverlaters (zie c). Jaarlijks daalt het aantal voortijdig schoolverlaters in de regio IJssel Vecht. Ten opzichte van de gemiddelde score van vergelijkbare gemeenten zijn de behaalde resultaten in Zwolle gelijk dan wel beter. In 2016 meldt 95% van de scholen verzuim volgens vastgestelde richtlijnen. Het aantal thuiszitters (leerlingen die ingeschreven staan, maar niet naar school gaan) is in beeld.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
aantal nieuwe vsv-ers (absoluut): voorlopige meting schooljaar 2013-2014: vsv-ers landelijk: 25.969 vsv-ers regio IJsselvecht: 573 vsv-ers Zwolle: 210 meting schooljaar 2011-2012: vsv-ers Zwolle: 2,3% vsv-ers Deventer: 2,0% vsv-ers Arnhem: 3,2% vsv-ers Groningen: 2,8% vsv-ers Maastricht: 3,2% % scholen dat schoolverzuim meldt volgens richtlijnen van 2012: 90%	 25.000 560 200 90%	Het aantal vsv-ers daalt nog steeds. Landelijk zijn de cijfers over 2016: 22.948, voor de regio IJsselvecht gaat het om 506 en specifiek voor Zwolle betreft het 194. De percentages zijn als volgt: Zwolle: 2% Deventer: 2% Arnhem: 2,8% Groningen: 2,2% Maastricht: 2,7% Deze cijfers zijn gebaseerd op schooljaar 2014-2015, nieuwere cijfers zijn niet beschikbaar.

Toelichting

a. Doelgroepkinderen voor VVE zijn kinderen:
   1. die vallen onder de gewichtenregeling basisonderwijs (opleidingsniveau ouders)
   2. een taalachterstand in het Nederlands hebben (verzorgende ouder spreek geen of niet goed Nederlands, taalachterstand peuter kan niet worden verklaard uit een verstandelijke beperking of logopedisch probleem).
   3. die te maken hebben met gezinsgerelateerde problemen waardoor ze onvoldoende gestimuleerd worden in hun (taal)ontwikkeling.

   Gemeenten zijn wettelijk verplicht om te streven naar 100% bereik van doelgroepkinderen met VVE. Overigens kunnen ouders niet verplicht worden om hun kind naar een peuterspeelzaal of kinderopvang (met VVE) te sturen. Toch is het bereik in Zwolle hoog. We kunnen daarbij niet exact aangeven hoe groot het bereik is. We weten hoeveel peuters in 2016 een indicatie voor een VVE plek hebben gekregen. We weten ook hoeveel peuters met indicatie daadwerkelijk gebruik maken van een plek in de opvang. We weten echter niet of alle peuters die in 2016 een indicatie kregen, ook daadwerkelijk gebruik maken van de opvang. Over 2016 is geen onderzoek meer gedaan naar het niveau van doelgroepkinderen voor taal en rekenen. De reden is de aankondiging van nieuw rijksbeleid. Uit te voeren onderzoek zou daarbij moeten aansluiten. De aangekondigde beleidswijziging heeft overigens nog lang op zich laten wachten, maar is op hoofdlijnen inmiddels bekend. De monitoring dient daarbij aan te sluiten, waarbij naar verwachting ook niet alleen gekeken zal worden naar achterstanden op het gebied van taal en rekenen, maar b.v. ook op sociaal-emotioneel gebied.
b. Het leerlingenvervoer is een open einde regeling.Toe- of afname van het beroep op vervoer leidt tot hogere of lagere kosten.
c. Een voortijdig schoolverlaten is iemand tussen de 12 en 23 jaar die zonder startkwalificatie het onderwijs verlaat. Een startkwalificatie is een diploma havo, vwo of een mbo-diploma op niveau 2 of hoger.

Doelstellingen/maatschappelijke effecten
Het versterken van Zwolle als studie/studentenstad waar studenten graag willen leren, wonen, verblijven en werken.

Streefdoel/indicator
In 2016 is het aantal deelnemers aan de Bruisweken minimaal 7.500 studenten.

Nulsituatie	Norm van 2016	Wat is in 2016 gerealiseerd
aantal deelnemers Bruisweken 2012: 5870.	Minimaal 7.500 studenten	Met 11.128 deelnemers aan de activiteiten in de bruisweek kunnen we stellen dat de aantallen hoger liggen dan ooit tevoren.Er is groei zichtbaar bij de HBO Bruisweek, ook de MBO Bruisdag groeide tot nu toe elk jaar. Het aanvullend programma heeft meer aandacht gekregen, hetgeen heeft geresulteerd in nog meer reuring en hogere bezoekersaantallen.

Doelstellingen/maatschappelijke effecten
Effectieve en efficiënte huisvesting van onderwijsinstellingen waar de gemeente Zwolle een zorgplicht voor heeft.

Streefdoel/indicator
Nagenoeg alle scholen voldoen aan de wettelijke capaciteitsnormen

Nulsituatie	Norm van 2016	Wat is in 2016 gerealiseerd
0-meting 2013: 97%	98%	Dit percentage is in 2016 gerealiseerd.

Streefdoel/indicator
In 2016 zijn bijna alle scholen gehuisvest in (semi)permanente gebouwen en is het merendeel van de huidige noodgebouwen afgestoten.

Nulsituatie	Norm van 2016	Wat is in 2016 gerealiseerd
0-meting 2013: 95%	98%	Dit is gerealiseerd. De noodlokalen van de scholen De Paperclip en Het Festival zijn afgestoten. Daarentegen heeft de Koningin Emmaschool wel 3 noodlokalen erbij gekregen en is Het Saffier nog gehuisvest in noodgebouwen, tot 2018, dit wil binnen de gestelde norm.

Financiële verantwoording

Financieel overzicht (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting 2016		Begroting t/m raad 19-12-2016		Rekening 2016		Te verklaren verschil t.o.v. begroting 19-12-2016 -= nadeel; += voordeel		
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Saldo
Saldo van baten en lasten	20.876	3.208	27.662	3.223	28.138	4.646	-475	1.423	948
Reservemutaties		24		24	111	50	-111	26	-85
Gerealiseerd resultaat	**20.876**	**3.232**	**27.662**	**3.247**	**28.248**	**4.696**	**-586**	**1.449**	**863**

Verschillen ten opzichte van de begroting inclusief begrotingswijzigingen (bedragen x € 1.000)

- = nadeel / + = voordeel	Lasten	Baten	Saldo baten en lasten	Storting reserve	Onttrekking reserve	Gerealiseerd resultaat
Onderwijshuisvestingsbeleid	-545	1.271	726		26	752
Studentenbeleid						
Brede School	107	-43	64	-111		-47
Leerlingenvervoer	162	9	170			170
Beleid bewegingsonderwijs	10	-22	-12			-12
RMC/leerplicht/voortijd school	19	-19				
Gem. onderwijs achterstandbel.	-228	228				
Totaal	**-475**	**1.423**	**948**	**-111**	**26**	**863**

Analyse afwijkingen > € 50.000 tussen begroting na wijziging en programmarekening 2016

Product	afwijking	I/D	Analyse
Onderwijshuisvestingsbeleid	752	I/D	Het positieve resultaat op de baten betreft een schadevergoeding, waar een gelijk bedrag aan lasten tegenover staat; gesaldeerd hebben deze geen invloed op het resultaat. Verder is er een positief resultaat op de lasten, dat bestaat uit een aantal factoren. Er hoefde in 2016 nauwelijks gebruik te worden gemaakt van het budget (voordeel 359) 'plaatsen/verwijderen noodlokalen'. De verwijderingskosten van een noodgebouw in Stadshagen bleken al voldaan bij de toenmalige plaatsing. Het budget voor vandalismeschade was niet volledig nodig (voordeel 100); de uitgaven hierop kunnen van jaar tot jaar fluctueren en zijn afhankelijk van de vernielingen in het betreffende jaar. Het huurbudget was niet in zijn geheel nodig (voordeel 130), omdat de noodlokalen Kon. Emmaschool pas vanaf september 2016 gehuurd hoefden te worden. Verder was het budget voor onderhoudsplannen scholen slechts gedeeltelijk nodig (voordeel 64), omdat de schoolbesturen sinds 2015 zelf verantwoordelijk zijn voor het onderhoud. EC zal uitsluitend nog kosten maken voor het toetsen van de MOP van de schoolbesturen en het budget kan daarom deels structureel vrijvallen. Vrijval zal gemeld worden bij Berap 1 2017.
Brede School	-47	I	Het positieve resultaat op de lasten komt voort uit de per 1 mei 2015 ingetrokken subsidieregeling Stimulering Zwolse Brede Scholen; er is nog geen nieuwe subsidieregeling vastgesteld. Het budgetoverschot op subsidies is in de reserve gestort en wordt in de komende jaren aangewend voor het integrale meerjarenbeleid Brede School, Peuterwerk en Onderwijsachterstandenbeleid.
Leerlingenvervoer	170	I	In het kader van passend onderwijs zijn leerlingen weer naar regulier onderwijs gegaan. Dan kom je niet meer in aanmerking voor leerlingenvervoer. Daarnaast is de verordening gewijzigd en is de grens om te gaan fietsen naar school verlegd van 10 jaar naar 9 jaar. Hierdoor zijn er ook kinderen uit het aangepast vervoer gegaan die zijn gaan fietsen.
Gem.onderwijsachterstandenbeleid	0		De uitgaven op onderwijsachterstandenbeleid worden grotendeels gedekt vanuit meerjarige specifieke Rijksgelden en kunnen daarom over meerdere jaren aangewend worden. Dit verklaart zowel het negatieve resultaat op de lasten als het positieve resultaat op de baten.

Bedragen x € 1.000

De genoemde verschillen passen binnen de door de raad vastgestelde beleidskaders.
I = incidenteel verschil, D = verschil met doorwerking naar latere jaren (structureel of meerjarig incidenteel)
- = nadeel, + = voordeel

Overzicht restant investeringskredieten:

Project	krediet 1-1-2016	nieuw krediet	besteding 2016	restant krediet	dekking derden	dekking res./voorz.	dekking expl.rek.
Onderwijshuisvesting				0			
openbaar basisonderwijs	3.995	570	1.765	2.800			2.622
waarvan afgesloten				-178			
bijzonder basisonderwijs	5.311	95	152	5.254			5.192
waarvan afgesloten				-62			
openbaar speciaal onderwijs	207	43	69	181			8
waarvan afgesloten				-173			
bijzonder speciaal onderwijs	237		73	164			
waarvan afgesloten				-164			
openbaar voortgezet onderwijs	516	264	238	542			542
bijzonder voortgezet onderwijs	6.077		3.511	2.566			2.566
vrijstaande gymaccommodaties	0	151	138	13			13
	16.343	**1.123**	**5.946**	**10.943**	**0**	**0**	**10.943**

Specificatie nieuwe krediet:

Project	Bedrag	Besluit	Toelichting
Onderwijs huisvestingsplan 2016	1.123		
	1.123		

Specificatie afgesloten krediet:

Project	Bedrag
openbaar basisonderwijs	178
byzonder basisonderwijs	62
openbaar speciaal onderwijs	173
byzonder speciaal onderwijs	164
	577

Verantwoording (alle restantkredieten ouder dan 3 jaar en belangrijke restant kredieten korter dan 3 jaar)

Het totaal van nog openstaande kredieten op het programma Onderwijs en Jeugd voor onderwijshuisvesting bedraagt bij het sluiten van de jaarrekening 2016 € 10,94 mln. Onderstaand volgt een opsomming van de grootste posten:

- € 1,46 mln.: de protestants christelijke basisschool De Paperclip in Stadshagen is in het voorjaar van 2016 opgeleverd en in gebruik genomen. De definitieve afrekening zal in het eerste halfjaar van 2017 plaatsvinden;
- € 0,77 mln.: de katholieke basisschool De Boxem in Stadshagen is in het voorjaar van 2016 opgeleverd en in gebruik genomen. de definitieve afrekening zal in het eerste halfjaar van 2017 plaatsvinden;
- € 2,82 mln.: de plannen voor de gereformeerde school Het Saffier in het gebied de Tippe zijn momenteel in voorbereiding. Verwacht wordt dat deze school in 2018/2019 in gebruik kan worden genomen;
- € 0,52 mln.: voor de uitvoering van het IHP voortgezet openbaar onderwijs Van der Capellen staat een voorlopig bedrag geraamd. In 2017 worden de plannen verder uitgewerkt en zal aanvullend krediet nodig zijn;
- € 0,31 mln.: de uitvoering van de verbouwplannen van Talentstad, als onderdeel van het integraal huisvestingsplan van de Landstedegroep, heeft vertraging ondervonden; realisatie is voorzien in 2017/2018.
- € 2,23 mln.: De uitvoering van de verbouwplannen van het CCC, als onderdeel van het integraal huisvestingsplan van de Landstedegroep, heeft vertraging ondervonden; realisatie is voorzien in 2017/2018.
- € 2,25 mln.: dit bedrag is nodig voor het periodiek vervangen van veiligheidsvoorzieningen bij scholen.
- € 0,58 mln.: dit betreft diverse huisvestingsvoorzieningen (o.a. vervangingsinvesteringen, 1e inrichting meubilair/ olp) t.b.v. verschillende (over het algemeen relatief kleinere) projecten.

Financiële structuur lasten en baten bestaand beleid (x € 1.000)

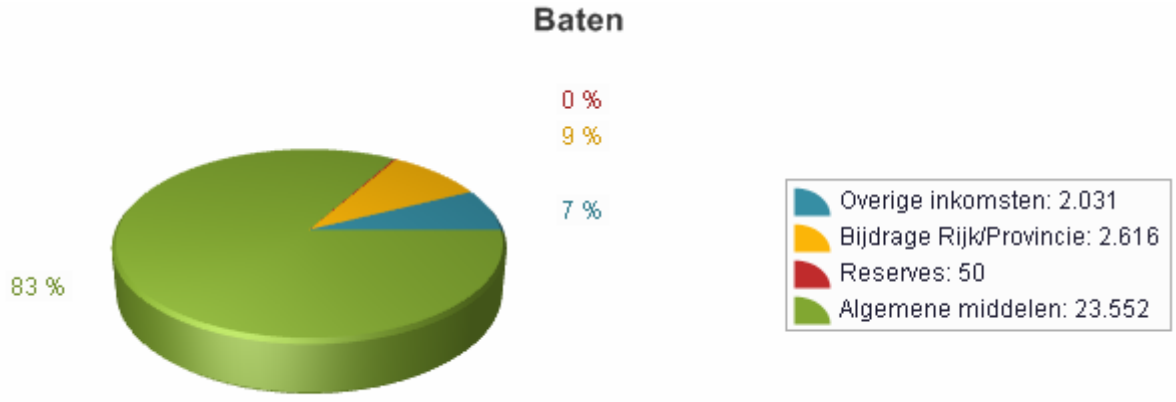

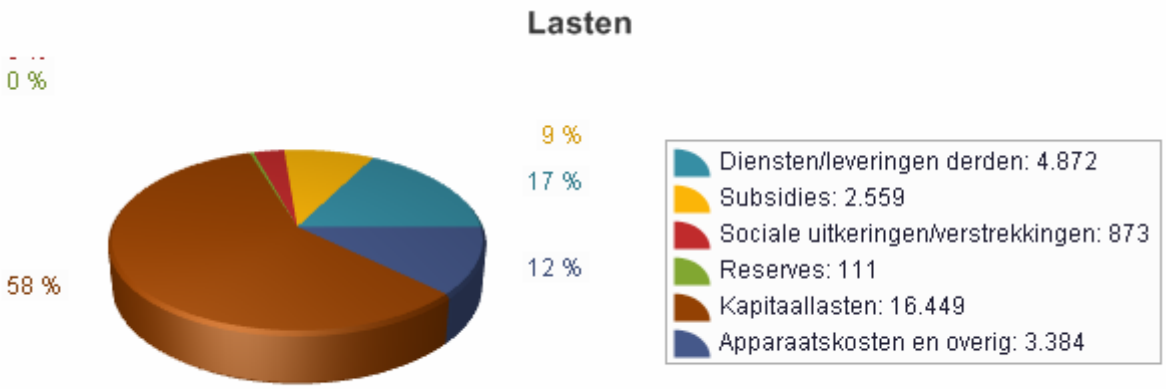

Programma 7 Veiligheid

Beleidsverantwoording

Algemeen

In 2016 publiceerde de politie haar gebiedsscan. Daaruit bleek dat de criminaliteit verder daalt (gebaseerd op cijfers t/m 2015). In 2015 zijn ten opzichte van 2012 bijna 2000 minder misdrijven gepleegd. Ook werd in 2016 het buurt-voor-buurt onderzoek gehouden. Inwoners beoordelen de veiligheid met een 7,3 en de leefbaarheid met een 7,5 als rapportcijfer. Deze rapportcijfers ontwikkelden zich de laatste jaren positief. We kunnen concluderen dat zowel de beleefde als werkelijke veiligheid en leefbaarheid zich in Zwolle positief ontwikkelt.

2016 was het tweede jaar waarin we werkten aan de thema's van de veiligheidsvisie 2015-2018. In dit jaarverslag lichten we daarvan een aantal thema's uit aangevuld met andere relevante ontwikkelingen.

Koningsdag was een geweldig evenement waarbij de Koninklijke familie kennismaakte met Zwolle en haar inwoners. Een gebeurtenis waar tussen de 60.000 en 80.000 bezoekers op afkwamen. Tegelijkertijd bracht dit de uitdaging met zich mee om de veiligheid te waarborgen van het Koningshuis en alle aanwezigen. Samen met professionele partners en vrijwilligers hebben we ons maanden voorbereid en tijdens de dag zelf ingezet om dit te bereiken. Met trots kunnen we rapporteren dat Koningsdag niet alleen feestelijk, maar ook veilig is verlopen.

In wijken en buurten hielden we verder de focus op illegale hennepteelt, woninginbraken en overlast. In 2016 zagen we een positieve daling van het aantal opgerolde hennepkwekerijen van 22 in 2015 naar 19 in 2016. Elk signaal van illegale hennepteelt is onderzocht en daar waar nodig zijn bestuurlijke en justitionele interventies uitgevoerd. Het OM bleef inzetten op het afpakken van crimineel verkregen vermogen.

Het aantal woninginbraken nam verder af van 432 in 2015 naar 419 in 2016. Net als voorgaande jaren organiseerden we preventieavonden, voerden actief risicocommunicatie en een persoonsgebonden aanpak voor notoire woninginbrekers. De Algemene Plaatselijke Verordening is voor dit thema op twee punten aangepast. De eerste aanpassing geeft de politie de mogelijkheid om verdachte voertuigen te kunnen controleren op de aanwezigheid van inbrekerswerktuigen. We beogen hiermee inbraken te voorkomen en de pakkans te verhogen. De tweede aanpassing maakt het mogelijk om het Digitaal Opkoop Register in te voeren. Hierdoor zijn opkopers verplicht om gegevens te registeren van het goed dat zij kopen en van de verkoper. We beogen hiermee om heling in algemene zin tegen te gaan en het verkopen van gestolen goederen uit woninginbraken in het bijzonder.

Bewoners ervaren minder overlast, maar het aantal overlastmeldingen steeg van 4.808 in 2015 naar 5.340 in 2016. De vuurwerkoverlast verminderde van 237 naar 144, maar andere vormen van overlast namen toe. Overeenkomstig de landelijke trend nam de overlast van verwarde en/of overspannen personen verder toe van 641 naar 729. Naast de geregistreerde meldingen vroegen we voor het eerst naar de beleefde overlast van verwarde personen in het Buurt-voor-Buurt onderzoek. Daaruit blijkt dat 13% deze vorm van overlast soms of vaak ervaart. Omdat we dit voor het eerst vroegen kunnen we nog geen trend rapporteren. Zowel landelijk als lokaal is er veel aandacht voor dit vraagstuk waarbij talloze actoren op verschillende schaalniveaus zijn betrokken (zie ook programma 13). Vanuit veiligheid participeerden we in bredere verbetertrajecten met bijzondere focus voor wat er nodig is voor casuïstiek op het snijvlak van veiligheid en zorg. In 2017 geven we daaraan verder vervolg. Daarnaast hadden we continu oog voor overlastgevende personen en groepen en hanteerden daarvoor een specifieke aanpak. Denk hierbij aan overlast dat sommige jeugdgroepen, veelplegers of personen met een onhygiënische leefstijl veroorzaken.

Op het gebied van radicalisering werkten we continu aan onze expertise door het volgen van trainingen, bijwonen van bijeenkomsten en intensieve samenwerking met partners als de politie, het OM, de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid en andere regio's. In 2016 lieten we ook vele professionals trainen die werkzaam zijn in onze wijken en buurten. Zij zijn bewuster geworden op het thema, kunnen signaleren en weten wat ze kunnen doen bij zorgwekkende signalen. Op deze manier versterken we het collectieve signalerend vermogen. Daarnaast investeerden we verder in ons netwerk met de islamitische gemeenschap. We vinden het belangrijk om in verbinding te staan met elkaar, om te weten wat er speelt en om elkaar te versterken. We concludeerden ook dat we beter zicht willen krijgen of jongeren factoren ervaren die van invloed zijn op het ontstaan van radicaler gedachtegoed. Daarom laten we daarnaar in 2017 onderzoek doen.

We bestendigden onze aanpak tegen Outlaw Motorcycle Gangs. Uit een landelijk onderzoek onder burgemeesters bleek dat een meerderheid pleit voor een wettelijk verbod op deze clubs. Dit als een extra maatregel naast de bestaande maatregelen die worden genomen. Vanuit de landelijke aanpak beoogt het Openbaar Ministerie dit verbod te realiseren door civiele procedures. Onze lokale aanpak is in lijn met de landelijke strategie die we in het Landelijk Strategisch Overleg voor de integrale aanpak bepalen. Dit betekent dat we inzetten op strafrechtelijke, bestuursrechtelijke en fiscale maatregelen. Daarnaast voeren we ook gesprekken met de clubs. Een resultaat van deze aanpak is dat in 2016 een clubhuis sloot dat in strijd was met het bestemmingsplan. Dit is bereikt door een bestuursdwangtraject.

We droegen bij aan de nieuwe opzet van het regionale team Bevolkingszorg, waarvan Zwolle deel uitmaakt. Dit team is verantwoordelijk voor de zorg van de bevolking tijdens een ramp of crisis. Denk daarbij aan communicatie, het opvangen van mensen, het registreren van slachtoffers of collectieve rouwverwerking. In 2015 is het proces en de organisatie van Bevolkingszorg geëvalueerd, op basis waarvan we in 2016 werkten aan een nieuwe opzet. Het team dat in 2017 start is compacter en sluit meer aan bij de ernst van de meest voorkomende incidenten en de werkwijzen van de andere hulpdiensten.

We maakten een start met een pilot op het gebied het vrijgeven van sluitingstijden voor de horeca in Zwolle. De raad besloot hiertoe op 4 april 2016 en heeft als beoogd effect het bruisender maken van de (binnen)stad en ruimte bieden aan veranderende uitgaanswensen. Doel van het voorstel is minder regelgeving voor ondernemers, spreiding van huisgaand uitgaanspubliek en een

betere beheersbaarheid van het Zwolse nachtleven. Met deze pilot verwacht de raad inzicht te krijgen in hoeverre deze effecten daadwerkelijk worden bereikt. De pilot duurt een jaar en is gestart per 1 augustus 2016. Halverwege vindt er een tussenevaluatie plaats.

We merkten dat het strategisch vermogen op het gebied van veiligheid steeds belangrijker wordt. Dit ontstaat omdat belangrijke samenwerkingspartners zoals het Openbaar Ministerie en de Politie nationaal zijn georganiseerd, nieuwe thema's zoals radicalisering en ondermijning complex van aard zijn en een strategie vragen van meerdere actoren en overheden op verschillende niveaus. Het effectief beïnvloeden van het Zwolse belang in de verschillende beleidsarena's verdient mede door deze ontwikkelingen extra inzet en strategisch handelen. Daarnaast constateerden we dat door de toename van het aantal evenementen en de toename van de complexiteit van het proces de veiligheid bij evenementen onder druk komt te staan. Dit vraagt om een kwaliteitsverbetering en meer capaciteit voor de vergunningverlening APV. We constateerden ook dat het huidige aantal camera's ontoereikend is. Dit komt omdat tijdens uitgaansavonden de daaraan gerelateerde overlast zich uitbreidt naar andere delen in de binnenstad. Het realiseren van cameratoezicht in die gebieden beoogt preventie van de overlast en is een belangrijk hulpmiddel in het kader van effectieve handhaving en opsporing.

Relevante kaderstellende nota's

- Veiligheidsvisie 2015 – 2018
- Meerjarenbeleidsplan Veiligheidsregio IJsselland 2015 – 2018
- Veiligheidsstrategie Oost-Nederland 2015 - 2018

Wat hebben we in 2016 bereikt

Doelstellingen/maatschappelijke effecten		
We gaan overlast, woninginbraken en hennepteelt tegen en zorgen dat inwoners zich veilig voelen in onze wijken en buurten.		
Streefdoel/indicator		
• Het aantal woninginbraken is in 2018 gedaald naar 380 of minder. • Het aantal jaarlijkse opgerolde hennepkwekerijen is ieder geval gedaald van 25 in 2014 naar 20 in 2018. • Het aantal overlastmeldingen is in 2018 ieder geval niet toegenomen ten opzichte van 2014. • De ervaren overlast is in 2018 ieder geval niet toegenomen ten opzichte van 2014. • Inwoners beoordelen hun veiligheidsgevoel in 2018 met ieder geval een 7. • Inwoners beoordelen hun leefbaarheidsgevoel in 2018 met ieder geval een 7.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
583 woninginbraken in 2014 25 hennepkwekerijen in 2014 4.598 overlastmeldingen in 2014 1.6 schaalscore ervaren overlast in 2015 7,2 rapportcijfer veiligheidsgevoel in 2015 7,5 rapportcijfer in leefbaarheid in 2015 bron: politie Oost-NL (2015) 'Update Gebiedsscan 2014 Gemeente Zwolle' Gemeente Zwolle (2015) 'Buurt-voor-Buurt onderzoek'	≤533 woninginbraken in 2015 ≤24 hennepkwekerijen in 2015 ≤4.598 overlastmeldingen in 2015 ≤ 1.6 schaalscore ervaren overlast in 2015* ≥ 7,2 rapportcijfer veiligheid in 2015* ≥ 7,5 rapportcijfer leefbaarheid in 2015* *dit bekijken we op basis van het buurt-voor-buurt onderzoek in 2017	419 woninginbraken in 2016 19 opgerolde hennepkwekerijen in 2016 5.340 overlastmeldingen in 2016 1,4 schaalscore ervaren overlast in 2016 7,3 rapportcijfer veiligheid in 2016 7,5 rapportcijfer leefbaarheid in 2016

Relaties met andere programma's
Programma 6.

Doelstellingen/maatschappelijke effecten		
We behouden het veiligheidsniveau bij evenementen		
Streefdoel/indicator		
90% of meer van de evenementen verloopt zonder noemenswaardige ordeverstoringen.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
Meer dan 90% van de evenementen verloopt zonder noemenswaardige ordeverstoringen.	≥90% evenementen zonder noemenswaardige ordeverstoringen, waarbij organisatoren zelf hun eigen verantwoordelijkheid nemen om dit te realiseren.	De evenementen zijn - inclusief het bijzondere evenement Koningsdag 2016 - zonder noemenswaardige ordeverstoringen verlopen.
De veiligheid tijdens voetbalwedstrijden borgen we met substantiële politie-inzet. (bron: oordeel professionals)	We hebben inzichtelijk of we de veiligheid kunnen waarborgen met minder politie-inzet	Minder politie-inzet was vaak mogelijk door een goede informatiepositie van de politie en PEC Zwolle. De inzet blijft per wedstrijd wel altijd maatwerk. Voorop staat het borgen van de veiligheid.

Relaties met andere programma's
Programma 9.

Doelstellingen/maatschappelijke effecten		
We stellen inwoners, ondernemers en organisaties in staat om hun eigen verantwoordelijkheid te nemen en zorgen dat we deze niet overnemen.		
Streefdoel/indicator		
Inwoners, ondernemers en organisaties nemen hun eigen verantwoordelijkheid en zijn daarin zo nodig door ons gefaciliteerd.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
We faciliteren burgers en ondernemers in hun eigen verantwoordelijkheid binnen een aantal veiligheidsthema's. Denk aan bedrijventerreinen of woninginbraken.	We weten onze ontwikkelkansen in het faciliteren van de eigen verantwoordelijkheid en zijn indien mogelijk begonnen met het aanboren van deze kansen.	We betrokken burgers waar mogelijk en passend. Het betrekken en ondersteunen van burgers in veiligheid is bijvoorbeeld structureel onderdeel van onze aanpak tegen woninginbraken en jongerenoverlast.

Relaties met andere programma's
Programma 2.

Doelstellingen/maatschappelijke effecten		
We voorkomen zover mogelijk dat onze inwoners radicaliseren, hebben zicht op diegene die dit wel doen en grijpen in wanneer nodig.		
Streefdoel/indicator		
Uitreizigers en terugkeerders uit jihadistische strijdgebieden hebben we in beeld en daarop geïntervenieerd.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
De aanpak tegen radicalisering is in ontwikkeling.	De aanpak is doorontwikkeld naar integrale, preventieve activiteiten en maatregelen.	We hebben onze deskundigheid verder ontwikkeld, ons netwerk onderhouden en verder uitgebreid. Samen met professionele partners in het sociaal en veiligheidsdomein hebben we met partners in de stad continue aandacht voor het bredere thema polarisatie en extremisme. Daarnaast faciliteerden we de regionale aanpak op dit thema en zijn verbonden met landelijke netwerken.

Relaties met andere programma's
Programma 6.

Doelstellingen/maatschappelijke effecten		
We doorbreken de ogenschijnlijke onaantastbaarheid van OMG'S.		
Streefdoel/indicator		
Er zijn geen grote groepen OMG's zichtbaar aanwezig tijdens evenementen en de horeca. OMG's veroorzaken geen overlast.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
De problematiek rondom OMG"s is beperkt en beheersbaar.	De problematiek rondom OMG"s blijft beperkt en beheersbaar.	We hielden de criminaliteit en overlast van OMG's zo beperkt mogelijk. We sloten een clubhuis middels een bestuursdwangtraject.

Doelstellingen/maatschappelijke effecten
We kennen de effectiviteit van onze veiligheidsinstrumenten en –bevoegdheden.

Streefdoel/indicator
We hebben inzichtelijk wat de effectiviteit is van onze veiligheidsinstrumenten.

Nulsituatie	Norm van 2016	Wat is in 2016 gerealiseerd
We kennen onze veiligheidsinstrumenten en -bevoegdheden.	We zijn toegerust om op gewogen wijze veiligheidsinstrumenten en -bevoegdheden in te zetten.	We informeerden de raad dat uit onze analyse blijkt dat we veiligheidsinstrumenten- en bevoegdheden op zorgvuldige wijze inzetten. De raad voerde daarover het debat en heeft de besproken nota voor kennis aangenomen.

Financiële verantwoording

Financieel overzicht (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting 2016		Begroting t/m raad 19-12-2016		Rekening 2016		Te verklaren verschil t.o.v. begroting 19-12-2016 -= nadeel; += voordeel		
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Saldo
Saldo van baten en lasten	11.180	610	10.980	535	11.135	603	-155	68	-87
Reservemutaties				229		288		59	59
Gerealiseerd resultaat	**11.180**	**610**	**10.980**	**765**	**11.135**	**891**	**-155**	**126**	**-29**

Verschillen ten opzichte van de begroting inclusief begrotingswijzigingen (bedragen x € 1.000)

- = nadeel / + = voordeel	Lasten	Baten	Saldo baten en lasten	Storting reserve	Onttrekking reserve	Gerealiseerd resultaat
APV openbare orde	3	-65	-62			-62
Veiligheid	25		25			25
Dierenasiel	2		2			2
Integrale veiligheid	-186	144	-41		59	17
Gebruiksvergunning		-12	-12			-12
Totaal	**-155**	**68**	**-87**		**59**	**-29**

Analyse afwijkingen > € 50.000 tussen begroting na wijziging en programmarekening 2016

Product	afwijking	I/D	Analyse
APV openbare orde	-62	I/D	Voor 2016 bestaat er een tekort op de leges APV OO van circa 50. Er is al lange tijd sprake van een hogere raming van de inkomsten. De afgelopen jaren verwachtten wij dat de inkomsten weer zouden toenemen, maar dit blijkt niet het geval te zijn. Dat de inkomsten niet toenemen kan zijn oorzaak vinden in deregulering van onze APV [bijv. meldingsplichtige in plaats van vergunningsplichtige evenementen en het schrappen van een groot deel van de exploitatievergunning (leges circa € 800,- p/st]) en het achterwege blijven van aanvragen waarvoor aanzienlijke legesbedragen verschuldigd zijn (aanvragen voor het exploiteren van coffeeshops en prostitutiebedrijven).
Integrale veiligheid	17	I	De hogere inkomsten worden gerealiseerd door de rijksbijdrage voor de bommen regeling, bijdrage politie in de vervanging camera's Koningsdag en bijdrage COA. Het bedrag dat het rijk niet vergoed (30% / 27) voor de bommen regeling onttrekken we uit de reserve. De Veiligheidsregio laat net als voorgaande jaren een voordeel zien. De hoogte is nog niet geheel zeker, wij zijn voorlopig uitgegaan van het voordeel uit de laatste rapportage van de Veiligheidsregio. De huidige verwachting van de Veiligheidsregio is dat dit bedrag in ieder geval gerealiseerd gaat worden. Daar staat tegenover de extra kosten door vervanging camera's Koningsdag. De kosten voor Burgernet en RCIV, samen 31 worden net als voorgaande jaren onttrokken aan de reserve. Hiervoor is structureel nog geen budget beschikbaar. Daarnaast zijn er kosten gemaakt voor het versterken lokale aanpak radicalisering samen met de omliggende gemeenten. Hier staat een extra opbrengst tegenover van 110 uit de algemene uitkering.

Bedragen x € 1.000

De genoemde verschillen passen binnen de door de raad vastgestelde beleidskaders.
I = incidenteel verschil, D = verschil met doorwerking naar latere jaren (structureel of meerjarig incidenteel)
- = nadeel, + = voordeel

Overzicht restant investeringskredieten:

Project	krediet 1-1-2016	nieuw krediet	besteding 2016	restant krediet	dekking derden	dekking res./voorz.	dekking expl.rek.
n.v.t.							

Specificatie nieuwe krediet:

Project	Bedrag	Besluit	Toelichting
n.v.t.			

Specificatie afgesloten krediet:

Project	Bedrag
n.v.t.	

Financiële structuur lasten en baten bestaand beleid (x € 1.000)

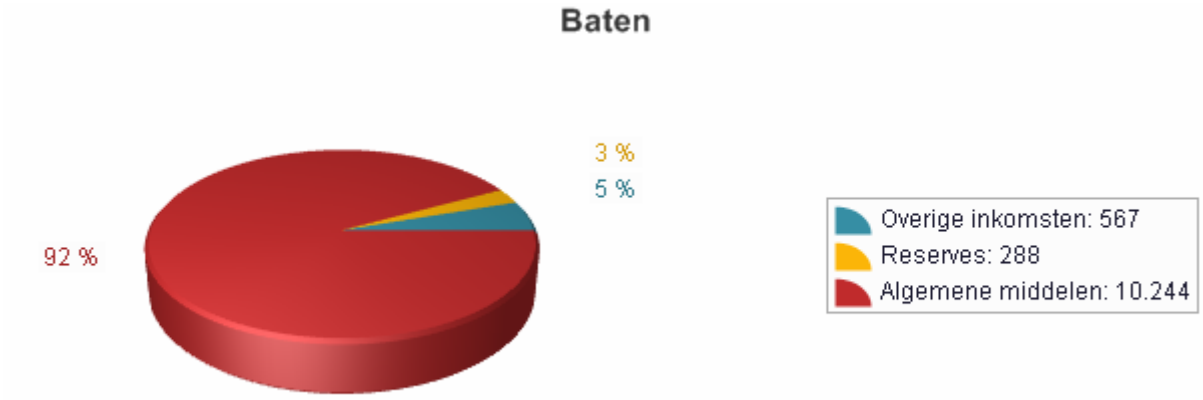

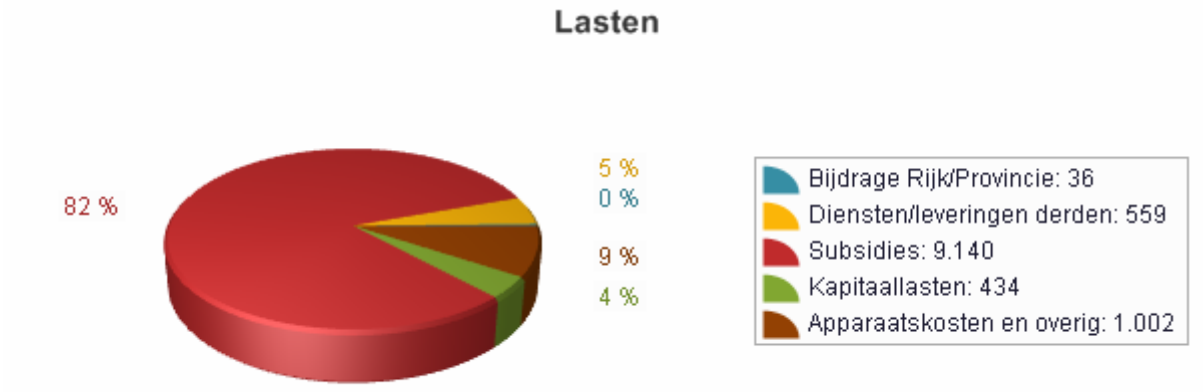

Programma 8 Integraal beheer openbare ruimte

Beleidsverantwoording

Algemeen

De BOR visie, vastgesteld eind 2015, is breed uitgedragen binnen verschillende afdelingen, verwoord in de begroting 2017 en de basis voor het werk in 2016. Deze visie houdt meer dan voorheen rekening met de veranderingen in de maatschappij. We beheren met als doel een openbare ruimte die mensen graag gebruiken, een openbare ruimte die plant en dier de ruimte geeft, een openbare ruimte die het ondernemersklimaat in Zwolle versterkt en een openbare ruimte die kostenbewust wordt onderhouden. Daarbij hanteren we drie nieuwe uitgangspunten, beheren doen we 'toekomstbestendig', 'op maat' en 'samen' met de bewoners, ondernemers en andere partners in de stad.

Terugkijkend op 2016 zijn er de volgende resultaten te melden:

Duurzame en integrale projecten uit het MJOP (meer-jaren-opgave-plan)
We hebben het MJOP opgesteld. In het MJOP staan vervangings- en buitengewoon/groot onderhoud alsook projecten. Zo combineren we (onderhouds) werkzaamheden, die we bovendien koppelen aan andere opgaven. Voor de klimaatopgave staan de hittestresskaart en de waterkaart in het MJOP.
Het MJOP heeft meerdere gezamenlijke projecten opgeleverd zoals de Oude Veerweg waarbij ernstige waterhinder is verholpen in combinatie met werkzaamheden aan het voetpad en het openbare groen. Ook is in samenwerking met bewoners de uitstraling van de Oude Veerweg verbeterd door de inritten te voorzien van hetzelfde bestratingsmateriaal. In het project fietssnelweg Kamperweg hebben we vooruitlopend op de werkzaamheden de aangrenzende watergangen gebaggerd. In het project Meppelerstraatweg hebben we de gres rioolaansluitingen vervangen. Dit geldt ook voor de gres rioolaansluitingen in het grootschalige ombouwproject van Enexis in Assendorp. Zo zetten we onze budgetten zo efficiënt mogelijk in en beperken we de overlast voor omwonenden en bedrijven tot een minimum.

Gemeentelijk Grondstoffenplan: doelstelling 2016 gehaald en hoofdlijnen periode 2017-2020 vastgesteld
De laatste cijfers zijn binnen en daaruit blijkt dat we de doelstelling voor het terugdringen van de hoeveelheid restafval voor de periode 2012-2016 precies hebben gehaald. Een belangrijke maatregel die daaraan heeft bijgedragen is de invoering van omgekeerd inzamelen voor de laagbouw in heel Zwolle. Eind 2016 zijn de hoofdlijnen voor komende vier jaar vastgesteld.

Het aantal initiatieven van bewoners en ondernemers in de stad neemt verder toe
Het stimuleren van initiatieven van bewoners en ondernemers in de openbare ruimte werpt zijn vruchten af. Afgelopen jaar zijn weer groeninitiatieven genomen door bewoners in de wijken. Een in het oog springend voorbeeld is de buurttuin bij revalidatiecentrum De Vogellanden. We hebben ons beleid voor groenadoptie geactualiseerd om bewoners nog beter te ondersteunen. Daarnaast zijn initiatieven ontplooid als het realiseren van beweegtuinen, het Strand en het gebruik van voormalige brugwachterhuisjes. Voor de komende jaren zetten we in op het nog beter faciliteren van initiatieven in de openbare ruimte.

We hebben geïnvesteerd in de openbare ruimte zodat deze nog beter kan worden gebruikt door de bewoners en bezoekers van de stad
Voorbeelden hiervan zijn aanleg van een combinatie van natuur- en kunstgras op het trapveld bij basisschool De Werkschuit, het beleid om de toegankelijkheid van de openbare ruimte voor mensen met een functiebeperking te verbeteren en de realisatie van een nieuwe locatie voor herinneringsbomen bij het Vegtlusterbos.

We hebben een belangrijke bijdrage geleverd aan een succesvolle Koningsdag in Zwolle
Samen met onze partners als Rova hebben we voor, tijdens en na Koningsdag hard gewerkt om Koningsdag een succes te laten zijn: Aanpassingen aan de openbare ruimte, afzettingen en omleidingen, schoonmaakwerkzaamheden zijn maar enkele voorbeelden van de inzet die gepleegd is vanuit het beheer van de openbare ruimte.

We hebben op verschillende fronten in de (afval)waterketen wordt nauw samengewerkt
Met het waterschap, 7 gemeenten (Kampen, Zwartewaterland, Staphorst, Dalfsen, Olst-Wijhe, Raalte en Deventer) en Vitens in de afvalwaterketen onder de naam RIVUS (heeft als betekenis beekje, afvoer kanaal). Waarbij we werken aan het beperken van de kosten, het vergroten van de professionaliteit in het operationele beheer, het realiseren van een duurzamere waterketen en het minder kwetsbaar maken van de organisatie van het beheer van de afvalwaterketen.

Het nieuwe GRP 2016 - 2020 is vastgesteld.
We zetten de komende jaren de ingezette koers van de afgelopen jaren voort. Dit heeft geleid tot een rioolstelsel dat goed functioneert en voldoet aan de geldende richtlijnen tegen één van de laagste heffingen in Nederland. Al vele jaren zetten we in op het “just in time” vervangen van de riolering. Het riool wordt niet te vroeg maar ook niet te laat aangepakt. Maar we hebben ook nieuwe uitdagingen, waaronder de klimaatverandering, waarin de kans op wateroverlast en/of droogte toeneemt. Het vraagt van ons om een omslag in denken en doen. Zo vraagt het bijvoorbeeld van overheden om de openbare ruimte anders in te richten om hittestress of schade door wateroverlast te voorkomen

Ontwikkelingen strooibeleid
In 2016 zijn we gestart met onderzoek naar dynamisch strooien bij winterse gladheid. Kunnen we efficiënter en met minder zout kunnen strooien zonder kwaliteitsverlies? Het eerste resultaat is vermindering van het aantal hoofdroutes door optimalisatie en digitalisering. Daarnaast is gebleken dat de weg lang niet overal dezelfde temperatuur heeft. In dichtbevolkt of bebost gebied is de weg veel warmer dan in het buitengebied of nabij water. Waarom dan wel overal tegelijk en evenveel strooien? Daarom volgt in 2017 de stap van differentiëren.

Ombouw naar Led verlichting
We hebben in 2016 in de wijk AA-landen de openbare verlichting omgebouwd naar LED en het aandeel Led en energiezuinige lampen is gegroeid tot 21 % van de totale openbare verlichting.

Groot onderhoud
Groot onderhoud is uitgevoerd aan de asfaltwegen, waarbij belangrijk verkeeraders zoals delen van de Oldeneelallee, Stadshagenallee en Ittersumallee voorzien zijn van een nieuwe asfaltdeklaag, zodat de kwaliteit van deze wegen weer op een voldoende niveau zijn gebracht. Werkzaamheden op deze wegen zijn in de avond en nacht uitgevoerd om de doorstroming en overlast voor de weggebruikers tot een minimum te beperken.
In de herfstvakantie 2016 is onderhoud gepleegd aan een belangrijk onderdeel van de Hofvlietbrug. Er is bewust gekozen voor uitvoering in de herfstvakantie om de impact voor het vaar- en wegverkeer te minimaliseren.

Er zijn voorstellen voorbereid voor de bezuinigingsopgave
In 2016 zijn er voorstellen voorbereid en geïmplementeerd om te komen tot een bezuiniging van totaal € 1 mln. structureel. De komende jaren worden de voorstellen verder geïmplementeerd.

Relevante kaderstellende nota's

- Visie Beheer Openbare Ruimte (BOR) 2015 – 2025 (concept, vaststelling gepland najaar 2015)
- Gemeentelijk Riolerings Plan 2016 – 2020 (concept, vaststelling gepland najaar 2015)
- Marktverordening 2015
- Nieuwe BOR principes met uitgangspunten voor het gesprek met de stad, januari 2015
- Bomenverordening 2013, inclusief Groene Kaart
- Algemene Verordening Ondergrondse Infrastructuur (AVOI) 2012
- Gemeentelijk Grondstoffen Plan 2012 – 2016
- Gemeentelijk Riolerings Plan 2011 – 2015
- Openbaar Verlichtingsplan Binnenstad (van 2005, in 2010 geactualiseerd voor de woonstraten)
- Grasbeheer 2008 – 2017
- De kadernota onderhoud wegen d.d. 2005

Wat hebben we in 2016 bereikt

Doelstellingen/maatschappelijke effecten

Het bieden van een openbare ruimte die mensen graag gebruiken

Streefdoel/indicator

Een uitnodigende openbare ruimte die mensen graag gebruiken zoals, mooie parken, speelterreinen, fietspaden, etc.
Hierbij geven we ruimte aan participatie en faciliteren we nieuwe initiatieven.
We streven ernaar dat de tevredenheid van de bewoners gelijk blijft of toeneemt.

Nulsituatie	Norm van 2016	Wat is in 2016 gerealiseerd
Er is groeiende hinder en overlast van flora en fauna.	Verminderen overlast fauna met nadruk op veiligheidsaspecten en volksgezondheid	In 2016 is er extra geïnvesteerd in het bestrijden van de overlast van de eikenprocessierups. Met de regionale partners is onderzoek gedaan naar afstemming bij de bestrijding.
Er zijn verschillende participatieprojecten in de openbare ruimte die vermeld staan in de "Doe mee Ideeenkaart". https://zwolle.nl/doemee	Doorontwikkelen faciliteren participatie in het beheer van de openbare ruimte	De werkwijze bij groenadoptie is aangepast. Er zijn onder meer met Rova afspraken gemaakt over de begeleiding van initiatiefnemers. In het Vegtlusterbos is conform de begroting een nieuwe locatie gemaakt voor herinneringsbomen.
Voor de grote stadsparken zijn beheerplannen vastgesteld die de kwaliteit van de parken op lange termijn borgt. Voor kleinere parken is dat nog niet uitgewerkt.	Alle parken hebben een beheer die de kwaliteit op lange termijn borgt.	Er wordt voor 27 parken en bossen een beheerplan gemaakt. In 2016 zijn 9 plannen afgerond.
Bezettingsgraad Passantenhaven in juli en aug (open: 1/5 – 30/9) Jaar / Percentage 2009 41 % 2010 44 % 2011 44 % 2012 39 % 2013 42 % 2014 42 % 2015 44 % **2016 46 %**	Een bezettingsgraad 44% of meer	De passantenhaven is geëxploiteerd. Het nieuwe havenkantoor is in gebruik genomen. De bezettingcijfers staan in de eerste kolom

Bezuinigingen mbt een openbare ruimte bereiken die mensen graag gebruiken:

60.000: Straatreiniging: de bezuiniging met meer opgavegericht straatvegen is geïmplementeerd.
Relaties met andere programma's
Dit heeft een relatie met de programma's 4, 5 en 11.

Doelstellingen/maatschappelijke effecten		
Een openbare ruimte die plant en dier de ruimte biedt.		
Streefdoel/indicator		
Op niveau houden van de biodiversiteit; de verscheidenheid van soorten planten en dieren. Zorgdragen voor het welzijn van dieren en zo mogelijk verbeteren van het dierenwelzijn conform de Nota Dierenwelzijn.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
In 2008 is het dierenwelzijnsbeleid vastgesteld en in 2013 geëvalueerd waarbij aandachtspunten zijn geformuleerd.	Versterken samenwerking partners dierenwelzijn t.a.v. hulp dieren in nood, en aanpak zwerfkatten.	Om de samenwerking te verbeteren en de opgave beter in beeld te krijgen hebben wij een rondetafelgesprek gevoerd met de ketenpartners. Hieruit kwam een aantal aandachtspunten naar voren. Tevens hebben wij n.a.v. de motie kosten weekenddiensten dierenartsen hebben wij onderzoek gedaan naar mogelijkheden. Over beide onderwerpen wordt in het tweede kwartaal 2017 een voorstel gedaan.
De biodiversiteit is bekend. Er wordt jaarlijkse een floramonitor uitgevoerd waarmee de biodiversiteit t.a.v. flora wordt gemeten.	De biodiversiteit t.a.v. flora in stand houden en waar mogelijk vergroten	Met Rova is het beheerplan maaien extensief gras opgesteld, waarin staat welke bermen wanneer en hoe vaak worden gemaaid. De gegevens komen in 2017 ook digitaal beschikbaar voor bewoners. In 2016 is nader onderzocht op welke locaties (o.a. Wijde Aa) grondkerende constructies langs oevers vervangen kunnen worden door een natuurlijk talud.
Het aantal boomziektes neemt toe. Het gaat dan om onder meer de Kastanje-bloederziekte, de sterfte van Iepen door de Iepenspintkever en de Essentakkensterfte.	stabiliseren van de huidige situatie	In 2016 is een inventarisatie gemaakt van de impact van de Essentakkensterfte. Vanaf 2017 wordt dit voor de bomen die er slecht aan toe zijn opgenomen in de vervangingsinvesteringen van het MJOP.

Relaties met andere programma's
Dit heeft een relatie met het programma 4.

Doelstellingen/maatschappelijke effecten		
Het bieden van een openbare ruimte die op een kostenbewuste manier wordt onderhouden en die het ondernemersklimaat in Zwolle versterkt		
Streefdoel/indicator		
Het in stand houden van de bestaande openbare ruimte, waarbij kapitaalvernietiging wordt voorkomen en de beschikbare middelen efficiënt worden ingezet.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
De openbare ruimte voldoet aan het afgesproken kwaliteitsniveau en aan de eisen van veiligheid en functionaliteit.	Het streven is dat de openbare ruimte blijft voldoen aan het gewenste kwaliteitsniveau en aan de eisen van veiligheid en functionaliteit met de inzet van minder middelen.	• Regulier - jaarlijks terugkerend - beheer en onderhoud van: wegen, water, straat - en parkmeubilair, civiele kunstwerken, • artistieke objecten, groen, speeltoestellen, begraafplaatsen, recreatieplassen en sportterreinen, is uitgevoerd. • De gladheidbestrijding is uitgevoerd; routeoptimalisatie is opgestart. • Het MJOP (MeerJarenOpgave Plan) is gebruikt voor het plannen van de (onderhouds) werkzaamheden. Waar mogelijk zijn combinaties uitgevoerd, zoals bij de Oude Veerweg sanering oude gietijzeren waterleiding. • De verordening voor kabels en leidingen (AVOI) is uitgevoerd. • Toezicht op reclame en hondenoverlast in de openbare ruimte is uitgevoerd • Er is een meerjarenvervangingsplan gemaakt voor de woonstraatbomen. Dit plan wordt wijkgericht opgenomen in het MJOP. • Het vervangen van 1.300 m

grondkerende constructies a.g.v. veiligheid/functionaliteit in met name Zwolle Zuid is uitgevoerd.
- De grondafslag bij de Milligerplas is aangepakt.
- Het onderzoek naar de standzekerheid van de kademuren Thorbeckegracht is uitgevoerd, Ca 80% van de houten paalfunderingen voldoet. En ca 20% moet worden aangepakt (NB dit wordt aangepakt vanuit de vervangingsinvesteringen 2017).

energieverbruik openbare verlichting Zwolle

Jaar	aantal licht-punten	verbruik per lichtpunt per jaar (in Kwh)
1986	12.500	283
1990	14.500	183
2000	20.000	190
2005	22.300	188
2010	23.700	189
2012	24.250	186
2013	24.700	175
2014	25.300	175
2015	25.750	158
2016	**26.500**	**136**

Meer LED verlichting en daarmee duurzame sociaal- en verkeersveilige energiezuinige openbare verlichting. Het verbruik per lichtpunt is max 175 Kwh per jaar.

In 2016 is de openbare verlichting vervangen voor LED in de Aa-landen en is bij de lampvervanging zoveel mogelijk een LED oplossingen (retrofit) toegepast.

Implementatie LED na 2017 is opgenomen in de energietransitie.

Stand van zaken openbare verlichting per 1-1-2017

13.000	49%	conventioneel licht
8.000	30%	bestaand armatuur met RetrofitLED
5.500	21%)	nieuwe LED per 1-1-2017

zie resultaat verbruik in de eerste kolom!

Streefdoel/indicator

Samen met ondernemers staan we voor de taak om de kwaliteit van het beheer van de openbare ruimte op economisch belangrijke locaties in de stad op peil te houden of zelfs te verbeteren, ondanks de bezuinigingen.

Nulsituatie	Norm van 2016	Wat is in 2016 gerealiseerd
De binnenstad behoeft op een aantal locaties groot onderhoud aan de openbare ruimte.	De binnenstad voldoet aan het gewenste beeld.. Met regulier beheer bijdragen aan het uitvoeren ontwikkelingsprogramma binnenstad	Herinrichting en groot onderhoud bolwerken-binnenstad is uitgevoerd (zie toelichting) Verbetering inrichting verharding Pletterstraat is uitgevoerd (zie toelichting)

Streefdoel/indicator

In stand houden van de hoofdinfrastructuur voor een goede bereikbaarheid van de stad.

Nulsituatie	Norm van 2016	Wat is in 2016 gerealiseerd
Een aantal afmeervoorzieningen voor beroepsvaart en recreatievaart (3 stuks) hebben hun functionaliteit verloren en moeten worden vervangen	De afmeervoorzieningen voldoen aan de eisen ten aanzien van functionaliteit en veiligheid ten behoeve van de beroeps- als de recreatievaart en vindt ongehinderd plaats (afmeervoorzieningen).	De afmeervoorzieningen voldoen aan de eisen ten aanzien van functionaliteit en veiligheid. Een 3 tal afmeer voorzieningen zijn vervangen
Er is een goed beeld van de kwaliteit van het wegenstelsel door de uitgevoerde inspecties. Een aantal wegen zit onder de norm.	Prioriteit wordt gegeven aan de hoofdinfrastructuur en wegen waar de veiligheid in het geding is	Asfaltonderhoud hoofdinfrastructuur, waaronder de Ceintuurbaan en de Zwartewaterallee is uitgevoerd (zie toelichting)

Streefdoel/indicator

Faciliteren mobiele verkooppunten (standplaatsen van bijv snackwagen)

Nulsituatie	Norm van 2016	Wat is in 2016 gerealiseerd
Huidige standplaatsenbeleid.	Actueel beleid	Evaluatie en eventuele actualisatie van het standplaatsenbeleid moet nog worden afgerond.

Bezuinigingen m.b.t. in standhouden van de bestaande openbare ruimte:

57.000	Gestopt met periodiek schilderwerk portalen verkeersregelinstallaties en bewegwijzering Het stoppen met schilderwerk van dit straatmeubilair zal de eerste jaren weinig tot geen zichtbaar effect hebben omdat het schilderwerk op orde is. Na enkele jaren zal het verval langzaam intreden. Op enig moment (5 tot 10 jaar), zal de verflaag zover aangetast zijn dat opnieuw schilderen eventueel incidenteel ingepland kan worden. Dit hebben we gerealiseerd.
60.000	De kosten voor VRI's (verkeersregelinstallaties) zijn verlaagd als gevolg van energiezuiniger en onderhoudsvriendelijker installaties.
60.000	Structurele meevaller groen: deze bezuiniging is geïmplementeerd.
63.000	Voor de displayreclame is een contract afgesloten met een nieuwe partij per 2015 voor 5 jaar. Dit resultaat is structureel.

toelichting activiteiten

Een aantal gecombineerde projecten uit het MJOP
- toepassing alternatieve infiltratie in combinatie met asfaltherstel
- Gasthuisplein, bij reconstructie aanpassing riolering en aanpak vanuit wateroverlastkaart
- Ter Pelkwijkpark, reconstructie verharding en opheffen wateroverlast
- Gruitmeesterlaan, groenreconstructie in combinatie met verharding en afvalinzameling
- Ministerlaan, wortelopdruk verharding in combi met boomaanpassing
- Schipbeek, wortelopdruk verharding in combi met boomaanpassing en afwatering

Gladheidsbestrijding
Vanuit de bezuinigingsopgave ingegeven zijn we in 2016 in samenspraak met de ROVA gestart met onderzoeken of en hoe we met kleinschalige investeringen een effectiever en efficiënter strooibeleid kunnen uitvoeren. Door gebruik te maken van extra meetpunten (temperatuur) verwachten we mogelijkheden om gedifferentieerd strooibeleid (bebouwde kom / buitengebied) verder in kaart brengen en het bestaande gladheidsbestrijdingsplan hier op aan te passen.In 2016 heeft dit geresulteerd in routeoptimalisatie.

Vervolg kwaliteitsimpuls bolwerken-binnenstad:
In 2016 is verder een vervolg gegeven aan groot-onderhoud aan de "bolwerken" langs de rand van onze binnenstad. Bestaande (verouderde) asfaltverharding wordt vervangen door klinkerverharding. In navolging op de herinrichting van het van Nahuysplein (2015) is in 2016 de Badhuiswal uitgevoerd. In 2017 wordt het Terpelkwijkpark uitgevoerd..

Verbetering inrichting verharding Pletterstraat:
De inrichting van de verharding van een gedeelte van de Pletterstraat is in 2016 vanuit regulier beheer- en onderhoud aangepast. De aanpassing zal bijdragen aan aantrekkelijkheid voor de fietsers en betreft ook een kwaliteitsimpuls voor de woonomgeving. Het betreft het gedeelte begin Pletterstraat (ingang P-Eiland) tot aan de brug bij het conservatorium.

Asfaltonderhoud Hoofdinfrastructuur:
Op onderstaande wegen van de hoofdinfrastructuur is in 2016 groot- asfalt -onderhoud uitgevoerd:
Ceintuurbaan (Kuyerhuislaan-spoorlijn beide richtingen), Mastenbroekerallee (rotonde), Nieuwleusenerdijk (Mindenstraat –rotonde), Oldeneelallee (spoorlijn –rotonde en rotonde), Stadshagenallee (Hasselterweg – rotonde beide richtingen), Zwartewaterallee (Roelenweg-Mozartlaan beide richtingen

Relaties met andere programma's
Dit heeft een relatie met de programma's 2, 3, 4 en 5.

Doelstellingen/maatschappelijke effecten

Een duurzame verwerking en (her)gebruik van huishoudelijk afval, afvalwater, hemelwater en grondwater

Streefdoel/indicator

Streefdoel/indicator (4 a 5 jaar)

De “Rivus visie afvalwaterketen 2030” is vertaald naar het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP). Bij de uitvoering van het GRP wordt de komende jaren invulling gegeven aan de drie gemeentelijke zorgplichten voor de riolering. Deze zijn in de Wet gemeentelijke watertaken aan gemeenten opgedragen:

1. Zorgplicht voor de inzameling en het transport van afvalwater.
2. Zorgplicht om in stedelijk gebied structurele nadelige gevolgen van hoge of lage grondwaterstanden te voorkomen of te beperken, voor zover doelmatig.
3. Zorgplicht voor inzameling en verwerking van hemelwater, voor zover doelmatig.

Nulsituatie	Norm van 2016	Wat is in 2016 gerealiseerd
Het Zwolse rioolstelsel voldoet aan de gestelde eisen. Waarbij er minder dan 1 ongewenste overstort plaatsvindt tgv. menselijk handelen of technisch falen.	Het blijven voldoen aan de gestelde eisen met minder middelen.	Het rioolstelsel voldoet aan de gestelde eisen. Door risico gestuurd te werken besparen we op de kosten voor inspectie en zetten onze middelen zo doelmatig mogelijk in.
Zwolle beschikt over een wateroverlastkaart met locaties die gevoelig zijn voor wateroverlast.	Beperken van (grond)wateroverlast in woningen/bedrijven (zie paragraaf 4.4.2 en 4.4.3 in GRP 2011 - 2015).	In 2016 is geen (grond)wateroverlast opgetreden uitgaande van de taakopvatting beschreven in het GRP. In 2016 is onderzoek gedaan naar de mogelijkheid om asfalt-woonstraten toekomstbestendig om te bouwen. Er is in beeld gebracht waar we in de stad in bestaande woonstraten de asfaltverharding kunnen vervangen door waterdoorlatende verharding. Om zo bij te kunnen dragen aan een toekomstbestendige stad (duurzaam, klimaatadaptief, bereikbaar & toegankelijk, leefbaar etc). In de PPN wordt ingegaan op de kansen uit dit onderzoek.
Gemeentelijk Rioleringsplan 2011-2015 (GRP)	Er is een nieuw vastgesteld GRP 2016-2020.	Het GRP 2016 - 2020 is vastgesteld

Streefdoel/indicator

Vanuit het beheer en onderhoud van de openbare ruimte dragen we bij aan hergebruik van grondstoffen en reductie van het restafval.

De concrete doelstelling is 47 kg meer grondstoffen uit het restafval en grof huishoudelijk afval halen in 2016 t.o.v. 2010 (± 17 % reductie restafval in 2016 t.o.v. 2010).

Nulsituatie	Norm van 2016	Wat is in 2016 gerealiseerd
Afvalscheiding in 2010 en 2014: in kg per inwoner: 2010 / 2014 Restafval en GHA: 278 / 256 GFT en GTA: 80 / 93 Papier, Textiel, Glas en Kunststof: 90,8 / 86 GHA is grof huishoudelijk afval GFT is groente- ,fruit - en tuinafval GTA is grof tuinafval	Verwachting afvalscheiding 2016: in kg per inwoner: Doel 2016 GGP / 2016 prognose Restafval en GHA: 231 / 236 GHA is grof huishoudelijk afval	In 2016 is de invoering van omgekeerd inzamelen in Zwolle Zuid afgerond. De hoofdlijnen van het GGP 2016-2020 zijn door de raad vastgesteld en er is gewerkt aan een uitvoeringsplan.

Bezuinigingen afval

De bezuiniging voor de 250 kg-regeling voor puin en bouw- en sloopafval en het niet meer aan huis ophalen van bruin- en witgoed is doorgevoerd.

Relaties met andere programma’s

Dit heeft een relatie met de programma's 4 'Groene leefomgeving en milieu'

Financiële verantwoording

Financieel overzicht (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting 2016		Begroting t/m raad 19-12-2016		Rekening 2016		Te verklaren verschil t.o.v. begroting 19-12-2016 -= nadeel; += voordeel		
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Saldo
Saldo van baten en lasten	44.925	25.947	45.902	27.333	44.880	27.291	1.022	-41	981
Reservemutaties	538	1.030	538	1.139	1.293	1.086	-755	-53	-808
Gerealiseerd resultaat	**45.464**	**26.977**	**46.441**	**28.472**	**46.173**	**28.377**	**267**	**-94**	**173**

Verschillen ten opzichte van de begroting inclusief begrotingswijzigingen (bedragen x € 1.000)

- = nadeel / + = voordeel	Lasten	Baten	Saldo baten en lasten	Storting reserve	Onttrekking reserve	Gerealiseerd resultaat
Groenbeheer	272	17	289	-284	28	33
Paarsbeheer	118	11	129	-31	-83	15
Blauwbeheer	23	19	41	-28		14
Wegen	-342	720	378	-286		92
Straatmeubilair	-4	84	79	-9	2	72
Kunstwerken	-58	14	-45			-45
Riolering	325	-325				
Wijkbeheer	27	77	105	-82		22
Afval	614	-614				
Toezicht openbare ruimte	-2		-1			-1
Reclame	-29	-8	-37			-37
APV openbare ruimte						
Markten	41	-38	3			3
Havens	37	2	39	-35		4
Totaal	**1.022**	**-41**	**981**	**-755**	**-53**	**173**

Analyse afwijkingen > € 50.000 tussen begroting na wijziging en programmarekening 2016

Product	afwijking	I/D	Analyse
Groenbeheer	+33	I	Opdrachten in het kader van reconstructies en een aantal overige opdrachten (totaal +284) zijn nog niet volledig uitgevoerd. Deze middelen zijn gereserveerd in de reserve nog uit te voeren werken.
Paarsbeheer	+15	I	Op de Wijthmenerplas, Milligerplas en Agnietenplas is gepland (groot) onderhoud niet uitgevoerd omdat er momenteel onderzoek (incl. financiële doorrekening) gedaan wordt inzake de plassen. Hierbij wordt onderzocht welke onderhoudswerkzaamheden gedaan moeten worden en welke voorzieningen getroffen moeten worden: o.a. de vraag of en hoeveel sanitaire units op de Wijthmenerplas vervangen dan wel gerenoveerd gaan worden. Er is hierdoor een totale onderbesteding (+103). De Stadshoeve zal in 2017 gerealiseerd worden. De hiervoor beschikbare middelen zijn nog niet volledig ingezet (+31). Daarnaast zijn er nog diverse andere kleine verschillen op Jeugdtuinen, Dierenweides en Recreatie (-15). Reservemutaties: de niet-aangewende middelen voor de Stadshoeve zijn gereserveerd in de reserve Nog uit te voeren werken (-31). Daarnaast zijn vanwege niet uitgevoerde onderhoudswerkzaamheden en het exploitatieresultaat van de Wijthmenerplas minder middelen aan de reserve onttrokken (-83).
Blauw beheer	+14	I	Eén opdracht is nog niet volledig uitgevoerd (+28). Dit bedrag is gereserveerd in de reserve nog uit te voeren werken.
Wegen	+92	I	Lagere (variabele) kosten straatreiniging (+22), hogere inkomsten uit leges voor kabels en leidingen (+20) er zijn meer vergunningen verstrekt. Diverse overige kleinere verschillen (+50). In 2017 is voor een bedrag van (+286) aan herstraatvergoedingen vanuit kabels en leidingen ontvangen over 2016. Dit bedrag is in de reserve civiele infrastructuur gestort, waaruit een deel van het jaarlijkse buitengewoon onderhoud (2018 e.v.) wordt bekostigd.
Straatmeubilair	+72	I	Een kleinere opdracht is eind 2016 nog niet uitgevoerd (+7). Dit bedrag is in de reserve Nog uit te voeren werken gestort. Op het onderdeel openbare verlichting zijn de kosten voor vervanging lantaarnpalen door schade lager geweest (+40) vanwege het hergebruik van materiaal, dat vrijkomt uit de ombouw van verlichting naar LED. De energiekosten zijn lager door het gebruik van LED verlichting (+32).

Riolering	0	I	De inkomsten uit de rioolheffing waren hoger (+176) door een hoger aantal aansluitingen in 2014 en 2015 (+100) en 2016 (+76) , dan was geraamd. In de begroting 2017 is met het hogere aantal aansluitingen rekening gehouden. De onderzoekskosten waren lager (+139) in afwachting van vaststelling van het GRP 2016-2020 dat in december heeft plaatsgevonden, zijn de uitgaven voor onderzoek in 2016 getemporiseerd. De onderhoudskosten waren lager (+171), hiervan heeft (+72) betrekking op nog niet volledig uitgevoerde opdrachten. Dit bedrag blijft in de voorziening Riolering hiervoor gereserveerd. Voor een bedrag (+99) heeft het betrekking op minder kosten voor calamiteiten bij zowel riolering als gemalen in 2016. Door bovenstaande lagere kosten is de onttrekking uit de voorziening Riolering is voor 2016 niet benodigd.
Wijkbeheer	+22	I	Een aantal opdrachten is per eind 2016 nog niet volledig uitgevoerd (+82). Deze middelen zijn gereserveerd in de reserve Nog uit te voeren werken (-82).
Afval	0	I/D	Op het product Afval is in 2016 een voordeel gerealiseerd (+946). Aan zowel de uitgavenkant als inkomstenkant zijn per saldo voordelen te constateren (+614) resp. (+332). Dit voordeel (+946) is geëgaliseerd met de Voorziening Afval. Het voordeel aan de inkomstenkant (+332) komt vnl. door de hogere opbrengst voor kunststofverpakking (PMD). Oorzaak is de sterke stijging van tonnages kunststofverpakking (van 1.855 ton in 2015 naar 2.508 ton in 2016) hetgeen een hogere vergoeding van Nedvang heeft opgeleverd (+284). (Overigens staat de vergoeding voor PMD voor de toekomst onder druk en wellicht komt er een herberekening opbrengst PMD i.v.m. de discussie over de PET-trays). Daarnaast hebben oud papier en de afvalstoffenheffing voor een extra opbrengst gezorgd (+40). Overige kleine verschillen (+8). Tegenover de extra opbrengst op PMD staan ook hogere verwerkingskosten/vermarkten (-296, incl. afrek. 2015). In 2016 zijn minder nieuwe ondergrondse containers opgeleverd dan verwacht; de oplevering van bijv. 20 ondergrondse containers in Berkum, Dieze, Kamperpoort en de Binnenstad heeft begin 2017 plaatsgevonden hetgeen in 2016 een voordeel opgeleverd heeft (+91). De hoeveelheid restafval daalt gestaag en is in 2016 t.o.v. 2015 afgenomen met 1.812 ton hetgeen een voordeel oplevert (€ +63). Tevens is minder oud papier aangeleverd hetgeen tot een lagere vergoeding aan instellingen/verenigingen heeft geleid (+42). Er was verwacht dat over het restafval alsmede grof huisvuil een heffing van € 13,- per ton afval doorbelast zou worden. Dat is achterwege gebleven en er heeft tevens over 2015 geen heffing plaatsgevonden (+675). Op overige onderdelen (basistaken, natransport, etc.) zijn er diverse voordelen geweest (+39).
Havens	+4	I	Voor de bijdrage aan de in 2015 opgerichte coöperatie u.a. Port of Zwolle is een bedrag van (+35) gestort in de reserve Nog uit te voeren werken.

Bedragen x € 1.000

De genoemde verschillen passen binnen de door de raad vastgestelde beleidskaders.
I = incidenteel verschil, D = verschil met doorwerking naar latere jaren (structureel of meerjarig incidenteel)
- = nadeel, + = voordeel

Overzicht restant investeringskredieten:

Project	krediet 1-1-2016	nieuw krediet	besteding 2016	restant krediet	dekking derden	dekking res./voorz.	dekking expl.rek.
Aanleg en inr. wijkboerderij Stadshagen	89		2	87		87	
Gem. riol. plan t/m 2011-2015	976	-898	87	afgesloten			
VVI13 Bomen	50		45	afgesloten			
Ombouw verlichting naar LED	1.901	600	305	2.196			2.196
VVI14vervangen bomen	75		57	18			18
VVI14beschoeiingen	172		171	afgesloten			
VVI14vervangen beplanting	50		2	48			48
VVI15Pelserbrug aandrijving	12		15	afgesloten			
VVI15Holtenbroekerburg verenpakket	48	-40	4	afgesloten			
VVI15beschoeiingen	182		172	10			10
VVI15drijvende steigers	60		58	afgesloten			
VVI15damwand Zwartewater thv Beatrixbrug	31		28	afgesloten			
VVI15vri armaturen/automaten	73		73	afgesloten			
VVI15spelen	103		103	afgesloten			
VVI15vervangen bomen en beplanting	250			250			250
VVI15Vispoortenbrug waterkabels/kasten	11		12	afgesloten			
VVI15Twistvlietbrug diverse werkz.	20			20			20
VVI15Westenholterbrug leuningen verz.	39		46	afgesloten			
VVI15Bedieningsgebouw div.install- interieur	50	40	17	73			73
VVI15houten bruggen diverse onderdelen	29		29	0			
VVI15wegen verv. opbouw verharding	312		85	227			227
Havenbedrijf Port of Zwolle	275		125	150		150	
Brugbediening op afstand		663	2	661	275		386
Gem.riol.plan t/m 2016-2020		300	163	137			137
2016-VRI armaturen/autom		500	501	afgesloten			
2016-Spelen		300	85	215			215
2016-Verv.Bomen&Beplanting		340		340			340
2016-Verv.Beschoeiingen		150		150			150
2016-Verv.Houten Bruggen		88	77	11			11
2016-Mast.br.brug.div.wzh(hydr		145	118	27			27
2016-Omb.asfaltw.waterp.verh.		300	2	298			298
2016-Wegen vervangen asfalt		140		140			140
	4.808	**2.628**	**2.384**	**5.058**	**275**	**237**	**4.546**

Specificatie nieuwe krediet:

Project	Bedrag	Besluit	Toelichting
Onrendabele vervangingsinv. 2016	2.563	Begroting 2016	
Brugbediening op afstand	663	RB 21-9-15	
Gem.riol.plan t/m2011-2015	-898	Berap 2016-1	
2015-BB software en camera's	40	Berap 2016-2	
2015-Holt.br.brug verenpak	-40	Berap 2016-2	
Gem.riol.plan t/m 2016-2020	300		
	2.628		

Specificatie afgesloten krediet:

Project	Bedrag
Gem. riol. plan t/m 2011-2015	-9
VVI13 Bomen	5
VVI14beschoeiingen	1
VVI 15 Spelen	0
VVI 15 VRI armaturen/automaten	0
VVI15Pelserbrug aandrijving	-3
VVI15Holtenbroekerburg verenpakket	4
VVI15drijvende steigers	2
VVI15damwand Zwartewater thv Beatrixbrug	3
VVI15Vispoortenbrug waterkabels/kasten	-1
VVI15Westenholterbrug leuningen verz.	-7
2016-VRI armaturen/autom	-1
	-6

Verantwoording (alle restantkredieten ouder dan 3 jaar en belangrijke restant kredieten korter dan 3 jaar)

Het krediet ombouw openbare verlichting naar LED heeft een langere doorlooptijd, dit zal in ieder geval tot 2019 doorlopen.

Financiële structuur lasten en baten bestaand beleid (x € 1.000)

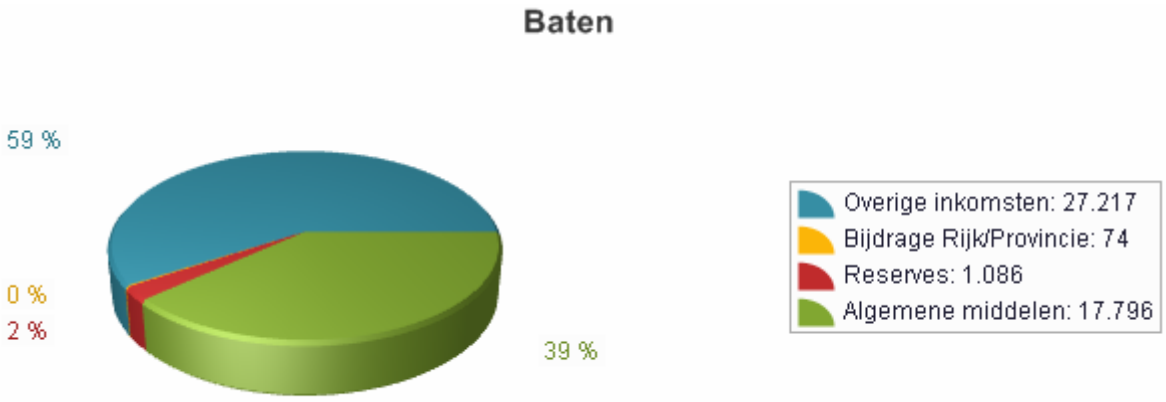

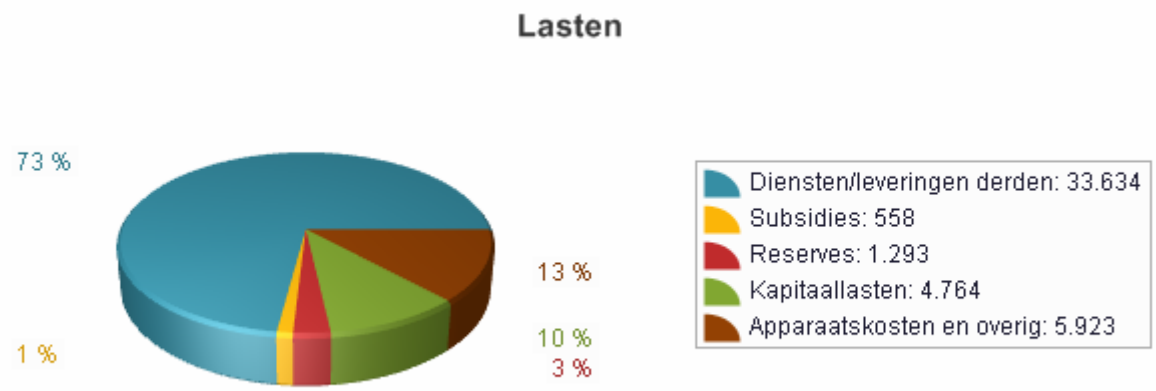

Programma 9 Cultuur

Beleidsverantwoording

Algemeen

Het jaar 2016 stond in het teken van de vaststelling van de nieuwe Cultuurnota 2016-2020. Samen met de inwoners en instellingen uit Zwolle willen we een cultureel klimaat scheppen dat ruimte biedt voor initiatieven, dat bruist, vernieuwend is en soms zelfs schuurt, dat creativiteit stimuleert, discussie oproept, kortom: kleur geeft aan de stad en waarmee we ons regionaal en landelijk kunnen profileren. De basis hiervoor is zeker aanwezig: diverse instellingen lieten opnieuw een bezoekersrecord zien en Rico, Sticks en Typhoon lieten een Zwols geluid horen in de Ziggo dome. Maar het is kwetsbaar gebleken: in eerste instantie is geen van de Zwolse aanvragen bij Fonds Podiumkunsten en/ of Cultuurparticipatie gehonoreerd. De gemeenteraad heeft bij motie in september 2016 verzocht om initiatief te nemen in een krachtige lobby. Er is veel aandacht gevraagd voor onder andere regionale spreiding. Dit hebben we niet alleen gedaan, maar onder andere binnen Landsdeel Oost om een signaal af te geven. Dit blijven wij in gezamenlijkheid doen. Ook binnen het convenant Landsdeel Oost hebben we aandacht gevraagd voor de regionale infrastructuur.
Door aanvullende besluitvorming heeft Gnaffel subsidie gekregen voor het jaar 2017.

Binnen landsdeel Oost, waar Zwolle deel vanuit maakt, wordt er ook een proeftuin Talentontwikkeling ontwikkeld. Met deze proeftuinen wordt de infrastructuur versterkt en laten we als Zwolle en als landsdeel Oost zien op landelijk niveau onderscheidend te kunnen zijn. We bereiden ons daarmee voor op de volgende cultuurperiode. Daarnaast zijn The Young Ones en Zwolse Theaters de samenwerking aan gegaan, heeft Hedon het productiehuis ontwikkeld. Dit zijn ook ontwikkelingen gericht op de toekomst om in te kunnen spelen op de veranderende behoefte.

Een van de onderdelen uit de cultuurnota is het vormgeven en positioneren van ‘Het verhaal van Zwolle’, waaronder de drie sporen Hanzestad (handel en economie), Moderne Devotie (geestelijk leven en onderwijs) en Democratie (patriotten, Thorbecke, SDAP). De aanwezigheid van cultuurhistorisch erfgoed is een belangrijke trekker voor bezoekers. De zichtbaarheid hiervan kan vergroot worden. Er zal intensiever worden samengewerkt tussen de verschillende organisaties op het gebied van cultuurhistorie onder regie van het HCO. De Fundatie zal hierin ook een inhoudelijke en adviserende rol gaan spelen.

De betrokkenheid van inwoners is groot. Er zijn veel vrijwilligers actief bij de grote instellingen en binnen het amateurkunstveld. En er zijn met het Buurtcultuurfonds nieuwe mogelijkheden ontstaan om initiatieven van inwoners te realiseren. RTVZoo heeft is in 2016 gestart met de regionalisering met de lokale omroepen hierin de buurt.

Er is bij motie verzocht om ‘diversiteit’ op de agenda te zetten. We hebben in de prestatieafspraken hierover aanvullende afspraken over gemaakt. Hiermee is het op de agenda gezet en geborgd. Over een wat langere periode kunnen hiervan de resultaten worden teruggekoppeld.

Vooruitblikkend op het nieuwe jaar gaat er veel gebeuren: Stadkamer verhuist naar de Zeven Alleetjes, de omroepen kijken naar regionalisering, en met het sluiten van R10 wordt gekeken naar de wijze waarop we de creatieve sector kunnen faciliteren.

Relevante kaderstellende nota's

- Cultuurnota 2016 - 2020
- raadbesluiten cultuureducatie (2013/2014)
- diverse subsidieregelingen

Wat hebben we in 2016 bereikt

Doelstellingen/maatschappelijke effecten
In 2016 is de cultuurnota 2016 – 2020 vastgesteld. Op dit moment is het Zwolse aanbod hoogwaardig en wordt goed gewaardeerd. De cruciale vraag is hoe we dat willen behouden en versterken. Daarnaast leeft breed de vraag hoe we Zwolle meer kunnen positioneren. Het Zwolse culturele klimaat moet meer gezicht krijgen. Dit vergroot de aantrekkingskracht. Daar zetten we komende jaren ook op in. Dit doen we vooral ook door organisaties de ruimte te geven en te faciliteren, zodat we optimaal gebruik kunnen maken van hun kracht. En door gericht in te zetten op activiteiten. Medio 2016 is de Cultuurnota vastgesteld, en daarmee ook de doelstellingen voor de periode 2016- 2020: Doel 1 *Het culturele aanbod in Zwolle is kwalitatief hoogwaardig*. Doel 2 *Het Zwolse cultureel klimaat is dynamisch en innoveert blijvend.*

Nulsituatie	Norm van 2016	Wat is in 2016 gerealiseerd
Het fundament van de Zwolse infrastructuur staat. Dit doen we vooral met ons fundament: het culturele aanbod van podia, musea, instellingen en voorzieningen die elke grote stad heeft. De gemeente zorgt voor een substantiële bijdrage aan het in stand houden hiervan. Dit fundament willen we behouden en versterken. Naast deze “basisinfrastructuur” zijn er veel andere organisaties en verenigingen, ondernemende bedrijven en inwoners. Samen zorgen zij voor een eigenzinnig Zwols cultureel klimaat.	Niet vastgesteld voorafgaand aan 2016.	De Cultuurnota 2016-2020 is medio 2016 vastgesteld. Een van de onderdelen uit de cultuurnota is het vormgeven en positioneren van ‘Het verhaal van Zwolle’, waaronder de drie sporen Hanzestad (handel en economie), Moderne Devotie (geestelijk leven en onderwijs) en Democratie (patriotten, Thorbecke, SDAP). De zichtbaarheid hiervan kan vergroot worden. Er zal intensiever worden samengewerkt tussen de verschillende organisaties op het gebied van cultuurhistorie onder regie van het HCO. Stadkamer heeft zich tijdelijk gevestigd in het Stadhuis ter overbrugging voor de verhuizing naar het nieuwe pand aan de Zeven Alleetjes.

Financiële verantwoording

Financieel overzicht (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting 2016		Begroting t/m raad 19-12-2016		Rekening 2016		Te verklaren verschil t.o.v. begroting 19-12-2016 -= nadeel; += voordeel		
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Saldo
Saldo van baten en lasten	16.530	43	16.938	373	16.681	352	257	-21	236
Reservemutaties		10	101	193	261	174	-160	-19	-179
Gerealiseerd resultaat	**16.530**	**53**	**17.039**	**566**	**16.942**	**526**	**97**	**-40**	**56**

Verschillen ten opzichte van de begroting inclusief begrotingswijzigingen (bedragen x € 1.000)

- = nadeel / + = voordeel	Lasten	Baten	Saldo baten en lasten	Storting reserve	Onttrekking reserve	Gerealiseerd resultaat
Bibliotheken	-1		-1			-1
Podiumkunsten	90	-40	50	-20		30
Festivals						1
Cultuureducatie	121	19	140	-140		
Amateurkunst	30		30			30
Musea	23		23		-20	3
Lokale geschiedenis						
Beeldende Kunst	-4		-4			-4
Beiaardier	-2		-2			-2
Totaal	**257**	**-21**	**236**	**-160**	**-19**	**56**

Analyse afwijkingen > € 50.000 tussen begroting na wijziging en programmarekening 2016

Product	afwijking	I/D	Analyse
Podiumkunsten	+30	I	De afwijking in lasten wordt veroorzaakt door kleine afwijkingen op diverse begrotingsposten. Dit bij elkaar zorgt voor een positief financieel resultaat. O.a. is er een bijdrage aan de IJsselbiënnale gereserveerd, zie hiervoor ook de reserve storting. Door besluitvorming van de cultuurnota halverwege het jaar zijn nog niet alle nieuwe initiatieven volledig ingezet. Daarnaast s er een klein voordeel vanwege een rentevoordeel.
Cultuureducatie	+0	I	Het voordeel op de lasten ontstaat voornamelijk door een terugvordering van de subsidie uit 2015 aan Stadkamer. De jaarrekening van Stadkamer laat een positief resultaat zien over 2015, met name op de garantiesubsidies. Dit betreft vooral voordelen op de BWU (garantiesubsidie voor de afhandeling bovenwettelijke uitkeringen personeel vm Muzerie) en een voordeel op de garantiesubsidie materialenbank en bedrijfsbureau aan Stadkamer. De restant gelden van cultuureducatie (140) zijn gereserveerd. Dit is in overeenstemming met de besluitvorming.

Bedragen x € 1.000

De genoemde verschillen passen binnen de door de raad vastgestelde beleidskaders.
I = incidenteel verschil, D = verschil met doorwerking naar latere jaren (structureel of meerjarig incidenteel)
- = nadeel, + = voordeel

Overzicht restant investeringskredieten:

Project	krediet	nieuw	besteding	restant	dekking		
	1-1-2016	krediet	2016	krediet	derden	res./voorz.	expl.rek.
Perc.reg beeldende kunst	85		102	-17	-99	82	
Spiegel, trekkenwanden		633		633			633
	85	**633**	**102**	**616**	**-99**	**82**	**633**

Specificatie nieuwe krediet:

Project	Bedrag	Besluit	Toelichting
Spiegel, trekkenwanden	633	RB 4-7-2016	
	633		

Specificatie afgesloten krediet:

Project	Bedrag
n.v.t.	

Financiële structuur lasten en baten bestaand beleid (x € 1.000)

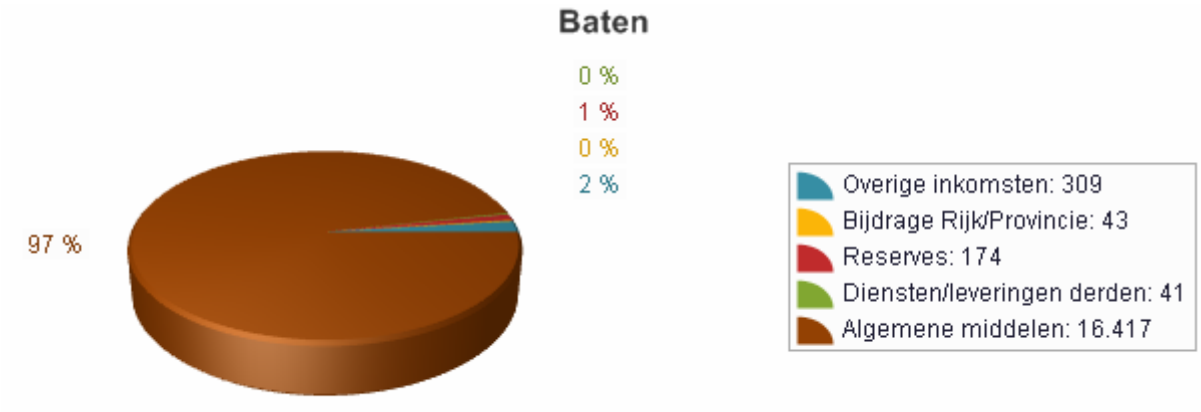

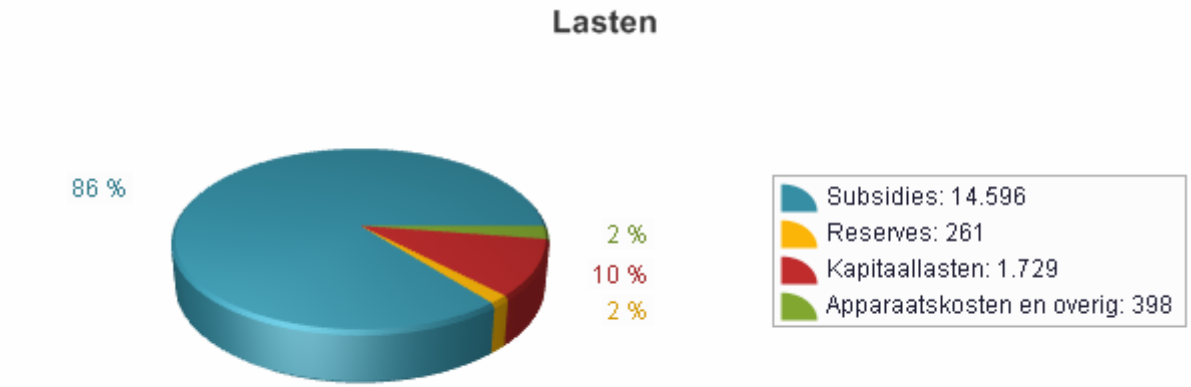

Programma 10 Sport

Beleidsverantwoording

Algemeen

De wereld om ons heen verandert. De samenleving is zich meer en meer bewust van het belang van sporten en bewegen in het kader van bijvoorbeeld een gezonde leefstijl en participatie. Daarnaast staat de traditionele verenigingsstructuur onder druk door toenemend consumentisme en de bezuinigingen op de gemeentebegroting. In dit kader zijn in 2015 de stadsgesprekken met de sportverenigingen gestart die ook in 2016 zijn voortgezet. De resultaten van deze gesprekken zijn meegenomen in het Actieplan Sport en bewegen dat in september 2016 door de gemeenteraad is vastgesteld. Dit Actieplan biedt een dynamisch en flexibel beleidskader met als belangrijkste doelen het behoud van vitale inwoners en vitale sportverenigingen.

In het kader van de bezuinigingsopgave 2016-2018 is in 2016 ook een eerste bezuiniging op de sportbegroting gerealiseerd. Om sportverenigingen de gelegenheid te bieden de hogere kosten op te vangen is daar waar mogelijk al voor de zomer van 2016 gestart met de implementatie van het Actieplan in de vorm van pilots. Zo is er al vrij snel een samenwerkingsverband tot stand gekomen tussen de verenigingen op en rond het Hoge Laar, waar in samenwerking met Deltion ook het entreeonderwijs een plek heeft gekregen. Ook voetbalverenigingen CSV en WVF hebben, evenals SVI en VSW, de samenwerking gezocht. Verder zijn op sportpark Marslanden plannen ontwikkeld en stappen gezet om de bestaande samenwerking verder uit te bouwen. Verder is merkbaar dat, naast onderlinge samenwerking, zowel binnen- als buitensportverenigingen ideeën ontwikkelen en initiatieven ontplooien om hun verdienvermogen en maatschappelijke functie te vergroten. Bij veel van deze ontwikkelingen is SportService Zwolle betrokken om mee te denken, te verbinden en ondersteuning te bieden. In het najaar 2016 is dan ook een eerste stap gemaakt met de inzet van de sportparkmanagers vanuit SSZ. Kortom kan gesteld worden dat het Actieplan en de bezuinigingen binnen de Zwolse sport beweging in gang gezet hebben en dat de Zwolse sportverenigingen in hoge mate veerkracht, flexibiliteit en vooruitstrevendheid tonen. In 2017 verwachten wij dat deze ontwikkelingen verder doorzetten en zullen deze waar nodig stimuleren en faciliteren.

Tenslotte zijn ook in de topsport weer aansprekende resultaten behaald met winnaars en ereplaatsen in de landelijke competities en op NK´s, EK´s en WK´s met misschien wel als hoogtepunt de gouden olympische medaille van Anna van der Breggen. Daarnaast hebben ook de diverse Zwolse (top)sportevenementen weer veel bezoekers en publiciteit gegenereerd.

Relevante kaderstellende nota's

- Masterplan Sportaccommodaties (2009)
- Nota aangepast sporten: Zwolle sport onbeperkt (2010-2013)
- Nulmeting sportaccommodaties (2011)
- Actieplan Sport en Bewegen (2016)

Wat hebben we in 2016 bereikt

Doelstellingen/maatschappelijke effecten		
Sportparticipatie: een zo hoog mogelijke sportdeelname in alle geledingen van de bevolking		
Streefdoel/indicator		
Bevorderen van sportdeelname. Tenminste 75% van de volwassenen en 80% van de jeugdigen voldoet aan de beweegnorm. Versterken van de sportieve ontwikkeling van kinderen en volwassen in Zwolle.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
Sportparticipatie volwassenen 0-meting 2009: 75% 1-meting 2012: 77% 2-meting 2014: 78%	3-meting 2016: norm 78% resultaten 3-meting nog niet bekend	De buurtsportcoaches zijn ingezet om de sport- en beweegparticipatie van met name kwetsbare groepen te vergroten. Daarnaast is ingezet op het in stand houden van kwalitatief sportaanbod.
Sportparticipatie jeugdigen 0-meting 2009: 80% 1-meting 2012: 90% 2-meting 2014: 90% Sportparticipatie mensen met een beperking	3-meting 2016: norm 90% resultaten 3-meting nog niet bekend	In het kader van sportstimulering jeugd- en jongeren heeft SSZ onder meer sportstimuleringspakketten aangeboden aan het (basis)onderwijs en zijn schoolsporttoernooien georganiseerd.
Aandeel kinderen zonder zwemdiploma in groep 7 0-meting 2012: 1% 1-meting 2013: 4% 2-meting 2014: 4%	3-meting 2016: norm: 1% werkelijk: 3%	In 2016 hebben 124 kinderen aan aanvraag ingediend voor het zwemvangnet en 83 kinderen hebben dat jaar een A-diploma behaald en 62 een B-diploma. Het streven is om zoveel mogelijk kinderen te stimuleren een zwemdiploma te behalen. Waar inkomen een drempel is kan een beroep gedaan worden op het zwemvangnet. De ambitie voor zwemdiplomabezit ligt hoog, maar zwemvaardigheid kan niet worden verplicht. Desalniettemin blijkt uit de meting dat in het schooljaar 2015/2016 in groep 7 3% van de leerlingen geen zwemdiploma had tegenover 11% landelijk.

Relaties met andere programma's
Programma 6, 11, 12 en 14.

Doelstellingen/maatschappelijke effecten		
Sport als middel ten behoeve van andere (maatschappelijke) doelen		
Streefdoel/indicator		
Versterken en benutten van de rol van sport (ten aanzien van doelen) in andere beleidsprogramma's Sport vormt een structureel onderdeel van sociaal domein in het algemeen en het gezondheidsbeleid, het jeugdbeleid, welzijnsbeleid en participatie in het bijzonder. Sportverenigingen vervullen een bredere rol dan voor het sporten alleen.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
aandeel sportverenigingen dat maatschappelijk actief is 0-meting 2011: 61%	2-meting 2017: 65%	Met het Actieplan Sport en bewegen en de daaruit voortvloeiende inzet van sportparkmanagers wordt ingezet op het vergroten van de maatschappelijke functie binnen de sportverenigingen. In 2016 zijn al diverse verenigingen gestart met bestaande en nieuwe)maatschappelijke activiteiten zoals het participatieproject op sportpark Marslanden en het entree-onderwijs op het Hoge Laar.

Relaties met andere programma's
Programma 6, 11 en 12.

Doelstellingen/maatschappelijke effecten		
Sterke sportinfrastructuur		
Streefdoel/indicator		
Het bevorderen van vitale sportverenigingen met een aantrekkelijk sportaanbod en die een ontmoetingsplaats zijn voor diverse bevolkingsgroepen.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
Percentage sporters dat lid is van een sportvereniging 0-meting 2010: 56% 1-meting 2012: 52% 2-meting 2014: 54%	3-meting 2016: 60% resultaten meting 2016 nog niet bekend	SSZ heeft binnen de reguliere taken de verenigingen ondersteuning geboden bij het organiseren van kwalitatief en aantrekkelijk sportaanbod o.a. door ondersteuning op het gebied van ledenwerving en verenigingsbeleid. In het kader van het Actieplan sport en bewegen wordt ook ingezet op het stimuleren van verenigingen tot het organiseren van nieuw, vernieuwend en andersoortig sportaanbod en maatschappelijke activiteiten om meer mensen (al dan niet als lid) te binden aan de vereniging
Aandeel verenigingen met stabiel of stijgend ledenaantal 0-meting 2011: 76% 1-meting 2013: 72%	2-meting 2017: 75%	SSZ ondersteunt de verenigingen bij het verhelpen van dit probleem voor zover dit veroorzaakt wordt door organisatorische knelpunten.

Relaties met andere programma's
Programma 6, 11 en 12.

Financiële verantwoording

Financieel overzicht (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting 2016		Begroting t/m raad 19-12-2016		Rekening 2016		Te verklaren verschil t.o.v. begroting 19-12-2016 -= nadeel; += voordeel		
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Saldo
Saldo van baten en lasten	8.768	1.237	9.069	1.237	9.007	1.291	62	55	117
Reservemutaties	231	825	281	841	351	769	-70	-72	-143
Gerealiseerd resultaat	**8.999**	**2.061**	**9.350**	**2.077**	**9.358**	**2.060**	**-8**	**-18**	**-26**

Verschillen ten opzichte van de begroting inclusief begrotingswijzigingen (bedragen x € 1.000)

- = nadeel / + = voordeel	Lasten	Baten	Saldo baten en lasten	Storting reserve	Onttrekking reserve	Gerealiseerd resultaat
Breedtesport	2		2			2
Topsport						
Sportaccommodaties	60	55	114	-70	-72	-28
Totaal	**62**	**55**	**117**	**-70**	**-72**	**-26**

Analyse afwijkingen > € 50.000 tussen begroting na wijziging en programmarekening 2016

Product	afwijking	I/D	Analyse
Sportaccommodaties	-28	I	Het positieve resultaat op de lasten wordt voornamelijk veroorzaakt door lagere kosten EC omdat er onderhoudswerkzaamheden sportaccommodaties verschoven zijn naar een volgend begrotingsjaar. Tegelijkertijd is er daarom minder onttrokken aan de Reserve Onderhoud Sportaccommodaties. Het positieve resultaat op de baten wordt veroorzaakt door een niet geraamde vergoeding door VV Berkum (voordeel 53) in de méérkosten van renovatie kleedkamers. De afwijking in de reservestorting, zijnde het budget 2016 voor renovatie sportvelden, wordt veroorzaakt door besluitvorming door de Raad in deze ná 19-12-2016 en maakt daarom geen onderdeel uit van de gehanteerde Begrotingsbedragen (nadeel 37). Verder is een restbudget op een opdracht EC in de reserve gestort (nadeel 34). Dit restbudget zal in 2017 besteed worden.

Bedragen x € 1.000

De genoemde verschillen passen binnen de door de raad vastgestelde beleidskaders.
I = incidenteel verschil, D = verschil met doorwerking naar latere jaren (structureel of meerjarig incidenteel)
- = nadeel, + = voordeel

Overzicht restant investeringskredieten:

Project	krediet	nieuw	besteding	restant	dekking		
	1-1-2016	krediet	2016	krediet	derden	res./voorz.	expl.rek.
Sportpark Hoge Laar	113		55	58		72	-14
Kleedkamers Berkum 2013	0			0			
Kunstgras Pelikaan	-4			-4			-4
Verlichting Blue Hawks	0			0			
Haalbaarheidsonderzoek WRZV		50	16	34		34	
	109	**50**	**71**	**88**	**0**	**106**	**-18**

Specificatie nieuwe krediet:

Project	Bedrag	Besluit	Toelichting
Haalbaarheidsonderzoek WRZV	50	BW 12-7-2016	
	50		

Specificatie afgesloten krediet:

Project	Bedrag
n.v.t.	

Financiële structuur lasten en baten bestaand beleid (x € 1.000)

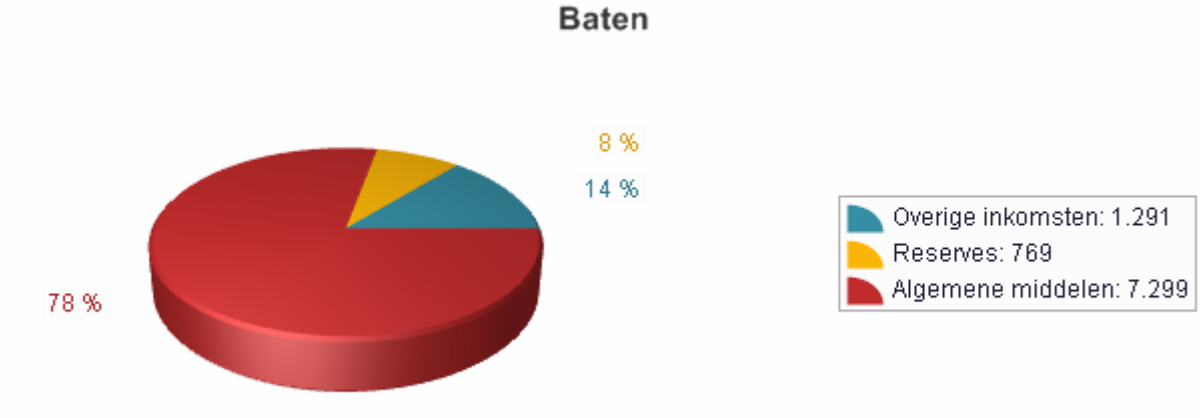

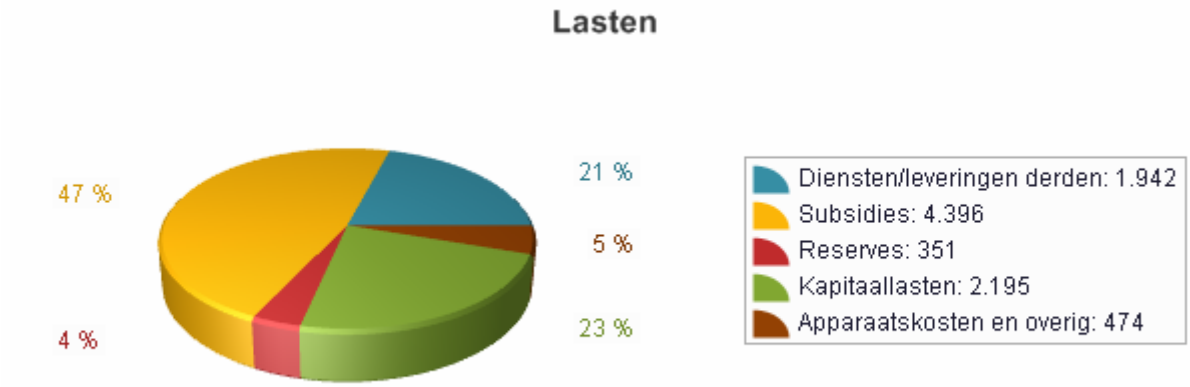

Sociaal domein 11 t/m 14

Programma 11 Samenleving

Beleidsverantwoording

Algemeen

Het programma Samenleving richt zich op preventie. We willen inwoners in een kwetsbare situatie in een zo vroeg mogelijk stadium bereiken, begeleiden en stimuleren bij het vinden van eigen regie door de ondersteuning meer inwonergericht, preventief, integraler en effectiever in te richten.

De kracht van Zwolle is dat we veel met elkaar doen en we het samen regelen. Veel inwoners, vrijwilligers-organisaties, kerken, wijkcentra, scholen en allerlei verenigingen (sport, cultuur, natuur) zetten zich daarvoor in. De Zwolse welzijnspartners en vrijwilligersorganisaties in Zwolle werken al veel samen en weten elkaar en het SWT steeds beter te vinden. Mooie voorbeelden zijn de vele maatjesinitiatieven en de totstandkoming en gebruik van het (vrijwilligers)platform Samen Zwolle!
Dat SamenZwolle.nl werkt werd al snel duidelijk omdat er na 2 maanden al sprake was van 12.243 unieke bezoekers van de website, 110 organisaties die het platform gebruiken voor bijvoorbeeld vacatures en activiteiten en 150 individuele actieve gebruikers.

We willen de positieve inzet van vrijwilligers in de stad beter benutten. Ook in 2016 is het beroep op het vrijwilligerssteunpunt Zwolle Doet, maar ook Stichting Present, Hart voor Zwolle en De gift City aanzienlijk toegenomen en worden voor 2017 (Berap1) en volgende jaren (PPN 2018-2021) passende maatregelen voorgesteld om de ondersteuning en begeleiding op peil te houden. We bieden de vrijwilligersorganisaties de ruimte om samen met het Sociaal Wijkteam te komen tot andere vormen van begeleiding en ondersteuning van mensen (o.a. ondersteuning en ontlasting van mantelzorgers). We willen daarbij ruimte bieden aan initiatieven in het veld (o.a. via Right to Challenge).

Om te bereiken dat iedereen mee kan doen is ook in 2016 het accent op preventie vergroot. Onze partners in het maatschappelijk voorveld hebben gezamenlijk gewerkt aan versteviging van hun onderlinge netwerken en effectieve samenwerking om de mogelijkheden voor o.a. maatschappelijke participatie en dagactivering te vergroten. Daarbij willen zij beter kunnen aansluiten bij de groeiende behoefte aan laagdrempelige en betekenisvolle activiteitenaanbod. Hiermee bereiken we dat inwoners met een uitkering naar vermogen kunnen participeren en er meer inwoners maatschappelijk actief zijn in hun eigen woonomgeving. Naast de maatschappelijke waarde van het vergroten van de participatie van deze groep inwoners gaan we er van uit dat dit ook een kostenbesparing oplevert omdat de inwoners/participanten eerder dan nu het geval is op de voor hen meest geschikte plaats komen en uiteindelijk uit de uitkeringssituatie doorstromen. Vandaar dat voorgesteld wordt bij de Berap 1 2017 en PPN 2018-2012 aanvullende middelen beschikbaar te stellen om 200 uitkeringsgerechtigden per jaar te kunnen begeleiden en ondersteunen.

In 2016 is een aantal nieuwe preventieactiviteiten jeugd(hulp) van start gegaan. Meestal door tussenkomst van de sociale wijkteams konden koppelingen worden gemaakt tussen geschoolde vrijwilligers en jeugdigen en gezinnen met behoefte aan tijdelijke extra ondersteuning. De sociaal emotionele leerlijn THINK is in 2016 op Talentstad doorontwikkeld. THINK draagt bij aan vergroten van weerbaarheid en een beter klimaat in klas en school. Veel andere scholen hebben belangstelling getoond om hiermee ook aan de slag te gaan. Door inzet van proeftuin Deltion Jongerenteam (2016-2017) kon uitval van jongeren en een noodzakelijk beroep op niet vrij toegankelijke jeugdhulp worden voorkomen. Positief neveneffect is een vergroting van de draagkracht van leerkrachten, mentoren en afdelingsleiders ingeval van een ondersteuningsvraag van leerlingen.

Relevante kaderstellende nota's

- Nota wijkacommodaties (2011)
- Nota Doorontwikkeling wijkgericht werken (september 2012)
- Samen maken we de stad gezond, Lokaal gezondheidsbeleid 2012-2015 (september 2012)
- Werken vanuit vertrouwen (december 2012)
- De toekomst van Zwolle, nota jeugdbeleid (december 2012)
- Uitvoeringsplan Gezondheidsbeleid 2012-2015 (2013)
- Op weg naar een meerjarenvisie peuterspeelzaalwerk (april 2013)
- Uitvoeringsprogramma's Sociaal Domein (juni 2014)
- Wmo beleidskader 2014-2017 (december 2014)
- Beleidsplan Jeugdhulp Zwolle 2015-2016 (november 2014)
- Beleidsnota mantelzorgondersteuning en waardering (maart 2015)
- LHBT-aanpak 2016-2017 (vaststelling 2016)
- Transformatieagenda Sociaal Domein (Thema Samenkracht)

Wat hebben we in 2016 bereikt

Doelstellingen/maatschappelijke effecten

- Versterken eigen kracht en het vermogen om zelf het eigen leven te organiseren.
- De kracht van bewoners benutten en hun persoonlijke en gezamenlijke ontwikkeling stimuleren.
- Bevorderen maatschappelijke participatie en economische zelfredzaamheid
- Voorkomen en terugdringen overbelasting van mantelzorgers
- Versterken sociale competenties en burgerschap bij kwetsbare jongeren
- Inzet van preventie ter voorkoming van zwaardere zorg
- Versterken sociale samenhang en leefbaarheid in wijken
- Mensen kennen elkaar en hebben iets voor elkaar over
- Mensen voelen zich veilig en prettig in de eigen buurt
- Mensen durven zo nodig om ondersteuning/hulp te vragen of deze aan te bieden
- Mensen hebben minder eenzaamheidsgevoelens

Streefdoel/indicator

- In de buurten waar in de sociale index 2013 de aspecten participatie en binding onder het Zwolse gemiddelde lagen is sprake van een verbetering van die aspecten in de sociale index 2015
  Voor de buurten waar in de leefsituatie-index 2013 op het aspect sociale participatie sprake was van een score onder het Zwolse gemiddelde is bij de leefsituatie-index 2015 sprake van verbetering van dit aspect. Nb. De leefsituatie-index wordt inmiddels als achterhaald gezien en is daarom niet meer gemaakt. Het aspect sociale participatie wordt grotendeels gedekt door het aspect participatie in de sociale index.
- Voor de buurten waar in de leefbaarheidsindex het aspect woonomgeving (sociaal) onder de stedelijk gemiddelde score ligt is sprake van een verbetering
- De schaalscore voor maatschappelijke (sociale) participatie van Zwolse inwoners is in 2015 gestegen ten opzichte van het jaar 2013
- De schaalscore voor sociaal isolement van Zwolse inwoners van 15 jaar en ouder is in het jaar 2015 gedaald ten opzichte van jaar 2013

Toelichting algemeen
De indicatoren in dit programma zijn afkomstig uit het buurt voor buurtonderzoek (bvb) en de GGD-monitoren. Het buurt voor buurt-onderzoek wordt iedere 2 jaar gehouden. De nieuwste uitkomsten zijn januari 2015 gepubliceerd. De (nul) waarden die hier worden gebruikt zijn nog gebaseerd op het onderzoek 2013. Naast losse indicatoren uit dit onderzoek wordt ook getracht een verbinding te leggen met de ontwikkelde sociale index, leefbaarheidsindex en leefsituatie-index. Deze indexen geven voor iedere Zwolse buurt een beeld gebaseerd op de uitkomsten van bvb en een aantal overige indicatoren.
Op het gebied van gezondheid wordt vaak gebruik gemaakt van de uitkomsten van monitoren van de GGD. Deze monitoren zijn als volgt gepland: Jongerenmonitor in 2015, volwassenen/ouderenmonitor 2016 en kindermonitor 2017. Indien eerder bruikbare gegevens beschikbaar zijn dan worden deze benut voor rapportage, zoals bijv. Checkid voor overgewicht bij kinderen. Indien dat niet het geval is kan de norm voor 2016 niet voor alle indicatoren worden gemeten.

Nulsituatie	Norm van 2016	Wat is in 2016 gerealiseerd
34 % van de mantelzorgers voelt zich tamelijk zwaar belast (24%), zwaar belast (8%) tot overbelast (4%) (2013)	Ondanks de ingrijpende ontwikkelingen in het sociaal domein worden minimaal de waarden van 2013 behouden	32 % van de mantelzorgers voelt zich tamelijk zwaar (25%), zwaar belast (5%) tot overbelast (2%) (2016)
Versterken sociale competenties en burgerschap bij jongeren; ontwikkelen weerbaarheid. Aantal bereikte jongeren (dus niet bezoekers) in de drie jongerencentra in 2013 is 1.000.	Minimaal handhaven van de nulsituatie.	Door het accommodatiegebonden jongerenwerk zijn in 2016 2.331 (2015: 2.168) individuele jongeren actief bereikt.
Voorkomen schooluitval. Het maximale halen uit de schoolloopbaan, stimuleren van jongeren hun diploma's te halen. Aantal bereikte individuele jongeren in 2013 door middel van ambulant jongerenwerk is 1.537.	Minimaal handhaven van de nulsituatie.	In 2016 zijn door het ambulant jongerenwerk en gerelateerde projecten gemeentebreed minimaal 2.293 (2015: 1.852) individuele jongeren bereikt.
De schaalscore voor maatschappelijke (sociale) participatie van Zwolse inwoners van 15 jaar en ouder is in 2013, 5,0.	De schaalscore voor maatschappelijke (sociale) participatie van Zwolse inwoners is gestegen ten opzichte van het jaar 2013.	De waarden zijn gelijk gebleven (5,0) ondanks de ingrijpende ontwikkelingen in het sociaal domein.
De schaalscore voor sociaal isolement van Zwolse inwoners van 15 jaar en ouder is in 2013: 1,4.	De schaalscore voor sociaal isolement van Zwolse inwoners van 15 jaar en ouder is gedaald ten opzichte van jaar 2013.	Dit is gemiddeld over de hele stad gelijk gebleven (1,4) ondanks de ingrijpende ontwikkelingen in het sociaal domein.
2013 70% van de inwoners van Zwolle geeft aan zich verantwoordelijk te voelen voor de leefbaarheid in eigen buurt.	Minimaal handhaven van de nulsituatie	75% van de inwoners van Zwolle geeft aan zich verantwoordelijk te voelen voor de leefbaarheid in eigen buurt.
35% van de inwoners van Zwolle geeft aan zich afgelopen jaar actief ingezet te hebben voor verbeteren van de buurt	Idem	In 2016 geeft 40 % van de inwoners aan zich actief te hebben ingezet voor het verbeteren van de buurt.

69% van de inwoners van Zwolle is actief als vrijwilliger	Idem	In 2016 geeft 67 % van de Zwollenaren aan zich de afgelopen 12 maanden ingezet te hebben als vrijwilliger.
8% van de ouderen en 3% van mensen tussen de 19 en 65 jaar voelt zich weleens ernstig tot zeer ernstig eenzaam	Idem	Deze percentages zijn in 2016 gelijk gebleven.

Relaties met andere programma's

De doelstellingen gericht op het vergroten van de maatschappelijke participatie en zelfredzaamheid hebben een sterke relatie met programma 12.

Doelstellingen/maatschappelijke effecten		
Het verbeteren of behouden van de gezondheid voor alle Zwollenaren, het bevorderen van gelijke kansen op gezondheid, het verkleinen van gezondheidsverschillen en het voorkomen van ziekten.		
Streefdoel/indicator		
• In 2016 daalt het percentage inwoners met overmatig alcoholgebruik, of blijft gelijk • In 2016 daalt het percentage inwoners dat rookt, of blijft gelijk; • In 2016 stijgt het percentage inwoners met een gezond voedingspatroon.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
In 2011 geldt voor 19-65 jarigen: • Het percentage inwoners met overmatig alcoholgebruik is 7% • 24% van de inwoners van Zwolle rookt • 31% van de inwoners eet dagelijks fruit, 40% eet dagelijks groente	Minimaal handhaven van de nulsituatie.	Nog niet bekend. De volwassenenmonitor komt uit in de zomer van 2017.
Streefdoel/indicator		
Preventief ouderengezondheidsbeleid • In 2016 is het percentage ouderen van 80 jaar en ouder die psychisch ongezond zijn gedaald of in ieder geval niet gestegen. • In 2016 voldoet minimaal 62% van de ouderen van 65 jaar en ouder aan de beweegnorm.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
86 % van de ouderen van 80 jaar en ouder is psychisch gezond (ouderenmonitor GGD 2011)	Percentage daalt niet.	Nog niet bekend. De ouderenmonitor komt uit in de zomer 2017.
Inactiviteit neemt sterk toe met de leeftijd. 60 % van de ouderen voldoet aan de beweegnorm. (ouderenmonitor GGD 2011)	Percentage daalt niet.	Idem.
Streefdoel/indicator		
Bevorderen van gezond gewicht bij jongeren van 0-19 jaar. De ontwikkeling van het percentage kinderen en jongeren met een gezond gewicht blijft in Zwolle gunstiger verlopen dan de ontwikkeling van het landelijk gemiddelde percentage.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
Jongeren met een gezond gewicht 4 t/m 13 jaar is 79% (bron: CheckKid 2009) en 12 t/m 23 jaar 75% (bron: Jongerenmonitor 2010).	Minimaal handhaven van de nulsituatie	Op dit moment niet bekend. Vervolg op de CheckKid monitor is in de maak. De jongerenmonitor is voor het eerst gebaseerd op onderzoeken in de klassen 2 en 4 van het voortgezet onderwijs. De leeftijdsindeling en de methode van onderzoek is anders dan voorgaande jaren en er kunnen derhalve geen trends worden aangegeven.

Streefdoel/indicator		
Afname alcoholgebruik onder jongeren. Jongeren beginnen later met het drinken van alcohol, drinken minder vaak en minder vaak grote hoeveelheden. • In 2016 is de groep jongeren van 12-15 die alcohol drinkt maximaal 12% • In 2016 is de omvang van de groep 16-23 jaren die alcohol drinkt maximaal 80%. • In 2016 is de gemiddelde leeftijd waarop wordt begonnen met drinken gestegen naar 15,5 jaar of ouder. • In 2016 is de groep 12-24 jarigen die regelmatig grote hoeveelheden drinkt maximaal 15% • In 2016 is het percentage ouders dat het goed vindt of er niets van zegt dat hun kind drinkt maximaal 27%.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
Omvang van de groep 12-15 jarigen die alcohol drinkt is 14% (2011).	12%	Drinkt wel eens alcohol: Klas 2: 19 % (t.o.v. regio 22%)
Omvang van de groep 16-23 jarigen die alcohol drinkt is 88% (2011).	80%	Drinkt wel eens alcohol: Klas 4: 54% (t.o.v. regio 61%)
Gemiddelde startleeftijd waarop voor het eerst alcohol wordt gedronken is 14,7 jaar (2011).	15,5 jaar	Niet bekend
Omvang van de groep 12-24 jarigen die regelmatig grote hoeveelheden drinkt is 17% (2011).	15%	Klas 2 12% (t.o.v. regio 25%) Klas 4 38% (t.o.v. regio 52%)
Percentage ouders dat het goed vindt of er niets van zegt dat hun kind drinkt: 30% (2011)	27%	Klas 2: 18% (t.o.v. regio 23%) Klas 4: 40% (t.o.v. regio 48%)
Streefdoel/indicator		
Er is een sport- en beweegaanbod voor inwoners van Zwolle, met of zonder beperking en ongeacht de leeftijd. Zwolse inwoners bewegen meer • Maximaal 8% van de kinderen van 0-12 jaar is inactief of matig actief in 2016; • in 2016 voldoet minimaal 66% van de 12-15 jarigen aan de beweegnorm; • In 2016 voldoet minimaal 60% van de volwassenen aan de beweegnorm; Op 18 scholen kunnen kinderen binnen en buiten schooltijd sporten.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
10% (2010) van de kinderen van 0-12 jaar is inactief of matig actief.	Maximaal 8%	Wordt dit jaar niet gemeten.
66% (2011) van de 12-15 jarigen voldoet aan de beweegnorm.	Minimaal handhaven van de nulsituatie	
In 2011 voldoet 69% van de volwassenen aan de Nederlandse norm gezond bewegen.	Minimaal handhaven van de nulsituatie	
Er zijn 17 scholen (2012) waar de jeugd binnen en buiten schooltijd dagelijks kan sporten	18	Er zijn op 14 scholen vakdocenten (bewegingsonderwijs) gedetacheerd vanuit SportServiceZwolle die ook wijkgericht aanbod verzorgen. Daarnaast zijn er op de scholen van OOZ eigen vakdocenten actief. In de omgeving van die scholen is ook wijkgericht aanbod van SSZ beschikbaar.

Toelichting

Cijfers over ouderen en volwassenen zijn op dit moment nog niet bekend. In de zomer komen zowel de ouderen als de nieuwe volwassenenmonitor uit.
De jongerenmonitor is nu gebaseerd op onderzoeken in de klassen 2 (13/14 jaar) en 4 (15/16 jaar) van het voortgezet onderwijs en daarom de cijfers m.b.t. alcoholgebruik niet vergelijkbaar. De leeftijdsindeling en de methode van onderzoek is anders dan voorgaande jaren en er kunnen derhalve geen trends worden aangegeven. De cijfers die zijn gegeven zijn percentages in beide klassen, met het gemiddelde percentage voor de regio IJsselland als vergelijkingsmateriaal.

Relaties met andere programma's

Jeugd en alcohol heeft een relatie met het verslavingsbeleid evenals toezicht en handhaving. Dit onderwerp wordt echter primair vanuit het gezondheidsbeleid vorm gegeven. Bevorderen van bewegen heeft een relatie met programma 10.

Doelstellingen/maatschappelijke effecten		
Het versterken van het opvoedklimaat in gezinnen, wijken, scholen, kinderopvang en peuterspeelzalen (opvoeden versterken). Het ondersteunen van kinderen, jongeren en ouders/verzorgers bij opgroeien en opvoeden.		
Streefdoel/indicator		
Iedere peuter kan een voorschoolse voorziening (kinderopvang en/of peuterspeelzaal) bezoeken, waardoor een goede start op de basisschool wordt ondersteund. Gemiddelde bezetting peuterspeelzalen: 88% - 95%		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
Gemiddelde bezetting peuterspeelzalen 2013: 94,84%	Tussen 88% en 95%	85,7% (voorlopig cijfer, gebaseerd op realisatie 1e helft 2016).
Gebruik voorschoolse voorziening (kindermonitor 2013): • kinderopvang 51% • peuterspeelzaal 13%	De kindermonitor komt 4-jaarlijks uit.	Nieuwe meting komt beschikbaar in 2018.
% kinderen dat vanwege geldgebrek geen voorschoolse voorziening bezoekt (kindermonitor 2013): 8%	De kindermonitor komt 4-jaarlijks uit.	Nieuwe meting komt beschikbaar in 2018.
Streefdoel/indicator		
De kwaliteit van peuterspeelzalen en kinderopvanglocaties is gewaarborgd door jaarlijks de wettelijke controles door de GGD te laten uitvoeren en waar nodig handhavend op te treden.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
2011: naleving na 1ste controle: 42,5%	-	91% naleving na 1e controle.
Streefdoel/indicator		
Kinderen en hun ouders ondersteunen bij opvoed- en opgroei problemen.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
Kindermonitor 2013 Normale psychosociale gezondheid (0-12 jaar): 84% Afgelopen 3 maanden gepest (0-12 jaar): 35% Ouder: mijn kind kan voor zichzelf op komen (0-12 jaar): 93% Ouder heeft zich het afgelopen jaar zodanig zorgen gemaakt over de opvoeding dat er behoefte was aan deskundige hulp (0-12 jaar): 29%	De kindermonitor komt 4-jaarlijks uit.	In 2016 zijn ouders en kinderen vanuit de sociale wijkteams, jeugdgezondheidszorg en (school)maatschappelijk werk ondersteund. De samenwerking tussen sociale wijkteams en scholen is verstevigd. Daarnaast zijn gerichte interventies ingezet ter versterking van weerbaarheid van kinderen, jongeren en/of ouders zoals Marietje Kessels (PO) en proeftuin THINK Talentstad (VO), proeftuin Deltion Jongerenteam (Mbo) en in 2015 gestarte preventieactiviteiten jeugdhulp. Maatschappelijke effecten op de indicatoren worden zichtbaar in de kindermonitor 2018.

Toelichting
Na de transitie jeugdhulp in 2015 zijn in 2016 stappen gemaakt op het gebied van transformatie. Meer preventief werken bij opgroeien en opvoeden is één van de speerpunten binnen het transformatiethema ondersteunen en versterken van 'Samenkracht' (nota Transformatie sociaal domein, juni 2016). We streven ernaar opgroeien en opvoeden zo optimaal mogelijk te laten verlopen voor alle jeugdigen. Als zich problemen voordoen, streven we ernaar die zo snel mogelijk te signaleren en aan te pakken. We investeren daarom extra in preventie en een positief opvoedklimaat in gezinnen in verenigingen en op scholen en voorschoolse voorzieningen. We maken daarbij optimaal gebruik van de kracht van jeugdigen en gezinnen zelf en hun sociale netwerk. Met deze beweging is een maatschappelijk belang gediend - zoveel mogelijk jeugdigen kunnen in hun eigen leefomgeving en gezin positief opgroeien - maar ook een financieel belang - hoe zwaarder de benodigde hulp, hoe duurder -. In de begroting 2017 is incidenteel geld beschikbaar gesteld voor een eerste stap in het versterken van preventie jeugd.

Informatie over de bezetting peuterspeelzalen over heel 2016 is nog niet beschikbaar. De bezetting over de eerste helft 2016 is wel bekend. Die is iets lager dan de doelstelling van minimaal 88%. Daarbij tekenen wij aan dat de bezetting over het eerste half jaar altijd lager is dan de bezetting over het volledige jaar. Daarnaast zijn er in 2016 extra plekken gerealiseerd waardoor enerzijds meer kinderen uit de doelgroep zijn bereikt, maar anderzijds de gemiddelde bezetting iets lager kan zijn uitgevallen. Op basis van het resultaat over het eerste half jaar zal de realisatie over het hele jaar naar verwachting wél boven de 88% uitkomen.

Relaties met andere programma's
Bij de jeugdhulp ligt er vooral een relatie met de programma's 12 en 13.

Doelstellingen/maatschappelijke effecten		
Vergroten bespreekbaarheid seksuele diversiteit (LHBT: Lesbiennes-Homoseksuelen-Biseksuelen-Transgenders)		
Streefdoel/indicator		
Vaststellen LHBT-aanpak 2016-2017		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
Dit programma heeft geen specifieke activiteiten.		In 2016 is het uitvoeringsprogramma LHBT 2016-2017 vastgesteld, met daarin 5 speerpunten. Het COC neemt de uitvoering van de speerpunten in het uitvoeringsplan voor een groot deel voor haar rekening, waarbij contacten met onderwijs- en zorginstellingen en het COA al zijn gelegd en verder zijn uitgebreid. Er zijn structurele activiteiten in het onderwijs, voor ouderen, voor mensen met een beperking en voor jongeren. We zien dat steeds meer scholen LHBT hebben opgenomen in het curriculum. Het educatieprogramma rondom de voorstelling Boys don't Cry bevindt zich in de afrondende fase. Dit is afgestemd met o.a. Deltion. Daarnaast voeren we gesprekken om het thema 'LHBT' bespreekbaar te maken en op de kaart te zetten. Daarnaast verbinden we partijen aan elkaar, zodat activiteiten breder gedragen worden. We zijn als gemeente zichtbaar op dit thema. In Zwolle moet iedereen zichzelf kunnen zijn: er is een regenboogloper geopend in 2016 en afgelopen jaren hebben we meegevaren met de Gay Pride in Amsterdam. Op o.a. de coming out dag hangen de regenboogvlaggen op het stadhuis, stadskantoor en de Peperbus.

Financiële verantwoording

Financieel overzicht (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting 2016		Begroting t/m raad 19-12-2016		Rekening 2016		Te verklaren verschil t.o.v. begroting 19-12-2016 -= nadeel; += voordeel		
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Saldo
Saldo van baten en lasten	13.177	23	13.221	696	12.702	751	519	56	575
Reservemutaties		42		142	219	153	-219	11	-208
Gerealiseerd resultaat	**13.177**	**64**	**13.221**	**838**	**12.921**	**904**	**301**	**66**	**367**

Verschillen ten opzichte van de begroting inclusief begrotingswijzigingen (bedragen x € 1.000)

- = nadeel / + = voordeel	Lasten	Baten	Saldo baten en lasten	Storting reserve	Onttrekking reserve	Gerealiseerd resultaat
Vrijwilligersbeleid	25		25			25
Beleid accommodaties	91		91	-140	53	4
Sociaal cultureel werk	-9		-9			-9
Wijkorganisaties	12		12			12
Welzijnsbeleid	38		38		-23	14
Zelforganisatie minderheden	232	49	281			281
Ouderenbeleid	-9	8	-2			-2
Beleid meervoud. problematiek	6	21	28			28
Jeugdgezondheid uniform	20		20			20
Jongerenbeleid	5		5			5
Opvoedingsonderst/ontwikkeling	14		14			14
Peuterwerk				-72		-73
Wijkmanagement	66		66	-7	-19	41
Leefbaarheid en wijkveiligheid	29	-23	6			6
Totaal	**519**	**56**	**575**	**-219**	**11**	**367**

Analyse afwijkingen > € 50.000 tussen begroting na wijziging en programmarekening 2016

Product	afwijking	I/D	Analyse
Beleid accommodaties	+4	I	De lagere lasten komt voornamelijk door minder uitgaven voor het onderhoud van niet gemeentelijke wijkcentra dan verwacht. De restant gelden zijn in de reserve gestort ten behoeve van toekomstig onderhoud aan de wijkcentra.
Zelforganisatie minderheden	+281	I	Een deel van deze middelen is begroot voor de verhoging van de subsidie voor Stichting Vluchtelingenwerk in 2016 vanwege de verhoogde instroom van statushouders. Vluchtelingenwerk kon de instroom van statushouders binnen de bestaande capaciteit en middelen opvangen. Dit komt vooral door een nieuwe manier van werken waarbij Vluchtelingenwerk meer gebruik maakt van het aanbod van partners in de stad zoals welzijnspartijen en het SWT. Datzelfde geldt voor partners die (financiële) ondersteuning krijgen bij het bevorderen van integratie. Door de samenwerking van deze partners in het maatschappelijke voorveld wordt effectiever en efficiënter gewerkt waardoor een deel van de begrote middelen achteraf niet nodig is gebleken.
Peuterwerk	-73	I	De negatieve afwijking op de reservestorting wordt veroorzaakt door een niet geraamde reservestorting op basis van RB 9-1-2017. Deze storting wordt gedekt vanuit bij de Meicirculaire 2016 verkregen middelen Gemeentefonds.
Wijkmanagement	+41	I	Binnen de diverse wijk budgetten zijn allemaal kleine onderbestedingen geweest wat resulteert in een totale onderbesteding op het product wijkmanagement. Daarnaast loopt het project jeugd in stadshagen nog door in 2017. Dit zorgt voor een afwijking in de lasten, maar hier staat ook een lagere reserve onttrekking tegenover.

Bedragen x € 1.000

De genoemde verschillen passen binnen de door de raad vastgestelde beleidskaders.
I = incidenteel verschil, D = verschil met doorwerking naar latere jaren (structureel of meerjarig incidenteel)
- = nadeel, + = voordeel

Overzicht restant investeringskredieten:

Project	krediet 1-1-2016	nieuw krediet	besteding 2016	restant krediet	dekking derden	dekking res./voorz.	dekking expl.rek.
Jongerenbudget 12/13	19			afgesloten			
Diezerpoort sociaal	487		50	437		437	
Jongerenbudget 2013	50			afgesloten			
CJG/Jeugd	48			afgesloten			
Onderzoek netwerkonderst. buurt-wijk	10			10	10		
Implementatie 3D	-436	466	634	-604	-604		
	178	**466**	**684**	**-157**	**-594**	**437**	**0**

Specificatie nieuwe krediet:

Project	Bedrag	Besluit	Toelichting
Implementatie 3D	466	Begroting 2016	
	466		

Specificatie afgesloten krediet:

Project	Bedrag
Jongerenbudget 12/13	19
Jongerenbudget 2013	50
CJG/Jeugd	48
	117

Financiële structuur lasten en baten bestaand beleid (x € 1.000)

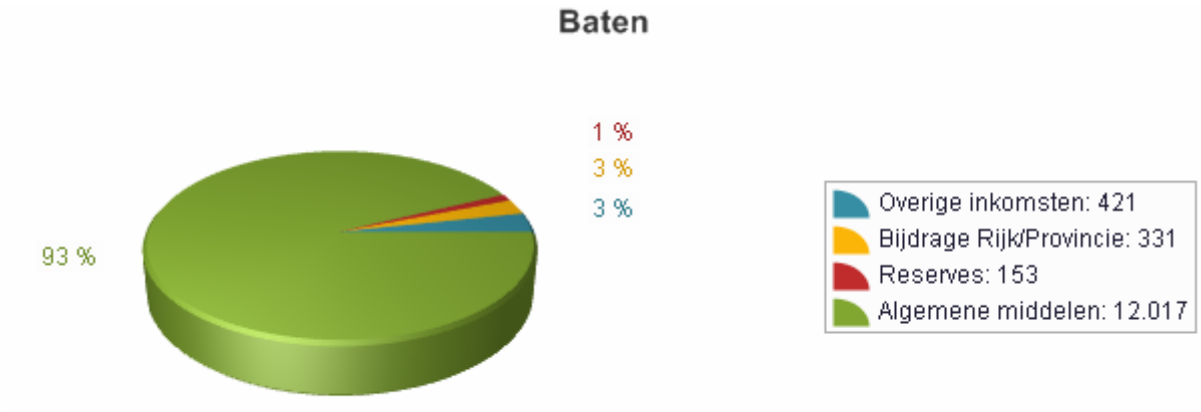

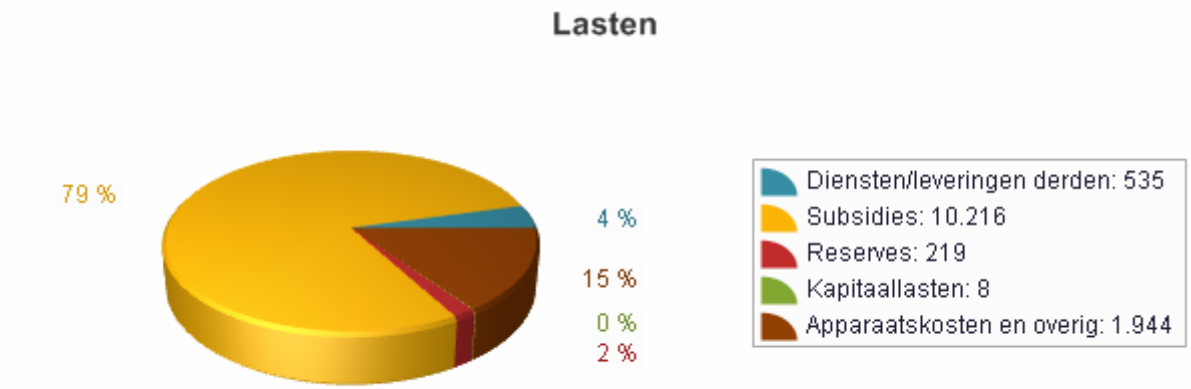

Programma 12 Inwonersondersteuning

Beleidsverantwoording

Algemeen

Het uitgangspunt van het programma Inwonersondersteuning is dat iedereen meedoet. Het belangrijkste doel van het beleid binnen dit begrotingsprogramma is om alle inwoners, jong en oud de mogelijkheden te bieden om mee te doen. Daarmee bevorderen we, samen met maatschappelijke partners en werkgevers, (economische) zelfredzaamheid en participatie en zetten wij in op het voorkomen van sociaal isolement.
Vanuit het programma Inwonersondersteuning ondersteunen wij via voorzieningen op maat, datgene wat inwoners niet zelf op eigen kracht of met hulp van het eigen sociale netwerk kunnen realiseren.

De belangrijkste ontwikkelingen die hebben plaatsgevonden binnen het programma Inwonersondersteuning in 2016 zijn:

- Maatschappelijke ondersteuning:

In 2016 is naast de transitie vraagstukken vooral ingezet op de transformatie.

- In 2016 heeft een verdere doorontwikkeling plaatsgevonden van de sociale wijkteams. Wij zien dat de vraag naar ondersteuning van inwoners die zich melden bij het SWT vooralsnog toeneemt. Dit heeft geresulteerd in een toename van de inzet van maatwerkvoorzieningen Wmo (met name de inzet van Diensten in/aan huis (Diah). Deze vorm van ondersteuning kent geen wachtlijst. Wanneer mensen ondersteuning nodig hebben, wordt deze geleverd door de door de inwoner gekozen gecontracteerde aanbieder (ZIN) of wordt een Pgb beschikbaar gesteld. Dit heeft tot gevolg dat een deel van de 'krapte' binnen het Sociaal Domein, zoals de wachtlijsten BW, en voor een kleiner deel jeugdzorg en druk vanuit aanpalende terreinen (krapte woningmarkt, druk vanuit Wlz, GGZ, zorgverzekering) wordt 'opgelost' door het inzetten van Diah. Door het versterken van het voorveld, te werken aan integrale arrangementen thuisondersteuning, versterken SWT's en afstemming binnen sociaal domein op het gebied van toegang en contractering willen we dit bijsturen.
- In 2016 is gezamenlijk met de aanbieders van diensten aan huis en de participatieraad gestart met de verdere doorontwikkeling van de resultaatgerichte trajectfinanciering. Dit heeft geleid tot het ontwikkelen van integrale arrangementen thuisondersteuning en nadere uitwerking kwaliteit. Dit zal in 2017 worden geïmplementeerd.
- In 2016 is het eerste cliëntervaringsonderzoek Wmo uitgevoerd.
- In 2016 is de functie van toezicht binnen de Wmo verder uitgewerkt mede in relatie tot het contractmanagement van onze gecontracteerde aanbieders en is ervaring opgedaan met de eerste onderzoeken van de toezichthouder Wmo.

- Werk- en re-integratie

De arbeidsmarkt is in ontwikkeling en in 2016 zijn we er samen met werkgevers en andere partners in geslaagd om meer mensen (t.o.v. 2015) vanuit de bijstand aan het werk te krijgen. We hebben gezamenlijk stappen gezet in de richting van een inclusieve arbeidsmarkt. Tegelijkertijd zijn wel meer inwoners afhankelijk geworden van uitkering en ondersteuning. De economische voorspoed is voor veel mensen zichtbaar, maar niet voor iedereen. Juist mensen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt blijken een groter beroep te doen op de ondersteuning van gemeenten.

- In 2016 hebben we de samenwerking tussen de afdeling Werk Re-integratie en Arbeidsontwikkeling en Wezo verder versterkt. Dit leidt tot een samenwerkende netwerkorganisatie die gericht is op het arbeidsfit krijgen van bijstandscliënten. Zij hebben daarmee een bijdrage geleverd aan het samen met werkgevers en partners in publiek-private samenwerking aan de slag krijgen van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.
- Het Werkbedrijf Regio Zwolle is twee jaar actief. De lichte netwerkstructuur heeft geleid tot een samenwerking tussen werkgevers-, werknemersorganisaties, onderwijs, UWV en de 14 gemeenten in de ArbeidsmarktRegio Zwolle. De samenwerking heeft er voor gezorgd dat de doelstelling voor de banenafspraak (mensen met een arbeidsbeperking aan het werk) in 2016 in onze regio is gehaald. Regionaal is een schakel-makelpool actief om de verbinding te leggen voor jongeren die vanuit het Praktijk en Speciaal Onderwijs naar de arbeidsmarkt moeten worden geleid.
- In het Werkbedrijf Regio Zwolle zijn de instrumenten voor werkgevers (zoals subsidies) geharmoniseerd, zodat werkgevers in de gehele arbeidsmarktregio hetzelfde krijgen. Er zijn afspraken gemaakt over regionale werkgeversdienstverlening en het transparant maken van arbeidsfitte kandidaten (met en zonder arbeidsbeperking). De gemeente Zwolle heeft inmiddels alle arbeidsfitte kandidaten in beeld gebracht.
- De samenwerking economie-onderwijs-arbeidsmarkt heeft extra aandacht, vanwege de veranderingen op de arbeidsmarkt. In 2016 is door de partners vanuit deze driehoek een hernieuwde start gemaakt om de samenwerking te verstevigen. In 2017 zal dit een vervolg krijgen door met elkaar vanuit economische kansen en samen met het onderwijs te zorgen dat er meer mogelijkheden komen voor mensen met een (potentiële) afstand tot de arbeidsmarkt.
- In 2016 is vanuit het Sociale Wijkteam ingezet op maatschappelijke participatie van bijstandsgerechtigden. Maatschappelijke partners uit het voorveld hebben samen met SWT mensen begeleid naar bijvoorbeeld vrijwilligerswerk en soms zelfs betaald werk. De partners voor arbeidsmatige dagbesteding hebben in 2016 enkele kandidaten geleid naar een beschutte werkplek in hun organisatie (vanuit de SROI-afspraak in hun contracten). In 2017 zal dit verder worden vormgegeven.

- Jeugdhulp

We zijn als gemeente inmiddels 2 jaar verantwoordelijk voor het uitvoeren van de Jeugdwet. We zijn volop in beweging, op alle fronten. We zijn overtuigd van de meerwaarde van de decentralisatie (hulp en ondersteuning dichtbij het kind, normalisering en de-medicalisering) en de transformatie. We zien een spanningsveld tussen budgetten, zorgverbruik, en de transformatie-beweging. Bij de begrotingsbehandeling 2017 heeft de raad besloten om additionele middelen beschikbaar te stellen om zorgcontinuïteit en inzet op transformatie in balans te brengen.

- In 2016 hebben we ingezet op preventie, het innovatieproces *Zwolse Jeugd in beweging*', het versterken van de samenhang in de toegang: doorontwikkeling SWT en de verbinding met de huisartsen en het onderwijs, de transformatie gecontracteerde jeugdhulp, de jongerenindex en cliëntenparticipatie.
- 2016 was het eerste jaar sinds de decentralisatie dat we inzicht hadden in cijfers. Vanuit het CBS zijn er veel gegevens beschikbaar over aantallen en percentages, die tevens kunnen worden vergeleken met geheel Nederland en andere vergelijke steden. Zwolle bevindt zich landelijk gezien in het middensegment als het gaat om het gebruik van de jeugdhulp.
- In 2016 hebben we onverminderd ingezet op het voorkomen van problemen en als die er toch zijn, vroegtijdig te signaleren en aan te pakken om zo zoveel mogelijk kinderen en jongeren te laten opgroeien in hun eigen leegomgeving en gezin, waarbij wordt uitgegaan van het zelforganiserende vermogen, eigen kracht en maatwerk.

Relevante kaderstellende nota's

De Jeugdwet, de Participatiewet en de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 (Wmo 2015) vormen de belangrijkste wettelijke kaders voor dit begrotingsprogramma.

Algemeen
- Visie Sociaal Domein 'Werken vanuit vertrouwen' (raadsbesluit 2012)
- Uitvoeringsprogramma sociale wijkteams (raadsbesluit 30 juni 2014)
- Transformatie agenda Sociaal Domein

Maatschappelijke ondersteuning
- Beleidsplan Wmo 2015-2018
- Kadernota Dagbesteding 'Ondersteuning van kwetsbare inwoners met dagbesteding en bijzonder werk' (raadsbesluit 14 oktober 2013)
- Uitvoeringsprogramma dagbesteding 'Verbonden met de samenleving' (raadsbesluit 30 juni 2014)
- Kadernota Diensten in en aan huis "Langer zelfstandig leven en opgroeien" (raadsbesluit 14 oktober 2013)
- Uitvoeringsprogramma Diensten in en aan huis, Huishoudelijke hulp en Individuele begeleiding (raadsbesluit 30 juni 2014)

Participatie
- Kadernota Participatiewet 'Meedoen mogelijk maken'
- Kadernota Dagbesteding 'Ondersteuning van kwetsbare inwoners met dagbesteding en bijzonder werk'.
- Uitvoeringsprogramma participatiewet 'Meedoen mogelijk maken'
- Uitvoeringsprogramma dagbesteding 'Verbonden met de samenleving'
- Sociaal Akkoord IJssel-Vecht, Werkprogramma Sociaal Akkoord IJssel-Vecht
- Marktbewerkingsplan Regionaal Werkbedrijf Regio Zwolle
- Implementatieplan Stekker4
- Visie op Regionale Werkgeversdienstverlening Regio Zwolle
- Nota op weg naar een inclusieve arbeidsmarkt (2015)
- Sectorplan Regio Zwolle gaat inclusief (samenwerkende SW bedrijven)
- Regioplan Taal (Web)

Jeugd
- De toekomst van Zwolle, nota jeugdbeleid (december 2012)
- Beleidsplan jeugdhulp 2015-2016 (november 2014)

Wat hebben we in 2016 bereikt

Doelstellingen/maatschappelijke effecten

Maatschappelijke ondersteuning

Inwoners in Zwolle met een beperking of met chronisch psychische of psychosociale problemen zijn zelfredzaam en kunnen participeren in de samenleving. Ondersteuning vindt zoveel mogelijk plaats in de eigen leefomgeving zodat inwoners zolang mogelijk zelfstandig kunnen blijven wonen.

- Laagdrempelige toegang: de ondersteuning wordt zo dicht mogelijk bij mensen in de buurt georganiseerd, door de sociale wijkteams (SWT) zodat tijdig de noodzakelijke ondersteuning beschikbaar is.
- Passende ondersteuning: de ondersteuning draagt bij aan het versterken van de zelfredzaamheid van de inwoner en de mogelijkheden om te participeren in de samenleving.
- Inzet maatwerkvoorzieningen: in aanvulling op de eigen kracht, de kracht van het sociale netwerk en de inzet van voorliggende voorzieningen, is er daar waar noodzakelijk passende ondersteuning beschikbaar die aansluit op de persoonlijke situatie en behoefte (maatwerkvoorzieningen).

Streefdoel/indicator

- De schaalscore voor maatschappelijke (sociale) participatie van Zwolse inwoners met een beperking of een chronische ziekte van 18 jaar en ouder is in jaar 2016 gestegen ten opzichte van het jaar 2014 (bron: buurt voor buurtonderzoek).
- De schaalscore voor sociaal isolement van Zwolse inwoners van 18 jaar en ouder met een beperking of een chronische ziekte is in het jaar 2016 gedaald ten opzichte van 2014 (bron: buurt voor buurtonderzoek).

Nulsituatie	Norm van 2016	Wat is in 2016 gerealiseerd
De schaalscore voor maatschappelijke (sociale) participatie van Zwolse inwoners van 18 jaar en ouder met een beperking of een chronische ziekte is in 2014, 4,4.	De schaalscore voor maatschappelijke (sociale) participatie van Zwolse inwoners met een beperking of een chronische ziekte is in jaar 2016 gestegen ten opzichte van het jaar 2014.	De norm is gerealiseerd. De schaalscore voor maatschappelijke (sociale) participatie van Zwolse inwoners van 18 jaar en ouder met een beperking of een chronische ziekte is in 2016, 4,5. Een lichte stijging t.o.v. 2014.
De schaalscore voor sociaal isolement van Zwolse inwoners van 18 jaar en ouder met een beperking of een chronische ziekte is in 2014, 2,3. (de schaalscore is opnieuw berekend om de weging hetzelfde te hebben als in 2016).	De schaalscore voor sociaal isolement van Zwolse inwoners van 18 jaar en ouder met een beperking of een chronische ziekte is in het jaar 2016 gedaald ten opzichte van jaar 2014.	De norm is gerealiseerd. De schaalscore voor sociaal isolement van Zwolse inwoners van 18 jaar en ouder met een beperking of een chronische ziekte is in 2016, 2,2. Een lichte daling t.o.v. 2014.

Streefdoel/indicator

Inwoners in Zwolle weten bij problemen en vragen over hulp en ondersteuning het Sociaal Wijkteam (SWT) te vinden.

Nulsituatie	Norm van 2016	Wat is in 2016 gerealiseerd
Nulsituatie wordt eind 2015 vastgesteld.	In 2016 is het aantal inwoners dat het SWT weet te vinden bij problemen en vragen over hulp en ondersteuning gestegen.	Nulmeting heeft plaatsgevonden: Bekendheid met het Sociaal Wijkteam bij inwoners Zwolle 18+. Hebt u wel eens contact gehad met het Sociaal Wijkteam ? • Ja: 10% • Nee, ik heb nog nooit van het Sociaal Wijkteam gehoord: 44% • Nee, maar ik heb wel eens van het Sociaal Wijkteam gehoord: 46%

Streefdoel/indicator

Inwoners ervaren dat de geboden ondersteuning een bijdrage levert aan de gestelde doelen ten aanzien van de zelfredzaamheid en het kunnen participeren in de samenleving.

- % van de bezoekers SWT waarbij de inwoner de ondersteuning van het SWT met een voldoende beoordeelt
- % van de inwoners die gebruik maakt van een maatwerkvoorziening beoordeelt dat deze bijdraagt aan de zelfredzaamheid en participatie

Nulsituatie	Norm van 2016	Wat is in 2016 gerealiseerd
Nulsituatie wordt eind 2015 vastgesteld. In 2016 wordt gestart met het uitvoeren van cliëntervaringsonderzoeken.	In 2016 is het % bezoekers SWT dat de ondersteuning van het SWT met een voldoende beoordeelt gestegen.	In 2016 is het cliëntervaringsonderzoek Wmo voor het eerst uitgevoerd. Hiermee is een nulsituatie bepaald. Kwaliteit van de ondersteuning: • Ik vind de kwaliteit van de ondersteuning die ik krijg goed: (helemaal) eens 79% • De ondersteuning die ik krijg, past bij mijn hulpvraag: (helemaal) eens 75%

		Effect van de ondersteuning: • Door de ondersteuning die ik krijg, kan ik beter de dingen doen die ik wil: (helemaal) eens 73% • Door de ondersteuning die ik krijg, kan ik mij beter redden: (helemaal) eens 82% • Door de ondersteuning die ik krijg, heb ik een betere kwaliteit van leven: (helemaal) eens 72%

Streefdoel/indicator		
Inwoners in Zwolle maken gebruik van hun eigen mogelijkheden, die van hun netwerk en van voorliggende voorzieningen en worden hierin ondersteund: het beroep van inwoners op maatwerkvoorzieningen evenals op minder zware vormen, wordt minder. • aantal inwoners dat gebruik maakt van een maatwerkvoorziening daalt.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
Maatwerkvoorzieningen: Voorzieningen diensten in/aan huis • Op 1-1- 2015 maken 3.385 inwoners gebruik van huishoudelijke ondersteuning en 1.299 van individuele begeleiding. • Van kortdurend verblijf maken 20 inwoners gebruik. • In 2014 zijn er 417 woonvoorzieningen verstrekt • In 2014 zijn er 497 vervoervoorzieningen verstrekt • In 2014 zijn er 290 rolstoelen verstrekt.	In 2016 is het aantal huishoudens dat gebruik maakt van maatwerkvoorzieningen gedaald.	Voorzieningen diensten in/aan huis • Op 31-12-2016 maken 2.495 inwoners gebruik van huishoudelijke ondersteuning en 1.350 inwoners van individuele begeleiding.(incl. kortdurend verblijf) • Van kortdurend verblijf maken 8 inwoners gebruik. • In 2016 zijn 317 woonvoorzieningen verstrekt. • In 2016 zijn 377 vervoersvoorzieningen toegekend. • In 2016 zijn 415 rolstoelen toegekend.(in 2014 zijn minder rolstoelen verstrekt dan in andere jaren, het aantal verstrekte rolstoelen in 2016 ligt meer in lijn met het aantal verstrekte rolstoelen in de jaren ervoor.)

Relaties met andere programma's

Er is een toename van het aantal inwoners dat zich bij het SWT meldt met een ondersteuningsvraag. Dit resulteert in een toename van de toewijzing van de maatwerkvoorzieningen. De Diah (HH en IB) kent i.t.t. andere vormen van ondersteuning binnen het sociaal domein geen wachtlijsten. Wanneer mensen ondersteuning nodig hebben, wordt deze geleverd door de door de inwoner gekozen gecontracteerde aanbieder (ZIN) of wordt een pgb beschikbaar gesteld. Dit heeft tot gevolg dat een deel van de 'krapte' binnen het Sociaal Domein, zoals de wachtlijsten binnen BW, en voor een kleiner deel jeugdzorg en druk vanuit aanpalende terreinen (krapte woningmarkt, druk vanuit Wlz, GGZ, zorgverzekering) wordt 'opgelost' door het inzetten van individuele begeleiding Wmo. Door het versterken van het voorveld, te werken aan integrale arrangementen thuisondersteuning, versterken SWT's en afstemming binnen sociaal domein op het gebied van toegang en contractering sturen we de inzet van de IB bij.

Er zijn relaties met de andere programma's binnen het sociaal domein: 1, 11, 13 en 14.

Doelstellingen/maatschappelijke effecten		
Werk en re-integratie Preventie: Het zoveel mogelijk voorkomen dat inwoners bijstandsafhankelijk worden, met enerzijds als doel vergroten maatschappelijke waarde/economische zelfredzaamheid en anderzijds als doel schadelast beperking (lagere bijstandslasten). Economische zelfredzaamheid: Het vergroten van de economische zelfredzaamheid: mensen afhankelijk van een uitkering die kunnen werken, werken naar vermogen. Regionale arbeidsmarkt: Invulling geven aan de regionaal gemaakte afspraken ter bevordering van arbeidsparticipatie van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt (waaronder ook invulling nieuw beschut werken)		
Streefdoel/indicator		
Het percentage mensen dat zich bij de Poort heeft gemeld voor gemeentelijke (Participatiewet-)ondersteuning en vervolgens geen formele bijstandsaanvraag heeft gedaan.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
In 2015 is gestart met de registratie van alle meldingen m.b.t. doelmatigheid aan de poort. Tot 2015 werden alleen de aanvragen geregistreerd waarbij de aanvraag van de uitkering werd toegekend. Er is daarom nog geen nulmeting vanuit 2013 of 2014 te geven.	In 30% van de meldingen aan de Poort wordt geen bijstandsaanvraag gedaan in het vervolgproces.	In 2016 heeft meer dan 30% (33%) van de meldingen aan de Poort niet geleid tot een bijstandsaanvraag. Deze doelstelling is gehaald. Door middel van onze dienstverlening aan de Poort zijn aanvragers direct naar werk begeleid of is vanwege een andere reden afgezien van een aanvraag.

Streefdoel/indicator

- Het aantal huishoudens dat sociaal economisch zelfredzaam is door inkomsten uit loondienst of onderneming of het volgen van een opleiding neemt toe. (Volledige uitstroom uit de uitkering).
- Het aantal bijstandsafhankelijke huishoudens met inkomsten uit loondienst of onderneming neemt toe. (Gedeeltelijke uitstroom uit de uitkering).
- Het aantal bijstandsafhankelijke jongeren dat een opleiding/leerwerkbaan of baan krijgt.

Nulsituatie	Norm van 2016	Wat is in 2016 gerealiseerd
Nulsituatie 2013: afname aantal bijstandsafhankelijke huishoudens door inkomsten uit loondienst of onderneming of het volgen van een opleiding: 405. Streefcijfer 2015 is 455.	Norm voor 2016 is 475. (De afname aantal bijstandsafhankelijke huishoudens door inkomsten uit loondienst of onderneming of het volgen van een opleiding is beperkt hoger dan het streefcijfer in 2015, omdat de arbeidsmarkt 'ruim' blijft (veel werkzoekenden, weinig vacatures)).	De norm van 475 is gehaald. Waarvan 69 door uitstroom naar een opleiding en 29 naar zelfstandig ondernemerschap. De overige uitstroom was naar werk in dienstverband.
Nulsituatie 2013: aandeel bijstandsafhankelijke huishoudens met inkomsten uit loondienst of onderneming: 416. Streefcijfer 2015 is 450.	Norm voor 2016 is 475. (De afname van het aandeel bijstandsafhankelijke huishoudens met inkomsten uit loondienst of onderneming. De toename van het werkaanbod zal zorgen voor meer concurrentie op de arbeidsmarkt, hierdoor een beperktere toename t.o.v. 2015.)	Op peildatum december 2016 was dit aandeel 470. De norm is derhalve nagenoeg gehaald.
Nulsituatie: In 2014 zijn 375 jongeren opgenomen in de bijstand.	Norm voor 2016: 150 jongeren worden begeleid naar opleiding of (leerwerk)baan	De norm om 150 jongeren te begeleiden naar opleiding of (leerwerk)baan is behaald. deze jongeren zijn onder meer uitgestroomd naar (leerwerk)banen, eigen onderneming, opleiding of zorg. 100 jongeren zijn begeleid naar een betaalde baan of leerwerktraject. 51 jongeren zijn begeleid naar een opleiding.

Streefdoel/indicator

- Aantal gerealiseerde extra leerwerkbanen
- Aantal gerealiseerde arbeidsplaatsen in het kader van (nieuw) beschut werken

Nulsituatie	Norm van 2016	Wat is in 2016 gerealiseerd
De telling van het ministerie (garantiebanen) is gestart per 1 januari 2013 op -0-. De extra leerwerkbanen uit het regionaal sociaal akkoord worden vanaf 2014 geteld	Eind 2016 is sprake van een realisatie van 150 garantiebanen in de regio (regionale doelstelling)	De doelstelling van het te behalen garantiebanen in 2016 is gehaald (regionaal cijfer 3e kwartaal) met een stijging van meer dan 150 banen in 2016. Over de periode vanaf de nulmeting tot eind 2016 zijn 774 banen gerealiseerd.
In 2015 is gestart met nieuw beschut werken. 1-1-2015 is nulmeting (-0)	Aan het eind van 2016 willen we minimaal 10 arbeidsplaatsen hebben ingevuld.	De doelstelling van 10 beschut werken plaatsen is niet behaald. Dit is al eerder in de berap vermeld. Inmiddels is een aantal plekken gerealiseerd en wordt een plan opgesteld om in 2017 invulling te geven aan onze verplichting.

Doelstellingen/maatschappelijke effecten

Jeugdhulp

Voor kinderen en jongeren en hun ouder/verzorgers is tijdige, adequate en passende ondersteuning beschikbaar bij problemen met opvoeden en opgroeien, geestelijke problematiek, stoornissen en beperkingen; zo licht en kort als mogelijk, zo zwaar en lang als noodzakelijk.

Streefdoel/indicator

Het percentage inwoners dat weet waar ze terecht kan voor hulp bij problemen met opvoeden en opgroeien, geestelijke problematiek, stoornissen en beperkingen. In 2016 weten alle ouders/verzorgers van kinderen en jongeren minimaal één instantie waar ze terecht kunnen voor ondersteuning bij opvoeden en opgroeien en voor gespecialiseerde jeugdhulp. Minimaal 80% weet dat je hiervoor terecht kunt bij het sociaal wijkteam.

Nulsituatie	Norm van 2016	Wat is in 2016 gerealiseerd
-	-	Uit het klant tevredenheidsonderzoek uitgevoerd in 2016 blijkt dat: 92% van de jongeren geeft aan te weten waar ze terecht kunnen voor hulp. 92% van de ouders geeft aan te weten waar ze terecht kunnen voor hulp.

Streefdoel/indicator		
Het aantal jeugdigen dat een beroep doet op jeugdhulp bij problemen met opvoeden en opgroeien, geestelijke problematiek, stoornissen en beperkingen. In 2016 is het aantal jeugdigen dat jeugdhulp vraagt, gelijk aan of lager dan in 2015.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
2015 Jeugdhulp zonder verblijf: 2920 2015 Jeugdhulp met verblijf: 390	-	De cijfers over geheel 2016 zijn nog niet bekend. De cijfers over 2015 zijn toegevoegd bij de nulsituatie. De cijfers van voor de decentralisatie zijn niet altijd 1 op 1 te vergelijken met cijfers van na de decentralisatie (o.a. andere definities). 1ste helft 2016 (voorlopige cijfers): Jeugdhulp zonder verblijf: 2575 Jeugdhulp met verblijf: 330
Streefdoel/indicator		
De mate waarin ouders/verzorgers en jongeren vermindering van problemen ervaren na geboden hulp. In 2016 ervaart minimaal 75% van ouders/verzorgers en jongeren vermindering van problemen na geboden jeugdhulp		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
-	-	Uit het klant tevredenheidsonderzoek uitgevoerd in 2016 blijkt dat: 75% van de jongeren aangeeft zich door de hulp een beetje of veel beter te voelen. 76% van de ouders geven aan dat hun kind door de hulp zich een beetje of veel beter voelt.
Streefdoel/indicator		
De gemiddelde score op onderzoek naar tevredenheid van bewoners over geboden jeugdhulp bedraagt op een schaal van 10 een 7.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
-	-	Uit het klant tevredenheidsonderzoek uitgevoerd in 2016 blijkt dat: 80% van de jongeren aangeeft vaak of altijd goed geholpen te worden. Bij ouders is dit 72%.
Streefdoel/indicator		
De mate waarin bewoners een herhaald beroep doen op gespecialiseerde jeugdzorg. In 2016 is het beroep op jeugdhulp gelijk aan of lager dan in 2015.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
2015 Jeugdhulp zonder verblijf: 2920 2015 Jeugdhulp met verblijf: 390		De cijfers over geheel 2016 zijn nog niet bekend. De cijfers over 2015 zijn toegevoegd bij de nulsituatie. De cijfers van voor de decentralisatie zijn niet altijd 1 op 1 te vergelijken met cijfers van na de decentralisatie (o.a. andere definities). Eerste helft 2016 (voorlopige cijfers): Jeugdhulp zonder verblijf: 2575 Jeugdhulp met verblijf: 330
Streefdoel/indicator		
De mate waarin hulpvragers doorstromen naar lichtere of juist zwaardere vormen van hulp. In 2016 is het gebruik van zware vormen van jeugdhulp gelijk aan of lager dan in 2015.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
-	-	zie vorig streefdoel

Toelichting
We zijn als gemeente inmiddels 2 jaar verantwoordelijk voor het uitvoeren van de Jeugdwet. We zijn volop in beweging, op alle fronten. We zijn overtuigd van de meerwaarde van de decentralisatie (hulp en ondersteuning dichtbij het kind, normalisering en de-medicalisering) en de transformatie. We zien een spanningsveld tussen budgetten, zorgverbruik, en de transformatie-beweging. Bij de begrotingsbehandeling 2017 heeft de raad besloten om additionele middelen beschikbaar te stellen om zorgcontinuïteit en inzet op transformatie in balans te brengen.

In 2016 hebben we ingezet op preventie, het innovatieproces *Zwolse Jeugd in beweging*', het versterken van de samenhang in de toegang: doorontwikkeling SWT en de verbinding met de huisartsen en het onderwijs, de transformatie gecontracteerde jeugdhulp, de jongerenindex en cliëntenparticipatie.

2016 was het eerste jaar sinds de decentralisatie dat we inzicht hadden in cijfers. Vanuit het CBS zijn er veel gegevens beschikbaar over aantallen en percentages, die tevens kunnen worden vergeleken met geheel Nederland en andere vergelijke steden. Zwolle bevindt zich landelijk gezien in het middensegment als het gaat om het gebruik van de jeugdhulp.

In 2016 hebben we onverminderd ingezet op het voorkomen van problemen en als die er toch zijn, vroegtijdig te signaleren en aan te pakken om zo zoveel mogelijk kinderen en jongeren te laten opgroeien in hun eigen leegomgeving en gezin, waarbij wordt uitgegaan van het zelforganiserend vermogen, eigen kracht en maatwerk.

Relatie met andere programma's
Bij de jeugdzorg ligt er vooral een relatie met de programma's 6 (voortijdig schoolverlaten), 11 en 13.

Financiële verantwoording

Financieel overzicht (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting 2016		Begroting t/m raad 19-12-2016		Rekening 2016		Te verklaren verschil t.o.v. begroting 19-12-2016 -= nadeel; += voordeel		
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Saldo
Saldo van baten en lasten	92.702	8.023	93.132	8.268	93.444	9.377	-312	1.110	798
Reservemutaties	400	681	861	1.652	2.237	1.784	-1.376	132	-1.244
Gerealiseerd resultaat	**93.102**	**8.704**	**93.994**	**9.920**	**95.681**	**11.162**	**-1.687**	**1.242**	**-446**

Verschillen ten opzichte van de begroting inclusief begrotingswijzigingen (bedragen x € 1.000)

- = nadeel / + = voordeel	Lasten	Baten	Saldo baten en lasten	Storting reserve	Onttrekking reserve	Gerealiseerd resultaat
Algemeen maatschappelijk werk	62		62			62
AWBZ-jeugdzorg						
Cliëntenondersteuning	39		39			39
Dagbesteding	332		332			332
Diensten in en aan Huis	-772	11	-760	-231	193	-798
Eigen bijdrage WMO/JZ		-46	-46			-46
Externe advisering	-3		-3			-3
Gehandicapten parkeerkaarten		7	7			7
Individuele voorz. PGB Jeugd	25		25			25
Jeugd- en opvoedhulp	-69	69				
Jeugdgezondheid maatwerk	-45		-45			-45
Kortdurend Verblijf	-1		-1			-1
Maatschappelijke participatie	78	42	120	-137	25	9
Rolstoelen	-108	-2	-110			-110
Sociale werkvoorziening	-98	1.008	910	-1.008		-98
Vervoersvoorzieningen	126	11	137			137
Volwasseneneducatie	2	-7	-5			-5
Woonvoorzieningen	44		44			44
Zvw-jeugdzorg GGZ	86		86		-86	
Ouderbijdrage Jeugd		14	14			14
Gehandicaptenbeleid	-9		-9			-9
Trajecten (WWB)	-2	2				
Totaal	**-312**	**1.110**	**798**	**-1.376**	**132**	**-446**

Analyse afwijkingen > € 50.000 tussen begroting na wijziging en programmarekening 2016

Product	afwijking	I/D	Analyse
Algemeen maatschappelijk werk	+62	I	Het voordeel ontstaat door een terugvordering van een subsidie uit voorgaande jaren. Op de pilots jeugd en gezin en Diezerpoort is geld overgebleven. Het project pilots NJG kon met minder geld gerealiseerd worden, onder meer doordat het meer tijd koste om de pilots op te starten dan gepland. Op de subsidie voor de begeleiding van ontregelde gezinnen is eveneens geld overgehouden. Dit komt door het feit dat een aantal functies in de uitvoering van de ondersteuning uit bestaande formatie is voldaan.
Dagbesteding	+332	I	De nieuwe instroom in de dagbesteding stijgt het laatste jaar minimaal. Er wordt door aanbieders zorgvuldig gekeken hoeveel dagdelen ingezet dienen te worden en welke zorgzwaarte van toepassing is. Het systeem van kwartaalafrekening draagt bij aan deze zorgvuldige afweging.
Diensten in en aan huis / Kortdurend verblijf / Eigen bijdrage WMO	-1038	I/S	Als gevolg van ingezette traject financiering voor huishoudelijke hulp (HH) zijn de bestedingen in 2016 voor HH verder afgenomen. Dit was ook noodzakelijk gezien de lagere budgetten voor HH. Tegenover de afname van HH is er een toename in de bestedingen voor individuele begeleiding (IB) in 2016. De uitgaven van IB liggen bijna 1 mln. hoger dan bij de berap verwacht. Dit komt door een toename van het aantal inwoners dat zich bij het SWT meldt met een ondersteuningsvraag.IB is een open eind regeling en kent geen wachtlijsten. Het aantal PGB verstrekkingen voor kortdurend verblijf is echter lager dan begroot, dit kan komen omdat IB/zin is toegenomen. Het gesaldeerd tekort van het totale sociaal domein (-193) wordt onttrokken aan de reserve sociaal domein ten gunste van het product DIAH komt het resultaat DIAH(-798)/Eigen bijdrage(-46)/KDV(-1) uit op een nadelig saldo van -845, echter het netto resultaat voor de reserve onttrekking sociaal domein is -1038.
Rolstoelen	-110	I	Bij de berap is nog een verwacht voordeel gerapporteerd voor de rolstoelen. Dit was gebaseerd op basis van een extrapolatie. De rolstoelen verstrekking is een open eind regeling. De zijn dan in het 2e halfjaar iets meer rolstoelen verstrekt dan oorspronkelijk verwacht.
Vervoersvoorzieningen	+137	I	Het voordeel op de vervoersvoorziening komt voornamelijk door het aanbestedingsvoordeel.
Jeugd (AWBZ-Jeugdzorg / PGB Jeugd / Jeugd- en opvoedhulp / Zvw-Jeugdzorg GGZ)	+25	I	De totale kosten Jeugdzorg over 2016 overschrijden het beschikbare rijksbudget.Voor Zwolle betekent dit een aandeel in het tekort van 1,9 mln. waardoor een bijdrage uit de algemene middelen van 1,9 mln. nodig is. Deze aanvulling van 1,9 mln. is al verantwoord in de berap 2 voor 1,3 mln. en voor 0,6 mln. middels een afzonderlijk raadsbesluit, ten behoeve van de regionaal in te kopen Jeugdhulp 2016 om hiermee de zorgcontinuïteit te bieden aan kinderen en jongeren in 2016 .Dit betekent dat ten opzichte van de berap 2 er voor Jeugd geen grote afwijkingen zijn.
Maatschappelijke participatie	+9	I	Tegenover de lagere lasten re-integratie (115) staat een reservering van 108 in verband met doorlopende verplichtingen. Jeugdwerkloosheid kent 29 minder lasten. Deze rijksmiddelen worden via een reservering doorgeschoven naar 2017. De businesscase 'werken aan minder bijstand' kent een hogere last van 66. Deze wordt gecompenseerd door een incidentele bijdrage van 41 en een extra onttrekking van gereserveerde middelen (25) van deze businesscase
Sociale Werkvoorziening	-98	I	Het exploitatieresultaat van Wezo NV is positief. Echter is het resultaat wel lager dan eerder gemeld. De overschrijding die hierdoor ontstaat, wordt met name veroorzaakt door een tegenvaller op het onderdeel detacheringen in de exploitatie van de Wezo NV. De extra baten en de reservering daarvan, betreft het verwachte saldo van de liquidatie Wezo GR en het vrijvallende, te reserveren deel van de aandelentransactie van Wezo NV.
Volwasseneducatie	+0	I	Het budgetneutrale verschil betreft een onderbesteding op het Rijksbudget Volwasseneducatie. Dit zijn met name meevallers op de kosten voor Taalpunten. Deze onderbesteding wordt conform de meeneemregeling van dit budget meegenomen naar 2017.

Bedragen x € 1.000

De genoemde verschillen passen binnen de door de raad vastgestelde beleidskaders.
I = incidenteel verschil, D = verschil met doorwerking naar latere jaren (structureel of meerjarig incidenteel)
- = nadeel, + = voordeel

Overzicht restant investeringskredieten:

Project	krediet 1-1-2016	nieuw krediet	besteding 2016	restant krediet	dekking derden	dekking res./voorz.	dekking expl.rek.
ESF-J project	1.992		830	973	973		
ESF-Zeswegconstruct	2.247		58	2.189	2.189		
Werkbedrijf regio Zwolle	701		502	199		199	
	4.940	**0**	**1.390**	**3.361**	**3.162**	**199**	**0**

Het restantkrediet 31-12-2015 bij ESF-J project was 189K lager. Deze correctie is verwerkt in de kolom 2016 zodat er aansluiting blijft bij de gepresenteerde cijfers.

Specificatie nieuwe krediet:

Project	Bedrag	Besluit	Toelichting
n.v.t.			

Specificatie afgesloten krediet:

Project	Bedrag
n.v.t.	

Financiële structuur lasten en baten bestaand beleid (x € 1.000)

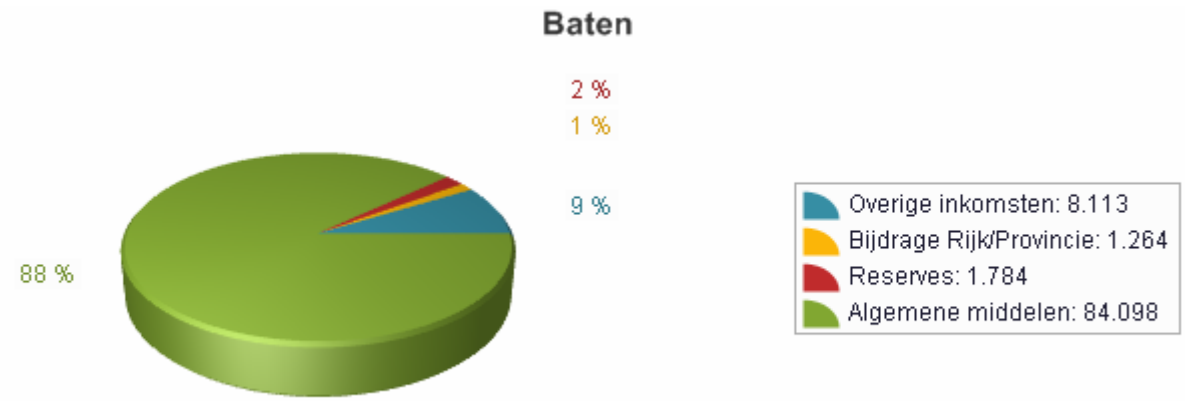

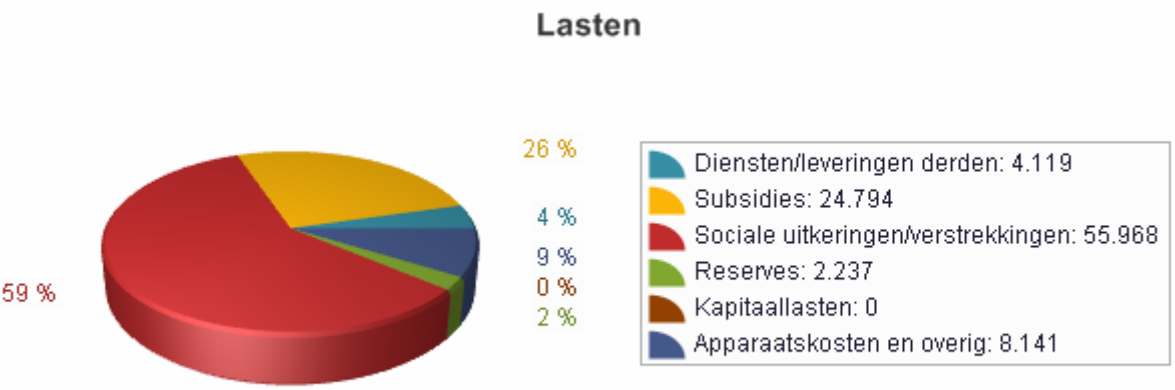

Programma 13 Opvang en bescherming

Beleidsverantwoording

Vanuit het begrotingsprogramma Opvang en Bescherming is ook in 2016 bijgedragen aan de bredere ambitie waarbij wij inzetten op het bevorderen van de zelfredzaamheid en participatie van onze inwoners. Vanuit dit begrotingsprogramma was de inzet primair gericht op die inwoners die door omstandigheden en/of keuzes niet meer daartoe op eigen kracht in staat zijn en bovendien daarmee de veiligheid en stabiliteit van de betreffende inwoners, de naaste sociale omgeving en/of de samenleving als geheel in het geding is.

De belangrijkste ontwikkelingen die hebben plaatsgevonden binnen het begrotingsprogramma Opvang en bescherming in 2016 waren:

- Van transitie naar transformatie: Alhoewel in 2016 ook nog veel aandacht is geweest voor transitie-vraagstukken, zijn er in 2016 vooral ook belangrijke stappen gezet naar de gewenste transformatie zowel lokaal als regionaal. Daarbij gaat het dan vooral om de vaststelling en uitvoering van de transformatie-agenda sociaal domein gemeente Zwolle. Maar ook regionaal hebben de 15 samenwerkende gemeenten de regionale veranderagenda beschermd wonen - maatschappelijke opvang 2016-2019 centrumgemeenteregio Zwolle vastgesteld en in uitvoering gebracht.
- Versterkte en veranderende regionale samenwerking: Wij werken opgavegericht en daar waar de opgave een regionale aanpak vraagt werken we regionaal samen met regiogemeenten. Dit geldt vooral voor de activiteiten binnen het begrotingsprogramma opvang en bescherming. Wij constateren dat in 2016 de samenwerking op regionaal niveau verder versterkt en geoptimaliseerd is. Voorbeelden hiervan zijn de vaststelling van gezamenlijke beleidskaders én samenwerkingsafspraken rondom beschermd wonen en maatschappelijke opvang, de regionale uitvoering van de aanpak huiselijk geweld, alsmede de evaluatie en optimalisering van de samenwerkingsafspraken inzake Jeugdhulp. Hiermee zijn de inspanningen op gemeentelijk en regionaal niveau verder geoptimaliseerd zodat dit een goede basis biedt om de maatschappelijke resultaten verder te verbeteren. Ten aanzien van beschermd wonen en maatschappelijke opvang heeft de rijksoverheid een besluit genomen dat de centrumgemeenteconstructie vanaf 1-1-2020 vervalt en vanaf dat moment ook de middelen hieromtrent geobjectiveerd doorgedecentraliseerd worden naar alle gemeenten.
- Meer accent op door- en uitstroom: Als het gaat om beschermde woonvormen en opvangvoorzieningen is het voor bewoners zelf, maar ook gezien de maatschappelijke kosten belangrijk dat er inspanningen verricht worden om optimale door- en uitstroom te bewerkstelligen. Omdat vanaf het voorjaar 2016 steeds meer duidelijk werd dat de problemen ten aanzien van door- en uitstroom zich hadden versterkt zijn er in 2016 met kracht inspanningen verricht om samen met regiogemeenten, aanbieders en corporaties de problematiek in beeld te brengen en van adequate en ambitieuze regionale oplossingen te voorzien. Daarbij wordt enerzijds door alle gemeenten in de regio ingezet op het realiseren van extra betaalbare, adequate woningen voor uitstromende cliënten, maar ook wordt ingezet op het doorvoeren van procesverbeteringen, zodat de uitstroom ook beter regionaal wordt gespreid.

Relevante kaderstellende nota's

Jeugdzorg

- Beleidsplan jeugdhulp (november 2014)
- De toekomst van Zwolle. Nota jeugdbeleid (december 2012)

Maatschappelijke ondersteuning

- Regionale veranderagenda maatschappelijke opvang en beschermd wonen 2016-2019 (raadsbesluit, april 2016)
- Wmo-beleidsplan (raadsbesluit: december 2014)
- Kadernotitie transitie beschermd wonen GGZ (raadsbesluit 30 juni 2014)
- Opvang asielzoekers (raadsbesluit, 22 november 2010)
- Maatschappelijke Opvang – nachtopvang (raadsbesluit, 16 september 2013)
- Regiovisie Huiselijk Geweld IJsselland (raadsbesluit mei 2014)
- Kaders en uitgangspunten AMHK IJsselland (raadsbesluit maart 2014)

Wat hebben we in 2016 bereikt

Streefdoel/indicator		
Aantal jeugdbeschermingsmaatregelen (inclusief jeugdreclassering) is in 2016 gelijk aan of lager dan het aantal maatregelen in 2015		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
515 maatregelen (bron: beleidsplan jeugdhulp 2014) Ondertoezichtstelling 2012: 377 Voogdijmaatregelen 2012: 70	Aantal maatregelen gelijk aan of lager dan 515	De cijfers over geheel 2016 zijn nog niet bekend. De cijfers over 2015 zijn toegevoegd bij de nulsituatie. De cijfers van voor de decentralisatie zijn niet altijd 1 op 1 te vergelijken met cijfers van na de decentralisatie (o.a. andere definities)
2015 % van alle jongeren (12-23 jr)met jeugdreclassering: 0,6 % 2015 totaal aantal jeugdreclasseringstrajecten: 75 2015 aantal voogdijmaatregelen: 70 2015 aantal ondertoezichtstellingen: 220 2015 totaal jeugdbeschermingsmaatregelen: 290		1ste helft 2016 (voorlopige cijfers): % van alle jongeren (12-23 jr)met jeugdreclassering: 0,5 % aantal jeugdreclasseringstrajecten: 65 aantal ondertoezichtstellingen: 70 aantal ondertoezichtstellingen: 210

Streefdoel/indicator		
Afname in aantal en zwaarte van trajecten gespecialiseerde jeugdzorg vanaf 2016		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
		Dit wordt verantwoord in programma inwonerondersteuning onderdeel Jeugdhulp

Streefdoel/indicator		
Uitvoering Jeugdwet vindt plaats binnen financieel kader (afname van budgetten)		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
Geen budget	Maximale uitgaven uitvoering Jeugdwet blijven binnen financieel kader decentralisatie jeugdzorg (€ 32,6 mln.)	Er is sprake van een overschrijding van het beschikbare rijksbudget Jeugdhulp 2016 met 1,9 miljoen. Hiervan is 1,3 miljoen via de Berap 2 reeds verantwoord. Voor 0,6 miljoen via een afzonderlijk raadsbesluit in het voorjaar inzake regionale inkoop 2016. Derhalve is op dit moment geen additionele afwijzing te melden.

Toelichting
We zijn volop in beweging, op alle fronten. We zijn overtuigd van de meerwaarde van de decentralisatie (hulp en ondersteuning dichtbij het kind, normalisering en de-medicalisering) en de transformatie. Nu 2 jaar na de decentralisatie zien we een spanningsveld tussen budgetten, zorgverbruik, en de transformatie-beweging. Bij de begrotingsbehandeling 2017 heeft de raad besloten om additionele middelen beschikbaar te stellen om zorgcontinuïteit en inzet op transformatie in balans te brengen.

Wanneer sprake is van kindermishandleing streven we er naar die zo snel mogelijk op het spoor te komen teneinde de mishandeling ook zo snel mogelijk te kunnen stoppen. We streven daarom – in lijn met landelijk beleid – naar verbetering van de meldingsbereidheid van kindermishandeling. Die verbetering blijkt uit toename van het aantal meldingen.

Relatie met andere programma's
Bij de jeugdzorg ligt er voornamelijk een relatie met de programma’s 11 en 12.

Doelstellingen/maatschappelijke effecten
Het bieden van beschermd wonen met begeleiding en toezicht aan personen met psychiatrische aandoening en/of psychische of psychosociale problemen die niet in staat zijn zich op eigen kracht te handhaven in samenleving met als doelen: • Bevorderen zelfredzaamheid en participatie • Bevorderen psychisch en psychosociaal functioneren • Stabilisatie psychiatrisch ziektebeeld • Bieden van veilige woonomgeving • Voorkomen van verwaarlozing en maatschappelijke overlast
Streefdoel/indicator
Streefdoel is dat personen met psychiatrische aandoening en/of psychische of psychosociale problemen die niet in staat zijn zich op eigen kracht te handhaven in samenleving en vanuit daaruit in een beschermd wonen ggz-voorziening verblijven in de centrumgemeente en regio Zwolle: • meer zelfredzaam worden en meer participeren; • het psychisch en psychosociaal functioneren is bevorderd; • het psychiatrisch ziektebeeld is gestabiliseerd; • de veiligheid van de cliënten en de omgeving is gestegen; • verwaarlozing en maatschappelijke overlast zijn gedaald; Dit ten opzichte van de situatie waarbij cliënten geen gebruik maakten van beschermd wonen (ggz).

Nulsituatie	Norm van 2016	Wat is in 2016 gerealiseerd
0-meting nog niet bepaald (zie toelichting).	Norm 2016 nog niet bepaald (zie toelichting).	De subsidieverplichtingen en voorwaarden zijn bij de subsidiëring 2016 en 2017 verder geoptimaliseerd en aangescherpt. Dit heeft geleid tot een verder uitgewerkt geheel aan verplichtingen ten aanzien van kwaliteit en maatschappelijke resultaat (outcome-criteria). Hierover is de raad ook separaat geïnformeerd (in het kader van toezegging 95).

Relaties met andere programma's

Het bieden van beschermd wonen heeft een relatie met programma 1, vooral daar waar het gaat om de uitstroom bevorderen. Randvoorwaarde om door- en uitstroom vanuit beschermd wonen-voorzieningen te bevorderen is voldoende betaalbare zelfstandige huisvestingsmogelijkheden in Zwolle en de regio. Ook is er een relatie met programma 12, aangezien door preventie en door lichtere hulp en ondersteuning voor een aantal inwoners een situatie kan worden gecreëerd dat een beschermde woonomgeving niet nodig blijkt te zijn en inwoners zelfstandig kunnen blijven wonen met veelal de nodige begeleiding thuis.

Doelstellingen/maatschappelijke effecten
Beperken van noodzaak tot gebruik van maatschappelijke opvang. Indien noodzakelijk opvang en ondersteuning bieden gericht op door- en uitstroom, evenals het vergroten van participatie en zelfredzaamheid. Daarnaast wordt ingezet op het beperken van overlast door dak- en thuislozen
Streefdoel/indicator
In 2016 zitten alle dak- en thuislozen die bekend zijn bij de centrale toegang, in traject gericht op een stabiele mix van huisvesting, dagbesteding zorg- en hulpverlening waarbij het hoogst haalbare niveau van de cliënt als uitgangspunt wordt gehanteerd.

Nulsituatie	Norm van 2016	Wat is in 2016 gerealiseerd
Alle dak- en thuislozen, bekend bij de centrale toegang, worden na screening in een traject geplaatst, of doorverwezen naar elders (andere regio, andere hulpverlening).	Ook in 2016 zitten alle dak- en thuislozen die bekend zijn bij de centrale toegang, in een traject.	Alle daklozen die bekend zijn bij de Centrale Toegang hebben een traject aangeboden gekregen, gericht op maatschappelijk herstel.

Streefdoel/indicator
In 2016 is voor tenminste 60% van de daklozen bekend bij de centrale toegang dagbesteding gerealiseerd.

Nulsituatie	Norm van 2016	Wat is in 2016 gerealiseerd
In 2014 heeft 80 % van de dak- en thuislozen structurele dagbesteding. Een ander deel heeft wel vormen van dagbesteding, maar niet structureel.	In 2016 wordt aan alle dak- en thuislozen, bekend bij de Centrale Toegang een passend aanbod voor dagbesteding - activering gedaan. In 2016 maakt tenminste 80% van de daklozen gebruik van het aanbod.	Alle daklozen, bekend bij de CT is in 2016 een passend aanbod gedaan voor dagbesteding en activering (95%).

Streefdoel/indicator
Het aantal mensen dat dakloos raakt ten gevolge van huisuitzetting is in 2016 minder dan 5% van het aantal daklozen.

Nulsituatie	Norm van 2016	Wat is in 2016 gerealiseerd
In 2012 was 4,5% van het aantal daklozen het gevolg van huisuitzettingen.	We streven naar het behouden van de nulsituatie en dit percentage zo laag mogelijk te krijgen. Het percentage op 0% krijgen is niet mogelijk, soms moet je bij consequent weigeren van iedere medewerking van cliënt tot huisuitzetting over kunnen gaan. Dit betreft uiteraard wel uitzonderlijke situaties.	In Zwolle hebben in 2016 in totaal 20 huisuitzettingen plaatsgevonden (minder dan 1 % van het aantal daklozen). We zien, ten opzichte van voorgaande jaren een lichte daling in het aantal huisuitzettingen. Overigens is er geen 1 op 1 verband tussen huisuitzettingen en instroom in de maatschappelijke opvang.

Streefdoel/indicator		
In 2016 is overlast gevend gedrag van daklozen teruggebracht naar 75% van het niveau van 2010.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
Geen 0-meting(zie toelichting).	Doel ishet voorkomen van overlast door dak- en thuislozen en adequaat inzetten op tegengaan van overlast.	Overlast door dak- en thuislozen is minimaal, enerzijds door het bieden van dagbesteding en activering dat aansluit bij mogelijkheden en behoeften van daklozen, anderzijds door inzet van Streetcare waardoor daklozen op straat worden aangesproken op hun gedrag.
Streefdoel/indicator		
In 2016 is voor tenminste 95% van de daklozen bekend bij de centrale toegang, huisvesting gerealiseerd.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
In 2014 heeft niemand in Zwolle tegen zijn wil op straat hoeven te slapen. Kortom: voor meer dan 95% van de daklozen, bekend bij de centrale toegang, is in 2015 huisvesting gerealiseerd.	In 2016 is voor tenminste 95% van de daklozen bekend bij de centrale toegang, huisvesting gerealiseerd. Niemand hoeft tegen zijn wil op straat te slapen. Een beperkt aantal daklozen kiest er zelf voor om buiten te slapen, vandaar dat we geen 100% kunnen scoren.	In 2016 is voor tenminste 95 % van het de daklozen, bekend bij de CT, huisvesting gerealiseerd. Ook in 2016 heeft niemand tegen zijn wil op straat hoeven te slapen.
Streefdoel/indicator		
Het aantal mensen dat dakloos raakt ten gevolge van detentie of afwenteling door andere instellingen is in 2016 minder van 5% van het totaal aantal daklozen.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
In Zwolle zijn nagenoeg geen gevallen bekend van dakloosheid als gevolg van detentie.	Het aantal mensen dat dakloos raakt ten gevolg van detentie of afwenteling door andere instellingen is in 2016 minder dan 5% van het totaal aantal daklozen.	In 2016 is het aantal daklozen als gevolg van detentie minder dan 5 % van het totaal aantal daklozen. Er zijn in 2016 enkele mensen tijdelijk in de Herberg opgevangen die vanuit detentie kwamen.
Streefdoel/indicator		
In 2016 is het aantal dakloze jongeren in de regio Zwolle met 50% gedaald ten opzichte van het jaar 2008.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
In 2012 is het aantal dakloze jongeren in Zwolle 92. In 2013 was het aantal dakloze jongeren 83.	In 2016 is het aantal dakloze jongeren in de regio Zwolle met 50% gedaald ten opzichte van het jaar 2012.	In 2016 hebben we, na een daling in 2015, een stijging van het aantal zwerfjongeren geconstateerd. Het aantal zit met 93 jongeren weer op het niveau van 2014 toen dat aantal ook 93 was.

Toelichting
In 2016 heeft de raad de regionale veranderagenda voor beschermd wonen en maatschappelijke opvang (2016-2019) vastgesteld. Belangrijkste ambities van de regionale veranderagenda zijn:
a. zo lang mogelijk zelfstandig wonen,
b. zo snel mogelijk weer zelfstandig wonen,
c. samenwerking in de keten
Omdat we met Beschermd Wonen min of meer voor de zelfde uitdagingen staan en we voor een groot deel te maken hebben met dezelfde partners, iser voor gekozen om te werken vanuit een integrale transformatie-veranderagenda voor zowel maatschappelijke opvang als beschermd wonen. De regionale veranderagenda is inmiddels in alle regiogemeenten vastgesteld. We werken vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid aan de ambities van de veranderagenda.

De raad heeft in 2010 in een amendement vastgesteld het streven om in 2014 een daling met 50% te realiseren van het aantal dakloze jongeren in de regio Zwolle ten opzichte van het jaar 2008. Vorig jaar hebben wij al aangegeven dat dit streefdoel, ondanks onze inspanningen niet reëel blijkt te zijn. Bij de op te stellen veranderagenda maatschappelijke opvang en beschermd wonen is dit meegenomen.

In voorgaande jaren is al geconstateerd dat de doelstelling ten aanzien van overlast, zoals oorspronkelijk geformuleerd in het Stedelijk Kompas niet exact te meten is, i.v.m. wisseling van registratiesysteem van de politie. In het registratiesysteem van de politie worden geen specifieke gegevens van (overlast door) dak- en thuislozen geregistreerd. De inzet van Streetcare maakt dat we actief in kunnen zetten op eventuele nieuwe 'hotspots', plekken waar dak- en thuislozen zich ophouden. Hierdoor worden dak- en thuislozen aangesproken op hun gedrag en wordt hun begeleiding en (zinvolle) dagbesteding geboden (Zwolle Actief).

Alle gemeenten hebben opdracht van het Rijk om lokaal een sluitende aanpak voor personen met verward gedrag te organiseren. In 2016 is gemeente Zwolle samen met een aantal partners in de stad (o.a. GGD, Dimence, Politie, SWT, zorgaanbieders) gestart met het ontwikkelen van een sluitende aanpak voor personen met verward gedrag. We hebben GGD opdracht gegeven om aan de hand van de bouwstenen, zoals deze door het landelijk aanjaagteam voor een aanpak voor personen met verward gedrag zijn geformuleerd, in kaart te brengen waar we in Zwolle nu staan en waar aanvullingen/verbeteringen nodig zijn om te kunnen spreken van een sluitende aanpak. De uitkomsten van het onderzoek van GGD zijn leidend voor de verdere ontwikkeling van de Zwolse aanpak voor personen met verward gedrag.

Relaties met andere programma's
Bij het onderdeel maatschappelijke opvang ligt er een relatie met de programma's 8, 10 en 11.
***** Zelfredzaamheidsmatrix is een instrument waarmee op eenvoudige wijze de mate van zelfredzaamheid van een cliënt in kaart kan worden gebracht

Doelstellingen/maatschappelijke effecten		
Voorkomen en tegengaan van huiselijk geweld. Als huiselijk geweld zich voordoet het geweld zo snel mogelijk signaleren en stoppen en betrokkenen ondersteunen naar zelfredzaamheid en terugkeer zonder huiselijk geweld. Zorg dragen voor tijdelijke opvang voor de slachtoffers van huiselijk geweld als de veiligheid daartoe aanleiding geeft.		
Streefdoel/indicator		
• Het percentage 12-24 jarigen dat slachtoffer is van huiselijk geweld (lichamelijke en/of geestelijke mishandeling door familie) daalt of blijft gelijk in 2016 ten opzichte van 2011. • Het percentage volwassenen van 19-64 jaar dat slachtoffer van huiselijk geweld is, daalt of blijft gelijk in 2016 ten opzichte van 2012. • Het percentage ouderen dat van 65 jaar en ouder dat slachtoffer is van huiselijk geweld daalt of blijft gelijk in 2016 ten opzichte van 2010.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
2011: 6,2 % van de 12-24 jarigen heeft ooit te maken gehad met mishandeling, waarvan 2,6% lichamelijke mishandeling en 4,4 % geestelijke mishandeling. (bron: jongerenmonitor GGD IJsselland)	het percentage jongeren van 12-24 jaar in de regio IJsselland dat te maken heeft gehad met mishandeling is lager dan 6,2%.	Er zijn geen recente gegevens omdat de monitor van de GGD is gewijzigd.
2012: 8 % van de 19-64 jarigen heeft ooit te maken gehad met huiselijk geweld (bron: volwassenenmonitor GGD IJsselland)	Het percentage volwassenen van 19-64 jaar dat te maken heeft gehad met huiselijk geweld is in 2015 lager dan 8%.	Er zijn geen recente gegevens.
2010: 5 % van de inwoners in de regio IJsselland van 65 jaar en ouder heeft ooit te make gehad met huiselijk geweld waaronder ouderenmishandeling (bron: ouderenmonitor GGD IJsselland)	Het percentage ouderen van 65 jaar en ouder dat te maken heeft gehad met huiselijk geweld is lager dan 5%.	Er zijn geen recente gegevens.
Streefdoel/indicator		
Verbeteren van de vroegtijdige signalering van huiselijk geweld, kindermishandeling en ouderenmishandeling. • Het aantal advies en consultatievragen door particulieren en professionals bij 'Veilig Thuis IJsselland" is in 2016 gestegen ten opzichte van 2015. • Het aantal crisisinterventies in de regio IJsselland is in 2016 gelijk gebleven ten opzichte van 2015. • Het aantal reguliere politiemeldingen huiselijk geweld wat afgehandeld is in 2015 is gelijk gebleven ten opzichte van 2015*.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
Gegevens over 2015 zijn nog niet bekend. Er is sprake van een nieuwe situatie en een andere voorgeschreven manier van registreren door het ontstaan van Veilig Thuis IJsselland per 1 januari 2015, zodat eerdere cijfers niet vergelijkbaar zijn.	Het aantal advies en consultatievragen is gestegen ten opzichte van 2015.	Het aantal adviezen in 2016 was 1631 voor de regio IJsselland. Dit aantal is bijna 4 keer zoveel als het jaar 2015, toen er 432 adviezen geregistreerd werden. Belangrijkste verklaring lijkt dat Veilig Thuis IJsselland steeds beter gevonden wordt om advies te vragen, alhoewel ook de registratie in 2015 niet optimaal was. Het aantal meldingen is in 2016 met 1810 meldingen iets gedaald ten opzichte van 2015, toen er 2278 meldingen zijn gedaan.
Gegevens over crisisinterventies in 2015 zijn nog niet voorhanden. Door de nieuwe situatie zijn eerdere gegevens niet vergelijkbaar.	Het aantal crisisinterventies is gedaald t.o.v. 2015,	Het aantal crisisinterventies met een Tijdelijk Huisverbod in 2016 was 51, wat duidelijk lager is dan 2015 toen er 88 Tijdelijke Huisverboden zijn opgelegd. (regio IJsselland) Het aantal overige crisissen was 145 in 2016. Gegevens van 2015 zijn niet beschikbaar, zodat deze niet vergeleken kunnen worden.

Toelichting
De percentages die genoemd worden zijn afkomstig van de gegevens uit de verschillende GGD monitoren. Eens in de vier jaar komen deze per genoemde leeftijdsgroep beschikbaar. De meest recente gegevens zijn gebruikt. De GGD monitoren zijn de afgelopen periode veranderd. De monitor voor Volwassenen en Ouderen is samengevoegd en komt binnenkort beschikbaar. De jeugdmonitor wordt anders vormgegeven en levert geen bruikbare informatie voor dit onderwerp op. We zijn in overleg met de GGD hoe dit op te lossen.

Veilig Thuis IJsselland is ontstaan per 1 januari 2015. De werkwijze op grond van het landelijk handelingsprotocol, dat uitgaat van een integrale werkwijze voor alle vormen van mishandeling, misbruik of verwaarlozing in huiselijke setting, is dusdanig anders dat eerdere cijfers niet of beperkt vergelijkbaar zijn.
Het streven is er op gericht de meldingsbereidheid in de samenleving te vergroten zodat er daadwerkelijk meer huiselijk geweld wordt gemeld in relatie tot de omvang van de problematiek. Het feit dat het aantal meldingen toeneemt of afneemt moet dan ook gezien worden in relatie tot de omvang van de huiselijk geweld problematiek zelf. De afgelopen jaren is het aantal meldingen huiselijk geweld sterk gestegen. Dit jaar is het aantal meldingen gedaald, maar is het aantal adviesvragen zeer sterk gestegen. Daarom kan deze daling niet per definitie geduid worden als negatief, omdat het gestegen aantal adviesvragen duidelijk aangeeft dat er (meer) aandacht is voor de problematiek. Niet altijd is een melding nodig, soms kan een professional of andere adviesvrager zelf actie ondernemen na advies van Veilig Thuis IJsselland.

Relaties met andere programma's
Wat betreft Veilig Thuis IJsselland ligt er een relatie met het programmaonderdeel Jeugdzorg van dit programma. Bij de preventie van kindermishandeling ligt er een relatie met programma 12.

Doelstellingen/maatschappelijke effecten		
Verslaving verminderen en voorkomen met als doel participatie en zelfredzaamheid		
Streefdoel/indicator		
• In 2016 is het percentage inwoners dat meer alcohol gebruikt dan de landelijke norm gedaald of gelijk gebleven. • In 2016 is het percentage inwoners dat rookt minimaal gelijk gebleven of afgenomen. • In 2016 is het percentage inwoners dat ooit harddrugs heeft gebruikt gelijk gebleven of afgenomen • Het percentage inwoners (18 jaar en ouder) dat aangeeft dat drugsoverlast, overlast van dronken mensen op straat en overlast van daklozen vaak voorkomen in de eigen buurt blijft gelijk of neemt af.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
In 2011 gebruikt 7% van de Zwolse volwassenen (19-65 jaar) meer alcohol dan de landelijke norm. (Volwassenenmonitor GGD)	Voor 19-65 jarigen is het percentage dat te veel drinkt 7% of lager.	Nog niet bekend. De volwassenenmonitor komt midden 2017 uit.
In 2011 is het percentage jongeren van 12 t/m 23 jaar dat dagelijks rookt 12% (regio IJsselland)	Voor 12-23 jarigen is het percentage dat dagelijks rookt lager dan 12% (regio)	De monitor is veranderd. Daarom is een vergelijking met voorgaande jaren niet meer mogelijk. % dagelijks rokende tweede klas vo 2016: 2%, % dagelijks rokende vierde klas vo: 9%
In 2011 rookt 24% van de Zwolse volwassenen (Volwassenenmonitor GGD)	Voor 19-65 jarigen is het percentage dat rookt lager dan 24%.	Nog niet bekend. De volwassenenmonitor komt midden 2017 uit.
In 2012 heeft 4% van de Zwolse volwassenen ooit harddrugs gebruikt (Volwassenenmonitor GGD)	Van de 19-64 jarigen gebruikt 4% of minder harddrugs.	Nog niet bekend. De volwassenenmonitor komt midden 2017 uit.
Drugsoverlast 2014: 4%, overlast van dronken mensen op straat 2014: 7%; overlast van daklozen 2014: 3% (buurt voor buurt onderzoek)	Gelijk of lager.	Drugsoverlast 2016: 4%, overlast van dronken mensen 2016: 5%, overlast van daklozen 2016: 3%

Relaties met andere programma's
Alcoholmatiging onder jeugdigen is één van de speerpunten van het gezondheidsbeleid en wordt primair vanuit dat beleidsveld vormgegeven (zie programma 11).

Doelstellingen/maatschappelijke effecten		
Het vergroten van de participatie en re-integratie van ex-gedetineerden en het terugdringen van recidive onder ex-gedetineerden. Het gaat hierbij over de inwoners die voorafgaand aan detentie in Zwolle verbleven of om een bijzondere reden in Zwolle willen vestigen.		
Streefdoel/indicator		
In 2016 is tenminste 90% van de ex-gedetineerden (die nazorg hebben ontvangen) in het bezit van een geldig ID bewijs bij het verlaten van de penitentiaire inrichting.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
In 2011 was 75% van de ex-gedetineerden (die nazorg hebben ontvangen) in het bezit van een geldig ID-bewijs bij het verlaten van de penitentiaire inrichting.	In 2016 is 90% van de ex-gedetineerden (die nazorg hebben ontvangen) in het bezit van een geldig ID-bewijs bij het verlaten van de penitentiaire inrichting.	Op een enkele uitzondering na hebben gedetineerden bij het verlaten van de PI een geldig ID bewijs.
Streefdoel/indicator		
In 2016 heeft tenminste 80% van de ex-gedetineerden (die nazorg van de gemeente ontvangen) kort na het verlaten van de penitentiaire inrichting een vorm van inkomen en/of dagbesteding.		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
In 2011 had 79% van de ex-gedetineerden (die nazorg hebben ontvangen) bij het verlaten van de penitentiaire inrichting voor de periode kort na detentie een vorm van inkomen en/of dagbesteding.	In 2016 heeft 80% van de ex-gedetineerden (die nazorg hebben ontvangen) bij het verlaten van de penitentiaire inrichting voor de periode kort na detentie een vorm van inkomen en/of dagbesteding.	De meeste ex-gedetineerden die nazorg hebben ontvangen hebben kort na detentie een vorm van inkomen en veelal ook dagbesteding. Precieze cijfers ontbreken omdat dit niet specifiek geregistreerd wordt. Als zich problemen in de trajecten voordoen worden deze besproken met de Nazorgcoördinator. Op grond daarvan kan gesteld worden dat de norm van 80% ruim wordt gehaald.

Financiële verantwoording

Financieel overzicht (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting 2016		Begroting t/m raad 19-12-2016		Rekening 2016		Te verklaren verschil t.o.v. begroting 19-12-2016 -= nadeel; += voordeel		
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Saldo
Saldo van baten en lasten	78.737	1.400	76.504	1.400	76.373	1.400	132		132
Reservemutaties			1.607	610	1.772	655	-165	45	-120
Gerealiseerd resultaat	**78.737**	**1.400**	**78.111**	**2.010**	**78.145**	**2.056**	**-33**	**45**	**12**

Verschillen ten opzichte van de begroting inclusief begrotingswijzigingen (bedragen x € 1.000)

- = nadeel / + = voordeel	Lasten	Baten	Saldo baten en lasten	Storting reserve	Onttrekking reserve	Gerealiseerd resultaat
Beschermd Wonen	-87		-87	-165	45	-207
Huiselijk Geweld	27		27			27
Maatsch.opvang/Verslavingsbel.	192		192			192
Totaal	**132**		**132**	**-165**	**45**	**12**

Analyse afwijkingen > € 50.000 tussen begroting na wijziging en programmarekening 2016

Product	afwijking	I/D	Analyse
Beschermd wonen	-207 (netto -45 zie reserve mutatie MO/VZ)	I	De uitgaven voor beschermd wonen zijn iets hoger (- 631) dan de beschikbare inkomsten (voornamelijk rijksmiddelen). Aangezien dit al verwacht werd is er bij de Berap 2 een reserve-onttrekking (586) geraamd vanuit de bestemmingsreserve beschermd wonen-maatschappelijke opvang. Per saldo resulteert dit in een aanvullende reserve-onttrekking (45) bij de jaarrekening 2016. De oorzaak van de hogere uitgaven t.o.v. de inkomsten is met name gelegen in een late maar forse korting op de rijksmiddelen (decembercirculaire 2015) alsmede meer (en complexere) instroom van cliënten vanuit de GGZ (en als gevolg daarvan minder doorstroom in het beschermde wonen). Dit in combinatie met te weinig uitstroommogelijkheden vanuit beschermd wonen vanwege nog onvoldoende betaalbare sociale woningen in de centrumgemeenteregio Zwolle leidt tot meeruitgaven ten aanzien van spoedplaatsingen in natura alsmede PGB. Mogelijk zal uiteindelijk er achteraf nog wel sprake zijn van een sluitend beeld, indien de vaststelling van de subsidies van in natura voorzieningen 2016 (voorzien in voorjaar 2017) tot een vergelijkbaar voordeel leidt.
Maatsch.opvang/ Verslavingsbel.	+192 (netto +27 zie reserve mutatie bw)	I	De afwijking in lasten komt hoofdzakelijk door het terugvorderen van subsidies uit 2015. Bij de vaststelling van de subsidie van de GGD en Limor 2015 bleek dat niet het volledige subsidiebedrag is uitgegeven in 2015. Limor heeft de gelden voor Zwolle Actief 2014 niet aangewend. De oorzaak hiervan is onderbenutting van de post werkplekken voor deelnemers. In de praktijk is gebleken dat een deelnemer langer dan twee dagdelen per week begeleiding ontvangt door een ondernemer. Het beleid is in de loop van 2015 aangepast. Bij de vaststelling van de subsidie van GGD IJsselland over 2015 bleek dat minder kosten voor team VIA (bemoeizorg) zijn gemaakt, dan was verwacht. Een deel van het voordeel (+165) is gereserveerd. Zie de reserve mutatie onder beschermd wonen. Dit op basis van het afgesloten convenant regionale samenwerking beschermd wonen en maatschappelijke opvang centrumgemeente Zwolle.

Bedragen x € 1.000

De genoemde verschillen passen binnen de door de raad vastgestelde beleidskaders.
I = incidenteel verschil, D = verschil met doorwerking naar latere jaren (structureel of meerjarig incidenteel)
- = nadeel, + = voordeel

Overzicht restant investeringskredieten:

Project	krediet 1-1-2016	nieuw krediet	besteding 2016	restant krediet	dekking derden	dekking res./voorz.	dekking expl.rek.
Roelenweg Oost	-12		24	-36	-58	22	
	-12	**0**	**24**	**-36**	**-58**	**22**	**0**

Specificatie nieuwe krediet:

Project	Bedrag	Besluit	Toelichting
n.v.t.			

Specificatie afgesloten krediet:

Project	Bedrag
n.v.t.	

Verantwoording (alle restantkredieten ouder dan 3 jaar en belangrijke restant kredieten korter dan 3 jaar)
Het krediet roelenweg oost heeft in een extra bijdrage van derden ontvangen. Dit wordt bij berap 1/2017 als aanvullend krediet gemeld. Er zijn in 2016 wel bestedingen geweest met deze extra inkomsten als dekking. Per saldo is er nog een restantkrediet beschikbaar van 22.000 voor 2017.

Financiële structuur lasten en baten bestaand beleid (x € 1.000)

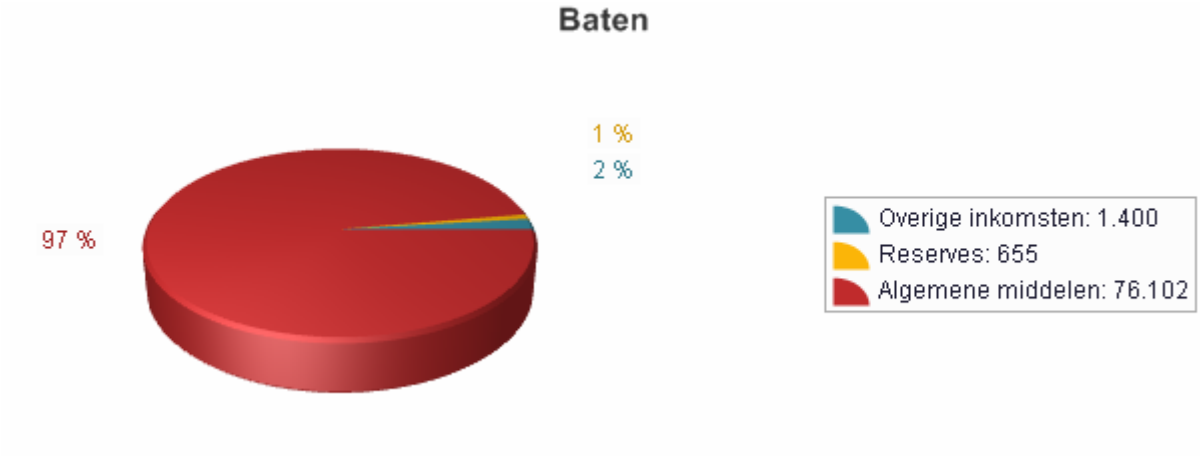

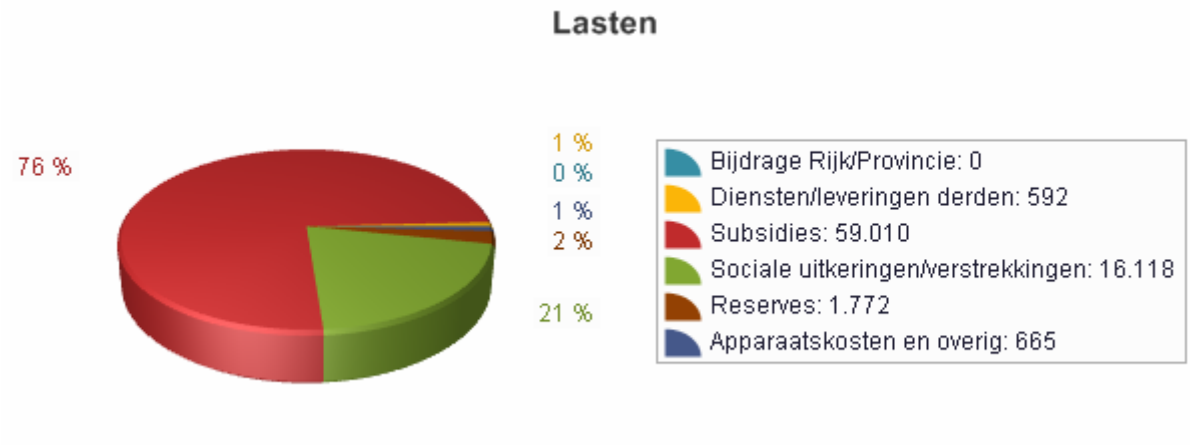

Programma 14 Inkomen

Beleidsverantwoording

Algemeen

De belangrijkste ontwikkelingen in 2016 in het programma Inkomen worden hieronder genoemd. Een nadere toelichting is te vinden bij de resultaten van de doelstellingen.

- Bijstandsverlening
  In 2016 hebben meer mensen een beroep op bijstand gedaan dan in 2015. Er is onderzoek gedaan naar de oorzaken voor de verhoogde instroom in Zwolle. Ook is onderzocht in hoeverre het door het rijk gehanteerde verdeelmodel van het macrobudget voldoende rekening houdt met de Zwolse kenmerken van de bijstandspopulatie. De instroom kenmerkte zich door een grote instroom van statushouders en groei van het aantal 18-, 19- en 20- jarigen in de bijstand (doordat toegang Wajong sinds 2015 zeer beperkt is). Qua uitstroom zijn er meer mensen (t.o.v. 2015) vanuit de bijstand aan het werk gegaan. Zie hiervoor ook werk en re-integratie in programma Inkomensondersteuning. In de PPN 2017 is de raad hierover geïnformeerd. Door het bijstandstekort was een beroep op de Vangnetregeling van het rijk ook in 2016 nodig.
- Via de Armoedemonitor 2016 is de raad geïnformeerd over kenmerken van de armoededoelgroep in Zwolle.
- Bijzondere bijstand
  Door de grotere omvang van de doelgroep nam ook het beroep op inkomensondersteunende maatregelen toe.
- Armoedepact Zwolle Armoedevrij!
  In 2016 zijn wederom twee stadsdialogen Zwolle Armoedevrij! georganiseerd. De organisatie hiervan wordt nu ondersteund door een stagiair MWD van Windesheim. De bijeenkomsten waren druk bezocht, met een record van 100 bezoekers bij de bijeenkomst in november. Ook wordt er nu regelmatig een nieuwsbrief rondgestuurd.
- Inzet van ervaringsdeskundigheid bevorderen
  Om de inzet van ervaringsdeskundigheid te bevorderen zijn in 2016 wederom bruggenbouwers gecertificeerd. Enkele resultaten zijn : het organiseren van een dag tegen stille armoede, een life carousel en ervaringsdeskundigen die zich aansluiten bij de klankbordgroep van de Participatieraad en zo mee kunnen praten in het beleidsvormingsproces.
  In 2016 is ook is een training ingezet om Budgetkringen in Zwolle te introduceren.
- Betaalbaarheid
  De verhuiskostenregeling die in 2015 is ingevoerd met de betaalbaarheidsagenda, is in uitvoering samen met de corporaties. De regeling wordt in de loop van 2017 afgerond.
- Financiële risico's bij slechte gezondheid
  Het gebruik van de collectieve zorgverzekering is in 2016 wederom gegroeid. Er zijn drie verschillende aanvullende pakketten geïntroduceerd, zodat een passend pakket kan worden gekozen. Bij alle drie de pakketten is het eigen risico meeverzekerd. Het gebruik van de tegemoetkoming voor meerkosten voor chronisch zieken groeit minder hard dan geprognosticeerd. Door een motie van de raad zijn maatregelen genomen, zodat nu ook ondersteuning bij financiële nood door zorgkosten mogelijk is, ook bij een inkomen boven de norm van 130% van het sociaal minimum.
- Kinderparticipatie
  Het aantal kinderen dat bereikt wordt met een regeling voor kinderparticipatie is gegroeid. Zwolle biedt een kindpakket met o.a. mogelijkheden voor vergoeding van sport- school- en cultuuractiviteiten, zwemles, bezoek aan peuterspeelzaal en een tegemoetkoming via de scholierenregeling. In 2016 is de inkomensgrens voor de scholierenregeling verhoogd naar 130% van het sociaal minimum om de armoedeval op te vangen.
- Er was in 2016 volop aandacht voor schulden en schulddienstverlening. De rekenkamer heeft onderzoek gedaan naar de effectiviteit van de gemeentelijke schulddienstverlening en hierover een rapport uitgebracht. In 2017 zal de raad het nieuwe beleidsplan Schulddienstverlening bespreken. Landelijk trok de documentaire Schuldig volop aandacht en is er ook een bijeenkomst Schuldig on Tour in Zwolle geweest.

Relevante kaderstellende nota's

- Kadernota Sociaal domein Visie Sociaal Domein ‘Werken vanuit vertrouwen’ (raadsbesluit 2012)
- Kadernota Participatiewet ‘Meedoen mogelijk maken’.
- Uitvoeringsprogramma Participatiewet 'Meedoen mogelijk maken'
- Raadsbeslisnota Monitoring armoededoelgroep en regeling chronisch zieken

Wat hebben we in 2016 bereikt

Doelstellingen/maatschappelijke effecten

Bij onvoldoende inkomen kunnen huishoudens rekenen op ondersteuning van de gemeente. We bieden ondersteuning zodat ze zo snel mogelijk en zo veel mogelijk weer in eigen levensonderhoud kunnen voorzien. Wij gaan er van uit dat wanneer iemand een beroep doet op de gemeente voor een inkomen, hij zich naar vermogen inzet om weer zelf in het levensonderhoud te kunnen voorzien. Iedereen die tot de doelgroep behoort, maakt gebruik van het vangnet, armoede- en inkomensondersteunende maatregelen.

Streefdoel/indicator

- We verstrekken rechtmatig en doelmatig bijstand voor kosten levensonderhoud, bijzonder bijstand voor noodzakelijke onvoorziene kosten.
- De groei van het Zwolse bijstandsvolume is minder of gelijk aan de landelijke groei van het bijstandsvolume.
- Samen met partners en ervaringsdeskundigen uit de stad committeren we ons aan het armoedepact Zwolle Armoedevrij!

Nulsituatie	Norm van 2016	Wat is in 2016 gerealiseerd
93% van de aanvragen voor (bijzondere) bijstand wordt tijdig binnen de wettelijke termijn afgehandeld.	93% van de aanvragen voor (bijzondere) bijstand wordt tijdig binnen de wettelijke termijn afgehandeld.	83.5 % van de aanvragen voor (bijzondere) bijstand wordt tijdig binnen de wettelijke termijnen afgehandeld.
Partners en ervaringsdeskundigen zijn betrokken bij het armoedepact Zwolle Armoedevrij!	Partners en ervaringsdeskundigen zijn betrokken bij het armoedepact Zwolle Armoedevrij!	Er zijn twee Stadsdialogen georganiseerd die druk bezocht zijn. Ook wordt er veel gedeeld in een digitaal platform en met een nieuwsbrief Zwolle Armoedevrij!
We besparen regionaal € 1.200.000 aan niet-betaalde uitkering, waarvan € 1.050.000 voor Zwolle.	We besparen regionaal € 1.200.000 aan niet-betaalde uitkering, waarvan € 1.050.000 voor Zwolle.	We hebben regionaal € 2.698.000 bespaard aan niet-betaalde uitkeringen, waarvan € 2.627.000 voor Zwolle.
55% van de debiteuren betaalt op de lopende vordering.	52% van de debiteuren betaalt op de lopende vordering.	50% van de debiteuren betaalt op de lopende vordering.
100% van de debiteuren is opgenomen in de debiteurenbewaking.	100% van de debiteuren is opgenomen in de debiteurenbewaking.	100% van de debiteuren is opgenomen in de debiteurenbewaking.
We stellen een communicatieplan op	We voeren het communicatieplan uit.	Het communicatieplan is uitgevoerd. Er is bekendheid gegeven aan regelingen in de Swollenaer, de digitale wijzer, op websites van SWT en gemeente, in overleggen met partners, Participatieraad en met brieven. Het financieel spreekuur op Deltion heeft 198 vragen afgehandeld en er zijn 477 geldplannen gemaakt via https://zwolle.startpunt geldzaken.nl

Doelstellingen/maatschappelijke effecten

We willen financiële risico's die samenhangen met een slechte gezondheid voor minimahuishoudens zoveel mogelijk bestrijden.

Streefdoel/indicator

We bieden een uitgebreide collectieve zorgverzekering en een tegemoetkoming aan huishoudens met een inkomen tot 110% van het sociaal minimum en aan huishoudens met een chronisch zieke met een inkomen tot 130% van het sociaal minimum. We verlenen geen bijzondere bijstand voor medische kosten, tenzij er sprake is van een bijzondere situatie.

Nulsituatie	Norm van 2016	Wat is in 2016 gerealiseerd
De deelnamegraad onder minimahuishoudens en chronisch zieken en gehandicapten met een laag inkomen aan de collectieve zorgverzekering bedraagt 50%.	De deelnamegraad onder minimahuishoudens en chronisch zieken en gehandicapten met een laag inkomen aan de collectieve zorgverzekering bedraagt 55%.	De deelnamegraad aan de collectieve zorgverzekering bedraagt eind 2016 50%. Het aantal verzekerden is toegenomen, maar de omvang van de doelgroep is sneller gegroeid, waardoor de deelnamegraad gedaald is. Ook is eind 2016 een inkomenstoets uitgevoerd en zijn er verzekerden uitgestroomd omdat hun inkomen te hoog was ten opzichte van de norm (110% van het sociaal minimum of 130% hiervan voor chronisch zieken) . Het totaal aantal individueel verzekerden van 18 jaar en ouder bedraagt eind 2016 4.311, inclusief verzekerde kinderen, 1.413, bedraagt het aantal deelnemers 5.750. De tegemoetkoming van € 175 voor meerkosten door chronisch zieken is ca 850 keer toegekend. Het gebruik is lager dan verwacht. In 2017 zal hierop extra communicatie worden ingezet.

Doelstellingen/maatschappelijke effecten
We bestrijden armoede als gevolg van langdurige afhankelijkheid van een laag inkomen.

Streefdoel/indicator
We verstrekken de individuele inkomenstoeslag aan huishoudens die van een laag inkomen leven, zodat zij in staat zijn om zelf te kunnen reserveren voor duurzame gebruiksgoederen of voor andere onvoorziene uitgaven. 80% van de huishoudens die langdurig afhankelijk zijn van een laag inkomen, maakt gebruik van de individuele inkomenstoeslag.

Nulsituatie	Norm van 2016	Wat is in 2016 gerealiseerd
Minstens 91,3% van de huishoudens met een bijstandsuitkering doet een beroep op de individuele inkomenstoeslag.	Minimaal 95% van de huishoudens met een bijstandsuitkering doet een beroep op de individuele inkomenstoeslag.	93,8% van de huishoudens met een bijstandsuitkering heeft een beroep op de individuele inkomenstoeslag gedaan.

Doelstellingen/maatschappelijke effecten
Beheersbaar maken of oplossen van problematische schulden voor Zwollenaren.

Streefdoel/indicator
• Schuldenaren gaan weer meer deelnemen aan het gewone maatschappelijke leven. • Mensen vragen minder ondersteuning van de gemeentelijke schulddienstverlening. • Wij streven naar het beheersbaar maken van een schuldensituatie en een schuldenvrije toekomst voor degenen die zijn toegelaten tot een schuldregeling. • We geven voorlichting aan onze partners in de stad over schuldpreventie en financiële zelfredzaamheid. • Schulddienstverlening moet makkelijk bereikbaar zijn voor Zwollenaren via de 4 kanalen (post, telefoon, internet en het sociale wijkteam). • Dak- en thuisloze bijstandsgerechtigden moeten meewerken aan het hanteerbaar maken van hun financiële verplichtingen via budgetbeheer of inhoudingen. • Wij willen ingeval van een crisissituatie eerst de situatie stabiliseren om verder maatschappelijke afbreuk te voorkomen. • We willen de financiële zelfredzaamheid van schuldenaren verhogen zodat bij het verkrijgen van een schone lei niet opnieuw schulden ontstaan. • We willen de tijdige ondersteuning van gemeentelijke schulddienstverlening op peil houden.

Nulsituatie	Norm van 2016	Wat is in 2016 gerealiseerd
We organiseren 45 bijeenkomsten over schuldpreventie en inkomensondersteuning	We organiseren 45 bijeenkomsten over schuldpreventie en inkomensondersteuning	Er zijn 40 voorlichtingsbijeenkomsten geweest. Daarnaast zijn in de week van het geld 60 gastlessen verzorgd op basisscholen en 54 bijeenkomsten op het MBO. Ook zijn er 5 budgetkringen gestart en zijn er meer dan 100 accountgesprekken gevoerd door de preventiemedewerker.
90 cliënten uit budgetbeheer met een grote afstand naar duurzaam financiële zelfredzaamheid worden hierop voorbereid (Budget coaching).	100 cliënten uit budgetbeheer met een grote afstand naar duurzaam financiële zelfredzaamheid worden hierop voorbereid (Budget coaching).	98 cliënten uit budgetbeheer met een grote afstand naar duurzaam financiële zelfredzaamheid zijn hierop voorbereid (Budget coaching).
95% van de dak- en thuisloze bijstandsgerechtigden zit in het budgetbeheer	95% van de dak- en thuisloze bijstandsgerechtigden zit in het budgetbeheer	98% van de dak- en thuisloze bijstandsgerechtigden zit in het budgetbeheer.
In 85% van de afgeronde en doorlopen schuldregelingen eindigen met een schone lei.	In 85% van de afgeronde en doorlopen schuldregelingen eindigen met een schone lei.	90% van de afgeronde en doorlopen schuldregelingen eindigden met een schone lei.
75% van de cliënten die uit budgetbeheer gaat, maakt gedurende een jaar geen nieuwe schulden.	75% van de cliënten die uit budgetbeheer gaat, maakt gedurende een jaar geen nieuwe schulden.	85% van de cliënten die uit budgetbeheer gaat, maakt gedurende een jaar geen nieuwe schulden.
75% van de cliënten die een schuldregeling met een schone lei afsluit, doet binnen 1 jaar geen nieuw beroep op schulddienstverlening.	75% van de cliënten die een schuldregeling met een schone lei afsluit, doet binnen 1 jaar geen nieuw beroep op schulddienstverlening.	92% van de cliënten die een schuldregeling met een schone sloot , heeft binnen een jaar geen nieuw beroep op schulddienstverlening gedaan.
Bij 100% van de aanmeldingen vindt binnen 4 weken een gesprek plaats of binnen 3 dagen als het een crisis betreft.	Bij 100% van de aanmeldingen vindt binnen 4 weken een gesprek plaats of binnen 3 dagen als het een crisis betreft.	100% is gerealiseerd.

Relaties met andere programma's
Relatie met programma 12 (Op Orde)

Doelstellingen/maatschappelijke effecten
Alle kinderen moeten zich kunnen ontplooien, ongeacht de financiële situatie van het gezin waarin ze opgroeien. Kinderen van ouders met een laag inkomen worden gestimuleerd om te participeren in sport- of culturele activiteiten.

Streefdoel/indicator
• Indien de financiële thuissituatie een belemmering vormt voor kinderparticipatie worden ouders doorverwezen naar een van de deelnemende fondsen en/of maken ze gebruik van gemeentelijke regelingen. • We signaleren armoede-gerelateerde gezondheidsknelpunten bij kinderen. • We verlengen en intensiveren waar nodig onze huidige samenwerking met partners in de stad om kinderparticipatie voor minima huishoudens te bevorderen. • We verbeteren de toegankelijkheid en bekendheid van armoederegelingen, voornamelijk voor kinderen.

Nulsituatie	Norm van 2016	Wat is in 2016 gerealiseerd
Bij controles van de JGZ bij 0-18 jarigen wordt in 100% aandacht besteed aan armoede en gezondheid bij kinderen	Bij controles van de JGZ bij 0-18 jarigen wordt in 100% aandacht besteed aan armoede en gezondheid bij kinderen	Bij controles van de JGZ bij 0-18 jarigen wordt in 100% aandacht besteed aan armoede en gezondheid bij kinderen
Het aantal kinderen uit huishoudens met een laag inkomen dat participeert dankzij een regeling of bijdrage bedraagt 2000.	Het aantal kinderen uit huishoudens met een laag inkomen dat participeert dankzij een regeling of bijdrage bedraagt 2000.	Het totaal aantal aanvragen voor regelingen voor kinderen uit huishoudens met een laag inkomen bedraagt 2700.(Er kunnen per kind meerdere regelingen worden aangevraagd) .
Peuterspeelzaal bezoek voor minimahuishoudens is gratis.	Peuterspeelzaal bezoek voor minimahuishoudens is gratis.	Peuterspeelzaal bezoek voor minimahuishoudens is gratis.

Relaties met andere programma's
Programma 9 (kinderen maken op school kennis met cultuur), programma 10 (80% van de jeugdigen voldoet aan de beweegnorm en is er een vangnet voor kinderen die zonder zwemdiploma de basisschool verlaten) en programma 6 (Lespakket voor scholen is beschikbaar voor kinderen en voor ouderavonden op basisscholen en in voortgezet onderwijs). Aandacht voor financiële opvoeding in reguliere lessen).

Financiële verantwoording

Financieel overzicht (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting 2016		Begroting t/m raad 19-12-2016		Rekening 2016		Te verklaren verschil t.o.v. begroting 19-12-2016 -= nadeel; += voordeel		
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Saldo
Saldo van baten en lasten	58.398	46.151	62.897	47.346	63.592	48.337	-695	991	296
Reservemutaties		200		200		264		64	64
Gerealiseerd resultaat	**58.398**	**46.351**	**62.897**	**47.546**	**63.592**	**48.602**	**-695**	**1.055**	**360**

Verschillen ten opzichte van de begroting inclusief begrotingswijzigingen (bedragen x € 1.000)

- = nadeel / + = voordeel	Lasten	Baten	Saldo baten en lasten	Storting reserve	Onttrekking reserve	Gerealiseerd resultaat
Kwijtschelding	-279		-279			-279
Algemene bijstand	-354	747	393		264	657
BBZ/BOB	-327	304	-23			-23
IOAW/IOAZ	-38	38				
Armoedebestrijding	229	-3	226		-200	26
Schuldhulpverl. en kredietverl	24	-96	-72			-72
Maatwerkvoorzieningen Wtcg	49		49			49
Wet Inkomensvoorz. Kunstenaars						
Totaal	**-695**	**991**	**296**		**64**	**360**

Analyse afwijkingen > € 50.000 tussen begroting na wijziging en programmarekening 2016

Product	afwijking	I/D	Analyse
Kwijtschelding	-279	D	Het aantal toegekende aanvragen laat de laatste jaren een stijging zien. Dit komt voor een klein deel door verruiming van de regels met zzp-ers en meenemen van de kosten kinderopvang bij de beoordeling van aanvragen. Het grootste deel komt doordat steeds meer mensen kwijtschelding aanvragen en in aanmerking komen. Het tekort in 2016 is aanzienlijk doordat het over meerder jaren gaat. Structureel is de verwachten dat er ook een behoorlijk tekort zal ontstaan. Dit is als knelpunt meegenomen bij de PPN.
Algemene bijstand	657	I	De afwijking op de lasten wordt met name veroorzaakt door het uitbetalen van de regionale reserve RCF. Zie ook afwijking op 'Onttrekking reserve' (264). Daarnaast is er meer door belast door het KCC in verband met het stijgende aantal bijstandsklanten(50). De hogere bate wordt met name veroorzaakt door een incidenteel voorschot op de rijksbijdrage in verband met de statushouders (704).
BBZ/BOB	-23	I	De afwijking op de lasten betreft met name een stijging van verleende bedrijfskredieten. De BBZ is een declaratieregeling, daarom staan er ook hogere baten tegenover.
Armoedebestrijding	26	I	Binnen Armoedebestrijding is met name de post bewindvoering weer harder gestegen (200). Dit kon worden opgevangen door incidentele meevallers op andere posten binnen Armoedebestrijding. De afwijking op Armoedebestrijding betreft met name het woonlastenfonds (200). In 2016 zijn hier geen uitgaven geweest.
Schulhulpverl. en kredietverl.	-72	I	Er zijn, landelijk en ook in Zwolle, minder toewijzingen WSNP geweest in 2016, waardoor de inkomsten lager zijn. Ook zijn er, incidenteel minder verzoekschriften (moratorium, dwangakkoorden), wat eveneens tot minder inkomsten heeft geleid dan begroot.

Bedragen x € 1.000

De genoemde verschillen passen binnen de door de raad vastgestelde beleidskaders.
I = incidenteel verschil, D = verschil met doorwerking naar latere jaren (structureel of meerjarig incidenteel)
- = nadeel, + = voordeel

Overzicht restant investeringskredieten:

Project	krediet 1-1-2016	nieuw krediet	besteding 2016	restant krediet	dekking derden	dekking res./voorz.	dekking expl.rek.
n.v.t.							

Specificatie nieuwe krediet:

Project	Bedrag	Besluit	Toelichting
n.v.t.			

Specificatie afgesloten krediet:

Project	Bedrag
n.v.t.	

Financiële structuur lasten en baten bestaand beleid (x € 1.000)

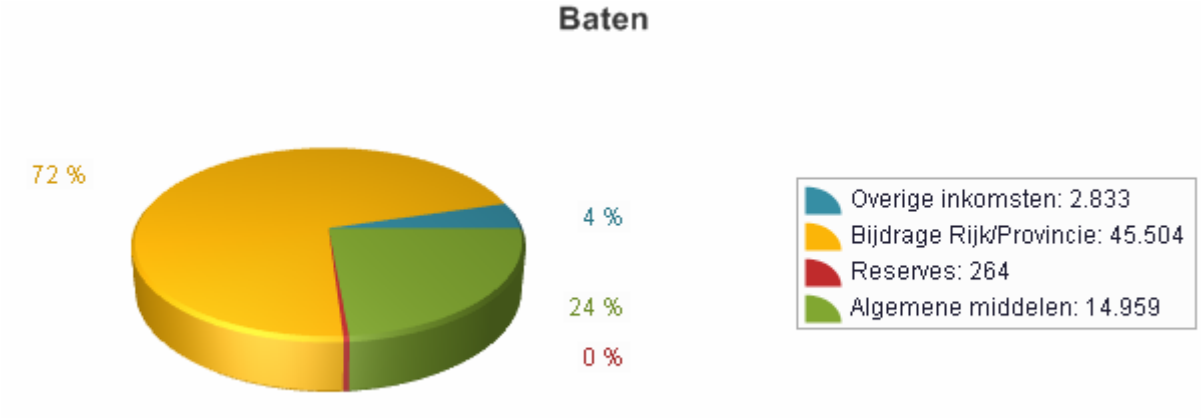

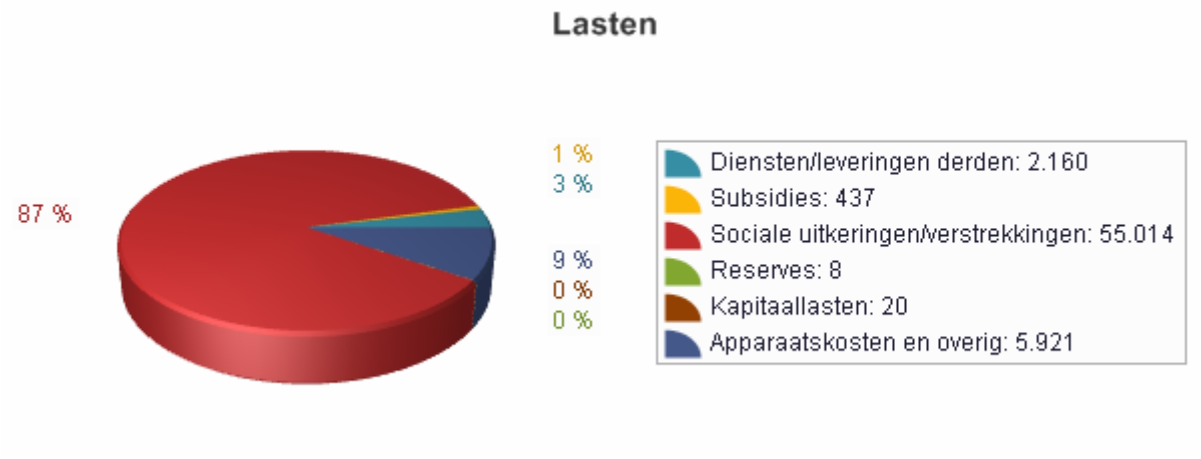

De organisatie 15 t/m 19

Programma 15 Raad en raadsgriffie

Beleidsverantwoording
Algemeen

Wat is er in 2016 gebeurd?

Regulier
De raad bevond zich in 2016 halverwege de huidige bestuursperiode.
In dat jaar is er veelvuldig geïnformeerd, gediscussieerd en besloten tijdens de vele raadspleinvergaderingen op de maandagavonden:

Besluitvormingsrondes	20
Info – debatrondes	30
Debatronde onderwerpen	40
Informatieronde onderwerpen	13

De raad heeft in 2016 veelvuldig gebruik gemaakt van de tot haar beschikking staande instrumenten, zoals het stellen van mondelinge vragen tijdens de raadsvergaderingen, het stellen van schriftelijke vragen (art 45), het indienen van moties en amendementen:

Overzicht Moties, amendementen, artikel 45 vragen en mondelinge vragen

Overzicht 2015 – 2018

	2015	2016	2017	2018	Totaal
Art. 45	50	70			
Mondeling	52	38			
Moties	149	151			
Amendementen	18	23			

Totaaloverzicht 2016

Artikel 45 vragen

Jaar	**Fractie**	**onderwerp**
	PvdA	12
	VVD	11
	ChristenUnie	8
	D66	7
2016	CDA	4
	GroenLinks	6
	Swollwacht	6
	SP	16
	Fractie Cetin	0
	Totaal	**70**

Mondelinge vragen

Jaar	**Fractie**	**onderwerp**
	PvdA	6
	VVD	7
	ChristenUnie	3
	D66	7
2016	CDA	4
	GroenLinks	3
	Swollwacht	2
	SP	5
	Fractie Cetin	1
	Totaal	**38**

Moties

Jaar	Fractie	onderwerp
	PvdA	19
	VVD	22
	ChristenUnie	19
	D66	20
2016	CDA	6
	GroenLinks	25
	Swollwacht	9
	SP	30
	Fractie Cetin	1
	Totaal	151

Amendementen

Jaar	Fractie	onderwerp
	PvdA	0
	VVD	2
	ChristenUnie	2
	D66	2
2016	CDA	1
	GroenLinks	6
	Swollwacht	4
	SP	6
	Fractie Cetin	0
	Totaal	**23**

Ter ondersteuning van het raadswerk hebben er reguliere bijeenkomsten plaatsgevonden van de Agendacommissie, het Presidium en de Werkgeverscommissie.

Doorontwikkeling debatronde Raadsplein:
Sinds de invoering van het Raadsplein in 2008 zijn er al enkele aanpassingen geweest aan het vergadersysteem. Aan de debatronde is echter weinig veranderd. Tijdens de raadsconferentie op 8 juli 2016 heeft de raad zich gebogen over de verbetermogelijkheden van de debatronde. Door die bijeenkomst is er een gedeeld gevoel ontstaan van nut en noodzaak van verbetering van de debatronde. Er zijn een aantal suggesties gedaan voor het variëren in debatvorm en het werken met spreektijd. Afgesproken is om in de vorm van experimenten aan de slag te gaan met de oplossingsrichtingen. Op 5 september is bij een agenderingsverzoek dan ook een andere vorm van debatteren toegepast. Verder is bij de debatrondes op 12 september 2016 en 19 september 2016 de spreektijd geklokt. Op 10 oktober 2016 is voor het eerst de spreektijd in beeld gebracht met een tijdregistratiesysteem. Toen stond slechts één onderwerp op de agenda. Om te kijken hoe het werkt als er twee debatten op de agenda staan is op 12 december 2016 opnieuw als proef de spreektijd in beeld gebracht. Deze twee eerste 2 stappen hebben voldoende inzichten rondom tijdregistratie om in 2017 daadwerkelijk te sturen op de spreektijden. Tevens zal er dan binnen de debatronde verder geëxperimenteerd worden met verschillende vormen.

Bijzondere bijeenkomsten in 2016:
- AZC
De gemeenteraad heeft in april 2016 een besluit genomen over de komst van het asielzoekerscentrum in Zwolle. Om een juist besluit te nemen, zijn voorafgaand door het college en de raad verschillende informatieavonden en inloopbijeenkomsten georganiseerd en bijgewoond.
-Omgevingswet/visie
In 2016 is de raad meegenomen met de voorbereiding op de omgevingswet. De raad had hier bij de behandeling van de PPN in 2015 bij motie zelf om gevraagd.
In samenwerking met de ambtelijke organisatie zijn een aantal bijeenkomsten voor de raad georganiseerd. De bijeenkomsten gingen in het begin over de omgevingswet in het algemeen, maar de laatste bijeenkomsten gingen vooral over het opstellen van de Omgevingsvisie.
Op 5 april 2016 was er een bijeenkomst met o.a. Sjors Slaats raadslid uit Waalwijk. Vervolgens was bij de bijeenkomst op 7 juni 2016 o.a. Geiske Bouma van TNO strategie en beleid te gast.
Met het college is afgesproken dat er (samen met de stad) een Omgevingsvisie 1.0 wordt opgesteld.
Voor het vaststellen van de uitgangspunten hiervoor is een raadsvoorstel opgesteld.
Op 3 oktober 2016 is hierover een debat gevoerd en op 24 oktober 2016 heeft de raad de uitgangspunten vastgesteld. Op 16 november 2016 waren raadsleden uitgenodigd om ook deel te nemen een sessie in de Fundatie met samenwerkingspartners uit de stad. En tot slot was er op 29 november 2016 een raadsbijeenkomst met o.a. de presentatie van jonge ontwerpers voor toekomstscenario's voor stadsdeel zuid.

Andere bijeenkomsten
Daarnaast heeft de raad in 2015 ook een flink aantal andere bijeenkomsten bij kunnen wonen. Behalve uitnodigingen vanuit de stad ging het hierbij o.a. om bijpraatsessies Sociaal Domein, een bijpraatsessie Fysiek Domein en diverse wijkbijeenkomsten.

Toekomstige rol van de raad
In 2015 heeft de raad een start gemaakt, mede op basis van een raadsmotie, met het traject om de toekomstige rol van de raad te verkennen. Er is een raadswerkgroep geformeerd, die dit onderwerp verder heeft uitgewerkt. Daarbij wordt ook aansluiting gezocht bij de ontwikkeling van de ambtelijke organisatie onder meer in het kader van het programma “Initiatiefrijk Zwolle”. Op een enkele bijeenkomst na is er in 2016 nog geen vervolg gekomen op dit onderwerp. Deels is dit veroorzaakt door capaciteitsgebrek.

Regionale samenwerking
De werkgroep Regionale Samenwerking heeft zich in 2016 gebogen over de rol van de raad bij regionale samenwerking. Er is een bijeenkomst georganiseerd over dit onderwerp aan de hand van de casus Jeugdzorg. Daarbij zijn Zwolse en regionale raadsleden in gesprek gegaan met de BVO Jeugdzorg. Zowel in werkgroepverband met Zwolse raadsleden als via de griffiers van de omringende gemeenten is in 2016 het onderwerp regionale samenwerking verder verkend. Voorjaar 2017 zal de werkgroep een advies uitbrengen aan het presidium.

Rekenkamercommissie
De Rekenkamercommissie heeft in 2016 het onderzoek over Schuldhulpverlening afgerond. Het rapport Evaluatie Schulddienstverlening is op 26 september aan de raad aangeboden. De raadsbehandeling stond voor december 2016 gepland, maar is doorgeschoven naar het volgend jaar. Eind 2016 is gestart met een nieuw onderzoek. Onderwerp van onderzoek is Inclusief Beleid.

Werkgroep Raadscommunicatie
Najaar 2016 is de werkgroep raadscommunicatie van start gegaan. Zij heeft de opdracht te onderzoeken hoe het zit met de communicatie vanuit de raad richting de stad. Hoe zit het met de zichtbaarheid van de raad? Directe aanleiding was de evaluatie van het wegbezuinigen van de Raadswijzer in De Peperbus. De raadswerkgroep onderzoekt hoe de zichtbaarheid vergroot kan worden en welke middelen daarvoor nodig zijn. Voorjaar 2017 wordt de rapportage hierover verwacht.
Wat in 2016 in tegenstelling tot eerdere jaren is toegenomen is het aantal gastlessen, zowel op scholen als in het stadhuis, evenals het aantal democratiespelen. Voor deze lessen en spelen worden veelvuldig raadsleden ingezet en vindt ondersteuning plaats vanuit Prodemos.

Relevante kaderstellende nota's

- Gemeentewet
- Reglement van Orde van het Raadsplein
- Gedragscode gemeenteraad Zwolle

Financiële verantwoording

Financieel overzicht (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting 2016		Begroting t/m raad 19-12-2016		Rekening 2016		Te verklaren verschil t.o.v. begroting 19-12-2016 -= nadeel; += voordeel		
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Saldo
Saldo van baten en lasten	1.686		1.690		1.659	64	31	64	94
Reservemutaties									
Gerealiseerd resultaat	**1.686**		**1.690**		**1.659**	**64**	**31**	**64**	**94**

Verschillen ten opzichte van de begroting inclusief begrotingswijzigingen (bedragen x € 1.000)

- = nadeel / + = voordeel	Lasten	Baten	Saldo baten en lasten	Storting reserve	Onttrekking reserve	Gerealiseerd resultaat
Raad	89	1	90			90
Rekenkamer	7		7			7
Raadsgriffie	-65	62	-3			-3
Totaal	**31**	**64**	**94**			**94**

Analyse afwijkingen > € 50.000 tussen begroting na wijziging en programmarekening 2016

Product	afwijking	I/D	Analyse
Raad	90	I	Op het totale raadsbudget is een redelijk fors bedrag overgebleven Twee grote veroorzakers zijn: 1. We zijn gestopt met de Raadswijzer, maar het daarmee gepaarde bedrag is blijven staan in afwachting van de evaluatie. De werkgroep Raadscommunicatie komt binnenkort met voorstellen hierover. 2. De overstap naar Ibabs. Daarnaast heeft de raad zich in 2016 heel bescheiden opgesteld wat betreft haar uitgavenpatroon (geen werkbezoeken buiten de stad, weinig externe inhuur, minder catering etc.). De fractievoorzitters hebben aangegeven dat de raad wel behoefte heeft aan meer inhoudelijke ondersteuning. Momenteel wordt er door de griffie bij alle fracties geïnventariseerd wat de ondersteuningsbehoefte is bij de individuele fracties en bij de raad als geheel. In afwachting van de uitkomst van die inventarisatie wordt voorgesteld het raadsbudget te handhaven.
Raadsgriffie	-3	I	Een medewerker is uitgeleend aan de gemeente Kampen. Hiervoor is een bijdrage ontvangen die niet begroot was. Tevens zijn gelden van het UWV ontvangen in verband met zwangerschapsverlof. Ook deze gelden waren niet begroot.(62) Daartegenover stonden hogere salarissen en kosten inhuur wegens vervanging. Samen met andere personeelskosten (-65)

Bedragen x € 1.000

De genoemde verschillen passen binnen de door de raad vastgestelde beleidskaders.
I = incidenteel verschil, D = verschil met doorwerking naar latere jaren (structureel of meerjarig incidenteel)
- = nadeel, + = voordeel

Overzicht restant investeringskredieten:

Project	krediet	nieuw	besteding	restant	dekking		
	1-1-2016	krediet	2016	krediet	derden	res./voorz.	expl.rek.
n.v.t.							

Specificatie nieuwe krediet:

Project	Bedrag	Besluit	Toelichting
n.v.t.			

Specificatie afgesloten krediet:

Project	Bedrag
n.v.t.	

Financiële structuur lasten en baten bestaand beleid (x € 1.000)

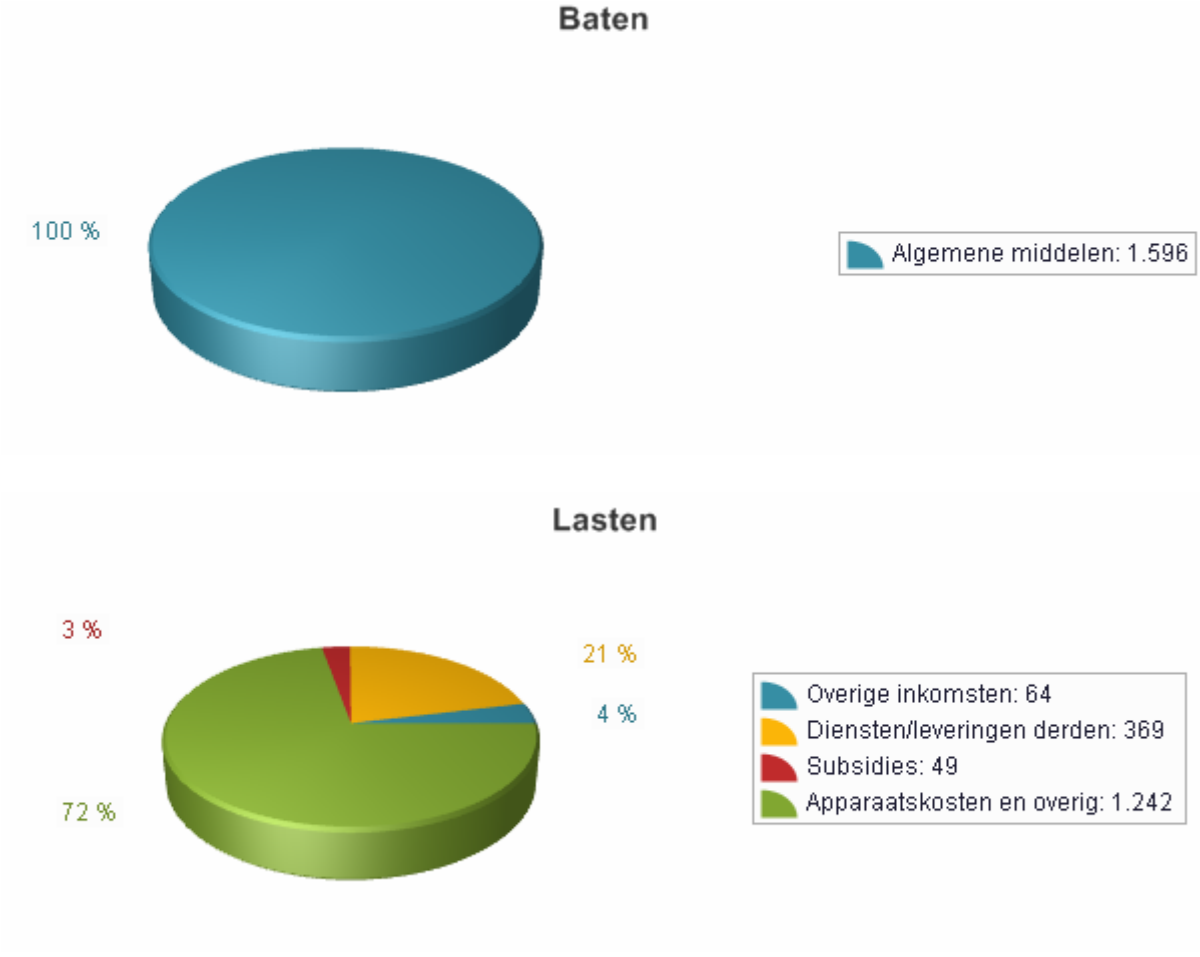

Programma 16 Bestuur en dienstverlening

Beleidsverantwoording

Algemeen

Nieuwe visie op dienstverlening aan inwoners en ondernemers: gastvrij en op maat

Zoals in beleidsparagraaf 1 Bestuur en dienstverlening al is aangegeven is in september 2015 de nieuwe visie op dienstverlening – getiteld Gastvrij en op maat – door de raad besproken en omarmd. Deze visie omvat voor het eerst zowel de dienstverlening aan inwoners als ondernemers.

Naast goede digitale dienstverlening willen we als gemeente vooral gastvrij zijn en dienstverlening op maat bieden. We zijn immers Gastvrij Zwolle. We hebben onze ambities als volgt omschreven. “Bij het bieden van maatwerk nemen we de logica van onze inwoners en ondernemers als uitgangspunt. Creativiteit en oplossingsgericht denken maken we tot speerpunt, en we gaan proberen met persoonlijke aandacht onze klanten te verrassen”.

Het jaar 2016 stond in het teken van het uitdragen van de boodschap gastvrij en op maat uit onze visie op dienstverlening. Dit betekent dat er organisatie-breed gesproken is over de veranderingen in dienstverlening horende bij deze samenleving. Enerzijds zien we de steeds digitaler wordende wereld, anderzijds de vraag naar het nog meer leveren van maatwerk en het uitstralen van gastvrijheid. De komende jaren gaan we hier nog meer accent op leggen. Wat kan snel en digitaal, wat vraag meer persoonlijke aandacht. Waar kunnen we verbindingen leggen (dienstverlening en het sociaal domein bijvoorbeeld).

Het afgelopen jaar is de verbinding gezocht met programma’s die ook alles te maken hebben met dienstverleningsformules en klantbeleving. Zoals daar zijn het programma Omgevingswet en het programma DNA Zwolle, maar ook het programma Initiatiefrijk Zwolle. Er liggen afspraken om samen verder te werken aan het thema Zó doen we dat in Zwolle. Dit betekent gezamenlijk zoeken naar de juiste klantformules en naar de opleidingen die aansluiten op de veranderende organisatie. Het komende jaar gaan we vanuit de diverse programma’s de partners in de stad verder betrekken. Afgelopen november hebben we ons concept van Gastvrije stad al laten zien aan een groep startende ondernemers in Zwolle.

Passende regels

Zwolle is het afgelopen jaar landelijk actief geweest als het gaat om aandacht voor knellende regels. Het project samen met Platform 31 is succesvol afgerond. Landelijk zet Zwolle zich in voor de versimpeling van de Drank- en Horecawet. Ook is Zwolle actief in samenwerking met andere grote gemeenten en de VNG. We hebben de vernieuwing van het kader Verordeningen en beleidsregels nog niet geheel afgerond dat gaat in 2017 gebeuren. Dan zal ook de training van beleidsambtenaren plaatsvinden. Op die manier zorgen we dat ambtenaren goed toegerust zijn om in te spelen op een veranderde vraag uit de stad.
Initiatiefrijk Zwolle is een bron van inspiratie om te kijken of we binnen de doelen die we hebben teveel regels gemaakt hebben of juist niet. We zagen dat dit nogal meevalt, bijvoorbeeld in de pilot Verlichte regels in de binnenstad, waar we uiteindelijk niet veel regels hoefden te schrappen, maar wel een andere manier van werken hanteerden. De Algemene Plaatselijke Verordening is in 2016 vastgesteld. Er is zelfs al gebruik gemaakt van het daarin opgenomen Experimenteerartikel om gedurende een jaar een pilot te hebben met vrije sluitingstijden.

Digitale dienstverlening en informatieveiligheid

We zijn als gemeente in 2016 verder gegroeid in de digitale volwassenheid voor burgers en (in mindere mate) voor bedrijven op onze website, ondanks dat nog niet alle producten digitaal zijn aan te vragen. De software hiervoor heeft de noodzakelijke updates gekregen, waardoor we de overige producten in 2017 ook digitaal mogelijk kunnen maken. In 2016 is de pilot iBurgerzaken, die we als Dimpact gemeente hebben uitgevoerd, succesvol afgerond. We gaan medio 2017 live met deze selfservicemodule voor een aantal Burgerzaken-producten.
Door een automatische tool wordt de website van Zwolle sinds 1 januari 2016 getest op de technische en inhoudelijke eisen van de Webrichtlijnen. Toepassing van deze Webrichtlijnen is belangrijk voor mensen met visuele beperkingen en laaggeletterden. We kunnen nog niet overal voldoen aan die Webrichtlijnen. Waar dat niet gebeurt of is gebeurd vindt dat plaats op basis van ‘pas toe leg uit’. Zie ook www.zwolle.nl/toegankelijkheid. In april 2017 vindt een migratie plaats naar een 100% technisch correcte website. Dan zullen we minder gebruik hoeven maken van “pas toe en leg uit”.
De webcare van de gemeente Zwolle is in 2016 verder geprofessionaliseerd met de implementatie van een tool voor webcare en social media monitoring. O.a. met Koningsdag is deze tool succesvol ingezet. Verder is in 2016 gestart met het doorontwikkelen van ons website model conform de webrichtlijnen, waardoor we hier in 2017 volledig aan voldoen.
Het aantal digitale dienstverleningskanalen blijft maar groeien; denk aan Whatsapp. Dat maakt een goede regie op de digitale dienstverlening en -communicatie van groot belang. In 2015 is besloten een regiefunctie hiervoor op te zetten. In 2016 is deze regierol door externe inzet ingevuld in afwachting van de goedkeuring voor de benodigde formatie. In 2017 willen we deze definitief inrichten.
Voor informatieveiligheid, zie programma 18.

Het digitale kanaal blijft ons voorkeurskanaal, daarmee lopen we in de pas met het landelijk beleid (VNG agenda 2020). Waar nodig zorgen we voor passende oplossingen wanneer klanten niet digitaal zelfredzaam zijn. Zo boden we in 2016 wederom in samenwerking met Stadkamer de training Digisterker aan. Dit is een training om burgers vertrouwd te maken met het omgaan met digitale overheidsdienstverlening en Digid .Hieraan deden 32 mensen mee (2015: 37). We hopen dat dit aantal in 2017 hoger komt te liggen. De nieuwe vestiging van Stadkamer biedt straks de juiste faciliteiten. Overigens ontvangt Stadkamer hiervoor sinds 2016 - ook financiële - ondersteuning van de Belastingdienst (Gemeente Zwolle draagt financieel niet meer bij). De Belastingdienst wil graag in alle gemeenten dit soort ondersteuning stimuleren.

In 2016 is Zwolle samen met 7 andere gemeenten ook nog gestart met een pilot in samenwerking met SVB en Belastingdienst. Hierbij worden Zwolse klanten van SVB en Belastingdienst doorverwezen naar het Stadskantoor voor ondersteuning bij zaken als aanvragen DigiD en Mijnoverheid / berichtenbox. Het aantal inwoners dat hier gebruik van maakt is nog laag. De pilot loopt nog door tot mei 2017.

Smart city (big data)
In 2016 is verder gewerkt aan de ambitie dat Zwolle zich eind 2018 een Smart City mag noemen. De visie SmartZwolle is opgesteld en we wonnen hiermee een prijs voor de Slimste visie van Nederland. Verder hebben we gewerkt aan:

- Smart Benutten Urban Traffic data hackathon: een samenwerking van programma Beter Benutten, SmartZwolle en DataScience Zwolle
- innovatiesprint met esri Nederland, voortbordurend op resultaten Smart Benutten Urban Traffic data hackathon
- start project loopstromen binnenstad, voortbordurend op resultaten innovatiesprint
- diverse samenwerkingen met onderwijsinstellingen, o.a. Perfect World met De Nieuwe Hanze Unie, Smart Mobility met 4e jaars studenten mobiliteit van Windesheim, open data experiment met Landstede en een samenwerking met Saxion (20creathons rondom Smart Urban biking)
- after hack, waarin we de resultaten van de Smart Benutten Urban Traffic data hackathon en innovation sprint terug hebben gegeven aan betrokkenen

Open Data portaal
Het open data portaal is eind 2016 aangevuld en bevat nu ruim 70 datasets. De gemeente Zwolle stelt via het open data portaal brongegevens beschikbaar, die live gebruikt of gedownload kunnen worden. Externe partijen kunnen met deze gegevens analyses maken en eigen informatieproducten samenstellen. Ons uitgangspunt is altijd het publiceren van actuele en betrouwbare gegevens. Alle items zijn ondergebracht in acht thema's, één item kan voorkomen in meerdere thema's. Het aantal thema's kan in de toekomst uitgebreid worden. Bij elke dataset is aangegeven onder welke voorwaarden (licenties) gebruik is toegestaan. Deze voorwaarden sluiten aan op de landelijke standaard van Geonovum als toonaangevend instituut voor geo-informatie.

Aanpak van identiteitsfraude en woonfraude
Samenwerking binnen de keten is geïntensiveerd. Op het gebied van identiteitsfraude wordt - mede door ons steeds uitbreidende netwerk - samengewerkt met partners als Immigratie- en Naturalisatiedienst, Marechaussee en Politie. Voor woonfraude is met name de interne samenwerking dit jaar geïntensiveerd. Daarbij focussen we heel gericht op de mogelijk schrijnende gevallen.
Het rijk had initiatief genomen voor een landelijk geldend samenwerkingsconvenant met woningbouwcorporaties. Nu dit niet van de grond is gekomen willen we de mondelinge samenwerkingsafspraken met de corporaties zelf gaan vastleggen in een convenant. Daarbij is wederzijdse informatie-uitwisseling de basis.

Wij gaan steeds vaker huisbezoeken afleggen met ketenpartners, zoals bijvoorbeeld de politie. Daarbij focussen we vooral op adressen met een risicoprofiel, die door ons zelf in kaart zijn gebracht of via ketenpartners worden aangedragen. Denk daarbij aan gevallen van overbewoning, briefadressen of zogenoemde 'veelverhuizers'.

De LAA (Landelijke aanpak adreskwaliteit) is van projectbasis een structureel instrument geworden. Zwolle blijft hieraan deelnemen. Het ontwikkelen van een verdienmodel voor de aanpak van identiteitsfraude en woonfraude blijkt niet realistisch. De afnemers die profiteren van betere (adres)kwaliteit bekostigen weliswaar deels de LAA maar van een verdienmodel is geen sprake. Wel leidt handhaving tot het bestrijden van overlast door overbewoning, onrechtmatige onderverhuur, gebruik in strijd met het bestemmingsplan en tot doorstroming van de woningmarkt. Structurele formatie voor identiteitsfraude en woonfraude moet nog gerealiseerd worden. Dit is aangemeld voor de PPN 2018-2022.

KCC en dienstverlening voor sociale wijkteams
In 2016 was het KCC de telefonische ingang voor klanten van de sociale wijkteams. Wel heeft het KCC deze dienstverlening per 31 december 2016 beëindigd. Vanaf 2017 zijn de sociale wijkteams zelf verantwoordelijk voor de telefonische beantwoording van vragen. De medewerkers die binnen het KCC belast waren met deze beantwoording, zijn organisatorisch nu ingebed onder de wijkteams. Het KCC zorgt alleen nog voor de faciliteiten (werkplek, telefonie-applicatie etc.) en de planning van de medewerkers.

In 2016 is de pilot iBurgerzaken succesvol afgerond. In 2017 wordt gestart met het in productie nemen van deze applicatie. Hiermee worden de processen van Burgerzaken (zoals doorgeven van een verhuizing, aangifte geboorte) verder geautomatiseerd en kan de burger nog meer zaken thuis regelen.

Ontwikkelingen

Evenementen
Aansluitend op voorbereidende activiteiten in 2015 hebben we in 2016 de nodige stappen gezet om ons evenementenproces te verbeteren. Zo is een website gebouwd, waarop de nodige informatie te vinden is over het aanvragen van evenementen. Ook omwonenden kunnen deze site raadplegen wanneer zij meer willen weten over evenementen (zie https://www.zwolle.nl/vrije-tijd/evenementen). Deze site wordt actueel gehouden en zal in 2017 worden doorontwikkeld. Ook zijn wij gestart met het toezenden van een “spoorboekje” aan alle organisaties die zich hebben aangemeld voor de evenementenkalender. In dit “spoorboekje “ is aangegeven wanneer zij hun aanvraag moeten indienen en welke stukken bij de aanvraag gevoegd moeten worden. Doel hiervan is om evenementenvergunningen tijdig te kunnen verlenen en voldoende tijd te hebben voor een zorgvuldige beoordeling van de aanvraag. Ten slotte hebben wij met alle intern betrokkenen en medewerkers van hulpdiensten afspraken gemaakt over onze rollen tijdens evenementen.
In 2017 willen wij graag met de organisatoren verkennen hoe wij onze samenwerking verder kunnen verbeteren.

Omgevingswet
De nieuwe wet (in te voeren per 2019) betekent voor de gemeente een grote verandering van werkwijzen in het fysieke domein, en dat heeft onder andere grote consequenties voor de gemeentelijke vergunningsprocessen. In programma 5 Ruimte en cultuurhistorie wordt de voorbereiding op de nieuwe wet uitgewerkt.

Private kwaliteitsborging bouw
De verwachting is dat private kwaliteitsborging in 2018 gefaseerd ingevoerd zal worden. In 2015 voerden wij een impactanalyse uit, waarin de gevolgen van de private kwaliteitsborging in beeld zijn gebracht. In 2017 bereiden we ons voor op de invoering van de regeling vanaf 2018.

RUD
In 2016 is de RUD doorontwikkeld naar de Omgevingsdienst IJsselland (ODIJS). Op 22 december 2016 is de Omgevingsdienst IJsselland opgericht als GR. Vanaf 1 januari 2018 zal ODIJS de uitvoerende VTH taken op het gebied van milieu uitvoeren voor 11 IJssellandse gemeenten en de Provincie, voor zover dat op het grondgebied van een van deze gemeenten plaatsvindt. Het college en de raad hebben hiermee ingestemd. In 2016 heeft de raad de VTH verordening vastgesteld, waarin is vastgelegd op welk kwaliteitsniveau wij onze VTH taken uitvoeren. Vanuit de optiek van rechtsgelijkheid wordt in RUD verband, ook in Zwolle, bij overtredingen de landelijke handhavingsstrategie gevolgd. Het college heeft hiertoe in 2016 besloten. Ook is in 2016 het over te dragen takenpakket nader uitgewerkt.
Verder is in 2016 het IJssellandse Vergunningen Toezicht en Handhaving informatiesysteem (IJVI) aangeschaft voor de partners binnen de RUD. In 2017 zullen de RUD partners hun milieutaken in dit systeem registreren. Verderop in 2017 zal Zwolle IJVI ook gaan gebruiken voor haar eigen VTH taken. Dit zal gefaseerd gebeuren, waarbij de Wabo-taken eerst zullen worden opgepakt.

GBLT
De toetreding van Dalfsen en Bunschoten is goed verlopen en heeft geen gevolgen gehad voor de dienstverlening aan de reeds aangesloten deelnemers. GBLT heeft in 2016 verder gewerkt aan haar dienstverlening richting burgers. Ook is er gewerkt aan het verder op orde krijgen van de bestanden. Dit heeft zich vertaald in zowel hogere opbrengsten maar ook hogere kosten voor oninbaar en kwijtschelding.

Bouwleges
Het aantrekken van de bouwleges zoals dat in 2015 is ingezet heeft zich in 2016 doorgezet. De uiteindelijke opbrengsten bouwleges zijn in 2016 met bijna 3,3 miljoen ongeveer 100.000,-- hoger dan in 2015. De verwachting is dat we in 2017 ook een hogere opbrengst zullen realiseren dan de begrote 2,8 miljoen. Hierop komen we in de berap terug.

Relevante kaderstellende nota's

- Visie op dienstverlening aan inwoners en ondernemers: gastvrij en op maat (2015)
- Kaders voor kanaalsturing (2012)
- Meerjaren programma ICT 2016– 2020 (MPI)
- Handhavingsnota 2011 – 2015
- Landelijke handhavingsstrategie 2014
- Vergunningen- en Handhavingsprogramma 2016

Wat hebben we in 2016 bereikt

Doelstellingen/maatschappelijke effecten		
De gemeente Zwolle behoort in 2020 tot de 10 meest gastvrije en best presterende gemeenten van Nederland als het gaat om dienstverlening aan inwoners en ondernemers.		
Streefdoel/indicator		
Doel: we versnellen onze dienstverlening zodat men nooit onnodig op ons hoeft te wachten De indicatoren hiervoor worden in 2015/2016 ontwikkeld		
Nulsituatie (2015)	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
-	-	• In het najaar van 2016 zijn we begonnen met het herzien van alle bestaande servicenormen en het nadenken over nieuwe. We denken dit in het najaar van 2017 af te ronden, met daarbij een aantal versnellingen van normen. • We hebben niet onderzocht welke vergunningen versneld afgehandeld kunnen worden. Dit doordat er nog veel onduidelijk is over private kwaliteitsborging. Het Kabinet stuurt aan op inwerkingtreding per 1 januari 2018. Mocht het wetvoorstel per 1 januari 2018 in werking treden, dan bereiden wij ons daarop in 2017 voor. Ongeacht de uitkomst van het wetstraject, gaan wij in 2017 onderzoeken welke vergunningen versneld verleend kunnen worden. Deze versnelling zullen wij ook in onze servicenormen doorvoeren. • In 2016 is een monitor dienstverlening ontwikkeld waarmee we realisatie van de visie uit 2015 monitoren.
Streefdoel/indicator		
Doel: we heffen overbodige regelgeving op of gaan deze versoepelen. De ondernemer zal (eind 2017) ervaren dat onze regeldruk beduidend is verminderd Indicator: oordeel van ondernemers over de inspanning van de gemeente om regelgeving te vereenvoudigen en te versoepelen		
Nulsituatie (2014)	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
Score eind 2014: 5,9	Score eind 2016: minimaal 6,4	Score is eind 2016 nog niet bekend. Het klantonderzoek ondernemers voeren we in het 1e kwartaal van 2017 uit. Hiermee gaan we na of er een vermindering van de regeldruk merkbaar is. We vragen ook uit - als er wel regeldruk ervaren wordt - welke regels het dan concreet betreft.
Streefdoel/indicator		
Doel: we faciliteren en maken ruimtelijke initiatieven mogelijk. We streven er hierbij naar dat we bij een voorgenomen weigering altijd overleggen met de aanvrager. Indicator: de klanttevredenheid voor de dienstverlening van afdeling Fysieke Leefomgeving blijft boven 7,0		
Nulsituatie 2014	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
In 2014 was de klanttevredenheid 7,0 (deelproces aanvraag bouwvergunning) en 7,1 (deelproces begeleiding en controle tijdens de bouw)	We meten dit weer in 2017	De voorbereidingen voor het klantonderzoek zijn gestart in 2016

Streefdoel/indicator		
Doel: we gaan uit van de logica van de inwoner en ondernemer. In onze dienstverlening maken we creativiteit en oplossingsgericht denken tot speerpunt Indicator: in 2016 te ontwikkelen. Meting in 2017		
Nulsituatie 2015	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
Al enige jaren werken we aan DNA Zwolle, waarbij we de 4 V's (vertrouwen, verbinding, verantwoording en vakmanschap) betekenis hebben gegeven. Hierop voortbordurend gaan we investeren in een houding van creatief en oplossingsgericht denken richting onze inwoners en ondernemers. We denken hier aan intervisie, training en het betrekken van de stad.		• we zijn gestart met het gericht verbeteren van klantbeleving (klantreizen) en met de dienstverlening aan ondernemers; • Bezoek aan buurgemeenten waarbij afspraken zijn gemaakt over samenwerking tussen de klantcontactcentra en teams burgerzaken (Hattem, Dalfsen) • Start universitair afstudeeronderzoek naar groep digibeten en hun mantelzorgers. Dit wordt medio 2017 afgerond. • Eind 2015 is de leesbaarheid onderzocht van onze uitgaande brieven en websites. Veel brieven en webpagina's scoren nog niet het gewenste niveau B1. In 2017 pakken we dit verder op.

Streefdoel/indicator		
Doel: we verrassen onze klant met persoonlijke aandacht en maatwerk, waarbij we oog hebben voor de persoonlijke situatie van mensen Indicator: in 2016 te ontwikkelen. Meting bij inwoners en ondernemers in 2017		
Nulsituatie 2015	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
In de nieuwe visie op dienstverlening "Gastvrij en op maat" is maatwerk - naast digitalisering - een speerpunt. Dit speerpunt is voor de organisatie nog niet de basis van handelen	-	• Vanuit het Stadskantoor (informatiecentrum) bieden we ondersteuning aan de groep inwoners die digitaal minder vaardig zijn, waarbij we ze helpen met DigiD en met het invullen van formulieren van Belastingdienst en Sociale Verzekeringsbank; • Een groep interne ambassadeurs die nadenkt over waar kunnen we gastvrijheid nog meer toepassen, waar en met wie zijn verbindingen te leggen tussen de organisatie en onze partners in de stad.

Relaties met andere programma's

De ambities en doelstellingen op het gebied van dienstverlening worden ook in andere programma's vertaald in concrete inspanningen. Deze zijn m.n. terug te vinden in de programma's 2, 5, 12 en 14.

Doelstellingen/maatschappelijke effecten		
De gemeente Zwolle is in 2020 volledig gedigitaliseerd in haar dienstverlening.		
Streefdoel/indicator		
Doel: in 2017 kan een inwoner of ondernemer al zijn zaken met de gemeente Zwolle digitaal regelen. Waar nodig ondersteunen wij hen. Indicator: Zwolle scoort met haar digitale dienstverlening voor inwoners in 2020 een score van 90% in de meting door BZK / Deloitte van de "digitale volwassenheid" (voor ondernemers, zie programma 2).		
Nulsituatie 2015	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
Meting 2014: Zwolle scoort 71,5% (gemeenten van 100.000-300.000 inwoners scoren 69,0%)	Zwolle scoort eind 2016 80%	Zwolle scoort eind 2016 op deze indicator: 79,6%

Streefdoel/indicator		
Doel: inwoners en ondernemers maken steeds meer gebruik van het digitale kanaal. Indicator 1: de verdeling over de diverse dienstverleningskanalen van een mandje van 8 veelgevraagde producten Indicator 2: de verdeling van alle (geregistreerde) klantcontacten over de digitale en niet-digitale kanalen		
Nulsituatie 2015	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
Indicator 1: Kanaalverdeling 2014 • Post: 33% • Balie: 22% • Telefoon: 8% • Digitaal: 37% Indicator 2: Klantcontacten 2014 Digitaal: 60% (website en e-mail) Niet digitaal: • 40% (post, balie, telefoon) • Balie 9% • Post: 15% • Telefonie: 16%	We kunnen hiervoor nog geen norm aangeven Indicator 2, cijfers over 2015: • Post: 10% • Balie: 8% • Telefoon: 12% • Digitaal: 70%	Indicator 1: door veranderingen van producten kunnen we deze indicator niet meer presenteren Indicator 2: verdeling klantcontacten 2016 • Post: 7% • Balie 7% • Telefoon 10% • Digitaal: 76%
Streefdoel/indicator		
Doel: Kwaliteit basisregistraties is op orde en Zwolle is aangesloten op alle onderdelen GDI.		
Nulsituatie 2015	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
In 2015 zijn onze basisgegevens Personen, Bedrijven en Adressen op orde gebracht. Er is een hoge kwaliteit van de integrale gegevenshuishouding bereikt. Verder zijn procedures ontwikkeld om onze gegevens op orde te houden.	In 2016 gaan medewerkers verplicht gebruik maken van correcte basisgegevens Personen (BRP), Bedrijven(NHR) en Adressen(BAG). Daarbij hoort de terugmelding in het geval er zich onvolkomenheden voordoen in de betreffende basisgegevens. Privacy is een belangrijke randvoorwaarde.	• Processen zijn zo nodig aangepast of wachten op realisatie in 2017 omdat in 2016 implementatie nog niet mogelijk was vanwege externe factoren. • We werken o.a. aan Antwoord voor bedrijven en aan Berichtenbox Personen, kwaliteit consistentie gegevens BAG- en WOZ-administratie met GBLT. • Zwolle is eind 2016 voor 70% aangesloten op de voorzieningen van de landelijke GDI (generieke digitale infrastructuur). Dit was eind 2014 nog 58%.
Streefdoel/indicator		
Doel: we houden onze dienstverlening op het kanaal digitaal op niveau. Indicatoren: • de klanttevredenheid op kanaal digitaal scoort minimaal 7,5 en we streven naar een 8,0 • we voldoen aan de web richtlijnen 2.0		
Nulsituatie 2015	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
Klanttevredenheid website / digitaal loket in 1e helft 2015: 7,7 V.w.b. de web richtlijnen, dit kunnen we op dit moment nog niet meten. Zie onder activiteiten en onder toelichting	Score voor website/digitaal loket handhaven en waar mogelijk verbeteren	• Klanttevredenheid website / digitaal loket over 2016: 7,3 • Vanaf 2016 wordt in het KCC op kleine schaal gewerkt met Whatsapp. Dit breiden we uit in 2017 en we evalueren en monitoren dat. • V.w.b. voldoen aan de webrichtlijnen: zie in de programmatekst hierboven

Toelichting
Voor wat betreft toegankelijkheid van de website passen we de Web richtlijnen toe op www.zwolle.nl. Waar dit vanwege technische beperkingen nog niet mogelijk is, geeft de gemeente uitleg. Dit is beschreven in www.zwolle.nl/toegankelijkheid. Hiermee voldoet de gemeente aan de ‘pas toe leg uit’-voorwaarde die aan de gemeentelijke website wordt gesteld.

In de MPI (Meerjaren programma ICT 2016– 2020) (zie programma 18) is geld gereserveerd voor dienstverleningsprojecten die de digitale dienstverlening verbeteren (basis op orde) of leiden tot innovatieve dienstverlening.

Doelstellingen/maatschappelijke effecten

De basis van de gemeentelijke dienstverlening is op orde (zie de waarden Orde & structuur en Veilig & beschermd in de Visie op dienstverlening aan inwoners en ondernemers van 2015; Gastvrij en op maat)

Streefdoel/indicator

Doel: we houden onze dienstverlening op de kanalen op niveau. We maken het kanaal post op termijn overbodig
Indicatoren:

- de klanttevredenheid op de kanalen balie, telefoon en e-mail scoort minimaal 7,0
- het aantal brieven / poststukken dat we ontvangen (inkomende post)

Nulsituatie 2015	Norm van 2016	Wat is in 2016 gerealiseerd
Klanttevredenheid balie 2013: 7,9	Niveau vasthouden	Klanttevredenheid balie 2016: 8,4
Klanttevredenheid telefoon (2014): 7,3	Niveau vasthouden	Klanttevredenheid telefonie: 7,4 (2015). In 2016 is geen klantonderzoek gedaan, dat wordt eind 2017 weer uitgevoerd
Klanttevredenheid e-mail (2014): 7,4	Niveau vasthouden	Klanttevredenheid e-mail 2016: 6,5 (ondernemers geven 6,6)
Inkomende poststukken: 1e helft 2015: 67.000		Ingekomen post over 2016: 106.000 (was 149.000 over geheel 2015)

Streefdoel/indicator

Doel: we verwerken persoonsgegevens op passende en transparante wijze. Het streven daarbij is te voldoen aan de geldende regelgeving
Indicator: ·We overwegen om in 2017 een audit uit te laten voeren naar onze verwerking van persoonsgegevens.

Nulsituatie 2015	Norm 2016	Wat is in 2016 gerealiseerd
We zijn gestart met acties om medewerkers meer bewust te maken van de kansen en risico's van het werken met (persoonsgevoelige) data	-	Bijeenkomsten en advisering om bewustzijn van zorgvuldig omgaan met data te vergroten. Eerste voorbereidingen invoering (Europese) Algemene Verordening Gegevens-bescherming. Deze treedt in werking per 25 mei 2018.

Streefdoel/indicator

Doel: Klachten en bezwaren willen we tijdig en zoveel mogelijk informeel behandelen.

Nulsituatie 2015	Norm van 2016	Wat is in 2016 gerealiseerd
Bezwaarschriften 1e helft 2015: 90% binnen de wettelijke termijn afgehandeld 50% zonder hoorzitting afgehandeld	95% binnen de wettelijke termijn behandeld 40% informeel afgehandeld	91% binnen de wettelijke termijn behandeld 45% zonder hoorzitting afgehandeld 92% ambtelijk horen
Klachten 1e helft 2015: 98% binnen de wettelijke termijn behandeld 80% binnen 6 weken behandeld 30% binnen 2 weken behandeld 86% informeel afgehandeld	90% binnen 6 weken behandelt, waarvan 40% binnen 2 weken. 65% informeel afgehandeld.	99% binnen de wettelijke termijn behandeld 87% binnen 6 weken behandeld, waarvan 39% binnen 2 weken 81% informeel afgehandeld

Streefdoel/indicator

Doel: de behandeltermijnen voor vergunningaanvragen zijn in Zwolle gemiddeld korter dan de wettelijke termijnen en het streven is om alle vergunningen die digitaal worden aangevraagd ook digitaal te verlenen
Indicator: behandeltermijn per vergunning
Indicator: % van de digitaal aangevraagde vergunningen dat ook digitaal wordt verleend

Nulsituatie 2015	Norm 2016	Wat is in 2016 gerealiseerd
Op dit moment hebben we hierover geen betrouwbare informatie		Over 60% van de 710 reguliere aanvragen hebben we betrouwbare informatie. Gemiddelde doorlooptijd van deze aanvragen is 45 dagen. Dat was 50 dagen over 2015 (de wettelijke termijn is 56 dagen). Verder streven we ernaar om in 2017 alle vergunningen die digitaal worden aangevraagd ook digitaal te verlenen. In 2017 gaan wij naar verwachting een nieuw systeem voor de behandeling van aanvragen implementeren. In verband hiermee gaan wij niet verder met het ontwikkelen van een prognosemodel op grond van het huidige zaaksysteem. In 2017 gaan wij onze werkprocessen aanpassen, zodat het mogelijk wordt een nader te specificeren groep vergunningen versneld te kunnen afgeven. Ook willen wij in 2017 alle digitaal aangevraagde vergunningen digitaal verlenen.

Streefdoel/indicator		
Indicator: maximaal 1% van de vergunningen wordt van rechtswege verleend		
Nulsituatie 2015	**Norm 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
Maximaal 1% van de vergunningen is van rechtswege verleend	Minder dan 1 % van de vergunningen wordt van rechtswege verleend.	< 1,0 % van de vergunningen is van rechtswege verleend

Relaties met andere programma's

De ambities en doelstellingen op het gebied van dienstverlening worden ook in andere programma's vertaald in concrete inspanningen. Deze zijn m.n. terug te vinden in de programma's 2, 5, 12 en 14.

Financiële verantwoording

Financieel overzicht (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting 2016		Begroting t/m raad 19-12-2016		Rekening 2016		Te verklaren verschil t.o.v. begroting 19-12-2016 -= nadeel; += voordeel		
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Saldo
Saldo van baten en lasten	10.969	6.973	11.271	6.383	11.984	7.748	-713	1.365	652
Reservemutaties	145	301	381	993	575	1.339	-194	346	152
Gerealiseerd resultaat	**11.114**	**7.275**	**11.652**	**7.375**	**12.559**	**9.087**	**-907**	**1.712**	**804**

Verschillen ten opzichte van de begroting inclusief begrotingswijzigingen (bedragen x € 1.000)

- = nadeel / + = voordeel	Lasten	Baten	Saldo baten en lasten	Storting reserve	Onttrekking reserve	Gerealiseerd resultaat
Burgemeester en Wethouders	-385	46	-340		478	138
Functionele commissies	36	3	39			39
Beeldvorming en samenwerking	6	4	10			10
Directie						
Beleidscyclus						
Onderst.bestuurlijk proces	108	75	183		-83	100
Organisatie-ontwikkeling						
Saldi kostenplaatsen						
Werken voor derden	-20	59	39			39
Kabinetszaken						
Reisdocumenten	-27	154	126			126
Rijbewijzen/eigen verklaringen	-2	51	49		-49	
Naturalisatie	19	-21	-3			-3
Verklaringen	-6	5	-1			-1
Burgerlijke stand	-59	-44	-103			-103
Verkiezingen	-135		-135	135		
Begravingen	51	236	287	-286		1
Info-centrum gemeente						
Overige publ. dienstverlening		-4	-4			-4
Bouw	-270	798	528	-44		484
Geo-informatie	-36		-36			-36
Kinderopvang	7	5	12			12
Totaal	**-713**	**1.365**	**652**	**-194**	**346**	**804**

Analyse afwijkingen > € 50.000 tussen begroting na wijziging en programmarekening 2016

Product	afwijking	I/D	Analyse
Burgemeester en wethouders	138	I	Eind 2001 heeft de Gemeente Zwolle besloten om de wethouderspensioenen voor de toenmalige wethouders in actieve dienst en oud wethouders die op of na 1 januari 1998 waren afgetreden onder te brengen bij Loyalis verzekeringen. Hiervoor is zowel een voorziening en een reserve ingesteld. In 2016 waren hierop de volgende mutatie: 1. Het actualiseren van de pensioenpolissen bij Loyalis: ieder jaar stelt Loyalis actuariële berekeningen op. De huidige rekenrente leidt ertoe dat in 2016 een klein bedrag(43) uit de pensioenvoorziening kan vrijvallen (voordeel). 2. De werkelijke lasten oud-wethouders (zowel uitkeringen als premies aan Loyalis) vallen lager uit (124). 3. Het overhevelen van een deel van reserve APPA naar de voorziening APPA door verandering in de regeling BBV (505). Zowel onttrekking aan de reserve als de dotatie aan de voorziening waren niet begroot. Overige kleine verschillen (29).
Reisdocumenten	126	I	In het 4e kwartaal 2016 was het aantal uitgegeven documenten hoger dan begroot. Dit komt doordat vijf jaar geleden kinderen niet meer bijgeschreven mochten worden bij hun ouders en dat in die periode ID documenten kosteloos verstrekt moesten worden. Deze documenten waren in het 4e kwartaal 2016 verlopen en werden vervangen.
Rijbewijzen	0	I	Het aantal uitgegeven rijbewijzen is iets hoger dan begroot. Hierdoor wordt er een lager bedrag onttrokken aan de reserve (-49).
Burgerlijke stand	-103	I	Het aantal huwelijken is iets lager en er wordt steeds vaker gekozen voor de goedkope variant. Deze trend blijft zich doorzetten. Daarnaast zijn er extra werkzaamheden verricht door de afdeling Inwonerszaken voor registreren en controleren, meestal in bijzijn van een tolk, van statushouders. Tegenover deze extra kosten staat een hogere algemene uitkering (57).
Verkiezingen	0	I	In 2016 heeft het referendum plaatsgevonden over de Oekraïne waarvoor de gemeenten een vergoeding hebben ontvangen. De uiteindelijke gemaakte kosten waren iets lager dan de ontvangen vergoeding. Samen met de jaarlijkse reservering is dit bedrag in de reserve verkiezingen gestort (135).
Begraven	0	I	Er zijn in 2016 veel Chinese graven verkocht (236). Dit bedrag is gereserveerd omdat het hier vaak gaat om eeuwigdurende afkoop waardoor de kosten de komende jaren (zeer langdurig) gedekt moeten worden uit de reserve (-286).
Bouw	484	I/D	De anterieure overeenkomsten zorgen voor meer inkomsten waar ook extra uitgaven tegenover staan. De bouwleges laten een behoorlijk voordeel zien. De markt laat een verbetering zien die naar verwachting ook in de komende jaren door zal zetten. De resterende gelden die beschikbaar zijn gesteld voor de omgevingswet stellen wij voor mee te nemen naar 2017.

Bedragen x € 1.000

De genoemde verschillen passen binnen de door de raad vastgestelde beleidskaders.
I = incidenteel verschil, D = verschil met doorwerking naar latere jaren (structureel of meerjarig incidenteel)
- = nadeel, + = voordeel

Overzicht restant investeringskredieten:

Project	krediet 1-1-2016	nieuw krediet	besteding 2016	restant krediet	dekking derden	dekking res./voorz.	dekking expl.rek.
Dienstverlening							
Masterplan Kranenburg	361		26	335	-41		376
Uitbreiding Kranenburg	154			154			154
Restauratie Algemene begraafplaats	19		19	0			
Chinese begraafplaats	176		20	156	-371		527
	710	**0**	**65**	**645**	**-412**	**0**	**1.057**

Specificatie nieuwe krediet:

Project	Bedrag	Besluit	Toelichting
n.v.t.			

Specificatie afgesloten krediet:

Project	Bedrag
n.v.t.	

Verantwoording (alle restantkredieten ouder dan 3 jaar en belangrijke restant kredieten korter dan 3 jaar)
De begraafplaats Kranenburg is de afgelopen jaren uitgebreid. Hiervoor zijn verschillende kredieten beschikbaar gesteld. Het Islamitische en Chinese gedeelte zijn de meest recente voorbeelden hiervan. Het komende jaar zal het Chinese gedeelte zo goed als afgerond worden. De komende jaren zal het bestaande gedeelte van begraafplaats Kranenburg verder aangelegd en ontwikkeld worden.

Financiële structuur lasten en baten bestaand beleid (x € 1.000)

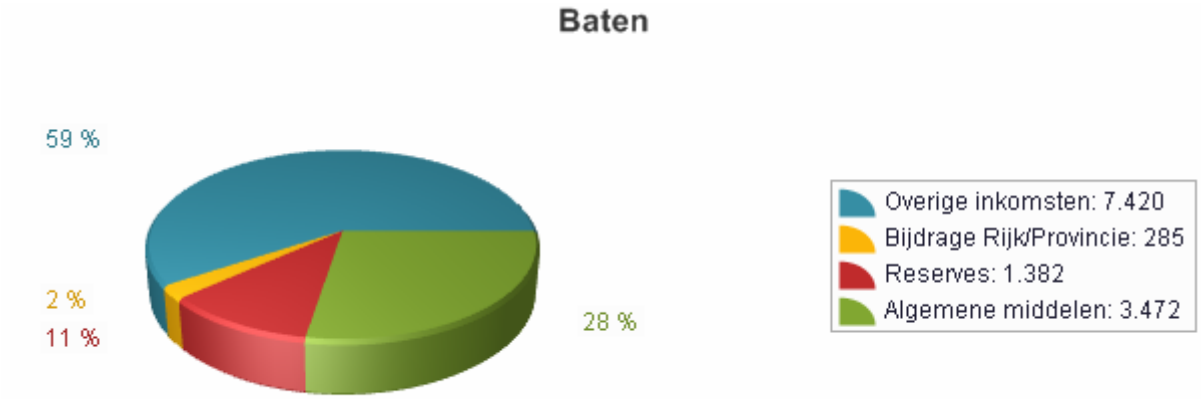

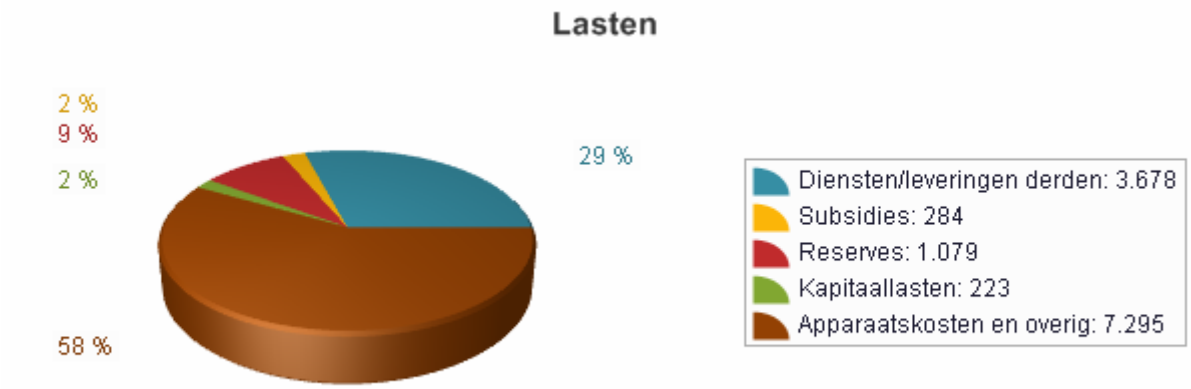

Programma 17A Exploitatie gronden

Beleidsverantwoording

Algemeen

De MPV 2017 staat vooral in het teken van de herstellende vastgoedmarkt en aantrekkende woningmarkt en het uitvoering geven aan wet- en regelgeving vanuit de commissie BBV (Besluit Begroting en verantwoording) en de Vpb (Vennootschapsbelasting). De herziening van de BBV verslaggevingsregels en de herstellende en aantrekkende vastgoedmarkt rondom grondexploitaties hebben forse financiële gevolgen voor het resultaat van de MPV en de (meerjaren)begroting 2018.
Voor het jaar 2017 (en verder) wordt het, betrekking hebbende op de MPV, belangrijk om positieve cijfers af te blijven geven. We hebben moeilijke jaren achter de rug, waarbij voorzichtigheid een sleutelbegrip is geworden. Creativiteit, lef en ondernemersgeest is noodzakelijk om nu een volgende positieve stap te kunnen zetten, dit vraagt om scherpte binnen alle projecten. De signalen in de markt voor wat betreft de vastgoedontwikkelingen zijn positief, nu wordt het een uitdaging om die signalen om te zetten naar (toekomstige) resultaten. In 2016 hebben we redelijk tot goede cijfers laten zien, zeker in de woningbouw, dit komt nu voor de eerste keer sinds de crisis vanaf 2008 tot uiting in de cijfers. Daarbij moet vermeld worden dat er bij de tussentijdse MPV, ter voorbereiding op de begroting 2017, nog met voorzichtigheid is gehandeld. De veranderingen in o.a. de extra afname van bouwgrond, de prijsstelling van woningen, de aanhoudende aanbestedingsvoordelen en de verlaging van de risico's hebben effect op de grondexploitaties en dat zien we vooral in het 2e halfjaar 2016, na analyse en controle, in de cijfers tot uiting komen. De woningbouwmarkt in Zwolle is robuust te noemen en er is de aankomende jaren een flinke behoefte aan woningen, ook in het duurdere segment. Het duurdere segment wint langzaam aan belangstelling, zeker op goede locaties en zeker gezien de nog steeds (zeer) lage rentestand. Nieuwe vastgoed initiatieven voor (commerciële) voorzieningen winnen aan interesse van marktpartijen, echter nog alleen op goede locaties en dan nog is de financiering lastig te noemen. Het bedrijventerrein Hessenpoort als regionale trekker en landelijke speler, laat goede cijfers zien over 2016 en ook de nabije toekomst geeft vertrouwen.
Bij de paragraaf Ontwikkelingen wordt stilgestaan bij een aantal onderwerpen op het gebied van beleid, wet- en regelgeving en vastgoed- en gebiedsontwikkelingen. Voor de aankomende vennootschapsbelasting (grondexploitaties, parkeren etc.) wordt u separaat via het programma Financiering en algemene dekkingsmiddelen (financieel) geïnformeerd.
Op 09 januari 2017 heeft de raad het besluit genomen over de nota van uitgangspunten MPV 2017, waarbij de kaders zijn vastgesteld als basis voor de MPV 2017.

Resultaat

De voorliggende MPV 2017 geeft een financiële vertaling van het huidige gemeentelijke beleid/werkwijze binnen het economische klimaat. Twee keer per jaar tekenen we de resultaten op van de op dat moment vastgelegde planningen en overige uitgangspunten. Tegelijkertijd geeft de MPV 2017 een financiële doorkijk naar de toekomst, in een herstellende vastgoedbranche en met de doorgevoerde wijzigingen van de regelgeving. De rapportage en uitkomsten van de MPV 2017 lopen mee in de planning van de beleidscyclus. Voor het eerst sinds 2008 zal er sprake zijn van een storting vanuit het grondbedrijf naar de Algemene Concernreserve. Het bedrijfsresultaat is met € 1,1 mln. positief en de voorzieningen worden verlaagd met € 13,9 mln., dus in totaal € 15,0 mln. Ook is het risicoprofiel ten opzichte van vorig jaar met € 9,8 mln. sterk afgenomen, wat voor de dekking van het weerstandsvermogen gunstig is. Het weerstandsvermogen stijgt hierdoor naar een dekkingsgraad van 358% (beleidsmatige bovengrens is 100%).
De hoogte van de voorziening per 31-12-2016 bedroeg € 30.229.220 (€ 30.033.004 incl. rente € 196.216). De omvang van de totaal noodzakelijke voorziening vastgoed bedraagt € 16.319.923 per 31-12-2016. Hierdoor wordt er een bedrag van € 13.909.297 gestort aan de Algemene Concernreserve. De afname van de voorziening wordt met name veroorzaakt door het laten vervallen van de grondprijscorrectie woningbouw van € 5 mln. "sprong in de grondprijs", dat u met het besluit over de nota van uitgangspunten 2017 op 9 januari 2017 heeft bekrachtigd, en het betere resultaat van € 9,0 mln. van de grondexploitaties die een (geprognosticeerd) negatief resultaat hebben.

Conform het huidige beleid is het dit jaar niet nodig om het weerstandsvermogen vanuit de algemene middelen aan te vullen. Het weerstandsvermogen staat nu op 358% met een aanwezige weerstandscapaciteit van € 27.091.511.
Het te hanteren beleid gaat uit van een dekkingspercentage van minimaal 50% en maximaal 100%, met een minimum bedrag van € 10 mln., tenzij de vereiste weerstandscapaciteit onder dit bedrag komt.
Dat is dit jaar het geval met een vereiste weerstandscapaciteit van € 7.575.097. Geadviseerd wordt om toch het minimum bedrag van € 10 mln. te handhaven voor vastgoed als onderdeel van de Algemene Concernreserve. Dit om de robuustheid van het weerstandsvermogen te vergroten en i.v.m. lopende ontwikkelingen in een aantal dossiers, waaronder onder meer de in voorbereiding zijnde omgevingsvisie i.r.t. de voorraad gronden, de ontwikkelingen m.b.t. de regionale programmering van bedrijventerreinen en de (toekomstige) mogelijke ontwikkelscenario's van Voorsterpoort. De huidige reserve Vastgoed van € 12.063.278, als onderdeel van de Algemene Concernreserve, kan dan teruggebracht worden met € 2.063.278 en ten gunste van de Algemene Concernreserve worden gebracht.

Recente Ontwikkelingen

Zoals reeds bij de inleiding is vermeld, hebben we te maken met aangescherpte richtlijnen op de grondexploitaties. In de nota van uitgangspunten is hier al op geanticipeerd, nu krijgt dit zijn uitwerking in de te presenteren cijfers.

- Projecten met een langere looptijd dan 10 jaar

De gemeente Zwolle heeft de beschikking over twee grondexploitaties die een zeer lange looptijd kennen. Het betreft de projecten: bedrijventerrein Hessenpoort (2043) en woningbouw Oude Mars (2037). Voor deze projecten is de index voor de opbrengstenstijging (periode na 10 jaar) reeds op nul procent gezet, waardoor er een behoedzaam beeld wordt gecreëerd. Zoals eerder onder argument 7.1 is gemeld, zetten we in op maximale beheersmaatregelen om een behoedzaam maar reëel beeld neer te zetten voor beide grondexploitaties. We laten zien dat beide projecten binnen 10 jaar winstgevend zijn. Dit kan echter nog steeds een risico opleveren aangezien er geen voortgang en/of behoefte is te bemerken bij de BBV commissie op dit vlak (aanpassing c.q. aanscherping wettekst). Ook de accountantsorganisaties (toetser van de jaarrekening) hebben een rol in dit kader.

- Rente in de grondexploitaties

De rente die wordt toegerekend aan grondexploitaties is vastgesteld op 2,1% (gebaseerd op de werkelijke rente over het vreemd vermogen). Binnen de grondexploitaties zullen daardoor de geprognosticeerde resultaten met circa 19 mln. toenemen (wijziging van 3,5% naar 2,1%) en de voorziening voor de negatieve grondexploitaties afnemen. De financiële consequentie voor de begroting is sinds vorig jaar meegenomen.

- Overgangsregeling waardering gronden

Zoals in de nota van uitgangspunten reed toegelicht zijn onze gronden marktconform, dat wil zeggen dat de marktwaarde overeenkomt met de bestemming. Er is hiervoor een voorziening getroffen van € 15.376.716 om dit af te dekken. Zie hiervoor paragraaf 3.4.2. van de MPV 2017.

- Afdracht aan reserves en fondsen

De afdracht aan de Reserve Stadsuitleg is wettelijk per 1-1-2016 komen te vervallen, zodat er geen voeding meer komt vanuit de grondexploitaties. Dit is in de grondexploitaties doorgevoerd. Voor beeldende kunst wordt per project bekeken wat er met het beschikbare budget kan worden gerealiseerd binnen het project (maatwerk). Afdracht aan het fonds is wettelijk niet meer toegestaan.

- Ladder duurzame verstedelijking

In oktober 2012 is de ‘ladder voor duurzame verstedelijking’ geïntroduceerd in het Besluit ruimtelijke ordening (Bro). Deze ‘duurzaamheidsladder’ heeft tot gevolg dat er een aantal aanvullende eisen worden gesteld aan de onderbouwing van een bestemmingsplan dat een nieuwe stedelijke ontwikkeling mogelijk maakt. In het brede kader hebben gemeenten en provincie in 2014 de Regionale Woonvisie West-Overijssel vastgesteld en zijn van mening dit ook voor bedrijventerreinen te gaan doen. Voor bedrijventerreinen zitten we op dit moment in de onderzoeksfase en voert de provincie hierbij de regiefunctie om tot afspraken te komen.

- Wet Vennootschapsbelasting

De regelgeving heeft per 1 januari 2016 zijn intrede gedaan. Dit betekent dat dit jaar de 1e belastingaangifte (over het jaar 2016) moet worden gedaan. De (fiscale) beginbalans voor alle grondexploitaties is opgesteld en is een inschatting gemaakt van de Vpb last in 2016 en de aankomende jaren. De berekeningen van vorig jaar, zoals ze zijn gemaakt voor de quick scan van de Vpb en als basis zijn gebruikt voor de begroting 2017, geven aan dat voor de jaren 2016 en 2017 nog geen Vpb-last valt te verwachten. Echter, door de betere cijfers in het jaarresultaat van Vastgoed en de positieve prognoses, is er ook sprake van een hogere Vpb last. Het jaar 2016 valt mee en hoeft er geen bedrag meegenomen te worden in het jaarrekeningresultaat. Aangezien er nog veel (landelijke) discussie is over de te hanteren discontovoet en de toerekenen van rentekosten, is dit een voorlopige aanname. Met de huidige, relatief gunstige vastgoedcijfers, is voor de jaren vanaf 2017 zelfs sprake van een mogelijke Vpb last van tussen de € 0,6 en 0,7 mln. jaarlijks. Het project Hessenpoort veroorzaakt ca. driekwart van de verwachte Vpb-last. Dit als gevolg van de sterk positieve kasstroom van het project. Door de fiscale systematiek van voortschrijdende winstneming dient nu al belasting betaald te worden over de geprognostiseerde winst van het plan. Zowel de totale Vpb last als de bijbehorende risicoparagraaf worden gepositioneerd en verantwoord binnen het programma 19 Financiering en algemene dekkingsmiddelen en de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. Met de huidige inzichten kan de totale Vpb last in de periode tot en met 2025 voor Hessenpoort oplopen tot circa 6 mln., terwijl de winsten pas later worden gerealiseerd. Op het moment dat voor de BBV winst wordt genomen op Hessenpoort, zal een aanzienlijk deel van de winst al belast zijn in het verleden en niet nogmaals worden belast.

- Risico’s en onzekerheden

In hoofdstuk 5 van de MPV 2016 wordt er aandacht gegeven aan de risico’s en onzekerheden rondom de grondexploitaties en het (mogelijke) financiële effect hiervan op weerstandsvermogen en reserves. Het financiële effect zal worden opgenomen in de toelichting op de grondexploitaties in de jaarrekening. Nadere onderbouwing van de mutaties maakt hier onderdeel vanuit.

- Grondprijsontwikkelingen

In 2014 is ervoor gekozen om twee instrumenten in te zetten om beweging in de woningmarkt te krijgen. Deze voorzieningen zijn per 31-12-2016 en/of bij raadsbesluit over de nota van uitgangspunten komen te vervallen en vloeien terug in het resultaat:
A Voorziening voor grondprijsontwikkelingen;
B Stimuleringsreserve woningbouw;

Ontwikkeling totaalresultaat grondexploitaties

Het totale resultaat van alle exploitaties is verbeterd met € 48,9 mln. Dit komt voor ca. de helft op het conto van de wijziging in de rente/discontovoet met € 19,4 mln. en de parameter kosten- en opbrengstenstijging van € 5,6 mln. en voor de overige helft door betere resultaten in de projecten. Zie paragraaf 3.3 voor de analyse binnen de projecten. De grondexploitatie Stadshagen gaat voor het eerst in circa 10 jaar naar een positief resultaat door de aantrekkende woningmarkt met betere grondprijzen en lagere ramingen voor het bouw- en woonrijp maken. Kraanbolwerk geeft positieve signalen af aangezien o.a. de bodemsanering meevalt. Door deze wijzigingen en de herzieningen van alle grondexploitaties is het resultaat op de lange termijn € 82,3 mln. positief. Dit positieve resultaat wordt (bijna) volledig veroorzaakt door de grondexploitaties Hessenpoort en Oude Mars.

Exploitatieresultaat

Het bedrijfsresultaat van het afgelopen boekjaar is € 1,1 mln. positief en om de voorzieningen op lopende grondexploitaties op peil te houden wordt er een bedrag afgedragen van € 13,9 mln., in totaal een storting vanuit de reserve vastgoed aan de Algemene Concernreserve van € 15,0 mln.
Dit is inclusief de vrijval aan voorziening van € 5 mln., zijnde de grondprijscorrectie “sprong in de grondprijs”.
Het bedrijfsresultaat wordt o.a. veroorzaakt door het positieve resultaat op de exploitatie van de erfpacht / verhuurde gronden van € 0,4 mln. en de winstneming in twee projecten € 0,5 mln. en de incidentele verkoop van een pand/grond € 0,1 mln.

Weerstandsvermogen
Met het exploiteren van (bouw) grond gaan niet alleen grote bedragen om, maar zijn er ook risico's aan verbonden. Zeker gelet op de lange looptijden, de relatief hoge boekwaarden, geprognosticeerde omzetten en hoge nog te genereren opbrengsten moet rekening gehouden worden met een reëel bedrijfsrisico. De regels omtrent de risicosystematiek en het bijbehorende niveau van het weerstandsvermogen van de afdeling Vastgoed zijn vastgelegd in de Nota Risicomanagement en Weerstandsvermogen 2011 – 2014. Deze nota krijgt in 2017 een herijking. Tegenover de risico's die zich voor kunnen doen moet een minimale dekking aanwezig zijn.
Dit wordt weergegeven in het weerstandsvermogen.
Het beleid voor het weerstandsvermogen gaat uit van de begrippen vereiste weerstandscapaciteit en aanwezige weerstandscapaciteit. In het overzicht hieronder is een korte omschrijving gegeven van de betekenis van deze begrippen.
Conform beleid moet het weerstandsvermogen een dekkingsgraad hebben van minimaal 50% en maximaal 100%. Daarbij wordt een ondergrens van minimaal € 10 mln. gehanteerd voor de aanwezige weerstandscapaciteit. Bij de jaarrekening 2015 (MPV 2016) is dit bedrag vastgezet op € 12,1 mln.
Na het opplussen van het jaarresultaat van € 15,0 mln. is de aanwezige weerstandscapaciteit € 27,1 mln. Daar tegenover moet het risicoprofiel worden afgezet met € 7,6 mln.

Relevante kaderstellende nota's

- Meerjaren Prognose Vastgoed 2017 (MPV 2017)
- Nota van Uitgangspunten MPV 2017
- Grondprijzennota 2017
- Nota grondbeleid
- Nota grondvoorraad beleid
- Nota Risicomanagement en Weerstandsvermogen

Financiële verantwoording

Financieel overzicht (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting 2016		Begroting t/m raad 19-12-2016		Rekening 2016		Te verklaren verschil t.o.v. begroting 19-12-2016 -= nadeel; += voordeel		
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Saldo
Saldo van baten en lasten	43.761	42.081	46.683	44.774	10.065	23.231	36.618	-21.542	15.075
Reservemutaties	2.328	1.881	554	1.197	15.660	16.343	-15.106	15.146	40
Gerealiseerd resultaat	**46.089**	**43.962**	**47.237**	**45.971**	**25.725**	**39.574**	**21.512**	**-6.397**	**15.115**

Verschillen ten opzichte van de begroting inclusief begrotingswijzigingen (bedragen x € 1.000)

- = nadeel / + = voordeel	Lasten	Baten	Saldo baten en lasten	Storting reserve	Onttrekking reserve	Gerealiseerd resultaat
Strat.bezit NNIEGG	453	173	626	-539		87
Voorbereidingsprojecten	54.407	-40.498	13.909			13.909
Herstructureringsprojecten	-1.487	1.487				
Woningbouwprojecten	-11.917	11.917				
Werkgelegenheidsprojecten	-3.439	3.371	-68		68	
Particuliere grondexploitaties	-2	2				
Af te sluiten projecten	-1.417	2.010	593	-14.536	15.062	1.119
Verhuurde grond eindbeheer	-15	-2	-17	17		
Erfpacht	50	-3	47	-47		
Opstalrecht	-15		-15		15	
Totaal	**36.618**	**-21.542**	**15.075**	**-15.106**	**15.146**	**15.115**

Analyse afwijkingen > € 50.000 tussen begroting na wijziging en programmarekening 2016

Product	afwijking	I/D	Analyse
Strat.bezit NNIEGG	87	I	Bij Berap 2 is er budget beschikbaar gesteld voor de sloop van Zwartewaterallee. De uitvoering hiervan zal in 2017 vervolgd worden. De resterende middelen zijn gereserveerd.
Voorbereidingsprojecten	13.909	I	Betreft vrijval uit de Algemene Voorziening Vastgoed t.g.v. De Algemene Reserve Vastgoed.
Af te sluiten projecten	15.028	I	Bedraagt de afdracht uit de Algemene Reserve Vastgoed aan de Algemene Concern Reserve

Bedragen x € 1.000

De genoemde verschillen passen binnen de door de raad vastgestelde beleidskaders.
I = incidenteel verschil, D = verschil met doorwerking naar latere jaren (structureel of meerjarig incidenteel)
- = nadeel, + = voordeel

Overzicht restant investeringskredieten:

De reservestortingen (=lasten) betroffen	
Storting in Algemene Concern Reserve t.l.v. Algemene Reserve Vastgoed	15.028
Winstnemingen GREX-en Rood voor Rood en Noordereiland	627
Verkoop grond Händellaan	138
winstafdrachten Erfpachten en verhuurde gronden eindbeheer	446
Storting in ACN t.l.v. Algemene Reserve Vastgoed cfm begroting 2016	900
Totaal	**17.139**

De reserveonttrekkingen (=baten) betroffen	
Bijdrage uit de Algemene Voorziening Vastgoed aan de Algemene Reserve Vastgoed	13.909
Bijdrage aan tekort Recht van Opstal	13
afsluiten GREX-en Kanonsteeg en Wijthmen 1e fase	34
Lasten 2016 GREX Voorsterpoort Retail	68
Berap 2 sloop Zwatewaterallee 4	539
Totaal	**14.563**

Analyse op baten- en lastenniveau

Op baten- en lastenniveau wijken de rekeningen en begroting niet af. Het saldo van de lasten (grondaankopen, kosten bouwrijpmaken, rente etc.), baten (Grondverkopen, subsidies, bijdragen etc.) en mutaties in de reserves en voorzieningen (o.a. winstnemingen) wordt bij c.q. afgeschreven op de boekwaarden van de exploitaties. Een afwijking aan de kostenkant betekent automatisch ook een afwijking aan de opbrengstenkant.

De begroting is geactualiseerd op basis van de MPV jaarschijf 2016 naar € 20.308 lasten en € 20.197 inkomsten. Hierop is in de loop van het jaar één begrotingswijziging aan toe gevoegd tot een bedrag van € 21.185 lasten en € 21.074 baten.

Analyse op de diverse producten is niet mogelijk, omdat in de loop van het jaar projecten verschuiven van bijvoorbeeld het product voorbereidingsprojecten naar uitvoeringsprojecten, waardoor begroting en rekening niet vergelijkbaar zijn. Daarom is de begroting op totaalniveau opgenomen. Om meer inzicht te geven in de afwijking worden in het totaaloverzicht projecten uitgaven, inkomsten en de boekwaarde per project in beeld gebracht.

Projecten	Boekw. 1-1-2016	Jaarschijf MPV vermeer-deringen	Jaarschijf MPV vermin-deringen	Verwachte boekwaarde	Rekening 2016 Vermeer-deringen	Rekening 2016 Vermin-deringen	Boekwaarde 31-12-2016	Verschil boekw. T.o.v. MPV	Winst-nem-ingen 2016
Woningbouwprojecten									
19 Stadshagen 1 & 2	18.624	16.068	11.702	22.990	5.608	8.619	15.613	-7.377	
67 Oude Mars	5.813	1.305	1.418	5.700	312	1.241	4.884	-816	
119 Schaepman/Kraanbolwerk	-2.110	3.729	2.257	-638	1.368	2.476	-3.218	-2.580	
129 Bagijneweide	-670	535		-135	354		-316	-181	
133 Stinspoort	1.061	434	701	794	275	345	991	197	
283 Langenholterweg	308	281	550	39	50		358	319	
337 Krasse Knarren	20			20	104		124	104	
subtotaal	23.046	22.352	16.628	28.770	8.071	12.681	18.436	-10.334	0
Werkgelegenheidsprojecten									
11 Marslanden Zuid	-550	205	188	-533	49		-501	32	
289 Hessenpoort 1 & 2	50.501			50.501	632	2.246	48.887	-1.614	
339 Voorsterpoort Retail	0			0	68		68	68	-68
subtotaal	49.951	205	188	49.968	749	2.246	48.454	-1.514	-68
Herstructureringsprojecten									
269 Vrolijkheid II, herontwikkeling	1.547	77	1.754	-130	39		1.586	1.716	
313 Geert Grootestraat	22	544	568	-2	115	1.159	-1.022	-1.020	
502 Kamperpoort	-1.979	1.757	-450	228	510	328	-1.797	-2.025	
subtotaal	-410	2.378	1.872	96	664	1.487	-1.233	-1.329	0
Particuliere grondexploitaties									
245 ABN-AMRO Prinsenpoort	-47	152		105	16		-31	-136	
247 Campus	-660	-4		-664	-13		-673	-9	
subtotaal	-707	148	0	-559	3	0	-704	-145	0
Binnenkort af te sluiten exploitaties									
59 Noordeiland	-1.479	168	178	-1.489	926		-553	936	267
123 Forelkolk	83	251	407	-73	101		184	257	
135 Westenholte Stins	12	37	27	22	1		13	-9	
271 Kanonsteeg/Derde Bredehoek	1	35		36			1	-35	-1
281 Wijthmen, fase 1	-15	1.261	248	998	48		33	-965	-33
287 Wijtmenerplas, marktselectie	0			0	44	44	0	0	
315 Zwolle Zuid restant	-431	21	168	-578	-5	168	-604	-26	
317 Marslanden G	216	71	179	108	6	32	190	82	
319 Oosterenk restant	-830	49	0	-781	130	3	-703	78	
321 Bos & Buitenplts.restant	543	35	0	578	19	10	552	-26	
323 Stadsh.1fase 1	29	10	0	39	3	0	32	-7	
325 Stadsh.vlek 1 restant	9	10	0	19	1	0	10	-9	
327 Kop hanzeland	-144	3	0	-141	18		-126	15	
331 Rood voor Rood	-400	0	108	-508	38	5	-367	141	359
333 Wipstrikpark, restant	1	7	0	8	30	29	2	-6	
335 Hospice Wipstrikkerallee	-154	238	0	84	91	20	-83	-167	
subtotaal	-2.559	2.196	1.315	-1.678	1.451	311	-1.419	259	592
Voorbereidingsprojecten									
343 Wijthmen, ant.overeenkomst	0			0	8	8	0	0	
subtotaal	0	0	0	0	8	8	0	0	0
Af: Voorziening verliezen	-14.811			-14.811				14.811	
Totaal boekwaarden	54.510	27.279	20.003	61.786	10.946	16.733	63.534	1.748	524

Financiële structuur lasten en baten bestaand beleid (x € 1.000)

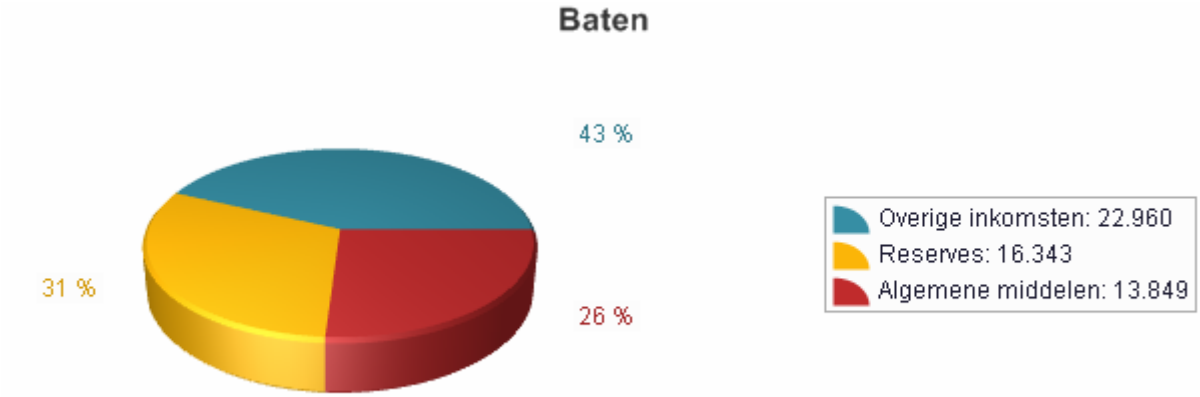

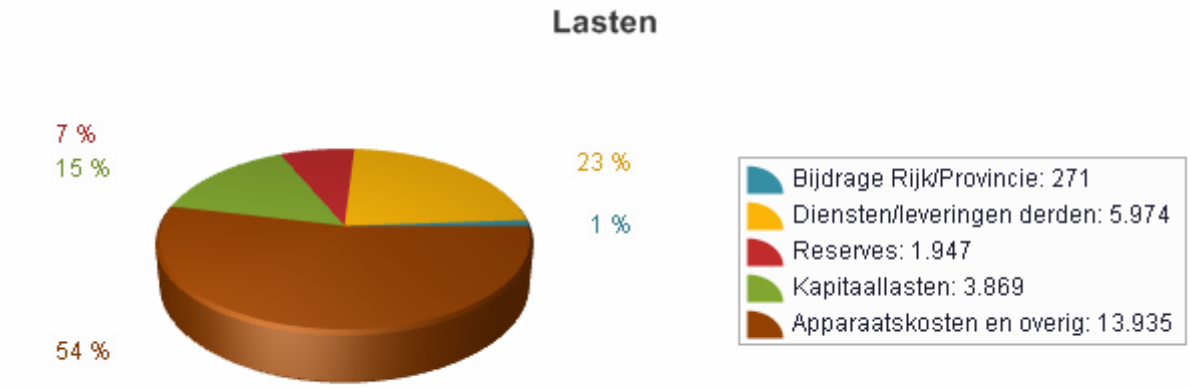

Programma 17B Vastgoedmanagement

Beleidsverantwoording

Relevante kaderstellende nota's

- Meerjaren Prognose Gebouwen 2016-2019 (2015)
- Nota Vastgoedmanagement (2013)
- PPN 2016-2019
- Meerjaren Prognose Vastgoed (2014)
- Nota Grondprijzen (2015)
- Nota Wijkaccommodaties (2012)
- Gemeentelijk verhuurbeleid (1987)
- Masterplan Onderwijshuisvesting (2010)
- Masterplan Sportaccommodaties (2009)
- Nulmeting Sportaccommodaties (2011)

Wat hebben we in 2016 bereikt

Doelstellingen/maatschappelijke effecten		
Verminderen leegstand binnen portefeuille		
Streefdoel/indicator		
Ontwikkeling integrale aanpak verduurzaming vastgoedportefeuille		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
De leegstand binnen gemeentelijke vastgoedportefeuille bedraagt circa 10%.	De leegstand binnen gemeentelijke vastgoedportefeuille terug brengen naar circa 5%.	De leegstand binnen gemeentelijke vastgoedportefeuille is teruggebracht naar circa 4%.

Doelstellingen/maatschappelijke effecten		
Ontwikkeling Meerjaren Prognose Gebouwen (MPG)		
Streefdoel/indicator		
Vastgesteld MPG 2015-2016		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
Geen MPG beschikbaar	Een geïmplementeerde MPG.	De MPG is geïmplementeerd en levert strategische informatie.

Relaties met andere programma's
Programma 17A (Meerjaren Prognose Vastgoed).

Doelstellingen/maatschappelijke effecten		
Afbouwen gemeentelijk vastgoedbezit		
Streefdoel/indicator		
Verkoop 10 gebouwen in 2016		
Nulsituatie	**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
Er is een splitsing aangebracht binnen de gemeentelijke vastgoedportefeuille: kernportefeuille en niet-kernportefeuille. Het streven is gedurende de periode 2014-2017 circa 35 gebouwen behorende tot de niet-kernportefeuille te verkopen.	Verkopen van vastgoedportefeuille van 10 gebouwen in 2016.	Vastgoedportefeuille van 10 gebouwen is onder voorbehoud verkocht. De vermoedelijke levering is 3e kwartaal 2017

Doelstellingen/maatschappelijke effecten
Verduurzaming gemeentelijk vastgoedbezit

Streefdoel/indicator
Afgerond

Nulsituatie	Norm van 2016	Wat is in 2016 gerealiseerd
Verduurzaming wordt in de huidige situatie ad hoc opgepakt. Er is op basis van vooronderzoek in 2013 een plan van aanpak ontwikkeld voor een vervolgproces. Uiteindelijk doel is een ingebedde aanpak van verduurzaming van de gemeentelijke vastgoedportefeuille.	Start onderzoek naar mogelijkheden verduurzamen van de gemeentelijke vastgoedportefeuille	Deelname aan provinciaal traject P-ESCO. Er zijn op dit onderdeel nog geen resultaten geboekt als gevolg van beperkte deelname en een vertraagde inrichting van de benodigde structuur. Wij blijven actief onze bijdrage leveren aan het opzetten van dit P-ESCO traject. In een parallel spoor zijn wij bezig met de verduurzaming d.m.v. een traject in eigen beheer. Onderzoeken en raming t.b.v. opstellen businesscases zijn begin 2017 afgerond. Momenteel wordt een raadvoorstel voorbereid voor de verkrijging van de benodigde middelen.

Financiële verantwoording

Financieel overzicht (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting 2016		Begroting t/m raad 19-12-2016		Rekening 2016		Te verklaren verschil t.o.v. begroting 19-12-2016 -= nadeel; += voordeel		
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Saldo
Saldo van baten en lasten	9.742	11.548	11.753	19.407	11.383	18.865	370	-541	-171
Reservemutaties	2.769	2.873	2.953	4.461	2.953	4.632		171	171
Gerealiseerd resultaat	**12.510**	**14.422**	**14.706**	**23.868**	**14.336**	**23.497**	**370**	**-371**	

Verschillen ten opzichte van de begroting inclusief begrotingswijzigingen (bedragen x € 1.000)

- = nadeel / + = voordeel	Lasten	Baten	Saldo baten en lasten	Storting reserve	Onttrekking reserve	Gerealiseerd resultaat
Verhuurde panden eindbeheer	370	-541	-171		171	
Totaal	**370**	**-541**	**-171**		**171**	

Analyse afwijkingen > € 50.000 tussen begroting na wijziging en programmarekening 2016

Product	afwijking	I/D	Analyse
verhuurde panden eindbeheer	0	i	In de begroting was een stelpost opgenomen van 855, realisatie hiervan is begrepen in de volgende posten. + 252 meer ontvangen huur, + 191 lagere energiekosten door ontvangen afrekeningen voorgaande dienstjaren. De voorschotten en afrekeningen waren in diverse panden gebaseerd op te hoge schattingen. In 2016 zijn in diverse panden zogenaamde slimme energiemeters geplaatst. + 140 lagere kosten verzekeringen door gewijzigde interne doorberekeningswijze, +385 bijdrage uit de Algemene Concern Reserve en - 105 meer toegerekende kosten afd.Vastgoed.

Bedragen x € 1.000

De genoemde verschillen passen binnen de door de raad vastgestelde beleidskaders.
I = incidenteel verschil, D = verschil met doorwerking naar latere jaren (structureel of meerjarig incidenteel)
- = nadeel, + = voordeel

Overzicht restant investeringskredieten:

Project	krediet 1-1-2016	nieuw krediet	besteding 2016	restant krediet	dekking derden	dekking res./voorz.	dekking expl.rek.
Uitbreding Hedon	-37		10	afgesloten			
Zwembad de Vrolijkheid	167		24	afgesloten			
Havenmeestervoorzieningen	1		21	afgesloten			
Nieuwbouw Het Anker	150		237	afgesloten			
Diezerstraat 80-82	1.190	7.222	8.791	afgesloten			
Stadkamer, aank. en verb.	7.182	-700	5.904	578	31		547
Burg.Drijbers.11-13, verbouw	36		61	afgesloten			
Celekwartier, doontwikkeling	14		1	13		13	

Verduurzaming gem.vastg.port.	41		27	14		14	
renovatie Zwartewaterallee 8	3.000		2.000	afgesloten			
Celecomplex, div.werkzaamheden	924		924	afgesloten			
Cultuurhuis SH, verbouw tbv GGD	90		51	afgesloten			
Verbouw Stokmeesterlaan 3		50	53	afgesloten			
Fraterhuis			25	-25			-25
VVI park.gar.Westerlaan		140	12	128			128
Cult.huis SH, verb.beg.grond		250	10	240			240
	12.758	**6.962**	**18.151**	**948**	**31**	**27**	**890**

Specificatie nieuwe krediet:

Project	Bedrag	Besluit	Toelichting
VVI park.gar.Westerlaan	140	Begroting 2016	
Stadkamer, aank.&verbouw.	-700	Berap 2016-2	
Diezerstraat 80-82	7.222	Berap 2016-2	
Verbouw Stokmeesterlaan 3	50	Berap 2016-2	
Cult.huis SH, verb.beg.grond	250	RB 10-10-2016	
	6.962		

Specificatie afgesloten krediet:

Project	Bedrag
Uitbreding Hedon	-47
Zwembad de Vrolijkheid	143
Havenmeestervoorzieningen	-20
Nieuwbouw Het Anker	-87
Burg.Drijbers.11-13, verbouw	-25
renovatie Zwartewaterallee 8	1.000
Celecomplex, div.werkzaamheden	0
Cultuurhuis SH, verbouw tbv GGD	39
Verbouw Stokmeesterlaan 3	-3
Diezerstraat 80-82	-379
	621

Verantwoording (alle restantkredieten ouder dan 3 jaar en belangrijke restant kredieten korter dan 3 jaar)

Het krediet Diezerstraat 80-82 heeft per 31 december 2016 een negatieve boekwaarde, omdat diverse werkzaamheden t.b.v. de Statenzaal in 2017 worden uitgevoerd. Het bedrag van deze negatieve boekwaarde is opgenomen als nog te betalen kosten Vastgoed op de balans.

Financiële structuur lasten en baten bestaand beleid (x € 1.000)

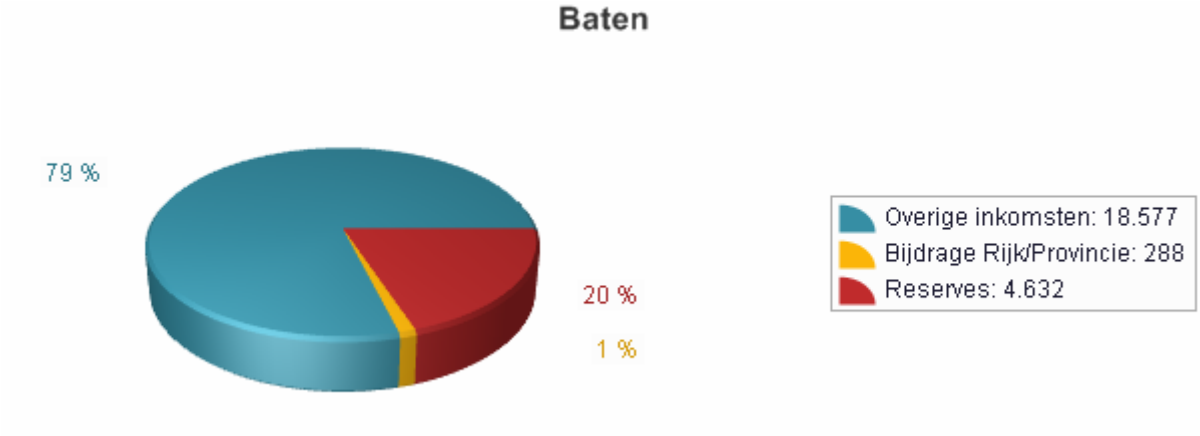

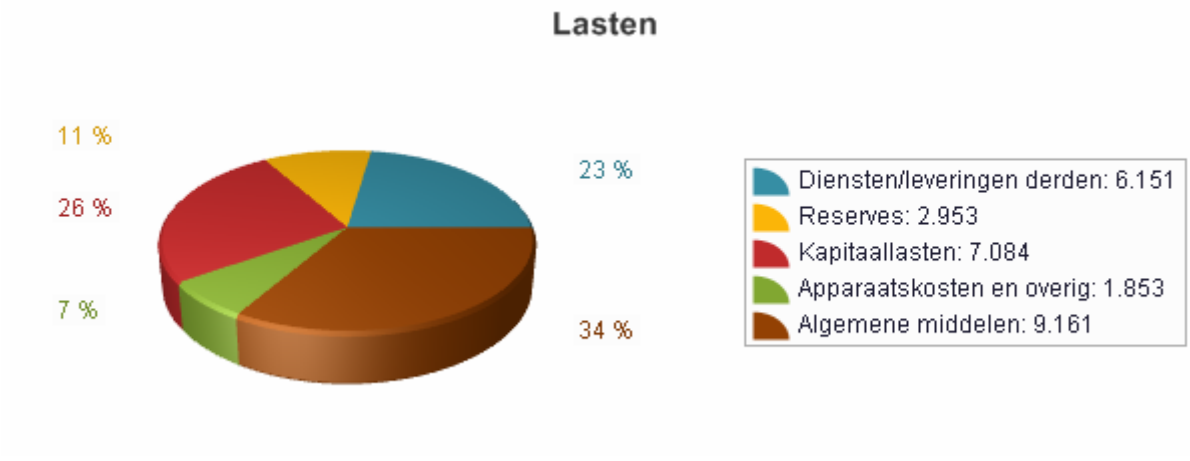

Programma 18 Bedrijfsvoering

Beleidsverantwoording

Algemeen

De raad heeft medio 2015 besloten tot de instelling van een programma bedrijfsvoering. Het programma functioneert als het integrale programma om ontwikkelingen en beleid in de organisatie te sturen, te begroten te bewaken en te verantwoorden. Deze integrale sturing is noodzakelijk om de effecten van de doorgaande lijn van flexibilisering te verwerken in een passende stabiele ondersteuning. Doel is een permanente optimale verhouding tussen de ondersteunende en de primaire processen.

- Op weg naar een samenlevingsgerichte organisatie

DNA Zwolle vormt het fundament voor de manier waarop wij met de stad en elkaar communiceren. Vanuit empathie, gelijkwaardigheid, vertrouwen en verbinding. DNA is in 2016 verankerd door workshops (o.a. in gesprek met de stad) en het opleiden van groepen DNA-doe coaches. Deze ondersteunen teams bij het toepassen in de dagelijkse praktijk. Daarnaast hebben we stappen gezet richting een samenlevingsgerichte organisatie. Door de activiteiten van de netwerkgroepen die zich richten op het flexibiliseren van onze wijze van organiseren, door de flexibele inzet van medewerkers en door ontwikkeling van hierbij passende netwerk-leiderschap. Eveneens hebben we in het najaar van 2016 een klussenmakelaar aangesteld die de flexibele inzet van medewerkers faciliteert.

Het ambtelijk vakmanschap, het samenwerken met de stad en specifiek met initiatiefnemers, wordt aangejaagd door. het programma Initiatiefrijk Zwolle. In 2016 zijn er velerlei leeractiviteiten georganiseerd waarin de praktijk centraal stond. Zoals de zogenaamde ‘Meesterklassen’ over o.a. het balanceren tussen legitimiteit, betrokkenheid en maatschappelijk rendement en variantie in burgerschapsprofielen. En de bestuurlijke rondgang ‘Het nieuwe samenspel’ waarbij gereflecteerd is op een aantal concrete samenwerkingsprocessen. Het initiatievenfestival ‘Zwolle (a)Live!’ (najaar 2016) was succesvol. De trainingen ‘Werkende principes in een Initiatiefrijk Zwolle’ en ‘Transitiemanagement & Sociale Innovatie’ zijn van start gegaan. Verscheidene stadsexpedities zijn georganiseerd. Het multidisciplinaire gidsteam met collega’s van beleid én uitvoering, sociaal én fysiek is operationeel. Deze vervult een gidsfunctie voor initiatiefnemers en voor collega’s, met gebruik van het externe netwerk.
Het stimuleringsfonds van Initiatiefrijk Zwolle wordt steeds beter gevonden. Er zijn in 2016 10 initiatieven financieel ondersteund vanuit Initiatiefrijk Zwolle. Er zijn geen aanvragen afgewezen. De site initiatiefrijk zwolle is geactualiseerd. De IZ flits met o.a. verhalen over samenwerking tussen initiatiefnemers/ondernemers/maatschappelijke organisaties en de gemeente is 6 keer uitgekomen in 2016.

Er zijn in 2016 18 medewerkers <30 jaar aangenomen (11 via reguliere vacatureruimte, 7 via het ‘generatiepact’). (Doel was minimaal 10 jongeren)

Daarnaast hebben we ons gericht op het aantrekken of detacheren van mensen uit o.a. Wajong en WSW en mensen met een functionele arbeidsbeperking, onder de vlag van ‘inclusief werkgeverschap'. Dit doen we onder meer door het creëren van werkervaringsplaatsen. Voor 8 medewerkers met een functionele arbeidsbeperking is een garantiebaan gecreëerd volgens de Wet banenafspraak. Onze wettelijke verplichting voor 2016 was 7,2 garantiebaan. Ook hebben 10 mensen met een functionele arbeidsbeperking een werkervaringsplaats binnen de organisatie gehad.

- Flexibiliteit en mobiliteit

Met een flexibele arbeidsorganisatie anticiperen we op de steeds sneller veranderende omgeving. Een optimale interne flexibiliteit, waar nodig aangevuld met inhuur. We zetten aanhoudend in op het talent van onze mensen en passen zoveel mogelijk het principe toe van ‘de juiste man/vrouw op de juiste plek(ken) op het juiste moment’.
De inzet van inhuur is aanvullend op de interne flexibiliteit. Inhuur zetten we in voor (incidentele) taken waarvoor de organisatie onvoldoende kennis en expertise in huis heeft en voor taken waar (voortdurende) onzekerheid is over de hoeveelheid, duur, inhoud en financiering van (toekomstig) werk. Hierin zijn we terughoudend. In 2016 heeft voor 8,5 miljoen inhuur plaatsgevonden. Verwacht was een inhuur van 7,0 mln. Vooral in het sociaal domein is meer ingehuurd, maar ook in het fysieke domein. Met de inzet van de marktplaats Talentenregiohuurtin.nl en frequente aanbestedingen van inhuur (o.a. uitzendkrachten) werken we aan een daling van de tarieven voor externe inhuur. De marktplaats Talentenregio zorgt er voor dat opdrachten gemiddeld 11% onder het maximale tarief gegund worden.

Met strategische personeelsplanning anticiperen we op mobiliteit van en door medewerkers. We trekken hierin samen op met partners uit de stad en de Talentenregio. De formatie, inclusief vacatureruimte was 852 fte, de feitelijke vaste bezetting was stabiliseert 787 fte (exclusief SSC).
Het aantal bovenformatieven op basis van het sociaal beleidskader (formele organisatieveranderingen) daalt gestaag. Het aantal bovenformatieven was op 31-12-2016 6,6 fte.
De organisatie kiest er daarnaast voor om zich zoveel mogelijk organisch te ontwikkelen gecombineerd met het bieden van kansen aan medewerkers om zich op de interne arbeidsmarkt te bewegen en te ontwikkelen. Er wordt gestuurd op de inherente spanning tussen het bieden van deze ontwikkelingskansen en het vinden van dekking. Het in te voeren functiehuis HR21 (VNG) maakt het proces rondom inzet en functievorming flexibeler. De implementatie van HR21 is echter uitgesteld. Doordat de effecten van de implementatie van HR21 binnen de afdelingen groter blijken dan vooraf verwacht, is afgesproken deze eerst te inventariseren. Op basis van inzicht in de effecten wordt een definitief besluit genomen over wel of niet aansluiten bij HR21.
Het lagere aantal vacatures heeft ten opzichte van 2015 geleid tot 32% minder instroom (5,4% ipv 7,9%). De hieruit voortvloeiend mogelijkheden tot verjonging is ook gedaald, van in 2015 11%, naar 9,2% in 2016, een daling van 16%. De interne mobiliteit is ook iets gedaald.
Er zijn in 2016 18 medewerkers <30 jaar aangenomen (11 via reguliere vacatureruimte, 7 via het ‘generatiepact’.

In verband met de invoering van een nieuwe personeelssysteem is de interne mobiliteit in 2016 niet bijgehouden.

- Het Nieuwe Werken

Per 1 juli 2016 is de eenhedenstructuur losgelaten en is er sprake van één managementteam Zwolle, met daaronder 26 afdelingen. Elk van de MTZ-leden heeft de verantwoordelijkheid over een aantal afdelingen, zowel in inhoudelijke zin als op gebied van HR-aangelegenheden. Door het wegnemen van de eenheidsschotten zijn de verantwoordelijkheden lager in de organisatie komen te liggen en wordt de integraliteit vergroot.

Medio 2016 is besloten de Stadskamer tijdelijk te huisvesten in het Stadhuis. Dit heeft ertoe geleid dat de plannen voor de verbouwing van het Stadhuis zijn uitgesteld. Om deze reden heeft er in 2016 geen aanbesteding plaatsgevonden. Naar verwachting zal deze aanbesteding in 2017 gedaan worden. Uitgangspunt blijft hierbij dat het streven is om de door de raad besloten hoogte van de structurele lasten in een aangescherpte aanbesteding te realiseren.

- ONS

De Gemeenschappelijke Regeling Shared Services Centre ONS verzorgt sinds 2014 de inkoopadvisering, het ICT-beheer en de personeelsadministratie van Zwolle, Kampen en de provincie Overijssel. De formatie van het SSC is eind 2016 85 fte. De Gemeente Zwolle is gastwerkgever. In 2016 is een nieuwe verrekensystematiek aangenomen en is besloten dat het SSC-Ons het beste over kan gaan naar een nieuwe bestuurlijk construct, de GR-BVO. De samenwerking tussen de drie partners onderling is via demandmanagement verder tot stand gekomen. De raad is middels een informatienota geïnformeerd over deze ontwikkelingen, als follow-up van het rekenkameronderzoek van de raden van de gemeenten Zwolle en Kampen.
De problemen met de ICT-infrastructuur van het SSC-ONS hebben geleid tot stagnatie in de uitvoering van de geplande projecten voor 2016. Zie ook onderdeel 'Informatie delen, beheren en beveiligen in de netwerkorganisatie' .

- De ontwikkeling van de frontoffice in een partnergerichte samenwerking

De nieuwe visie op dienstverlening is in september 2015 door de raad geaccordeerd. Die visie bevat 2 strategische doelen. 1/ de gemeente Zwolle behoort in 2020 tot de 10 meest gastvrije en best presterende gemeenten van Nederland als het gaat om dienstverlening aan inwoners en ondernemers. En 2/ de Gemeente Zwolle is in 2020 volledig gedigitaliseerd in haar dienstverlening. Het KCC functioneert steeds meer als frontoffice voor alle vragen. De website is steeds behulpzamer bij standaardvragen, voor complexere vragen (telefoon, mail) verwijst het KKC steeds vaker ook door naar andere partners. De verantwoordelijkheid voor de kanalen is bij elkaar gebracht. In 2016 is de scanstraat onderdeel geworden van het postregistratieproces van het KCC. In 2016 is ook het onderdeel fysieke post onderdeel geworden van het KCC. Het KCC bedient nu dus, m.u.v. de website, alle kanalen binnen de gemeente Zwolle. Verder is in 2016 een nieuwe applicatie in gebruik genomen voor de afhandeling van de telefoon in het Telefonisch Serviceentrum. Door deze nieuwe callcenterapplicatie is sturing en coaching van de medewerkers verbeterd. Het toepassen van geavanceerde spraakherkenning is niet in 2016 opgepakt. We gaan dit in 2017 wel oppakken. We verwachten dat we met de inzet van deze technologie beter scoren op het serviceniveau op kanaal telefonie.

- Financiële sturing

In 2016 is naar aanleiding van de nieuwe organisatiestructuur divers kaders bijgesteld, zoals de mandaatregeling en het budgethouder reglement. In 2016 zal een nieuwe verantwoordelijkheidsverdeling als gevolg van de organisatieontwikkeling worden ingesteld. Meer en meer wordt het nemen van verantwoordelijkheid ondersteund door makkelijke toegankelijke informatie. Begin 2017 is dit voor financiële informatie voor budgethouders gerealiseerd en uitgerold.
In 2016 is besloten dat het proces waarmee begrotingswijzigingen tot stand komen en verwerkt worden substantieel verbeterd kan worden qua overzicht en transparantie. Dit zal n 2017 gerealiseerd worden.
Verder is de informatievoorziening van de beleidscyclus wordt verbeterd. Het aantal programma's is verkleind. Elk programma is voorzien van ambities, doelen, criteria en activiteiten. Ook is een digitaal 'doorkliksysteem' ingevoerd.
In 2016 is de raad door het college geïnformeerd over het nieuwe Handboek Verbonden partijen. Het bijbehorende implementatieplan is ter hand genomen., ook in regioverband.
De betaaldiscipline van facturen was in 2016 81,1% (het streven was 85%) , met als norm 30 dagen, gerekend vanaf factuurdatum. Gerekend vanaf ontvangstdatum was het streven 90% , gerealiseerd is 87% .

- Informatie delen, beheren en beveiligen in de netwerkorganisatie

In 2016 is veel aandacht besteed aan het beter beveiligen van de uitwisseling en het beheer van gegevens, zowel door de eigen organisatie als door organisaties die taken voor ons verrichten. Er is een traject gestart voor de medewerkers met als doel bewustzijn te creëren voor een fundamenteel andere werkwijze waarbij privacy- en beveiligingseisen onderdeel zijn van de werkwijze.

Er is een Informatiestrategie vastgesteld voor de komende jaren. De strategische doelen van de Digitale Agenda 2020 zijn hierin verwoord. Samen met partners organiseren van informatiekundige vraagstukken en het efficiënt gebruikmaken van beschikbare data zijn naast de aandacht voor informatiebeveiliging en privacy de belangrijkste speerpunten. Er zijn reeds stappen gezet op het gebruik van Big en Open data die zich manifesteren in initiatieven van Smartcity Zwolle.

De problemen met de ICT-infrastructuur van het SSC-ONS hebben geleid tot stagnatie in de uitvoering van de geplande projecten voor 2016. Dit heeft gevolgen gehad voor de inzet van projectleiders, de voorgenomen inzet is niet gerealiseerd maar de extra kosten voor de inhuur van de projectleiders zijn wel in rekening gebracht. Door de centralisatie van de ICT-budgeten is duidelijk geworden dat er meer applicaties in gebruik zijn dan waren geregistreerd. De registratie van daadwerkelijk ICT-kosten is inmiddels verbeterd. Dit heeft ertoe geleid dat naast de stijging van de exploitatiekosten als gevolg van prijsverhogingen van leveranciers de ICT-exploitatiekosten hoger zijn dan begroot.

- Inkoop

Gemeente Zwolle heeft in 2016 voor een bedrag van 240 miljoen Euro ingekocht. Samen met Kampen en Overijssel heeft Zwolle ingezet op kwalitatief en financieel verbeteren van het inkoop resultaat. In samenwerking met ONS I&C hebben we de inkoop

ontwikkeling van categoriegewijs werken verder uitgebouwd. We hebben gestreefd om zoveel mogelijk inkooptrajecten gezamenlijk met de partners op te pakken en kennis uit te wisselen. Dit heeft in 2016 geresulteerd in 14 gezamenlijke inkooptrajecten. De bijbehorende efficiency is ingezet voor de kwaliteit van inkopen. Alle Europese aanbestedingen worden sinds medio 2016 digitaal uitgevoerd. Dit levert verder efficiëntie op in de uitvoering en gemak voor leveranciers.
Met het introduceren van Groslijst systematiek voor Bouw en Infra hebben we weer een volgende stap gezet in onze professionalisering en het bevorderen van transparantie. Hiermee wordt enerzijds de markt maximaal toegang gegeven tot onze aanbestedingen en lokale ondernemers worden meer in positie gebracht om prijsaanbieding te doen. Tevens helpt het, om een zo breed mogelijk aanbod en variatie van leveranciers geboden te krijgen.
Voor alle inkoop wordt duurzaamheid als standaard gehanteerd (100%). In 2016 zijn voor 60% van de omvangrijkere aanbestedingen aanvullende eisen gesteld of is een vorm van duurzaamheid als gunningscriterium opgenomen.
De contractwaarde, waarvoor in 2016 een SROI inspanningsverplichting van toepassing was, bedroeg € 27.484.772,--. Dat is 12% van het inkoopvolume. Dit heeft geresulteerd in 165 trajecten en € 45.240,-- aan MVO activiteiten. Totaal 153 kandidaten waarvan 82 uit Zwolle.
33% van de inkoop is gerealiseerd binnen een straal van 32 km van Zwolle, 67% daarbuiten.

- Kengetallen

De (externe) ontwikkeling van definities overhead, de lokale verfijning van dit programma en de (interne) organisatiewijziging, (het reeds genoemde opheffen van de eenheden) hebben geleid tusentijdse begrotingswijzigingen (met een hoger nadelig saldo), Het legt ook de basis voor een beter meten van kosten en fte's. Dat heeft invloed gehad op de indicatoren, hetgeen de vergelijkbaarheid in 2016 bemoeilijkt.

Relevante kaderstellende nota's

- Nota bedrijfsvoering 2014-2017
- Kredieten verbouw Stadskantoor en stadhuis
- Nota informatiebeveiliging
- Inkoop- en aanbestedingsbeleid

Wat hebben we in 2016 bereikt

Doelstellingen/maatschappelijke effecten			
Beoogd effect is een doelmatige en wendbare ondersteuning die dienstbaar is aan de uitvoering van het primaire proces			
Streefdoel/indicator			
Stabiele verhouding tussen indirecte en directe kosten			
Nulsituatie		**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
Peildatum 01-01-2016			
Directe loonkosten/overhead	1,27	1,27	1,27
Indirecte kosten / omzet	7,5%	7,5%	7,0%
Nadelig saldo indrirecte kosten	29,7 mln	29,7 mln.	32,9
Formatie indirect / totaal	30,77	30,77	33% (284/852)
Streefdoel/indicator			
Huisvesting werkplek per fte+0,7. Dit leidt onder randvoorwaaden tot plaats- en tijdonafhankelijk werken.			
Nulsituatie		**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
Peildatum 31-12-2014			
Feitelijk aantal werkplekken per fte	1.21	Flexfactor 0,75	0,84 (fte excl. tijdelijken)
Streefdoel/indicator			
ICT continuiteit, kwaliteit en ontwikkeling			
Nulsituatie		**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
Peildatum 31-12-2014			
Aantal applicaties	264	264	290
Aantal meldingen per fte	11,8	10	24,3
Peildatum 01-01-2016			
ICT kosten per fte	9.725	9.725	10.685

Streefdoel/indicator			
Meer ruimte voor de professional vraagt een faciliterende infrastructuur.			
Nulsituatie		**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
Peildatum 31-12-2014			
Interne mobiliteit	3,8%	5.0%	3,4%
Uitstroom	6,0%	5.0%	5,7%
Instroom	7,9%	10%	5,4%
Vergrijzing (leeftijd 55>)	28%	30%	29,7%
Verjonging (leeftijd -35)	11%	15%	9,2%
Vrouwelijke managers	35%	35%	45%
Ziekteverzuim	4,0%	4,0%	4,25%

Streefdoel/indicator			
Betaalstelling facturen vanaf ontvangstdatum.			
Nulsituatie		**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
Peildatum 31-12-2014			
% Betaald vanaf ontvangst	85%	90%	87%
% Betaald vanaf factuur	79%	85%	81%

Doelstellingen/maatschappelijke effecten			
Inkoop: conform inkoopbeleid raad Zwolle.			
Streefdoel/indicator			
Conform het inkoop en aanbestedingsbeleid zijn blauwwit en duurzaam inkopen speerpunten, tezamen met het realiseren van een sociaal return on investment (SROI)			
Nulsituatie		**Norm van 2016**	**Wat is in 2016 gerealiseerd**
Peildatum 31-12-2014			
Blauwwit	37%	40%	33%
SROI	22%	40%	12%
Duurzaam	57%	100%	60%

Financiële verantwoording

Financieel overzicht (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting 2016		Begroting t/m raad 19-12-2016		Rekening 2016		Te verklaren verschil t.o.v. begroting 19-12-2016 -= nadeel; += voordeel		
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Saldo
Saldo van baten en lasten	41.465	11.632	45.912	12.875	44.848	11.648	1.064	-1.227	-163
Reservemutaties	977	897	929	1.178	1.390	1.685	-461	507	46
Gerealiseerd resultaat	**42.442**	**12.529**	**46.841**	**14.053**	**46.238**	**13.333**	**603**	**-720**	**-117**

Verschillen ten opzichte van de begroting inclusief begrotingswijzigingen (bedragen x € 1.000)

- = nadeel / + = voordeel	Lasten	Baten	Saldo baten en lasten	Storting reserve	Onttrekking reserve	Gerealiseerd resultaat
Bedrijfsvoering						
Management	-247	174	-73			-73
Secretariaat	-20	16	-4			-4
Overige functies	540	-667	-127		22	-105
Huisvesting	937	233	1.170		-358	812
ICT	87	-366	-279			-279
Wagenpark	17	11	28			28
Overige bedrijfsvoeringskosten	476	-9	467	-41	420	847
Opbrengst via gestalde capacit	-571		-571			-571
Shared Service Centrum	813	-620	193	-420	359	132
Saldi Kostenplaatsen	-967		-967		63	-905
Totaal	**1.064**	**-1.227**	**-163**	**-461**	**507**	**-117**

Analyse afwijkingen > € 50.000 tussen begroting na wijziging en programmarekening 2016

Product	afwijking	I/D	Analyse
Management	-73	I	Extra loonkosten voor een medewerker waarvoor inmiddels ontslag is aangevraagd beïnvloeden het resultaat negatief.
Overige functies	-105	I	diverse oorzaken; - bonus/malus uitkering verzekering: + 65 - minder WA-schades (eigen risico): + 60 - resultaat op invordering: + 70 - vrijval voorziening: + 170 - diverse loonsom verschillen: + 35 - A.g.v. het ontslag van 2 medewerkers waarvoor de komende jaren nog (bovenwet-telijke) UWV-vergoeding moet worden betaald, is een voorziening opgebouwd: - 435
Huisvesting en overige facilitaire kosten	+812	I/D	De gemeentelijke huisvestingspanden Stadhuis en Stadskantoor laten een gezamenlijk voordeel zien van 140. Dit wordt deels veroorzaakt door de verhuuropbrengst van een deel van Stadhuis aan de Stadkamer. Verder zijn de kosten van dagelijks onderhoud in het Stadhuis lager; dit in afwachting van de aanstaande herinrichting in 2017/2018. Ook de kosten van de panden waarin o.a. de SWT's, Archeologie zijn gehuisvest en de Gemeentewerf zijn lager uitgevallen dan begroot; een voordeel van 100. Diverse aanbestedingen hebben geleid tot een voordeel op de volgende posten: Repro + 45 Post + 190 Gebruik papier Multifunctionals + 35 Bureaubehoeften + 25 A.g.v. nieuw meubilair in het Stadskantoor en in afwachting van de verbouwing en inrichting van het Stadhuis is er een voordeel op van 100 op het meubilair-budget (o.a. onderhoud en vervanging). De verhuurder (Savills) van Werkplein de Lure heeft in 2016 de afrekening van de servicekosten gestuurd over de periode 2012-2014; een restitutie van € 80k. Tenslotte zijn er op de overige posten diverse verschillen die ook nog optellen tot een voordeel van bijna 100. Het gaat dan om de volgende zaken: Fietsen, Verhuizingen, Kunstuitleen, Huur algemeen en BHV.
ICT	- 279	I	Een negatief saldo laten zien van 279. De standaard exploitatiekosten (met name onderhoud) van Software laten een tekort van 100 zien. Dat is met name het gevolg van grote prijsstijgingen die niet overeen komen met de in de begroting gehanteerde index. De overige 179 is te verklaren uit het feit dat de projectleiders niet declarabel zijn weggezet op (MPI)-projecten. Een aantal afgesloten projecten liet een voordeel zien. Tegenvaller waren de extra kosten ad € 250k (Zwolse aandeel) die in 2016 gemaakt moesten worden i.v.m. performanceproblemen van de DOS machine. Hiervoor is een leeronderzoek opgestart, in juli 2017 te delen met de raad. Veel ICT-projecten zijn uitgesteld of vertraagd door deze ICT-storingen.
Overige Bedrijfsvoeringskosten	+847	I I	Een saldo van +379 op de samenvoegde budgetten, die in het verleden bij de eenheden zaten; over het algemeen de zgn. AKP's (algemene kostenplaatsen). Eenheden gebruikten deze AKP's veelal om plussen en minnen op afdelingen op te vangen of om gezamenlijke kosten uit te dekken. Deze AKP's zijn nu samengevoegd binnen het programma bedrijfsvoering. Dat betekent dat de daadwerkelijke plussen en minnen nu wel (transparant) rechtstreeks op de afdelingen terecht komen (zie saldi kostenplaatsen). een onttrekking uit de bedrijfsvoeringsreserve van +468. Deze reserve is een egalisatiereserve.
Opbrengst via gestalde capaciteit	-571	I	De opbrengst van de gestalde capaciteit, ter dekking van een deel van de overheadkosten, laat een negatief saldo zien van 571. Dit wordt met name veroorzaakt door minder declarabele uren (ruim 10.000) die op projecten zijn weggezet.
Shared Service Centrum	+132	I	Het SSC heeft een resultaat behaald op de maatwerkdienstverlening (met name ICT). dit heeft geleid tot een teruggave van +132
Saldi Kostenplaatsen	-905	I	Het saldo op de totale loonsom (60 miljoen) van de gemeentelijke organisatie is -905.

Bedragen x € 1.000

De genoemde verschillen passen binnen de door de raad vastgestelde beleidskaders.
I = incidenteel verschil, D = verschil met doorwerking naar latere jaren (structureel of meerjarig incidenteel)
- = nadeel, + = voordeel

Overzicht restant investeringskredieten:

Project	krediet 1-1-2016	nieuw krediet	besteding 2016	restant krediet	dekking derden	dekking res./voorz.	dekking expl.rek.
Bestuur							
ICT projecten (MPI)	1.898	2.621	2.186	2.333		242	2.077
ICT projecten (MPI) afgesloten				-14			
Projecten Services	182			182			182
Het Nieuwe Werken	572		100	472			472
Herinrichting Stadhuis	6.002			6.002	720	1.043	4.239
Ontwikkelvermogen OW meerjarig inc.	72	-40		32	-11	43	
Veranderplannen	89		25	64		64	
Stadhuis en Stadskantoor Duurzaamh.	528		10	518			518
Dienstverlening							
Wagenpark	355			355			355
				0			
Projecten ONS t.b.v. Provincie en							
gemeente Kampen							
ICT-projecten	838	943	1.326	455	455		
ICT-projecten	201			afgesloten			
	10.737	**3.524**	**3.647**	**10.399**	**1.164**	**1.392**	**7.843**

Specificatie nieuwe krediet:

Project	Bedrag	Besluit	Toelichting
ICT projecten	2.441	Begroting 2016	MPI
ICT Projecten	180	MTZ besluit	aanvullingen Qlik View
ICT projecten ONS	943		
Ontwikkelvermogen OW meerjarig inc.	-40		
	3.524		

Specificatie afgesloten krediet:

Project	Bedrag
ICT projecten ONS	201
ICT projecten (MPI)	14
	215

Verantwoording (alle restantkredieten ouder dan 3 jaar en belangrijke restant kredieten korter dan 3 jaar)
ICT-projecten:
Een groot deel van de ICT-projecten is in 2016 niet uitgevoerd i.v.m. ICT-problemen die de organisatie heeft ondervonden door het DOS-project. E.e.a. heeft geleid tot vertraging, waardoor projecten later starten, en dus in veel gevallen doorschuiven naar 2017

Herinrichting Stadhuis / Het nieuwe Werken:
De herinrichting i.c.m. Het Nieuwe werken zijn vertraagd doordat de Stadkamer 1,5 jaar is gehuisvest in het Stadhuis.

Financiële structuur lasten en baten bestaand beleid (x € 1.000)

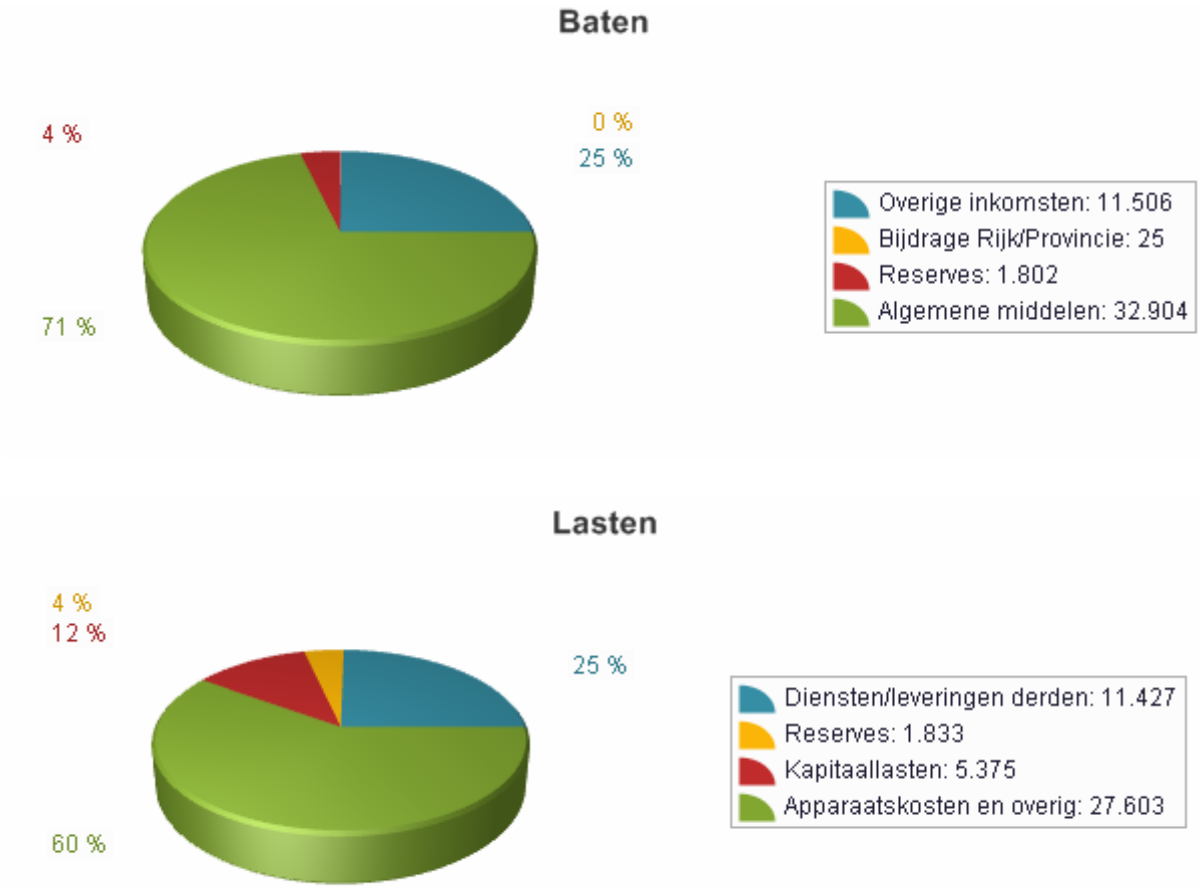

Programma 19 Financiering en algemene dekkingsmiddelen

Beleidsverantwoording

Algemeen

De algemene dekkingsmiddelen bestaan in hoofdzaak uit de gemeentefondsuitkeringen en de opbrengst uit de onroerende zaakbelasting. Daarnaast worden algemene middelen verkregen via overige belastingen (m.n. precariobelasting), rente-aftoppingsgelden van reserves en reserveverrekeningen.
De toelichting op de belastingopbrengsten is opgenomen in de verplichte paragraaf lokale heffingen.

Gemeentefondsuitkeringen

De uitkering via het gemeentefonds is in 2016 met € 4 mln. toegenomen tot € 265 mln. De toename is vooral het gevolg van hogere accresramingen, verdeeltechnische aanpassingen en taakmutaties enerzijds en anderzijds een daling van de uitkering betrekking tot het sociaal domein. De hoogte van de decentralisatie-uitkeringen blijft ongeveer op hetzelfde niveau.

Ontwikkeling uitkering gemeentefonds 2014-2016

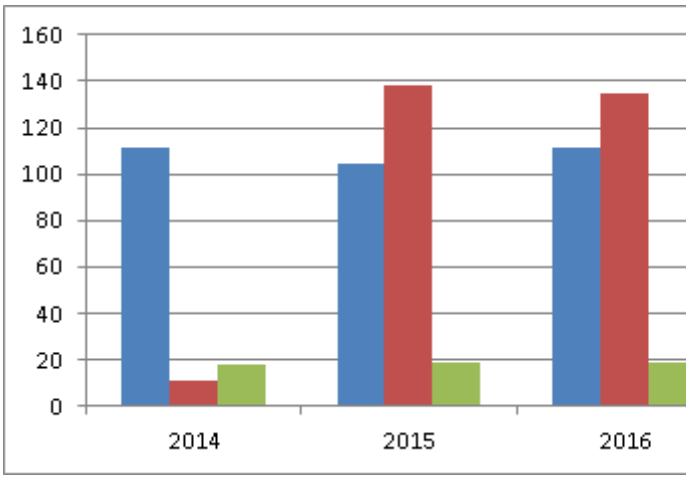

Onderverdeling gemeentefondsuitkeringen:	2014	2015	2016
Algemene uitkering	111	104	111
Integratie-uitkeringen	11	138	135
Decentralisatie-uitkeringen	18	19	19
Totaal	**140**	**261**	**265**

(bedragen x € 1 mln.)

Algemene uitkering:
De algemene uitkering is voor een groot deel afhankelijk van de ontwikkeling van de rijksuitgaven. De autonome groei (accres) van de algemene uitkering is gekoppeld aan een afgebakend deel van de rijksuitgaven. Stijgen de rijksuitgaven dan ontvangen de gemeenten een hogere uitkering en andersom dalen de rijksuitgaven dan ontvangen de gemeenten minder. In 2016 heeft deze koppeling aan de rijksuitgaven tot een hogere bijstelling van de algemene uitkering geleid. Via de informatienota's over mei- en septembercirculaire hebben wij u daarover geïnformeerd. Evenzo over de andere ontwikkelingen aangaande het gemeentefonds. Tevens was in 2016 sprake van een voordelige verrekening over 2015 vanwege overschrijding op de rijksuitgaven. De definitieve verrekening van het jaarlijks accres vindt plaats in het jaar na het betreffende begrotingsjaar. De verrekening over 2016 wordt in de meicirculaire 2017 opgenomen.

In onderstaand overzicht is het verloop van de onderuitputting op de rijksuitgaven vanaf 2012 opgenomen.

Overzicht accressen en onderuitputting rijksuitgaven				
	Reëel Accres	Prijsontwikkeling	Totaal Accres	Onderuitputting rijksuitgaven
2012	-2,65%	1,25%	-1,43%	0,7 mln.
2013	-1,98%	1,54%	-0,44%	-0,2 mln.
2014	2,02%	0,75%	2,18%	0,9 mln.
2015	-1,18%	1,00%	-2,18%	0,4 mln.
2016	3,96%	0,50%	3,46%	n.t.b

Risico's algemene uitkering gemeentefonds
Bijstelling van de accressen is een reëel risico. Elk jaar weer blijkt dat de oorspronkelijk raming van het accres geregeld wordt bijgesteld. Neerwaartse bijstelling van het accres is een reëel risico. In de risicomatrix nemen we 1% als structureel risico mee. Een ander reëel risico betreft de verdeelsystematiek van de algemene uitkering. De werkelijk ontvangst via de algemene uitkering is mede afhankelijk van de ontwikkeling van de verdeelmaatstaven bij de andere gemeenten. Ook dit risico stellen wij op 1% van de algemene uitkering.

Integratie- en decentralisatie-uitkeringen:
In 2016 hebben we drie integratie-uitkeringen en 20 decentralisatie-uitkeringen ontvangen. Bij de decentralisatie-uitkeringen zijn er ten opzichte van 2015 vier vervallen en vijf nieuwe bijgekomen. Daarnaast zijn enkele uitkeringen qua hoogte gewijzigd. De grootste uitkering betreft sociaal domein, deze daalt in 2016 met € 3 mln. vanwege gefaseerde doorvoering bezuinigingen op jeugd en participatie. In de regel worden de gelden voor de betreffende uitkeringen aangewend voor het doel waarvoor ze zijn ontvangen. In 2016 hebben wij de volgende integratie- en decentralisatie-uitkering ontvangen:

	2015	2015
Integratie-uitkeringen (bedragen x € 1 mln.)		
Wmo (oud, hulp bij huishouden)	7,50	8,24
Sociaal domein:		
• Wmo (2015)	16,76	16,81
• Wmo (beschermd wonen, centrumgemeente)	58,48	58,34
• Jeugd	32,67	35,11
• Participatie	18,94	19,97
Vergunningen, toezicht en handhaving	0,35	0,35
Totaal	**134,70**	**138,62**
Decentralisatie-uitkeringen		
Beeldende kunst en vormgeving	0,15	0,15
Bodemsanering	0,81	0,70
Combinatiefuncties Brede school, sport en cultuur	0,46	0,47
Gezond in de stad	0,07	0,07
Homo-emancipatiebeleid (LHBT)	0,02	-
Jeugd	0,21	0,21
Jeugdwerkloosheid	0,10	0,10
Maatschappelijke opvang	9,99	10,18
Versterking peuterspeelzalen	0,21	0,21
Veiligheidshuizen	0,22	0,22
Vrouwenopvang	3,66	3,72
We can Young	0,02	0,02
Beter benutten	0,13	-
Versterking aanpak jihadisme	0,11	-
Voorschoolse voorzieningen peuters	0,07	-
Asielinstroom	1,01	-
Implementatie participatiewet	0,40	0,50
Eigen Kracht	0,03	0,03
Huishoudelijke hulp	1,00	1,00
Bed, bad en brood	-	0,16
Pilot nabestaanden	-	0,12
Faciliteitenbesluit opvangcentra	-	0,04
Herstructurering WSW sector	-	0,97
Projectstimuleringsmaatregelen	0,02	0,01
Totaal	**18,69**	**18,88**

Financiering
Voor de beleidsmatige verantwoording van de financiering verwijzen wij naar de verplichte paragraaf financiering.

Verbonden partijen
In dit programma wordt de algemene deelneming van de Bank Nederlandse Gemeenten verantwoord. De resultaten van de overige deelnemingen (o.a. Vitens, Enexis en ROVA) worden onder de betreffende programma's verantwoord. Het totaal overzicht van deelnemingen is te vinden in paragraaf 3: Verbonden Partijen.
De BNG draagt bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor inwoners. Daarmee is de bank essentieel voor de publieke taak. Zwolle is aandeelhouder van de bank vanwege (geringe) invloed op de dienstverlening en tarieven van de bank en het rendement op de aandelen. Over 2016 zijn er geen bijzonderheden te melden. Meer gedetailleerde informatie over deze verbonden partijen en de financiële resultaten over 2016 zijn te vinden in paragraaf 3: Verbonden Partijen.

De uitvoering van de gemeentelijke belastingheffing en -inning en de Wet woz wordt uitgevoerd door de verbonden partij Gemeenschappelijk Belastingkantoor Lococensus-Tricijn. Zij legt aan de inwoners één aanslag op voor zowel de gemeentelijke belastingen als de belastingen van het Waterschap. Zie voor nadere informatie paragraaf 3: Verbonden Partijen.

Stelposten
Onder de stelposten vallen onder andere de post incidenteel onvoorzien en de stelpost nog functioneel te ramen. De stelposten worden alleen op begrotingsbasis gehanteerd. Zodra een besluit is genomen om de stelpost aan te wenden dan wordt het budget afgeraamd en overgeheveld naar op het desbetreffende programma. Op rekeningbasis worden dan ook geen uitgaven geboekt op de stelposten. Onder onderdeel B van de jaarrekening is de besteding van de post onvoorzien opgenomen.

Gemeentelijke belastingen
Onder deze categorie worden de volgende algemene dekkingsmiddelen verantwoord:
- OZB woningen en niet-woningen
- Precariobelasting
- Baatbelasting
- Toeristenbelasting
- Naheffingsaanslagen fiscalisering parkeerboetes

In de verplichte paragraaf lokale heffingen zijn de ontwikkelingen omtrent de gemeentelijke belastingen toegelicht.

Financiële verantwoording

Financieel overzicht (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting 2016		Begroting t/m raad 19-12-2016		Rekening 2016		Te verklaren verschil t.o.v. begroting 19-12-2016 -= nadeel; += voordeel		
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Saldo
Saldo van baten en lasten	5.455	306.536	2.522	310.895	1.990	312.572	532	1.677	2.210
Reservemutaties	3.278	2.713	19.021	11.864	34.254	12.069	-15.233	205	-15.028
Gerealiseerd resultaat	**8.732**	**309.249**	**21.543**	**322.760**	**36.244**	**324.642**	**-14.701**	**1.882**	**-12.818**

Verschillen ten opzichte van de begroting inclusief begrotingswijzigingen (bedragen x € 1.000)

- = nadeel / + = voordeel	Lasten	Baten	Saldo baten en lasten	Storting reserve	Onttrekking reserve	Gerealiseerd resultaat
Uitkering gemeentefonds		937	937			937
Reserve verrekeningen				-15.233	205	-15.028
Uitvoering wet W.O.Z.	43	1	44			44
Bel.OZB,precario, toeristenbel		589	589			589
Invordering	-297		-297			-297
Overige dekkingmiddelen	-165	32	-133			-133
Deelnemingen algemeen		2	2			2
Overige financiering	1	134	135			135
Renteverrekening reserves						
Stelposten	565	-17	548			548
Onvoorziene uitgaven inc./str	385		385			385
Geldlening.vm Zandhove-Sophia						
Totaal	**532**	**1.677**	**2.210**	**-15.233**	**205**	**-12.818**

Analyse afwijkingen > € 50.000 tussen begroting na wijziging en programmarekening 2016

Product	afwijking	I/D	Analyse
Uitkering gemeentefonds	937	I	Het verschil heeft vooral betrekking op de actuele gegevens inzake de verdeelsystematiek van het gemeentefonds.
Reserveverrekeningen	-15.028	I	Dit betreft het voordelige resultaat van de MPV 2017.
Uitvoering wet W.O.Z.	44	I	De kosten GBLT laten een klein voordeel zien.
OZB, precario, toeristenbelasting	589	I/D	Het grootste gedeelte van dit voordeel bestaat uit OZB (456). Daarnaast laten toeristenbelasting (50) en precario (83) een voordeel zien. Zowel bij precario als bij OZB hebben de voordelen te maken met meerdere jaren. GBLT krijgt steeds beter haar bestanden op orde waardoor de inkomsten positief uitvallen. Bij toeristenbelasting zien we dat de uitbreiding van hotelcapaciteit en verbetering van de bezetting extra inkomsten genereren.
Invordering	-297	I/D	Het gaat hierbij om de oninbare debiteuren van zowel GBLT als Zwolle zelf. Bij GBLT is diepgaander gekeken naar de inbaarheid van oude vorderingen, 2014 en 2015. Ook de voorziening is grondiger bekeken. Dit samen zorgt er voor dat er een veel hoger bedrag oninbaar is gegaan dan begroot. Ook binnen Zwolle zijn enkele grote vorderingen afgeboekt wegens faillissement. We merken, net als de landelijke trend, dat het percentage oninbaar aan het toenemen is. Het tekort voor 2016 is behoorlijk omdat het over meerdere jaren gaat.
Overige dekkingsmiddelen	-133	D	Het nadeel betreft met name de verwachte af te dragen vennootschapsbelasting (150)
Overige financiering	142	I	Renteresultaten (+142). Dit bestaat uit extra ontvangen rente op korte leningen, lagere externe kosten in verband met de treasuryfunctie en minder rentelasten op de aangetrokken langlopende leningen.
Stelposten	548	I	Dit betreft de geraamd vrijval aan middelen uit de reserve stadsuitleg (300) en de reserve parkeren (250) . In de jaarrekening 2015 s aangegeven dat deze in 216 ten gunste van de algemene middelen gebracht zullen worden.
Onvoorziene uitgaven	385	I	Het beroep op de post onvoorzien (begroot 500) is beperkt gebleven tot een bedrag van afgerond 115 (voor een specificatie verwijzen wij naar het afzonderlijk overzicht in paragraaf 3.7).

Bedragen x € 1.000

De genoemde verschillen passen binnen de door de raad vastgestelde beleidskaders.
I = incidenteel verschil, D = verschil met doorwerking naar latere jaren (structureel of meerjarig incidenteel)
- = nadeel, + = voordeel

Overzicht restant investeringskredieten:

Project	krediet 1-1-2016	nieuw krediet	besteding 2016	restant krediet	dekking derden	dekking res./voorz.	dekking expl.rek.
n.v.t.							

Specificatie nieuwe krediet:

Project	Bedrag	Besluit	Toelichting
n.v.t.			

Specificatie afgesloten krediet:

Project	Bedrag
n.v.t.	

Financiële structuur lasten en baten bestaand beleid (x € 1.000)

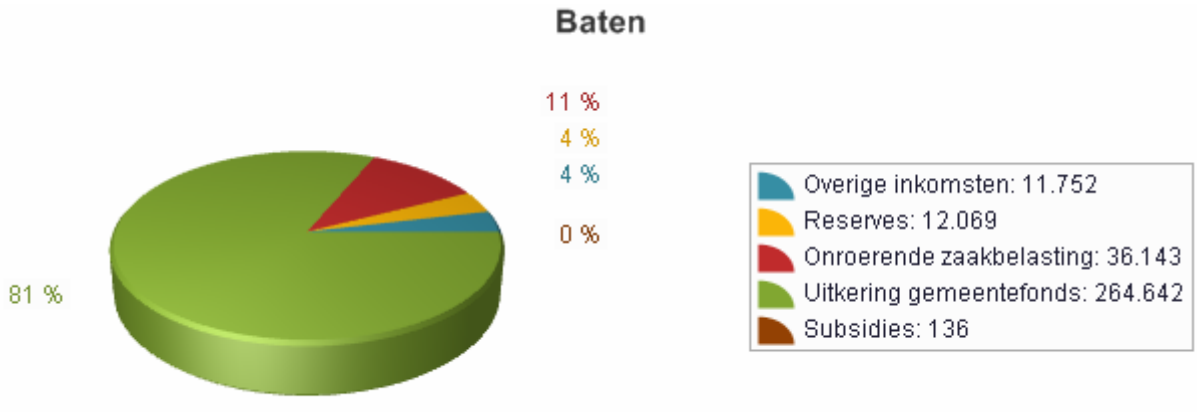

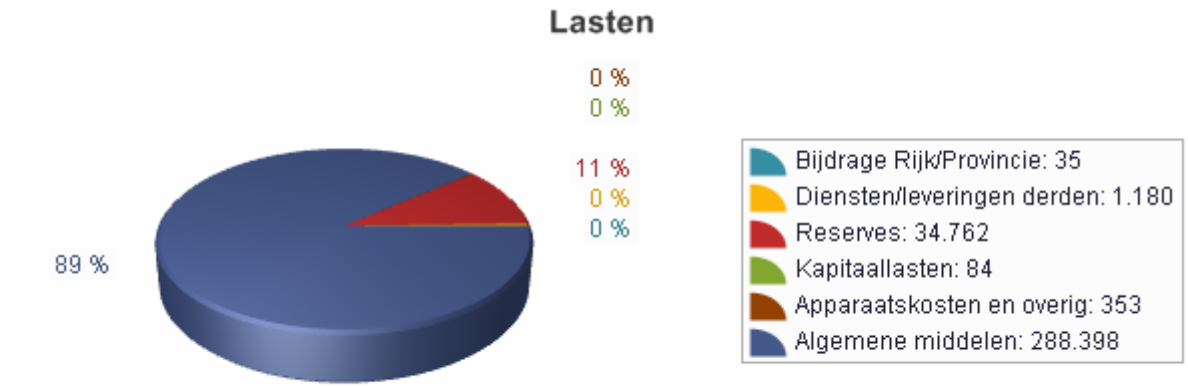

Verplichte paragrafen

Paragraaf 1 Kapitaalgoederen

Inleiding

Met het onderhoud van kapitaalgoederen in de openbare ruimte is een omvangrijk deel van de begroting gemoeid. In deze paragraaf is per onderdeel aangegeven vanuit welk beleidskader wordt gewerkt, wat de stand van zaken is, wat de financiële consequenties zijn en wat de actuele risico inschatting is. Deze onderdelen zijn:

- wegen
- riolering
- infrastructurele kunstwerken
- water
- groen
- speelvoorzieningen
- straatmeubilair
- buitensport accommodaties
- onderwijsgebouwen
- verhuurde panden Vastgoed inclusief panden t.b.v. huisvesting gemeentelijk personeel

Openbare ruimte

In 2016 hebben we gewerkt vanuit de eind 2015 vastgestelde nieuwe visie op het Beheer van de Openbare Ruimte. Deze visie houdt meer dan voorheen rekening met de veranderingen in de maatschappij. We beheren met als doel een openbare ruimte die mensen graag gebruiken, een openbare ruimte die plant en dier de ruimte geeft, een openbare ruimte die het ondernemersklimaat in Zwolle versterkt en een openbare ruimte die kostenbewust wordt onderhouden.
Daarbij hanteren we drie nieuwe uitgangspunten, beheren doen we 'toekomstbestendig', 'samen' en 'op maat'.

In het wegbeheer en waterbeheer beheren we risicogestuurd. Niet overal is de zelfde kwaliteit nodig. De gewenste kwaliteit van het groen ligt vast in de productbladen beheer openbare ruimte ROVA – Gemeente Zwolle.

Voor extra informatie wordt verwezen naar programma 8.

Wegen

Beleidskaders:
De kadernota onderhoud wegen d.d. 2005.

Stand van zaken:
Bij de jaarlijkse weginspectie zijn de asfaltverhardingen van alle wegen en fietspaden geïnspecteerd volgens het CROW systeem voor rationeel wegbeheer. Voor de elementen verharding hebben we geëxperimenteerd met het vastleggen van de schadelocatie en ernst van de schade op een zogenaamde stippenkaart. Omdat op deze wijze beter en concreter gepland kan worden. Deze kaart van 2016 gebruiken we in 2017 om de straatmakers ploegen gericht deze schades te laten repareren. Daarnaast gaan we in 2017 de binnenstad en de winkelcentra op deze wijze inspecteren. Deze gegevens worden verwerkt in ons beheersysteem en worden opgenomen in het MJOP.

Op de wegen/wegvakken, waarvan het beheersysteem aangeeft dat er onderhoud nodig is vanwege ernstige gebreken, wordt een extra toets uitgevoerd. Een zogenaamde "maatregeltoets". Zo wordt de omvang van de onderhoudsbehoefte van de eerste twee planjaren duidelijker zichtbaar gemaakt. Ook de omvang van achterstallig onderhoud wordt hiermee duidelijker in beeld gebracht.

De prioritering van deze uitkomsten wordt enerzijds bepaald door criteria in de kadernota wegen, maar er is ook nadrukkelijk rekening gehouden met behoeften en opgaven vanuit de stad, meer rekening gehouden met het gebruik van onze openbare ruimte en gekeken naar de risico;s (risicogestuurd beheren). Dit resulteert in een groslijst voor onderhoud wegen, die - samen met de groslijsten van andere producten en projecten - de basis vormt voor het MJOP (meer jaren onderhoudsplan) en het daaruit voortkomende jaarplan.

Financiële consequenties beleidsdoel:
Er is circa € 4,6 mln. beschikbaar voor onderhoud van asfalt- en elementenwegen (zie ook de verplichte paragraaf 2, onderdeel I overige risicoposten).
Financiële vertaling in de begroting:
In 2016 is per saldo circa € 7.2 mln. gemoeid met het product wegen, waarvan circa € 4.6 mln. voor het feitelijk/technisch onderhoud van de Zwolse wegen. Aan vervangingsinvesteringen is € 140.000 (exclusief BTW) beschikbaar in 2016.
Onder het product wegen vallen ook posten als straatreiniging, onkruidbeheer en gladheidsbestrijding. Vandaar dat niet het gehele budget van product wegen beschikbaar is voor daadwerkelijk wegonderhoud.

Actuele risico inschatting:
In 2016 zijn we niet geconfronteerd met uitzonderlijke calamiteiten, behalve de kwetsbaarheid van het stille asfalt. Hiervoor is een knelpunt voor 4 jaar incidenteel aangeleverd.

- Risico: Afgelopen jaar heeft verdiepend onderzoek plaatsgevonden op wegen waar de problematiek met snellere slijtage van geluidwerend asfalt (ZSA) mogelijk aan de orde kan komen. Uit dit onderzoek (boringen en inspecties) op de andere wegvakken waar dit type asfalt is toegepast, is geen sprake van de problematiek zoals eerder geconstateerd op de Hasselterweg en Westenholterallee. Bekend is echter dat dit type asfalt kwetsbaarder is dan was aangenomen en daardoor een groter risico kent op versnelde slijtage. Met het oog op dit grotere risico blijven we de wegvakken waar dit type asfalt is toegepast tijdens de jaarlijkse inspectieronde nauwlettend in de gaten houden.

Riolering

Beleidskader:
Het gemeentelijk rioleringsplan 2016 - 2020 (GRP).
Dit geeft aan hoe wij invulling geven aan onze wettelijke zorgplichten (Waterwet) voor het inzamelen en transporteren van afvalwater, afstromend hemelwater en grondwater.

Stand van zaken:
Om de uitgaven van onderhoud, energiekosten, adviezen, verbetermaatregelen en kapitaallasten te dekken wordt rioolheffing geheven. De opbrengst van de rioolheffing en de overige inkomsten (bijdragen derden) dekken de uitgaven 100%. Om sterke schommelingen in de hoogte van de jaarlijks vast te stellen rioolheffing op te vangen, maken wij sinds 1996 gebruik van de egalisatievoorziening riolering. De financiering van de aanleg van riolering in nieuw te ontwikkelen woon- en werkgebieden vindt geheel plaats via de grondexploitatie. Er is geen achterstallig onderhoud.

Financiële consequenties beleidsdoel:
Uitgangspunt bij uitvoering van het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) is dat de uitgaven kostendekkend zijn. De egalisatievoorziening is positief, zodat wij een onvoorziene tegenvaller op kunnen vangen.

Financiële vertaling in de begroting:
Met name op de rioleringsnota en riolering onderhoud is minder geld (139) uitgeven dan begroot. In afwachting van de vaststelling van het GRP 2016 – 2020 zijn de uitgaven voor onderzoek (rioleringsnota) in 2016 getemporiseerd. Als gevolg van minder calamiteiten ten opzichte van andere jaren bij zowel riolering als gemalen en een uitgesteld vervangingsproject is op onderhoud minder uitgeven (171: waarvan 72 betrekking heeft op niet volledig uitgevoerde werken)
dan begroot.

Voor 2016 zijn investeringsuitgaven ad € 0,3 mln. begroot. Voor het dagelijks beheer / onderhoud is € 3.4 mln. begroot (exclusief kapitaallasten ad € 2,5 mln.).
Voor wat betreft de tariefsontwikkeling in 2016 en de egalisatiereserve wordt verwezen naar de tarievennota 2016.

Actuele risico inschatting:
In 2016 zijn we niet geconfronteerd met uitzonderlijke calamiteiten

Infrastructurele kunstwerken
Dit betreft bruggen, tunnels, kades, havens, sluizen, remmingswerken en waterkeringen.

Beleidskaders:
Er zijn geen landelijke of Zwolse kaders/richtlijnen inzake het beheer/onderhoud civiele kunstwerken.

Stand van zaken:
Op grond van een eenvoudig beheersysteem wordt een globale onderhoudsplanning opgesteld.
Omdat de onderhoudskosten per kunstwerk sterk kunnen verschillen kunnen deze alleen na gedetailleerde inspecties worden vastgesteld. Dat wil zeggen dat alle kunstwerken op basis van “Zwolse kennis en ervaring” worden beheerd en onderhouden (technisch). Alle kunstwerken worden minimaal eens per 2 jaar geïnspecteerd, op de aspecten heel en veilig. Op grond van de geconstateerde “schadebeelden” worden de schades beoordeeld en maatregelen vastgesteld. De ‘veiligheid’ bepaalt de prioriteit van de maatregel(en). De omvang van de uit te voeren maatregelen wordt bepaald door het jaarlijks beschikbare onderhoudsbudget. Grootschalige renovaties worden niet uit het onderhoudsbudget gefinancierd, maar incidenteel bekostigd. De technische installaties van de beweegbare bruggen worden jaarlijks geïnspecteerd op functionaliteit/storingsrisico. Landelijk is er zorg over de constructieve veiligheid van bruggen. Door de periodieke inspectie van alle kunstwerken hebben wij een goed beeld van de bruggen. Er zijn geen aanwijzingen dat voor de Zwolse bruggen de constructieve veiligheid gevaar loopt.

Financiële vertaling in begroting:
De projecten zijn binnen budget uitgevoerd. Dwz: In 2016 is voor de kunstwerkenzorg circa € 1.25 mln. (inclusief € 370.000 kapitaallasten) beschikbaar. Hiervan wordt het dagelijkse beheer en onderhoud uitgevoerd. Binnen het huidige budget is zeer beperkte financiële ruimte voor verzorging van de kunstwerken (aspect ‘schoon’). De beschikbare middelen worden ingezet om gevaarlijke situaties te voorkomen en (aanstootgevende) graffiti te verwijderen.
Aan vervangingsinvesteringen is in 2016 voor kunstwerken (€ 233.000 exclusief BTW) beschikbaar.

Actuele risico inschatting:
In 2016 zijn we niet geconfronteerd met uitzonderlijke calamiteiten

Water
Het gaat hier om watergangen, sloten, bermen, bermsloten en beschoeiingen.

Beleidskaders:
Grasbeheer 2008 – 2017 (voor de natte graslandjes en oevers)
De snijschouw ligt vast in de maaibestekken.

Stand van zaken:
Op de meeste Zwolse watergangen en sloten ligt de zogenaamde wettelijke schouwplicht (snijschouw) van het waterschap.
Het technische onderhoud van beschoeiingen e.d. gebeurt op basis van “Zwolse kennis en ervaring”. We inspecteren minimaal eens in de 2 jaar. De nadruk van de inspecties ligt op de aspecten heel, veilig en stabiliteit. De inspecteur noteert de geconstateerde “schade” en in overleg met de beheeradviseur worden de schades beoordeeld en maatregelen vastgesteld. De veiligheid en stabiliteit bepalen de prioriteit van de maatregel(en).

Financiële vertaling in begroting:
De projecten zijn binnen het beschikbare budget uitgevoerd. Dwz: Voor het technische onderhoud van beschoeiingen en baggeren is per saldo circa € 350.000 beschikbaar. Voor onderhoud sluizen en remmingswerken is in 2016 per saldo circa € 84.000 beschikbaar. Aan vervangingsinvesteringen is in 2016 voor blauw beheer (beschoeiingen) € 150.000 beschikbaar.

Actuele risico inschatting:
Het onderzoek naar de standzekerheid van de kademuren Thorbeckegracht is uitgevoerd, Ca 80% van de houten paalfunderingen voldoet. En ca 20% moet worden aangepakt (NB dit wordt aangepakt vanuit de vervangingsinvesteringen 2017). Eind 2016 is gestart met het voorbereiden van een pilot om de houten paalfundering te herstellen.

Groen

Beleidskaders:
- De bomenverordening 2013 inclusief Groene Kaart.
- De lijst Bijzondere Bomen 2015
- Het renovatieplan Licht op Groen, d.d. 2002.
- De nota Binnenstadsparken Zwolle, d.d. 1999.
- De Groene Agenda 2015.
- Beheerplannen parken en bossen

Stand van zaken:
Alle ‘groeninformatie’ staat in het digitale groenbeheerssysteem en is opgenomen in Geopoort. Zo is al het groen in Zwolle inzichtelijk en met een interne raadpleegfunctie opvraagbaar.
Iepen, Essen en kastanjebomen worden gecontroleerd. Zieke iepen worden direct verwijderd en vervangen. De ongeveer 12.000 risicobomen worden om de 2 jaar geïnspecteerd; de 800 “echte” risicobomen worden elk jaar gecontroleerd aan de hand van de VTA keuring (Visual Tree Assessment). Afhankelijk van de uitkomsten van de VTA inspectie worden maatregelen getroffen.

Financiële consequenties beleidsdoel:
Het jaarlijks onderhoud wordt binnen een dienstverleningsovereenkomst (DVO) door Rova uitgevoerd.

Financiële vertaling in begroting:
In de begroting 2016 is circa € 7,6 mln. (inclusief kapitaallasten à € 88.000) opgenomen voor regulier groenonderhoud.
In de Dienstverleningsovereenkomst met Rova is budget opgenomen voor reguliere vervanging van groen van € 180.000.
Daarnaast is er binnen de gemeentelijke begroting een bedrag van € 80.000 beschikbaar voor reconstructies en worden. Aan vervangingsinvesteringen is in 2016 voor groen € 340.000 (exclusief BTW) beschikbaar. Dit budget wordt vooral gebruikt om knelpunten in de wijkgroenstructuur op te lossen. De komende jaren is er een grote opgave in de vervanging van de woonstraatbomen. Hiervoor wordt een meerjarenplan gemaakt.

Actuele risico inschatting:
De afgelopen jaren worden we door de klimaatverandering steeds vaker geconfronteerd met boomziektes en stormschade. Daarnaast is er nog sprake van achterstallig onderhoud.
Boomziektes en –plagen:
- Iepen, kastanjebomen en risicobomen worden gecontroleerd. Vanwege kans op infectie van gezonde bomen worden zieke iepen direct verwijderd en vervangen. Wat de kastanjeziekte betreft worden er preventieve maatregelen genomen. Dode kastanjes worden verwijderd en vervangen. De potentiële risicobomen, circa 12.000 stuks, worden om de 2 jaar geïnspecteerd; de “echte” risicobomen, circa 800 stuks, worden elk jaar gecontroleerd.
- De kosten voor de aanpak van de eikenprocessierups zijn de afgelopen jaren gestegen. Direct optreden op plekken waar mensen in aanraking kunnen komen met de rupsen is noodzakelijk vanwege de gezondheidsrisico’s voor onze burgers. We bespreken regionaal hoe de toename kan worden beheerst.
- Overlast door de spinselmot is in de afgelopen jaren afgenomen als gevolg van het vervangen van beplanting.
- De essentakkensterfte, is voor het eerst gesignaleerd in Zwolle in 2012 en breidt zich langzaam verder uit. In 2017 wordet de eerste, meest ernstig aangetaste bomen vervangen. De kwaliteit van de overige bomen wordt gemonitord.
- De overlast door “lekkende bomen” neemt toe. Door warmere zomers, hebben bomen meer last van luizen, die daardoor vaker hinderlijk gaan “druipen”. Naast lindes geven sinds 2012 ook andere boomsoorten deze overlast. Omdat het vooral gaat om hinder en geen gevaar voor veiligheid of de volksgezondheid richten we ons alleen op locaties met extreme overlast.

Door bovenstaande ontwikkelingen staat het budget weliswaar onder druk maar de uitvoering kan nog steeds binnen budget plaatsvinden.

Stormschade:
Stormschade wordt veelal veroorzaakt door bomen, die in hun val hun omgeving beschadigen. Het blad blijft tegenwoordig langer aan de bomen, waardoor deze langere tijd gevoelig zijn voor stevige stormen (een boom zonder blad kan veel meer wind verdragen). Bovendien vinden meer stormen plaats in de periode dat de bomen nog bladdragend zijn. Hiervoor zijn geen structurele middelen in de begroting opgenomen omdat stormschade zich onregelmatig voordoet en de schade sterk uiteenloopt.

Speelvoorzieningen

Beleidskaders:
De Nota Speelruimte in Zwolle d.d. 2000 (geactualiseerd in 2010 voor de natuurspeelplaatsen).
Speelruimtekaarten tot 12 jaar d.d. 2004.
Het Besluit Veiligheid Attractie- en speeltoestellen; sinds maart 1997 van kracht.

Stand van zaken:
Jaarlijks worden in het voorjaar alle speeltoestellen geïnspecteerd door een onafhankelijk bureau. Op grond van de uitkomsten van de inspectie vindt reparatie of vervanging plaats.
Er kunnen onaangekondigde controles op veiligheid worden uitgevoerd door de Voedsel en Waren Autoriteit (VWA).

Financiële vertaling in begroting:
In 2016 is € 300.000 beschikbaar voor vervangingsinvesteringen voor spelen. In de begroting 2016 is € 650.000 opgenomen voor regulier onderhoud, waarvan € 200.000 voor kapitaallasten van de vervangingsinvesteringen (m.a.w. € 450.000 is beschikbaar voor regulier onderhoud).

Actuele risico inschatting:
Geen risico's.

Straatmeubilair
Het gaat hier om openbare verlichting en verkeersregelinstallaties (vri's)

Beleidskader:
In de informatienota aan de raad van 11 december 2012 staat de visie op openbare verlichting en de aanpak voor (grootschalige) vervanging openbare verlichting.

Stand van zaken:
De gemeente streeft naar een zo duurzaam mogelijke openbare verlichting. Het beoogd doel is het openbare leven bij duisternis zo veilig en leefbaar mogelijk te maken, door het hebben en onderhouden van een veilige, energiezuinige en duurzame openbare verlichting, waarbij de (visuele) neveneffecten voor mens, dier en plant tot een minimum beperkt blijven.

Bij de vervanging moet rekening worden gehouden met de landelijke en Europese richtlijnen voor openbare verlichting. Door in bestaande situaties 1 op 1 te vervangen worden de huidige richtlijnen niet volledig gehaald. Het wordt vanwege de hoge netwerkkosten te kostbaar om volledig aan de aanbevolen normen te voldoen. Om te voldoen moeten de afstanden tussen de masten worden verkleind en lantaarnpalen worden bijgeplaatst.

In 2016 zijn we verder gegaan met de in 2015 gestarte ombouw naar LED en hebben we de in de Aalande de totale openbare verlichting vervangen door LED en elders in de stad bij lampvervanging zoveel mogelijk een LED oplossingen (retrofit) toegepast.

Stand van zaken openbare verlichting per 1-1-2017

13000	49%	conventioneel licht
8000	30%	bestaand armatuur met RetrofitLED
5500	21%)	nieuwe LED per 1-1-2017

De verkeersregelinstallaties moeten betrouwbaar zijn, daarvoor worden ze jaarlijks geïnspecteerd op technisch functioneren. Daarnaast worden ze twee keer per jaar visueel gecontroleerd.

Financiële vertaling in begroting:
Voor het technische onderhoud van straatmeubilair is in 2016 € 2.5 mln. beschikbaar, inclusief € 388.000 kapitaallasten.
Aan vervangingsinvesteringen is in 2016 voor straatmeubilair € 1.1 mln. (exclusief BTW) beschikbaar.

Actuele risico inschatting:
In 2016 hebben zich geen calamiteiten voorgedaan.

Buitensport accommodaties

Jaarlijks cultuurtechnisch onderhoud buitensportaccommodaties

beleidskader:
Het onderhoud op de buitensportaccommodaties vindt plaats op basis van jaarplannen. De uitvoering van deze plannen wordt gedekt door structureel geld. Op basis van analyse van voorgaand jaar wordt het nieuwe jaarplan gemaakt (waarbij kleine accentverschuivingen mogelijk zijn).

stand van zaken:
Enkele jaren geleden is de prijs kwaliteitsverhouding onderzocht en de uitkomsten hiervan waren goed.
Daarnaast worden bij bepaalde accommodaties periodieke keuringen uitgevoerd op basis van NOC/NSF normen.

financiën:
€ 953.735 structureel budget 2016 (exclusief BTW). Dit budget wordt in zijn geheel beschikbaar gesteld aan de ROVA voor het uitvoeren van de noodzakelijke onderhoudswerkzaamheden.

Actuele risico inschatting :
Geen risico's.

Periodiek cultuurtechnisch onderhoud buitensportaccommodaties

beleidskader:
Dit onderdeel heeft betrekking op renovatie van sportvelden. De gemeente beschikt over 33 natuurgras sportvelden. Ieder jaar wordt in ieder geval 1 sportveld gerenoveerd. De technische levensduur bedraagt gemiddeld ongeveer 20 jaar.

stand van zaken:
Op de meeste accommodaties zijn de NOC/NSF kwaliteitseisen van toepassing

financiën:
In 2016 structureel budget van € 36.687. Het budget voor 2016 is middels een collegebesluit gereserveerd voor een renovatie in 2017.

Actuele risico inschatting :
Geen risico's.

Dagelijks bouwkundig onderhoud buitensportaccommodaties

beleidskader:
De verenigingen in 2016 voor het laatst een jaarlijkse bijdrage per kleedkamer op basis van het stichtingsjaar waarvoor de vereniging geacht wordt het klein dagelijks onderhoud uit te voeren. Dit budget maakt onderdeel van de gemeentelijk bezuinigingen op sport vanaf 2016. In 2017 zal het budget volledig komen te vervallen.

stand van zaken:
Jaarlijkse schouwen.

financiën:
In 2016 is structureel nog een bedrag van € 19.125 beschikbaar. Dit budget is in zijn geheel beschikbaar gesteld aan de sportverenigingen.

Actuele risico inschatting :
Laag risico. Door goed te schouwen vindt controle plaats van de staat van onderhoud van de accommodaties. Dit is van belang omdat onvoldoende klein onderhoud gevolgen kan hebben voor de uitvoering van het groot onderhoud die onveranderd de verantwoordelijkheid blijft van de gemeente (zie onder).

Periodiek bouwkundig onderhoud buitensportaccommodaties

beleidskader:
Voor het groot onderhoud aan de kleedkamers is een meerjarenonderhoudsplan opgesteld dat jaarlijks wordt geactualiseerd. Jaarlijks wordt de Meerjaren Onderhoud Planning (MOP) beoordeeld en noodzakelijke werkzaamheden in overleg en afstemming met de verenigingen uitgevoerd.

Stand van zaken:
Jaarlijkse uitvoering van werkzaamheden op basis van MOP.

financiën:
Bedrag fluctueert van jaar tot jaar. In de reserve sportaccommodaties (bijlageboek) zijn de financiële gevolgen meerjarig vertaald.

Actuele risico inschatting :
Geen risico's.

Kunstgras

Beleidskader:
Vanaf 2006 heeft de gemeente Zwolle op (bijna) alle Zwolse buitensportaccommodaties kunstgrasvelden aangelegd om de kwaliteit en de capaciteit van de sportparken te vergroten. Gezien de levensduur van deze velden moet rekening worden gehouden met een afschrijvingstermijn van 12 – 15 jaar.

Stand van zaken:
Op basis van een extern rapport is een vervangingsschema opgesteld waarbij uitgangspunt is dat er twee kunstgrasvelden per jaar worden vervangen. De eerste vervangingen zijn voorzien voor het jaar 2017.

Financiën:
Voor vervanging van de kunstgrasvelden zijn vanaf 2017 gelden gereserveerd op de gemeentelijke begroting.

Actuele inschatting risico:
Op korte termijn geen.

Onderwijsgebouwen

Beleidskader:
Op grond van landelijke wetgeving en de lokale Verordening Onderwijshuisvesting heeft de gemeente een zorgplicht voor effectieve en efficiënte huisvesting van scholen voor basis-, speciaal- en voortgezet onderwijs.

Stand van zaken:
Als gevolg van een per 1 januari 2015 inwerking getreden wetswijziging zijn de besturen van scholen voor basis- en speciaal onderwijs, net als de besturen voor het voortgezet onderwijs, zowel inhoudelijk als financieel volledig verantwoordelijk voor het totale gebouwonderhoud. V.w.b. het basis- en speciaal onderwijs geldt dit niet voor de gymnastieklokalen. Voor de bekostiging van het “buitenkantonderhoud” van deze lokalen kunnen besturen nog steeds aanvragen bij de gemeente indienen.

Financiële vertaling in begroting:
De bedragen die gemoeid zijn met het “buitenkantonderhoud” van de gymnastieklokalen bij het basis-en speciaal onderwijs zijn gebaseerd op een Meerjaren Onderhoud Plan (MOP).
Dit MOP wordt voor alle gymnastieklokalen centraal door het Expertisecentrum beheerd en bewaakt. Door een dergelijke centrale afstemming wordt bereikt dat op gelijkwaardige wijze de behoefte aan onderhoud wordt gedefinieerd en per gymlokaal wordt bewaakt. Daarmee ontstaat inzicht in de financiële consequenties voor zowel het “binnenkantonderhoud” (schoolbesturen) en het “buitenkantonderhoud” (gemeente)
De kosten die voor rekening van de gemeente komen bedragen over de (10-jarige) MOP-periode in totaliteit € 1.055.804. Gemiddeld is dat per jaar dus ruim € 100.000. Per jaar verschillen de benodigde bedragen echter in hoogte, zulks afhankelijk van de aard en omvang van de in het betreffende jaar te treffen voorzieningen. Voor deze kosten zijn structurele middelen beschikbaar.

Actuele risico inschatting:
Geen risico’s.

Verhuurde gebouwen Vastgoed inclusief gebouwen t.b.v. huisvesting gemeentelijke organisatie

Beleidskader:
Het onderhoud van de verhuurde gebouwen van Vastgoed vindt plaats op basis van 10-jarige onderhoudsplanningen. Jaarlijks wordt naast het dagelijks onderhoud, het planbare onderhoud behorende bij een jaarschijf, opgedragen aan het Expertisecentrum.

Stand van zaken:
Het actueel houden van de onderhoudsplanningen is een continu proces. Jaarlijks wordt circa 1/3 deel van de gebouwen opnieuw geschouwd. De staat van onderhoud van de verhuurde gebouwen kan gemiddeld worden getypeerd als redelijk. Door de grote diversiteit van de gebouwen, zowel in omvang als naar bouwaard en de toegepaste bouwmaterialen, zijn er verschillen waarneembaar. Alle gebouwen in bezit van de gemeente, zijn verzekerd door middel van een Uitgebreide Gevaren Verzekering (UGV).

Financiële vertaling in begroting:
Het jaarlijks beschikbare budget voor zowel het dagelijks onderhoud als het planbare meerjaren onderhoud staat al enige tijd onder druk. In dit kader heeft de gemeenteraad bij de behandeling van de PPN 2013-2016 ingestemd met de tijdelijke herinzet van de opbrengsten van verkoop van panden ter aanzuivering van de onderhoudsreserve “verhuurde panden” (reserve O27). Deze maatregel heeft geresulteerd in een aanvulling van de reserve met € 2 mln. Hiermee is de verwachting dat tot en met 2022 het onderhoud aan verhuurde gebouwen conform de opgestelde onderhoudsplannen kan worden uitgevoerd. In de Meerjaren Prognose Gebouwen wordt jaarlijks afgewogen of en in welke mate aanzuivering van de onderhoudsreserves noodzakelijk is.

Actuele risico inschatting:
Reserve O27, "Onderhoudsreserve verhuurde panden" is voldoende gevuld voor gedegen onderhoud tot en met 2022. Reserve O30 “Onderhoudsreserve gemeentelijke huisvestingspanden” daarentegen vertoont tekenen van uitputting.

Als gevolg van de werkzaamheden in het kader van 'nieuwe werken' in het Stadskantoor en de nog uit te voeren werkzaamheden in het Stadhuis, is er behoefte aan actualisatie van de totale Meerjaren Onderhouds Planning van beide gebouwen gezamenlijk. Met de verwachting dat de werkzaamheden in het Stadhuis nog in 2017 gereed zullen zijn, kan er eind 2017/begin 2018 een actueel beeld beschikbaar zijn. Niet eerder dan na dit moment kan een definitief beeld worden gegeven over de ontwikkeling van reserve O27.
Een voorstel tot aanvulling van de reserve, indien dit noodzakelijk blijkt, zal aan de raad, bij behandeling van de PPN 2018 voorzien van een stand van zaken, worden voorgelegd.

Paragraaf 2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

De beleidskaders voor het risicomanagement, de te hanteren uitgangspunten bij het samenstellen van de risicomatrix en de kaders voor het beoordelen van het weerstandsvermogen, met in het bijzonder de hoogte van de algemene concernreserve, zijn vastgelegd in de nota weerstandsvermogen en risicomanagement.
Conform de door de raad vastgestelde beleidskaders heeft een calculatie plaatsgevonden van de geïnventariseerde risico´s met maart 2017 als peilmaand. De volledige becijfering (risicomatrix) alsmede achterliggende informatie bij een aantal risicoposten worden vertrouwelijk toegezonden. Aan het eind van deze paragraaf geven wij een cijfermatig totaalbeeld van de uitkomsten en relateren we deze aan de berekende aanwezige weerstandscapaciteit in de vorm van beschikbare weerstandsreserveringen en aanwezige weerstandscapaciteit binnen de stelposten onvoorzien van projectkredieten.

Deze paragraaf gaat niet in op het gevoerde risicomanagement (voorkomen, minimaliseren, beheersen van risico's). Bij diverse programma's en in de onderliggende raadstukken is hieraan aandacht besteed.

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit is het totaal aan middelen, waarover de gemeente beschikt om niet begrote financiële tegenvallers - incidenteel of structureel - op te vangen. Evenals die tegenvallers kan ook de weerstandscapaciteit worden onderverdeeld in incidenteel en structureel. Incidentele weerstandscapaciteit is aanwezig in de vorm van begrotingsposten voor onvoorzien en aanwezige reserves met een weerstandsfunctie. Structurele weerstandscapaciteit betreft de middelen die permanent ingezet kunnen worden om tegenvallers in de exploitatie op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van bestaande taken. Het gaat dan - naast de mogelijkheid van herschikking binnen bestaande budgetten - om de onbenutte belasting- en heffingscapaciteit van de gemeente.

Weerstandscapaciteit exploitatie	Structureel beschikbaar eind 2016	Structureel begroot voor 2017	Incidenteel beschikbaar Eind 2016	Incidenteel begroot voor 2017
Onbenutte OZB ruimte	pm	pm		
Onbenutte ruimte leges/heffingen	1.130	1.028		
Post onvoorzien			400	500
Weerstandsreserveringen:				
* Algemene concernreserve (algemeen deel)			10.000	12.000
* Algemene concernreserve (vastgoed)			10.000	12.100
* Risicoreserve Sociaal Domein			7.800	7.900
Totalen	1.130	1.028	28.200	32.500

Toelichting op de weerstandscapaciteit

Onroerende-zaakbelasting (OZB)
Voor wat betreft de OZB is het bepalen van de hoogte van de OZB tarieven een gemeentelijke verantwoordelijkheid. Wel is het zo dat de macro-ontwikkeling van de OZB opbrengst voor het totaal van alle gemeenten gebonden is aan een door het rijk jaarlijks bepaald percentage.

Leges en andere heffingen
Voor zover de hoogte van leges en andere heffingen niet gebonden is aan landelijk vastgestelde tarieven, is het beleid zoveel mogelijk gericht op 100% kostendekking. Zowel bedrijfseconomische factoren (vraaguitval) als draagvlak (relatieve hoogte tarieven in vergelijking tot andere gemeenten) en beleidsinhoudelijke argumenten geven in de praktijk een begrenzing aan het volledig benutten van de aanwezige onbenutte capaciteit. In de begroting 2017 is de onbenutte capaciteit € 1.028.000, als volgt te specificeren:

Onbenutte capaciteit	
Leges omgevingsvergunningen	€ 529.000
Leges juridische zaken/veiligheid	€ 77.000
Begraafplaatsrechten	€ 223.000
Havengelden	€ 99.000
Marktgelden	€ 100.000
Totaal	€ 1.028.000

Voor wat betreft de afvalstoffenheffing en de rioolheffing is de niet benutte heffingscapaciteit, die wordt gecompenseerd door een beroep op de voorzieningen, niet meegeteld. Bij benutting van de resterende capaciteit zal de meeropbrengst immers tot hetzelfde bedrag gepaard gaan met een afname van de bijdrage uit de voorzieningen.

Onvoorziene uitgaven
Jaarlijks wordt in de begroting een post opgenomen van € 500.000 voor incidentele onvoorziene uitgaven die zich kunnen voordoen bij de begrotingsuitvoering.

Weerstandsreserveringen
De beschikbare weerstandscapaciteit is geconcentreerd in de algemene concernreserve. Waarbij voor de risico's in het sociaal domein, vanwege de nieuwe taken, de eerste drie jaar een aparte risicoreserve aangehouden wordt. Op basis van de actuele risicoberekening houden wij € 10 mln. aan in de algemene concernreserve voor algemeen risico's. Voor het onderdeel vastgoed is € 10 mln. beschikbaar. In de risicoreserve sociaal domein is € 7,8 mln. als weerstandsvermogen aanwezig.
Zoals blijkt uit bovenstaande tabel hebben wij een totale incidentele weerstandsbuffer van € 28,2 mln. dat direct gerelateerd is aan de in februari 2017 uitgevoerde risicocalculatie.

A. Algemene en specifieke uitgaverisico´s

Renteramingen
De invloed van rentemutaties op onze begroting is met name gerelateerd aan de omvang van het financieringstekort en de omvang van te herfinancieren langlopende leningen en van leningen waarvoor renteherziening gaat plaatsvinden. Voor de te financieren bedragen (financiering, herfinanciering en renteherziening) tot eind 2017 wordt uitgegaan van renteniveaus van 1,0 %. Voor de kort lopende leningen wordt uitgegaan van 0 %. In de risicomatrix is het effect van 1% extra rentestijging verwerkt (post van ca € 1,0 mln. laag risico). De kans op tegenvallers t.a.v. renteramingen neemt toe, vooral indien de volgende situaties zich gelijktijdig gaan voordoen: stijgende renteniveaus, afnemende omvang van financiering met eigen vermogen en toename en/of snellere besteding van verleende investeringskredieten

Loon- en prijsontwikkeling aan de uitgavenkant van de begroting
In de risicomatrix is het effect van 1% additionele stijging van lonen en prijzen voor de algemene middelen verwerkt (post van € 1,9mln. midden risico). Daarnaast kunnen er geringe risico’s naar aanleiding van het nieuw overgangsrecht voor de FLO voormalig brandweerpersoneel optreden.

Vennootschapsbelasting (Vpb):
Overheden die winst behalen met activiteiten die concurreren met de ‘markt’, vallen vanaf 2016 onder de vennootschapsbelasting. De belastingdienst bepaalt bij de beoordeling van de aangifte wat ondernemingsactiviteiten zijn en welke activiteiten voor een winstvrijstelling in aanmerking komen. Hoewel we de aandachtsgebieden in beeld hebben die met zeer grote zekerheid belastingplichtig gaan worden (slagboom-parkeren en grondexploitaties) is de exacte financiële impact (feitelijke belastingdruk) nog niet beschikbaar. Het risico dat we belasting moeten betalen is hoog, het exacte bedrag ongewis. In 2016 is een verwachte belastingverplichting opgenomen van € 150.000. Vanaf 2017 ramen wij een voorlopige belastingverplichting van € 0,7 mln. o.b.v. de MPV 2017 en slagboom parkeren. Het risico op een hogere belastingverplichting nemen wij mee onder het weerstandsvermogen. Om het risico van fluctuaties te ondervangen is een hoog risico van € 300.000 meegenomen. De toekomst zal uitwijzen in hoeverre dit uitgangspunt realistisch is en aanpassing behoeft.

B. Algemene en specifieke opbrengstrisico´s

Ontwikkeling algemene uitkering gemeentefonds, exclusief sociaal domein.
De groei van het gemeentefonds is gekoppeld aan de ontwikkeling (accres) van de netto rijksuitgaven. Bijstelling van de accressen voor de komende jaren is een reëel risico. Daarnaast is er het risico dat er sprake is van onderuitputting op de rijksuitgaven van 2016. In de meicirculaire 2017 wordt de definitieve uitkomst over 2016 verwacht. Er is een midden risicobedrag opgenomen van ca € 1,9 mln. (1% structureel risico).

Een ander reëel risico betreft de verdeelsystematiek van de algemene uitkering, exclusief sociaal domein. De werkelijk ontvangst via de algemene uitkering is mede afhankelijk van de ontwikkeling van de verdeelmaatstaven bij de andere gemeenten. In de risicomatrix is voor het verdeelrisico's een midden risicobedrag opgenomen van ca. € 1,9 mln. (1% structureel risico).

BTW risico’s BCF
Conform de afspraken vastgelegd na afronding van de BCF(= BTW Compensatie Fonds) is een risicopost hoog opgenomen ter grootte van € 100.000 per jaar in verband met mogelijke controles belastingdienst

Volumerisico´s opbrengstramingen
Deze doen zich voor bij de OZB en bij diverse eigen heffingen zoals bouwleges, leges burgerzaken, markt-/havengelden. Ook het volume van geraamde dividenden is te zien als een risicopost. Het risicodeel op deze posten is in de risicomatrix gesteld op 10% van de geraamde bedragen en heeft een structureel karakter. In de risicocalculatie is in totaal ca. € 1,0 mln. als risicobedrag opgenomen (als middenrisico).

Specifiek ozb risico verzorgingstehuizen
Door recente jurisprudentie is onduidelijkheid ontstaan hoe om te gaan met de woondelenvrijstelling bij verzorgingstehuizen. In een uitspraak van het Gerechtshof Den Haag is uitgemaakt dat er veel eerder sprake is van het moeten heffen tegen woningtarief i.p.v. het niet-woningtarief. Dit betekent dat geen gebruikersaanslag meer wordt opgelegd en bovendien dat de eigenarenaanslag tegen een lager tarief wordt opgelegd. Daarnaast is er een recente uitspraak van het Gerechtshof Amsterdam geweest die de oude lijn in de jurisprudentie handhaaft. Hierbij heeft de gemeente Zwolle zich aangesloten. In 2016 hebben hiervoor in Zwolle geen procedures gelopen. We blijven dus vooralsnog de vrijstelling toepassen zoals we al deden. In de risicocalculatie is € 350.000 als laag risicobedrag opgenomen.

C. Open eind risico´s

Een aantal regelingen kenmerkt zich door een open eind karakter. Als inwoners van Zwolle voldoen aan criteria kunnen zij een beroep doen op deze regelingen, ook al zou dat leiden tot een overschrijding van het gemeentelijk budget. Als regel wordt in de risicomatrix 10% van het in de begroting opgenomen bedrag als risicopost meegeteld. De risico's gepaard gaande met het sociaal domein zijn onder categorie J verwoord.

Participatiewet inkomensdeel
Gemeenten voeren de bijstand in medebewind uit. De gemeenten ontvangen hiervoor een budget van het rijk via een specifieke uitkering. In 2015 is door het Rijk een nieuw verdeelmodel voor deze specifieke uitkering ingevoerd. In dit verdeelmodel komt Zwolle in 2017op basis van de prognoses ontwikkeling bijstandsvolume € 2,7 mln. tekort op een rijksuitkering van € 45,6 mln. Dit is 6% van de rijksuitkering. Voor het tekort boven de 5% overschrijding kan een beroep worden gedaan op een extra rijksbijdrage uit de Vangnetregeling. Het netto tekort 2017 komt daarmee, na verrekening van de extra rijksbijdrage Vangnetregeling, op € 2,5 mln. Dit bedrag is in de begroting 2017 structureel geraamd en is daardoor in het kader van de risicomatrix geen financieel risico. [Vangnetregeling: Tot 5% overschrijding van de rijksuitkering komt het tekort volledig voor rekening van de gemeente. Van het tekort tussen 5% en 12,5% komt 50% voor rekening van de gemeente. De overschrijding boven de 12,5% wordt volledig vergoed door het rijk. Het maximale financiële risico voor de gemeente Zwolle bedraagt op basis hiervan € 4,0 mln.]

Bijzondere bijstand/armoedebeleid
De uitgaven voor bijzondere bijstand is een verzamelpost van diverse open eind regelingen. De kosten van beschermingsbewind lopen nog altijd jaarlijks op. Geprobeerd wordt dit in te dammen door (landelijk) afspraken te maken met de rechtbank over het onder beschermingsbewind plaatsten van mensen. Er is ook sprake van een toenemend beroep op duurzame gebruiksgoederen en eenmalig levensonderhoud. Dit vindt in belangrijke mate zijn oorzaak in een toenemend aantal statushouders die in Zwolle worden gehuisvest. Daarnaast is aan het budget voor bijzondere bijstand een budget uit de decentralisatie uitkering sociaal domein toegevoegd voor chronisch zieken. Dit budget is nu ook meegenomen in de berekening van de hoogte van het te lopen financieel risico. Het financieel risico voor bijzondere bijstand is beoordeeld als midden (50%).

Leerlingenvervoer
In de risicomatrix is voor leerlingenvervoer een risicopost opgenomen van € 0,2 mln. met als weging laag.

Kwijtschelding
Kwijtschelding van afval leges zijn via reserves afgedekt. Kwijtschelding: de risico’s zijn zeer beperkt en hebben vooral betrekking op de afvalstoffenheffing. Deze risico’s zijn afgedekt via de reserve afvalstoffenheffing. Bij OZB en rioolheffing is de kwijtschelding qua omvang bijna te verwaarlozen. Het beperkte risico is in de risicomatrix op pm gesteld.

D. Schadeclaims

Planschade
Er zijn enkele planschadeverzoeken in behandeling. Wellicht leidt een gedeelte hiervan tot schadevergoeding. Deels worden de kosten opgevangen binnen de projecten. Hoge claims kunnen echter niet opgevangen worden. Dit geldt ook voor een aantal schadekwesties/claims die in de fase van bezwaar en beroep zijn beland (zie voor concrete informatie de stukken die vertrouwelijk ter inzage liggen)
Om te vermijden dat planschades voor rekening van de gemeente komen, wordt in recente en nieuwe overeenkomsten met ontwikkelaars zoveel als mogelijk opgenomen dat zij verantwoordelijk zijn voor planschades.

Overige schadeclaims
Er is sprake van een aantal lopende schadeclaims met een risico op financieel verlies voor de gemeente (zie de vertrouwelijke specificaties).

E. Risico’s Verbonden partijen en overige (gegarandeerde) geldleningen

In dit onderdeel van de paragraaf weerstandsvemorgen en risicomanagement wordt ingegaan op de relatie met overige partijen waarmee de gemeente een risico loopt dat het effect heeft op het weerstandsvermogen.
We onderscheiden hier:
- Verbonden partijen
- Overige geldleningen
- Overige gegarandeerde geldleningen

Risico's verbonden partijen

Verbonden partijen zijn partijen waarin we bestuurlijk én financieel in participeren. Verbonden partijen voeren werk uit ten behoeve van de gemeente Zwolle. Dit werk gaat gepaard met risico; 'De belangrijkste zijn verwoord in de diverse programma's en samengevat in de paragraaf verboden partijen. De paragraaf verbonden partijen biedt daarnaast ook inzicht in de (eventuele) financiële effecten, indien risico's optreden en of het eigen vermogen van de verbonden partijen dit kan opvangen.
In de paragraaf weerstandsvermogen en risicomanagement wordt inzichtelijk gemaakt welke risico's de gemeente loopt met een mogelijk effect op het weerstandsvermogen van de gemeente Zwolle. We onderscheiden hier aandeelhouderschap, gemeenschappelijke Regelingen en stichtingen.

- Aandeelhouderschap

NV Wezo
De gemeente is 100% eigenaar van de aandelen van de NV WEZO. Hierdoor staat de gemeente bij de BNG voor € 15,0 mln. garant voor alle korte en langlopende geldleningen van de NV. Het totaal saldo aan vaste geldleningen per 31/12/2016 bedroeg € 6,27 mln. en aan rekening courant € 4,01 mln. Totaal € 10,28 mln. Er is sprake van enig risico, ingeval van de NV niet aan haar verplichtingen kan voldoen. Daar staat tegenover een zekerheidstelling in de vorm van onderpand van al het onroerend goed van de NV. afgelopen. (Getaxeerde marktwaarde € 10 mln.).

Deelnemingen in aandelenkapitaal
De gemeente Zwolle participeert in een aantal, overheid geliëerde, bedrijven in de vorm van deelname in het aandelenkapitaal geschiedt dit ultimo 2015 tot een bedrag, onze boekwaarde, van ruim € 1,0 mln. Deze aandelen zijn niet vrij verhandelbaar. In het algemeen is de werkelijke waarde van dit aandelenkapitaal op dit moment aanzienlijk hoger. Er zijn geen redenen die doen twijfelen aan een ongestoorde voortgang van betreffende bedrijven. Derhalve is het risico op deze deelnemingen vrijwel nihil.

- Gemeenschappelijke Regelingen

GGD kent enkele risico's zoals personele risico's (i.v.m een terugkeergarantie € 90.000, risico laag. Ook ligt er nog een claim van Halt € 70.000 (met risico laag) en een als laag ingeschat risico a.g.v. uittreding Hattem van € 150.000.

Veiligheidsregio.
De gemeente heeft aan de Veiligheidsregio een lening verstrekt voor de aankoop van de kazerne. In de loop van 2022 zal het restant uitstaand bedrag worden verrekend met de terugkoop van de kazerne aan de Middelweg. Tussentijds vinden er aflossingen plaats.

Voor de overige gemeenschappelijke regelingen zijn geen specifieke risico's die een effect hebben op het weerstandsvermogen van de gemeente Zwolle.

Risico's overige verstrekte geldleningen

En fors deel hiervan, bijna € 14,9 mln. betreft leningen aan woningcorporaties c.a. Dit bedrag is lager dan vorig jaar vanwege reguliere aflossingen. Onderhavige geldleningen vallen onder de vrijwaring door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Eerst indien het WSW in financiële problemen geraakt, nadat ook haar garantievermogen is aangesproken, zijn de gemeenten, samen met het rijk, gehouden naar rato bij te dragen in een achtergestelde lening aan het WSW. Hoewel in het verleden enkele woningcorporaties negatief in het nieuws zijn gekomen, achten wij het geheel beheersbaar. Het risico ter zake kwalificeren we als gering (als pm verwerkt).

Door ons verstrekte leningen aan zorginstellingen hebben een schuldrest van bijna € 2,1 mln. Het risico achten we laag.

Een pm risico post is opgenomen voor wat betreft de verstrekte leningen in het kader van bijstand c.a.

De overige schuldrest van circa € 2,2 mln., waarvan € 600.000 uitgestelde betaling in verband met verkoop Ecodrome, hierbij is een recht van 1ste hypotheek op het verkochte ten behoeve van de gemeente gevestigd. Daarnaast loopt er lening in aan Odeon, dit betreft terugbetalingsregeling over teveel ontvangen subsidie van bijna € 800.000. Betreft verder leningen verstrekt aan enkele organisaties op het terrein van de sport en aan particulieren voor riolering en ten behoeve van zonnepanelen aan scholen. Ten aanzien van laatstgenoemde schuldrestanten ligt het risico voor het tijdig ontvangen van rente en aflossing volledig bij onze gemeente. Ons zijn op dit moment geen signalen bekend van betrokken organisaties en/of particulieren die niet aan hun verplichtingen zouden kunnen voldoen. In de matrix is een laag risico opgenomen. Tevens zijn er nog voreringen op twee gemeenten in verband met de overname van de WEZO door ons, het risico hierop achten we nihil.
Naast voorgaande leningen verstrekken we nog leningen t.b.v. doelgroepen, die volledig worden gedekt ten laste van respectievelijke stimuleringsfondsen. Risico hierop achten we gering, derhalve pm risico opgenomen.

De leningen die middels het SVN (StImuleringsfonds Volkhuisvesting Nederland) worden verstrekt, gaan allen met NHG garantie. Mocht het onverhoopt tot een gedwongen verkoop komen, dan kan het SVN een beroep doen op die NHG. Het eigen risico hierbij is 10% voor het SVN. Zij hebben een kapitaalbuffer voor die 10%. Voor onze gemeente is het dus een latent risico.

Risico's overige verstrekte garantieleningen

Een schuldrestant van ruim € 710 mln. betreft de garantie van leningen aan woningcorporaties en landelijk toegelaten instellingen. Deze leningen zijn in eerste instantie gegarandeerd door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Ten aanzien hiervan hebben deelnemende gemeenten, samen met het rijk, een achtervang functie (zie boven).
Een schuldrestant van € 1.115 mln. betreft garantie van hypothecaire leningen aan particulieren in het kader van woningbouw cq. woningverbetering. Het risico over deze categorie leningen is in de risicomatrix als PM post verwerkt. Het betreft leningen die t/m 2010 via het Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW), via de Nationale Hypotheek Garantie (NHG), aan inwoners van onze

gemeente zijn verstrekt. Het rijk en de gemeenten vervullen ook hier de achtervang functie; zij kunnen ieder voor 50% worden aangesproken op financiële tekorten van dit waarborgfonds, voor zover het betreft leningen die t/m 2010 onder deze garantie zijn verstrekt. Met ingang van 2011 staat het rijk zelfstandig volledig garant voor alle vanaf dan verstrekte leningen.
Een simulatie heeft eerder aangetoond dat voor rijk en gemeente in dezen sprake is van een niet te veronachtzamen, maar klein risico. Ons risico is als pm opgenomen.

Overige garanties hypothecaire leningen woningen:
Ruim € 7 mln. hiervan betreft oude garanties t.b.v. particulieren ten aanzien waarvan we het risico zeer gering achten. De stijging van de huizenprijzen in de loop der jaren moet ruim voldoende geweest zijn, bij (gedwongen) verkoop in voorkomend geval, het schuldrestant van meestal 'slechts' enkele tienduizenden euro's, te dekken.
Het schuldrestant van door onze gemeente gegarandeerde geldleningen verstrekt aan particulieren door het Nationaal Restauratiefonds (NRF), bedraagt € 850.000. In totaal is sprake van 35 betrokken particulieren. Onze gemeente kan aangesproken worden voor de helft van het totale schuldrestant ofwel ruim € 400.00.
We schatten de risico's laag in van de volgende verstrekte gemeentegarantie aan het dierenasiel, stichting Kringloop, aan het SWZ ten behoeve van de verbouw voormalige Jenapleinschool en de Stadkamer.
Dat geldt ook voor diverse garanties sportsector (exclusief PEC). Een schuldrestant van bijna € 2,5 mln. aan diverse sportverenigingen. Wij zullen jaarlijks de jaarrekeningen van deze verenigingen beoordelen.

F. Verzekeringsrisico´s

Openbare ruimte
Met name bij voorzieningen in de openbare ruimte is er sprake van een risico op financiële schade die niet door een verzekering wordt gedekt. In dit verband zijn vooral de volgende risicogebieden te noemen: onderhoud wegen, verharding, bruggen, verlichting, bebording, gladheidbestrijding, onderhoud havens, watergangen, bermen, onderhoud bomen, speelwerktuigen, riolering, kabels en leidingen in de openbare ruimte. De gemeente is verzekerd voor die gevallen, waarin de gemeente naar derden onrechtmatig handelt, of in het geval van wegbeheer, wegmeubilair een gevaarlijke situatie laat ontstaan of heeft laten ontstaan. Voor wegbeheer, leidingbeheer geldt risico aansprakelijkheid, hetgeen betekent dat als er zich een gevaar voordoet en men hiervan schade lijdt, de gemeente in beginsel aansprakelijk is. Voor zaak- en letselschade is het eigen risicobedrag € 5.000 per gebeurtenis. Voor vermogensschade is dit € 12.500 per gebeurtenis.
Onveilige situaties kunnen bij ons onbekend zijn. Zodra wij er kennis van nemen, worden deze met voorrang opgeheven. Het relatief beperkte budget voor structureel onderhoud van onder andere elementenverhardingen zou risicoverhogend kunnen werken. In de praktijk blijkt dit echter mee te vallen. In de afgelopen jaren hebben zich geen calamiteiten voorgedaan. De gemeente is eigen risicodrager waar het gaat om technische kunstwerken (tunnels, viaducten etc.). Alle technische kunstwerken worden minimaal eens per 2 jaar geïnspecteerd op de aspecten heel en veilig. De parkeerapparatuur van de gemeentelijke parkeergarages/terreinen is onder de brand- c.q. uitgebreide gevarenverzekering meegenomen. De betaalautomaten voor straatparkeren zijn niet verzekerd. In de budgetten is een post opgenomen voor kosten van vandalisme/schade.

Onderverzekering inventaris scholen
gemeente heeft de kosten van de 1e inrichting als verzekerde waarde inventaris verzekerd, In de scholen staat echter veel dan de verzekerde som aan inventaris. Nagaan wat verzekerd dient te worden en de verzekerde sommen zo nodig aan te passen. Dit laatste om onderverzekering in de toekomst te helpen voorkomen.

G. Risico´s vergunningverlening

Zie vertrouwelijke informatie.

H. Risico's vastgoed

Bij de MPV 2017 is een actuele risico-inventarisatie gehouden van de vastgoedexploitaties en -projecten. Het totaal gekwantificeerd risicobedrag ad € 10,8 mln. bestaat uit algemene- en projectgebonden risico's. Een deel van deze risico's heeft betrekking op positieve grondexploitaties. Indien sprake is van een substantieel positieve grondexploitatie dan worden de risico's geacht opgevangen te kunnen worden binnen de betreffende grondexploitatie. Op dit moment geldt dat voor de grondexploitatie Hessenpoort, waarvan het risicobedrag berekend is op € 3,2 mln. Voor de resterende risico's ad € 7,6 mln. houden wij een weerstandsreserve aan van € 10 mln. Dit houdt in dat de dekkingsgraad van de risico's 130 % is. De minimum dekkingsgraad is op 50% gesteld. De voorziening voor grondprijsontwikkelingen ad € 5 mln. kan vrijvallen en is in het MPV resultaat 2017 verwerkt.
Voor meer informatie over de vastgoedexploitaties verwijzen wij u naar de verplichte paragraaf grondbeleid.

I. Overige Risicokosten

vandalisme schade parkeer apparatuur
Niet alleen met Oud en Nieuw, maar gedurende het gehele jaar worden we geconfronteerd met vandalisme en diefstal. Van pure vernieling van straatmeubilair tot het stelen van doelen etc. Tot dusver lukt het meestal de geleden niet verhaalbare schade binnen de reguliere budgetten op te vangen.

risico´s ziekte bomen
De afgelopen jaren worden we door de klimaatverandering steeds vaker geconfronteerd met boomziektes en stormschade. Daarnaast is er nog sprake van achterstallig onderhoud. Er vindt controle plaats op (potentiële) risicobomen. Het bestand van de kleine straatbomen "vergrijst". In 2017 wordt de eerste fase van het meerjarig vervangingsplan uitgevoerd.

Boomziektes en –plagen:

- Iepen, kastanjebomen en risicobomen worden gecontroleerd. Vanwege kans op infectie van gezonde bomen worden zieke iepen direct verwijderd en vervangen. In 2016 zijn ten opzichte van voorgaande jaren veel Iepen aangetast. We monitoren of dat zich doorzet en we vervangen de Iepen voor soorten die niet of minder gevoelig zijn. Wat de kastanjeziekte betreft worden er preventieve maatregelen genomen. Dode kastanjes worden verwijderd en vervangen. De potentiële risicobomen, circa 12.000 stuks, worden om de 2 jaar geïnspecteerd; de “echte” risicobomen, circa 800 stuks, worden elk jaar gecontroleerd.
- Na een stabilisatie in 2015 zijn de kosten voor bestrijding van de eikenprocessierups in 2016 sterk gestegen. Direct optreden is noodzakelijk vanwege de gezondheidsrisico’s voor onze burgers. In het najaar van 2016 nemen we maatregelen om verspreiding in 2017 zoveel mogelijk te beperken. De verspreiding hangt sterk af van de weersomstandigheden.
- Overlast door de spinselmot is in 2016 verder afgenomen als gevolg van het vervangen van beplanting. De overlast vormt geen probleem meer.
- De essentakkensterfte, is voor het eerst gesignaleerd in Zwolle in 2012 en breidt zich verder uit. We verwachten voor de periode na 2017 een stijging van de schade.
- De overlast door “lekkende bomen” is de afgelopen jaren toegenomen, al viel 2016 mee. Door warmere zomers, hebben bomen meer last van luizen, die daardoor vaker hinderlijk gaan "druipen". Naast lindes geven sinds 2012 ook andere boomsoorten deze overlast.
- Stormschade wordt veelal veroorzaakt door bomen, die in hun val hun omgeving beschadigen. Het blad blijft tegenwoordig langer aan de bomen, waardoor deze langere tijd gevoelig zijn voor stevige stormen (een boom zonder blad kan veel meer wind verdragen). Bovendien vinden meer stormen plaats in de periode dat de bomen nog bladdragend zijn.

Snellere slijtage geluidsreducerend asfalt
Afgelopen jaar heeft verdiepend onderzoek plaatsgevonden op wegen waar de problematiek met snellere slijtage van geluidwerend asfalt (ZSA) mogelijk aan de orde kan komen. Uit dit onderzoek (boringen en inspecties) op de andere wegvakken waar dit type asfalt is toegepast, is geen sprake van de problematiek zoals op de Hasselterweg en Westenholterallee. Bekend is echter dat dit type asfalt kwetsbaarder is dan was aangenomen en daardoor een groter risico kent op versnelde slijtage. Met het oog op dit grotere risico blijven we de wegvakken waar dit type asfalt is toegepast tijdens de jaarlijkse inspectieronde nauwlettend in de gaten houden.

Kademuren Thorbeckegracht en Blekerswegje
In 2017 wordt buitengewoon onderhoud gepleegd aan de kademuren. Hiervoor is dekking gevonden in de onderhoudsbegroting. Na dit onderhoud kan dit risico hier vervallen

Voor bovengenoemde risico's wordt een stelpost aangehouden van 1, 5 miljoen.

J. Algemene reserve risico's Sociaal Domein

sociale werkvoorziening
De toegang tot de Wet sociale werkvoorziening is per 1 januari afgesloten. Op basis van door het rijk berekende uitstroompercentages wordt het budget jaarlijks overeenkomstig verlaagd. Tevens wordt, als extra bezuiniging, de komende jaren het gemiddelde subsidiebedrag per Sw-medewerker verlaagd. In 2017 betekent dit een lager budget voor de Wsw van € 1,1 mln. ten opzichte van 2016. Risico's zijn dat de uitstroompercentages niet worden gerealiseerd of dat de korting op het gemiddeld subsidiebedrag niet kan worden opgevangen met hogere opbrengsten. Dit risico wordt beoordeeld als midden (50%).

WMO open eindrisico
Het risico is aanwezig dat het verschil tussen de beschikbare budgetten ten opzichte van werkelijk verbruik daalt. De volgende onderdelen beschouwen we als openeindregeling: WMO, individuele begeleiding, dagbesteding, Jeugdzorg. We berekenen deze conform de spelregels van openeindregeling. Risico’s als afwenteling vanuit de Wet Langdurige Zorg (WLZ), toename zorgbehoefte, druk vanuit wachtlijsten, wijzigingen uit gerechtelijke uitspraken, etc. komen vooral hierin tot uitdrukking. Ook voor 2017 wordt via de inkoopcontracten een balans gezocht tussen de beschikbaarheid van zorg en de beheersing van het budget. De werkelijke cijfers van 2015en verwachte eindcijfers 2016 zijn bekend en deze ervaringscijfers zijn bij het bepalen van deze risico's meegenomen. Bij jeugd bestaat er een hoog risico op totaal regionaal budget. Zowel in 2015 als verwacht in 2016 kent Jeugdzorg een tekort. (ca. 5,5 mln. resp. € 14 mln. regionaal). De eigen bijdragen worden via het CAK verwerkt, gelet op het ontbreken van inkomensgegevens is het moeilijk om een prognose te maken. Op basis van ervaringscijfers 2015 is dit risico ingeschat (in 2015 en 2016 ca. 5,2 mln. inkomst)

Beschermd wonen
Voor het Beschermd Wonen wordt een laag risico post opgenomen, dit is ten opzichte van vorig jaar een daling (van midden risico naar laag risico). Er zijn nu ervaringscijfers vanuit 2015 en 2016.Daarnaast is het Rijksbudget nu aangepast, er is regionaal meer budget toegekend. In 2015 is er regionaal budget overgehouden, die ingezet gaat worden in 2016 en 2017. Laag risico.

Invoering objectief verdeelmodel
Daarnaast vormt de verdere invoering van het objectief verdeelmodel een risico dat nu als pm wordt opgenomen.

Beoordeling weerstandsvermogen

Conform de door de raad vastgestelde beleidskaders heeft een calculatie plaatsgevonden van de geïnventariseerde risico´s met maart 2017 als peilmaand. De uitkomsten - in de vorm van een risicomatrix met achterliggende onderbouwingen - liggen vertrouwelijk ter inzage. In totaliteit is een risicobedrag gecalculeerd van € 31,6 mln. Dit bedrag heeft voor € 7,6 mln. betrekking op niet afgedekte risico´s grondexploitaties, voor € 9,8 mln. op risico's sociaal domein en voor € 14,2 mln. op overige niet afgedekte risico´s. Bij de berekening van dit bedrag zijn de uitgangspunten gehanteerd zoals vastgelegd in de door de raad in februari 2012 vastgestelde nota weerstandsvermogen en risicomanagement.

In vergelijking tot de peiling in de voorgaande risicomatrixen is de volgende ontwikkeling waar te nemen :

Peilingsmaand	Risico Bedrag	Dekkingspercentage gerealiseerd met beschikbare weerstandscapaciteit	Procentuele aandelen posten met:		
			Hoog risico	Midden risico	Laag risico
augustus 2008	16,9 mln.	59%	36%	49%	25%
augustus 2009	15,3 mln.	65%	36%	45%	19%
augustus 2010	27,6 mln.	50%	50%	29%	21%
augustus 2011	21,8 mln.	50%	36%	40%	24%
augutsus 2012	55,2 mln.	56%	44%	41%	15%
augustus 2013	45,6 mln.	55%	48%	38%	14%
augustus 2014	42,1 mln.	59%	44%	37%	19%
Augustus 2015	50,8 mln.	65%	50%	37%	13%
Maart 2016	40,2 mln.	71%	44%	41%	15%
Augustus 2016	39,7 mln.	82%	48%	38%	14%
Maart 2017	31,6 mln.	89%	41%	41%	19%

Conform de berekening in de vertrouwelijke risicomatrix is het benodigde weerstandsbedrag ter afdekking van het risicobedrag ad € 31,6 mln. bepaald op ca € 28,2 mln. Hiermee wordt een afdekking van risico's van 89% bereikt, hetgeen ligt tussen de afgesproken marge van 50% en 100%.

Financiële kengetallen (BBV)

De gemeenten zijn verplicht in de paragraaf weerstandsvermogen een zestal financiële kengetallen op te nemen voor het laatste rekeningjaar, het lopende begrotingsjaar en het nieuwe begrotingsjaar.
In onderstaande tabel zijn de betreffende kengetallen opgenomen en vervolgens voorzien van een beoordeling. In bijlagen van de begroting zijn de definities van de betreffende kengetallen opgenomen.

	2015 rekening	2016 begroting	2016 rekening	2017 begroting	2018 begroting	2019 begroting	2020 begroting
1a. Netto schuldquote	0,78	0,84	0,74	0,76	0,75	0,74	0,73
1b Netto Schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	0,67	0,73	0,67	0,69	0,69	0,67	0,67
2. Solvabiliteitsratio	0,22	0,17	0,26	0,15	0,15	0,15	0,16
3. Kengetal grondexploitatie	0,18	0,25	0,13	0,14	0,12	0,11	0,09
4. Structurele exploitatieruimte	0,06	0,00	0,04	0,01	0,01	0,01	0,01
5. Belastingcapaciteit: woonlasten meerpersoons huishoudens	0,92	0,89	0,89	0,89	0,91	0,92	0,93

In algemene termen kunnen we stellen dat structurele weerbaarheid in de rekening aanwezig is gelet op de beschikbare structurele begrotingsruimte en de lager dan gemiddelde belastingdruk. De rentekosten op de leningen zijn beheersbaar en worden volledig opgevangen binnen het begrotingsresultaat. Door spreiding in aan te trekken leningen beperken wij het risico van rentestijgingen. Ook de verhouding tussen eigen vermogen en schulden (solvabiliteitsratio) blijft op niveau.

Naast de structurele ruimte in de rekening is ook sprake van het op peil hebben van ons weerstandsvermogen op de onderdelen vastgoed, sociaal domein en overige begrotingsonderdelen.

Paragraaf 3 Verbonden partijen

In de paragraaf verbonden partijen besteden wij aandacht aan rechtspersonen (verbonden partijen), waarmee de gemeente Zwolle een bestuurlijke én financiële band heeft. Verbonden partijen betreffen (participaties in) deelnemingen, gemeenschappelijke regelingen, stichtingen en verenigingen.
Van bestuurlijk belang is sprake wanneer de gemeente zeggenschap heeft door een zetel in het bestuur of door stemrecht. Onder financieel belang wordt verstaan dat de gemeente middelen ter beschikking heeft gesteld die ze kwijt raakt ingeval van faillissement van de verbonden partij of dat de gemeente voor een bepaald bedrag aansprakelijk wordt gesteld als de verbonden partij zijn/haar verplichtingen niet nakomt.

De afgelopen jaren zijn diverse verbeteringen doorgevoerd in deze paragraaf en in de sturing op verbonden partijen. Dit onder meer naar aanleiding van het rekenkamerrapport 'Remote Control - Onderzoek naar verbonden partijen' (april 2013) en meer recentelijk wijzigingen in de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) en het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). In dat kader is onderzocht hoe de grip op de verbonden partijen verbeterd kan worden. Hierin werken we samen met verschillende regiogemeenten. Uw raad is hierover geïnformeerd in uw vergadering van 5 september 2016 door middel van de informatienota 'Handreiking Verbonden Partijen Gemeente Zwolle'.

De Handreiking geeft uitvoering aan de aanbeveling van het Rekenkamerrapport. In de Handreiking wordt een praktische invulling gegeven aan het theoretische kader van de Kadernota Verbonden Partijen. Het biedt inzicht in de mogelijkheden van samenwerking in een verbonden partij en hoe de governance ingericht wordt. De rol van zowel raad als college is verwoord, evenals de wettelijk vereisten van informatieverstrekking. Ook wordt specifiek aandacht besteed aan de financiële en bestuurlijke risico's per verbonden partij.

Daarnaast komen er uit de Handreiking een aantal zaken naar voren die in de gemeentelijke organisatie worden geïmplementeerd. In het najaar 2016 zijn hier belangrijke stappen in gezet. Het archief is op orde gebracht en de stukkenstroom is geüniformeerd. Het subsidieloket, dat de administratie voor onze subsidiepartners verzorgt, verzorgt nu ook de workflow-beheersing van de verbonden partijen. Op ambtelijk niveau is een leercirkel gemaakt ten behoeve van kennisoverdracht en praktijktraining.

Gemeenschappelijke regelingen

Gemeenschappelijke GezondheidsDienst IJsselland (GGD IJsselland) - Zwolle				
Programma	13 - Opvang en bescherming 14 - Inkomen			
Oorsprong verbonden partij	Zwolle neemt deel in de GR GGD IJsselland op basis van verlengd lokaal bestuur. Belangrijkste beleidsterrein betreft de publieke gezondheidszorg. Daartoe voert de GGD een aantal wettelijke taken uit (wet Publieke Gezondheid) en een aantal taken 'in vrijwillige samenwerking' (zoals bijv. lijkschouwing).			
Openbaar belang (doelstelling)	Beschermen en bevorderen van de gezondheid van onze inwoners. Daarbij richt de GGD zich op het verminderen van ongelijkheid in de kans op goede gezondheid onder inwoners. GGD IJsselland is daarnaast onderdeel van een samenhangend aanbod van publieke gezondheid in Nederland. GGD IJsselland voert de taken uit zoals deze in de wet Publieke gezondheid aan gemeenten zijn opgedragen, zoals Jeugdgezondheidszorg, infectieziektebestrijding, monitoring van gezondheid en advies over gezondheidsbeleid gemeenten, zorg voor publieke gezondheid bij crisis en rampen.			
Resultaten beleidsvoornemens	In de bestuursagenda 2015-2017 zijn een tweetal ambities vastgelegd. 1: GGD is de vertrouwde adviseur van gemeenten en 2: Moderniseren van de governance. Ten aanzien van de advisering aan gemeenten geldt voor Zwolle dat de GGD deze vertrouwde adviseur is, ook ten aanzien van bijvoorbeeld fysieke planvorming. Modernisering van de governance is in concept gereed en zal voor eind 2017 afgerond zijn.			
Bestuurlijk belang	In totaal nemen 11 gemeenten deel aan de Gemeenschappelijke Regeling (RG) GGD IJsselland. Elke gemeente heeft 1 stem. Het DB bestaat uit 3 leden. Zwolle levert de voorzitter van DB en twee leden in het AB (waaronder voorzitter).			
Financieel belang	1 januari 2016:	24,5%	31 december 2016	Basisproducten 24% (€ 2.082.467) + additionele producten 24,3% (€ 3.904.000)
Toelichting	Het financieel belang is beperkt tot de jaarlijkse gemeentelijke bijdrage. Hierbij hanteert de GGD een behoudende begroting.			
(Verwacht) Eigen Vermogen	1 januari 2016:	€ 2.378.234	31 december 2016:	€ 1.548.625
(Verwacht) Vreemd Vermogen	1 januari 2016:	€ 9.466.701	31 december 2016:	€ 10.109.754
(Verwacht) Financieel resultaat	- € 79.000 (2016) (incl. asbestclaim gemeente Zwolle van € 883.000)			
Risico's	Basisproducten worden gefinancierd o.b.v. inwonersbijdrage. Additionele producten worden per gemeente gefinancierd, voor risico's op de additionele producten (maatwerk en projecten) is een aparte voorziening getroffen. Deze komen niet t.l.v. de GR. De weerstandscapaciteit wordt geëvalueerd o.b.v. risico-inventarisatie. Indien de weerstandscapaciteit niet voldoet, kan Zwolle voor 24% worden aangesproken op een eventueel exploitatietekort. Het risico voor de gemeente Zwolle wordt klein geacht.			

Veiligheidsregio IJsselland (VRIJ) - Zwolle				
Programma	7 - Veiligheid			
Oorsprong verbonden partij	De Veiligheidsregio is ontstaan uit de verplichting, zoals vastgesteld in artikel 9 en volgende van de Wet veiligheidsregio's. Die wet is op 1 oktober 2010 van kracht geworden om daarmee de slagkracht van de overheid bij rampen en zware ongevallen te verbeteren.			
Openbaar belang (doelstelling)	Uitvoering van de veiligheidstaken op basis van de Wet veiligheidsregio's.			
Resultaten beleidsvoornemens	In 2016 is uitvoering gegeven aan de voornemens in o.a. het regionaal crisisplan, waarin de wijze van optreden bij grote incidenten is vastgelegd. Het meest in het oog lopende incident binnen het gebied van de Veiligheidsregio was het treinongeluk bij Dalfsen, waarbij helaas een dode te betreuren viel. Verder heeft in 2016 de jaarlijkse systeemtest plaatsgevonden, waaruit de Veiligheidsregio met een voldoende te voorschijn is gekomen. Vastgesteld kan worden dat het regionaal crisisplan een goede basis is. Voorts zijn in 2016 afspraken gemaakt over de nieuwe financiële verdeelsystematiek.			
Bestuurlijk belang	De Veiligheidsregio wordt gevormd door elf gemeenten. De burgemeester van Zwolle is voorzitter van zowel het dagelijks bestuur als het algemeen bestuur.			
Financieel belang	1 januari 2016:	26,5% (€ 8.897.691)	31 december 2016:	26,5% (€ 8.897.691)
Toelichting	Dit is de jaarlijkse bijdrage aan de Veiligheidsregio			
(Verwacht) Eigen Vermogen	1 januari 2016:	€ 2.117.710	31 december 2016:	€ 2.450.264
(Verwacht) Vreemd Vermogen	1 januari 2016:	€ 42.270.437	31 december 2016:	€ 27.847.619
(Verwacht) Financieel resultaat	€ 2.036.750			
Risico's	Er is een risicoprofiel opgesteld om de risico's van de organisatie in kaart te brengen. Deze zijn in een rapportage vastgelegd. De tien risico's met de meeste invloed op de hoogte van de benodigde weerstandscapaciteit zijn: Grootschalige/langdurige inzet, stijgende rentepercentages, fiscale controles, stijgende pensioenpremies, datalek, transitie meldkamer, besluiten van het Veiligheidsberaad met financiële of personele gevolgen, marktontwikkelingen oefentrajecten, hogere prijs (dan beschikbaar) tankautospuiten bij de aanbesteding en complexiteit Europese aanbestedingen. De benoemde risico's kunnen langdurige financiële gevolgen hebben. De eventuele financiële gevolgen kunnen voor een beperkte periode worden gedekt. In die periode moet een structurele oplossing worden gevonden. De gemeente kan worden aangesproken op een eventueel exploitatietekort, zie bovenstaand percentage.			

Regionale Sociale Recherche - Zwolle				
Programma	14 - Inkomen			
Oorsprong verbonden partij	De Gemeenschappelijke Regeling is in 1992 ontstaan met toentertijd 12 regiogemeenten. In verband met herindeling en wijzigingen bestaat de nieuwe GR sinds 2012 uit 8 gemeenten. De GR is ontstaan uit het oogpunt van effectiviteit. In een groter dienstverband kan een betere kwaliteit en dienstverlening worden geboden. Daarnaast is specifieke kennis op gebied van sociale zekerheidsfraude vereist en eenheid in de uitvoering.			
Openbaar belang (doelstelling)	De gemeenschappelijke regeling is ontstaan om redenen van efficiency, kwaliteitsborging en uniforme aanpak met betrekking tot de bestrijding van sociale zekerheidsfraude en handhaving in bredere zin.			
Resultaten beleidsvoornemens	• Nadruk ligt op zichtbaarheid en dienstbaarheid en het leveren van maatwerk richting regiogemeenten; • Prioriteit bij meest schadeveroorzakende typen van fraude en inspanningen plegen waar dit naar verwachting het meest oplevert. • In stand houden van de regionale samenwerking op het gebied van sociale zekerheidsfraude In 2016 zijn door de sociale recherche in totaal 63 zaken afgehandeld (waarvan 25 in Zwolle). Verder zijn er 6 processen-verbaal opgemaakt tegen 11 personen. Door toedoen van de sociale recherche zijn 18 (13 in Zwolle) uitkeringen beëindigd , hetgeen een besparing opleverde van ruim € 255.600 per jaar (€ 184.600 in Zwolle) In totaal werd er voor ruim € 810.000,- (Zwolle € 500.000) aan fraude opgespoord.			
Bestuurlijk belang	8 gemeenten nemen deel aan deze gemeenschappelijke regeling. De stemverhouding in het Bestuurlijk Overleg (het beslissingsbevoegd forum van portefeuillehouders, waarvan Zwolle voorzitter is) is bepaald op basis van het aantal uitkeringsgerechtigden per gemeenten, met een maximum van 3 stemmen. Zwolle heeft 3 stemmen van de 15.			
Financieel belang	1 januari 2016:	nvt	31 december 2016: nvt	
Toelichting	De uitvoering van de sociale recherche is in handen van de gemeente Zwolle. De kosten worden verrekend o.b.v. het aantal uitkeringsgerechtigden per 31-12.			
(Verwacht) Eigen Vermogen	1 januari 2016:	nvt	31 december 2016: nvt	
(Verwacht) Vreemd Vermogen	1 januari 2016:	nvt	31 december 2016: nvt	
(Verwacht) Financieel resultaat	n.v.t.			
Risico's	zie onder toelichting financieel belang			

WEZO GR - Zwolle				
Programma	12 - Inwonersondersteuning			
Oorsprong verbonden partij	Vanuit de wettelijke verplichting tot uitvoering van de Wet sociale werkvoorziening is deze verbonden partij ontstaan.			
Openbaar belang (doelstelling)	De GR WEZO geeft namens de vijf deelnemende gemeenten Wezo NV opdracht tot uitvoering van de Wsw. GR WEZO fungeert als formeel werkgever voor alle – uit de deelnemende gemeenten afkomstige - personen met een Wsw-dienstverband. Met de opheffing is de opdrachtgevende taak overgegaan naar de afzonderlijke gemeenten.			
Resultaten beleidsvoornemens	GR WEZO is per 1 januari 2016 opgeheven. Liquidatie moet nog plaatsvinden, omdat Herfte pas per 1 juli 2016 is verkocht. De liquidatiebalans zal in het eerste kwartaal 2017 worden opgemaakt.			
Bestuurlijk belang	GR WEZO is per 1 januari 2016 opgeheven. Het bestuur van GR WEZO heeft daarmee alle beleidsinhoudelijke taken neergelegd en zijn bevoegdheden beperkt tot het nemen van besluiten aangaande: • Verkoop vastgoed • Vaststellen liquidatiesaldo • Noodzakelijke besluiten binnen de administratieve besluitvorming. • Besluiten aangaande buitengemeenten Zwolle heeft 2 van de 6 stemmen. De organen van het werkvoorzieningschap blijven, conform artikel 26 van de gemeenschappelijke regeling, na de beëindiging van de regeling in functie, totdat de liquidatie is voltooid. Indien noodzakelijk zal de voorzitter de deelnemers bijeen roepen voor besluitvorming, tenzij – conform de gemeenschappelijke regeling – per e-mail unaniem besluitvorming plaats kan vinden. Na de administratieve afwikkeling en de afronding van de verkoop van Herfte wordt het bestuur de definitieve liquidatiebalans ter vaststelling voorgelegd. Het bestuur stelt dan de eindafrekening vast en geeft opdracht tot uitkering van het eindbedrag.			
Financieel belang	1 januari 2016:	€ 0	31 december 2016:	€ 0
Toelichting	De GR heeft een geldlening van € 7,2 mln. aan de NV Wezo verstrekt.			
(Verwacht) Eigen Vermogen	1 januari 2016:	€ 0	31 december 2016:	€ 0
(Verwacht) Vreemd Vermogen	1 januari 2016:	€ 0	31 december 2016:	€ 0
(Verwacht) Financieel resultaat	€ 0			
Risico's	Met de opheffing van de GR WEZO zijn alle risico's rechtstreeks gekoppeld aan Wezo NV. Het betreft de garantstelling voor de BNG, garantiestelling niet Wsw-personeel en vastgoed. Het risico is zeer klein.			

Shared Service Centrum Bedrijfsvoering (SSC ONS) - Zwolle				
Programma	18 - Bedrijfsvoering			
Oorsprong verbonden partij	In 2012 hebben de gemeenten Kampen, Zwolle en de provincie Overijssel het besluit genomen om het Shared Service Centrum Bedrijfsvoering (SSC) op te richten. Het SSC is een samenwerking tussen de gemeente Kampen, gemeente Zwolle en provincie Overijssel op het gebied van personeels- en salarisadministratie, ICT en inkoopadvisering. Vanaf 1 januari 2013 is het SSC gestart en verleent het de genoemde diensten aan de drie partnerorganisaties.			
Openbaar belang (doelstelling)	Efficiëntere uitvoering van diensten op het gebied van personeels- en salarisadministratie, ICT en inkoop.			
Resultaten beleidsvoornemens	De gemeente Zwolle treedt op als gastheerorganisatie voor het SSC en de SSC- medewerkers zijn in dienst van de gemeente Zwolle. In 2016 zijn de samenwerkingsmogelijkheden met Dronten en Dalfsen verkend. Dit heeft uiteindelijk niet geleid tot concrete toetredingsvoornemens van de betrokken partijen. Naar aanleiding van het rekenkamerrapport over het SSC is in 2016 gestart met een onderzoek naar het omzetten van de centrumregeling naar een bedrijfsvoeringsorganisatie (GR). In de loop van 2017 vindt hierover besluitvorming plaats.			
Bestuurlijk belang	Zwolle, Kampen en de provincie Overijssel participeren in het SSC. Zwolle participeert in de hoedanigheid als centrumgemeente in het SSC Bedrijfsvoering.			
Financieel belang	1 januari 2016:	n.v.t.	31 december 2016:	
Toelichting	Als participant is Zwolle een bijdrage in de regeling verschuldigd respectievelijk moet Zwolle betalen voor afgenomen producten en diensten van het SSC.			
(Verwacht) Eigen Vermogen	1 januari 2016:	n.v.t.	31 december 2016:	
(Verwacht) Vreemd Vermogen	1 januari 2016:	n.v.t.	31 december 2016:	
(Verwacht) Financieel resultaat	€ n.v.t.			
Risico's	Indien onverhoopt de kosten van het SSC oplopen en de bedrijfsvoeringsreserve van het SSC niet toereikend is, dan zijn alle partners naar rato een extra bijdrage verschuldigd ter dekking van de kosten.			

Historisch Centrum Overijssel (HCO) - Zwolle				
Programma	12 - Cultuur			
Oorsprong verbonden partij	Eind jaren 90 is er een landelijke tendens geweest dat in elke provincie een historisch centrum is geopend. De samenstellingen van deze historische centra verschilt. Vrijwel altijd is het historisch centrum ook in de provinciehoofdstad gevestigd. Gedachte destijds was vooral dat het archief beter en breder beschikbaar moest zijn (toegankelijkheid) en daarop is de wetgeving aangepast zodat de historische centra er kwamen.			
Openbaar belang (doelstelling)	HCO voert voor de gemeente de wettelijke archieftaak uit. Daarnaast zijn er publiekstaken gericht op ontsluiting van de archieven, zoals tentoonstellingen, websites e.d. Dit is vastgelegd in de gemeenschappelijke regeling, aanvullend in een vierjarig activiteitenplan.			
Resultaten beleidsvoornemens	Inmiddels is Deventer toegetreden tot de gemeenschappelijke regeling, het rijk heeft hierop de regeling aangepast. Op dit moment worden er geen aanpassingen vanuit het Rijk omtrent 'Gemeenschappelijke regelingen' verwacht. Eventuele toetreding van het gemeente archief in Kampen is in voorbereiding. Gezien de toetreding van Deventer en de rol die directeur HCO gaat vervullen in het historische verhaal van Zwolle, is uittreden uit de regeling geen onderzoeksvraag meer. De provincie heeft toetreding in overweging om meer bestuurlijk betrokken te raken bij de uitvoering van de regeling. Het HCO is bezig met een digitaliseringsslag. De pilot E-depot wordt omgezet in reguliere bedrijfsvoering.			
Bestuurlijk belang	33.3% gemeente Zwolle, 33.3% Ministerie van OCenW en 33.3% Gemeente Deventer.			
Financieel belang	1 januari 2016:	€ 1.519.476	31 december 2016:	€ 1.682.902
Toelichting				
(Verwacht) Eigen Vermogen	1 januari 2016:	€ 352.123	31 december 2016:	€ 362.291
(Verwacht) Vreemd Vermogen	1 januari 2016:	€ 1.671.953	31 december 2016:	€ 1.639.961
(Verwacht) Financieel resultaat	€ 28.000			
Risico's	Door de toetreding van Deventer is het bedrijfsrisico gedaald van 50% naar 33,3%.			

Gemeenschappelijk Belastingkantoor Lococensus-Tricijn (GBLT) - Zwolle				
Programma	19 - Financiering en algemene dekkingsmiddelen			
Oorsprong verbonden partij	GBLT voert de belastingheffing en inning plus de Wet WOZ uit voor haar leden.			
Openbaar belang (doelstelling)	Doelstelling van GBLT is het zorgdragen voor een efficiënte en effectieve heffing en invordering van belastingen en WOZ uitvoering			
Resultaten beleidsvoornemens	In 2016 heeft GBLT door Deloitte een onderzoek laten uitvoeren naar de interne beheersing. De aanbevelingen zijn opgepakt en de effecten hiervan leveren een bijdrage aan de risicobeheersing. Naast het risico op volledigheid van opbrengsten heeft de dienstverlening aan onze burgers en bedrijven de laatste tijd veel aandacht gekregen. Het juist en correct beantwoorden van vragen wordt continue gemonitord.			
Bestuurlijk belang	In totaal nemen 5 waterschappen (na fusie) en 6 gemeenten (na toetreding Dalfsen en Bunschoten) deel aan GBLT. Het DB bestaat uit 1 lid van de gemeenten en 1 lid vanuit de waterschappen. Zwolle is met één lid vertegenwoordigd in het AB net als de andere deelnemers.			
Financieel belang	1 januari 2016:	10,2% (1.778.000)	31 december 2016:	11,6% (1.774.557)
Toelichting	Financieel belang na toetreding Dalfsen en Bunschoten is nog niet bekend			
(Verwacht) Eigen Vermogen	1 januari 2016:	€ 1.161.000	31 december 2016:	€ 703.000
(Verwacht) Vreemd Vermogen	1 januari 2016:	€ 2.000.000	31 december 2016:	€ 2.000.000
(Verwacht) Financieel resultaat	€ 3.500			
Risico's	Het juist en volledig opleggen en innen van aanslagen en hiermee het realiseren van de begrote belastinginkomsten.			

Uitvoeringsorganisatie Jeugdzorg IJsselland - Zwolle				
Programma	13 - Opvang en Bescherming			
Oorsprong verbonden partij	De Uitvoeringsorganisatie is opgericht door 11 gemeenten (Dalfsen, Deventer, Hardenberg, Kampen, Olst-Wijhe, Ommen, Raalte, Staphorst, Steenwijkerland, Zwartewaterland en Zwolle). De samenwerking op het terrein van de inkoop van (specialistische) jeugdzorg is tot stand gekomen om continuïteit van zorg, efficiency, kwaliteit en doelmatigheid te bieden en vanwege het feit dat dit (deels) door de nieuwe Jeugdwet wordt voorgeschreven;			
Openbaar belang (doelstelling)	De BVO heeft als missie om zich te ontwikkelen tot een stabiele, effectieve en efficiënte organisatie die de 11 samenwerkende gemeenten ontzorgt op het gebied van inkoop, facturatie en financiële monitoring van de jeugdhulp.			
Resultaten beleidsvoornemens	Het betreft hier een uitvoeringsorganisatie. De beleidsvoornemens worden binnen de diverse gemeenten zelf opgesteld.			
Bestuurlijk belang	Het algemeen bestuur bestaat uit elf leden, vanuit elke deelnemende gemeente één lid. Het bestuur besluit bij volstrekte meerderheid van stemmen. Het dagelijks bestuur bestaat uit dezelfde personen.			
Financieel belang	1 januari 2016:	n.v.t.	31 december 2016:	€ 30,1 mln. zorgkosten € 0,4 mln. uitvoerkosten
Toelichting	De BVO Jeugd heeft geen eigen vermogen. De financiering door de 11 gemeenten vindt op basis van de meicirculaire plaats. Aan het eind van het begrotingsjaar vloeien overschotten terug naar de gemeenten of zullen gemeenten extra moeten bijdragen. Voor Zwolle levert de meicirculaire 2015 het financiële beeld op zoals hierboven geschetst.			
(Verwacht) Eigen Vermogen	1 januari 2016:	€ 0	31 december 2016:	€ 0
(Verwacht) Vreemd Vermogen	1 januari 2016:	€ 0	31 december 2016:	€ 0
(Verwacht) Financieel resultaat	€ 0			
Risico's	Iedere deelnemende gemeente is zelf risicodrager, naar verhouding van de inbreng. De risico's Jeugdzorg voor de gemeente Zwolle worden opgevangen via de risicoreserve Sociaal Domein.			

Gemeenschappelijke Regeling Archeologie - Zwolle				
Programma	Programma 5: Ruimte en cultuurhistorie			
Oorsprong verbonden partij	Het betreft een gemeenschappelijke regeling met het doel tot samenwerking tussen de gemeenten waarbij de archeologische beleids- en opgravingsexpertise van de gemeente Zwolle wordt ingezet in de buurgemeenten en aldus tevens bij wordt gedragen aan het vergroten van inzicht in de regionale archeologische informatie en in de samenhangende bewoningsgeschiedenis van dit gebied.			
Openbaar belang (doelstelling)	(Beleids)advisering en archeologisch onderzoek voor buurgemeenten indien dat noodzakelijk is.			
Resultaten beleidsvoornemens	In 2016 zijn verschillende archeologische onderzoeken uitgevoerd en rapporten opgesteld, waaronder een aantal vanuit het samenwerkingsverband met onze buurgemeenten. Belangwekkend was de opgraving in Hasselt waar de restanten van de Veerpoort aan de Kaai konden worden blootgelegd.			
Bestuurlijk belang	Zwolle is middels een lichte gemeenschappelijke regeling de samenwerking aangegaan met buurgemeenten Hattem, Zwartewaterland en Kampen. Op grond hiervan is de opgravingsvergunning van de gemeente Zwolle uitgebreid tot de het grondgebied van de deelnemende gemeenten.			
Financieel belang	1 januari 2016:	n.v.t.	31 december 2016:	n.v.t.
Toelichting	zie tekst onder risico's			
(Verwacht) Eigen Vermogen	1 januari 2016:	n.v.t.	31 december 2016:	n.v.t.
(Verwacht) Vreemd Vermogen	1 januari 2016:	n.v.t.	31 december 2016:	n.v.t.
(Verwacht) Financieel resultaat	n.v.t.			
Risico's	Het financiële risico wordt gering geacht. De diensten/kosten van uitgevoerde beleidsadvisering en archeologisch onderzoek worden bij de gemeenten in rekening gebracht en dragen bij aan de dekking van de archeologische dienst. De gemeente Zwolle draagt er zorg voor dat de sectie archeologie over voldoende capaciteit en middelen beschikt om de benodigde archeologische werkzaamheden en de (beleids) advisering te kunnen uitvoeren. Daarmee is het risico van deze GR gering.			

Omgevingsdienst IJsselland		
Programma	Programma 16 - Bestuur en dienstverlening	
Oorsprong verbonden partij	In 2009 zijn door de VNG, het IPO en het Rijk afspraken gemaakt over structurele verbetering van de uitvoering van de vergunningverlening, het toezicht en de handhaving op het gebied van het omgevingsrecht. Op basis van deze afspraken zijn er Regionale Uitvoeringsdiensten (RUD) ontstaan. In Overijssel is destijds met als uitgangspunt “lokale binding, regionale bundeling” gekozen voor een netwerkvorm op basis van een Bestuursovereenkomst. Naar aanleiding van gewijzigde wetgeving is op 22 december 2016 de Omgevingsdienst IJsselland opgericht als gemeenschappelijke regeling.	
Openbaar belang (doelstelling)	Het doel van deze samenwerking is een aantoonbare verbetering bereiken in de uitvoeringskwaliteit van de Wabo-taken op het gebied van Vergunningen, Toezicht en Handhaving voor wat betreft de basistaken. Het oorspronkelijke uitgangspunt van de netwerk-RUD blijft ook in de nieuwe GR van kracht. Om de kwaliteit te kunnen bewaken is hiervoor in de RUD, op basis van de kwaliteitscriteria, een takenpakket bepaald.	
Resultaten beleidsvoornemens	In 2015 is gestart met het proces van omvorming van de netwerk Regionale Uitvoeringsdienst IJsselland naar een omgevingsdienst op basis van een GR. Hiervoor heeft de raad op 7 december 2015 gelden beschikbaar gesteld. Conform wetgeving te komen tot een kwalitatief goede en robuuste omgevingsdienst. De oprichtingsvergadering is op 22 december 2016 geweest. Op 1 januari 2018 moet de nieuwe omgevingsdienst als GR operationeel zijn. In 2017 wordt verder gewerkt aan een definitieve begroting voor de omgevingsdienst, een organisatie en formatieplan, een sociaal plan en de plaatsing van de betrokken medewerkers. Dan wordt ook duidelijk hoeveel FTE er overgaan en wat de bijdrage van Zwolle gaat worden.	
Bestuurlijk belang	In totaal nemen 11 gemeenten en de provincie Overijssel deel aan de Omgevingsdienst IJsselland. Het DB bestaat uit 5 leden die zijn gekozen uit het AB. Zwolle is met één lid vertegenwoordigd in het AB net als de andere deelnemers.	
Financieel belang	1 januari 2016:	31 december 2016:
Toelichting	Het verwachte financiële belang van Zwolle zal bij de start 01-01-2018 rond de 16% bedragen.	
(Verwacht) Eigen Vermogen	1 januari 2016:	31 december 2016:
(Verwacht) Vreemd Vermogen	1 januari 2016:	31 december 2016:
(Verwacht) Financieel resultaat		
Risico’s	Op dit moment is nog niet helemaal duidelijk wat de kosten voor de vorming van de omgevingsdienst zullen zijn maar de verwachting is dat de daarvoor beschikbare gelden voldoende zullen zijn.	

N.V. Bank Nederlandse Gemeenten – Den Haag				
Programma	Programma 19: Financiering en algemene dekkingsmiddelen			
Oorsprong verbonden partij	De N.V. BNG Bank is in 1914 opgericht door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (onder de naam 'Gemeentelijke Credietbank'). De bank is een structuurvennootschap. Klanten van BNG Bank zijn overwegend overheden en instellingen op het gebied van volkshuisvesting, gezondheidszorg, onderwijs en openbaar nut. BNG Bank biedt financiële diensten op maat, zoals kredietverlening, advies, betalingsverkeer, elektronisch bankieren en vermogensbeheer. Ook participeert de bank in publiek-private samenwerking. Verreweg het grootste deel van de kredietverlening van de bank is kredietrisicovrij, omdat deze aan of onder garantie van overheden plaatsvindt.			
Openbaar belang (doelstelling)	De BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. Met gespecificeerde financiële dienstverlening draagt de BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. Daarmee is de bank essentieel voor de publieke taak. Doelen voor de gemeente Zwolle zijn : • invloed op dienstverlening en kostenniveau • rendement op aandelen en daarmee een duurzame belegging			
Resultaten beleidsvoornemens	Voor 2016 zijn er geen specifieke beleidsvoornemens opgesteld voor de BNG.			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouders van de bank zijn uitsluitend overheden. De Staat is houder van de helft van de aandelen, de andere helft is in handen van gemeenten, provincies en een hoogheemraadschap. Gemeente Zwolle heeft via stemrecht een belang van 0,27%.			
Financieel belang	1 januari 2016:	149.097 aandelen à € 2,50 nominaal = € 372.743	31 december 2016:	149.097 aandelen à € 2,50 nominaal = € 372.743
Toelichting				
(Verwacht) Eigen Vermogen	1 januari 2016:	€ 4.163 mln.	31 december 2016:	€ 4.486 mln.
(Verwacht) Vreemd Vermogen	1 januari 2016:	€ 145.317 mln. + € 31 mln. (achtergestelde schulden)	31 december 2016:	€ 149.483 mln. + € 31 mln. (achtergestelde schulden)
(Verwacht) Financieel resultaat	€ 226 mln. (2015) € 369 mln. (2016)			
Risico's	De aanhoudende onzekere marktomstandigheden hebben een negatieve uitwerking op het resultaat financiële transacties. Gezien de aanhoudende onzekerheden acht de BNGBank Nederlandse Gemeenten het niet verantwoord een uitspraak te doen over de verwachte nettowinst 2017. Dit betekent voor Zwolle onzekerheid over de dividendinkomsten. Voor het overige is het financiële risico voor Zwolle gering.			

Essent-opvolgers

Als gevolg van de invoering van de Wet Onafhankelijk Netbeheer (WON) in Nederland is Essent per 30 juni 2009 gesplitst in een netwerkbedrijf (Enexis) en een productie- en leveringsbedrijf (Essent). In 2009 is het productie- en leveringsbedrijf verkocht aan RWE. Daarnaast heeft Zwolle in 2014 de aandelen in het afvalverwerkingsbedrijf Attero (voormalig Essent Milieu) verkocht aan Waterland. Uit beide verkopen vloeien de volgende deelnemingen voort waarin wij aandeelhouder zijn:

1. Enexis Holding N.V.
   Het netwerkbedrijf van Essent, Enexis, is buiten de verkoop aan RWE gelaten en daarmee is Enexis Holding N.V. in 2009 een zelfstandig bedrijf geworden, waarvan de diverse overheden aandeelhouder zijn.

2. CBL Vennootschap B.V.
   Bij de verkoop van Essent is het Cross Border Lease Escrow Fonds ontstaan.

3. Vordering Enexis B.V.
   Het economisch eigendom van de gas- en elektriciteitsnetten zijn binnen de Essent-groep in 2007 overgedragen aan Enexis. Op dat moment beschikte Enexis over onvoldoende contante middelen en daarom is de koopprijs omgezet in een lening van Essent. Na de splitsing in 2009 is de lening over gedragen aan de verkopende aandeelhouders van Essent.

4. Verkoop vennootschap B.V.
   Bij de verkoop aan RWE hebben de verkopende aandeelhouders een aantal garanties en vrijwaringen gegeven aan RWE. Het merendeel hiervan is door de verkopende aandeelhouders overgedragen aan Verkoop Vennootschap (wat ook eigendom is van diezelfde aandeelhouders).

5. CSV Amsterdam B.V.
   In 2008 zijn Essent en Essent Nederland B.V., met toestemming van de publieke aandeelhouders, een procedure begonnen tegen de Staat der Nederlanden waarin zij een verklaring voor recht vragen dat bepaalde bepalingen van de Wet Onafhankelijk Netbeheer (WON). Een eventuele schadevergoedingsvordering wordt gecedeerd aan de verkopende aandeelhouders die deze vordering gebundeld gaat ouden via de deelneming Claim Vennootschap B.V.
   Daarnaast hebben de verkopende aandeelhouders een aantal garanties en vrijwaringen gegeven aan Waterland bij de verkoop van Attero. De CSV beheert de daartoe geopende escrow-rekening.

6. Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V.(PBE)
   PBE is één van de onderdelen van Essent en heeft 50% aandeel in N.V. Elektriciteits Productiemaatschappij Zuid-Nederland (EPZ), onder andere eigenaar van de kerncentrale in Borssele. PBE heeft de aandelen ondergebracht bij Energy Resources Holding (ERH). Bij de verkoop van Essent aan RWE zouden de aandelen in EPZ ook worden overgedragen. Dit is door het bedrijf Delta NV bij de rechter aangevochten. In 2011 is het bemiddelingstraject dat daaruit voortkwam succesvol afgerond en zijn de aandelen alsnog aan RWE geleverd. PBE blijft bestaan met een beperkt takenpakket, waaronder het afwikkelen van zaken die uit de verkoop van de aandelen voortkomen.

Enexis Holding N.V. - 's Hertogenbosch				
Programma				
Oorsprong verbonden partij	Enexis beheert het energienetwerk in noord-, oost- en zuid-Nederland voor de aansluiting van ongeveer 2,7 miljoen huishoudens, bedrijven en overheden. De netbeheerderstaak is een publiek belang, wettelijk geregeld met onder andere toezicht vanuit de Autoriteit Consument en Markt.			
Openbaar belang (doelstelling)	Doelen van de deelneming: • invloed op dienstverlening en tarieven • rendement • grip op de uitvoering van een publiek belang. Met het aandeelhouderschap worden publieke belangen behartigd. De infrastructuur voor energie is een vitaal onderdeel voor onze economie en voor onze samenleving. Dit belang wordt nog verder versterkt doordat Enexis de transitie naar duurzame energie faciliteert.			
Resultaten beleidsvoornemens	In het kader van de aflossing van de EDON-lening door Enexis zijn de aandeelhouders van Enexis in de gelegenheid gesteld om de lening om te zetten in aandelen én om aandelen te verkopen aan de partij die de lening wil omzetten in aandelen. De gemeente Zwolle heeft gebruik gemaakt van de laatste mogelijkheid. Op 21 december 2016 zijn 121.226 aandelen verkocht aan de provincie Groningen tegen een bedrag van € 3.800.152 (gebaseerd op de waarde van aandelen per 1 januari 2016). Daarnaast is de bij de aandelen behorende Back-to-Back Lening D (ten bedrage € 283.461) aan de provincie Groningen overgedragen.			
Bestuurlijk belang	Gemeente Zwolle had via stemrecht een belang van 0,24% (355.645 aandelen). Door de verkoop van een aantal aandelen is het belang gedaald naar 0,16% (234.419 aandelen)			
Financieel belang	1 januari 2016:	€ 355.645 (0,24% van het totale aandelenkapitaal)	31 december 2016:	€ 234.419 (0,24% van het totale aandelenkapitaal)
Toelichting	De nominale waarde per aandeel is € 1			
(Verwacht) Eigen Vermogen	1 januari 2016:	€ 3.607 mln.	31 december 2016:	€ 3.704 mln.
(Verwacht) Vreemd Vermogen	1 januari 2016:	€ 3.472 mln.	31 december 2016:	€ 3.580 mln.
(Verwacht) Financieel resultaat	€ 223 mln. (2015) € 207 mln. (2016)			
Risico's	Zwolle loopt het risico (een deel van) de boekwaarde van € 234.419 te moeten afwaarderen. Het risico voor de aandeelhouders is zeer gering, omdat Enexis opereert in een gereguleerde (energie)markt, onder toezicht van de Energiekamer. Daarnaast is het risico gering in relatie tot de (intrinsieke) waarde van Enexis.			

CBL Vennootschap B.V. - 's Hertogenbosch				
Programma				
Oorsprong verbonden partij	CBL Vennootschap B.V. (CBL = C*ross Border Lease) is ontstaan na verkoop van Essent aan RWE. Zij vertegenwoordigt* de verkopende aandeelhouders van energiebedrijf Essent als medebeheerder (naast RWE, Essent en Enexis) van het CBL Escrow Fonds en fungeert als "doorgeefluik" voor betalingen in en uit het CBL Escrow Fonds. Wanneer na beëindiging van alle CBL's en de betaling uit het CBL Escrow Fonds nog geld overblijft in het CBL Escrow Fonds, wordt het resterende bedrag in de verhouding 50% - 50% verdeeld tussen RWE en verkopende aandeelhouders.			
Openbaar belang (doelstelling)	Afwikkelen van de verkoop van Essent aan RWE (afhandeling alle rechten en plichten).			
Resultaten beleidsvoornemens	Eind juni 2016 is het CBL Escrow Fonds geliquideerd. Het restantbedrag afgerond $ 19,1 mln. is door JP Morgan in de verhouding 50%-50% uitbetaald aan RWE en aan de vennootschap. Het restant bedrag is onder inhouding van $ 1 mln. en 15% dividendbelasting naar rato van het belang in CBL Vennootschap B.V. uitbetaald aan de aandeelhouders. In juli 2016 is een bedrag van € 15.551 uitgekeerd aan de gemeente Zwolle (excl. € 2.744 ingehouden dividendbelasting) Er is een bedrag van $ 1 mln. aangehouden voor eventuele nakomende advies- en afwikkelingskosten. De verwachting is dat dit bedrag medio 2017 nog grotendeels vrij zal kunnen vallen en uitgekeerd kan worden aan de aandeelhouders. Ondanks dat het escrow fonds in juni 2016 is uitbetaald en geliquideerd, dient de vennootschap nog in stand gehouden te worden tot en met 2019. De reden hiervoor is dat de vennootschap partij is in een aantal juridische overeenkomsten die bij de verkoop van Essent aan RWE zijn afgesloten.			
Bestuurlijk belang	Gemeente Zwolle heeft via stemrecht een belang van 0,24% (4.752 aandelen) (*in vorige paragrafen werd een verkeerd aantal aandelen gehanteerd. Dit is nu aangepast. De stemverhouding was wel correct*)			
Financieel belang	1 januari 2016:	€ 48 (0,24% van het totale aandelenkapitaal)	31 december 2016:	€ 48 (0,24% van het totale aandelenkapitaal)
Toelichting	De nominale waarde per aandeel is € 0,01			
Verwacht Eigen Vermogen	1 januari 2016:	$ 9,5 mln. (waarvan $ 9,2 mln. reserves)	31 december 2016:	$ 830.000 (waarvan $ 570.000 reserves)
Verwacht Vreemd Vermogen	1 januari 2016:	$ 445.000	31 december 2016:	$ 155.000
Verwacht Financieel resultaat	- $ 350.000 (2015) - $ 270.000 (2016) (*voorlopige cijfers*)			
Risico's	Met de liquidatie van het CBL Escrow Fonds is alleen nog sprake van een risico en daarmee aansprakelijkheid voor de verkopende aandeelhouders ter hoogte van het bedrag dat wordt aangehouden in de vennootschap. (afgerond $ 1 mln.). Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de verkopende aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000), art 2.81 BW.			

Vordering Enexis B.V. - 's Hertogenbosch				
Programma				
Oorsprong verbonden partij	Essent heeft eind 2007 een herstructurering doorgevoerd waarbij de economische eigendom van de gas- en elektriciteitsnetten binnen de Essent-groep zijn verkocht en overgedragen aan Enexis tegen de geschatte fair market value. Omdat Enexis destijds over onvoldoende contante middelen beschikte om de koopprijs hiervoor te betalen is deze omgezet in een lening van Essent. In de Wet Onafhankelijk Netbeheer was opgenomen dat er na splitsing geen financiële kruisverbanden mochten bestaan. Omdat het op dat moment niet mogelijk was om de lening extern te financieren is besloten de lening over te dragen aan de verkopende aandeelhouders van Essent.			
Openbaar belang (doelstelling)	Afwikkelen van de verkoop van Essent aan RWE.			
Resultaten beleidsvoornemens	Op het moment van overdracht bedroeg de vordering € 1,8 miljard. De vordering is vastgelegd in een leningovereenkomst bestaande uit vier tranches van aflossing. 1e tranche - in januari 2012 door Enexis afgelost (€ 450 mln.) 2e tranche - in oktober 2013 door Enexis vervroegd afgelost (€ 500 mln.) 3e tranche - in april 2016 door Enexis vervroegd afgelost (€ 500 mln.) 4e tranche - de 4e tranche mag niet vervroegd worden afgelost en loopt tot 30 september 2019. Afhankelijk van het resultaat van een aantal financiële ratio's zou de 4e tranche eventueel geconverteerd kunnen worden in eigen vermogen.			
Bestuurlijk belang	Gemeente Zwolle had via stemrecht een belang van 0,24% (4.752 aandelen). (*in vorige paragrafen werd een verkeerd aantal aandelen gehanteerd. Dit is nu aangepast. De stemverhouding was wel correct*) Vanwege de aflossing van de EDON-lening, is 34% van de aandelen Enexis verkocht aan de provincie Groningen (zie Enexis Holding NV). De verkoop betekende tegelijkertijd dat ook de aandeelhouderslening Tranche D en de daaraan gekoppelde aandelen Vordering Enexis voor 34% overgedragen zijn aan de provincie Groningen. In totaal zijn 1.620 aandelen (ter waarde van € 0,01 per aandeel) in Vordering op Enexis BV overgedragen. Hiermee komt het bestuurlijk belang van de gemeente Zwolle in Vordering op Enexis BV op 0,16% (3.132 aandelen) te liggen.			
Financieel belang	1 januari 2016:	€ 47,52 (0,24% van het totale aandelenkapitaal)	31 december 2016:	€ 31,32 (0,16% van het totale aandelenkapitaal)
Toelichting	De nominale waarde per aandeel is € 0,01			
(Verwacht) Eigen Vermogen	1 januari 2016:	€ 850 mln. (waarvan -€ 56.500 reserves)	31 december 2016:	€ 350 mln. (waarvan - € 73.500 reserves)
(Verwacht) Vreemd Vermogen	1 januari 2016:	€ 12,2 mln.	31 december 2016:	€ 6,3 mln.
(Verwacht) Financieel resultaat	- € 22.200 (2015) - € 16.900 (2016)			
Risico's	De aandeelhouders lopen zeer beheerst geachte risico's op Enexis voor de niet -tijdige betaling van rente en/of aflossing en, in het ergste geval, faillissement van Enexis. Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (ongeveer € 20.000). Voor Zwolle betekent dit een risico van € 31.			

Verkoop vennootschap B.V. - 's Hertogenbosch				
Programma				
Oorsprong verbonden partij	Bij de verkoop van Essent aan RWE hebben de verkopende aandeelhouders een aantal garanties en vrijwaringen gegeven aan RWE. Het merendeel van deze garanties en vrijwaringen is door de verkopende aandeelhouders overgedragen aan Verkoop Vennootschap B.V.. Daarnaast heeft RWE, ter verzekering van de betaling van eventuele schadeclaims, bedongen dat een deel van de verkoopopbrengst door de verkopende aandeelhouders gedurende een bepaalde tijd in het General Escrow Fonds wordt aangehouden. Dit fonds wordt door de Verkoop vennootschap B.V. beheerd. Daarmee is de functie van Verkoop Vennootschap B.V. dus tweeërlei: • namens de verkopende aandeelhouders eventuele garantieclaim procedures voeren tegen RWE; • het geven van instructies aan de escrow agent wat betreft het beheer van het bedrag dat in het General Escrow Fonds is gestort.			
Openbaar belang (doelstelling)	Afwikkelen van de verkoop van Essent aan RWE.			
Resultaten beleidsvoornemens	Het vermogen in het General Escrow Fonds was bij de oprichting van het fonds in 2009 € 800 mln.. In april 2011 is het eerste deel van de General Escrow, minus gemelde claims door RWE, vrijgevallen en aan de aanhouders uitgekeerd (€ 360 mln.). In september 2015 is een tweede deel, minus gemelde claims, vrijgevallen en aan de aandeelhouders uitgekeerd (€ 326,9 mln.) Eind juni 2016 zijn RWE en Verkoop Vennootschap B.V. tot een compromis gekomen voor de afwikkeling van alle (fiscale) claims, te weten € 29.768.308. Het restbedrag in het General Escrow Fonds van € 83.090.963 is door JP Morgan uitbetaald aan Verkoop Vennootschap B.V.. Dit bedrag is vervolgens aan de aandeelhouders naar rato van hun belang in Verkoop Vennootschap B.V. uitbetaald. Eind juni 2016 is het General Escrow Fonds geliquideerd. Ondanks dat het escrow fonds in juli 2016 is uitbetaald en geliquideerd, dient de vennootschap nog in stand gehouden te worden tot en met 2019. De reden hiervoor is dat de vennootschap partij is in een aantal juridische overeenkomsten die bij de verkoop van Essent aan RWE zijn afgesloten. Zwolle heeft een bedrag van € 776.714 ontvangen.			
Bestuurlijk belang	Gemeente Zwolle heeft via stemrecht een belang van 0,24% (4.752 aandelen). (*in vorige paragrafen werd een verkeerd aantal aandelen gehanteerd. Dit is nu aangepast. De stemverhouding was wel correct*)			
Financieel belang	1 januari 2016:	€ 47,52 (0,24% van het totale aandelenkapitaal)	31 december 2016:	€ 47,52 (0,24% van het totale aandelenkapitaal)
Toelichting	De nominale waarde per aandeel is € 0,01			
(Verwacht) Eigen Vermogen	1 januari 2016:	€ 84,8 mln. (waarvan reserves - € 16 mln.)	31 december 2016:	€ 1,4 mln. (waarvan reserves - € 16,4 mln.)
(Verwacht) Vreemd Vermogen	1 januari 2016:	€ 30,1 mln. (waarvan voorzieningen € 29,8 mln.)	31 december 2016:	€ 2.000 (waarvan voorzieningen € 0)
(Verwacht) Financieel resultaat	€ 48,9 mln. (2015) - € 430.000 (2016)			
Risico's	Buiten het bedrag dat in het General Escrow Fonds werd gehouden, zijn de verkopende aandeelhouders niet aansprakelijk voor inbreuken op garanties en vrijwaringen. Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (ongeveer € 20.000). Voor Zwolle betekent dit een maximaal risico van € 47,52.			

CSV Amsterdam B.V. - 's Hertogenbosch				
Programma				
Oorsprong verbonden partij	Op 9 mei 2014 is de naam van Claim Staat Vennootschap B.V. gewijzigd in CSV Amsterdam B.V.. De statuten zijn gewijzigd, zodat de nieuwe organisatie nu drie doelstellingen vervult: • namens de verkopende aandeelhouders van Essent een eventuele schadeclaimprocedure voeren tegen de Staat als gevolg van de WON; • namens de verkopende aandeelhouders eventuele garantieclaim procedures voeren tegen RECYCLECO B.V. ("Waterland"); • het geven van instructies aan de escrow-agent wat betreft het beheer van het bedrag dat op de escrow-rekening naar aanleiding van de verkoop Attero (in 2014) is gestort.			
Openbaar belang (doelstelling)	Afwikkelen van de verkoop van Essent aan RWE			
Resultaten beleidsvoornemens	• De Hoge Raad heeft op 26 juni 2015 arrest gewezen. De Hoge Raad heeft de Staat in het gelijk gesteld door te oordelen dat de Won niet in strijd is met het EU-recht. Met deze uitspraak van de Hoge Raad zijn de vorderingen van Essent op de Staat definitief afgewezen. Voor de vennootschap is de procedure daarmee geëindigd. • De looptijd van deze vennootschap is afhankelijk van de periode dat een eventuele schadeclaim wordt gevoerd tegen de Staat en dat claims (die door Waterland tot 5 jaar na completion (mei 2019) kunnen worden ingediend) worden afgewikkeld. Op 22 mei 2015 heeft Waterland een claim van ten minste € 9,5 mln. ingediend bij CSV Amsterdam BV. Vanwege deze claim moest het gehele in escrow geplaatste bedrag ter beschikking blijven ter afwikkeling van deze claim. Om die reden heeft de beoogde verlaging van de escrow en de uitbetaling aan de aandeelhouders niet plaatsgevonden in 2015. Voor Zwolle zou het gaan om een bedrag van € 22.800. In juni 2016 is een compromis bereikt tussen Waterland en de vennootschap voor een bedrag van € 5.464.217 over de belastingclaims tot en met de periode waarin Attero integraal onderdeel, als Essent Milieu, uitmaakte van de Essent-organisatie. Het bedrag is betaald uit het escrow fonds van € 13,5 mln.. Daarnaast is door Attero een bedrag betaald aan de vennootschap van € 3.406.063 voor de (eventuele) belastingteruggaven over deze periode. Het bedrag is toegevoegd aan de overige reserves van de vennootschap.Eventuele uitkering van dit bedrag zal uiterlijk mei 2019 plaatsvinden. • Het vermogen op de escrow-rekening is € 13,5 mln. De escrow-rekening wordt aangehouden bij de notaris. De verkopende aandeelhouders en Waterland zijn niet zonder meer gerechtigd tot het voornoemde bij een notaris in escrow gestorte bedrag. De verkopende aandeelhouders en Waterland hebben enkel een voorwaardelijke aanspraak op dat bedrag. Zodra aan de in de escrow overeenkomst opgenomen voorwaarden is voldaan, zal de notaris het desbetreffende bedrag betalen aan hetzij de CSV Amsterdam B.V. (ten gunste van de verkopende aandeelhouders van Attero), hetzij aan Waterland. Het in escrow gestorte bedrag maakt geen onderdeel van de balans van CSV Amsterdam B.V..			
Bestuurlijk belang	Gemeente Zwolle heeft via stemrecht een belang van 0,24% (4.752 aandelen). (*in vorige paragrafen werd een verkeerd aantal aandelen gehanteerd. Dit is nu aangepast. De stemverhouding was wel correct*)			
Financieel belang	1 januari 2016:	€ 47,52 (0,24% van het totale aandelenkapitaal)	31 december 2016:	€ 47,52 (0,24% van het totale aandelenkapitaal)
Toelichting	Nominale waarde per aandeel is € 0,01			
(Verwacht) Eigen Vermogen	1 januari 2016:	- € 42.000 (waarvan reserves - € 42.000)	31 december 2016:	€ 3,2 mln. (waarvan reserves € 3,2 mln.)
(Verwacht) Vreemd Vermogen	1 januari 2016:	€ 50.000	31 december 2016:	€ 162.000
(Verwacht) Financieel resultaat	- € 51.000 (2015) € 3,3 mln. (2016, voorlopige cijfers)			
Risico's	Het financiële risico is beperkt tot eventuele claims van Waterland als gevolg van garanties en vrijwaringen die door de verkopende aandeelhouders zijn afgegeven en tot het maximale bedrag (€ 13,5 mln.) op de escrow-rekening. Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (ongeveer € 20.000). Voor Zwolle betekent dit een maximaal risico van € 47,52.			

Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V. - 's Hertogenbosch				
Programma				
Oorsprong verbonden partij	Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V. had, via Energy Resourches Holding (ERH) een 50% aandeel in N.V. Elektriciteits Porductiemaatschappij Zuid-Nederland (EPZ). Dit aandeel is in 2011, na een juridisch- en een bemiddelingstraject, geleverd aan RWE, als onderdeel van de gehele verkoopprocedure van Essent aan RWE. PBE heeft nu nog een beperkt takenpakket. PBE zal de zaken afwikkelen die uit de verkoop voortkomen. Daarnaast is PBE verplichtingen aangegaan in het kader van het Convenant borging publiek belang kerncentrale Borssele (2009). Hiermee is een termijn van 8 jaar na verkoop gemoeid.			
Openbaar belang (doelstelling)	Afwikkelen van de verkoop van Essent aan RWE			
Resultaat beleidsvoornemens	Conform de koopovereenkomst kon RWE tot uiterlijk 30 september 2015 potentiële claims indienen ten laste van het General Escrow Fonds (zie Verkoop Vennootschap B.V.). RWE had op 30 september 2015 geen potentiële claims ingediend m.b.t. verkoop van het 50% belang in EPZ. Het General Escrow Fonds is in juli 2016 geliquideerd en uitgekeerd aan de aandeelhouders. Ondanks dat het escrow fonds in juli 2016 is uitbetaald en geliquideerd (zie Verkoop Vennootschap B.V.), dient de vennootschap nog in stand gehouden te worden tot en met 2019. De reden hiervoor is dat de vennootschap partij is in een aantal juridische overeenkomsten (convenanten) die bij de overdracht van EPZ aan RWE c.q. Delta zijn afgesloten.			
Bestuurlijk belang	Gemeente Zwolle heeft via stemrecht een belang van 0,24% (355.645 aandelen).			
Financieel belang	1 januari 2016:	€ 3.556 (0,24% van het totale aandelenkapitaal)	31 december 2016:	€ 3.556 (0,24% van het totale aandelenkapitaal)
Toelichting	Nominale waarde per aandeel is € 0,01			
(Verwacht) Eigen Vermogen	1 januari 2016:	€ 1,6 mln. (waarvan reserves € 83.000)	31 december 2016:	€ 1,6 mln. (waarvan reserves € 148.000)
(Verwacht) Vreemd Vermogen	1 januari 2016:	€ 118.000	31 december 2016:	€ 45.000
(Verwacht) Financieel resultaat	- € 18.000 (2015) € 65.000 (2016, voorlopige cijfers)			
Risico's	Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (€ 1.496.822). Voor Zwolle betekent dit een maximaal risico van € 3.556.			

Attero - 's Hertogenbosch				
Programma				
Oorsprong verbonden partij	In 2009 is het voormalige bedrijf Essent Milieu verzelfstandigd en verder gegaan onder de naam Attero. Attero is expert in het storten, verbranden en composteren van afval. Daarnaast richt Attero zich op de productie van duurzame energie uit afval. Attero is in 2014 verkocht aan Waterland Private Equity Investments.			
Openbaar belang (doelstelling)	Afwikkelen van de verkoop van Essent aan RWE			
Resultaten beleidsvoornemens	Bij de verkoop van Attero in 2014 is een bedrag van € 13,5 mln. euro in escrow (derdenrekening) gestort. Dit bedrag wordt beheerd door CSV Amsterdam BV. Hiermee komt een einde aan Attero als verbonden partij.			
Bestuurlijk belang	Vanwege verkoop van de aandelen heeft Zwolle geen belang meer in Attero.			
Financieel belang **Toelichting**	1 januari 2016:	n.v.t.	31 december 2016:	n.v.t.
(Verwacht) Eigen Vermogen	1 januari 2016:	n.v.t.	31 december 2016:	n.v.t.
(Verwacht) Vreemd Vermogen	1 januari 2016:	n.v.t.	31 december 2016:	n.v.t.
(Verwacht) Financieel resultaat	n.v.t.			
Risico's	n.v.t.			

NV Vitens - Zwolle				
Programma				
Oorsprong verbonden partij	Overal in ons land werden drinkwaterbedrijven opgezet; uiteindelijk telde Nederland er zo'n 220. In de jaren daarna fuseerden steeds meer drinkwaterbedrijven tot de huidige tien, waarvan Vitens er één is. Vitens bestaat in haar huidige vorm sinds 2006 en richt zich op het maken van drinkwater.			
Openbaar belang (doelstelling)	• invloed op dienstverlening en tarieven • rendement op aandelen en daarmee een duurzame belegging			
Resultaten beleidsvoornemens	Het is Vitens gelukt om in 2016 de tarieven te laten dalen. Hiermee is de gemiddelde jaarnota voor kleinverbruik gedaald van € 120 in 2015 naar € 114 in 2016. Vitens heeft hierdoor in 2016 de laagste drinkwatertarieven in Nederland. De solvabiliteit (voor uitkering dividend) is gestegen van 27,5% (2015) naar 28,1% (2016). Hiermee ontwikkeld de solvabiliteit zich verder richting de doelstelling van 30%. Vitens stelt de aandeelhoudersvergadering voor om een bedrag van € 19,4 mln. aan dividend uit te keren (40% van de winst). Dit is per aandeel € 3,36. Het bedrag is lager dan in 2016, toen € 3,83 per aandeel werd uitgekeerd over de winst van 2015.			
Bestuurlijk belang	Via stemrecht op aandelen: 0,802%. Gemeente Zwolle vertegenwoordigt de Overijsselse gemeenten tijdens de Algemene vergadering van Aandeelhouders.			
Financieel belang	1 januari 2016:	€ 46.329 (0,802% van het totale aandelenkapitaal)	31 december 2016:	€ 46.329 (0,802% van het totale aandelenkapitaal)
Toelichting	De nominale waarde per aandeel is € 1			
(Verwacht) Eigen Vermogen	1 januari 2016:	€ 471,7 mln.	31 december 2016:	€ 489,1 mln.
(Verwacht) Vreemd Vermogen	1 januari 2016:	€ 1.249,2 mln.	31 december 2016:	€ 1.242,7 mln.
(Verwacht) Financieel resultaat	€ 93,3 mln. (2015) € 82,7 mln. (2016)			
Risico's	Met een boekwaarde van € 46.329 van de aandelen en een verwachte solvabiliteit die is gegroeid naar 28,1 % per 31 december 2016, wordt het risico gering geacht. Voor 2018 zullen echter de dividendinkomsten stevig dalen. In dat jaar zal Vitens, in verband met landelijke wetgeving (WACC), een deel van haar winst over 2016 moeten teruggeven aan haar klanten via een tariefsverlaging.			

NV Wadinko - Zwolle				
Programma	2 - Economie			
Oorsprong verbonden partij	Wadinko is in 1992 ontstaan vanuit de Waterleidingmaatschappij Overijssel. De gemeente Zwolle is één van de 25 aandeelhouders. De overige aandeelhouders zijn 24 gemeenten en de Provincie Overijssel.			
Openbaar belang (doelstelling)	Het stimuleren van gezonde bedrijvigheid (vooral stuwende sectoren, zoals zakelijke dienstverlening en industrie) en daarmee de groei en het behoud van werkgelegenheid in de regio. Doelstelling is 5000 arbeidsplaatsen in 2021 bij Wadinko participaties.			
Resultaten beleidsvoornemens	In 2016 participeerde Wadinko in 5 bedrijven uit Zwolle (op een totaal van 23 participaties). Deze participaties zijn meerjarige trajecten, die soms decennialang duren.			
Bestuurlijk belang	Via stemrecht op aandelen: 4,18%.			
Financieel belang	1 januari 2016:	€10.000	31 december 2016:	€10.000
Toelichting	100 aandelen van € 100 (nominaal).			
(Verwacht) Eigen Vermogen	1 januari 2016:	€ 65.283.560	31 december 2016:	€ 65.583.560
(Verwacht) Vreemd Vermogen	1 januari 2016:	€ 0	31 december 2016:	€ 0
(Verwacht) Financieel resultaat	€ 1.500.000,waarvan €1.200.000 als dividend aan de aandeelhouders wordt uitgekeerd. Voor Zwolle komt dit neer op een dividenduitkering van € 50.000.			
Risico's	Inherent aan haar bedrijfsactiviteiten loopt Wadinko risico's. Door de interne maatregelen met betrekking tot risicobeheersing, zijn de risico's voor de aandeelhouders nihil.			

NV ROVA - Zwolle				
Programma	9 - Integraal beheer openbare ruimte			
Oorsprong verbonden partij	De Gemeente heeft in het gemeentelijk belang, in samenwerking met de overige in de Gemeenschappelijke Regeling IJssel-Vecht deelnemende gemeenten en de Regio IJssel-Vecht, ROVA op 28 mei 1996 opgedragen de gemeentelijke afvalbeheertaken en enkele reinigingstaken uit te voeren in het belang van een doelmatige, milieu hygiënisch en economisch verantwoorde verwijdering van afvalstoffen. In 2012 is afdeling Uitvoering van de Gemeente en de groenafdeling van WEZO samen onder de paraplu van ROVA gebracht.			
Openbaar belang (doelstelling)	Doelen van de deelneming: • invloed op dienstverlening, kostenniveau en tarieven. • rendement op aandelen en daarmee een duurzame belegging Met de bundeling van de vak deskundigheid van de afdeling Uitvoering van de gemeente, de inzet van WSW medewerkers en de (commerciële) deskundigheid van ROVA worden de volgende effecten beoogd: • structureel lagere kosten voor het groenonderhoud en het serviceonderhoud grijs op korte en langere termijn voor de gemeente Zwolle; • langdurige werkgelegenheid voor mensen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt; • een bijdrage aan de duurzaamheid omdat de productie en verwerking van groenafval in één hand komt • en tegemoet komen aan de ambities van het college ten aanzien van opgave gericht werken, maar tegen lagere kosten.			
Resultaten beleidsvoornemens	Doorvoeren omgekeerde inzameling cf. gemeentelijk grondstoffenplan 2012 – 2016 is afgerond. Doelstellingen zijn gehaald: minder restafval is 46 kg per inwoner (doel was 47 kg). Per 1 juli 2012 is het onderhoud van openbare ruimte overgegaan naar Rova. Dit heeft geleid tot structureel lagere kosten.Ten opzichte van de loonsom van ROVA bedraagt het SROI percentage in 2016 ruim 8%.			
Bestuurlijk belang	Via stemrecht op aandelen: huidig aandeel, aandelen A (afval) → totaal 17,19%. In 2013 heeft uitbreiding plaatsgevonden met het aandelenpakket (C) i.v.m. overgang van het onderhoud van openbare ruimte naar Rova → totaal A+C: 26,66% van de aandelen.			
Financieel belang	1 januari 2016:	1.490 aandelen A à € 113,45 nominaal. 1.225 aandelen C à € 113,45 nominaal. Achtergestelde geldlening € 2,3 mln.; rentevergoeding 8% = € 185.000	31 december 2016:	1.490 aandelen A à € 113,45 nominaal. 1.225 aandelen C à € 113,45 nominaal. Achtergestelde geldlening € 2,3 mln.; rentevergoeding 8% = € 185.000
Toelichting	Ontvangen dividenden: in 2009 € 673.000 in 2010 € 664.000 in 2011 € 1.068.000 in 2012 € 945.000 in 2013 € 1.054.000 in 2014 € 701.000 in 2015 € 723.000 in 2016 € 833.000			
(Verwacht) Eigen Vermogen	1 januari 2016:	€ 28.720.000	31 december 2016:	€ 30.720.000
(Verwacht) Vreemd Vermogen	1 januari 2016:	€ 50.280.000	31 december 2016:	€ 50.280.000
(Verwacht) Financieel resultaat	€ 4.106.000 (begroting 2016)			
Risico's	Risico bestaat uit het niet kunnen terugbetalen van achteruit gestelde lening van € 2,3 mln. en het geïnvesteerde bedrag in aandelen van € 308.000. Gezien de activiteiten van Rova (zij opereert vrijwel alleen voor gemeenten) en de financiële positie van Rova (een eigen vermogen van rond € 30 mln.) wordt het risico gering geacht.			

NV WEZO - Zwolle				
Programma	12 - Inwonersondersteuning			
Oorsprong verbonden partij	Wezo NV is ontstaan vanuit de wettelijke verplichting tot uitvoering van de Wet sociale werkvoorziening.			
Openbaar belang (doelstelling)	Uitvoering geven aan de Wet sociale werkvoorziening op basis van het Aanwijzingsbesluit van gemeente Zwolle			
Resultaten beleidsvoornemens	Gemeente Zwolle heeft alle aandelen van de vier andere, kleinere aandeelhoudende gemeenten overgenomen en is daarmee per 11 december 2015 enig aandeelhouder van Wezo NV geworden. In 2016 is gestart met de samenwerking tussen Wezo NV en de afdeling Werk, Re-integratie en Arbeidsontwikkeling van gemeente Zwolle in de uitvoering van de Participatiewet.			
Bestuurlijk belang	Gemeente Zwolle is per 11 december 2015 enig aandeelhouder.			
Financieel belang	1 januari 2016:	2330 van 2330 aandelen (100%)	31 december 2016:	2330 van 2330 aandelen (100%)
Toelichting	Maatschappelijk kapitaal : 4.500 a 1.000 nominaal Aandelen in portefeuille : 2170 Geplaatst en gestort : 2.330			
(Verwacht) Eigen Vermogen	1 januari 2016:	€ 87.000	31 december 2016:	€ 0
(Verwacht) Vreemd Vermogen	1 januari 2016:	€ 15.505.000	31 december 2016:	€ 14.698.000
(Verwacht) Financieel resultaat	Exploitatie uitvoering wsw 69.000			
Risico's	De gemeente Zwolle staat als enig aandeelhouder voor de tekorten van de Wezo holding NV afgegeven. Daarnaast staat de gemeente Zwolle garant voor de BNG leningen en de wachtgeld uitkeringen en premieafdracht voor het niet Wsw-personeel dat vóór 2001 reeds in dienst was bij de GR WEZO. Het financieel risico is groot, zie paragraaf weerstandsvermogen			

Zuiderzeehaven Ontwikkelingsmaatschappij CV en Zuiderzeehaven Beheer BV – Kampen				
Programma	2 - Economie			
Oorsprong verbonden partij	In het kader van de regionale bestuurlijke samenwerking en omdat Zwolle geen natte kavels meer kan verkopen is er gekozen voor een regionale aanpak. Inmiddels is er de Logistieke visie.			
Openbaar belang (doelstelling)	Versterking van de economische structuur van Zwolle en Kampen. De ontwikkeling van de ZZH, een watergebonden bedrijventerrein op Kampens grondgebied is één van de acties. Voor de gemeente Zwolle van groot belang omdat wij geen watergebonden bedrijventerreinen meer hebben. Daarom de gezamenlijke ontwikkeling via PPS.			
Resultaten beleidsvoornemens	In 2017 is van de 51 hectare nog 13,3 hectare te verkopen. Het betreft ca. 2,3 ha nat en ca. 11,0 ha droog. Het streven is per 2018 / 2021 alles verkocht te hebben.			
Bestuurlijk belang	Participatie is in beide gevallen 16,67% obv PPS constructie 50% publieke- en 50% private sector			
Financieel belang	1 januari 2016:	Inbreng als commanditair vennoot € 237.500 en achtergestelde lening € 0,67 mln. Deelname aandelen beherend vennoot 30 aandelen á € 100 = € 3.000.	31 december 2016:	
Toelichting	Geen opbrengst uit rente op kapitaalverstrekking en voorlopig geen dividend.			
(Verwacht) Eigen Vermogen	1 januari 2016:	€ 5.836.266	31 december 2016:	€ 7.244.424
(Verwacht) Vreemd Vermogen	1 januari 2016:	€ 4.656.156	31 december 2016:	€ 4.309.668
(Verwacht) Financieel resultaat	ca. € 14,8 mln (resultaat grondexploitatie)			
Risico's	Het risico bestaat dat in de vigerende grondexploitatie de resterende uit te geven kavels niet in de geplande looptijd (31-12-2018) worden uitgegeven. Indien dit dreigt te gebeuren, wordt in de loop van 2018 overwogen om Of de grondexploitatie per 31-12-2018 te beëindigen en de resterende gronden tegen inbrengwaarde aan kampen over te doen Of de looptijd te verlengen met drie jaar met als doel de resterende kavels alsnog te verkopen. De beheersmaatregel die is getroffen om alle kavels voor 31-12-2018 te verkopen, is inzet op extra acquisitie. Hiervoor is recentelijk een accountmanager aangetrokken.			

Port of Zwolle Coöperatie U.A.- Zwolle				
Programma	2 - Economie			
Oorsprong verbonden partij	Gemeentelijke samenwerking op het gebied van logistiek en havens, Zwolle, Kampen en Meppel. Oprichting heeft begin 2016 plaatsgevonden.			
Openbaar belang (doelstelling)	Gezamenlijke profilering en marketing, acquisitie, uniformiteit in verordening en regelgeving. Hierdoor stimuleren en vergroten ladingstromen over water.			
Resultaten beleidsvoornemens	2016 is voornamelijk gebruikt voor oprichting en vaststellen havenvisie en businessplan.			
Bestuurlijk belang	Alle partners zijn voor 1/3 aandeelhouder in de coöperatie.			
Financieel belang	1 januari 2016:	1/3	31 december 2016:	1/3
Toelichting	Alle drie de deelnemers dragen 75.000,-- per jaar bij aan de exploitatie			
(Verwacht) Eigen Vermogen	1 januari 2016:	€ 0	31 december 2016:	€ 0
(Verwacht) Vreemd Vermogen	1 januari 2016:	€ 0	31 december 2016:	€ 0
(Verwacht) Financieel resultaat	€ 0			
Risico's	Maximaal ten hoogte van de financiële bijdrage. Het is een organisatie in oprichting waar nog diverse onderdelen ingebed moeten worden met bijhorende risico's. Daarom is er per fase een go/no go moment opgenomen.			

Stichtingen en verenigingen

Stichting administratiekantoor Dataland - Gouda				
Programma				
Oorsprong verbonden partij	DataLand is een initiatief van en voor gemeenten. Het doel van DataLand is het realiseren van een landelijke voorziening die leidt tot het breder toegankelijk maken van gegevens uit het gemeentelijke informatiedomein voor de publieke en private markt. Per brief van 13 april 2001 adviseert de Vereniging van Nederlandse Gemeenten aan gemeentebesturen - mede in het licht van de zeer lage eenmalige kosten - deel te nemen aan de activiteiten van Dataland.			
Openbaar belang (doelstelling)	Dataland verzorgt de toegankelijkheid van gemeentelijke vastgoedinformatie voor marktpartijen in Nederland. Dataland faciliteert het Gemeentelijk Geo Beraad; een bestuurlijk podium voor gemeentelijke standpunten op het terrein van de ruimtelijke informatie. En verzorgt een verbinding tussen gemeenten, VNG en KING.			
Resultaten beleidsvoornemens	Voor 2016 waren er geen specifieke beleidsvoornemens			
Bestuurlijk belang	Zwolle is als een van de 400 deelnemende gemeenten als participant vertegenwoordigd in de certificaathoudersvergadering			
Financieel belang	1 januari 2016:	59.422 certificaten van aandelen Dataland B.V. à € 0,10	31 december 2016:	59.422 certificaten van aandelen Dataland B.V. à € 0,10
Toelichting	Dienstenovereenkomst voor aanlevering gebouwgegevens. 20% van de opbrengst die Dataland maakt op door Zwolle aangeleverde gegevens komt ten gunste van de algemene middelen.			
(Verwacht) Eigen Vermogen	1 januari 2016:	€ 948.912	31 december 2016:	€ 846.646
(Verwacht) Vreemd Vermogen	1 januari 2016:	€ 0	31 december 2016:	€ 0
(Verwacht) Financieel resultaat	- € 102.266			
Risico's	Het financieel risico is laag en beperkt zich tot het in certificaten geïnvesteerde bedrag. Het betreft een eenmalige storting. Er zijn geen jaarlijkse kosten aan deelname verbonden. Verstrekking van gegevens aan afnemers vindt plaats tegen verstrekkingskosten. Deze inkomsten worden door DataLand gebruikt om de drieledige taken van de organisatie – een stichting zonder winstoogmerk – uit te voeren. Jaarlijks wordt een vergoeding aan deelnemende gemeenten uitgekeerd voor het leveren van de gemeentelijke gegevens. Het eventuele overschot aan inkomsten wordt daarnaast aan certificaathoudende gemeenten uitgekeerd.			

Coöperatieve vereniging Dimpact UA – Enschede				
Programma	16 - Bestuur en dienstverlening			
Oorsprong verbonden partij	Sinds 2005 is Zwolle lid van de coöperatieve verenging Dimpact. Een vereniging met als doel het gezamenlijk inkopen van dienstverleningssoftware. Deze doelstelling is inmiddels uitgebreid met het thema standaardisatie van overheidsdienstverlening.			
Openbaar belang (doelstelling)	Vereenvoudigen en verbeteren van digitale (dienstverlenings)processen en digitale aanvragen. Verbeteren digitale dienstverlening.			
Resultaten beleidsvoornemens	Lidmaatschap van de vereniging Dimpact houdt in dat voor een vaste prijs gebruik kan worden gemaakt van een aantal softwarepakketten ter ondersteuning van digitale dienstverlening en bedrijfsvoering. Hieronder valt het KCS systeem, zaaksysteem, DMS/RMA, mid-office suite en Burgerzakenmodules. Ook realisatie van koppelingen tussen deze geïntegreerde suite met bijv. MijnOverheid Berichtenbox, de basisregistraties en overige bronnen uit de GDI valt hieronder. Hosting van de suite, beheer en onderhoud is hierbij inbegrepen, evenals doorontwikkeling van de systemen om aan te kunnen sluiten bij de wijzigende eisen aan de digitale overheid. Verder zit in het lidmaatschap inbegrepen de kosten voor het regiebureau Dimpact. Verder inbegrepen is zijn licenties voor een kennisbank voor het KCC(SDU), content search engine (My-lex) en het gebruik van het standaard website moedersjabloon. Het Dimpact bureau organiseert verder kennisevents die gratis toegangelijk zijn voor de leden en waar kennis over relevante onderwerpen (van informatiebeveiliging tot standaardisatie van overheidsdienstverlening) kan worden gehaald en gedeeld. In 2017 wil Dimpact de praktijkervaring van op grote schaal samenwerken tussen gemeenten inzetten om als landelijke proeftuin te fungeren voor VNG/KING. Dit om bij te dragen aan het realiseren van de Digitale Agenda 2020.			
Bestuurlijk belang	De vereniging is afgelopen jaar met twee leden uitgebreid en telt nu 33 lid gemeenten. Zwolle levert afvaardiging in kerngroep, stuurgroep, expert- en werkgroepen.			
Financieel belang	1 januari 2016:	€ 0	31 december 2016:	€ 0
Toelichting	Contributie van € 570.000 per jaar			
(Verwacht) Eigen Vermogen	1 januari 2016:	€ 608.000	31 december 2016:	€ 675.000
(Verwacht) Vreemd Vermogen	1 januari 2016:	€ 2.205.000	31 december 2016:	€ 2.350.000
(Verwacht) Financieel resultaat	67.000			
Risico's	Risico wordt gering geschat Het vreemd vermogen bestaat uit kortlopende schulden waaronder handelscrediteuren, sociale premies, belastingen en vooruit gefactureerde omzet. De genoemde bedragen zijn slechts voorlopige schattingen. De jaarrekeningen dienen nog te worden gecontroleerd en goedgekeurd door een externe accountant.			

Paragraaf 4 Lokale heffingen

Op basis van de uitgangspunten van de begroting 2016 is een algemene inflatiecorrectie op de gemeentelijke tarieven en belastingen toegepast van -0,25%. Voor de meeste tarieven betekent dit dat de algemene inflatiecorrectie is toegepast. De volgende tarieven kennen een afwijkende tariefsaanpassing:

- De sporttarieven zijn verhoogd met 20% (in verband met extra verhoging vanwege de bezuinigingstaakstelling)
- Voor de baatbelasting is de tariefstelling niet aan de orde
- De tarieven toeristenbelasting zijn niet verlaagd met inflatiepercentage
- De tarieven voor de begraafplaatsrechten zijn niet verlaagd met inflatiecorrectie
- De tarieven voor parkeerbelasting (parkeren bij parkeerapparatuur) zijn met € 0,20 per uur verhoogd
- De tarieven leges zijn niet verlaagd met de inflatiecorrectie van -0,25%, met uitzondering van de tarieven voor gebruiksvergunningen, gedoogbeschikkingen en ondergrondse leidingen.
- Dwangsom voor afhalen van een fiets bij AFAC is niet aangepast

Woonlastenontwikkeling
De OZB tarieven zijn verlaagd met 0,25%.
De tarieven voor afvalstoffenheffing zijn verlaagd met 1,35% en bedragen in 2016:

- € 212,48 voor een éénpersoonshuishouden
- € 265,60 voor een meerpersoonshuishouden.

Het tarief voor de rioolrechten is met 2,0% verhoogd en bedraagt voor 2016 € 107,89.

Woonlastendruk	WOZ-waarde woning			
	€ 150.000		€ 250.000	
Soort huishouden	**2015**	**2016**	**2015**	**2016**
Huurder 1 persoonshuishouden	215,38	212,48	215,38	212,48
Huurder meer persoonshuishouden	269,23	265,60	269,23	265,60
Eigenaar/bewoner 1 persoonshuishouden	520,80	519,12	653,90	651,62
Eigenaar/bewoner meer persoonshuishouden	574,65	572,24	707,75	704,74

Gerealiseerde opbrengst gemeentelijke tarieven 2015 (bedragen x € 1.000)	rekening 2015	begroting 2016	rekening 2016	
1. Onroerende zaakbelasting	35.465	35.687	36.143	
2. Baatbelasting	-2	2	1	
3. Precariobelasting	308	415	495	
4. Toeristenbelasting	142	102	152	
5. Leges Juridische zaken en veiligheid (APV)	145	190	125	
6. Leges Burgerzaken	1.303	1.343	1.456	2)
7. Bouwleges	3.188	2.750	3.288	
8. Gebruiksvergunningen	8	26	14	
9. Havengelden	425	433	429	
10. Warenmarktrechten	217	250	217	
11. Rioolrechten	6.448	6.674	6.849	1)
12. Begraafplaatsrechten	772	875	1.119	1)
13. Parkeergelden	6.916	7.546	7.452	1)
14. Afvalstoffenheffing/reinigingsrechten	13.584	13.394	13.319	1)
15. Fiscalisering parkeerboetes	670	700	741	1)
16. Sporttarieven	847	963	961	
17. Overige leges/rechten	299	211	382	
Totaal opbrengst gemeentelijke tarieven	**70.735**	**71.561**	**73.143**	

1) Deze tarieven hebben zowel op begrotings-, als op rekeningsbasis een kostendekkendheid van 100%. Voor het onderdeel parkeergelden en fiscalisering parkeerboetes geldt een taakstellende winstafdracht. Verschillen worden verrekend met de egalisatiereserves.
2) De opbrengsten rijksleges zijn buiten beschouwing gelaten, i.v.m. afdracht aan het rijk.

Toelichting op opbrengst van de gemeentelijke tarieven:
De werkelijke opbrengst uit tarieven is ruim € 1,5 mln. hoger dan begroot. Dit is met name het gevolg van meer opbrengsten uit OZB, bouwleges, rioolrechten en begraafplaatsrechten en overige lege/rechten (AFAC en Kabels en leidingen). De motivering van de meer- en minderopbrengsten is opgenomen in de financiële toelichting op de betreffende programma's.

Kwijtschelding
Vanaf 01-01-2014 voert GBLT de kwijtschelding voor de gemeente Zwolle uit.
Voor mensen met de laagste inkomens bestaat de mogelijkheid van een gehele of gedeeltelijke kwijtschelding van de geheven belasting. Dit is het geval als aan de voorwaarden voor kwijtschelding van de invorderingswet is voldaan. De gemeente Zwolle hanteert de 100% bijstandsnorm. Dit is het wettelijk maximum. Ook is het voor ZZP-ers mogelijk om voor kwijtschelding in aanmerking te komen. Daarnaast wordt er vanaf 2016 rekening gehouden met de kosten van kinderopvang. In 2016 zijn er 5.390 aanvragen ontvangen waarvan 3.893 volledige toewijzingen en 140 verzoeken nog in behandeling. De verwachte uitgaven 2016 voor kwijtschelding bedragen € 827.000.

Wet Waardering Onroerende Zaken (WOZ).
De herwaarderingsronde 2016 had als waardepeildatum 01-01-2015. Net als in voorgaande jaren zijn de objecten, woningen en niet woningen, modelmatig gewaardeerd. Dit wil zeggen dat bij het waarderen gebruik gemaakt wordt van recente verkoopcijfers. Daarnaast zijn de waarden van niet woningen afhankelijk van de verhuurprijzen van de panden.

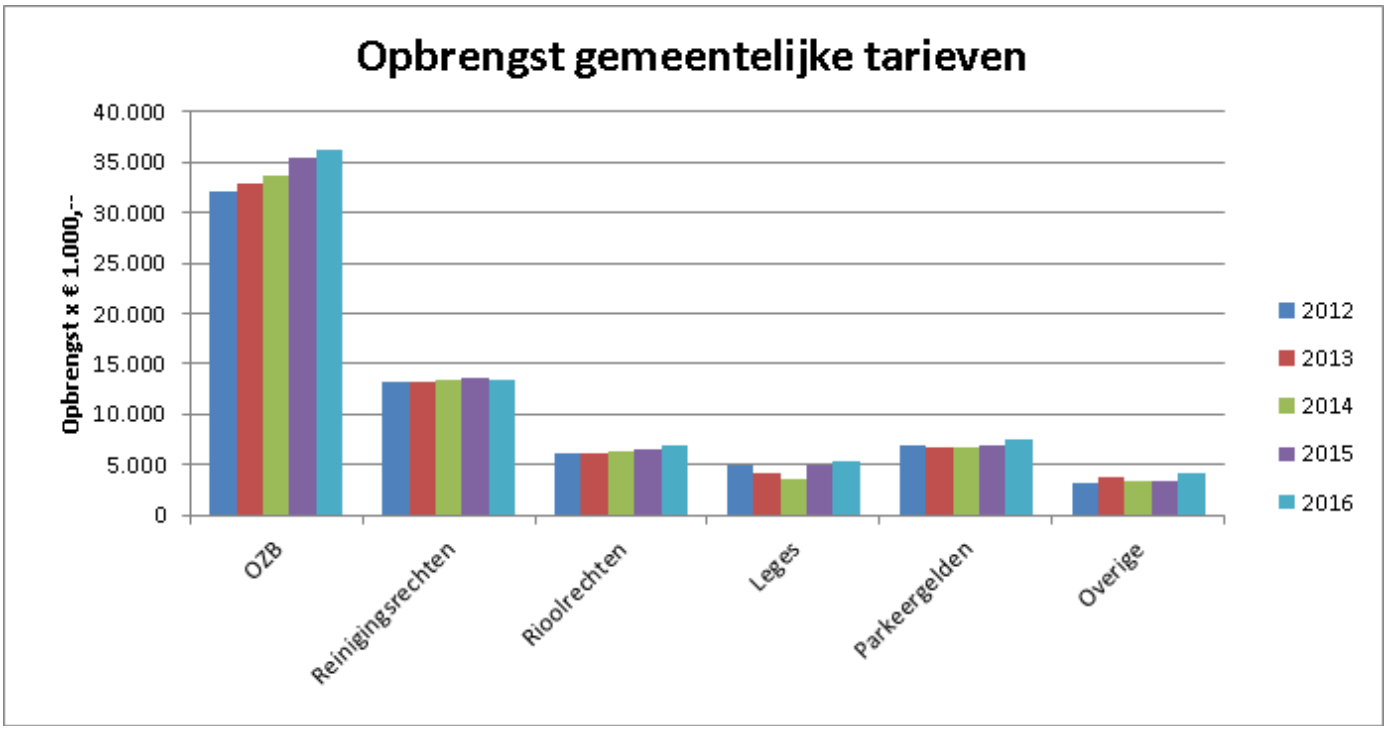

Paragraaf 5 Financiering

Algemene ontwikkelingen

2016 is in grote mate onvoorspelbaar gebleken. Twee opvallende momenten in het afgelopen jaar vielen in het bijzonder op. Ten eerste op 23 juni de uitslag van het referendum over een Brexit. De Britten kozen ervoor zich af te scheiden van de EU. Ten tweede in november de uitslag van de Amerikaanse presidentsverkiezingen. Deze gebeurtenissen leidde op korte termijn tot heftige reacties op de financiële markten. Meer van "structurele" invloed was het besluit van de Europese Centrale Bank (ECB) in maart 2016 om op grote schaal (staats)obligaties, analoog aan de Verenigde Staten van Amerika eerder, te gaan opkopen. Met als doelen deflatie tegen te gaan / inflatie aan te jagen tot dichtbij, maar beneden de 2%, het lange renteniveau te drukken en de economie verder te stimuleren. Dit programma is eind 2016 verlengd tot voorlopig eind 2017.

Waar marktverkenningen aangaven dat de korte rente in Europa dicht bij 0% zou uitkomen in 2016 en dat partijen moesten betalen om geld te mogen stallen bij de ECB is dat bijzonder goed uitgekomen. De officiële depositorente werd zelfs verlaagd naar exact 0%. Om geld te kunnen stallen bij de ECB moesten partijen zelfs 0,4% betalen. De verwachting voor 2017 is dat de banken het gehele jaar minimaal 0,4% dienen te betalen om geld te mogen stallen bij de ECB. In onze primaire begroting 2016 hadden wij voorzichtigheidshalve rekening gehouden met een korte rente van 1,5%. In werkelijkheid hebben we gemiddeld ruim 0,37% ontvangen op onze korte leningen. Voor heel 2017 verwachten wij nu een negatieve rente voor onze korte leningen.

De 10-jaarsrente stond eind 2016 op 0,87% en begin 2016 was dat 1,0%. In het verloop van het jaar zijn er forse bewegingen geweest in het verloop van deze rente. Ter illustratie, op enig moment in het jaar kon de Nederlandse Staat een 10-jaars lening afsluiten tegen een negatieve rente! Wij hadden in onze primaire begroting 2016 rekening gehouden met een langlopende rente van 2%. Onze verwachting voor 2017 is nu een bandbreedte tussen de 0,7% en 1,5%.

Sinds 2013 is Schatkistbankieren ingevoerd als onderdeel van de Wet Financiering decentrale overheden (Fido). Kort samengevat houdt dit in dat gemeenten overtollige liquide middelen bij de schatkist van het Rijk moeten stallen. Verderop in deze paragraaf is een tabel opgenomen over dit onderwerp. In die tabel staat dat wij binnen de kaders van de wet hieraan uitvoering hebben gegeven. In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing zijn enkele kengetallen met betrekking tot de schuldontwikkeling opgenomen.

Risicobeheer

Renterisicobeheer
Renterisico over de vlottende schuld
De kasgeldlimiet bepaalt het bedrag waarvoor gemeenten maximaal kortlopende leningen (korter dan 1 jaar) mogen aangaan. Het maximum wordt volgens de Wet fido berekend op basis van een vast percentage (8,5%) van het begrotingstotaal per 1 januari. Voor 2016 hadden we de kasgeldlimiet berekend op € 41,3 miljoen.
Zolang de korte rente lager is dan de rente voor langere looptijden streven wij ernaar de kasgeldlimiet optimaal te benutten. Het Treasurycomité heeft spelregels afgesproken voor het moment waarop we korte schuld omzetten in lange schuld (consolideren). Daarbij spelen de rentevisie en de liquiditeitsprognose een belangrijke rol.

Kasgeldlimiet (bedragen x € 1 mln)	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Netto vlottende schuld (+) / vlottende middelen	50,355	29,127	28,639	32,541
Kasgeldlimiet	41,262	41,262	41,262	41,262
Ruimte onder limiet	-9,093	12,134	12,622	8,720

In het eerste kwartaal van 2016 is de kasgeldlimiet overschreden. Deze overschrijding is, conform Wet Fido, toegestaan. Nadien zijn we ruim binnen de kasgeldlimiet gebleven.

Renterisico over de vaste schuld
Voor het renterisico over het begrotingstotaal geldt een norm van maximaal 20% per jaar. Dit houdt in dat wij in enig jaar niet meer dan een bedrag ter grootte van 20% van het begrotingstotaal aan herfinanciering dan wel renteherziening mogen hebben. Dat maximum percentage is door het Rijk ingesteld om een enigszins stabiele rentelast over de jaren te bewerkstelligen. In het overzicht hieronder ziet u gegevens over de renterisiconorm voor onze gemeente over de jaren 2016-2020.

RENTERISICO OP VASTE SCHULD VERSUS RENTERISICONORM							
			Begroot	Realisatie	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot
nr.	Omschrijving		2016	2016	2017	2018	2019	2020
		Berek.	x € 1.000	x € 1.000	x € 1.000	x € 1.000	x € 1.000	x € 1.000
	Renterisico							
1a	Renteherziening op vaste schuld o/g		2.657		10.000	6.000	3.000	15.000
1b	Renteherziening op vaste schuld u/g		2.657	1.015	812	609	406	203
2	Per saldo renteherziening op vaste schuld	1a - 1b	0	-1.015	9.188	5.391	2.594	14.797
3	Betaalde aflossingen (netto)		37.738	37.738	35.240	12.243	18.245	2.248
4	**Renterisico op vaste schuld**	2 + 3	**37.738**	**36.723**	**44.428**	**17.634**	**20.839**	**17.045**
	Renterisiconorm							
5	Begrotingstotaal		480.000	485.429	470.000	470.000	470.000	470.000
6	Percentage renterisiconorm volgens ministeriële regeling		20%	20%	20%	20%	20%	20%
7	**Renterisiconorm**	5 * 6	**96.000**	**97.086**	**94.000**	**94.000**	**94.000**	**94.000**
8	**Ruimte onder renterisiconorm**	7 - 4	**58.262**	**60.363**	**49.572**	**76.366**	**73.161**	**76.955**
	ofwel renterisico in percentage van begrotingstotaal	4 / 5	**7,86%**	**7,57%**	**9,45%**	**3,75%**	**4,43%**	**3,63%**

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat de renterisiconorm in 2016 niet is overschreden. Ook voor de komende jaren wordt geen overschrijding verwacht. Naast deze norm kijken we naar de meerjarige financieringsbehoefte om de looptijd van nieuwe langlopende leningen te bepalen.

Kredietrisico op verstrekte geldleningen	Restant vordering		Restant vordering	
(bedragen x € 1.000)	Per 1-1-2016		Per 31-12-2016	
	Absoluut	**%**	**Absoluut**	**%**
Risicogroep				
(hoe lager in de rij des te groter risico)				
Gemeenten / provincies	1.043	1,88%	782	2,21%
Woningcorporaties	18.805	33,86%	15.100	42,65%
Semi-overheidsinstellingen	2.263	4,08%	2.133	6,02%
Startersleningen via het SVN	3.394	6,11%	3.020	8,53%
Bijstandsleningen	2.898	5,22%	3.050	8,62%
Overheid geliëerde bedrijven	7.007	12,62%	4.833	13,65%
Karakter publieke taak	17.669	31,82%	4.403	12,43%
Niet publieke taak	2.451	4,41%	2.086	5,89%
TOTAAL	**55.531**	**100,00%**	**35.407**	**100,00%**

De verstrekte geldleningen zijn oplopend gerangschikt naar risico, waarbij alle verstrekte leningen binnen de toegestane kredietrisico's vallen. De verstrekte leningen voldoen aan de eisen gesteld door de Wet Fido en het Treasurystatuut of zijn expliciet door uw raad goedgekeurd. Dit laatste geldt met name voor de verstrekte leningen in de entiteiten met een publiek karakter en de entiteiten met een niet publieke taak. Er heeft een grote mutatie in de uitzettingen met karakter publieke taak plaatsgevonden. Deze heeft te maken met de terugkoop van de brandweerkazerne Marsweg zoals dat juridisch was vastgelegd en daar tegenover de aflossing van de verstrekte lening die ermee verband hield.

Langlopende beleggingen (langer dan 1 jaar) mogen alleen bij de instellingen met een minimale AAA-rating plaatsvinden. Hierbij dient rekening gehouden te worden met de kaders vanuit de Wet Schatkistbankieren.

Risico op gemeentegaranties (bedragen x € 1 mln.)	Restant bedrag per 1-1-2016	Restant bedrag per 31-12-2016
	Absoluut	**Absoluut**
· Diverse garantstelling	1.944	1.854

In tabel 10 is een overzicht opgenomen van de gewaarborgde geldleningen per 31-12-2016 met een toelichting en risicobeschrijving.

Gemeentefinanciering

Financieringspositie
Op financieringspositiebasis van de voorliggende rekening is de behoefte aan financieringsmiddelen uitgekomen op € 535 mln. wegens (netto-) investeringen in materieel, aankopen van gronden en gebouwen en uitvoering van projecten, waaronder grondexploitaties. Dit wijkt ongeveer € 28 mln. af ten opzichte van de begroting.

Interne financieringsmiddelen, reserves en voorzieningen tezamen met reeds in eerdere jaren aangetrokken langlopende leningen bedroegen € 417 mln. Derhalve is er op rekeningbasis een financieringstekort van
€ 118 mln., waarin is voorzien middels € 45 mln. nieuwe leningen, € 45 mln. leverancierskrediet en € 33 mln. aan kortlopende leningen. Het verschil leidt tot een positief rekening-courant saldo van € 5 mln..

In de begroting 2016 hadden wij rekening gehouden met een lening van € 10 mln. die we nog in 2015 zouden aantrekken en voor 2016 hadden we rekening gehouden met een bedrag van 50 mln. aan nieuwe leningen. Uiteindelijk is de lening in 2015 niet nodig geweest en hebben we € 45 mln. nieuwe leningen in 2016 aangetrokken. Met name enige vertragingen in investeringen, zijn reden voor deze afwijkingen. Daarnaast zagen we binnen de grondexploitaties ook achterblijvende investeringen en iets meer verkopen dan begroot.
Om de totale schuldpositie te beschouwen dienen korte leningen, lange leningen en de positie in rekening-courant samen genomen te worden. Dit tezamen gezien is onze schuld in 2016 met ongeveer € 9 mln. afgenomen.

Financieringsbehoefte en -bronnen per 31 december van genoemd jaar (bedragen x € 1 mln.)

	2012	2013	2014	2015	2016
Financieringsbehoefte:					
- Boekwaarde investeringen en verstrekte geldleningen	424	418	406	426	424
- Onderhanden werk / grondexploitaties .	176	84	74	69	64
- Nog niet in exploitatie genomen gronden (NNIEGG)	44	64	63	63	63
- Af: algemene voorziening Vastgoed	*-108*	*-25*	*-27*	*-30*	*-16*
Totaal financieringsbehoefte	**536**	**541**	**517**	**528**	**535**
Financieringsmiddelen:					
Langlopende financiering:					
- Reserves, voorzieningen en waarborgsommen	135	137	135	128	155
- Langlopende geldleningen	341	334	325	303	307
	476	471	460	431	461
Kortlopende financiering:					
- Netto leverancierskrediet	35	50	37	58	45
- Kortlopende geldleningen	54	25	26	33	33
- Rekening-courant saldo				8	*-5*
- Afronding	*-28*	*-5*	*-6*	*-2*	
	61	70	57	97	73
Totaal financieringsmiddelen	**537**	**541**	**517**	**528**	**535**

Met ingang van 2016 zijn de BBV-regels (Besluit begroting en verantwoording) aangepast met betrekking tot de post Nog niet in exploitatie genomen gronden (NNIEGG). Deze dient voortaan onder de vaste activa te worden gerubriceerd. Voor de vergelijkende cijfers hebben wij deze post in bovenstaand overzicht nog apart genoemd.

Leningenportefeuille opgenomen gelden (exclusief bijstandsleningen)

Mutaties portefeuille opgenomen leningen (excl. bijstandsleningen)	Begroting 2016		Rekening 2016	
	Bedrag (x € 1 mln.)	**Gemiddelde rente**	**Bedrag (x € 1 mln.)**	**Gemiddelde rente**
Stand per 1 januari 2016	310,9	3,13%	300,9	3,11%
· Nieuwe leningen	50,0	2,50%	45,0	0,82%
· Reguliere aflossingen	-38,9	2,26%	-38,9	2,26%
· Vervroegde aflossingen			-2,7	3,79%
· Renteherziening oud	2,7	3,79%		
· Renteherziening nieuw	2,7	2,37%		
Stand per 31 december 2016	321,9	3,12%	304,3	2,87%

Er bleek in 2015 € 10 mln. minder nodig dan ten tijde bij het opstellen van de begroting 2016 was bedacht, vandaar de lagere beginstand. In 2016 zelf bleek dat we uiteindelijk ook voor € 5 mln. minder aan nieuwe lange leningen nodig hadden dan was begroot. Deze € 45 mln. aan nieuwe leningen zijn tegen een gemiddeld percentage van 0,82% afgesloten. Dit zijn fors lagere percentages dan was begroot. Daarnaast zijn twee door verstrekte leningen aan een woningbouwcorporatie, waar een renteherziening aan de orde was, uiteindelijk vervroegd afgelost voor een bedrag van € 2,7 mln.. Door bovenstaande opsomming is de gemiddelde rente ultimo 2016 gedaald naar 2,87%.

Risico swap
Wegens een stelselwijziging in de boekhoudvoorschriften voor gemeenten in 2014 behoeft er sindsdien geen voorziening te worden gevormd voor de eventuele negatieve marktwaarde van de swap. De lening in combinatie met de swap is, net zoals in 2015, in bovenstaand overzicht leningportefeuille opgenomen. Overigens is de marktwaarde van de swap per ultimo 2016 € 7.187.438,-- negatief.

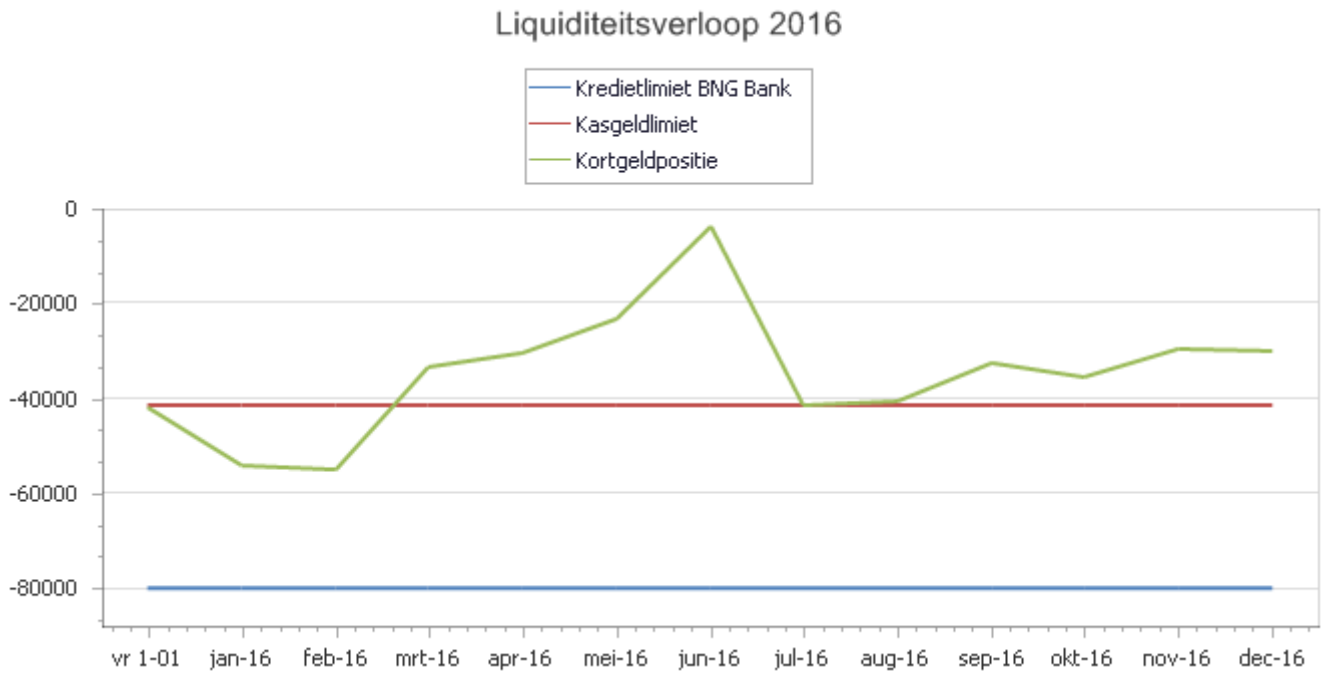

Door het aantrekken van 1 lange lening van € 15 mln. eind eerste kwartaal zijn we na het eerste kwartaal weer binnen de kasgeldlimiet geraakt. In de tweede helft van het jaar hebben we nog 3 leningen van elk € 10 mln. aangetrokken om uiteindelijk ook het derde en vierde kwartaal binnen de kasgeldlimiet te blijven. De piek eind juni in het liquiditeitsverloop valt te verklaren door de teruggaaf uit het BTW-compensatiefonds.

Leningportefeuille uitgezette leningen (exclusief bijstandsleningen en startersleningen)

Mutaties portefeuille verstrekte leningen (excl. startersleningen en bijstandsleningen)	Begroting 2016		Rekening 2016	
	Bedrag (x € 1 mln.)	**Gemiddelde rente**	**Bedrag (x € 1mln.)**	**Gemiddelde rente**
Stand per 1 januari 2016	47,3	3,72%	49,2	3,58%
· Nieuwe uitgezette leningen				
· Reguliere aflossingen	-16,1	2,50%	-16,4	2,44%
· Vervroegde aflossingen			-3,5	4,83%
· Renteherziening (oud percentage)	2,7	3,79%		
· Renteherziening (nieuw percentage)	2,7	2,37%		
Stand per 31 december 2016	31,3	4,23%	29,3	4,05%

In de reguliere aflossingen zit de aflossing van de verstrekte lening in verband met de brandweerkazerne Marsweg. Wij hebben deze contractueel teruggekocht zodat zij de door ons daarvoor eerder verstrekte lening konden terugbetalen. Daarnaast is er door Enexis een deel van de verstrekte achtergestelde lening vervroegd terugbetaald. Als laatste heeft een woningbouwcorporatie geen gebruik gemaakt van haar recht om voor twee leningen een renteherziening overeen te komen, deze zijn beide door haar vervroegd afgelost.

Treasuryresultaat

Doordat er enerzijds middels een rente-omslag methodiek rente wordt toegerekend aan de vaste activa en aan de voorraad gronden en anderzijds aan bepaalde reserves/voorzieningen rente wordt vergoed en de externe werkelijke rentekosten afwijken van de begrote kosten ontstaat er een renteresultaat. Per saldo is dit resultaat
€ 142.434 gunstiger dan bij de laatste Berap gemeld. Het voordeel is een mix van ontvangen rente op korte leningen, bespaarde rente op langlopende leningen en lagere overige kosten treasury. Hieronder is een gecomprimeerd overzicht van het totale treasuryresultaat opgenomen.

Gecomprimeerd overzicht renteresultaat in kader Rekening 2016	
LASTEN:	
- Verschuldigde rente (gem. 2,788% ultimo 2016) voor opgenomen leningen met looptijd > 1 jaar tbv. Algemene- en Projectfinanciering	8.355.697
- Verschuldigde rente (gem. 4,166% ultimo 2016) voor opgenomen leningen met looptijd > 1 jaar tbv. Doorlening	891.021
- Vergoede rente voor belegde reserves / voorzieningen	609.824
- Diverse lasten Treasury, waaronder kosten geldmakelaars, heffingsrentes e.d.	26.593
	9.883.135
BATEN:	
- Ontvangen rente wegens kapitaalverstrekking voor gedane investeringen	18.613.747
- Ontvangen rente (2,100%) wegens kapitaalverstrekking voor bouwgrondexploitaties vastgoed	1.456.121
- Ontvangen rente (0,372%) voor aangetrokken financieringsmiddelen met een looptijd < 1 jaar	124.387
	20.194.255
TOTAAL RENTERESULTAAT (voordelig)	**10.311.120**

Schatkistbankieren

Schatkistbankieren houdt in dat gemeenten overtollige middelen in de schatkist moeten onderbrengen. Een beperkte hoeveelheid geld mag de gemeente op haar eigen bankrekeningen aanhouden. Dit bedrag wordt bepaald op basis van het begrotingstotaal van een gemeente in een jaar. 0,75% van dat begrotingstotaal tot
€ 500 mln. en 0,2% over het eventueel hogere bedrag mag gemiddeld per kwartaal buiten de schatkist blijven.

In onderstaande tabel wordt hierover gerapporteerd.

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)					
		Verslagjaar			
1)	Drempelbedrag	**3.641**			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
2)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's-Rijks schatkist aangehouden middelen	2.381	2.849	2.143	2.140
(3a) = (1)>(2)	Ruimte onder het drempelbedrag	1.259	792	1.498	1.501
(3b) = (2)>(1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-
(1) Berekening drempelbedrag					
		Verslagjaar			
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	485.429			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	485.429			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	-			
(1) = (4b) * 0,0075 + (4c) * 0,002 met een minimum van € 250.000	Drempelbedrag	3.640,718			
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's-Rijks schatkist aangehouden middelen					
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's-Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	216.693	259.270	197.134	196.848
(5b)	Dagen in het kwartaal	91	91	92	92
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's-Rijks schatkist aangehouden middelen	2.381	2.849	2.143	2.140

Vanwege het feit dat wij de administratie voor BVO Jeugdzorg voeren zouden wij een iets hogere drempel mogen toepassen. Deze is hier nu verder niet opgenomen omdat we al ruimschoots binnen ons eigen drempelbedrag zijn gebleven.

Paragraaf 6 Grondbeleid

Kaders grondbeleid
Er is uitvoering gegeven aan de door de raad vastgestelde Nota Grondbeleid 2009 - 2013 die vanaf het begrotingsjaar 2017 over zal gaan in de **paragraaf grondbeleid.** Deze paragraaf grondbeleid zal de komende jaren verder worden ingevuld en aangescherpt.

Visie op het grondbeleid
De hoofddoelstelling van het grondbeleid blijft onveranderd: grondbeleid ondersteunt de ruimtelijke ontwikkeling van de stad. De missie is om direct en indirect met inzet van financiële en juridische instrumenten bij te dragen aan een evenwichtige en duurzame ontwikkeling van Zwolle. En daarmee een bijdrage te leveren aan een (combinatie van) maatschappelijke en financiële meerwaarde. Wij streven daarbij naar een zogenaamd situationeel grondbeleid. Dat wil zeggen afhankelijk van de concrete situatie bepalen we onze werkwijze en rolneming.
Dat vraagt om een integraal handelingsperspectief. Dit moet ruimte en tegelijkertijd ook richting bieden. Zodoende kunnen wij per initiatief/project beredeneerd kiezen welk type beleid wordt gevoerd. Hierbij maken we gebruik van een menukaart. Naast inhoudelijke beleidskaders is het reëel dat ook expliciet financiële kaders meesturend zijn. Er zijn immers grote financiële belangen gemoeid met bijvoorbeeld al ingenomen grondposities. Zaken kunnen dus sterk verschillen al naar gelang een nieuwe situatie zich aandient waarbij de gemeente geen grond heeft versus een situatie waarbij de gemeente wel grond heeft. Bij het situationeel selecteren van een ontwikkelstrategie voor een specifiek project/gebied zijn de parameters ‘doel/prioriteit’ en ‘grondposities’ nuttig. De eerste wordt bepaald vanuit diverse strategische beleidskaders zoals bijvoorbeeld een omgevings-, ontwikkelings- of gebiedsvisie. De tweede wordt bepaald vanuit de feitelijke financiële en juridische grondpositie.

De nieuwe wet- en regelgeving BBV per 1-1-2016 heeft forse invloed gehad op de resultaten van de grondexploitaties. Deze zijn nu voor het eerst in de jaarrekening opgenomen.

Hoe wordt het grondbeleid uitgevoerd
In het Meerjaren Perspectief Vastgoed (MPV) wordt jaarlijks gerapporteerd over de behaalde resultaten, de toekomstige ontwikkelingen en de financiële positie.

In onderstaande tabel staan de projecten opgenomen in de MPV 2017.

In exploitatie genomen		boekwaarde	Nog te realiseren		Exploitatieresultaat		eind
gronden		per 1-1-2017	kosten	opbrengsten	Startwaarde	+ / -	jaar
Woningbouw							
67	Oude Mars	€ 4.885.393	€ 9.050.543	€ 24.814.084	€ 7.177.139-	winst	2037
119	Kraanbolwerk	€ 3.217.621-	€ 6.099.607	€ 2.552.834	€ 298.123	verlies	2021
129	Bagijneweide	€ 316.174-	€ 85.518	€ -	€ 226.133-	winst	2017
133	Stinspoort	€ 990.896	€ 682.196	€ 2.063.518	€ 367.907-	winst	2019
19/197	Stadshagen I en II	€ 15.611.964	€ 71.079.057	€ 87.591.876	€ 753.795-	winst	2025
283	Langenholterweg	€ 358.512	€ 658.277	€ 1.009.654	€ 6.858	verlies	2018
337	Krasseknarren	€ 123.906	€ 618.271	€ 1.624.393	€ 847.958-	winst	2018
Subtotaal woningbouw		**€ 18.436.876**	**€ 88.273.469**	**€ 119.656.358**	**€ 9.075.590-**	**winst**	
Bedrijventerreinen en kantoren							
11	Marslanden Zuid	€ 501.248-	€ 571.768	€ 1.054.782	€ 909.305-	winst	2020
21	Hessenpoort	€ 48.886.614	€ 30.087.546	€ 200.742.707	€ 71.339.570-	winst	2043
57	Voorsterpoort (Spoolderwerk)	€ -	€ 0-	€ 0	€ 0-	winst	2017
Subtotaal bedrijven en kantoren		**€ 48.385.366**	**€ 30.659.314**	**€ 201.797.488**	**€ 72.248.875-**	**winst**	
Herstructurering							
701	Kamperpoort	€ 1.807.912-	€ 6.059.703	€ 3.533.044	€ 638.227	verlies	2022
269	Vrolijkheid (Herstructurering)	€ 1.585.811	€ 58.660-	€ 2.017.257	€ 480.497-	winst	2017
313	Geert Grootestraat	€ 1.021.552-	€ 947.805	€ -	€ 70.884-	winst	2018
335	Wipstrikkerallee	€ 83.202-	€ 130.559	€ 234.961	€ 180.319-	winst	2018
285	van Pallandtmarke	€ -	€ -	€ -	€ -	neutraal	2017
Subtotaal herstructurering		**€ 1.326.856-**	**€ 7.079.407**	**€ 5.785.261**	**€ 93.472-**	**winst**	
Particuliere grondexploitaties							
247	Campus Windesheim	€ 674.358-	€ 909.738	€ 453.500	€ 205.540-	winst	2019
Subtotaal part. grondexploitaties		**€ 674.358-**	**€ 909.738**	**€ 453.500**	**€ 205.540-**	**winst**	
Totaal		**€ 64.821.028**	**€ 126.921.927**	**€ 327.692.608**	**€ 81.623.477-**	**winst**	

In de tabel hieronder zijn de project met een voorziening opgenomen en het verloop van de voorziening tussen 2016 en 2017.

complexen met een voorziening		voorziening 2016	2017	verschil
119	Kraanbolwerk	€ 1.140.660	€ 298.123	€ 842.537-
129	Bagijneweide	€ 13.908	€ -	€ 13.908-
19/197	Stadshagen I en II	€ 7.591.644	€ -	€ 7.591.644-
281	Dorpsvisie Wythmen	€ 295.654	€ -	€ 295.654-
701	Kamperpoort	€ 602.512	€ 638.227	€ 35.715
245	Prinsenpoort	€ 125.624	€ -	€ 125.624-
271	Kanonsteeg / Derde Bredehoek	€ 34.754	€ -	€ 34.754-
283	Langenholterweg	€ 6.066	€ 6.858	€ 792
504	Complex NUTVW		€ -	€ -
	Totaal	**€ 9.810.821**	**€ 943.208**	**€ 8.867.613-**

B. Jaarrekening

1. Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Inleiding
De jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) daarvoor geeft.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening
De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen, indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar gesteld wordt.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben.
Zwolle draait mee in de landelijke pilot om het individueel keuzebudget (IKB) per 1 januari 2016 vorm te geven. Dit betekent dat in de jaarrekening 2015 al een verplichting is opgenomen van de in 2015 opgebouwde en in 2016 uitbetaalde vakantiegelden. Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming te weten vier jaar. Indien er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (reorganisaties) dient wel een verplichting gevormd te worden.

Balans

Vaste activa
Immateriële vaste activa
De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- c.q. vervaardigingsprijs.
De kosten van onderzoek en ontwikkeling worden in 5 jaar afgeschreven.
De afschrijving van de geactiveerde kosten van onderzoek en ontwikkeling vangt aan vanaf het jaar volgend op het jaar van ingebruikneming van het gerelateerde materiële vaste actief.
Door wijziging van het BBV worden per 1/1/2016 onder de immateriële vaste activa ook de bijdrages aan activa in eigendom van derden verantwoord. Deze stonden t/m 2015 onder de financiële vaste activa. Dergelijke geactiveerde bijdragen zijn gewaardeerd op het bedrag van de verstrekte bijdragen, verminderd met afschrijvingen. De verleende bijdragen worden afgeschreven in de periode waarin het betrokken actief van de derde op basis van de door de gemeente gestelde voorwaarden moet bijdragen aan de publieke taak

Materiële vaste activa met economisch nut.
In erfpacht uitgegeven gronden.
De in erfpacht uitgegeven percelen zijn gewaardeerd tegen de eerste uitgifteprijs (i.c. de waarde die bij eerste uitgifte als basis voor de canonberekening in aanmerking is genomen).
Percelen waarvan de erfpacht eeuwigdurend is afgekocht worden tegen een geringe registratiewaarde opgenomen.

Overige investeringen met economisch nut
Deze materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht; in die gevallen wordt op het saldo afgeschreven.

Slijtende investeringen worden vanaf het jaar volgend op het jaar van ingebruikneming lineair afgeschreven gedurende de verwachte gebruiksduur, waarbij rekening wordt gehouden met een eventuele restwaarde. Op grondbezit met economisch nut (buiten de openbare ruimte) wordt niet afgeschreven.
Daar waar sprake is van een verhuursituatie wordt annuïtair afgeschreven.
Bij de waardering wordt in voorkomende gevallen rekening gehouden met een bijzondere vermindering van de waarde, indien deze naar verwachting duurzaam is. In het begrotingsjaar heeft een dergelijke vermindering overigens niet plaatsgevonden.
Dergelijke afwaarderingen worden teruggenomen als ze niet langer noodzakelijk blijken.
Volledigheidshalve vermelden wij dat op investeringen die vóór 2004 gedaan zijn, soms extra is afgeschreven zonder economische noodzaak (ter verlichting van toekomstige lasten). Ook zijn in voorkomende gevallen reserves op dergelijke investeringen afgeboekt.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen in jaren zijn opgenomen in de afschrijvingstabel in het bijlagenboek.

Door wijziging van het BBV worden per 1/1/2016 onder de investeringen met economisch nut (gronden en terreinen) ook de nog niet in exploitatie genomen gronden verantwoord. Deze stonden t/m 2015 onder de vlottende activa, de post voorraden. Deze gronden zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, dan wel lagere marktwaarde.

Investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut.
Voor investeringen in openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut worden de vastgestelde termijnen in de afschrijvingstabel gehanteerd. Voor zover in voorkomende gevallen een snellere budgettaire dekking mogelijk is, wordt op dergelijke activa (resultaatafhankelijk) extra afgeschreven. De boekwaarden moeten dus nadrukkelijk als nog te dekken investeringsrestanten worden gezien.
Eén van de wijzigingen van het BBV is dat met ingang van 2017 alle investeringen met een maatschappelijk nut geactiveerd en over de verwachte levensduur afgeschreven moeten worden. Vanaf 2017 is er dus geen versnelde afschrijving meer mogelijk.

Financiële vaste activa
Kapitaalverstrekkingen aan gemeenschappelijke regelingen en leningen u/g zijn opgenomen tegen nominale waarde. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's ("kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen" in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Indien de waarde van de aandelen onverhoopt structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingsprijs zal afwaardering plaatsvinden.

Door wijziging van het BBV worden per 1/1/2016 de bijdragen aan activa in eigendom van derden onder de immateriële vaste activa verantwoord.

Vlottende activa

Voorraden
Door wijziging van het BBV worden de nog niet in exploitatie genomen bouwgronden per 1/1/2016 verantwoord onder de vaste activa, investeringen met economisch nut.
De overige grond- en hulpstoffen (magazijnvoorraden) worden gewaardeerd tegen standaard verrekenprijzen die zijn gebaseerd op de gemiddelde betaalde inkoopprijs. Verschillen tussen de standaard verrekenprijs en betaalde inkoopprijs worden als resultaat verantwoord. Incourante voorraden worden afgewaardeerd naar marktwaarde.

De als "onderhanden werken" opgenomen bouwgronden in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs, dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijp maken), alsmede een redelijk te achten aandeel in de rentekosten en de administratie- en beheerskosten.
De systematiek van tussentijdse winstneming binnen grondexploitaties is herzien en door de raad vastgesteld. Deze is toegepast ingaande de jaarrekening 2011. Winsten uit de grondexploitatie worden slechts genomen indien en voor zover die met voldoende mate van betrouwbaarheid als gerealiseerd aangemerkt kunnen worden. Zolang daarvan geen sprake is worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingskosten in mindering gebracht.

Vorderingen en overlopende activa
De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. De voorziening wordt statisch bepaald op basis van de geschatte inningskansen.

Liquide middelen en overlopende posten.
Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Voorzieningen
Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies.

Vaste schulden
Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Vlottende passiva
De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Borg- en Garantstellingen
Voor zover leningen door de gemeente gewaarborgd zijn, is buiten telling het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen. Overigens is in de toelichting op de balans nadere informatie opgenomen.

Stelselwijzigingen 2016
Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) is in 2016 gewijzigd waardoor de volgende stelselwijzigingen doorgevoerd dienen te worden.

De nog niet in exploitatie genomen gronden worden per 1-1-2016 niet meer verantwoord onder de vlottende activa (voorraden) maar onder de vaste activa (investeringen met economisch nut).

Tevens worden de bijdragen aan activa in eigendom van derden per 1-1-2016 niet meer verantwoord onder de financiële vaste activa, maar onder de immateriële vaste activa.

De administratieve verwerking van deze mutaties is conform de besluitvorming van de commissie BBV via een directe balansmutatie per 1 januari 2016 gedaan.

De impact van deze stelselwijzigingen beperkt zich tot de activakant van de balans en is op de betreffende balansposten als volgt:

(bedragen x €.1.000)	na wijziging BBV per 1-1-2016		jaarrekening balans per 31-12-2015	
Activa:				
Vaste activa				
immateriële vaste activa:		**4.308**		**0**
bijdrage aan activa in eigendom van derden	4.308			
materiële vaste activa:		**362.000**		**314.049**
investeringen met economisch nut	362.000		314.049	
financiële vaste activa:		**0**		**4.308**
kapitaal verstrekkingen aan:				
bijdrage aan activa in eigendom van derden	0		4.308	
Totaal vaste activa		**366.308**		**318.357**
Vlottende activa				
voorraden:		**25**		**47.976**
grond en hulpstoffen				
niet in exploitatie genomen bouwgronden	0		35.844	
overige grond en hulpstoffen	25		12.132	
Totaal vlottende activa		**25**		**47.976**
Totaal generaal		**366.333**		**366.333**

2. Balans met toelichting

2.1 Balansontwikkeling

De ontwikkeling van de balanscijfers.
Het verloop van de totaal bedragen (x €.1.000.000) van de balans is als volgt weer te geven:
*) In de treasuryparagraaf wordt alleen rekening gehouden met het bedrag aan onderhanden werk.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Beschikbaar op lange termijn:										
Algemene reserves	65	15	11	25	24	30	17	28	27	49
Bestemmingsreserves	121	170	159	151	153	157	115	95	91	95
Saldo baten en lasten	1	3	23	0	4	-57	-1	3	7	8
Voorzieningen	4	4	5	3	3	5	5	12	10	11
Schulden op lange termijn	304	304	368	353	322	341	337	325	303	307
Totaal beschikbaar	**495**	**496**	**566**	**532**	**506**	**476**	**473**	**463**	**438**	**470**
Vastgelegd op lange termijn										
Immateriële / materiële vaste activa	276	291	322	328	341	366	347	343	365	434
Financiële vaste activa	138	136	137	112	94	61	73	64	61	37
Voorraden (incl. onderhanden werk) *)	140	155	168	157	155	112	123	110	102	62
Totaal vastgelegd	**554**	**582**	**627**	**597**	**590**	**539**	**543**	**517**	**528**	**533**
Tekort op lange termijn beschikbare middelen	**59**	**86**	**61**	**65**	**84**	**63**	**70**	**54**	**90**	**63**

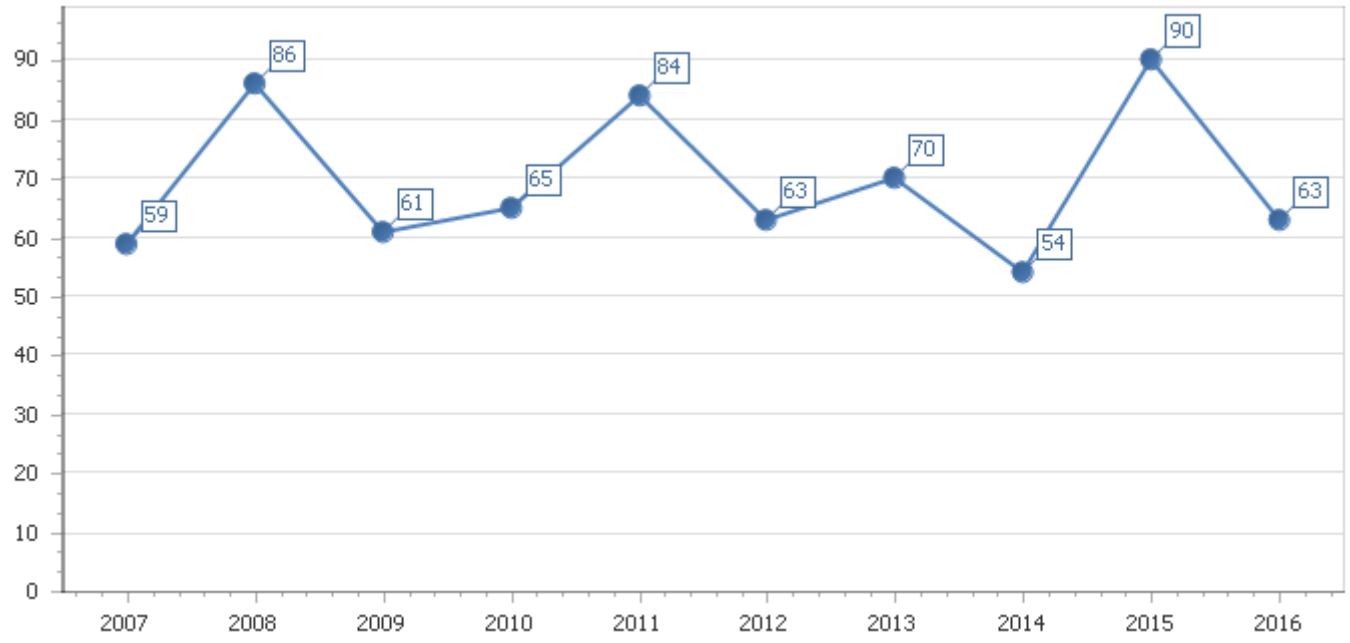

Reserves en voorzieningen.
De voorzieningen wegens oninbaarheid worden met de nominale waarde van de leningen en vorderingen verrekend. De voorziening vastgoed is in mindering gebracht op de post materiële vaste activa (NNIEGG) en op de post voorraden (BIE).
Zie verder de afzonderlijke paragraaf “Ontwikkelingen reserves en voorzieningen 2016”

Schulden op lange termijn.
Eind 2016 is er in totaal € 306,8 miljoen aan langlopende leningen beschikbaar. Ten opzichte van 2015 is de omvang met € 3,6 miljoen toegenomen.
Dit wordt veroorzaakt doordat er € 42,1 miljoen is afgelost en € 45,7miljoen aan leningen is opgenomen.
Deze opname bestaat uit:

Voor algemene financiering € 45,0 miljoen.

Bijstandsleningen € 0,7 miljoen.

Immateriële / materiële vaste activa.
De immateriële / materiële vaste activa is met € 69,6 miljoen toegenomen. Door de stelselwijziging BBV per 1-1-2016 is € 52,2 miljoen (€ 4,3 activa in eigendom van derden + € 47,9 NNIEGG) toegevoegd De afschrijvingen bedragen € 23,9 miljoen en aan bijdragen van derden is € 2,1 miljoen ontvangen. De netto-investeringen bedragen € 43,8 miljoen, hiervan heeft € 41,7 miljoen betrekking op investeringen met economisch nut en € 2,1miljoen heeft betrekking op investeringen met maatschappelijk nut. Er heeft een afwaardering van € 0,4 miljoen bij investeringen met economisch nut plaatsgevonden.Voor een uitgebreide toelichting wordt verwezen naar de toelichting op de balans.

Financiële vaste activa.
Onder de leningen financiële activa zijn opgenomen € 15,1 miljoen aan leningen die verstrekt zijn aan woningcorporaties. Er is voor € 4,3 miljoen leningen aan deelnemingen, € 4,9miljoen aan verbonden partijen en voor een bedrag ad. € 10,4 miljoen aan overige leningen verstrekt.
De bijdragen aan activa in eigendom van derden zijn door de stelselwijziging BBV per 1-1-2016 overgeheveld naar de immateriële vaste activa..

Voorraden.
De voorraden (BIE's) worden gecorrigeerd met de voorziening vastgoed, zoals voorgeschreven staat in het Besluit Begroting en Verantwoording. Een nadere specificatie wordt gegeven in de toelichting op de balans.

Verdeling Activa

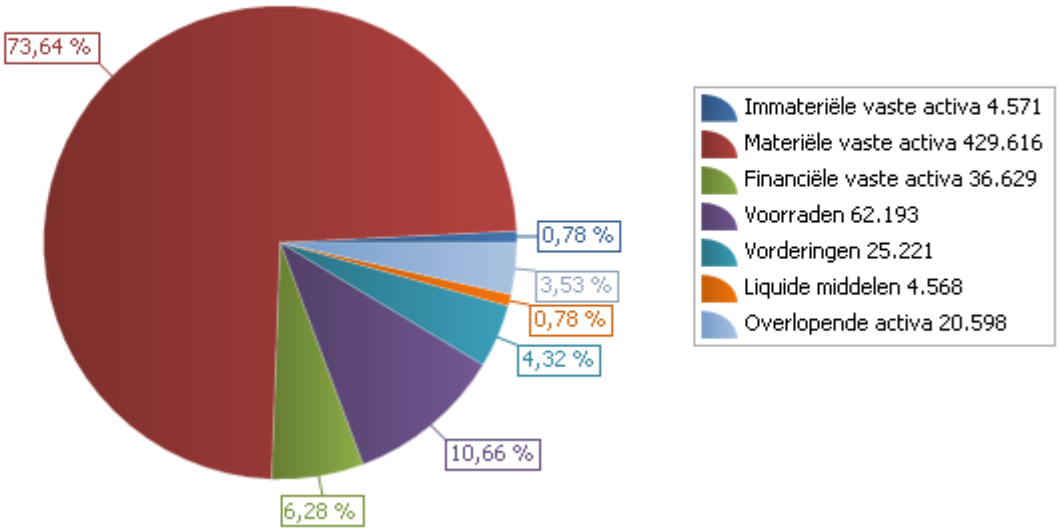

Verdeling Passiva

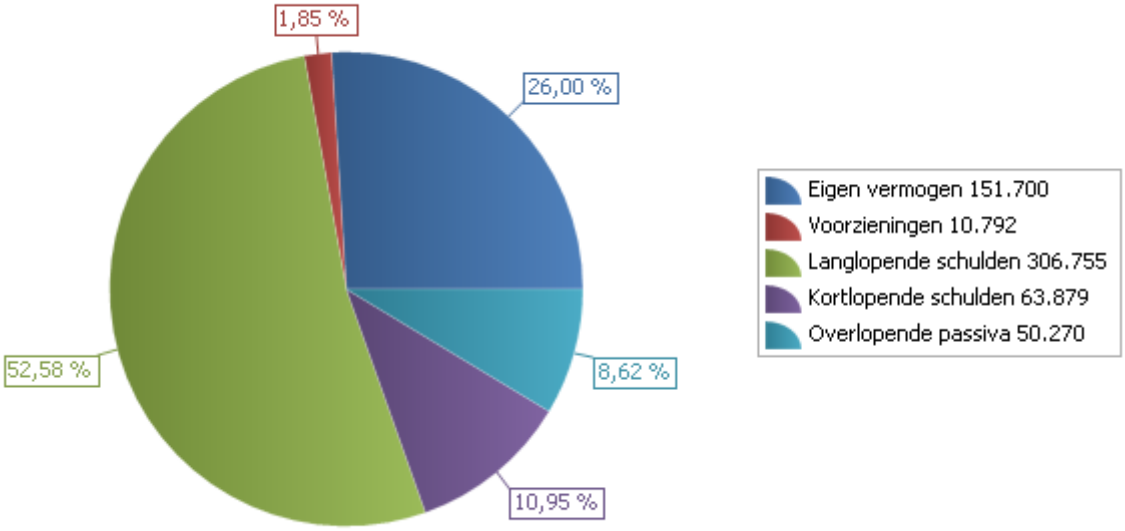

2.2 Balans

(bedragen x €.1.000)		balans per 31-12-2016		na wijz. BBV per 1-1-2016		balans per 31-12-2015	
Activa							
Vaste activa							
immateriele vaste activa:			**4.571**		**4.329**		**21**
kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief		14		21		21	
bijdrage aan activa in eigendom van derden		4.557		4.308			
materiële vaste activa:			**429.616**		**412.524**		**364.573**
investeringen met economisch nut		379.875		362.000		314.049	
investeringen met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven		31.992		33.212		33.212	
investeringen in de openb. ruimte met maatschappelijk nut		13.826		13.886		13.886	
in erfpacht uitgegeven		3.923		3.426		3.426	
financiële vaste activa:			**36.629**		**56.829**		**61.137**
kapitaal verstrekkingen aan:	deelnemingen	1.223		1.298		1.298	
leningen aan:	woningbouwcorporaties	15.100		18.805		18.805	
	deelnemingen	4.285		4.488		4.488	
	overige verbonden partijen	4.852		19.549		19.549	
overige langlopende leningen		10.388		11.646		11.646	
overige uitzettingen > 1 jaar		782		1.043		1.043	
bijdrage aan activa in eigendom van derden		0		0		4.308	
Totaal vaste activa			**470.816**		**473.682**		**425.731**
Vlottende activa							
voorraden:			**62.193**		**54.147**		**102.098**
grond en hulpstoffen:	niet in expl. genomen bouwgronden			0		35.844	
	overige grond en hulpstoffen	24		25		12.132	
onderhandenwerk, waaronder bouwgronden in exploitatie		63.119		54.530		54.530	
gereed produkt en handelsgoederen		36		20		20	
vooruitbetalingen		-986		-428		-428	
uitzettingen met een looptijd korter dan 1 jaar:			**25.221**		**28.857**		**28.857**
vorderingen op openbare lichamen		19.227		20.848		20.848	
overige vorderingen		5.994		8.009		8.009	
liquide middelen:			**4.568**		**1.178**		**1.178**
kas		74		128		128	
banksaldi		4.494		1.050		1.050	
overlopende activa:			**20.598**		**20.533**		**20.533**
nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen							
met een specifiek bestedingsdoel van:	Europese overheidslichamen	59		359		359	
	het Rijk	2.629		8		8	
	overige Nederlandse overheidslichamen	7.691		11.413		11.413	
overige nog te ontvangen en vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen		10.219		8.753		8.753	
Totaal vlottende activa			**112.580**		**104.715**		**152.666**
Totaal generaal			**583.396**		**578.397**		**578.397**

Rechten uit erfpachten	11.484	12.297
Recht op verliescompensatie krachtens de Wet op de vennootschapsbelasting 1969		

(bedragen x €.1.000)		balans per 31-12-2016		balans per 31-12-2015	
Passiva					
Vaste passiva					
eigen vermogen			**151.700**		**124.857**
algemene reserve		48.768		27.000	
bestemmingsreserves gekoppeld aan kostendekkingsbeginsel		770		471	
overige bestemmingsreserves		94.338		90.162	
gerealiseerd resultaat		7.824		7.224	
voorzieningen			**10.792**		**10.246**
vaste schulden			**306.755**		**303.167**
onderhandseleningen van:	openbare lichamen	20.000		20.000	
	binnenlandse banken en overige financiële instellingen	264.265		260.870	
	overige binnenlandse sectoren	2.490		2.297	
	buitenlandse instellingen, fondsen, banken, bedrijven en overige sectoren	20.000		20.000	
Totaal vaste passiva			**469.247**		**438.270**
Vlottende passiva					
Netto vlottende schulden met een rente typische looptijd korter dan één jaar korter dan één jaar			**63.879**		**62.216**
kasgeldleningen		33.000		33.000	
banksaldi		0		8.815	
overige schulden		30.879		20.401	
overlopende passiva			**50.270**		**77.911**
verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen		10.829		22.679	
ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren van:					
	het Rijk	1.586		2.040	
	overige Nederlandse overheidslichamen	36.086		51.296	
overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen		1.769		1.896	
Totaal vlottende passiva			**114.149**		**140.127**
Totaal generaal			**583.396**		**578.397**
Gewaarborgde geldleningen			1.853.889		1.941.220
Niet uit de balans blijkende overige verplichtingen			16.109		27.704

2.3 Balanstoelichting

VASTE ACTIVA

Immateriële vaste activa:

Kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief en activa in eigendom van derden
De kosten onderzoek en ontwikkeling betreffen een aantal balansposten van onderzoek. Tevens worden hier door de stelselwijziging BBV per 1-1-2016 de activa in eigendom van derden verantwoord.

Het verloop van de immateriële vaste activa:	2016	2015
Kosten onderzoek en ontwikkeling		
boekwaarde per 1 januari	21	28
afschrijving	-7	-7
boekwaarde per 31 december	**14**	**21**
Activa in eigendom van derden		
boekwaarde per 1 januari	0	0
stelselwijziging per 1-1-2016 overheveling saldo activa in eigendom van derden van financiële vaste activa	4.308	
vermeerderingen	720	
afschrijving	-471	
boekwaarde per 31 december	**4.557**	**0**

Materiële vaste activa:

Verloop van de totale materiële vaste activa	2016	2015
boekwaarde per 1 januari	364.573	342.529
stelselwijziging per 1-1-2016 overheveling saldo nog niet in exploitatie genomen gronden van vlottende activa (voorraden)	63.174	
investeringen	45.698	39.211
desinvesteringen	-2.532	-1.591
afschrijvingen	-23.442	-14.690
afwaardering wegens duurzame waardevermindering	-422	
bijdrage van derden direct gerelateerd aan een actief	-2.056	-886
boekwaarde per 31 december	444.993	364.573
voorziening nog niet in exploitatie genomen gronden	-15.377	
boekwaarde per 31 december	**429.616**	**364.573**

De materiële vaste activa zijn onderverdeeld in:

Investeringen met economisch nut	2016	2015
gronden en terreinen	104.438	39.858
af: voorziening nog niet in exploitatie genomen gronden	-15.377	
bedrijfsgebouwen	246.553	230.815
grond- weg en waterbouwkundige werken	579	622
vervoermiddelen	426	521
machines apparaten en installaties	26.379	24.396
overige materiële vaste activa	16.877	17.837
totaal	**379.875**	**314.049**

Specificatie van de "Niet in exploitatie genomen bouwgronden", die ingaande 1-1-2016 door de stelselwijziging BBV onderdeel zijn geworden van de bovenstaande balanssoort gronden en terreinen.

	stand per 1-1-2016				mutaties 2016	
	aanschaf-waarde	voorziening	**boek-waarde**	aantal m²	inves-teringen	desinves-teringen
vm schoolgebouwen	2.701	368	2.333	53.034		251
terreinen Voorsterpoort	14.334	2.990	11.344	102.644		
agrarisch verpacht < 6 jaar	6.345	1.694	4.651	2.416.809		
agrarisch verpacht > 6 jaar	681	85	596	972.456		29
stedelijk diverse bezittingen	718	440	278	18.006	75	
strategisch bezit bebouwd	15		15	7.317		
Dijklanden	6.463	3.396	3.067	536.226		
Vechtpoort	9.741	6.242	3.499	1.749.515		
aankoop NS gronden	0		0	167.380		
bouwrijpe/ te verkopen terreinen,	22.168		22.168	1.282.760		71
uit te nemen gronden	2	2	0	21		
waterberging Alm.Kanaal	5	5	0	250		
Totaal	**63.173**	**15.222**	**47.951**	**7.306.418**	**75**	**351**

	stand per 31-12-2016					
	aanschaf-waarde	aantal m²	aansch.w per m²	voorziening	**boek-waarde**	boekw. per m²
vm schoolgebouwen	2.450	46.771	52,38	368	2.082	44,51
terreinenen Voorsterpoort	14.334	102.644	139,65	3.258	11.076	107,91
agrarisch verpacht < 6 jaar	6.345	2.335.941	2,72	1.742	4.603	1,97
agrarisch verpacht > 6 jaar	652	953.215	0,68	85	567	0,59
stedelijk diverse bezittingen	793	38.006	20,87	415	378	9,95
strategische bezit bebouwd	15	7.365	2,04		15	2,04
Dijklanden	6.463	536.226	12,05	3.260	3.203	5,97
Vechtpoort	9.741	1.749.515	5,57	6.242	3.499	2,00
aankoop NS gronden	0	167.396	0,00		-	0,00
bouwrijpe/ te verkopen terreinen,	22.097	1.280.746	17,25		22.097	17,25
uit te nemen gronden	2	21	95,24	2	-	0,00
waterberging Alm.Kanaal	5	250	20,00	5	-	0,00
Totaal NNIEGG	**62.897**	**7.218.096**	**368**	**15.377**	**47.520**	

Investeringen met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	**2016**	**2015**
gronden en terreinen	1.856	1.948
bedrijfsgebouwen	29	33
grond- weg en waterbouwkundige werken	27.798	28.689
machines apparaten en installaties	1.922	2.136
overige materiële vaste activa	388	406
totaal	**31.992**	**33.212**

In het Besluit Begroting en Verantwoording is met ingang van 2014 opgenomen dat de investeringen met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven, apart op de balans tot uitdrukking moeten komen.

Betreft met name investeringen t.b.v. riolering

Investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut	2016	2015
grond- weg en waterbouwkundige werken	7.961	8.389
machines apparaten en installaties	2.617	2.518
overige materiële vaste activa	3.248	2.979
totaal	**13.826**	**13.886**

In erfpacht uitgegeven	2016	2015
in erfpacht uitgegeven	3.923	3.426
totaal	**3.923**	**3.426**

De belangrijkste (des)investeringen zijn	2016	2015
Onderwijshuisvestingsbeleid diverse scholen	6.335	8.724
Parkeergarage Katwolderplein	11.478	7.029
Zeven Alleetjes 1	5.082	4.158
Zwartewaterallee 8, renovatie	2.000	
Anker	237	3.311
ICT investeringen (MPI)	2.020	2.702
Vervangingsinvesteringen Straatmeubilair	879	1.283
Het Nieuwe Werken		2.779
Stadskantoor vervanging installaties		1.370

Financiële vaste activa:

Kapitaal verstrekkingen aan deelnemingen	2016	2015
100 aandelen N.V. WMO (nominaal € 453,78; 25% volgestort)	10	10
aandelen Vitens nominale waarde	46	46
2.715 aandelen (nominaal € 113,45) N.V. ROVA Holding	308	308
234.419 aandelen Enexis holding	145	221
355.645 aandelen PBE BV	92	92
aandelen vordering Enexis BV	0	0
aandelen verkoop vennootschap BV	0	0
aandelen CBL vennootschap BV	0	0
aandelen Staat vennootschap BV	0	0
149.097 BNG aandelen (nominaal € 2,50; 100% volgestort)	373	373
dataland	5	5
deelneming WEZO NV	2	2
cv Kapitaal Zuiderzeehaven	238	238
bv Kapitaal Zuiderzeehaven	3	3
	1.223	**1.298**

Leningen aan	2016	2015
woningbouwcorporaties	15.100	18.805
deelnemingen	4.285	4.488
overige verbonden partijen	4.852	19.549
	24.237	**42.842**

Verloop van de leningen	2016	2015
boekwaarde per 1 januari	42.842	46.952
ontvangen aflossingen	18.605	4.110
boekwaarde per 31 december	**24.237**	**42.842**

Leningen aan deelnemingen	2016	2015
achtergestelde lening Zuiderzeehaven	667	667
achtergestelde lening ROVA	2.603	2.603
achtergestelde lening Vitens	1.015	1.218
	4.285	**4.488**

Leningen aan verbonden partijen:	2016	2015
Enexis BV	548	2.020
Veiligheidsregio	4.304	17.529
	4.852	**19.549**

Bij verkoop van de aandelen Essent aan RWE is besloten om de leningen niet mee te verkopen aan RWE maar over te dragen aan de aandeelhouders. Het ging hierbij om 4 leningen met een looptijd variërend van 3 t/m 10 jaar. Per 31-12-16 is er nog 1 lening over. Daarnaast zijn er 2 leningen verstrekt aan de Veiligheidsregio voor de overname van de gebouwen brandweer. Per 31-12-16 is er nog 1 lening over.

Overige langlopende leningen	2016	2015
boekwaarde per 1 januari	12.146	11.518
uitzettingen	888	2.072
ontvangen aflossingen	-2.031	-1.165
afwaardering wegens duurzame waardeverminderingen	-140	-279
boekwaarde per 31 december	10.863	12.146
voorziening oninbare leningen algemene bijstand	-394	-425
voorziening risico schuldhulpverlening	-82	-75
boekwaarde per 31 december	**10.388**	**11.646**

Overige uitzettingen > 1 jaar	2016	2015
boekwaarde per 1 januari	1.043	261
afkoopsommen Wezo		1.043
ontvangen aflossingen	-261	-261
boekwaarde per 31 december	**782**	**1.043**

Bijdrage aan activa in eigendom van derden	2016	2015
boekwaarde per 1 januari	4.308	4.532
stelselwijziging per 1-1-2016 overheveling activa in eigendom van derden naar immateriële vaste activa	-4.308	
bijdragen aan activa in eigendom van derden		253
afschrijvingen op bijdragen aan activa in eigendom van derden		-477
boekwaarde per 31 december	**0**	**4.308**

VLOTTENDE ACTIVA

Voorraden:
Door wijziging van het BBV worden de nog niet in exploitatie genomen bouwgronden per 1/1/2016 verantwoord onder de vaste activa, investeringen met economisch nut.

Grond- en hulpstoffen	2016	2015
stelselwijziging per 1-1-2016 overheveling saldo nog niet in exploitatie genomen bouwgronden naar materiële vaste activa investeringen met economisch nut	0	35.844
stelselwijziging per 1-1-2016 overheveling saldo voorraad gronden (uit NNIEGG) naar materiële vaste activa investeringen met economisch nut	0	12.107
voorraad restauratiematerialen	24	25
	24	**47.976**

Onderhandenwerk, waaronder bouwgronden in exploitatie	2016	2015
boekwaarde	64.058	69.321
af: voorziening voor verwachte verliezen	-943	-14.811
subtotaal bouwgrondexploitatie	63.115	54.510
onderhanden expertisecentrum	4	20
boekwaarde per 31 december	**63.119**	**54.530**

Van de bouwgronden in exploitatie kan van het verloop in 2016 het volgende overzicht worden weergegeven:

projecten	stand per 1-1-2016			mutaties 2016			stand per 31-12-2016		
	Vervaar-digings-waarde	Voorziening verlieslatende complexen	Boek-waarde	Vermeer-deringen	Vermin-deringen	Winst nemingen	Vervaar-digings-waarde	Voorziening verlieslatende complexen	Boek-waarde
Woningbouwprojecten									
Stadshagen 1 & 2	18.624	7.592	11.032	5.608	8.619		15.613		15.613
Oude Mars	5.813		5.813	312	1.241		4.884		4.884
Schaepman	-2.110	1.141	-3.251	1.368	2.476		-3.218	298	-3.516
Bagijneweide	-670	14	-684	354			-316		-316
Stinspoort	1.061		1.061	275	345		991		991
Langenholterweg	308	6	302	50			358	7	351
Krasse Knarren	20		20	104			124		124
Subtotaal	**23.046**	**8.753**	**14.293**	**8.071**	**12.681**	**0**	**18.436**	**305**	**18.131**
Werkgelegenheidsprojecten									
Marslanden Zuid	-550		-550	49			-501		-501
Hessenpoort 1&2	50.501		50.501	632	2.246		48.887		48.887
Voorsterpoort Retail	0		0	68		-68	0		0
Subtotaal	**49.951**	**0**	**49.951**	**749**	**2.246**	**-68**	**48.386**	**0**	**48.386**
Herstructureringsprojecten									
Vrolijkheid herontwikkeling	1.547		1.547	39			1.586		1.586
Geert Groootestraat	22		22	115	1.159		-1.022		-1.022
Kamperpoort incl.Katwolderplein	-1.979	602	-2.581	510	328		-1.797	638	-2.435
Subtotaal	**-410**	**602**	**-1.012**	**664**	**1.487**	**0**	**-1.233**	**638**	**-1.871**
Particuliere grondexploitaties									
ABN AMRO Prinsenpoort	-47	125	-172	16			-31		-31
Campus	-660		-660	-13			-673		-673
Subtotaal	**-707**	**125**	**-832**	**3**	**0**	**0**	**-704**	**0**	**-704**

Binnenkort af te sluiten complexen									
Wijthmen fase 1	-15	296	-311	48		-33	0		0
Noordereiland	-1.479		-1.479	926		267	-286		-286
Forelkolk	83		83	101			184		184
Westenholte Stins	12		12	1			13		13
Zwolle Zuid, restant	-431		-431	-5	168		-604		-604
Marslanden G, restant	216		216	6	32		190		190
Oosterenk, restant	-830		-830	130	3		-703		-703
Bos & Buitenplts.,restant	543		543	19	10		552		552
Stadsh,fase 1, restant	29		29	3			32		32
Stasds.vlek1, restant	9		9	1			10		10
Kop Hanzelan, restant	-144		-144	18			-126		-126
Rood voor Rood	-400		-400	38	5	359	-8		-8
Wipstrikpark	1		1	30	29		2		2
Hospice Wipstrikkerallee	-154		-154	91	20		-83		-83
Wijthmenerplas, marktselectie			0	44	44		0		0
Kanonsteeg/Derde Bredehoek	1	35	-34	0	0	-1	0		0
Subtotaal	**-2.559**	**331**	**-2.890**	**1.451**	**311**	**592**	**-827**	**0**	**-827**
Voorbereidingsprojecten									
Wijthmen, anteriuere overeenkomst			0	8	8		0		0
Subtotaal	**0**	**0**	**0**	**8**	**8**	**0**	**0**	**0**	**0**
sprong in de grondprijs		5.000	-5.000						0
TOTAAL	**69.321**	**14.811**	**54.510**	**10.946**	**16.733**	**524**	**64.058**	**943**	**63.115**

Gebaseerd op de Nota van uitgangspunten MPV 2017 zijn de bedragen t/m 2042 voor:
- de geraamde nog te maken kosten € 144,7 mln., incl. € 14,8 mln. kostenstijgingen,
- de geraamde opbrengsten € 345,6 mln. incl. € 19,9 mln. opbrengstenstijgingen en € 16,5 mln. rente-inkomsten.

Voor een nadere toelichting op de grondexploitatie wordt verwezen naar de toelichting op het programma exploitatie gronden.

Gereed produkt en handelsgoederen	2016	2015
rijbewijzen en eigen verklaringen	**36**	**20**

Vooruitbetalingen	2016	2015
ontvangen voorschotten op grondverkopen	**-986**	**-428**

Uitzettingen met een looptijd korter dan 1 jaar:
De in de balans opgenomen uitzettingen met een looptijd van één jaar of minder kunnen als volgt gespecificeerd worden:

Soort vordering	saldo 31-12-2016	voorzie-ning onin-baarheid	gecorr. saldo 31-12-2016	gecorr. saldo 31-12-2015
vorderingen op openbare lichamen	19.227		19.227	20.848
overige vorderingen	14.125	8.131	5.994	8.009
totaal	**33.352**	**8.131**	**25.221**	**28.857**

Verloop vorderingen	2016	2015
debiteuren openbare lichamen m.n. Belastingdienst	19.227	20.848
overige debiteuren	5.871	8.041
vorderingen sociale zaken	8.254	8.163
saldo 31-12	**33.352**	**37.052**
voorziening dubieuze debiteuren	-255	-326
voorziening WRZV	-353	-353
voorziening sociale zaken	-7.523	-7.516
gecorrigeerd saldo 31-12	**25.221**	**28.857**

Liquide middelen:

Kas	2016	2015
kassasysteem stadskantoor Publiekszaken	**74**	**128**

Banksaldi	2016	2015
BNG	3011	0
ING	0	1
rekening-courant restauratiefonds	138	118
rekening-courant Stimuleringsfonds	1.337	926
	4.486	1.045
kruisposten kas, bank en giro	8	5
totaal	**4.494**	**1.050**

Overlopende activa:

Overlopende activa	2016	2015
nog te ontvangen bedragen van Europese overheidslichamen	59	359
nog te ontvangen bedragen van het Rijk	2.629	8
nog te ontvangen bedragen van overige Nederlandse overheidslichamen	7.691	11.413
nog te ontvangen bedragen van overigen	9.861	8.167
subtotaal nog te ontvangen bedragen	20.240	19.947
vooruitbetaalde bedragen t.b.v. overigen	358	586
totaal	**20.598**	**20.533**

De belangrijkste posten nog te ontvangen bedragen per 31-12-2016 zijn	
verrekeningen SSC met Provincie/Kampen	1.081
subsidies overheden m.b.t. projecten	9.496
GBLT (ozb, begraven, afval, riool)	4.680
subsidie beschermd wonen/jeugdzorg	1.380
afval (ROVA/Nedvang)	1.514
bijdrage GGD in asbestsanering Zeven Alleetjes	883
archeologisch onderzoek	352
afhandeling straatwerkbonnen	318

De belangrijkste posten vooruitbetaalde bedragen per 31-12-2016 zijn	
kosten bodem-/asbestsanering vastgoed	145

VASTE PASSIVA

Eigen vermogen:

Algemene reserve	2016	2015
stand per 1 januari	27.000	28.349
toevoegingen resultaat bestemming	21.421	9.685
onttrekkingen resultaatbestemming	-6.877	-14.038
toevoeging/onttrekking resultaat vorig boekjaar	7.224	3.004
saldo per 31 december	**48.768**	**27.000**

De belangrijkste mutaties in 2016 zijn	vermeerderingen	verminderingen
doorlichting reserves		736
rekeningresultaat 2015	7.224	
resultaatmaatschappelijk nut		867
Stadkamer		549
berapresultaat	6.130	4.239
algemene reserve vastgoed	15.028	

Bestemmingsreserves gekoppeld aan kostendekkingsbeginsel	2016	2015
stand per 1 januari	471	627
toevoegingen resultaat bestemming	306	
onttrekkingen resultaatbestemming	-7	-156
saldo per 31 december	**770**	**471**

De belangrijkste mutaties in 2016 zijn	vermeerderingen	verminderingen
rekeningsaldo 2016 begraafplaatsen	259	

Overige bestemmingsreserves	2016	2015
stand per 1 januari	90.162	94.140
toevoegingen resultaat bestemming + rente	50.932	45.082
onttrekkingen resultaatbestemming	-46.756	-49.060
saldo per 31 december	**94.338**	**90.162**

De belangrijkste mutaties in 2016 zijn	vermeerderingen	verminderingen
algemene bedrijfsreserve Vastgoed: o.a. vrijval voorziening, doorlichten res., afdracht algemene concernres.	15.660	16.043
risicoreserve Sociaal Domein: begrote storting, inkoop jeugdhulp	2.600	747
reserve WEZO financiële risico,s (nieuw)	1.008	
spoorzone (nieuw)	3.000	
onderhoud verhuurde panden: m.n. planbaar en dagelijks onderh.,verb. Celecomplex, Spiegel trekkenwanden	2.875	3.667
incidentele bestedingen: o.a. berapresultaat, reservedoorlichting, koningsdag, bestedingen/tekorten	8.703	2.547
reserve stadsontwikkelfonds: o.a. project binnenstad, N35 fietsbrug		1.902
parkeren: o.a. exploitatieresultaat, doorlichten reserves	3.926	6.256
stadsuitleg: o.a. N35 fietsbrug, Kamperlijn, Ceintuurbaan	700	1.546
reserve gebiedsbeheerplan: o.a. afkoopsommen	1.122	317
beschermd wonen (nieuw)	1.772	631
reserves nog uit te voeren werken (totaal)	5.849	7.552

Alle reserves gesaldeerd naar aard per 31-12	2016	2015
weerstand- en risicoreserves : algemene concernreserve, BCF, WWB en WMO	57.529	32.900
reserves gekoppeld aan kostendekkingsbeginsel: begraafplaatsen, rijbewijzen	770	471
reserves voor lopende exploitatielasten:		
- ter dekking van kapitaal- en exploitatielasten	4.202	4.598
- onderhoudsreserveringen	6.852	7.250
- rechtspositionele verplichtingen	926	1.540
- bedrijfsvoeringsreserves	960	1.627
overige bestemmingsreserves: o.a. MIP, stadsuitleg, HIS, parkeren, nog uit te voeren werken	72.637	69.247
	143.876	117.633
exploitatieresultaat (onderdeel eigen vermogen)	7.824	7.224
totaal alle reserves	**151.700**	**124.857**

Voor het verloop per reserve verwijzen wij naar het overzicht van reserves onder programmarekening 3.6 en naar het bijlagenboek met de toelichting per reserve.

Resultaat na bestemming o.b.v. de pijler-indeling	2016	2015
programma's	-78.145	-84.202
pilot sociaal domein	-187.618	-199.234
de organisatie	273.587	290.660
	7.824	**7.224**

Voorzieningen:

Nr. Voorzieningen	Stand per 1-1-2016	Toevoeging	Vrijval	Aanwen-dingen	Stand per 31-12-2016
A70 Bijdrage voormalig personeel	99	435		99	435
A71 Voorz. Rechtspositionele verplichtingen concern	218	8		98	128
C70 Voorz. Rechtspositionele verplichtingen cs	21				21
C73 Algemene Pensioenwet politieke Ambtsdragers	1.360	505	43	26	1.796
E01 Voorz. Rechtspositionele verplichtingen ec	346		117	29	200
E02 Voorziening Afval	3.346			-852	4.198
E03 Voorziening Riolering	3.804	58			3.862
O92 Voorziening Asbest Zeven Alleetjes	900			900	0
R01 Rechtspositie raadsleden	152				152
Totaal voorzieningen	**10.246**	**1.006**	**160**	**300**	**10.792**

De belangrijkste mutaties zijn	vermeerder-ingen	verminder-ingen
aanvulling voorziening voormalig personeel	435	
overheveling gelden van reserve naar voorziening Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers	505	
exploitatieresultaat afval 2016		-852
aanwending voorziening asbest Zeven Alleetjes		900

Voor het verloop per voorziening verwijzen wij naar het overzicht van voorzieningen onder programmarekening 3.7 en naar het bijlagenboek met de toelichting per voorziening.

vaste schulden:

Onderhandse leningen van	2016	2015
binnenlandse banken en overige financiële instellingen	284.265	280.870
overige binnenlandse sectoren	2.490	2.297
buitenlandse instellingen, fondsen, banken, bedrijven en overige sectoren	20.000	20.000
	306.755	**303.167**

Verloop leningen	2016	2015
stand per 1 januari	303.167	325.365
bij: nieuw aangetrokken leningen van openbare lichamen	0	20.000
bij: nieuw aangetrokken leningen binnenland	45.714	309
af: aflossingen	-42.126	-42.507
saldo per 31 december	**306.755**	**303.167**

De swap van € 10 miljoen heeft een looptijd tot december 2053 en de rente is 3,425%. Hij heeft een breekclausule die elke 10 jaar door beide partijen kan worden ingeroepen, voor het eerst in 2023. De Deutsche Bank is de tegenpartij en die heeft een rating van A- bij Standard & Poor's.

De totale rentelast voor het jaar 2016 met betrekking tot de vaste schulden bedraagt € 9.247.
Voor een uitgebreid overzicht verwijzen wij naar het overzicht van leningen in het bijlagenboek.

VLOTTENDE PASSIVA

Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar:

Kasgeldleningen	2016	2015
opgenomen kasgeldleningen	**33.000**	**33.000**

Betreft leningen bij de N.V. Nederlandse Gasunie

Banksaldi	2016	2015
BNG	**0**	**8.815**

Overige schulden	2016	2015
crediteuren	27.678	18.527
sociale zaken verplichtingen SHV	1.598	1.367
sociale zaken overige schulden	1.603	507
	30.879	**20.401**

Overlopende passiva:

Overlopende passiva	2016	2015
m.b.t. openbare lichamen:		
vooruitontvangen van het Rijk	1.586	1.073
vooruitontvangen van overige Nederlandse overheidslichamen	36.086	53.446
subtotaal openbare lichamen	37.672	54.519
m.b.t. overige:		
nog te betalen bedragen	10.829	22.679
vooruitontvangen bedragen	1.769	713
subtotaal overige	12.598	23.392
totaal	**50.270**	**77.911**

De belangrijkste posten nog te betalen bedragen per 31-12-2016 zijn	
rente leningen	3.566
individuele begeleiding/beschermd wonen	310
huishoudelijke hulp	186
subsidies via subsidieloket	547
overige subsidies welzijn	912
afrekeningen WSW	559
kosten verkoop Diezerstraat	479
vennootschapsbelasting	150

De posten vooruitontvangen bedragen per 31-12-2016 zijn		
vooruitontvangen specifieke uitkeringen		37.672
waaronder o.a.:		
Prov. - Spoorzone	27.537	
Prov. - IJssel-Vecht Delta	1.459	
Prov. - Onderdoorg. Kamperlijn SH	1.205	
Prov. - Beter Benutten Zwolle Kampen Netwerkstad	1.004	
overige		1.769
totaal		**39.441**

De overige vooruitontvangen bedragen hebben o.a. betrekking op
opbrengst parkeervergunningen 2017

Waarborgen en garanties

Het verloop van de gewaarborgde geldleningen is als volgt geweest:

Omschrijving categorie	Restantbedrag van geldlening per 1-1-2016	Bedrag van de in de loop van 2016 gewaarborgde geldleningen	Totaalbedrag van de gewone en van buitengewone aflossing in 2016	Restantbedrag geldlening per 31-12-2016
Woningcoorpraties met garantie WSW	643.168	72.157	52.884	662.441
Landelijk toegelaten instellingen	49.044		709	48.335
Particuliere woninghypotheken	1.216.000		101.000	1.115.000
Monumentale en behoudenswaardige panden	1.003		151	852
Verkrijgen en verbeteren eigen woning	9.940		2.755	7.185
Sportverenigingen c.a.	4.060	88	507	3.641
Wezo	12.380		2.027	10.353
Overige, w.o. woningcorporaties niet gegarandeerd door WSW	5.625	600	143	6.082
Totaal 31 december	**1.941.220**	**72.845**	**160.176**	**1.853.889**

Het restantbedrag per 1-1-2016 wijkt € 2.620 af van de in de jaarrekening 2015 gepresenteerde stand 31-12-15 (1.943.840<=>1.941.220).
Omdat de detailinformatie op het moment van het opstellen van de jaarrekening 2015 niet voorhanden was, is toen uitgegaan van het maximaal te waarborgen leningsbedrag m.b.t. Wezo ad € 15.000. In bovenstaand overzicht is de werkelijke garantstelling ad € 12.380 opgenomen.
Voor een nadere toelichting op de gewaarborgde geldleningen wordt verwezen naar het Overzicht gewaarborgde geldleningen ultimo 2016 in het bijlagenboek.

Niet uit de balans blijkende verplichtingen
Wij vermelden de volgende verplichtingen en vorderingen die hun oorzaak voor de balansdatum hebben, maar daarna zullen worden geëffectueerd:

	x € 1.000
- Terugkoopverplichting gebouwen Brandweer van veilgheidsregio (i.c.m. lening) ultimo 202	3.592
- Huurcontracten	10.807
- Wachtgeldverplichtingen wethouders	120
- Verlofsaldi medewerkers 60.136 uren	1.590
- Garantstelling als aandeelhouder voor betalingsverplichtingen NV Wonen boven Winkels voor tenminste	p.m.
13 maanden na ondertekening jaarrekening 2015	
	16.109

3. Programmarekening

3.1 Programmarekening over begrotingsjaar 2016

Overzicht van baten en lasten over begrotingsjaar 2016

(bedragen x € 1.000)

Programma	Raming begrotingsjaar vóór wijziging			Raming begrotingsjaar na wijziging			Realisatie begrotingsjaar		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Programma's									
1 Volkshuisvesting	959	1.593	-634	824	1.959	-1.135	846	1.938	-1.092
2 Economie	774	2.148	-1.374	1.881	2.955	-1.074	5.641	2.913	2.728
3 Bereikbaarheid en mobiliteit	8.983	6.361	2.622	13.540	13.144	396	13.477	13.166	311
4 Groene leefomgeving en milieu	700	2.738	-2.038	1.012	3.372	-2.360	641	2.909	-2.268
5 Ruimte en cultuurhistorie		1.650	-1.650	10.183	13.654	-3.471	10.258	13.391	-3.133
6 Onderwijs	3.208	20.876	-17.668	3.223	27.662	-24.439	4.646	28.138	-23.492
7 Veiligheid	610	11.180	-10.570	535	10.980	-10.445	603	11.135	-10.532
8 Integraal beheer openbare ruimte	25.947	44.925	-18.978	27.333	45.902	-18.569	27.291	44.880	-17.589
9 Cultuur	43	16.530	-16.487	373	16.938	-16.565	352	16.681	-16.329
10 Sport	1.237	8.768	-7.531	1.237	9.069	-7.832	1.291	9.007	-7.716
Totaal Programma's	**42.461**	**116.769**	**-74.308**	**60.141**	**145.635**	**-85.494**	**65.046**	**144.158**	**-79.112**
Pilot Sociaal domein									
11 Samenleving	23	13.177	-13.154	696	13.221	-12.525	751	12.702	-11.951
12 Inwonersondersteuning	8.023	92.702	-84.679	8.268	93.132	-84.864	9.377	93.444	-84.067
13 Opvang en bescherming	1.400	78.737	-77.337	1.400	76.504	-75.104	1.400	76.373	-74.973
14 Inkomen	46.151	58.398	-12.247	47.346	62.897	-15.551	48.337	63.592	-15.255
Totaal Pilot Sociaal domein	**55.597**	**243.014**	**-187.417**	**57.710**	**245.754**	**-188.044**	**59.865**	**246.111**	**-186.246**
Pijler De Organisatie									
15 Raad en raadsgriffie		1.686	-1.686		1.690	-1.690	64	1.659	-1.595
16 Bestuur en dienstverlening	6.973	10.969	-3.996	6.383	11.271	-4.888	7.748	11.984	-4.236
17a Exploitatie gronden	42.081	43.761	-1.680	44.774	46.683	-1.909	23.231	10.065	13.166
17b Vastgoedmanagement	11.548	9.742	1.806	19.407	11.753	7.654	18.865	11.383	7.482
18 Bedrijfsvoering	11.632	41.465	-29.833	12.875	45.912	-33.037	11.648	44.848	-33.200
19 Financiering en alg. dekkingsmiddelen	88	3.954	-3.866	88	1.021	-933	71	71	0
Totaal Pijler De Organisatie	**72.322**	**111.577**	**-39.255**	**83.527**	**118.330**	**-34.803**	**61.627**	**80.010**	**-18.383**
Totaal	**170.380**	**471.360**	**-300.980**	**201.378**	**509.719**	**-308.341**	**186.538**	**470.279**	**-283.741**
Omschrijving algemene dekkingmiddelen:									
Uitkering gemeentefonds	261.050		261.050	263.740		263.740	264.678		264.678
Uitvoering Wet WOZ		1.195	-1.195		1.195	-1.195	1	1.152	-1.151
Bel. OZB, precario,toeristenbel.	35.530	138	35.392	36.130	138	35.992	36.719	138	36.581
Invordering		153	-153		153	-153		450	-450
Overige dekkingsmiddelen			0			0	32	165	-133
Deelnemingen algemeen	150	13	137	150	13	137	152	13	139
Overige financiering	9.718	2	9.716	10.787	2	10.785	10.921	1	10.920
Sub-totaal algemene dekkingsmiddelen	**306.448**	**1.501**	**304.947**	**310.807**	**1.501**	**309.306**	**312.503**	**1.919**	**310.584**
Totaalsaldo van baten en lasten	**476.828**	**472.861**	**3.967**	**512.185**	**511.220**	**965**	**499.041**	**472.198**	**26.843**

Programma	Raming begrotingsjaar vóór wijziging			Raming begrotingsjaar na wijziging			Realisatie begrotingsjaar		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Totaalsaldo van baten en lasten	**476.828**	**472.861**	**3.967**	**512.185**	**511.220**	**965**	**499.041**	**472.198**	**26.843**
Reserve mutaties:									
Programma's									
1 Volkshuisvesting	44		44	536	150	386	536	178	358
2 Economie	116		116	471	263	208	431	288	143
3 Bereikbaarheid en mobiliteit	2.943	3.747	-804	8.096	4.658	3.438	8.096	4.776	3.320
4 Groene leefomgeving en milieu	584	1.212	-628	1.192	1.493	-301	957	1.250	-293
5 Ruimte en cultuurhistorie	196	3.701	-3.505	2.535	4.726	-2.191	2.330	5.094	-2.764
6 Onderwijs	24		24	24		24	50	111	-61
7 Veiligheid			0	229		229	288		288
8 Integraal beheer openbare ruimte	1.030	538	492	1.139	538	601	1.086	1.293	-207
9 Cultuur	10		10	193	101	92	174	261	-87
10 Sport	825	231	594	841	281	560	769	351	418
Totaal Pijler De Stad	**5.772**	**9.429**	**-3.657**	**15.256**	**12.210**	**3.046**	**14.717**	**13.602**	**1.115**
Pilot Sociaal domein									
11 Samenleving	42		42	142		142	153	219	-66
12 Inwonersondersteuning	681	400	281	1.652	861	791	1.784	2.237	-453
13 Opvang en bescherming			0	610	1.607	-997	655	1.772	-1.117
14 Inkomen	200		200	200		200	264		264
Totaal Pilot Sociaal domein	**923**	**400**	**523**	**2.604**	**2.468**	**136**	**2.856**	**4.228**	**-1.372**
Pijler De Organisatie									
15 Raad en raadsgriffie			0			0			0
16 Bestuur en dienstverlening	301	145	156	993	381	612	1.339	575	764
17a Exploitatie gronden	1.881	2.328	-447	1.197	554	643	16.343	15.660	683
17b Vastgoedmanagement	2.873	2.769	104	4.461	2.953	1.508	4.632	2.953	1.679
18 Bedrijfsvoering	897	977	-80	1.178	929	249	1.685	1.390	295
19 Financiering en alg. dekkingsmiddelen	2.713	3.279	-566	11.864	19.023	-7.159	12.069	34.252	-22.183
Totaal Pijler De Organisatie	**8.665**	**9.498**	**-833**	**19.693**	**23.840**	**-4.147**	**36.068**	**54.830**	**-18.762**
Sub-totaal mutaties reserve	**15.360**	**19.327**	**-3.967**	**37.553**	**38.518**	**-965**	**53.641**	**72.660**	**-19.019**
Gerealiseerd resultaat 2016	**492.188**	**492.188**		**549.738**	**549.738**		**552.682**	**544.858**	**7.824**

3.2 Toelichting op programmarekening

Omvang en samenstelling uitkomsten jaarrekening 2016

Het voordelige gerealiseerde resultaat bedraagt € 7.824.487 ten opzichte van de laatst gewijzigde begroting 2016.
In de cijfers van de laatst gewijzigde begroting zijn de uitkomsten van de Beleidsrapportages 2016 al verwerkt, evenals de per saldo neutrale budgettaire gevolgen van de nadien t/m raad van 19 december genomen raadsbesluiten.
Het in de gewijzigde begroting verwerkte resultaat van de eerste Beleidsrapportage 2016 was € 0,2 mln. negatief en de tweede € 4,1 mln. positief.
Ten opzichte van de oorspronkelijk vastgestelde begroting 2016 is er dus ook sprake van een voordelig resultaat van € 11,7 mln.

Onderstaand gaan wij kort in op de samenstelling van het voordelig resultaat van de jaarrekening ad € 7,8 mln. vanuit de volgende invalshoeken:
- uitsplitsing resultaat: resultaat vóór en na bestemming (mutatie eigen vermogen)
- specificatie resultaten per pijler

Resultaat vóór en na bestemming

Het feitelijke resultaat van de jaarrekening 2016 komt overeen met de mutatie in het eigen vermogen in het boekjaar.	bedragen x € 1.000
Saldo eigen vermogen per 31-12-2016 (inclusief resultaat 2016)	€ 151.700
Saldo eigen vermogen per 1-1-2016 (inclusief resultaat bestemming 2015)	€ 124.857
Resultaat voor bestemming 2016 (saldo van baten en lasten)	€ 26.843
In de exploitatie zijn resultaatbestemmingen verwerkt volgens bestaand beleid:	
het saldo van toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves bedraagt	€ 19.019
Per saldo een voordelig resultaat inclusief toegestane verrekeningen met reserves	€ 7.824

Pijler	bedragen x € 1.000
Programma's	€ 4.454
Pilot Sociaal domein	€ 294
De organisatie	€ 3.076
Concernuitkomst resultaat	€ 7.824

3.3 Belangrijkste verschillen in de staat van baten en lasten

Voor een uitvoerige toelichting op de verschillen tussen de rekening en de laatst gewijzigde begroting ad € 7.824 mln. verwijzen wij naar de verantwoording per programma. Hierin worden ook de verschillen voor en na resultaatbestemming toegelicht en wordt ook nader ingegaan op het structurele dan wel incidentele karakter van ontstane verschillen. Wij volstaan op deze plek met vermelding van de belangrijkste verschillen waarbij uitgegaan is van het gerealiseerde resultaat, dus in deze verschillen zijn de onttrekkingen aan c.q. stortingen in de diverse reserves al meegenomen. Aansluitend volgt een summiere toelichting met de bedoeling om op hoofdlijnen een beeld te krijgen van de belangrijkste verschillen.

Verschillen op productniveau
Bedragen x € 1.000

Pijler Programma's
Programma Economie:
Economische deelnemingen + 3.754
In 2016 zijn de aandelen Enexis Holding NV en aandelen Vordering op Enexis BV verkocht. Na afboeking van de deelnemingen heeft de verkoop een netto bedrag opgeleverd van afgerond € 3.725.000. Overige kleine afwijkingen in dividenden als renteopbrengsten hebben een extra bedrag van € 29.000 opgeleverd.

Programma Onderwijs:
Onderwijshuisvestingsbeleid + 752
Dit positief resultaat bestaat uit een aantal factoren:
Er hoefde in 2016 nauwelijks gebruik te worden gemaakt van het budget 'plaatsen/verwijderen noodlokalen'. De verwijderingskosten van een noodgebouw in Stadshagen bleken al voldaan bij de toenmalige plaatsing.
Het budget voor vandalismeschade was niet volledig nodig; de uitgaven hierop kunnen van jaar tot jaar fluctueren en zijn afhankelijk van de vernielingen in het betreffende jaar.
Het huurbudget was niet in zijn geheel nodig, omdat de noodlokalen Kon. Emmaschool pas vanaf september 2016 gehuurd hoefden te worden.
Verder was het budget voor onderhoudsplannen scholen slechts gedeeltelijk nodig, omdat de schoolbesturen sinds 2015 zelf verantwoordelijk zijn voor het onderhoud.

Pijler Pilot Sociaal Domein:
Programma Inwonersondersteuning:
Diensten in en aan huis - 798
Als gevolg van ingezette traject financiering voor huishoudelijke hulp (HH) zijn de bestedingen in 2016 voor HH verder afgenomen. Dit was ook noodzakelijk gezien de lagere budgetten voor HH. Tegenover de afname van HH is er een toename in de bestedingen voor individuele begeleiding (IB) in 2016. De uitgaven van IB liggen bijna 1 mln hoger dan bij de berap verwacht. Dit komt door een toename van het aantal inwoners dat zich bij het SWT meldt met een ondersteuningsvraag. IB is een open eind regeling en kent geen wachtlijsten. Het aantal PGB verstrekkingen voor kortdurend verblijf is echter lager dan begroot, dit kan komen omdat IB/zin is toegenomen. Het gesaldeerd tekort van het totale sociaal domein (-193) wordt ontrokken aan de reserve sociaal domein ten gunste van het product DIAH.

Programma Inkomen:
Algemene bijstand + 656
De afwijking op de lasten wordt met name veroorzaakt door het uitbetalen van de regionale reserve RCF. Zie ook afwijking op 'Onttrekking reserve' (264). Daarnaast is er meer doorbelast door het KCC in verband met het stijgende aantal bijstandsklanten(50). De hogere bate wordt met name veroorzaakt door een incidenteel voorschot op de rijksbijdrage in verband met de statushouders (704).

Pijler De Organisatie:
Programma Bestuur en dienstverlening:
Bouw + 484
De anterieure overeenkomsten zorgen voor meer inkomsten waar ook extra uitgaven tegenover staan. De bouwleges laten een behoorlijk voordeel zien. De markt laat een verbetering zien die naar verwachting ook in de komende jaren door zal zetten. De resterende gelden die beschikbaar zijn gesteld voor de omgevingswet stellen wij voor mee te nemen naar 2017.

Programma Exploitatie gronden:
Voorbereidingsprojecten +13.909
Af te sluiten projecten + 1.119
Afdracht uit de Algemene Reserve Vastgoed aan de Algemene Concern Reserve

Uitkering gemeentefonds + 938
Het verschil heeft vooral betrekking op de actuele gegevens inzake de verdeelsystematiek van het gemeentefonds.

Reserveverrekeningen - 15.028
Storting uit de Algemene Reserve Vastgoed aan de Algemene Concern Reserve

Stelposten + 548

Onvoorziene uitgaven + 385
Het beroep op de post onvoorzien (begroot € 500.000) is beperkt gebleven tot een bedrag van afgerond € 115.000 (voor een specificatie verwijzen wij naar het afzonderlijk overzicht in paragraaf 3.7).

3.4 Incidentele baten en lasten

OVERZICHT INCIDENTELE BATEN EN LASTEN PER PROGRAMMA JAARREKENING 2016 Programma/omschrijving	Lasten (bedragen x € 1.000,00)	Baten
Volkshuisvesting saldo van baten en lasten jaarrekening	1.938	846
waarvan incidenteel	390	135
specificatie:		
betreft diverse projecten, w.o. woningbouwprogrammering en beleid stedelijke vernieuwing	346	135
die worden gedekt door bijdragen van derden en/of reserves		
aanwending in het verleden gerserveerde bedragen	44	
Economie saldo van baten en lasten jaarrekening	2.913	5.641
waarvan incidenteel	857	4.384
specificatie:		
verkoop aandelen		3.754
betreft diverse projecten, w.o. economisch beleid en programmering en relatiebeheer-aquisitie	807	630
die worden gedekt door bijdragen van derden en/of reserves		
aanwending in het verleden gerserveerde bedragen	50	
Bereikbaarheid en mobiliteit saldo van baten en lasten jaarrekening	13.166	13.477
waarvan incidenteel	7.063	4.652
specificatie:		
betreft diverse projecten, w.o. verkeersmanagement, infra +verkeersveiligheid, mobiliteitsbeleid en	7.004	4.652
mobiliteitsbeleid die worden gedekt door bijdragen van derden en/of reserves		
aanwending in het verleden gerserveerde bedragen	59	
Groene leefomgeving en milieu saldo van baten en lasten jaarrekening	2.909	641
waarvan incidenteel	570	297
specificatie:		
betreft diverse projecten, w.o. bodembeheer, geluid/lucht/externe veiligheid, duurzaam stedelijk beheer,	494	297
groenbeleid die worden gedekt door bijdragen van derden en/of reserves		
aanwending in het verleden gerserveerde bedragen	76	
Ruimte en cultuurhistorie saldo van baten en lasten jaarrekening	13.391	10.258
waarvan incidenteel	12.265	10.183
specificatie:		
betreft diverse projecten, w.o. visies/progr./projecten en ruimtelijke kaders die worden	12.004	10.183
gedekt door bijdragen van derden en/of reserves		
aanwending in het verleden gerserveerde bedragen	261	
Onderwijs saldo van baten en lasten jaarrekening	28.138	4.646
waarvan incidenteel	7.222	0
specificatie:		
extra afschrijving ivm verkoop Diezerstraat	7.222	

Veiligheid saldo van baten en lasten jaarrekening	11.135	603
waarvan incidenteel	0	0
specificatie:		
Integraal beheer openbare ruimte saldo van baten en lasten jaarrekening	44.880	27.291
waarvan incidenteel	0	0
specificatie:		
betreft diverse projecten, w.o. blauwbeheer die worden	52	
gedekt door bijdragen van derden en/of reserves		
aanwending in het verleden gerserveerde bedragen	527	
Cultuur saldo van baten en lasten jaarrekening	16.681	352
waarvan incidenteel	-101	0
specificatie:		
betreft verrekening project beeldende kunst die wordt	-101	
gedekt door bijdragen van derden en/of reserves		
Sport saldo van baten en lasten jaarrekening	9.007	1.291
waarvan incidenteel	16	0
specificatie:		
betreft project sprtaccommodaties die wordt gedekt door reserve	16	
aanwending in het verleden gerserveerde bedragen		
Samenleving saldo van baten en lasten jaarrekening	12.702	751
waarvan incidenteel	-158	44
specificatie:		
betreft projecten sociaal cultureel werk en beleid meervoudige problematiek die worden gedekt door	94	44
bijdragen van derden en/of reserves		
zelforganisaties minderheden	-281	
participatieraad		
aanwending in het verleden gerserveerde bedragen	29	
Inwonersondersteuning saldo van baten en lasten jaarrekening	93.444	9.377
waarvan incidenteel	1.930	889
specificatie:		
betreft projecten SW-trajecten en maatschappelijke participatie die wordt gedekt door reserves	1.395	889
uitvoering HHT		
eigen kracht meicirc. 15		
aanwending in het verleden gerserveerde bedragen	535	
Opvang en bescherming saldo van baten en lasten jaarrekening	76.373	1.400
waarvan incidenteel	24	0
specificatie:		
betreft project maatschappelijke opvang die worden gedekt door reserve	24	
Dato		
aanpak huisv bijz doelgroepen		
aanwending in het verleden gerserveerde bedragen		

Inkomen saldo van baten en lasten jaarrekening	63.592	48.337
waarvan incidenteel	0	704
specificatie:		
incidenteel voorschot statushouders		704
Raad en Raadsgriffie saldo van baten en lasten jaarrekening	1.659	64
	11.984	7.748
Bestuur en dienstverlening saldo van baten en lasten jaarrekening	11.984	7.748
waarvan incidenteel	1.397	366
specificatie:		
betreft diverse projecten w.o organisatie-ontwikkeling en begravingen die worden gedekt door reserves	68	18
Koningsdag	825	348
storting in voorziening APPA (overheveling van reserve)	504	
Exploitatie gronden saldo van baten en lasten jaarrekening	10.065	23.231
waarvan incidenteel	0	13.909
specificatie:		
vrijval algemene voozieningen vastgoed		13.909
Vastgoedmanagement saldo van baten en lasten jaarrekening	11.383	18.865
waarvan incidenteel	1.361	7.510
specificatie:		
opbrengst Diezerstraat		7.222
betreft project verhuurde panden eindbeheer die wordt gedekt door bijdragen en reserves	1.361	288
Bedrijfsvoering saldo van baten en lasten jaarrekening	44.848	11.648
waarvan incidenteel		
specificatie:		
betreft ICT projecten die worden gedekt door bijdragen en/of reserves	1.434	1.088
aanwending in het verleden gerserveerde bedragen	149	
Financiering en alg. dekkingsm. saldo van baten en lasten jaarrekening	1.990	312.574
	0	0
TOTALEN JAARREKENING	472.198	499.041
WAARVAN INCIDENTEEL	44.820	50.821

3.5 Structurele toevoegingen en onttrekkingen reserves

Reserve	Toevoeging	Onttrekking
		bedragen x € 1000
2 Economie		
dekkingsreserve Zuiderzeehaven		32
3 Bereikbaarheid en mobiliteit		
reserve parkeren	3.821	2.612
4 Groene leefomgeving en milieu		
gebiedsbeheerplan Zwolle Centraal	512	317
5 Ruimte en cultuurhistorie		
reserve egalisatie bestemmingsplannen	180	
6 Onderwijs		
dekkingsreserve onderwijshuisvesting		24
8 Integraal beheer openbare ruimte		
onderhoudsreserve recreatieplassen	16	
reserve civiele infrastructuur	389	389
10 Sport		
onderhoudsreserve sportaccommodaties	231	
dekkingsreserve kunstgrasvelden		224
16 Bestuur en dienstverlening		
onderhoudsreserve huisvesting gemeentelijk personeel	430	88
onderhoudsreserve inrichting huisvesting gemeentelijk personeel	127	
reserve verkiezingen	145	
egalisatiereserve rijbewijzen/eigen verklaringen		7
dekkingsreserve gemeentelijke panden		60
17b Vastgoedmanagement		
onderhoudsreserve verhuurde panden	2.875	2.378
reserve dekking kapitaallasten Morsestraat		21
reserve egalisatiereserve Almeloos Kanaal		9
18 Financiering en algemene dekkingsmiddelen		
renteverrekening reserves	401	
	9.127	**6.161**

3.6 Overzicht van reserves

Nr.	Reserve	Stand per 1-1-2016	Toe-voeging resultaat vorig jaar	Toe-voeging resultaat rente	Toe-voeging resultaat bestem-ming	Ont-trekking resultaat bestem-ming	Stand per 31-12-2016
	1. Weerstand- en risicoreservering						
C01	Algemene reserve	26.999.871	7.223.613		21.420.899	6.876.663	48.767.720
C04	Risicoreserve Sociaal Domein	5.900.000			2.600.000	746.847	7.753.153
S54	Financiële risico's Wezo NV				1.008.465		1.008.465
	Totaal Weerstand- en risicoreservering	**32.899.871**	**7.223.613**	**0**	**25.029.364**	**7.623.510**	**57.529.338**
	2. Reservering gekoppeld aan kostendekkingsbeginsel						
P01	Begraafplaatsen	304.384			306.064		610.448
P04	Egalisatiereserve rijbewijzen/eigen verklaringen	166.569				7.000	159.569
	Totaal Reserv.gekopp. aan kostend.beginsel	**470.953**	**0**	**0**	**306.064**	**7.000**	**770.017**
	3. Reservering voor lopende exploitatielasten						
	a. ter dekking kapitaal-/exploitatielasten						
A01	ICT investeringen	515.241			455.469	285.228	685.482
E03	Kapitaallasten wagenpark	35.000			1.300		36.300
O01	Algemene bedrijfsreserve Vastgoed	979.566			15.659.749	16.042.863	596.452
O12	Dekking kapitaallasten Morsestraat	288.275		10.090		21.317	277.048
O13	Dekking kapitaalasten verb.SH/SK	434.667		15.213		59.546	390.334
O14	Dekking kapitaalasten Vlasakkers	0			78.028		78.028
O18	Dekking kapitaallasten kunstgras	1.860.207		65.107		224.066	1.701.248
O32	Dekking kapitaallasten binnenklimaat PO	120.740		4.226		24.350	100.616
O33	Dekking kapitaallasten Almeloos Kanaal	123.702		4.948		9.419	119.231
O34	Dekking kapitaallasten Zuiderzeehaven	240.367		8.413		31.765	217.015
	b. onderhoudsreserveringen						
A02	Onderhoud panden gemeentelijke organisatie	1.078.534			127.206		1.205.740
E04	Reserve civiele infrastructuur	333.847			674.834	388.800	619.881
E05	Onderhoud Wythmenerplas	292.500			16.304		308.804
E06	Onderhoud Kleine Veer	70.117				28.950	41.167
E07	Gronddepot Anth. Fokkerstraat	159.796				159.796	0
O05	Onderhoud wijk- en buurtcentra	47.379			130.024	61.396	116.007
O06	Onderhoud sportaccommodaties	538.499			230.884	488.508	280.875
O27	Onderhoud verhuurde panden	2.368.197			2.875.030	3.667.304	1.575.923
O30	Onderhoud gemeentelijke huisvestingspanden	2.360.646			430.206	87.676	2.703.176
	c. rechtspositionele verplichtingen						
C53	Res.Alg.Pensioenwet Polit.Ambtsdr.(APPA)	1.429.169			-504.563	72.844	851.762
P51	Rechspositionele verplichtingen publiekszaken	110.994		3.885		40.318	74.561

	d. bedrijfsvoeringsreserves						
A52	Bedrijfsvoeringsreserve a&f	454.000				454.000	0
C10	Bedrijfsvoeringsknelpunten directie	359.463				359.463	0
C52	Bedrijfsvoeringsreserve concernstaf	83.000				83.000	0
E52	Bedrijfsvoeringsreserve expertisecentrum	428.000				428.000	0
R51	Bedrijfsvoeringsreserve raad(sgriffie)	14.000					14.000
F02	Bedrijfsvoeringsreserve gemeent.organisatie	0			1.324.463	468.000	856.463
SC1	Bedrijfsvoeringsreserve ONS (SSC)	288.575			160.225	359.451	89.349
	Totaal Reservering voor lopende exploitatiel.	**15.014.480**	**0**	**111.882**	**21.659.159**	**23.846.060**	**12.939.461**

Nr.	Reserve	Stand per 1-1-2016	Toe-voeging resultaat vorig jaar	Toe-voeging resultaat rente	Toe-voeging resultaat bestem-ming	Ont-trekking resultaat bestem-ming	Stand per 31-12-2016
	4. Overige bestemmingsreserves						
	a. nog uit te voeren werken						
A50	Nog uit te voeren werken a&f	173.834			46.000	46.137	173.697
C50	Nog uit te voeren werken concernstaf	844.070			634.266	685.173	793.163
E50	Nog uit te voeren werken expertisecentrum	2.123.691			588.584	788.335	1.923.940
O50	Nog uit te voeren werken ontwikkeling	11.869.111			3.205.703	4.586.089	10.488.725
P50	Nog uit te voeren werken publiekszaken	684.347			118.878	304.762	498.463
R50	Nog uit te voeren werken Raad(sgriffie)	20.975					20.975
S50	Nog uit te voeren werken soc.zaken werkg.	2.179.284			1.255.250	1.141.076	2.293.458
	b. overige bestemmingsreserves						
C03	Stadsontwikkelfonds	5.126.070				1.901.919	3.224.151
C05	Reserve incidentele bestedingen (v/h MIB)	5.325.496			8.703.424	2.547.000	11.481.920
O04	Stimuleringsreserve podiumkunsten	10.301				10.301	0
O21	Stadsuitleg	11.128.679			700.000	1.545.576	10.283.103
O22	Recreatieve voorziening	12.092				2.272	9.820
O23	Parkeren (vh Bereikbaarheidsfonds)	5.852.619			3.925.643	6.256.419	3.521.843
O25	Hoofdinfrastuctuur Stadshagen (HIS)	3.507.966				397.940	3.110.026
O26	Bestemmingsplannen	434.797			180.000	329.506	285.291
O28	Openbaar vervoer	1.246.800			75.000	431	1.321.369
O29	Decentralisatiefonds stadsvernieuwing	4.112.570			534	407.471	3.705.633
O35	Gebiedsbeheersplan	8.382.166		293.376	829.000	317.042	9.187.500
O36	Spoorzone	0			3.000.000		3.000.000
O37	Voorsterpoort	5.719.633					5.719.633
O38	Beschermd Wonen	0			1.772.000	631.387	1.140.613
P02	Verkiezingen	162.722			224.932		387.654
S53	Regionaal Coördinatiepunt Fraudebestrijding	330.414				264.125	66.289
	Totaal Overige bestemmingsreserves	**69.247.636**	**0**	**293.376**	**25.259.214**	**22.162.961**	**72.637.265**
	TOTAAL RESERVES	**117.632.940**	**7.223.613**	**405.258**	**72.253.801**	**53.639.531**	**143.876.080**
	waarvan tbv ONS (bedrijfsvoeringsreserve SSC)	**288.575**	**0**	**0**	**0**	**0**	**89.349**

Voor het verloop per reserve verwijzen wij naar het bijlagenboek met de toelichting per reserve.

3.7 Overzicht van voorzieningen

Nr. Voorzieningen	Stand per 1-1-2016	Toevoeging	Vrijval	Aanwen-dingen	Stand per 31-12-2016
A. Voorzieningen als passivaposten:					
A70 Bijdrage voormalig personeel	98.976	434.908		98.976	434.908
A71 Voorz. Rechtspositionele verplichtingen concern	218.080	7.758		98.388	127.450
C70 Voorz. Rechtspositionele verplichtingen cs	20.477	716			21.193
C73 Algemene Pensioenwet politieke Ambtsdragers	1.360.346	504.563	43.324	25.554	1.796.031
E01 Voorz. Rechtspositionele verplichtingen ec	346.080		116.800	28.912	200.368
E02 Voorziening Afval	3.346.094			-852.323	4.198.417
E03 Voorziening Riolering	3.804.292	57.648			3.861.940
R01 Asbestsanering Zeven Alleetjes	900.000			900.000	0
R01 Rechtspositie raadsleden	151.460				151.460
Totaal voorzieningen als passivaposten	10.245.805	1.005.593	160.124	299.507	10.791.767
B. Voorzieningen in mindering op de activa:					
C72 Voorz.vordering op verkoop venn.	273.478		273.478		0
O90 Algemene voorziening Vastgoed	30.033.004	196.216	13.909.297		16.319.923
O91 WRZV	353.974				353.974
P90 Voorziening dubieuze debiteuren	326.064	507.869		579.381	254.552
S90 Risico oninbaar schuldhulpverlening	75.427	8.364		2.202	81.589
S91 Risico oninbaar bijstandsleningen	424.810	118.825		150.094	393.541
S92 Risico oninbaar bijstandsvorderingen	7.516.140	1.375.838	48.492	1.320.640	7.522.846
Totaal voorzieningen in mindering op de activa	39.002.897	2.207.112	14.231.267	2.052.317	24.926.425
Totaal voorzieningen	**49.248.702**	**3.212.705**	**14.391.391**	**2.351.824**	**35.718.192**

Voor het verloop per voorziening verwijzen wij naar het bijlagenboek met de toelichting per voorziening.

3.8 Onvoorzien

Onderwerp	Begrotingswijziging Raadsbesluiten / B&W besluiten	Bedrag
Beschikbaar voor onvoorziene uitgaven 2016		
1. opgenomen in oorspronkelijke begroting		500.000
Via begrotingswijziging toebedeeld aan programma's:		
herbenoeming accountant	Rb. 23-11-2015	-32.426
cofinanciering boekenonderzoek toetreding Deventer tot GR HCO	B&W 15-12-2015	-4.840
WRZV Haalbaarheidsonderzoek WRZV-hallen	B&W 12-7-2016	-50.000
cultuurprijs 2016	B&W 13-9-2016	-5.000
geluidsoverlast rotonde Kranenburgweg	B&W 15-11-2016	-23.000
Restant posten onvoorzien		**384.734**
Niet via begrotingswijziging verwerkt, maar wel beslag op onvoorzien:		

3.9 Wet normering bezoldiging topfunctionarissen

WNT-verantwoording 2016 Gemeente Zwolle

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op de Gemeente Zwolle van toepassing zijnde regelgeving het algemene WNT-maximum.

Het bezoldigingsmaximum in 2016 voor de Gemeente Zwolle is € 179.000,-. Het weergegeven toepasselijke WNT-maximum per persoon of functie is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte.

bezoldigingsgegevens **2016**

naam	functie	(gewezen) totpfunctionaris (ja/nee)	met dienstbetrekking (ja/nee)	beloning	belastbare en variabele onkosten-vergoeding
RE Riemersma	gemeente secretaris	ja	nee	9.204	0
I Geveke	gemeente secretaris	ja	ja	109.077	148
ABM ten Have	raadsgriffier	ja	ja	101.811	0

naam	voorzieningen ten behoeve van beloningen betaalbaar op termijn	Totale bezoldiging	duur van het dienstverband in het jaar (in dagen)	omvang van het dienstverband in het jaar (fte)	(herrekende)WNT norm
RE Riemersma	0	9.204	0	0	179.000
I Geveke	13.819	123.044	366	1	179.000
ABM ten Have	12.564	114.375	366	1	179.000

bezoldigingsgegevens **2015**

naam	functie	(gewezen) totpfunctionaris (ja/nee)	met dienstbetrekking (ja/nee)	beloning	belastbare en variabele onkosten-vergoeding
RE Riemersma	gemeente secretaris	ja	ja	129.557	0
ABM ten Have	raadsgriffier	ja	ja	99.195	0

naam	voorzieningen ten behoeve van beloningen betaalbaar op termijn	Totale bezoldiging	duur van het dienstverband in het jaar (in dagen)	omvang van het dienstverband in het jaar (fte)	(herrekende)WNT norm
RE Riemersma	15.511	145.068	365	1	178.000
ABM ten Have	13.757	112.952	365	1	178.000

3.10 Restantkredieten

Overzicht restant kredieten 2016 per programma					
Bedragen x € 1.000	Beginsaldo	Nw. Kredieten	Besteding	Afgesloten	Restant krediet 31-12-2016
Volkshuisvesting	2.950	3.176	346	1.215	4.565
Economie	1.652	135	808	78	901
Bereikbaarheid en mobiliteit	51.727	6.257	19.253	121	38.610
Groene leefomgeving en milieu	5.492	1.485	874	387	5.716
Ruimte en Cultuurhistorie	103.597	2.613	12.526	5	93.679
Onderwijs	16.342	1.123	5.946	577	10.942
Integraal beheer openbare ruimte	4.808	2.628	2.384	-6	5.058
Cultuur	85	633	102		616
Sport	109	50	71		88
Samenleving	178	466	684	117	-157
Inwonersondersteuning	4.940		1.579		3.361
Opvang en bescherming	-12		24		-36
Bestuur en dienstverlening	710		65		645
Vastgoedmanagement	12.758	6.962	18.151	621	948
Bedrijfsvoering	10.737	3.524	3.647	215	10.399
Totaal	**216.073**	**29.052**	**66.460**	**3.330**	**175.335**
Dekking restant kredieten 2016:					
Bijdrage derden	77.182				27.464
T.l.v. reserves en voorzieningen	44.828				85.603
T.l.v. exploitatierekening	94.063				62.268
	216.073				**175.335**

Voor een nadere specificatie van de restantkredieten wordt verwezen naar de financiële verantwoording onder de programmaverantwoordingen

3.11a SISA Bijlage

De SISA Bijlage is te vinden op https://www.zwolle.nl/sites/default/files/sisa-2016-bijlage-verantwoordingsinformatie.pdf

3.11b DU V&V verantwoording

DU V&V verantwoording gemeente Zwolle 2016

Omschrijving van het gesubsidieerde project	Beschikkingsnummer provincie	Project is afgerond / eindverant-woording Ja / Nee	In de verlenings-beschikking opgenomen subsidie voor dit project	Werkelijke bestedingen ten laste van de provinciale middelen jaar 2016 (conform baten/lasten stelsel)	Werkelijke bestedingen ten laste van de gemeentelijke middelen jaar 2016 (conform baten/lasten stelsel)	Cumulatieve bestedingen ten laste van provinciale middelen t/m jaar 2016 (conform baten/lasten stelsel)	Cumulatieve bestedingen ten laste van gemeentelijke middelen t/m jaar 2016 (conform baten/lasten stelsel)	Geplande einddatum	Optionele toelichting op (één van de) voorgaande kolommen
Aard controle	(D1)	(D1)	(R)	(R)	(R)	(R)	(R)		D 1
Verkeersveiligheidsprojecten (gedragsbeïnvloeding)	2016/0007088 - 3438192	Ja	144.825	144.825	63.237	144.825	63.237	31-12-2016	
Kruising Ceintuurbaan / A-28, 2 strooks oprit en extra opstelstrook rechtdoor	2016/0017252 - 3441439 2016/0323020 - 3441439	Ja	205.000	205.000	249.328	205.000	249.328	31-12-2016	
Herinrichting fietsroute Oude wetering	2016/0017320 - 3441421 2016/0520084 - 3441421	Nee	240.000	-	-	-	-	31-12-2017	

4 Controleverklaring

Bijlagen

Lijst van afkortingen

AB	Algemeen Bestuur
AED	Automatisch Externe Defibrillatoren
AFAC	Algemene Fiets Afhaal Centrale
AMA	Alleenstaande Minderjarige Asielzoekers
AMW	Algemeen Maatschappelijk Werk
APV	Algemene Plaatselijke Verordening
ASS	Autisme Spectrum Stoornissen
AVO	Algemeen Volwassenen Onderwijs
AWBZ	Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten
Batsc	Binnenkort af te sluiten complexen
BB	Bijzondere bijstand
BBV	Besluit begroting en verantwoording
Bbz	Besluit Bijstandsverlening Zelfstandigen
BCF	BTW compensatiefonds
BDU	Bijzondere Doeluitkering
BG	Bevoegd gezag
BHV	Bedrijfs HulpVerlening
BIE	Bouwgrond in exploitaties
BIS	BestuursInformatieSysteem
BISON	Breed Ict Samenwerkingsverband Onderwijs
BI-Z	Bedrijfsinvesteringszone
BIZ	Bedrijveninvesteringszorg
BLS	Besluit Locatiegebonden Subsidies
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten
BOR	Beheersinstrumentarium Openbare Ruimte
BOS	Buurt, Onderwijs en Sportvereniging
BREZ	Bereikbaarheid REgio Zwolle
Bro	Besluit ruimtelijke ordening
BTW	Belasting Toegevoegde Waarde
Bvb	Buurt voor buurt-onderzoek
bvo	bruto vloeroppervlak
BZK	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
CAD	Consultatiebureau voor Alcohol en Drugs
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CCO	Centrale Commissie Oranje
CFV	Centraal Fonds Volkshuisvesting
CJG	Centrum voor Jeugd en Gezin
Concilium	Overleg gemeente, corporaties, ontwikkelaars en makelaars
COSBO	Ouderenbond
CPO	(Collectief) Particulier Opdrachtgeverschap
CtC	Communities that Care
CVAH	Centrale Vereniging Ambulante Handel
Cvites	Een project voor alleenstaande ouders
CVO	Continu Vakantie Onderzoek
CVZ	Centrum Voor Zorgverzekeringen
CWI	Centrum voor Werk en Inkomen
DATO	Dakloze Asielzoekers Tijdelijke Opvang
DDB	Duurzaam Dienstenbedrijf
DEOZ	Duurzaam Energie en Ontwikkel Bedrijf Zwolle
Diftar	Gedifferentieerd tarief afvalstoffenheffing
DigiD	Digitale Identiteit
DRIP	Dynamische Route Informatie Panelen
ECO	Extra Comptabel Overzicht
EFRO	Europees Fonds Regionale Ontwikkelingen
EKD	Elektronisch Kind Dossier
EMU	Economische en Monetaire Unie
EPODE	Ensemble, prevenons l'obesite des enfants (Bestrijding zwaarlijvigheid bij kinderen)
ERIS	EigendomsRegistratie en InformatieSysteem
Esco	Energie Service Companies
ESF	Europees Sociaal Fonds
ESLN	Een Spiegel liegt niet
EVC	Erkenning van verworven competenties
EVO	Vereniging van en voor verladers, ontvangers en eigen vervoerders, gespecialiseerd in logistiek
EZ	Economische Zaken
FIDO	Wet Financiering Decentrale Overheden
FLO	Functioneel Leeftijds Ontslag
FSC	Forest Stewardship Council
FWI	Fonds Werk en Inkomen
G27 / 31	31 Grote Steden in het kader van het Grote Stedenbeleid (voorheen 27)
GAN	Gegevens Autoriteit Natuur
GAP	Gemeentelijk AfvalstoffenPlan
GBA	Gemeentelijke Basisadministratie
GBD	Groene en Blauwe Diensten
GBT	GebiedsBeheersTeams
GF	Gemeentefonds
GFT	Groente, Fruit en Tuinafval
GGD	Gemeentelijke Gezondheidsdienst
GGP	Gemeentelijk Grondstoffenplan

GGV	Gemeenschappelijke Gegevensvoorziening
GGZ	Geestelijke Gezondheidszorg
GOBT	Gelders Overijssels bureau voor Toerisme
GP	Generaal Pardon
GPA	Grote Podium Accommodatie
GPK	Gehandicaptenkaart
GPO	Collectief Particulier Opdrachtgeverschap
GPR	Gemeentelijke Praktijk Richtlijn voor Duurzaam Bouwen
GPS	Global Positioning System
GR	Gemeenschappelijke Regeling
GRP	Gemeentelijk Rioleringsplan
GS	(College van) Gedeputeerde Staten
GSB	Grote Steden Beleid
GSBIII	Grote Stedenbeleid 2005 – 2009
GVVP	Gemeentelijk Verkeers- en VervoersPlan
HBD	Hoofdbedrijfschap voor de Detailhandel
Hbh	Hulp bij huishouden
HBO	Hoger Beroepsonderwijs
HCZ	Hockey Club Zwolle
HH	Hulp bij het Huishouden
HHT	Huishoudelijke hulp toelage
HIS	Hoofd Infra Structuur Stadshagen
HOV	Hoogwaardige Openbaar Vervoer
HP	Hessenpoort
HRM	Human Resource Management
HWBP	Hoogwater beschermingsprogramma
IB	Individuele Begeleiding
IBA	Individueel Behandelingssysteem voor Afvalwater
ICT	Informatie en communicatie technologie
IJVD	IJssel Vecht Delta
ILG	Investeringsbudget Landelijk Gebied
IMG	Investeren Met Gemeenten
Ioaw/z	Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers/gewezen zelfstandigen
ISV	Investeringbudget Stedelijke Vernieuwing
JGZ	Jeugdgezondheidszorg
JOGG	Jongeren Op Gezond Gewicht
KCC	Klanten Contact Centrum
KGA	Klein gevaarlijk afval
KIES	Programma voor kinderen in een achterstandsituatie
KISS	Kennis Instituut Stedelijk Samenwerking
KIZ	(Stichting) Kreatieve Industrie Zwolle
KPT	KermisProjectTeam
KvK	Kamer van Koophandel
KVO	Keurmerk Veilig Ondernemen
KWO	Koude Warmte Opslag
LEA	Lokale Educatieve Agenda
LLV	Leerlingenvervoer
LNV	Landbouw, Natuur en Visserij
LOF	Lokaal onderwijsfonds
LVS	Leefbaarheid, Veiligheid en Stadseconomie
mGBA	Modernisering Gemeentelijke Basis Administratie
MBO	Middelbaarberoepsonderwijs
MIB	Meerjarige investeringen en bestedingen
MIP	Meerjarig InvesteringsProgramma
MIRT	Meerjarenprogramma Infra Ruimte Transport
MIT	Meerjarenprogramma Infrastructuur
MJOP	Meer jaren opgave plan
MKB	Midden- en Kleinbedrijf
MoMo	Modernisering Monumentenzorg
MOP	Meerjarig OntwikkelingsPlan
MOP	Meerjaren Onderhoudsplanning Onderwijshuisvesting
MOR	Meldingen Openbare Ruimte
MPI	Meerjarig Programma ICT
MPG	Meerjaren Prognose Gebouwen
MPV	Meerjaren Prognose Vastgoed
MTO	Medewerkers Tevredenheids Onderzoek
NHG	Nationale Hypotheek Garantie
NICIS	Netherlands Institute City Improvement Studies
NIROV	Nederlands Instituut voor Ruimtelijke Ordening en Volkshuisvesting
NLY	Nationaal Landschap IJsseldelta
NIEGG	Niet in exploitatie genomen grond
NRF	Nationaal Restauratie Fonds
NUG	Niet Uitkerings Gerechtigden
NUTW	Nog uit te voeren werken
NVM	Nederlandse Vereniging van Makelaars
nWRO	Nieuwe Wet Ruimtelijke Ordening
OGGZ	Openbare Geestelijke Gezondheidszorg
OGZ	Openbare Gezondheidszorg
OHV	Onderwijshuisvesting
OPDC	Orthopedagogisch Didactisch Centrum
OOZ	Openbaar Onderwijs Zwolle
ORRA	Online Raadpleegbare Reisdocumenten Administratie
OTA	On Track Again
OV	Openbaar Vervoer
OZB	Onroerend Zaak Belasting
PDR	Programma Directie Ruimte voor de Rivier
PGB	Persoonsgebonden Budget
PIB	Persoonlijk inburgeringsbudget

PM10	Fijn stof
PPN	Perspectiefnota
PRB	Persoonsgebonden Re-integratie Budget
PS	Provinciale Staten
PvA	Plan van Aanpak
PvE	Programma van Eisen
PVG	Project Verglazing Onderwijs
PVO	Praktijk Vormend Onderwijs
PVVP	Provinciaal Verkeers- en vervoersplan
RAAK	Regionale aanpak kindermishandeling
RAO	Regionaal Ambtelijk Overleg
ROB	Regionaal Bestuurlijk Overleg
RBZ	Regionaal Bureau Zelfstandigen
RMC	Regionale Meld- en Coördinatiefunctie
RMF	Regionaal Mobiliteitsfonds
RO	Ruimtelijke Ordening
ROC	Regionaal Opleidingscentrum
ROVA	Regionaal Orgaan voor Afvalverwerking
RPA	Regionaal Platform Arbeidsmarktbeleid
RSO	Richtlijnen Sportdeelname Onderzoek
RUD	Regionale UitvoeringsDienst
RUDDO	Regeling uitzettingen en Derivaten Centrale Overheden
RVI	Regeling Vrijwillige Inburgering
RWS	Rijkswaterstaat
SEZZ	Stichting Exploitatie Zwolse Zwembaden
SH	Stadhuis
SHV	Schuldhulpverlening
SIZ	Steunpunt Informele Zorg
SK	Stadskantoor
SMS	Short Message Service
SMVP	Stichting Maatschappij Veiligheid en Politie
SMWDS	Samen maken wij de stad
SOT	Subsidie Op Termijn
SPLIJ+	Stichting Particuliere Landschapsdiensten IJseldelta Plus
SpvE	Stedebouwkundig programma van Eisen
SPP	Strategisch Personeels Plan
SROI	Social Return on Investment
SSC	Shared Service Centre
SSZ	Sport Service Zwolle
SVLO	Samenwerking Vennootschapsbelasting Lokale Overheden
SVN	Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederland
SVO	Stichting Vluchtelingenwerk Overijssel
SWOZ	Stichting Welzijn Ouderen Zwolle
SWT	Sociaal Wijkteam
SWUNG	Samen Werken aan de Uitwerking van Nieuw Geluidbeleid
SWZ	Stichting Wonen Zwolle
SZW	Sociale zaken en werkgelegenheid
TLN	Transport en Logistiek Nederland
TSC	Telefonisch Service Centrum
UGV	Uitgebreide Gevaren Verzekering
UWV	Uitvoeringsinstelling Werknemersverzekeringen
V&W	Verkeer en Waterstaat
VAC	Vrouwen Advies Commissie
VAK	Voor Arbeid en Kansen
VAVO	Volwassenonderwijs
VCN	Vechtcorridor Noord
VIA	Vangnet Informatie en Advies
VMBO	Voortgezet middelbaar beroepsonderwijs
VNG	Vereniging voor Nederlandse Gemeenten
VO	Voortgezet onderwijs
Vpb	Vennootschapsbelasting
VRI	VerkeersRegelInstallatie
VRIJ	Veiligheidsregio IJsselland
VROM	Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
VSO	Voortgezet Speciaal Onderwijs
VSV	Voortijdig schoolverlaten
VTA	Visual Tree Assessment
VVE	Voor- en Vroegschoolse Educatie
VVI	VerVangingsInvesteringen
VWA	Voedsel en Waren Autoriteit
VWS	Volksgezondheid, Welzijn en Sport
WABO	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
Wajong	Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten
WAO	Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering
WAVE	Gebiedsbeheersplan bodem Zwolle Centraal/Zwolle Oost
WAZ	Wet arbeidsongeschiktheidsverzekering zelfstandigen
WDOD	Waterschap Drents Overijsselse Delta
Wet FiDO	Wet Financiering Decentrale Overheden
Wet HOF	Wet Houdbare OverheidsFinanciën
Wet OKE	Wet Ontwikkelingskansen door Kwaliteit en Educatie
WEW	Waarborgfonds Eigen Woningen
WEZO	Werkvoorzieningsschap Zwolle en Omgeving
WI	Werkgelegenheidsimpuls
WI	Wet Inburgering
WIA	Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen
WIJ	Wet Investeren In Jongeren
WION	Wet informatie-uitwisseling ondergrondse netten
Wmo	Wet maatschappelijke ondersteuning

Wlz	Wet Langdurige Zorg
WOZ	Wet Onroerendzaakbelasting
Wpg	Wet Publieke Gezondheid
WRO	Wet Ruimtelijke Ordening
WSNP	Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen
Wsw	Wet sociale werkvoorziening
WSW	Waarborgfonds Sociale Woningbouw
WVG	Wet Voorziening Gehandicapten
WW	Werkloosheidswet
WWB	Wet Werk en Bijstand
WWI	Wonen, wijken en integratie (onderdeel Ministerie van VROM)
Wwik	Wet Werk en inkomen kunstenaars
WZU	Wijkzaken Uitvoering
ZAS	Ziektemelding als Signaal
ZAT	Zorg en adviesteams
ZKN	Zwolle - Kampen Netwerkstad
ZOO	Zwolle Op Orde
ZSA	Zeer Stil Asfalt
ZSM2	Zichtbaar, Slim, Meetbaar (uitbreiding van de capaciteit van een aantal snelwegen)
Zvw	Zorgverzekeringswet
ZWA	Zwolle Werkt Aanpak
ZZH	Zuiderzeehaven
ZZP	Zelfstandig ondernemer zonder personeel
ZZP	ZorgZwaartepakket

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave 1
Toelichting per reserve 5
A01 - ICT Investeringen 7
A02 - Onderhoud panden gemeentelijke organisatie 8
A50 - NUTW A&F 9
A52 - Bedrijfsvoeringsreserve A&F 10
C01 - Algemene concernreserve 11
C03 - Stadsontwikkelfonds 12
C04 - Risicoreserve Sociaal Domein 13
C05 - Reserve incidentele bestedingen 14
C10 - Bedrijfsvoeringsreserve directie 15
C50 - NUTW Concerstaf 16
C52 - Bedrijfsvoeringsreserve Concernstaf 17
C53 - Reserve Alg. Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (APPA) 18
E03 - Kapitaallasten wagenpark 19
E04 - Reserve civiele infrastructuur 20
E05 - Onderhoud Recreatieplassen 21
E06 - Onderhoud Kleine Veer 22
E07 - Gronddepot Anth. Fokkerstraat 23
E50 - NUTW Expertisecentrum 24
E52 - Bedrijfsvoeringsreserve Expertisecentrum 26
F02 - Bedrijfsvoeringsreserve gemeentelijke organisatie 27
O01 - Algemene bedrijfsreserve Vastgoed 28
O04 - Stimuleringsreserve podiumkunsten 29
O05 - Onderhoud wijk- en buurtcentra 30
O06 - Onderhoud sportaccomodaties 31
O12 - Dekking kapitaallasten Morsestraat 32
O13 - Dekking kapitaallasten verbouw Stadhuis/Stadskantoor 33
O14 - Dekking kapitaallasten Vlasakkers 34
O18 - Kapitaallasten kunstgrasvelden 35
O21 - Stadsuitleg 36
O22 - Recreatieve voorzieningen 38
O23 - Parkeren 39
O25 - Hoofdinfrastructuur Stadshagen (HIS) 40
O26 - Bestemmingsplannen 41
O27 - Onderhoud verhuurde panden 42
O28 - Openbaar vervoer 43
O29 - ISV 44
O30 - Onderhoud gemeentelijke huisvestingspanden (ON) 45
O32 - Kapitaallasten binnenklimaat primair onderwijs 46

O33 - Dekking kapitaallasten Almeloos Kanaal ... 47
O34 - Dekking kapitaallasten Zuiderzeehaven ... 48
O35 - Reserve Gebiedsbeheerplan ... 49
O36 - Reserve Spoorzone ... 50
O37 - Voorsterpoort ... 51
O38 - Beschermd wonen ... 52
O50/1 - NUTW Ontwikkeling (sociaal) ... 53
O50/2 - NUTW Ontwikkeling (fysiek) ... 56
P01 - Begraafplaatsen ... 60
P02 - Verkiezingen ... 61
P04 - Egalisatiereserve rijbewijzen / eigen verklaringen ... 62
P50 - NUTW Publiekszaken ... 63
P51 - Rechtspositionele verplichtingen Publiekszaken ... 64
R50 - Nog uit te voeren werken Raad(sgriffie) ... 65
R51 - Bedrijfsvoeringsreserve Raad(sgriffie) ... 66
S50 - NUTW Sociale Zaken en Werkgelegenheid ... 67
S53 - RCF fraudebestrijding ... 69
S54 - Reserve WEZO financiële risico's ... 70
SC1 - Bedrijfsvoeringsreserve ONS ... 71
Toelichting per voorziening ... 72
A70 - Bijdrage voormalig personeel ... 74
A71 - Rechtspos. verplichtingen concern (A&F) ... 75
C70 - Rechtspos. verplichtingen concern ... 76
C72 - Voorz. op vordering op Verkoop Vennootschap ... 77
C73 - Voorziening APPA ... 78
E01 - Rechtspositionele verplichtingen EC ... 79
E02 - Voorziening afval ... 80
E03 - Voorziening riolering ... 81
O90 - Algemene voorziening Vastgoed ... 82
O91 - WRZV ... 83
O92 - Asbestsanering Zeven Alleetjes ... 84
P90 - Dubieuze debiteuren ... 85
R01 - Rechtspositie raadslieden ... 86
S90 - Risico oninbaar schuldhulpverlening ... 87
S91 - Risico oninbaar bijstandsleningen ... 88
S92 - Risico oninbaar bijstandvorderingen ... 89
Berekening EMU-saldo ... 90
Afschrijvingstabel ... 95
Overzicht vaste activa ... 98
Overzicht langlopende leningen ... 101
Overzicht gewaarborgde geldleningen ... 107
Subsidiestaat ... 110
Productrekening na resultaatbestemming ... 123

Toelichting per reserve

Reserve

A01 - ICT Investeringen

Nummer m.i.v. 2017: C01
Aard van de reserve: Reservering voor lopende exploitatielasten
Doel:
Deze reserve is bedoeld als een egalisatiereserve. Uit deze reserve kunnen incidentele overschrijdingen van de ICT-bandbreedte worden gedekt.
Het niet benutte deel van de ICT-bandbreedte wordt jaarlijks aan deze reserve toegevoegd.
Op basis van het raadsbesluit inzake ICT Investeringen (uitvoering motie 3 en motie 101) van 7 juni 2004 is besloten voor deze reserve een maximum niveau te hanteren van 25% van de ICT-bandbreedte. Als gevolg van het raadsbesluit van 26 maart 2007 is het hanteren van een maximum niveau losgelaten.

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		515.241	515.241	
Overige toevoegingen:				
Onderschrijding bandbreedte	begroting 2016	385.469	385.469	
BGT BOR	begroting 2016	70.000	70.000	
Totaal overige toevoegingen		**455.469**	**455.469**	**-**
Onttrekkingen via resultaat bestemming:				685.482
Kasschuif terugstorting reserve MIB	begroting 2016	200.000	200.000	
Niet te activeren lasten MPI	begroting 2016	127.357	85.228	
Totaal onttrekkingen		**327.357**	**285.228**	**685.482**
Stand per 31/12		**643.353**	**685.482**	**685.482**

Toelichting:

De Raad heeft een structureel budget vastgesteld betreffende kapitaalslasten voor investeringen op ICT gebied, dit noemen we de ICT bandbreedte. Benutten we in enig jaar de bandbreedte niet volledig, dan voegen wij het niet-benutte deel toe aan deze reserve informatie. Is in enig jaar de bandbreedte niet toereikend de volledige kapitaalslasten te dekken, dan onttrekken we het verschil aan deze reserve. De basis bandbreedte is de afgelopen jaren (op basis van de besluitvorming bij de PPN 2008) met € 1,0 mln. verhoogd op basis van gerealiseerde inverdieneffecten (besparingen op beheerskosten) en bedroeg in 2016 € 3.424 mln.

Voor wat betreft de volgende zaken ligt er een beslag op de middelen in deze reserve:

- kapitaalslasten gedane investeringen voorgaande jaren
- kapitaalslasten voorgenomen investeringen in 2015
- niet-activeerbare kosten projecten uit lopend programma

1) Niet-activeerbare kosten: Dit betreffen de niet-activeerbare kosten ten aanzien van de ICT-projecten (bijv. opleidingskosten, bestede kosten van de eenheid t.b.v. het project).

Nog niet toegewezen middelen:

Reserve

A02 - Onderhoud panden gemeentelijke organisatie

Nummer m.i.v. 2017: D01
Aard van de reserve: Reservering voor lopende exploitatielasten
Doel:
Egalisatie van de planbare onderhoudslasten in de loop der jaren.
Ten laste van de exploitatierekening wordt jaarlijks een vast bedrag toegevoegd aan deze reserve.
Alle werkelijke planbare onderhoudslasten in enig jaar komen ten laste van deze reserve.

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		1.078.534	1.078.534	
Overige toevoegingen:				
Stadhuis en stadskantoor	begroting 2016	116.644	116.644	
Brandweerkazernes		10.562	10.562	
Totaal overige toevoegingen		**127.206**	**127.206**	**-**
Onttrekkingen via resultaat bestemming:				
Stadskantoor	begroting 2016	15.400		
Totaal onttrekkingen		**15.400**	**-**	**-**
Stand per 31/12		**1.190.340**	**1.205.740**	**-**

Toelichting:

De afdeling Vastgoed heeft het eigendom van deze panden.

Zij bekostigen ook het planbaar buiten onderhoud van deze gemeentelijke huisvestingspanden.(zie reserve O30)

Via deze reserve loopt het planbaar onderhoud voor wand-, plafond- en vloerafwerkingen.

Nog niet toegewezen middelen:

Reserve

A50 - NUTW A&F

Nummer m.i.v. 2017: G04
Aard van de reserve: Bestemmingsreserve
Doel:
Via deze reserve kunnen nog niet bestede restanten van incidenteel beschikbaar gestelde gelden, waarvoor geen afzonderlijke reserve is/wordt ingesteld,, (tijdelijk) worden geparkeerd.

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		173.834	173.834	
Overige toevoegingen:				
HR MTO 2018		46.000	46.000	
Totaal overige toevoegingen		**46.000**	**46.000**	**-**
Onttrekkingen via resultaat bestemming:				
BCF/BTW		59.659	24.000	35.659
Overdracht GBLT		68.175	22.137	46.038
HR MTO 2018				92.000
Totaal onttrekkingen		**127.834**	**46.137**	**173.697**
Stand per 31/12		**92.000**	**173.697**	**173.697**

Toelichting:

- **BCF/BTW:** Het gereserveerde bedrag voor BTW / BCF heeft betrekking op inhuur van externe expertise voor vraagstukken op het gebied van BTW / BCF / en sinds vorig jaar ook VPB. In de exploitatie is hiervoor geen specifiek budget beschikbaar. Bedrag wordt is in 2015/2016 ingezet, met een laatste doorloop naar 2017.
- **Overdracht GBLT**: In 2014 heeft GBLT een bijdrage geleverd voor de overdracht. Met dit geld wordt naast evt. techniek, financieel administratieve processen en het bouwen van systemen voor achterblijvende belastingsoorten (precario en parkeren) gefinancierd.
- **MTO 2018**: in 2015 is een start gemaakt met het opbouwen van een nieuwe reserve voor het MTO 2018.

Nog niet toegewezen middelen:

Reserve

A52 - Bedrijfsvoeringsreserve A&F

Nummer m.i.v. 2017: F02
Aard van de reserve: Reservering voor lopende exploitatielasten
Doel:
De bedrijfsvoeringsreserve (BVR) dient primair ter egalisatie van de financiële bedrijfsvoeringsresultaten op het begrotingsprogramma Bedrijfsvoering.
Daarnaast kan - binnen vastgestelde marges en concernregels - de BVR gebruikt worden voor incidentele bestedingen, die de kwaliteit van de bedrijfsvoering bevorderen.

Instelling reserve bij raadsbesluit: 2002.094 concernmarap d.d. 09-09-2002

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		454.000	454.000	
Overige toevoegingen:				
Totaal overige toevoegingen		**-**	**-**	**-**
Onttrekkingen via resultaat bestemming:				
Opheffing bedrijfsvoeringsreserves eenheden t.g.v. algemene BVR	rb. 4-7-2016	454.000	454.000	
Totaal onttrekkingen		**454.000**	**454.000**	**-**
Stand per 31/12		**-**	**-**	**-**

Toelichting:

De Raad heeft bij besluit van 4-7-2016 besloten de bestaande bedrijfsvoeringsreserves van de eenheden en de directie per 1/1/2016 op te heffen en de resterende middelen, inclusief rechten en verplichtingen, te storten in de nieuw te vormen reserve bedrijfsvoering gemeentelijke organisatie (F02).

C01 - Algemene concernreserve

Nummer m.i.v. 2017: A01
Aard van de reserve: Weerstand- en risicoreservering
Doel:
De algemene concernreserve dient als weerstandscapaciteit voor het opvangen van verliezen door calamiteiten en andere éénmalige financiële tegenvallers. Op basis van de begin 2012 vastgesteld vierjaarlijkse nota weerstandsvermogen en risicomanagement is besloten ook de risico's met betrekking tot het vastgoedgebeuren onder de algemene concernreserve mee te nemen. Voor zowel Vastgoed als de algemene risico's wordt een normomvang van € 10 mln. gehanteerd, met voor beiden een minimale dekkingsgraad van 50% en maximaal 100%.

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		26.999.871	26.999.871	
Overige toevoegingen:				
Voordelig resultaat jaarrekening 2015	rb. 4-7-2016	7.223.613	7.223.613	
Reservedoorlichting	berap 2016-1	778.335	778.335	
Vrijval deel middelen looproute Windesheim	berap 2016-1	1.285.000	1.285.000	
Beëindiging gronddepot	bw. 21-6-2016	56.907	56.907	
Berapresultaat	berap 2016-2	4.067.424	4.067.424	
Vrijval reserve stadsuitleg	rb.25-4-2016	205.000	205.000	
Storting tlv Alg.Res.Vastgoed	MPV-2017		15.028.233	
Totaal overige toevoegingen		**13.616.279**	**28.644.512**	**-**
Onttrekkingen via resultaat bestemming:				
Extra afschrijving uit verkoopopbrengst verhuurde panden	rekening 2015	866.534	866.534	
Zwolse Theaters subsidies	rb. 4-7-2016	100.000	100.000	200.000
Berapresultaat	berap 2016-1	171.956	171.956	
Stadkamer	rb. 26-10-2015	548.609	548.609	
Doorlichting reserves	begrotingsbeh.2017	736.000	736.000	
Berapresultaat	berap 2016-2	4.067.424	4.067.424	
Voorbereiden versnelling sociale huur	rb. 9-9-2014		1.140	22.859
Bijdrage verhuurde panden Vastgoed	begroting 2016		385.000	63.000
Kamperlijn	rb.16-12-2013			1.160.000
Kamperlijn (aanvulling)	rb.13-2-2017			2.435.000
Totaal onttrekkingen		**6.490.523**	**6.876.663**	**3.880.859**
Stand per 31/12		**34.125.627**	**48.767.720**	**3.880.859**

Toelichting:

Bij de PPN 2017-2020 is besloten om uit het surplus van de algemene reserve € 4,55 mln. toe te voegen aan het stadsontwikkelfonds, € 0,95 via de reserve incidentele bestedingen in te zetten voor knelpunten en € 4,615 mln. toe te voegen aan de reserve incidentele bestedingen ter nadere afweging. Na verrekening van de bestedingsrechten en besluitvorming PPN resteert € 34,8 mln. in de algemene concernreserve. Voor dekking van de geactualiseerde risico's is € 17,6 mln. nodig. (nog nader te bepalen i.a.v. risico-analyse). Het surplus ad € 17,2 mln. maakt onderdeel uit van de besluitvorming over de perspectiefnota 2018-2021.

Van het weerstandsvermogen ad € 17,6 mln. is € 7,6 mln. beschikbaar voor vastgoedrisico's en € 10 mln. voor algemene risico's. De risico's op de programma's voor het sociaal domein worden opgevangen via de risicoreserve sociaal domein.

Nog niet toegewezen middelen:

Reserve

C03 - Stadsontwikkelfonds

Nummer m.i.v. 2017: H01
Aard van de reserve: Bestemmingsreserve
Doel:
Doelstelling van het fonds is het (tussentijds) mogelijk maken van initiatieven en projecten die een bijdrage leveren aan de sociale, economische en/of fysieke ontwikkeling van (delen van) de stad. Het fonds bevat niet geoormerkte middelen, opdat gedurende het gehele jaar besluiten door de raad kunnen worden genomen, waardoor flexibel kan worden ingespeeld op de kansen die zich voordoen.
Als richtlijn om middelen beschikbaar te stellen gelden de volgende criteria:
* voor kleine initiatieven is € 150.000 beschikbaar, per aanvraag max. € 15.000 bij min. 50% cofinanciering door derden,
* de initiatieven moeten passen binnen de ambitie van de stad, rendement hebben voor een groot deel van de stad, verdere ontwikkelingen in de stad aanjagen, binnen een jaar uitvoerbaar zijn,
* tevens worden de bestedingen afgestemd met het budget voor burgercontacten in het kader van initiatiefrijk Zwolle,
* investeringsprojecten die met cofinanciering van mede overheden (of andere instanties) gerealiseerd kunnen worden en passen binnen de ambities van Zwolle.
In de PPN worden potentiële projecten zoveel mogelijk aangegeven. Benutting van het stadsontwikkelfonds wordt voorgelegd aan de raad.

Instelling reserve bij raadsbesluit: begroting 2015 d.d. 14-11-2014

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		5.126.070	5.126.070	
Overige toevoegingen:				
Totaal overige toevoegingen		-	-	-
Onttrekkingen via resultaat bestemming:				
Initiatiefrijk Zwolle	bw. 12-7-2016	14.400	14.400	
Binnenstad	meerj. incidenteel	700.000	700.000	
Ruimte voor de Vecht	rb. 4-4-2016	200.000	200.000	
N35 Fietsbrug	rb. 24-10-2016	700.000	700.000	
Versnellingsactie sociale huur	PPN/berap 2016-1	190.000	287.519	1.118.552
Theaterproductie Zwolse Hermen				15.000
Restant kleine initiatieven				106.000
Totaal onttrekkingen		**1.804.400**	**1.901.919**	**1.239.552**
Stand per 31/12		**3.321.670**	**3.224.151**	**1.239.552**

Toelichting:
Blj de PPN 2017-2020 is besloten 4,55 mln. toe te voegen aan het fonds. Bij de berap 2017/1 wordt conform afspraak € 0,25 mln. aan het fonds toegevoegd i.v.m. een ontvangen BDU-subsidie voor het project Shell-terrein/Hornbach. Tevens zal in 2017 een toevoeging van € 150.000 vanuit het project N35 verwerkt worden zijnde een correctie op de onttrekking in 2016. Na toevoeging en verrekening van de bestedingsrechten en terugstorting resteert ca. € 6,9 mln. in het fonds, waarvan € 0,1 mln. voor kleine initiatieven.

Nog niet toegewezen middelen:

Reserve

C04 - Risicoreserve Sociaal Domein

Nummer m.i.v. 2017: A02
Aard van de reserve: Weerstand- en risicoreservering
Doel:
De risicoreserve sociaal domein is ingesteld om de eerste jaren de risico's in verband met de overgehevelde rijkstaken op het gebied van zorg, participatie en jeugd en de rijkskortingen op de Wmo op te kunnen vangen. De risicoberekening wordt volgens dezelfde uitgangspunten opgesteld als bij de berekening van het algemeen weerstandsvermogen. De minimumomvang bedraagt 50% van de gewogen risico's.

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		5.900.000	5.900.000	
Overige toevoegingen:				
begroting 2016	begr-2016		2.600.000	
Totaal overige toevoegingen		**-**	**2.600.000**	**-**
Onttrekkingen via resultaat bestemming:				
Inkoop jeugdhulp	rb. 7-3-2016	640.000	640.000	
Corr, jeugd GGZ			-86.153	
Resultaat Sociaal Domein			193.000	
Totaal onttrekkingen		**640.000**	**746.847**	**-**
Stand per 31/12		**5.260.000**	**7.753.153**	**-**

Toelichting:

Na onttrekking van € 640.000 voor inkoop jeugdhulp resteert een voorlopig nadelig resultaat op het sociaal domein over 2016 van € 193.000. Dit resultaat is met de risicoreserve verrekend. Het benodigd weerstandsvermogen op basis van de geactualiseerde risicoanalyse bedraagt ca. € 5 mln. Het surplus in de reserve houden wij voorlopig aan voor het geprognosticeerd nadelig resultaat over 2017 (zie berap 2017/1).

Nog niet toegewezen middelen:

C05 - Reserve incidentele bestedingen

Nummer m.i.v. 2017: H02
Aard van de reserve: Bestemmingsreserve
Doel:
In 2002 is de reserve ingesteld met het doel eenmalige vrijkomende middelen in de reserve te storten en jaarlijks bij de PPN en begroting te besluiten over de aanwending van de gelden.
Bij de begrotingsbehandeling 2015 (november 2014) is besloten het onderdeel Stadsontwikkelfonds in een aparte reserve te storten.

Instelling reserve bij raadsbesluit: begrotingsbehandeling d.d. 29 november 2002

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		5.325.496	5.325.496	
Overige toevoegingen:				
Kasschuif res ICT/MIB	begroting	200.000	200.000	
Berapresultaat 2016-2 van alg. concernreserve	begrotingsbeh.2017	4.067.424	4.067.424	
Reservedoorlichting van alg. concernreserve	begrotingsbeh.2017	4.436.000	4.436.000	
Terugstorting bijdrage spoorverdubbeling Herfte				180.000
Totaal overige toevoegingen		**8.703.424**	**8.703.424**	**180.000**
Onttrekkingen via resultaat bestemming:				
Meerjarig incidenteel		10.000	10.000	
PPN 2016-2019 Reserve	1e x-wijziging	325.000	325.000	138.000
PPN 2013-2016 Exploitatie Wythmenerplas	1e x-wijziging	55.000	55.000	
Incidenteel nieuw beleid 2016	1e x-wijziging	160.000	160.000	320.000
Spoorverdubbeling Zwolle-Herfte	rb. 14-12-15	180.000	180.000	
Koningsdag 2016	rb. 21-3-16	595.000	595.000	
Afronding voormalig Wehkamp locatie Dedemsvaart	rb. 28-9-16	300.000	300.000	
Cf begroting bestedingen/tekorten			922.000	890.000
Omgevingswet	ppn 17-20			645.000
Verhoogde asielinstroom	ppn 17-20			115.000
Versnellingsactie sociale woningbouw 1e fase	ppn 17-20			190.000
Structuurvisie VCN 1e fase	rb. 10-3-2014			1.500.000
Exploitatie verhuurde panden	begroting 2016			475.000
Beeldengroep van de Capellen				100.000
Totaal onttrekkingen		**1.625.000**	**2.547.000**	**4.373.000**
Stand per 31/12		**12.403.920**	**11.481.920**	**4.553.000**

Toelichting:

Het saldo in de reserve na verrekening met de bestedingsrechten bedraagt € 7,3 mln. Blj de PPN 2017-2020 is besloten € 0,95 mln. voor de uitvoering van de onderdelen omgevingswet, verhoogde asielinstroom en versnellingsactie woningbouw beschikbaar te stellen. Daarnaast is vanuit het surplus in de algemene concernreserve besloten € 4,615 mln. toe te voegen aan de reserve incidentele bestedingen. Vervolgens is bij de begroting 2017 € 4,789 mln. ingezet voor diverse bestedingen.

Samenvattend resteert er na bovenstaande mutaties € 8,1 mln. in de reserve incidentele bestedingen, waarvan € 1mln. geoormerkt is voor de uitvoering van de sociale woningbouw 2e fase.

Nog niet toegewezen middelen:

Reserve

C10 - Bedrijfsvoeringsreserve directie

Nummer m.i.v. 2017: F02
Aard van de reserve: Reservering voor lopende exploitatielasten
Doel:
De bedrijfsvoeringsreserve (BVR) dient primair ter egalisatie van de financiële bedrijfsvoeringsresultaten op het begrotingsprogramma Bedrijfsvoering.
Daarnaast kan - binnen vastgestelde marges en concernregels - de BVR gebruikt worden voor incidentele bestedingen, die de kwaliteit van de bedrijfsvoering bevorderen.

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		359.462	359.462	
Overige toevoegingen:				
Totaal overige toevoegingen		**-**	**-**	**-**
Onttrekkingen via resultaat bestemming:				
Opheffing bedrijfsvoeringsreserves eenheden t.g.v. algemene BVR	rb. 4-7-2016	359.462	359.462	
Totaal onttrekkingen		**359.462**	**359.462**	**-**
Stand per 31/12		**-**	**-**	**-**

Toelichting:

De Raad heeft bij besluit van 4-7-2016 besloten de bestaande bedrijfsvoeringsreserves van de eenheden en de directie per 1/1/2016 op te heffen en de resterende middelen, inclusief rechten en verplichtingen, te storten in de nieuw te vormen reserve bedrijfsvoering gemeentelijke organisatie (F02).

Reserve

C50 - NUTW Concerstaf

Nummer m.i.v. 2017: G04
Aard van de reserve: Bestemmingsreserve
Doel:
Via deze reserve kunnen nog niet bestede restanten van incidenteel beschikbaar gestelde gelden, waarvoor geen afzonderlijke reserve is/wordt ingesteld, (tijdelijk) worden geparkeerd.

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		844.070	844.070	
Overige toevoegingen:				
Voorbereidingskrediet Koningsdag'16	rb. 21-3-16	595.000	595.000	
Arbeidsvoorwaarden lokale CAO			39.266	
Totaal overige toevoegingen		**595.000**	**634.266**	**-**
Onttrekkingen via resultaat bestemming:				
Duurzaamheid	rekening 2010	65.721	36.795	28.926
Compensatie werkgeversaanspraken team milieu	rekening 2010	23.422		23.422
Ondersteuning bezuinigingsoperatie	diversen	274.104		274.104
Arbeidsvoorwaarden lokale CAO	diversen	406.357		445.623
A&F-opdracht gezondheidsbeleid	rekening 2010	16.248		16.248
Onderzoek Asbest Stadkamer	rekening 2015	22.878	22.878	-
Boekenonderzoek toetreding Deventer tot GGD	rekening 2015	4.840		4.840
Geluidsscherm Schoenerweg	rekening 2015	30.500	30.500	-
Voorbereidingskrediet Koningsdag'16	rb. 21-3-16	595.000	595.000	-
Totaal onttrekkingen		**1.439.070**	**685.173**	**793.163**
Stand per 31/12		**-**	**793.163**	**793.163**

Toelichting:

- **Duurzaamheid**
  Vanaf 2010 zijn jaarlijks incidentele middelen beschikbaar gesteld. Niet-bestede middelen worden gereserveerd ter dekking van uitgaven in komende jaren.
- **Compensatie werkgeversaanspraken team milieu**
  Begin 2010 heeft Zwolle 2 mensen van de voormalige Regio IJssel-Vecht overgenomen (gepositioneerd bij het Expertisecentrum). Door Zwolle is destijds 2 jaarsalarissen gevraagd ter compensatie van werkgeverrisico's. Het risico is vanaf 2013 lager ingeschat en daarom is het bedrag toen verlaagd. Jaarlijks wordt door de GGD kosten gedeclareerd. Het restant ad ruim € 23.000 zal in 2017 e.v. benodigd zijn ter dekking van de kosten.
- **Ondersteuning bezuinigingsoperatie**
  Dit budget is bedoeld voor incidentele desintegratiekosten die ontstaan bij de bezuinigingsoperaties.
- **Arbeidsvoorwaarden lokale CAO**
  Deze geoormerkte post is van het Georganiseerd Overleg (GO): het lokale overleg met de vakbonden over arbeidsvoorwaarden. In het GO worden regelmatig ideeën besproken over een zinvolle bestemming van de middelen. In januari 2017 heeft het GO na overleg met het MTZ besloten dat deze middelen in 2017 volledig vrijvallen èn wordt toegevoegd aan het IKB.

Nog niet toegewezen middelen:

Reserve

C52 - Bedrijfsvoeringsreserve Concernstaf

Nummer m.i.v. 2017: F02
Aard van de reserve: Reservering voor lopende exploitatielasten
Doel:
De bedrijfsvoeringsreserve (BVR) dient primair ter egalisatie van de financiële bedrijfsvoeringsresultaten op het begrotingsprogramma Bedrijfsvoering.
Daarnaast kan - binnen vastgestelde marges en concernregels - de BVR gebruiken voor incidentele bestedingen die de kwaliteit van de bedrijfsvoering bevorderen.

Instelling reserve bij raadsbesluit: 2002.094 concernmarap d.d. 09-09-2002

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		83.000	83.000	
Overige toevoegingen:				
Totaal overige toevoegingen		**-**	**-**	**-**
Onttrekkingen via resultaat bestemming:				
Opheffing bedrijfsvoeringsreserves eenheden t.g.v. algemene BVR	rb. 4-7-2016	83.000	83.000	
Totaal onttrekkingen		**83.000**	**83.000**	**-**
Stand per 31/12		**-**	**-**	**-**

Toelichting:
De Raad heeft bij besluit van 4-7-2016 besloten de bestaande bedrijfsvoeringreserves van de eenheden en de directie per 1/1/2016 op te heffen en de resterende middelen, inclusief rechten en verplichtingen, te storten in de nieuw te vormen reserve bedrijfsvoering gemeentelijke organisatie (F02).

Reserve

C53 - Reserve Alg. Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (APPA)

Nummer m.i.v. 2017: E01
Aard van de reserve: Reservering voor lopende exploitatielasten
Doel:
Deze reserve is ingesteld voor verplichtingen aan oud-wethouders, oud-bestuurders en hun nabestaanden die reeds vóór 2014 maandelijkse uitkeringen ontvingen.

Instelling reserve bij raadsbesluit: nr. 2010.108 Berap d.d. 28-06-2010

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		1.429.169	1.429.169	
Overige toevoegingen:				
Overheveling gelden naar voorziening APPA			-504.563	
Totaal overige toevoegingen		**-**	**-504.563**	**-**
Onttrekkingen via resultaat bestemming:				851.762
Wethouderspensioenen 2016			72.844	
Totaal onttrekkingen		**-**	**72.844**	**851.762**
Stand per 31/12		**1.429.169**	**851.762**	**851.762**

Toelichting:
Door nieuwe BBV-voorschriften mogen uitkeringen van oud-wethouders die vanaf 2014 en uitkering ontvangen, niet meer verantwoord worden ten laste van de reserve APPA maar dienen de lasten rechtstreeks ten laste van de voorziening APPA gebracht te worden. Gevolg hiervan is dat het opgebouwde kapitaal van twee oud-wethouders (bijna € 505.000) overgeheveld is van deze reserve naar de voorziening APPA.

Nog niet toegewezen middelen:

Reserve

E03 - Kapitaallasten wagenpark

Nummer m.i.v. 2017: C02
Aard van de reserve: Reservering voor lopende exploitatielasten
Doel:
Jaarlijkse tegenvallers kapitaallasten/boekwaarde wagenpark worden verrekend met de egalisatiereserve kapitaallasten wagenpark.

Instelling reserve bij raadsbesluit: jaarrekening 2005 d.d. 2006

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		35.000	35.000	
Overige toevoegingen:				
Verkoop Renault-Megane			1.300	
Totaal overige toevoegingen		**-**	**1.300**	**-**
Onttrekkingen via resultaat bestemming:				
Totaal onttrekkingen		**-**	**-**	**-**
Stand per 31/12		**35.000**	**36.300**	**-**

Toelichting:

Nog niet toegewezen middelen:

Reserve

E04 - Reserve civiele infrastructuur

Nummer m.i.v. 2017: D02
Aard van de reserve: Reservering voor lopende exploitatielasten
Doel:
Een gelijkmatige verdeling van onderhoudskosten over de jaren gebaseerd op het meerjarenonderhoudsprogramma buitengewoon onderhoud van wegen. Voeding van de reserve vindt plaats door een jaarlijkse storting t.l.v. de staat van baten & lasten alsmede uit het saldo van de baten en lasten voortvloeiende uit de aanleg respectievelijk vervanging van kabels en leidingen (straatwerk).

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		333.847	333.847	
Overige toevoegingen:				
Storting t.l.v. exploitatie	begroting 2016	388.800	388.800	
Herstraatvergoedingen 2016 kabels en leidingen			286.034	
Totaal overige toevoegingen		**388.800**	**674.834**	**-**
Onttrekkingen via resultaat bestemming:				
Buitengewoon onderhoud hoofdwegen	begroting 2016	388.800	388.800	619.881
Totaal onttrekkingen		**388.800**	**388.800**	**619.881**
Stand per 31/12		**333.847**	**619.881**	**619.881**

Toelichting:
De stortingen in de reserve voor de vergoeding van het herstraten door de aanleg van kabels en leidingen worden aangewend om toekomstig buitengewoon onderhoud te kunnen bekostigen. Het restant zal in 2017 en 2018 besteed worden.
In 2016 is een stijging te zien van de vergoedingen (+120.000) van kabels en leidingen, door toename van de werkzaamheden die uitgevoerd worden.

Nog niet toegewezen middelen:

Reserve

E05 - Onderhoud Recreatieplassen

Nummer m.i.v. 2017: D03
Aard van de reserve: Reservering voor lopende exploitatielasten
Doel:
Instandhouding, beheer en onderhoud van de recreatieplassen. Vnl. gebouwen, terrein en verharding.

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		292.500	292.500	
Overige toevoegingen:				
Storting t.l.v. exploitatie	Begr. 2016	16.304	16.304	
Totaal overige toevoegingen		**16.304**	**16.304**	**-**
Onttrekkingen via resultaat bestemming:				
Groot onderhoud cf MJOP		29.204	-	308.804
Totaal onttrekkingen		**29.204**	**-**	**308.804**
Stand per 31/12		**279.600**	**308.804**	**308.804**

Toelichting:
Op de Wijthmenerplas, Milligerplas en Agnietenplas is gepland (groot) onderhoud niet uitgevoerd omdat er momenteel onderzoek (incl. financiële doorrekening) gedaan wordt inzake de plassen. Hierbij wordt onderzocht welke onderhoudswerkzaamheden gedaan moeten worden en welke voorzieningen getroffen moeten worden: o.a. de vraag of en hoeveel sanitaire units op de Wijthmenerplas vervangen dan wel gerenoveerd gaan worden. In de loop van 2017 wordt hierover een voorstel aan de raad voorgelegd. Er zal een financiële doorrekening gemaakt worden (samen met 't Kleine Veer) waarbij onderzocht zal worden hoe dit onderdeel op termijn kostendekkend geëxploiteerd zal kunnen worden.

Nog niet toegewezen middelen:

Reserve

E06 - Onderhoud Kleine Veer

Nummer m.i.v. 2017: D04
Aard van de reserve: Reservering voor lopende exploitatielasten
Doel:
Instandhouding, beheer en onderhoud van de veerverbinding "het Kleine Veer".

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		70.117	70.117	
Overige toevoegingen:				
Totaal overige toevoegingen		-	-	-
Onttrekkingen via resultaat bestemming:				
Aanpassingen dek Kleine Veer	berap 2016-2	27.000	28.950	41.167
Totaal onttrekkingen		**27.000**	**28.950**	**41.167**
Stand per 31/12		**43.117**	**41.167**	**41.167**

Toelichting:
In 2016 zijn onderhoudswerkzaamheden geweest (boegschroef). Deze lasten zijn onttrokken aan deze reserve.
Er zal op korte termijn een financiële doorrekening gemaakt worden voor de exploitatie voor de komende 10 jaar op basis van een nog op te stellen meerjarenonderhoudsplan. Er zal onderzocht worden hoe dit onderdeel op termijn goedkoper (evt. kostendekkend) geëxploiteerd zal kunnen worden.

Nog niet toegewezen middelen:

Reserve

E07 - Gronddepot Anth. Fokkerstraat

Nummer m.i.v. 2017: D05
Aard van de reserve: Reservering voor lopende exploitatielasten
Doel:
Egalisatie van de voor- en nadelige exploitatie van het gronddepot.

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		159.796	159.796	
Overige toevoegingen:				
Totaal overige toevoegingen		-	-	-
Onttrekkingen via resultaat bestemming:				
Beëindiging grond depot Herfte grondvrij maken locatie	b&w21-06(11c)	20.000	20.000	
Beëindiging grond depot Herfte verg. boekwaarde	b&w21-06(11c)	53.260	53.260	
Beëindiging grond depot Herfte verwacht resultaat 2016	b&w21-06(11c)	28.832	33.276	
Beëindiging grond depot Herfte - vrijval restant reserve	b&w21-06(11c)	57.704	53.260	
Totaal onttrekkingen		**159.796**	**159.796**	-
Stand per 31/12		-	-	-

Toelichting:
Het gronddepot is in 2016 opgeheven.

Nog niet toegewezen middelen:

Reserve

E50 - NUTW Expertisecentrum

Nummer m.i.v. 2017: G03
Aard van de reserve: Bestemmingsreserve
Doel:
Via deze reserve kunnen nog niet bestede restanten van incidenteel beschikbaar gestelde gelden, waarvoor geen afzonderlijke reserve is/wordt ingesteld, (tijdelijk) worden geparkeerd.

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		2.123.691	2.123.691	
Overige toevoegingen:				
Exploitatie Wythmenerplas	meerj.incid.2016	55.000	55.000	
Areaaluitbreiding VCN 2015			10.000	
Areaaluitbreiding VCN 2016			80.000	
Openstaande opdrachten BOR			443.584	
Totaal overige toevoegingen		**55.000**	**588.584**	**-**
Onttrekkingen via resultaat bestemming:				
Mj.inc.nw.beleid: archeol.excessieve opgravingen	ppn 2008	79.970		79.970
Mj.inc.nw.beleid monumentensubsidies (proj.subs)	berap 1 2016	34.364	8.786	25.578
Mj.inc.nw.beleid monumentensubsidies (proj.subs)	begroting 2013	38.000	38.000	-
Mj.inc.nw.beleid inv en uitbr monumentenlijst	rekening 2011	58.310		58.310
Inc.nw.beleid Modernisering Monumentenzorg	rekening 2011	93.125		93.125
Restauratie Algemene Begraafplaats	begroting 2010	6	19.206	-19.200
Wijkboerderij Stadshagen	rest.krediet	89.385	1.904	87.481
Afkoopsom onderh. Bep Wiersmapad (20 jaar vanaf'13)	rb. 10.091	40.595	2.400	38.195
Afkoop onderhoud artistieke kunstwerken (8 jaar)	rekening 2010	35.975	11.475	24.500
Afk. onderh. Sted. Bepl. Aa-landen (10 jaar vanaf '10))	rekening 2007	44.308	8.861	35.447
Afk. beheer budget Zalné (10 jaar vanaf 2010)	rekening 2007	30.000	6.000	24.000
Afkoopsom onderh. Westerveldse Aa (10 jaar vanaf'12)	rekening 2011	124.800		124.800
Afkoopsom Provincie voor exploit. Wijthmenerplas	berap 2013	315.455		315.455
Afkoopsom Provincie voor exploitatie Kleine Veer	berap 2013	87.815	8.506	79.309
Afkoopsom Provincie voor exploit. Recr. Fietspaden	berap 2013	9.022	9.022	-
Afwikkeling inrichting gemeentewerf (Rova-gemeente)	dt 23-10-2013	24.596		24.596
Meerj. incid. nieuw beleid exploitatie Wijthmenerplas	begroting2013 t/m16	165.000		220.000
Meerj. incid. nieuw beleid exploitatie Wijthmenerplas	begroting 2016	55.000		
Excessieve opgravingen (rest mdl begr 2013)	rekening 2013	7.411		7.411
Bomenfonds - BOR	rekening 2013	38.118	38.118	-
Monumentensubsidies t.l.v exploitatie	begroting 2014	10.536		10.536
Openstaande opdrachten monumentenzorg	rekening 2014	6.741		6.741
Excessieve opgravingen (rest mdl begr 2014)	rekening 2014	6.638		6.638
Afkoopsom BOR VRI	rekening 2014	17.106	1.710	15.396
Compensatie prijsinflatie onderhoud zonnepanelen	rekening 2016	18.952	-	18.952
Monumentensubsidies t.l.v exploitatie	begroting 2015	40.700		40.700
Wijkboerderij Stadshagen	b&w 1-12	22.000	22.000	-
Areaaluitbreiding VCN 2015 e.v.	rekening 2015	10.000		100.000
Openstaande opdrachten bedrijfsvoering	rekening 2015	35.225	35.225	-
Openstaande opdrachten monumentenzorg	rekening 2015	59.057		59.057
Excessieve opgravingen (rest mdl begr 2015)	rekening 2015	3.359		3.359

Openstaande opdrachten BOR 2015	rekening 2015	496.894	496.894	-
Openstaande opdrachten IBOR/Monumentenzorg 2016	rekening 2016			443.584
vrijval reserve n.a.v. doorlichting	Berap 2016-1	80.228	80.228	
		2.178.691	**788.335**	**1.923.940**
Stand per 31/12		**-**	**1.923.940**	**1.923.940**

Toelichting:

Openstaande opdrachten BOR (€ 404.116) en monumentenzorg (€ 59.057):
Betreft eind 2016 in uitvoering zijnde opdrachten zowel intern als extern die in 2017 zullen worden afgerond.

Diverse afkoopsommen groen en grijs beheer
Bep Wiersmapad, artistieke kunstwerken, stedelijke beplanting Aa/landen, beheer Zalné en Wetserveldse Aa zijn afkoopsommen voor het beheer en onderhoud van de genoemde onderdelen waarvan de kosten over meerdere jaren zijn gespreid.

Excessieve opgravingen
Eenmalig beschikbaar gesteld vanwege de wettelijke regeling dat archeologische kosten van bodemverstoringen voor rekening van de gemeente komen wanneer deze redelijkerwijs niet of niet geheel ten laste van de veroorzaker behoren te blijven (excessieve kosten). Bij het vaststellen van het archeologiebeleid is besloten om incidenteel middelen beschikbaar te stellen waaruit de excessieve kosten kunnen worden voldaan conform de Regeling Excessieve Opgravingskosten Zwolle. Daarmee wordt o.a. voorkomen dat ad hoc een beroep op de algemene middelen wordt gedaan, proceduretijd niet wordt gehaald en (bouw)plannen onnodig lang worden vertraagd. In de perspectiefnota 2013 is € 200.000 ingeleverd.

VCN (€ 100.000)
Door overname van wegen en gronden van de provincie is dekking van nieuwe structurele kosten voor onderhoud en beheer nodig. Om vanaf 2021 over het gewenste structurele bedrag van € 270.000 per jaar te beschikken wordt jaarlijks een bedrag van € 40.000 gereserveerd voor dekking van het onderhoud: per eind 2016 is dat een bedrag van € 100.000.

Wijkboerderij Stadshagen
In 2016 is met de nieuwbouw gestart; het bedrag van € 87.481 zal in de loop van 2017 daarvoor worden aangewend.

Afkoopsom Provincie exploitatie Kleine Veer
Van de provincie is in 2013 een afkoopsom ontvangen voor de exploitatie van 't Kleine Veer (per eind 2016 nog € 79.309). Jaarlijks wordt een deel van deze middelen ingezet voor dekking van de exploitatie (op Baten en lasten).

Afkoopsom Provincie exploitatie Wijthmenerplas (€ 315.455) + meerjarig incidenteel nieuw beleid exploitatie Wijthmenerplas (€ 220.000)
Van de provincie is in 2013 een afkoopsom ontvangen voor de exploitatie van de Wijthmenerplas. Jaarlijks zou een deel van deze middelen ingezet worden voor dekking van de exploitatie (op Baten en lasten). Dat heeft in 2016 niet plaatsgevonden omdat het resultaat/de exploitatie positief was. Oorzaak hiervan is dat diverse onderhoudswerkzaamheden niet uitgevoerd zijn omdat er momenteel onderzoek (incl. financiële doorrekening) gedaan wordt inzake de drie plassen. Hierbij wordt onderzocht welke onderhoudswerkzaamheden gedaan moeten worden en welke voorzieningen getroffen moeten worden. In de loop van 2017 wordt hierover een voorstel aan de raad voorgelegd. Er zal een financiële doorrekening gemaakt worden waarbij onderzocht zal worden hoe dit onderdeel op termijn kostendekkend geëxploiteerd zal kunnen worden. In deze doorrekening is het door de raad beschikbaar gesteld bedrag van € 220.000 eveneens betrokken.

Nog niet toegewezen middelen:

Reserve

E52 - Bedrijfsvoeringsreserve Expertisecentrum

Nummer m.i.v. 2017: F02
Aard van de reserve: Reservering voor lopende exploitatielasten
Doel:
De bedrijfsvoeringsreserve (BVR) dient primair ter egalisatie van de financiële bedrijfsvoeringsresultaten op het begrotingsprogramma Bedrijfsvoering.
Daarnaast kan - binnen vastgestelde marges en concernregels - de BVR gebruikt worden voor incidentele bestedingen, die de kwaliteit van de bedrijfsvoering bevorderen.

Instelling reserve bij raadsbesluit: 2002.094 concernmarap d.d. 09-09-2002

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		428.000	428.000	
Overige toevoegingen:				
Totaal overige toevoegingen		**-**	**-**	**-**
Onttrekkingen via resultaat bestemming:				
Opheffing bedrijfsvoeringsreserves eenheden t.g.v. algemene BVR	rb. 4-7-2016	428.000	428.000	
Totaal onttrekkingen		**428.000**	**428.000**	**-**
Stand per 31/12		**-**	**-**	**-**

Toelichting:

De Raad heeft bij besluit van 4-7-2016 besloten de bestaande bedrijfsvoeringsreserves van de eenheden en de directie per 1/1/2016 op te heffen en de resterende middelen, inclusief rechten en verplichtingen, te storten in de nieuw te vormen reserve bedrijfsvoering gemeentelijke organisatie (F02).

Reserve

F02 - Bedrijfsvoeringsreserve gemeentelijke organisatie

Nummer m.i.v. 2017: F02
Aard van de reserve: Reservering voor lopende exploitatielasten
Doel:
De bedrijfsvoeringsreserve (BVR) dient primair ter egalisatie van de financiële bedrijfsvoeringsresultaten op het begrotingsprogramma Bedrijfsvoering.
Daarnaast kan - binnen vastgestelde marges en concernregels - de BVR gebruikt worden voor incidentele bestedingen, die de kwaliteit van de bedrijfsvoering bevorderen.

Instelling reserve bij raadsbesluit: 04-07-2016 (jaarrekening 2015)

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		-	-	
Overige toevoegingen:				
A52 reserve eenheid A&F	rb. 4-7-2016	454.000	454.000	
C52 reserve eenheid concernstaf	rb. 4-7-2016	83.000	83.000	
E52 reserve eenheid expertisecentrum	rb. 4-7-2016	428.000	428.000	
C10 Directie	rb. 4-7-2016	359.462	359.462	
Totaal overige toevoegingen		**1.324.462**	**1.324.462**	**-**
Onttrekkingen via resultaat bestemming:			468.000	
Totaal onttrekkingen		**-**	**468.000**	**-**
Stand per 31/12		**1.324.462**	**856.462**	**-**

Toelichting:

De Raad heeft bij besluit van 4-7-2016 besloten de bestaande bedrijfsvoeringsreserves van de eenheden en de directie per 1/1/2016 op te heffen en de resterende middelen, inclusief rechten en verplichtingen, te storten in deze nieuwgevormde reserve bedrijfsvoering gemeentelijke organisatie (F02).

In 2016 heeft een onttrekking plaats gevonden van € 468k; dit om het negatieve resultaat op het programma bedrijfsvoering te egaliseren.

Nog niet toegewezen middelen:

Reserve

O01 - Algemene bedrijfsreserve Vastgoed

Nummer m.i.v. 2017: C03
Aard van de reserve: Reservering voor lopende exploitatielasten
Doel:
Verrekening van stortingen uit grondexploitaties (winst name) en onttrekkingen voor het treffen van voorzieningen.
Één keer per jaar wordt de hoogte van de reserve bepaald en wordt bij de vaststelling van de jaarlijkse MPV vastgesteld of de reserve moet worden aangevuld vanuit het concern of dat een bedrag kan worden afgedragen aan het concern.

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		979.566	979.566	
Overige toevoegingen:				
Verkoop grond ca Händellaan 241		138.200	138.200	
Afrekening verhuurde gronden			216.985	
Afrekening erfpachten			229.056	
GREX Noordereiland winstneming			267.743	
Grex Rood voor Rood winstneming			359.082	
Vrijval uit Algemene Voorziening Vastgoed			13.909.297	
Sloop Zwartewaterallee	Berap 2 2016		539.386	
Totaal overige toevoegingen		**138.200**	**15.659.749**	**-**
Onttrekkingen via resultaat bestemming:				
Sloop Zwartewaterallee				539.386
Groot onderhoud Rieteweg 10				57.066
Afsluiting GREX Kanonsteeg			716	
Afsluiting GREX Wijthmen fase 1			33.095	
Grex Retail Voorsterpoort, kosten 2016			68.268	
Afrekening recht van opstal			12.551	
Afdracht aan Algemene Concern Reserve			15.028.233	
Doorlichting reserves	begrotingsbeh.2017	900.000	900.000	
Totaal onttrekkingen		**900.000**	**16.042.863**	**596.452**
Stand per 31/12		**217.766**	**596.452**	**596.452**

Toelichting:
Conform de gemaakte afspraken wordt het saldo van de Algemene Reserve Vastgoed verrekend met Algemene Concern Reserve.
Voor wat betreft de vrijval uit de Algemene Voorziening Vastgoed wordt verwezen naar de toelichting op deze Voorziening.

Nog niet toegewezen middelen:

Reserve

O04 - Stimuleringsreserve podiumkunsten

Nummer m.i.v. 2017: H03
Aard van de reserve: Bestemmingsreserve
Doel:
Op 7 maart 2000 is bij het raadsbesluit tot realisatie van de Grote Podiumaccommodatie besloten tot het instellen van een reserve, waaruit gedurende een reeks van jaren de lasten van podiumkunsten gedekt kunnen worden.

Instelling reserve bij raadsbesluit: nr. d.d. 7 maart 2000

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		10.301	10.301	
Overige toevoegingen:				
Totaal overige toevoegingen		-	-	-
Onttrekkingen via resultaat bestemming:				
Evenementenbudget	b&w 8-12-2015	10.000	10.301	
Totaal onttrekkingen		**10.000**	**10.301**	-
Stand per 31/12		**301**	-	-

Toelichting:
Het restant bedrag is volledig ontrokken reserve kan daarmee opgeheven worden.

Nog niet toegewezen middelen:

Reserve

O05 - Onderhoud wijk- en buurtcentra

Nummer m.i.v. 2017: D06
Aard van de reserve: Reservering voor lopende exploitatielasten
Doel:
Dekking van de kosten voor groot onderhoud aan wijk- en buurtcentra.
Voeding: jaarlijkse storting ten laste van de exploitatie.

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		47.379	47.379	
Overige toevoegingen:				
Storting 2016			130.024	
Totaal overige toevoegingen		**-**	**130.024**	**-**
Onttrekkingen via resultaat bestemming:				
Onttrekking niet gemeentelijke wijkcentra			61.396	
Totaal onttrekkingen		**-**	**61.396**	**-**
Stand per 31/12		**47.379**	**116.007**	**-**

Toelichting:
Het restant in deze reserve is nodig voor de dekking van kosten van het groot onderhoud aan de wijk- en buurtcentra. Op basis van de werkelijke onderhoudskosten wordt jaarlijks bepaald of er een storting of dotatie nodig is.

Nog niet toegewezen middelen:

Reserve

O06 - Onderhoud sportaccomodaties

Nummer m.i.v. 2017: D07
Aard van de reserve: Reservering voor lopende exploitatielasten
Doel:
De bestaande onderhoudsreserve sportaccommodaties is bestemd voor onderhoud sporthallen en (groot) onderhoud buitensport accommodaties.

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		538.499	538.499	
Overige toevoegingen:				
Structurele storting	begroting	230.884	230.884	
Totaal overige toevoegingen		**230.884**	**230.884**	**-**
Onttrekkingen via resultaat bestemming:				
Kapitaallasten investeringen kleedkamers	begroting	37.643	37.643	
Onderhoud buitensportaccomodaties	begroting	271.560	199.281	
Renovatie kleedkamers Berkum	rb. 16-6-14	251.584	251.584	
Totaal onttrekkingen		**560.787**	**488.508**	**-**
Stand per 31/12		**208.596**	**280.875**	**-**

Toelichting:

Deze reserve bestaat per 31-12-2016 uit:
a. onderhoud sportparken
b. onderhoud sporthallen

Toelichting op afwijkende onttrekkingen:
Onderhoud buitensportaccommodaties: Deze onttrekking hangt samen met de onderhoudskosten EC. Er zijn minder kosten gemaakt omdat diverse begrote werkzaamheden zijn verschoven naar het volgende begrotingsjaar. Hierdoor hoefde er minder onttrokken te worden aan de reserve.

Nog niet toegewezen middelen:

Reserve

O12 - Dekking kapitaallasten Morsestraat

Nummer m.i.v. 2017: C04
Aard van de reserve: Reservering voor lopende exploitatielasten
Doel:
Via diverse besluiten zijn éénmalige gemeentelijke middelen ingezet voor de financiering van onderstaande investeringen. Op grond van wettelijke regeling mogen de gemeentelijke middelen niet ineens op een actief worden afgeboekt. De middelen zijn in deze reserve gestort en jaarlijks worden de kapitaallasten van de investeringen uit deze reserve gedekt.

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		288.275	288.275	
Rente toevoeging: 3,5%		10.090	10.090	
Stand per 1-1 na rente		**298.365**	**298.365**	**-**
Overige toevoegingen:				
Totaal overige toevoegingen		**-**	**-**	**-**
Onttrekkingen via resultaat bestemming:				
Kapitaallasten werf			21.317	
Totaal onttrekkingen		**-**	**21.317**	**-**
Stand per 31/12		**298.365**	**277.048**	**-**

Toelichting:

Nog niet toegewezen middelen:

Reserve

O13 - Dekking kapitaallasten verbouw Stadhuis/Stadskantoor

Nummer m.i.v. 2017: C04
Aard van de reserve: Reservering voor lopende exploitatielasten
Doel:
Via diverse besluiten zijn éénmalige gemeentelijke middelen ingezet voor de financiering van onderstaande investeringen. Op grond van wettelijke regeling mogen de gemeentelijke middelen niet ineens op een actief worden afgeboekt. De middelen zijn in deze reserve gestort en jaarlijks worden de kapitaallasten van de investeringen uit deze reserve gedekt.

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		434.667	434.667	
Rente toevoeging: 3,5%		15.213	15.213	
Stand per 1-1 na rente		**449.880**	**449.880**	**-**
Overige toevoegingen:				
Totaal overige toevoegingen		**-**	**-**	**-**
Onttrekkingen via resultaat bestemming:				
Kapitaallasten SH en SK			59.546	
Totaal onttrekkingen		**-**	**59.546**	**-**
Stand per 31/12		**449.880**	**390.334**	**-**

Toelichting:

Nog niet toegewezen middelen:

Reserve

O14 - Dekking kapitaallasten Vlasakkers

Nummer m.i.v. 2017: C04
Aard van de reserve: Reservering voor lopende exploitatielasten
Doel:
Via diverse besluiten zijn éénmalige gemeentelijke middelen ingezet voor de financiering van onderstaande investeringen. Op grond van wettelijke regeling mogen de gemeentelijke middelen niet ineens op een actief worden afgeboekt. De middelen zijn in deze reserve gestort en jaarlijks worden de kapitaallasten van de investeringen uit deze reserve gedekt.

Instelling reserve bij raadsbesluit: nr. d.d.

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		-	-	
Rente toevoeging: geen		-	-	
Stand per 1-1 na rente		**-**	**-**	**-**
Overige toevoegingen:				
Overheveling van reserve onderhoud verhuurde panden O27		78.028	78.028	
Totaal overige toevoegingen		**78.028**	**78.028**	**-**
Onttrekkingen via resultaat bestemming:				
Totaal onttrekkingen		**-**	**-**	**-**
Stand per 31/12		**78.028**	**78.028**	**-**

Toelichting:

Nog niet toegewezen middelen:

Reserve

O18 - Kapitaallasten kunstgrasvelden

Nummer m.i.v. 2017: C04
Aard van de reserve: Reservering voor lopende exploitatielasten
Doel:
Via diverse besluiten zijn éénmalige gemeentelijke middelen ingezet voor de financiering van onderstaande investeringen. Op grond van wettelijke regeling mogen de gemeentelijke middelen niet ineens op een actief worden afgeboekt. De middelen zijn in deze reserve gestort en jaarlijks worden de kapitaallasten van de investeringen uit deze reserve gedekt.

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		1.860.207	1.860.207	
Rente toevoeging: 3,5%		65.107	65.107	
Stand per 1-1 na rente		**1.925.314**	**1.925.314**	**-**
Overige toevoegingen:				
Totaal overige toevoegingen		**-**	**-**	**-**
Onttrekkingen via resultaat bestemming:				
Kapitaallasten	begroting 2016	224.066	224.066	
Totaal onttrekkingen		**224.066**	**224.066**	**-**
Stand per 31/12		**1.701.248**	**1.701.248**	**-**

Toelichting

Gereserveerde lasten afschrijving tot en met:
2020 € 65.825 per jaar toplaag HTC/WVF/ZAC +
2022 € 18.538 per jaar toplaag Be Quick +
2022 € 45.562 per jaar toplaag Berkum/Zw. Boys +
2023 € 13.188 per jaar toplaag SVI +
2024 € 20.523 per jaar toplaag WVF. +
2024 € 16.933 per jaar toplaag Tempo 91 +
2025 € 20.164 per jaar toplaag Marslanden +
2035 € 16.239 per jaar fundering
2037 € 4.773 per jaar fundering
2037 € 8.697 per jaar fundering
2038 € 4.964 per jaar fundering
2039 € 5.131 per jaar fundering
2040 € 5.041 per jaar fundering

Nog niet toegewezen middelen:

Reserve

O21 - Stadsuitleg

Nummer m.i.v. 2017: H04
Aard van de reserve: Bestemmingsreserve
Doel:
Bestemd voor het treffen van zgn. bovenwijkse voorzieningen (voorzieningen die buiten een bestemmingsplan zijn gelegen, en dienstbaar zijn aan meerdere plannen/wijken; onder andere aanleg toeleidingswegen, bouw van viaducten, bruggen, duikers, fietsvoorzieningen etc.)

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		11.128.679	11.128.679	
Overige toevoegingen:				
Fietsbrug N35 bijdrage stadsontwikkelfonds	rb. 24-10-16	700.000	700.000	
Fietsbrug N35 bijdrage afkoopsom beheer en onderhoud				150.000
Stortingen tlv grondexploitaties				-
Totaal overige toevoegingen		**700.000**	**700.000**	**150.000**
Onttrekkingen via resultaat bestemming:				
Kamperlijn	rb. 14-05-'14	1.160.000	497.906	5.672.729
Vrijval reserve melding berap 2015/2	berap 2015-2	294.089	294.089	-
Ceintuurbaan verdubbeling oprit A28 (gereed)	rb. 21-3-'16	-205.000	249.329	-
Ceintuurbaan (gereed muv risicoreservering)	rb. 2008.033		94.909	119.200
Vrijval reserve reservering verdubbeling oprit A28	rb. 21-3-'16	205.000	205.000	-
Fietsbrug N35	rb. 24-10-'16	850.000	6.203	843.797
Herontwikkeling Shell-terrein/Hornbach (kruisp. Blaloweg)	rb. 22-04-'13	984.965	198.140	536.825
Vrijval dekking Shelll-terrein/Hornbach naar stadsontwikkelfonds				250.000
Kabels en leidingen (gereed)	rb. 2011.043			-
Structuurvisie Vechtcorridor-Noord (naar dekkingsreserve kap.lst)	rb. 10-3-14			3.000.000
Nog niet toegewezen middelen:				
Reservering voor kleine verschillen afsluiten projecten				10.552
Totaal onttrekkingen		**3.289.054**	**1.545.576**	**10.433.103**
Stand per 31/12		**8.539.625**	**10.283.103**	**10.283.103**

Toelichting:
Ten aanzien van de lopende projecten:
In de eerste kolom is de begrote jaarschijf 2016 aangegeven. Het gaat hier echter om allemaal langlopende projecten, waarbij moeilijk is in te schatten in welke jaarschijf de kosten worden gemaakt. Daarom wijken de werkelijke uitgaven vaak binnen een jaarschijf af van de raming. De jaarschijf wordt geraamd op basis van inschattingen van investeringsverloop, maar ook van het verloop van andere inkomsten en subsidies. Deze afwijkingen betreffen verschuivingen in tijd, de bestedingsrechten over de totale looptijd blijven gelijk.

Afronding van projecten en andere afwijkingen:

- Ceintuurbaan:
  De eindrapportage is eind 2015 opgeleverd, waarna in 2016 nog afrondende kosten zijn gemaakt. De diverse deelprojecten van de Ceintuurbaan zijn gereed en worden bij de berap 2017/1 formeel afgesloten. Er is nog een restant krediet van €325.149 beschikbaar. In verband met afrondende risico's wordt een bedrag van 119.200 gereserveerd. Het restant van €205.949 valt vrij ten gunste van de reserve Stadsuitleg.

- Kabels en leidingen:
  Op 1 april 2016 was de termijn verstreken waarop de netbeheerders nog een rechtsvordering konden doen voor het eenzijdig opzeggen van de privaatrechtelijke overeenkomsten die de gemeente had met de netbeheerders. Tot op heden is er geen rechtsvordering gedaan door deze netbeheerders. Daarmee is het project afgesloten en vallen de restant middelen van €74.551 vrij ten gunste van de reserve Stadsuitleg.

- Verdubbeling oprit A28:
  Het project Ceintuurbaan verdubbeling oprit A28 zal eveneens bij de Berap 2017/1 worden afgesloten. In de uitvoering is een kleine overschrijding ontstaan van €4.744. Dit komt ten laste van de reserve Stadsuitleg.

- Herontwikkeling Shell-terrein/Hornbach:
  In de reserve Stadsuitleg is rekening gehouden met nog te dekken kosten van €786.825. In het kader van de opwaardering van het kruispunt is echter een BDU-subsidie ontvangen van €250.000. Op basis daarvan hoeft uit de reserve nog slechts 536.825 gedekt hoeft te worden. Conform de besluitvorming zal de beschikbaar gestelde dekking uit het stadsontwikkelfonds terugvloeien indien er aanvullende bijdragen van derden worden ontvangen. Dit betekent dat bij de Berap 2017/1 €250.000 ten gunste van het stadsontwikkelfonds zal worden gebracht.
  Op basis van huidige ramingen wordt verwacht dat de kosten lager uitvallen. Dat betekent dat er ook een lager bedrag aan subsidie kan worden gedeclareerd. Naar verwachting zal dit maximaal €175.000 bedragen. Een lagere subsidie betekent een hogere onttrekking uit de reserve, echter omdat de kosten ook lager uitvallen zal de onttrekking uit de reserve in totaliteit ook lager zijn. Eventuele verschillen zullen bij de eindafrekening blijken.

Deze reserve werd gevoed vanuit de diverse grondexploitatie-projecten (in verband met bovenwijkse voorzieningen door nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen), en vanuit de PPN (in verband met voorzieningen voor de bestaande stad).
Vanaf 2016 is de BBV-regelgeving gewijzigd voor het toerekenen van kosten aan grondexploitaties. Het is niet meer toegestaan om algemene bijdragen te doteren vanuit de grondexploitaties aan reserves.
Dit betekent dat voor toekomstige infrastructurele projecten bij de integrale afweging alleen dat deel aan een betreffende grondexploitatie kan worden toegerekend dat direct project gerelateerd is.
Het wegvallen van de bijdragen vanuit de grondexploitaties betekent voor de meerjarenraming van de reserve dat er van 2016 t/m 2020 €1 mln. minder aan bijdragen wordt gedoteerd (5 jaren x € 200.00). Vanuit het voorzichtigheids- en realisatieprincipe waren deze bijdragen echter ook nog niet aangewend, zodat 734.796 aan vrije ruimte gereserveerd stond. Hierdoor ontstaat er een tekort in de reserve van €265.204.
Door de positieve afronding van de bovenstaande 3 projecten valt er echter ook €275.756 vrij ten gunste van de reserve. Hiermee sluit de reserve positief met een saldo van 10.552.

Nog niet toegewezen middelen:
Het saldo in de reserve van 10.552 is benodigd voor kleine verschillen bij het afsluiten van projecten cq. afronding van subsidiebijdragen.

Reserve

O22 - Recreatieve voorzieningen

Nummer m.i.v. 2017: H05
Aard van de reserve: Bestemmingsreserve
Doel:
Financiering van bosaanleg voortvloeiende uit 'Zwolle Beter met Bos en Recreatie' en overige recreatieve voorzieningen.

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		12.092	12.092	
Overige toevoegingen:				
Totaal overige toevoegingen		**-**	**-**	**-**
Onttrekkingen via resultaat bestemming:				
Afwikkeling Uitvoeringsprogramma NLY		1.884		1.884
Knelpunten recreatieve voorzieningen:				
- Rustpunten		7.807	327	7.480
- Wandelnetwerk		2.401	1.946	456
Totaal onttrekkingen		**12.092**	**2.272**	**9.820**
Stand per 31/12		**-**	**9.820**	**9.820**

Toelichting:
Het wandelnetwerk en het Rondje Zwolle zijn in resp. 2014 en 2015 (her)ontwikkeld. In 2014 is het Wandelnetwerk voor het eerst in de vorm van een kaart opgeleverd. Er is nu één jaar ervaring mee opgedaan en er zijn het komend jaar als gevolg daarvan nog aanpassingen nodig. Dit geldt zeker ook voor de komende twee jaar met verwachte ontwikkelingen in bijvoorbeeld Stadsbroek, Langenholte en Vechtcorridor. Hier zijn ook nieuwe “Rustpunten” (dat zijn particuliere initiatieven die langs routes worden gerealiseerd) te verwachten.

Nog niet toegewezen middelen:

Reserve

O23 - Parkeren

Nummer m.i.v. 2017: H06
Aard van de reserve: Bestemmingsreserve
Doel:
Dekking van investeringen ten behoeve van het parkeren in het centrumgebied van Zwolle, alsmede de exploitatielasten daarvan en dekking van de kosten van maatregelen ter bevordering van het gebruik van ander vervoer dan een auto voor het bezoek aan de binnenstad van Zwolle (flankerend beleid).

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		5.852.618	5.852.618	
Overige toevoegingen:				
Resultaat exploitatie (vm Expertisecentrum)	rekening 2016		3.820.970	
Exploitatie Parkeren	begr. en berap 2016	3.883.569		
Reservering openstaande verplichtingen	rekening 2016		104.673	
Totaal overige toevoegingen		**3.883.569**	**3.925.643**	**-**
Onttrekkingen via resultaat bestemming:				
Resultaat exploitatie (vm Ontwikkeling)	begroting 2016	2.611.500	2.611.947	
Actualisering Parkeernota	pfo 30-5-16	14.000	17.515	
Diverse kleinere projecten 2011-2015		180.695	-	198.137
Doorlichten reserves	begrotingsbeh.2017	2.800.000	2.800.000	
Vrijval P-reserve	berap 2015-2	247.000	247.000	
gereserveerde verplichtingen jaarrekening 2015		284.924	284.924	
Koersdocument fietsparkeren			-5.696	15.696
Uitwerken plan innovatie parkeren	rb. 13-5-2013	94.909	93.846	1.062
Binnenstad-Melkmarkt		98.868	80.695	18.173
Kentekenparkeren		55.665	31.629	24.036
Actieplan fietsparkeren binnenstad		153.000	11.937	141.063
Uitwerken fietsparkeren		-30.437	82.622	-113.059
Scenario Noordereiland, reservering bodemsanering Noordereiland				1.334.000
Restant opgave binnenstad 250 pp./ expl. tekort openhouden				
Noordereiland 2017 - 2020	rb. 24-10-2016			917.000
Koersdocument parkeren 2016-2020	rb. 24-10-2016			290.000
Totaal onttrekkingen		**6.510.124**	**6.256.419**	**2.826.108**
Stand per 31/12		**3.226.063**	**3.521.842**	**2.826.108**

Toelichting:
De parkeerreserve kent een ondergrens van € 500.000 voor egalisatie en risico-opvang.
Op 1 maart 2017 wordt de parkeergarage Katwolderplein in gebruik genomen, op basis van besluitvorming wordt rekening gehouden met een aanloopverlies van € 578.000 voor de eerste jaren (2017 15%; 2018 10% : 2019 en 2020 5%).

Nog niet toegewezen middelen:
Consequenties brandveiligheidseisen Lübeckplein/Dijkstraat hiervoor dient voor ca. € 720.000 aan werkzaamheden verricht te worden om aan de eisen te voldoen. De kredietaanvraag hiervoor wordt bij 1e Berap 2017 gedaan. De kosten worden geactiveerd en in 15 jaar afgeschreven.
De extra kapitaallast vanaf 2018 is berekend op € 60.000 per jaar en zal voor dit bedrag een lager exploitatieresultaat geven op het onderdeel Parkeren.

Reserve

O25 - Hoofdinfrastructuur Stadshagen (HIS)

Nummer m.i.v. 2017: H07
Aard van de reserve: Bestemmingsreserve
Doel:
Deze bestemmingsreserve heeft tot doel alle middelen voor de aanleg van de (regionale)hoofdinfrastructuur rond Stadshagen te centraliseren. Dit is nodig gezien de lange uitvoeringsduur alsmede de substantiële bedragen die hiermee gemoeid zijn.

Instelling reserve bij raadsbesluit: nr. 2003.128 d.d. 06-10-2003

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		3.507.966	3.507.966	
Overige toevoegingen:				
Totaal overige toevoegingen		-	-	-
Onttrekkingen via resultaat bestemming:				
HIS 3e fase	rb. 11-1-2016	-714.000	397.940	
Kamperlijn	rb. 11-1-2016	714.000		
Totaal onttrekkingen		-	**397.940**	-
Stand per 31/12		**3.507.966**	**3.110.026**	-

Toelichting:

Nog niet toegewezen middelen:

Reserve

O26 - Bestemmingsplannen

Nummer m.i.v. 2017: H08
Aard van de reserve: Bestemmingsreserve
Doel:
Op grond van de nieuwe voorschriften "Besluit Begroting en Verantwoording" m.i.v. 2005 van kracht, mogen geen lasten betreffende bestemmingsplannen worden geactiveerd, wel mag een reserve gevormd worden teneinde een gelijke belasting in de jaren te verkrijgen.

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		434.797	434.797	
Overige toevoegingen:				
Zwolle Act.Op Maat - 2016		180.000	180.000	
Totaal overige toevoegingen		**180.000**	**180.000**	**-**
Onttrekkingen via resultaat bestemming:				
Bestemmingsplan Buitengebied	ppn 2008	37.861	32.657	5.204
Actualis. best.pl./project Zwolle Extra op Orde (ZEOO)		42.775	42.775	-
2014-Zwolle Act. Op Maat	PPN	140.130	140.130	-
2015-Zwolle Act. Op Maat	PPN	180.000	113.944	66.056
2016-Zwolle Act. Op Maat	PPN	180.000		180.000
Bestedingvoornemens	PPN	34.031		34.031
Totaal onttrekkingen		**614.797**	**329.506**	**285.291**
Stand per 31/12		**-**	**285.291**	**285.291**

Toelichting:
De lasten voor bestemmingsplannen kunnen per jaar behoorlijk fluctueren doordat de doorlooptijd en procedurekosten niet rechtstreeks beïnvloed kunnen worden. Omdat de kosten niet geactiveerd kunnen worden, zouden jaarlijks ofwel overschotten ofwel tekorten ontstaan. Om een gelijke belasting over de jaren te verkrijgen is daarom deze reserve gevormd.

Voor bestemmingsplannen is een regulier jaarbudget beschikbaar. Dit budget is bedoeld voor het actualiseren van de plannen en voor dekking van de procedurekosten (vanaf besluitvorming raad). De kosten voor het opstellen van nieuwe bestemmingsplannen worden in rekening gebracht bij de initiatiefnemer. Intern zijn dit de projecten, extern de particuliere ontwikkelaars. De procedurekosten van nieuwe bestemmingsplannen komen wel t.l.v. het reguliere budget.

Voor het versneld actualiseren is het project "Zwolle op Orde" opgestart. In 2003 is Zwolle daadwerkelijk gestart met het actualiseren van ca. 300 verouderde bestemmingsplannen via een aanpak in de werkplaats ZOO. De werkplaats loopt inmiddels geolied en levert via een procesmatige aanpak volgens planning bestemmingsplannen op.
Voor het aanpakken van nog een aantal blinde vlekken binnen ZOO zijn vanaf 2011 nog extra budgetten beschikbaar gesteld voor ZwolleExtraOp Orde. Deze locaties waren niet opgenomen binnen ZOO omdat er herontwikkeling was voorzien waarbij de bestemmingsplan wijziging binnen het project zou worden meegenomen.
Vanaf 2013 dienen de plannen 1 x per 10 jaar geactualiseerd te worden. Vanaf 2013 begint de cyclus dus opnieuw voor de plannen die als eerste in 2003 geactualiseerd zijn. Jaarlijks zullen er dan gemiddeld 3 plannen geactualiseerd dienen te worden. Verwacht wordt dat de kosten voor het actualiseren van de actuelere en globalere bestemmingsplannen lager zijn (nu per bestemmingsplan € 180.000), waardoor in ieder geval de eerste jaren (waarin circa 2 plannen worden geactualiseerd i.p.v. 3 à 4) het structurele budget van € 180.000 voldoende is.

Nog niet toegewezen middelen:

Reserve

O27 - Onderhoud verhuurde panden

Nummer m.i.v. 2017: D08
Aard van de reserve: Reservering voor lopende en toekomstige exploitatielasten
Doel:
Planbaar en dagelijks onderhoud van verhuurde eigendommen kunnen jaarlijks sterk fluctueren. Door deze lasten in een reserve onder te brengen wordt een meer egale exploitatie verwacht en zullen budgetten beschikbaar blijven, zodat het onderhoud flexibeler kan worden uitgevoerd. Door een verbeterde meerjarenplanning is er wel sprake van een verschuiving van dagelijks naar planbaar onderhoud.

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		2.368.197	2.368.197	
Overige toevoegingen:				
Volume planbaar en dagelijks onderhoud		2.875.030	2.875.030	
Totaal overige toevoegingen		**2.875.030**	**2.875.030**	**-**
Onttrekkingen via resultaat bestemming:				
Vlasakkers verb.Wijkcentrum		10.248	10.248	
Kosten Vastgoedmanagement		63.805	63.805	
Bijdr.Celekwartierdoorontwikkeling		13.633		
Verduurzaming gem.vastgoed		40.000	25.691	
Celecomplex,interne verbouwing	rb. 21-9-2015	498.654	498.654	
Vlasakkers kapitaallasten naar reserve dekking kapitaallasten O14		78.028	78.028	
De Spiegel, extra afschrijving trekkenwanden	rb. 4-7-2016	330.000	330.000	
Verhuurde panden			2.377.657	
Verhuurde panden asbestsanering			283.221	
Totaal onttrekkingen		**1.034.368**	**3.667.304**	**-**
Stand per 31/12		**4.208.859**	**1.575.923**	**-**

Toelichting:

Er hebben onderhoudslasten plaatsgevonden voor een bedrag van	2.377.657
tevens zijn er kosten gemaakt voor inventarisatie en herstel asbestsanering	283.221
In de begroting 2016 is een bedrag begrepen voor onderhoudskosten van	2.875.030
Per saldo gestort in de reserve t.l.v. de staat van Baten en Lasten	214.152

In 2016 is voor een totaal bedrag van € 3.624.800 onderhoud aan EC opgedragen. (€ 824.700 dagelijks en € 2.800.100 planbaar onderhoud)
De uitgaven bedroegen € 2.377.700 (€ 843.300 dagelijks en € .1543,400 planbaar onderhoud)

Nog niet toegewezen middelen:

Reserve

O28 - Openbaar vervoer

Nummer m.i.v. 2017: H09
Aard van de reserve: Bestemmingsreserve
Doel:
Het treffen van voorzieningen ten behoeve van het openbaar vervoer.
Na de overdracht van de O.V.-bevoegdheid naar de provincie betreft dit alleen nog het gemeentelijke deel van onderzoek c.q. uitvoering.

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		1.246.800	1.246.800	
Overige toevoegingen:				
Verkeersregelaars stationsomgeving	ppn 2016-2019	75.000	75.000	138.000
Totaal overige toevoegingen		**75.000**	**75.000**	**138.000**
Onttrekkingen via resultaat bestemming:				
Verkeersregelaars stationsomgeving	ppn 2016-2019	93.573	431	231.142
Doorstroomassen lange termijn (subsidiecontract tot 1 jan 2020)	rb. 24-11-2014	873.522		873.522
Nog niet toegewezen middelen:				
Reservering voor doorstroomassen (restant afgesproken cofinan.)		342.980		342.980
Reservering voor risico cofinancieringsverhouding		11.725		11.725
Totaal onttrekkingen		**1.321.800**	**431**	**1.459.369**
Stand per 31/12		**-**	**1.321.369**	**1.321.369**

Toelichting:
Voor de doorstroomassen lange termijn is € 1,2 mln beschikbaar gesteld uit het cofinancieringsfonds i.h.k.v. de IMG. Het totale project bedraagt circa € 15 mln, incl. een bijdrage van € 13,8 mln. van de provincie.
Voor de uitvoering zijn diverse besluiten vastgesteld. Het subsidiecontract liep oorspronkelijk tot 1 juli 2016. Deze termijn is opgerekt tot 1-01-2020.

Nog niet toegewezen middelen:
Het restant (€ 342.980) is bedoeld als cofinanciering voor het deel-project de oosterlijke doorstroomas en dit betreft cofinanciering voor de provinciale bijdrage. Hiervoor zal een seperaat besluit worden voorgelegd. Daarnaast is het saldo in de reserve van €11.725 gereserveerd voor afdekking risico cofinancieringsverhouding.

Reserve

O29 - ISV

Nummer m.i.v. 2017: H10
Aard van de reserve: Bestemmingsreserve
Doel:
Tot 2000 ontving de gemeente rijksbijdragen op grond van de Wet op de Stads- en Dorpsvernieuwing. Deze geoormerkte middelen werden via deze reserve (voorheen voorziening) gereserveerd.
Op grond van het convenant met de rijksoverheid heeft de gemeente vanaf 2000 rijksmiddelen ontvangen voor de pijler fysiek van het Grote stedenbeleid (GSBIII). Hieronder vallen ook de gelden voor ISV (Investeringsbudget stedelijke vernieuwing). De ISV1- middelen voor de periode 2000- 2004 en de ISV2 -middelen voor de periode 2005-2009, zijn als vooruitontvangen subsidies geactiveerd. Op basis van het gemeentelijk verantwoordingsverslag op grond van de Wet Stedelijke Vernieuwing is het ISV-budget voor deze perioden inmiddels definitief vastgesteld door de minister van Vrom. De nog niet bestede middelen blijven voor de volgende ISV periode (2010 - 2014) beschikbaar. Nu de verantwoording van deze middelen gereed is en de ISV3-middelen voor de periode 2010 - 2014, zijn gewijzigd in een decentralisatie-uitkering waarover geen verantwoording meer hoeft plaats te vinden, lopen alle middelen via deze reserve.

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		4.112.570	4.112.570	
Overige toevoegingen:				
NRF			534	
Totaal overige toevoegingen		**-**	**534**	**-**
Onttrekkingen via resultaat bestemming:				
Diezerpoort	rb. 10.159	2.071.853	60.081	2.011.772
Woonvisie	ppn 2017	54.757		54.757
Krekenbuurt	berap 2012	8.744	771	7.973
Uitvoeringskosten startersleningen	rb. 4-2-2013	4.630		4.630
Walgebruik woonboten	rb. 10-3-2014	48.697	30.026	18.671
Visie ondergrond	rb. 11.098	537.956	21.964	515.992
Duurzaam Dieze Oost	rb. 2015	300.000	-50.800	350.800
Duurzame woningbouw	rb. 11.115	386.100	206.732	179.368
Geluidsanering	rb. 11.157	468.858	33.904	434.954
Geluidsanering Mimosastraat	rb. 4-11-2013	40.166	37.041	3.125
Vrijval WWS kermisexploitanten	berap 2016-1	67.752	67.752	-
NRF		23.644		24.178
Nog niet toegewezen middelen:				
Bestedingsvoornemens woonwagenlocaties		75.000		75.000
Bestedingsvoornemens vervolg walgebruik		9.890		9.890
Bestedingsvoornemens bodem		14.523		14.523
Totaal onttrekkingen		**4.112.570**	**407.471**	**3.705.633**
Stand per 31/12		**-**	**3.705.633**	**3.705.633**

Toelichting:

Nog niet toegewezen middelen:

Reserve

O30 - Onderhoud gemeentelijke huisvestingspanden (ON)

Nummer m.i.v. 2017: D09
Aard van de reserve: Reservering voor lopende en toekomstige exploitatielasten
Doel:
Bij de jaarrekening 2007 is de reserve onderhoud gemeentelijke panden gesplitst in een deel bij de eenheid A&F (zie A02) en een deel via de eenheid Ontwikkeling. Via deze reserve wordt het planmatig onderhoud van de gemeentelijke huisvestingspanden bekostigd. Jaarlijks wordt een vast bedrag voor onderhoud ten laste van de exploitatie gebracht en toegevoegd aan deze reserve. Alle zich werkelijk manifesterende onderhoudslasten komen ten laste van deze reserve. Aan de hand van een meerjarige onderhoudsplanning zal worden bepaald of de jaarlijkse dotatie toereikend is.

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		2.360.646	2.360.646	
Overige toevoegingen:				
Stadhuis en Stadskantoor			430.206	
Totaal overige toevoegingen		**-**	**430.206**	**-**
Onttrekkingen via resultaat bestemming:				
PO Stadhuis			87.676	
Bijdrage herinrichting Stadhuis				789.366
Totaal onttrekkingen		**-**	**87.676**	**789.366**
Stand per 31/12		**2.360.646**	**2.703.176**	**789.366**

Toelichting:
Door de tijdelijke huisvesting van de Stadkamer in het Stadhuis wordt de geplande bijdrage t.g.v. het krediet herinrichting Stadhuis pas in 2017 ten laste van deze reserve verrekend. (€ 789.366)

Nog niet toegewezen middelen:

Reserve

O32 - Kapitaallasten binnenklimaat primair onderwijs

Nummer m.i.v. 2017: C04
Aard van de reserve: Reservering voor lopende exploitatielasten
Doel:
Via diverse besluiten zijn éénmalige gemeentelijke middelen ingezet voor de financiering van onderstaande investeringen. Op grond van wettelijke regeling mogen de gemeentelijke middelen niet ineens op een actief worden afgeboekt. De middelen zijn in deze reserve gestort en jaarlijks worden de kapitaallasten van de investeringen uit deze reserve gedekt.

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		120.740	120.740	
Rente toevoeging: 3,5%		4.226	4.226	
Stand per 1-1 na rente		**124.966**	**124.966**	**-**
Overige toevoegingen:				
Totaal overige toevoegingen		**-**	**-**	**-**
Onttrekkingen via resultaat bestemming:				
Kapitaallasten 2016	begr.2016	24.350	24.350	
Totaal onttrekkingen		**24.350**	**24.350**	**-**
Stand per 31/12		**100.616**	**100.616**	**-**

Toelichting:
Gereserveerde lasten afschrijving tot en met 2021 € 20.124 per jaar.

Nog niet toegewezen middelen:

Reserve

O33 - Dekking kapitaallasten Almeloos Kanaal

Nummer m.i.v. 2017: C04
Aard van de reserve: Reservering voor lopende exploitatielasten
Doel:
Via diverse besluiten zijn éénmalige gemeentelijke middelen ingezet voor de financiering van onderstaande investeringen. Op grond van wettelijke regeling mogen de gemeentelijke middelen niet ineens op een actief worden afgeboekt. De middelen zijn in deze reserve gestort en jaarlijks worden de kapitaallasten van de investeringen uit deze reserve gedekt.

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		123.702	123.702	
Rente toevoeging: 4,00%		4.948	4.948	
Stand per 1-1 na rente		**128.650**	**128.650**	**-**
Overige toevoegingen:				
Totaal overige toevoegingen		**-**	**-**	**-**
Onttrekkingen via resultaat bestemming:				
Kapitaallasten			9.419	
Totaal onttrekkingen		**-**	**9.419**	**-**
Stand per 31/12		**128.650**	**119.231**	**-**

Toelichting:

Nog niet toegewezen middelen:

Reserve

O34 - Dekking kapitaallasten Zuiderzeehaven

Nummer m.i.v. 2017: C04
Aard van de reserve: Reservering voor lopende exploitatielasten
Doel:
Via diverse besluiten zijn éénmalige gemeentelijke middelen ingezet voor de financiering van onderstaande investeringen. Op grond van wettelijke
regeling mogen de gemeentelijke middelen niet ineens op een actief worden afgeboekt. De middelen zijn in deze reserve gestort en jaarlijks worden de kapitaallasten van de investeringen uit deze reserve gedekt.

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		240.367	240.367	
Rente toevoeging: 3,5%		8.413	8.413	
Stand per 1-1 na rente		**248.780**	**248.780**	**-**
Overige toevoegingen:				
Totaal overige toevoegingen		**-**	**-**	**-**
Onttrekkingen via resultaat bestemming:				
Kosten Zuiderzeehaven			31.765	
Totaal onttrekkingen		**-**	**31.765**	**-**
Stand per 31/12		**248.780**	**217.015**	**-**

Toelichting:

Nog niet toegewezen middelen:

O35 - Reserve Gebiedsbeheerplan

Nummer m.i.v. 2017: H11
Aard van de reserve: Bestemmingsreserve
Doel:
Het Gebiedsbeheerplan Zwolle Centraal heeft als doel de bijdrage van de ondergrond in het centrumgebied aan de duurzame ontwikkeling van Zwolle te maximaliseren. Zwolle doet dit door samen met haar ondergrondpartners (provincie Overijssel en waterschap Groot Salland) de knelpunten als gevolg van de aanwezigheid van grondwaterverontreinigingen weg te nemen, efficiënt gebruik te maken van de beschikbare ondergrondse ruimte en beschikbare (financiële) middelen voor het beheer van de ondergrond efficiënt te benutten.
De inkomsten, die grotendeels in de periode 2013-2015 beschikbaar zijn dan wel binnenkomen, worden in de reserve 'Gebiedsbeheerplan Zwolle Centraal' gestort. Op deze reserve vindt de standaard rentebijschrijving plaats.
De jaarlijkse uitvoeringskosten van € 500.000 worden in de programmabegroting opgenomen en gedekt vanuit deze reserve. Jaarlijkse afwijkingen, zowel positief als negatief, worden met deze reserve geëgaliseerd

Instelling reserve bij raadsbesluit: nr. d.d. 6 januari 2014

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		8.382.166	8.382.166	
Rente toevoeging: 3,5%		293.376	293.376	
Stand per 1-1 na rente		**8.675.542**	**8.675.542**	**-**
Overige toevoegingen:				
Afkoop I en M		512.000	512.000	
Gemeentelijke afkoopsommen			20.000	
Afkoopsommen derden		700.000	282.000	
Bijdrage provincie		15.000	15.000	
Totaal overige toevoegingen		**1.227.000**	**829.000**	**-**
Onttrekkingen via resultaat bestemming:				
Kosten 2016			317.042	
Totaal onttrekkingen		**-**	**317.042**	**-**
Stand per 31/12		**9.902.542**	**9.187.500**	**-**

Toelichting:
De reserve is t/m 2016 als volgt opgebouwd:

Rentetoevoeging reserve	533.156
Afkoopsommen gemeentelijke projecten	4.224.226
Afkoopsommen derden	2.262.000
Bijdrage provincie	2.723.566
Ministerie I en M	852.000
Uitvoeringskosten 2014-2016	- 1.407.448

Nog niet toegewezen middelen:
De inkomsten die beschikbaar zijn dan wel binnenkomen, worden in de reserve "Gebiedsbeheerplan Zwolle Centraal" gestort. De jaarlijkse uitvoeringskosten van € 500.000 worden in het programmabegroting opgenomen en gedekt vanuit deze reserve. Jaarlijkse afwijkingen, zowel positief als negatief, worden met deze reserve geëgaliseerd

Reserve

O36 - Reserve Spoorzone

Nummer m.i.v. 2017: H12
Aard van de reserve: Bestemmingsreserve
Doel:
Deze bestemmingsreserve heeft tot doel alle middelen voor de investeringen in de Spoorzone te centraliseren (gezien de hoogte van het totale investeringsbedrag dat hiermee gemoeid is) en gedurende de lange uitvoeringsduur in te zetten: deels ter dekking van investeringsbedragen en deels ter dekking van kosten beheer en onderhoud.

Instelling reserve bij raadsbesluit: nr. d.d. 30-09-2013

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		-	-	
Overige toevoegingen:				
Saldo krediet Spoorzone	rb. 30-9-2013	3.000.000	3.000.000	
Totaal overige toevoegingen		**3.000.000**	**3.000.000**	**-**
Onttrekkingen via resultaat bestemming:				
Totaal onttrekkingen		**-**	**-**	**-**
Stand per 31/12		**3.000.000**	**3.000.000**	**-**

Toelichting:
Voor de Spoorzone zijn jaarlijks middelen beschikbaar gesteld (2016: € 3,0 mln.). In de eerste jaren zullen de investeringen in de Spoorzone gedekt worden uit de provinciale middelen alsmede bijdragen van andere partijen (NS en I&M). De middelen van 2016 (en ook 2017) zullen voor het overgrote deel gereserveerd worden ter dekking van de investeringen in 2018. Vanaf 2017 zullen deze middelen gebruikt worden ter dekking van kosten beheer en onderhoud en vanaf 2018 voor dekking van de kapitaallasten: investeringen in de Spoorzone worden vanaf dat moment geactiveerd en afgeschreven.

Nog niet toegewezen middelen:

Reserve

O37 - Voorsterpoort

Nummer m.i.v. 2017: H13
Aard van de reserve: Bestemmingsreserve
Doel:
Spoolderwerk beoogt de ontwikkeling van kantoren en retail. De locatie is geen eigendom van de Gemeente. Sinds 2011 zijn er geen ontwikkelingen en in de nabije toekomst is er ook geen zicht op. Bij nieuwe, private ontwikkelingen zal er een zelfstandig proces voor worden gevolgd en ter besluitvorming aan de Raad worden voorgelegd.

Instelling reserve bij raadsbesluit d.d. 11 januari 2016

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		5.719.633	5.719.633	
Overige toevoegingen:				
Totaal overige toevoegingen		-	-	-
Onttrekkingen via resultaat bestemming:				
Totaal onttrekkingen		-	-	-
Stand per 31/12		**5.719.633**	**5.719.633**	-

Toelichting:

Nog niet toegewezen middelen:

Reserve

O38 - Beschermd wonen

Nummer m.i.v. 2017: H16
Aard van de reserve: Bestemmingsreserve
Doel: De reserve is gevormd om mogelijke tekorten hieruit te kunnen dekken die ontstaan in 2016 en verder

Instelling reserve bij raadsbesluit: nr. Berap 2 2016 d.d.

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		-	-	
Overige toevoegingen:				
Instelling reserve	berap 2016-2 / rekeningresultaat'15	1.574.000	1.574.000	
Opvang + bescherming	berap 2016-2	33.000	198.000	
Totaal overige toevoegingen		**1.607.000**	**1.772.000**	**-**
Onttrekkingen via resultaat bestemming:				
Beschermd wonen	berap 2016-2	586.000	631.387	
Totaal onttrekkingen		**586.000**	**631.387**	**-**
Stand per 31/12		**1.021.000**	**1.140.613**	**-**

Toelichting:
De middelen beschermd wonen / maatschappelijke opvang zijn regionale middelen. In het vastgestelde convenant regionale samenwerking beschermd wonen – maatschappelijke opvang centrumgemeenteregio Zwolle is opgenomen dat gemeenten er gezamenlijk voor kunnen kiezen om eventuele restantbudgetten te bestemmen in een bestemmingsreserve bij de centrumgemeente (Zwolle). Indien de regiogemeenten er niet voor kiezen dit bedrag in de reserve te storten gaat het voordeel via verevening naar de samenwerkende gemeenten. Hetzelfde is aan de orde als het gaat om nadelen. Regionaal is besloten om het positieve financiële resultaat 2015 voor wat betreft de regionale middelen (ad. € 1.574.000) aan de bestemmingsreserve toe te voegen. Dit om mogelijke tekorten hieruit te kunnen dekken die ontstaan in 2016 en verder. In 2016 is daarom besloten een bedrag van 630.000 te onttrekken aan de reserve om het tekort ten opzichte van de rijksbijdrage BW te dekken. Daarnaast is er een dotatie gedaan van 198.000 vanwege overschotten op het budget maatschappelijke opvang..

Nog niet toegewezen middelen:

Reserve

O50/1 - NUTW Ontwikkeling (sociaal)

Nummer m.i.v. 2017: G02
Aard van de reserve: Bestemmingsreserve
Doel:
Via deze reserve kunnen nog niet bestede restanten van incidenteel beschikbaar gestelde gelden, waarvoor geen afzonderlijke reserve is/wordt ingesteld, (tijdelijk) worden geparkeerd.

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		1.946.646	1.946.646	
Overige toevoegingen:				
Onderwijs en Jeugd:				
Brede School Regulier	rb. 07.031		110.932	
Peuterwerk	rb.9-1-2017		72.341	
Sport:				
Haalbaarheidsonderzoek WRZV hallen	bw. 12-7-2016	50.000	50.000	
Renovatie Sportvelden	BW 31-1-2017 (11c)		36.687	
Cultuur:				
Percentage Beeldende kunst	RB 06-10		101.354	
Cultuureducatie	rb 6-10-15		140.000	
IJsselbiënnale 2017	bw. 29-11-2016	20.000	20.000	
Welzijn:				
Str wijkfonds diezeoost	rekening 2016		9.800	
Wijkveiligheidsacties	rekening 2015		6.571	
Totaal overige toevoegingen		**70.000**	**547.685**	**-**
Onttrekkingen via resultaat bestemming:				
Onderwijs en Jeugd:				
Brandveiligheidsvoorzieningen	ppn 2009			481.524
Overdracht scholen	berap 2012-1		25.683	4.149
Brede School Regulier	rb 07.031			110.932
Peuterwerk	rb.9-1-2017			72.341
				668.946
Sport:				
Brede impuls buurtsport/ buurtsportcoaches	rekening 2012			591.016
Meerjarig Onderhoudscontract Het Hoge Laar	rekening 2015	21.140	21.140	103.084
Haalbaarheidsonderzoek WRZV hallen	b&w 12-7-2016	50.000	16.000	34.000
Renovatie Sportvelden	BW 31-1-2017 (11c)			36.687
				764.787
Cultuur:				
Kwartiermaker cultuurhistorie	b&w 5-6-2016	43.731	24.137	19.594
Vrijval reserve cultuur	berap 2016-1	39.304	39.304	-

Cultuureducatie	RB 06-10			247.696
Percentage Beeldende kunst	berap 2016-1			188.045
Ijsselbiënnale 2017	b&w 29-11-2016			20.000
				475.335
Welzijn:				
Homobeleid	inc 2012-2013	32.854	9.456	23.398
woongerateerde overlast	berap 13-1			59.545
Wijkveiligheidsacties	rekening'11	5.511	5.511	6.572
Roelenweg Oost: opvang/zorgcluster	rekening 2015		24.087	21.630
Beheersplan werkgroep jongeren	rekening 2015	25.000	6.500	18.500
De toekomst is lokaal	rekening 2015	20.000	20.000	-
Vrouwenopvang verdeeleffect	rb. 7-12-2015			254.000
Str wijkfonds Dieze-oost				9.800
				393.445
Totaal onttrekkingen		**237.540**	**191.818**	**2.302.513**
Stand per 31/12		**1.779.106**	**2.302.513**	**2.302.513**

Toelichting:

Onderwijs:
Brandveilgheidsvoorzieningen: in de PPN 2009 en de PPN 2010 zijn middelen (respectievelijk €. 500.000 en €. 443.000) beschikbaar gesteld voor het treffen van brandveiligheidsvoorzieningen aan schoolgebouwen. Dit om te voldoen aan de vereisten voor het verkrijgen van een gebruiksvergunning en aan de eisen die de verzekeringsmaatschappij stelt. Het restantbedrag in de reserve bedraagt per 31-12-2016 nog € 481.525 en zal in 2017 worden uitgegeven voor het treffen van de brandveiligheidsvoorzieningen aan de schoolgebouwen.
Brede school: Deze middelen zijn gereserveerd als gevolg van boekhoudkundige verschillen die ontstaan door kalenderjaren en schooljaren. Per 31-12-2016 resteert een bedrag van € 110.932 Per 1 mei 2015 is de tot op dat moment geldende subsidieregeling Stimulering Zwolse Brede Scholen ingetrokken. .Er is nog geen nieuwe subsidieregeling vastgesteld. De reservemiddelen worden in de komende jaren aangewend voor het integrale meerjarenbeleid Brede School, Peuterwerk en Onderwijsachterstandenbeleid.
Overdracht scholen: In 2012 is incidenteel (PPN) een bedrag beschikbaar gesteld voor overdracht van scholen om de kosten die in 2014 en verder gemaakt zouden worden, te kunnen dekken. In 2014 is hierop € 6.580, in 2015 en in 2016 is € 25.683. Het restantbedrag per 31-12-2016 ad € 4.149 zal in 2017 besteed worden.
Peuterwerk: De bij de Meicirculaire 2016 van Het Rijk verkregen extra middelen voor voorschoolse voorzieningen ad € 72.341 in 2016 en € 144.681 in 2017, zijn door de Raad beschikbaar gesteld (RB 9-1-2017) voor pilots in het kader van de eerste lijn van de Strategische Onderwijsagenda 2016-2020 'spelen, leren en werken'. De middelen worden in 2017 aangewend en daarom is de jaarschijf 2016 in de reserve gestort.

Sport
Brede Impuls Buurtsportcoaches: Van het Rijk is in 2012 € 201.000 ontvangen voor de Brede Impuls Buurtsportcoaches. Dit bedrag is in 2012 in de reserve gestort. In 2013 is hierop een bedrag besteed van € 25.000, waardoor er eind 2016 een bedrag resteert van € 176.000. Dit restbedrag zal in de komende 3 jaren worden besteed tezamen met het restbedrag op Buurtsportcoaches.
Buurtsportcoaches: In 2013 is middels decentralisatie-uitkering een bedrag ontvangen van € 268.480 en in de reserve gestort. Dit bedrag was benodigd voor de Regeling Brede Impuls Combinatiefuncties (BIC) in de jaren 2014 en verder. In 2014 en verder zit het budget van € 268.480 structureel in de begroting; er is in 2014 echter een bedrag op overgebleven van € 154.498. Ook dit restbudget is in de reserve gestort. In totaal was er per 31-12-2014 op Buurtsportcoaches een reservebedrag van € 422.978. Hierop is in 2015 € 7.963 uitgegeven. Het restant per 31-12-2016 bedraagt
€ 415.015 en zal tezamen met het restant op Brede Impuls Buurtsportcoaches in de komende 3 jaar worden ingezet voor buurtsportcoaches ter ondersteuning van de verenigingen.
Meerjarig Onderhoudscontract Hoge Laar: in 2012 heeft de Raad besloten een investeringskrediet beschikbaar te stellen voor herontwikkeling van Sportpark Hoge Laar (Rb 4-6 herontw.spp.HogeLaar). Onderdeel van dit investeringskrediet betrof een budget ter dekking van het meerjarige onderhoudscontract (10 jaar) dat is afgesloten met Sallandse Wegenbouw.
Het per 31-12-2014 nog benodigde bedrag voor dat onderhoudscontract ad € 133.760 is uit het investeringsbudget gehaald en in de reserve gestort. Tot 1-11-2022 kunnen de jaarlijkse onderhoudskosten gedekt worden uit deze reserve. Hierop is in 2015 € 9.536 uitgegeven en in 2016 € 21.140, waardoor er per 31-12-2016 € 103.084 resteert.
Renovatie Sportvelden: B&W heeft besloten het budget 2016 voor Renovatie Sportvelden in de reserve te storten en dit budget tezamen met het budget 2017 aan te wenden voor renovatie van het hoofdveld op sportpark De Weidesteen in de komende zomerstop ná het seizoen 2016-2017.
Haalbaarheidsonderzoek WRZV: Het college heeft besloten een voorbereidingskrediet van € 50.000 uit te trekken voor een haalbaarheidsonderzoek naar renovatie/ nieuwbouw WRZV hallen en dit krediet te dekken uit de concern stelpost onvoorzien. Het budget is in de reserve gestort en er is in 2016 € 16.000 op uitgegeven. De resterende € 34.000 is besteed in 2017.

Cultuur
Kwartiermaker cultuurhistorie. Dit bedrag is gereserveerd vanwege de nog niet volledig uitgevoerde werkzaamheden van de kwartiermaker.
Cultuureducatie: De reserve is gevormd vanwege het nieuwe beleid cultuureducatie. De voordelen worden gereserveerd om de frictiekosten als gevolg van de personele afbouw van Muzerie uit te betalen in de aankomende jaren. Dit is in overeenstemming

met de aangenomen motie transparantie frictiekosten. In 2017 zal een analyse plaats vinden welke middelen nodig zijn voor de resterende afbouwkosten en vanaf 2018 een voorziening te treffen. De reserve kan dan opgeheven worden.
Decentralisatiefonds beeldende kunst: Op basis van de Verordening Percentageregeling Kunstwerken (1% regeling) wordt bij grote projecten een percentage van het investeringsbudget beschikbaar gesteld voor kunstprojecten. Deze bedragen worden gereserveerd voor de realisatie van nieuwe en het onderhoud van bestaande kunstwerken. .

Welzijn
Homobeleid: Door het rijk zijn er incidentele gelden beschikbaar gesteld voor het uitvoeren van LHBT beleid. Deze gelden worden uitgegeven ten behoeve van het uitvoeren van dit beleid.
Woongerelateerde overlast: Dit bedrag is ter dekking van woongerelateerde overlast. de middelen worden in 2017 uitgegeven.
Vrouwenopvang verdeeleffect: Bij raadsbesluit van 07-12-2015 is besloten de termijn voor de beschikbaarheid van middelen om de effecten van het nieuwe verdeelmodel Vouwenopvang op te vangen ad € 254.000,- binnen de reserve NUTW, te verlengen tot en met 2018.

Nog niet toegewezen middelen:

Reserve

O50/2 - NUTW Ontwikkeling (fysiek)

Nummer m.i.v. 2017: G03
Aard van de reserve: Bestemmingsreserve
Doel:
Via deze reserve kunnen nog niet bestede restanten van incidenteel beschikbaar gestelde gelden, waarvoor geen afzonderlijke reserve is/wordt ingesteld, (tijdelijk) worden geparkeerd.

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		9.922.465	9.922.465	
Overige toevoegingen:				
Economie:				
Havenbedrijf	bw 23-06-15		35.000	
Evenementenbeleid	Berap 2016-2	60.000	60.000	
Topwerklocaties	Berap 2016-2	50.000	50.000	
Samenwerking Regio economie	BW 8-5-11		153.475	
Lopende verplichtingen	Rekening 2016		24.240	
Milieu:				
Interreg prj Catch	bw. 23-2-16	57.510	57.510	
Geluidwering Kranenburgweg	bw 15-11-16		23.000	
Lopende verplichtingen	Rekening 2016		35.084	
Volkshuisvesting:				
Onderzoek Semi-permanent wonen	Berap 2016-1	150.000	150.000	
Lopende verplichtingen	Rekening 2016		27.400	
Groen en recreatie:				
Ruimte voor de Vecht	rb. 4-4-16	200.000	200.000	
Stadslandbouw Dijklanden	bw. 6-12-16	30.000	30.000	
Mobiliteit en bereikbaarheid:				
BB 2.0- Intelligente Transportsystemen	Rekening 2016		75.000	
Ruimtelijke plannen en monumenten:				
Voorb krediet COA	Berap 2016-1	125.000	125.000	
Broerenkwartier	Berap 2016-1	500.000	500.000	
Binnenstad	PPN 2016-2019	300.000	300.000	
Voorstraat	rb. 21-9-15	300.000	300.000	
Verbetering Routering	rb. 23-11-15	100.000	100.000	
Spoorverdubbeling Zwolle-Herfte	rb. 8-3-16	180.000	180.000	
Hof van Thorbecke reservering verplichtingen	Rekening 2016		11.223	
Binnenstad reservering verplichtingen	Rekening 2016		65.672	
Dotatie initiatieven erplichtingen.2016	Rekening 2016		155.414	
Totaal overige toevoegingen		**2.052.510**	**2.658.018**	**-**

Onttrekkingen via resultaat bestemming:				
Algemeen:				
Vergroting ontwikkelvermogen	Rekening 2015	46.775	3.445	43.330
Vergroting ontwikkelvermogen Themagroep Europa	Rekening 2015	37.327	37.327	-
Veranderplannen	Rekening 2015	89.192	25.315	63.877
Vrijval reserves	Berap 2016-1	50.038	50.038	-
Economie:				
Stimulering Zwolse economie	PPN 10-13/rb 11-5-15	90.000		90.000
	Berap 2016-2	-		-
Duurzame versterking Voorst	Rb 09/145	581.692	120.448	461.244
Verbeteren havens Voorst	Rb 09/146	20.899		20.899
	Berap 2016-2			-
Kantorenmarkt	PPN 2011-2014	134.049	22.669	111.380
Economische ontwikkeling ZKN	PPN 2011-2014	160.000	100.000	60.000
	Berap 2016-2			-
Herontwikkeling Weeshuisstraat	Rb 25-03-2015	8.530	2.022	6.508
Samenwerking Regio economie	BW 8-5-11	103.986		257.461
Lopende verplichtingen	Rekening 2015/2016	48.962	36.440	36.762
Transitie team Leegstand	Bw 21-4-15	18.946	5.816	13.130
Regionaal Platform arbeidsmarktbeleid	Bw 14-01-14	151.278		151.278
Heel Zwolle glasvezel	Bw 02-10-10	35.450	8.292	27.158
Port of Zwolle	Bw 21-9-15	87.000	50.000	72.000
Voortvarendheid Economie	Berap 2016-2, PPN 17	90.000	80.000	10.000
Vrijval reserves	Berap 2016-1	23.988	23.988	-
Evenementenbeleid	Berap 2016-2	60.000		60.000
Topwerklocaties	Berap 2016-2	50.000		50.000
Milieu:				
Luchtkwaliteitsplan	RB 2012	19.135	362	18.773
Geluidsoverlast	PPN 2010-2013	364		364
Visie ondergrond	RB 11.098	214.536	1.696	212.840
Duurzaam bouwen particulieren	RB 10/013	37.655		37.655
Dieze Oost	RB 11.062	33.749	800	32.949
Geluidsanering	Berap 2014-2	59.784	26.462	33.322
Milleniumgemeente	PPN 2012-2015	64.495		64.495
Externe veiligheid	RB 2-12-2013	53.369	3.599	49.770
Wave	RB 08.064	30.000		30.000
Rest convenant bodem 2016-2020	RB 7-12-15	-42.850		-42.850
Interreg project Catch	BW. 23-2-16	270.360		270.360
Verplichtingen	Rekening 2015/2016	69.131	61.091	43.124
Vervolg klimaatbeleid Slok	RB 11.098	19.400		19.400
Energietransitie	PPN 2017		3.371	-3.371
Geluidwering Kranenburgweg	BW 15-11-16			23.000
Vrijval reserves	Berap 2016-1	14.655	14.655	-
Volkshuisvesting:				
Trapjeswoningen Holtenbroek	Berap 2011	223.847	103.566	120.281
Lopende verplichtingen	Rekening 15	44.000	44.000	-
Verplichtingen oud Woningschap	Berap 2013-1	410		410
Woonservicegebieden	RB 11.063	55.000		55.000

Woononderzoek	BW 27-9-11	6.119		6.119
Friese wal	Berap 2012	25.557		25.557
Particulier opdrachtgeverschap	BW 17-9-12	23.038		23.038
Verplichting bijdrage Driezorg	Jaarrek 2010	25.000		25.000
Onderzoek Semi-permanent wonen	Berap 2016-1	150.000	58.193	91.807
Lopende verplichtingen	Rekening 2016			27.400
Vrijval reserves	Berap 2016-1	11.838	11.838	-
Groen en recreatie:				
Schellerdriehoek	Berap 2016-1	105.539	105.539	-
Park de Weezenlanden	rb 2012	28.903	-116.422	145.325
Structuurvisie Vechtcorridor Noord (1e fase)	rb 10-3-14	111.283		111.283
Sloop Goertjesweg	bw 07-12-15	15.000	3.913	11.088
NLY-Groene/Blauwe diensten	rekening 2015	15.000		15.000
Ruimte voor de Vecht	rb. 4-4-16	200.000	25.000	175.000
Stadslandbouw Dijklanden	bw. 6-12-16	30.000		30.000
Leader	rb. 15-2-16	65.000	1.200	63.800
Vrijval reserves groen prijscomp	berap 2016-1	26.919	26.918	1
Mobiliteit en bereikbaarheid:				
Aanwending gereserveerde verplichtingen	rekening 2014	46.042	46.042	-
Mobiliteitsvisie	rb 04-06-12	25.080	514	24.566
Toekomstige verkeersontsluiting Stadshagen	rb 11/151	9.025	8.800	225
Beter Benutten 2.0 (uitw. opgaven Verkeer en Vervoer)	rb 01-06-15	1.600.986	684.138	916.848
Verkeersveiligheid Winkelcentrum - Bèlvédèrelaan	rb 01-06-15	250.738		250.738
Verkeersveiligheid Menistenstraat - Hanekamp	rb 01-06-15	97.621		97.621
Verkeersveiligheid v Rooijensingel - 7 Alleetjes	rb 01-06-15	72.480		72.480
Verkeersmaatregelen Campus Windesheim minus vrijval	Berap 2016-1	1.685.475	1.285.000	400.475
Prijscompensatie		46.390		46.390
BB 2.0- Intelligente Transportsystemen	rekening 2016			75.000
Ruimtelijke plannen en monumenten:				
Verplichtingen 2014/15/16	jaarrekeningen	385.010	193.170	347.254
Ontwikkeling Binnenstad	meerjr.inc.	-95.123	-29.451	-
Binnenstad Gasthuisplein	rb. 21-3-16	1.000.000	247.123	752.877
Binnenstad: 3e fase uitwerkingsplan fietsparkeren	rb 9-9-14	16.674	365	16.309
Binnenstad: Oude Vismarkt-Koningsplein	rb 16-6-14	10.942	10.942	-
Binnenstad: Melkmarkt	rb 15-12-14	206.501		206.501
Binnenstad: Verbetering routering	rb 23-11-15	100.000	4.000	96.000
Binnenstad:bestedingsvoornemens		110.828	10.828	100.000
Herinrichting Voorstraat	rb 21-9-15	291.542	199.456	92.086
Spoorzone	rb 30-9-13	-4.297		-4.297
Visie Diezerpoort / Vogelaar-gelden	rb 2012	487.056	49.722	437.334
Structuurvisie VCN fase 1	rb 10-3-14	399.210	100.024	299.186
Uitbreidingslocaties / structuurplan	ppn 2010	51.225		51.225
Herontwikkeling Weezenlanden	bw12-11-13	192.638	48.660	143.978
Broerenkwartier	berap 2016-1	745.627	263.573	482.054
Voorbereidingskrediet COA	bw 7-7-15/berap 16-1	150.000	150.000	-
Spoorverdubbeling Zwolle-Herfte	rekening 2015	180.000	170.000	10.000
Hof van Thorbecke	bw 25-04-16	5.038		16.261
Bachlaan West	rekening 2015	13.919	9.785	4.134

Totaal onttrekkingen		**11.974.975**	**4.394.271**	**8.186.212**
Stand per 31/12		**-**	**8.186.212**	**8.186.212**

Toelichting:

Groene leefomgeving en milieu: voor een toelichting op de projecten wordt verwezen naar programma 4 van het jaarverslag 2016.

Ruimtelijke plannen: voor een toelichting op de projecten wordt verwezen naar programma 5 van het jaarverslag 2016.

Nog niet toegewezen middelen:

Reserve

P01 - Begraafplaatsen

Nummer m.i.v. 2017: B01
Aard van de reserve: Reservering gekoppeld aan kostendekkingsbeginsel
Doel:
Het vastgestelde beleid achter deze egalisatiereserve is, dat de besteding geoormerkt is voor de functie begraafplaatsen.
Op basis van het gehanteerde beginsel van 100% kostendekkende begraafplaatsrechten moeten vrijvallende middelen in deze reserve benut worden voor het realiseren van lagere c.q. minder snel stijgende begraafplaatsrechten.

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		304.384	304.384	
Overige toevoegingen:				
Budgettaire effecten restantkredieten per 1-1		46.763	46.763	
Rekeningsaldo 2016			259.301	
Totaal overige toevoegingen		**46.763**	**306.064**	**-**
Onttrekkingen via resultaat bestemming:				
Toekomstige onttrekkingen onderhoud		351.147		610.448
Totaal onttrekkingen		**351.147**	**-**	**610.448**
Stand per 31/12		**-**	**610.448**	**610.448**

Toelichting:

In 2016 zijn er veel Chinese graven verkocht. Het gaat hierbij vaak om eeuwigdurende afkoop. De toekomstige kosten worden gedekt door een onttrekking aan deze reserve. Ook zal in 2017 het Chinese gedeelte worden afgerond, dekking komt uit de reserve.

Nog niet toegewezen middelen:

Het restant zal de komende jaren gebruikt worden voor het onderhoud dat is afgekocht en ter dekking van de kosten voor afronding Chinees gedeelte.

Reserve

P02 - Verkiezingen

Nummer m.i.v. 2017: H14
Aard van de reserve: Bestemmingsreserve
Doel:
Deze bestemmingsreserve dient ter egalisatie van de lasten die gepaard gaan met het houden van verkiezingen. Tevens worden in deze reserve bedragen geparkeerd voor eventueel te houden referenda. Ieder jaar worden in de begroting lasten opgenomen voor het houden van één verkiezing. Indien er geen verkiezing wordt gehouden, dan wordt het positieve saldo toegevoegd aan deze reserve; worden meerdere verkiezingen gehouden dan wordt het negatieve saldo onttrokken aan deze reserve.

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		162.722	162.722	
Overige toevoegingen:				
Referendum	berap-2	215.000	79.732	
boeking t.l.v. exploitatie			145.200	
Totaal overige toevoegingen		**215.000**	**224.932**	**-**
Onttrekkingen via resultaat bestemming:				
Dekking kosten toekomstige verkiezingen		377.722		387.654
Totaal onttrekkingen		**377.722**	**-**	**387.654**
Stand per 31/12		**-**	**387.654**	**387.654**

Toelichting:

De uiteindelijke kosten van het referendum over Oekraïne waren iets lager dan verwacht waardoor de storting in de reserve hoger wordt dan eerder begroot.

Nog niet toegewezen middelen:

De gelden in de reserve worden gebruikt om schommelingen te voorkomen omdat er niet elk jaar evenveel verkiezingen zijn. Ook de kosten per verkiezing verschillen sterk.

Reserve

P04 - Egalisatiereserve rijbewijzen / eigen verklaringen

Nummer m.i.v. 2017: B02
Aard van de reserve: Reservering gekoppeld aan kostendekkingsbeginsel
Doel:
Met ingang van de begroting 2007 is een egalisatiereserve rijbewijzen/eigen verklaringen ingesteld.
Deze reserve vangt de grote verschillen per jaar binnen de tienjaarscyclus van rijbewijzen op en maakt het mogelijk jaarlijks nagenoeg 100% kostendekkend te zijn.

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		166.569	166.569	
Overige toevoegingen:				
Totaal overige toevoegingen		**-**	**-**	**-**
Onttrekkingen via resultaat bestemming:				
saldo product rijbewijzen		56.030	7.000	159.569
Totaal onttrekkingen		**56.030**	**7.000**	**159.569**
Stand per 31/12		**110.539**	**159.569**	**159.569**

Toelichting:

Het product rijbewijzen laat een kleiner nadeel zien dan eerder werd verwacht. Het bedrag dat onttrokken wordt aan deze reserve is dus kleiner. Dit is veroorzaakt door het feit dat het aantal uitgegeven rijbewijzen hoger is dan begroot, waardoor het begrote tekort kleiner wordt.

Nog niet toegewezen middelen:

Verwachting is dat in de toekomst de rol van de gemeenten bij het uitgeven van Rijbewijzen zal veranderen. Hierdoor zullen de aantallen afnemen en hiermee de kostendekkendheid. Dit wordt dan gedekt uit deze reserve.

Reserve

P50 - NUTW Publiekszaken

Nummer m.i.v. 2017: G04
Aard van de reserve: Bestemmingsreserve
Doel:
Via deze reserve kunnen nog niet bestede restanten van incidenteel beschikbaar gestelde gelden, waarvoor geen afzonderlijke reserve is/wordt ingesteld, (tijdelijk) worden geparkeerd.

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		684.347	684.347	
Overige toevoegingen:				
ICT OD			75.000	75.000
Omgevingswet			43.878	43.878
Totaal overige toevoegingen		**-**	**118.878**	**118.878**
Onttrekkingen via resultaat bestemming:				
Veiligheid RCIV / Burgernet	begroting 2015		31.300	92.266
Ruimen Explosieven	begroting 2015	229.355	229.355	
Eigen bijdrage bommenregeling			27.335	222.665
Restant KCC project	rekening 2013		16.772	64.654
Totaal onttrekkingen		**229.355**	**304.762**	**379.585**
Stand per 31/12		**454.992**	**498.463**	**498.463**

Toelichting:

In de beschikbaar gestelde gelden voor de vorming van de Omgevingsdienst was een bedrag opgenomen voor realisatie VTH (Vergunningen T&H) applicatie. De implementatie is doorgeschoven naar 2017 daarom stellen we voor het hiervoor bestemde bedrag ook door te schuiven.

Voor de omgevingswet is geld beschikbaar gesteld voor de jaren 2016-2017. In 2016 is een gedeelte van het beschikbare budget niet besteed. De verwachting is dat dit bedrag in 2017 meer dan nodig is. We stellen dan ook voor dit saldo mee te nemen naar 2017.

De kosten voor Burgernet en Regionaal Coördinatiepunt Integrale Veiligheid (RCIV) waarvoor nog geen dekking is in de reguliere begroting worden de komende jaren onttrokken aan deze reserve.

In het kader van de doorlichting reserves is er een bedrag vrijgevallen van 229.365 bij het onderdeel ruimen explosieven.

Van de totale kosten voor ruimen explosieven kunnen we 70% declareren bij het Rijk. De eigen bijdrage (30% van de kosten) onttrekken we uit deze reserve.

Het restant KCC project zal voor 2017 worden ingezet voor het afronden van een aantal zaken welke enkele jaren zijn vertraagd door veranderingen in en van ICT-systemen. Dat betreft dan o.a. het op orde krijgen van management informatie over kanaal e-mail en van management informatie over de telefonische bereikbaarheid van medewerkers.

Nog niet toegewezen middelen:

Reserve

P51 - Rechtspositionele verplichtingen Publiekszaken

Nummer m.i.v. 2017: E02
Aard van de reserve: Reservering voor lopende exploitatielasten
Doel:
De loonkosten voor de bovenformatieven en de garantietoelagen worden gedekt door een onttrekking uit de reserve rechtspositionele verplichtingen per eenheid.

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		110.994	110.994	
Rente toevoeging: 3,5%		3.885	3.885	
Stand per 1-1 na rente		**114.879**	**114.879**	**-**
Overige toevoegingen:				
Totaal overige toevoegingen		**-**	**-**	**-**
Onttrekkingen via resultaat bestemming:			40.318	74.561
Totaal onttrekkingen		**-**	**40.318**	**74.561**
Stand per 31/12		**114.879**	**74.561**	**74.561**

Toelichting:

De verplichtingen voor oude garantietoelagen en bovenformatieven worden uit deze reserve gedekt.

Nog niet toegewezen middelen:

Reserve

R50 - Nog uit te voeren werken Raad(sgriffie)

Nummer m.i.v. 2017: G01
Aard van de reserve: Bestemmingsreserve
Doel:
Via deze reserve kunnen nog niet bestede restanten van incidenteel beschikbaar gestelde gelden, waarvoor geen afzonderlijke reserve is/wordt ingesteld, (tijdelijk) worden geparkeerd.

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		20.975	20.975	
Overige toevoegingen:				
Totaal overige toevoegingen		-	-	-
Onttrekkingen via resultaat bestemming:				
Restant rekenkameronderzoek schuldhulpverlening				5.975
Vervanging smartphone + tablet raadsleden 2016				15.000
Totaal onttrekkingen		-	-	**20.975**
Stand per 31/12		**20.975**	**20.975**	**20.975**

Toelichting:
Eens in de twee jaar hebben de raadsleden de mogelijkheid om smartphones en tablets aan te schaffen/te vervangen. In 2016 hebben de raadsleden een vergoeding gekregen voor vervanging/aanschaf van deze apparaten. Vanuit het boekjaar 2015 is een bedrag van € 15.000 gereserveerd zodat met een zelfde bedrag uit 2016 totaal € 30.000 beschikbaar zou zijn. Echter deze lasten konden opgevangen worden binnen het totale budget van de Raad en heeft niet geleid tot onttrekking van middelen in 2016.
In 2018 krijgen de raadsleden wederom de mogelijkheid om over te gaan tot vervanging/aanschaf van deze apparaten (geraamd op € 39.000). Om deze reden worden de middelen in de reserve gelaten aangevuld met middelen uit 2017 en 2018.

Nog niet toegewezen middelen:

Reserve

R51 - Bedrijfsvoeringsreserve Raad(sgriffie)

Nummer m.i.v. 2017: F01
Aard van de reserve: Reservering voor lopende exploitatielasten
Doel:
De bedrijfsvoeringsreserve (BVR) dient primair ter egalisatie van de financiële bedrijfsvoeringsresultaten.
Daarnaast kan - binnen vastgestelde marges en concernregels - de BVR gebruikt worden voor incidentele bestedingen die de kwaliteit van de bedrijfsvoering bevorderen.

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		14.000	14.000	
Overige toevoegingen:				
Totaal overige toevoegingen		-	-	-
Onttrekkingen via resultaat bestemming:				14.000
Totaal onttrekkingen		-	-	**14.000**
Stand per 31/12		**14.000**	**14.000**	**14.000**

Toelichting:

De maximale omvang is naar rato van de loonsom bepaald en wordt m.i.v. 2007 jaarlijks voor de inflatie aangepast. Het vastgesteld maximum voor 2015 is € 14.000. Een negatieve stand is niet toegestaan.

Nog niet toegewezen middelen:

Reserve

S50 - NUTW Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Nummer m.i.v. 2017: G02
Aard van de reserve: Bestemmingsreserve
Doel:
Via deze reserve kunnen nog niet bestede restanten van incidenteel beschikbaar gestelde gelden, waarvoor geen afzonderlijke reserve is/wordt ingesteld,, (tijdelijk) worden geparkeerd.

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		2.179.283	2.179.283	
Overige toevoegingen:				
vrijgave budget Regionaal Werkbedrijf	rb. 29-6-2015	400.000	400.000	
Jeugdwerkeloosheid	berap 2016-2	65.000	94.075	
incidentele intensivering re-integratie activeiten	berap 2016-2	400.000	400.000	400.000
ontv.subs ESFJ			22.956	22.956
reservering doorl. verplichtingen			107.500	107.500
Huishoudelijke hulp toeslag			230.719	
Totaal overige toevoegingen		**865.000**	**1.255.250**	**530.456**
Onttrekkingen via resultaat bestemming:				
Huishoudelijke hulp toeslag	rekening 2015			958.946
Bijdrage esf-projecten	rekening 2015		26.507	-
Regionaal werkbedrijf	rekening 2015	400.000	502.807	198.401
Doorwerking businesscase	rb. 8-9-2014	248.721	274.043	274.679
Doorwerking jaarrekening jeugdwerkeloosheid	rekening 2015	100.000	100.000	94.075
Doorwerking jaarrekening woonlastenfonds	rekening 2015	200.000		200.000
Restant aanscherpen handhaving	berap 2012-2	77.000	77.000	-
Vrijval sociaal leenstelsel	berap 2013-2	128.719	128.719	-
Deltion JWL effectief vakmanschap	rekening 2013	32.000	32.000	32.000
Ontsluiting CV	rekening 2013			4.900
Totaal onttrekkingen		**1.186.440**	**1.141.076**	**1.763.001**
Stand per 31/12		**1.857.843**	**2.293.457**	**2.293.457**

Toelichting:
Huishoudelijke hulp toeslag: Betreft het restant van de incidentele middelen voor de toeslag huishoudelijke hulp. De regeling is het eerste halfjaar van 2017 nog van toepassing. Hierna worden de dan resterende middelen ingezet t.b.v, Huishoudelijke Hulp zin.

Incidentele intensivering re-integratie activiteiten
Betreft incidentele intensivering van re-integratieactiviteiten met betrekking tot het doelgroepregister (250.000) en werkgeversdienstverlening (150.000). De verplichtingen die hiervoor worden aangegaan lopen door in 2017. Om die reden is bij de 2de berap 2016 besloten deze middelen te reserveren.

Reservering doorlopende verplichtingen
Betreft met name aangegane verplichtingen in verband met screening van het bestand aan bijstandsclienten

Regionaal Werkbedrijf.
Voor de vorming van een regionaal werkbedrijf heeft het Rijk per arbeidsmarktregio € 1 mln. beschikbaar gesteld. €0,1mln in 2014; 0,5 mln. in 2015 en 0,4 mln. in 2016.

Woonlastenfonds
Betreft een tijdelijke verhuiskostenregeling die bedoeld is voor de laagste inkomensgroepen waarbij de huurlasten te hoog zijn.

Businesscase Werken aan Minder Bijstand
In 2014 heeft de raad besloten om uit het overschot van het I-deel 830.000 beschikbaar te stellen voor een businesscase werken aan minder bijstand. Deze businesscase heeft een looptijd van 2 jaar. (2015 en 2016). Het maatschappelijk effect dat met de business cases wordt bereikt is het vergroten van de duurzame uitstroom waarbij niet de duur van de plaatsing maar de persoon met zijn of haar mogelijkheden centraal staat.

Jeugdewerkloosheid regio.
Betreft een rijksbijdrage van het Rijk ten behoeve van de regionale jeugdwerkloosheid. Deze middelen zijn bedoeld voor het organiseren en coördineren van actieve bemiddeling van kwetsbare jongeren naar werk in onze regio.

Nog niet toegewezen middelen:

Reserve

S53 - RCF fraudebestrijding

Nummer m.i.v. 2017: H15
Aard van de reserve: Bestemmingsreserve
Doel:
Via deze reserve kunnen nog niet bestede middelen die zijn ontvangen voor de uitvoering van het RCF tijdelijk worden geparkeerd.

Instelling reserve bij raadsbesluit: Berap 2012-2 d.d. 2012

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		330.414	330.414	
Overige toevoegingen:				
Totaal overige toevoegingen		-	-	-
Onttrekkingen via resultaat bestemming:				
Blended leeromgeving voor handhaving			25.489	
Uitbetaling Regio			238.636	
Totaal onttrekkingen		-	**264.125**	-
Stand per 31/12		**330.414**	**66.289**	-

Toelichting:

Deze reserve is gevormd bij de overgang van het Regionaal Coördinatiepunt Fraudebestrijding van de gemeente Enschede naar de gemeente Zwolle. Per 2015 is er een landelijk Coördinatiepunt Fraudebestrijding. De afwikkeling van de reserve is in afwachting van definitieve besluitvorming over deze middelen.
In 2014 is besloten dat voor dat een deel van de reserve wordt geoormerkt voor de ontwikkeling van een blended leeromgeving voor handhaving in het sociale domein. De gelden zijn tevens geoormerkt voor een kosteloos aanbod van deze blended leeromgeving aan de gemeenten in Overijssel.
In 2016 is besloten om de reserve te verdelen over de deelnemende gemeente. Het achterblijvende saldo is het deel ten gunste van Zwolle

Nog niet toegewezen middelen:

S54 - Reserve WEZO financiële risico's

Nummer m.i.v. 2017: A03
Aard van de reserve: Weerstand- en risicoreservering

Doel:
De reserve financiële risico's Wezo is ingesteld voor een periode van 5 jaar ter afdekking financiële risico's als enig aandeelhouder van de Wezo .

Instelling reserve bij raadsbesluit: d.d. 7 december 2015

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		-	-	
Overige toevoegingen:				
Liquidatie GR	RB 7 december 2015		627.103	
1/5 deel afkoopsom opbrengst aandelen	RB 7 december 2015		381.362	
Totaal overige toevoegingen		**-**	**1.008.465**	**-**
Onttrekkingen via resultaat bestemming:				
Totaal onttrekkingen		**-**	**-**	**-**
Stand per 31/12		**-**	**1.008.465**	**-**

Toelichting:
Conform raadsbesluit is het voorlopig liquidatiesaldo van Wezo GR gereserveerd. Vanwege het feit dat er geen negatief exploitatiesaldo van Wezo NV was over 2016 kon het volledige 1/5 deel van het ontvangen bedrag worden gereserveerd.

Nog niet toegewezen middelen:

Reserve

SC1 - Bedrijfsvoeringsreserve ONS

Nummer m.i.v. 2017: F03
Aard van de reserve: Reservering voor lopende exploitatielasten
Doel:
De bedrijfsvoeringsreserve (BVR) dient primair ter egalisatie van de financiële bedrijfsvoeringsresultaten op het begrotingsprogramma Bedrijfsvoering.
Daarnaast kan - binnen vastgestelde marges en concernregels - de BVR gebruikt worden voor incidentele bestedingen, die de kwaliteit van de bedrijfsvoering bevorderen.

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	Rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		288.575	288.575	
Overige toevoegingen:				
Voordelig resultaat bedrijfsvoering	Jaarrekening 2016		160.225	
Totaal overige toevoegingen		**-**	**160.225**	**-**
Onttrekkingen via resultaat bestemming:				
Kosten DOS en ICT	Jaarrekening 2016		359.451	89.349
Totaal onttrekkingen		**-**	**359.451**	**89.349**
Stand per 31/12		**288.575**	**89.349**	**89.349**

Nog niet toegewezen middelen:

Toelichting per voorziening

Voorziening

A70 - Bijdrage voormalig personeel

Nummer m.i.v. 2017: 023

Doel:

Deze voorziening is ingesteld voor rechtspositionele verplichtingen van (oud) medewerkers van de gemeente Zwolle (wachtgelduitkeringen, sociaal statuut, excl. 55+ regeling, etc.). De stand van de voorziening moet voldoende zijn om de verwachte meerjarenverplichtingen te dekken.

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		98.976	98.976	
Toevoegingen:				
Storting voor 2 personen			434.908	
Totaal toevoegingen		**-**	**434.908**	**-**
Aanwendingen:				
Sociale lasten voormalig personeel			98.976	
Totaal aanwendingen		**-**	**98.976**	**-**
Stand per 31/12		**98.976**	**434.908**	**-**

Toelichting:

De opgebouwde voorziening uit 2015 is gebruikt om de lasten te dekken van 2 medewerkers (kosten en voorziening kwamen overeen). in 2016 is een nieuwe voorziening opgebouwd voor 2 ex-medewerkers, waarvoor de komende vier jaar naar verwachting WW en bovenwettelijke WW moet worden betaald

Voorziening

A71 - Rechtspos. verplichtingen concern (A&F)

Nummer m.i.v. 2017: 023

Doel:

Deze voorziening is ingesteld voor rechtspositionele verplichtingen van (oud) medewerkers van de gemeente Zwolle (wachtgelduitkeringen, sociaal statuut, excl. 55+ regeling, etc.). De stand van de voorziening moet voldoende zijn om de verwachte meerjarenverplichtingen te dekken.

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		218.080	218.080	
Toevoegingen:				
Compensatie inflatie		7.633	7.633	
Vergoeding			125	
Totaal toevoegingen		**7.633**	**7.758**	**-**
Aanwendingen:				
Salarissen en sociale lasten			98.388	
Totaal aanwendingen		**-**	**98.388**	**-**
Stand per 31/12		**225.713**	**127.450**	**-**

Toelichting:

In het kader van de herijking is in 2003 eenmalig t.l.v. de reserve tekortdekking een bijdrage ontvangen voor afkoopsommen. Door een actief uitstroombeleid (afkoopsommen, suppletiebijdragen e.d.) zullen de kosten de komende jaren omlaag gebracht dienen te worden. Jaarlijks wordt de stand van deze voorziening aangepast aan de berekende meerjarenverplichtingen.

Voorziening

C70 - Rechtspos. verplichtingen concern

Nummer m.i.v. 2017: 023

Doel:

Deze voorziening is ingesteld voor rechtspositionele verplichtingen van (oud) medewerkers van de gemeente Zwolle (wachtgelduitkeringen, sociaal statuut, excl. 55+ regeling, etc.). De stand van de voorziening moet voldoende zijn om de verwachte meerjarenverplichtingen te dekken.

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		20.477	20.477	
Toevoegingen:				
Compensatie inflatie		716	716	
Totaal toevoegingen		**716**	**716**	**-**
Aanwendingen:				
Totaal aanwendingen		**-**	**-**	**-**
Stand per 31/12		**21.193**	**21.193**	**-**

Toelichting:

Voorziening

C72 - Voorz. op vordering op Verkoop Vennootschap

Nummer m.i.v. 2017: 101
Doel:
Deze voorziening is in 2009 ingesteld in verband met de verkoop van Essent aan RWE.

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		273.478	273.478	
Toevoegingen:				
Totaal toevoegingen		-	-	-
Aanwendingen:				
Vrijval (afwikkeling vordering)	berap 2016-2	273.478	273.478	
Totaal aanwendingen		**273.478**	**273.478**	-
Stand per 31/12		-	-	-

Toelichting:
De afwikkeling van de verkoop van Essent aan RWE is in 2016 volledig afgerond. Er was een deel van de verkoopopbrengst op een aparte bankrekening aangehouden (in escrow). Hiervoor was een voorziening getroffen voor het Zwolse deel van de verkoopopbrengst. In 2016 zijn de onderhandelingen beëindigd en is het laatste deel van onze vordering afgewikkeld. Deze voorziening is komen vrij te vallen.

C73 - Voorziening APPA

Nummer m.i.v. 2017: 022

Doel:
Deze voorziening is in 2012 ingesteld in verband met de Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (APPA) voor toekomstige verplichtingen aan actieve wethouders en oud-bestuurders en hun nabestaanden.
Daarnaast worden opgebouwde bedragen/kapitalen van oud-wethouders (door Loyalis) aan deze voorziening gedoteerd waarvoor de maandelijkse uitkeringen gestart zijn.

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		1.360.346	1.360.346	
Toevoegingen:				
Overheveling gelden van reserve APPA			504.563	
Totaal toevoegingen		**-**	**504.563**	**-**
Aanwendingen:				
Vrijval			43.324	
Uitkering voormalig wethouders			25.554	
Totaal aanwendingen		**-**	**68.878**	**-**
Stand per 31/12		**1.360.346**	**1.796.031**	**-**

Toelichting:
Het Besluit begroting en verantwoording (Bbv) verplicht de gemeente sinds 2012 een pensioenvoorziening voor wethouders in te stellen. Het is van belang om deze voorziening op peil te houden. De pensioenpolissen zijn ondergebracht bij Loyalis en ieder jaar stelt Loyalis actuariële berekeningen op voor zowel de actieve wethouders en de oud-bestuurders en hun nabestaanden. Deze berekeningen geven aan dat de pensioenpolissen momenteel toereikend zijn. De huidige rekenrente leidt ertoe dat, op dit moment, geen extra middelen nodig zijn om aan de toekomstige verplichtingen te kunnen voldoen, maar dat er een bedrag van ruim € 43.000 kan komen vrij te vallen.

In 2016 heeft overheveling plaatsgevonden van opgebouwd kapitaal van de reserve APPA naar deze voorziening APPA.
Door nieuwe BBV-voorschriften mogen uitkeringen van oud-wethouders die vanaf 2014 een uitkering ontvangen, niet meer verantwoord worden ten laste van de reserve APPA maar dienen de lasten (in 2016: € 25.554) rechtstreeks ten laste van de voorziening APPA gebracht te worden. Gevolg hiervan is dat het opgebouwde kapitaal van twee oud-wethouders (bijna € 505.000) overgeheveld is van de reserve APPA naar de voorziening APPA.

Voorziening

E01 - Rechtspositionele verplichtingen EC

Nummer m.i.v. 2017: 023
Doel:
Deze voorziening is ingesteld voor rechtspositionele verplichtingen van (oud) medewerkers van de gemeente Zwolle (wachtgelduitkeringen, sociaal statuut, excl. 55+ regeling, etc.). De stand van de voorziening moet voldoende zijn om de verwachte meerjarenverplichtingen te dekken.

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		346.080	346.080	
Toevoegingen:				
Totaal toevoegingen		-	-	-
Aanwendingen:				
Sociale lasten voormalig personeel			28.912	
Vrijval rechtsp. voorzieningen	berap 2016-2	116.800	116.800	
Totaal aanwendingen		**116.800**	**145.712**	-
Stand per 31/12		**229.280**	**200.368**	-

Toelichting:

Voorziening

E02 - Voorziening afval

Nummer m.i.v. 2017: 001
Doel:
Het vastgestelde beleid achter deze voorziening is, dat de besteding geoormerkt is voor de functie afvalstoffen.
Op basis van het gehanteerde beginsel van een 100% kostendekkende heffing voor de inzameling en verwerking van afvalstoffen moeten de vrijvallende middelen via deze voorziening terugvloeien naar de burger in de vorm van een lagere c.q. minder snel stijgende afvalstoffenheffing.

Instelling voorziening bij stelselwijziging BBV 2014

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		3.346.094	3.346.094	
Toevoegingen:				
Totaal toevoegingen		-	-	-
Aanwendingen:				
Resultaat afval 2016	berap2-2016	8.000	-852.323	
Afwikkeling CV-kapitaal Essent	berap2-2016	-1.036.000		
Aanpassing Tarievennota - saldo produkt afval	begroting	1.317.184		
Aanpassing Tarievennota - saldo produkt afval	1e x 2016	-178.958		
Ambtelijke wijziging uurtarieven EC		-16.291		
Totaal aanwendingen		**93.935**	**-852.323**	-
Stand per 31/12		**3.252.159**	**4.198.416**	-

Toelichting:
Het saldo op de staat van Baten en Lasten van het product Afval wordt geëgaliseerd met deze voorziening.
Over 2015 was een verrekening geraamd van € 93.935; werkelijk heeft geen onttrekking plaatsgevonden, maar is een bedrag van € 852.323 gedoteerd aan de voorziening. Oorzaken van deze dotatie/voordeel: restitutie verbrandingsbelasting 2015+2016 en Basistaken.
Voor een nadere toelichting op dit saldo wordt verwezen naar programma 8 Integraal Beheer Openbare Ruimte, product Afval.

Voorziening

E03 - Voorziening riolering

Nummer m.i.v. 2017: 002
Doel:
Het vastgestelde beleid achter deze voorziening is, dat de besteding geoormerkt is voor de functie riolering.
Op basis van het gehanteerde beginsel van een 100% kostendekkende heffing voor het afvoeren van afvalwater, afstromend hemelwater en grondwater, moeten de vrijvallende middelen via deze voorziening terugvloeien naar de burger in de vorm van een lagere c.q. minder snel stijgen
rioolheffing.

Instelling voorziening bij stelselwijziging BBV 2014

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		3.804.292	3.804.292	
Toevoegingen:				
Riolering verlaging kapitaallasten	Berap 2016-1	52.200	52.200	
exploitatieresultaat 2016			5.448	
Totaal toevoegingen		**52.200**	**57.648**	**-**
Aanwendingen:				
bijdrage aan exploitatie		512.554	-	
Totaal aanwendingen		**512.554**	**-**	**-**
Stand per 31/12		**3.343.938**	**3.861.940**	**-**

Toelichting:
In het kader van het "GRP 2016-2020", dat in december 2016 door de Raad is behandeld, wordt gekeken naar het meerjarig verloop van de voorziening.
Vanaf 2012 is c.q. wordt de voorziening afgebouwd tot een niveau van € 1 miljoen.
De inkomsten en lasten van riolering bereiken voornamelijk door de gewijzigde regelgeving van het BBV (m.i.v. 2017) het omslagpunt.
Door de gewijzigde regelgeving zijn de lasten voor riolering lager en om aan het principe van 100% kostendekkende heffing te voldoen, is het tarief voor 2017 met 2,5% verlaagd.
Voor de toelichting op het exploitatieresultaat van 2016 wordt verwezen naar de toelichting op programma 8 IBOR.

Voorziening

O90 - Algemene voorziening Vastgoed

Nummer m.i.v. 2017: 102
Doel:
Bestemd voor de dekking van de voorzienbare toekomstige- en conjuncturele risico´s van de grondexploitaties.
Één keer per jaar wordt de benodigde stand bepaald en wordt bij de vaststelling van de jaarlijkse MPV besloten of de voorziening moet worden aangevuld vanuit de reserve of kan vrijvallen ten gunste van de reserve.

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		30.033.004	30.033.004	
Toevoegingen:				
Compensatie inflatie		196.216	196.216	
Totaal toevoegingen		**196.216**	**196.216**	**-**
Aanwendingen:				
Vrijval voorziening			13.909.297	
Totaal aanwendingen		**-**	**13.909.297**	**-**
Stand per 31/12		**30.229.220**	**16.319.923**	**-**

Toelichting:

Deze voorziening wordt via de balans in mindering gebracht op de betreffende activaposten

Voorziening Complexen	**2014**	**2015**	**2016**
Schaepman/Kraanbolwerk	1.277.868	1.140.660	298.123
Stadshagen 1 & 2	3.153.481	7.591.644	-
Bagijneweide	381.059	13.908	-
IJsselhallen Kamperpoort	651.378	602.512	638.226
Prinsenpoort	68.286	125.624	-
Kanonsteeg/Derde Bredehoek	34.730	34.754	-
Dorpsvisie Wijthmen	316.022	296.564	-
Nog uit te voeren Werken (NUTVW)	-	6.066	-
Voorziening sprong in de grondprijs	5.000.000	5.000.000	-
Rood voor Rood	-	-	6.858
Totaal	10.882.824	14.811.732	943.207

Voorziening NNIEGG	**2014**	**2015**	**2016**
toekomstige grondexploitaties	2.843.197	3.357.870	3.625.576
overige NNIEG-gronden	57.955	-	-
Strategische bezittingen verpacht < 6 jaar	1.670.478	1.693.609	1.741.927
Strategische bezittingen verpacht > 6 jaar	82.805	84.899	84.899
Strategische bezeittingenstedelijk	419.293	440.293	415.271
Dijklanden	3.726.998	3.396.240	3.259.771
Vechtpoort	6.242.275	6.242.276	6.242.276
Nog uit te nemen gronden	1.995	1.995	-
rechten verplichtingen	5.000	5.000	6.996
Totaal	15.049.996	15.222.182	15.376.716

Voorziening

O91 - WRZV

Nummer m.i.v. 2017: 103
Doel:
Bestemd voor afdekking van de financiële risico´s inzake de WRZV-hallen.

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		353.974	353.974	
Toevoegingen:			-	
Totaal toevoegingen		-	-	-
Aanwendingen:			-	
Totaal aanwendingen		-	-	-
Stand per 31/12		**353.974**	**353.974**	**-**

Toelichting:

De betalingsachterstand van de WRZV is per 31-12-2016 gelijk aan de achterstand per 31-12-2015 .
Deze voorziening wordt via de balans in mindering gebracht op de betreffende activapost.

Voorziening

O92 - Asbestsanering Zeven Alleetjes

Nummer m.i.v. 2017: 024
Doel:
Bestemd voor afdekking van de kosten van asbestsanering in het pand Zeven Alleetjes 1, Ingesteld ten gevolge van het RB 26 oktober 2015.

Instelling reserve bij raadsbesluit d.d. 26-10-2015

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		900.000	900.000	
Toevoegingen:				
Totaal toevoegingen		-	-	-
Aanwendingen:				
Lasten 2016			900.000	
Totaal aanwendingen		-	**900.000**	-
Stand per 31/12		**900.000**	-	-

Toelichting:

Voorziening

P90 - Dubieuze debiteuren

Nummer m.i.v. 2017: 104
Doel:
Dubieuze vorderingen worden ten laste van deze voorziening gebracht om schommelingen in de exploitatie tegen te gaan.

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		326.064	326.064	
Toevoegingen:				
Storting	begroting	200.000	200.000	
			307.869	
Totaal toevoegingen		**200.000**	**507.869**	**-**
Aanwendingen:				
Civiele en overige vorderingen			579.381	
toekomstige afboeking debiteuren 2016 en eerder				254.552
Totaal aanwendingen		**-**	**579.381**	**254.552**
Stand per 31/12		**526.064**	**254.552**	**-254.552**

Toelichting:

Inschatting risico oninbaarheid openstaande vorderingen per 31/12:	Openstaand bedrag	% oninbaar	Verwacht bedrag oninbaar
stopcode F: faillissement	2.308	95%	2.193
stopcode Q: vertrokken, onbekend waarheen (vow)	0	50%	0
stopcode S: schuldsanering	941	75%	706
stopcode W: wet schuldsanering natuurlijke personen	153	100%	153
Overige vorderingen, dubieus	0	75%	0
GBLT			251.500
			254.552

Storting ten laste van de staat baten & lasten € 307.869

Bij Berap en jaarrekening wordt bekeken of de stand van deze voorziening voldoende hoog is om aan toekomstige verplichtingen te kunnen voldoen. Dit is conform het Besluit Begroting en Verantwoording.

Over 2016 wordt er aanzienlijk meer gestort in de voorziening dan vorige jaren. GBLT heeft een goede analyse gedaan van haar debiteurenbestand. Hierdoor is er ook over oude jaren, 2014 en 2015, aanzienlijk meer oninbaar geboekt dan dat er was opgenomen in de voorziening. Daardoor dient er worden bijgestort. Ook bij de debiteuren van de gemeente Zwolle waren een paar grote afboekingen wegens faillissement.
Deze voorziening wordt via de balans in mindering gebracht op de betreffende activaposten

Voorziening

R01 - Rechtspositie raadslieden

Nummer m.i.v. 2017: 021
Doel:
Bij raadsbesluit 94/011 is deze voorziening ingesteld voor structurele verbetering van de secundaire rechtspositie van de raadsleden. De voorziening is bedoeld om schommelingen in de exploitatie-uitkomsten te egaliseren.

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		151.460	151.460	
Toevoegingen:				
Totaal toevoegingen		-	-	-
Aanwendingen:				
Totaal aanwendingen		-	-	-
Stand per 31/12		**151.460**	**151.460**	**-**

Toelichting:
De wachtgeldregeling voor raadsleden is voor nieuwe leden afgeschaft bij raadsbesluit 2010.055 aanpassingen verordeningen raad d.d.16/4/2010. De raadsleden die in 2014 uit de raad zijn vertrokken en nog recht hadden op deze regeling zijn in 2014 en 2015 ten laste van deze voorziening gebracht.
Er zijn nog 8 personen die rechten kunnen ontlenen aan deze regeling. De totale resterende wachtgeldverplichting bedraagt ongeveer € 150.000. Dit bedrag zal, mede afhankelijk van het werkelijk vertrek van deze raadsleden, dan worden uitgekeerd.

Voorziening

S90 - Risico oninbaar schuldhulpverlening

Nummer m.i.v. 2017: 105
Doel:
Deze voorziening is ingesteld om oninbaarheidsrisico´s van niet-zakelijke kredietverlening op te vangen.

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		75.427	75.427	
Toevoegingen:				
Dotatie			8.364	
Totaal toevoegingen		**-**	**8.364**	**-**
Aanwendingen:				
Onttrekking i.v.m. aflossing			2.202	
Totaal aanwendingen		**-**	**2.202**	**-**
Stand per 31/12		**75.427**	**81.589**	**-**

Toelichting:
Deze voorziening dient ter dekking van de verstrekte leningen schuldhulpverlening. Deze leningen zijn volledig voorzien. Afhankelijk van de mutaties gedurende het jaar (verstrekkingen en aflossingen) dient bij de jaarrekening een bedrag aan de voorziening te worden toegevoegd of te worden onttrokken.

Deze voorziening wordt via de balans in mindering gebracht op de betreffende activaposten

Voorziening

S91 - Risico oninbaar bijstandsleningen

Nummer m.i.v. 2017: 106
Doel:
Deze voorziening is ingesteld om oninbaarheidsrisico´s van bijstandsleningen op te vangen.

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		424.810	424.810	
Toevoegingen:				
Dotatie i.v.m. opboeking leningen			105.944	
Dotatie i.v.m. aanvulling saldo			12.881	
Totaal toevoegingen		**-**	**118.825**	**-**
Aanwendingen:				
Onttrekking i.v.m. aflossing leningen			105.467	
Onttrekking i.v.m. afboeking leningen			44.627	
Totaal aanwendingen		**-**	**150.094**	**-**
Stand per 31/12		**424.810**	**393.541**	**-**

Toelichting:
Lopende het jaar worden verstrekte bijstandsleningen (bijna) volledig in de voorziening oninbaar gestort, vanwege de zeer beperkte courantie van deze leningen. Aan het einde van het jaar wordt de inbaarheid van de op moment openstaande leningen definitief bepaald, waarna (mogelijk) een correctie in de voorziening plaatsvindt.
Deze voorziening wordt via de balans in mindering gebracht op de betreffende activaposten

Voorziening

S92 - Risico oninbaar bijstandvorderingen

Nummer m.i.v. 2017: 107
Doel:
Deze voorziening is ingesteld om oninbaarheidsrisico´s van bijstandsvorderingen op te vangen.

	raadsbesluit nr.	t/m raad 19/12	rekening 2016	bestedings-rechten
Stand per 1/1		7.516.140	7.516.140	
Toevoegingen:				
Dotatie i.v.m. opboeking vorderingen			1.375.838	
Totaal toevoegingen		**-**	**1.375.838**	**-**
Aanwendingen:				
Onttrekking i.v.m. aflossing vorderingen			1.144.736	
Onttrekking i.v.m. afboeking			175.904	
Vrijval			48.492	
Totaal aanwendingen		**-**	**1.369.132**	**-**
Stand per 31/12		**7.516.140**	**7.522.846**	**-**

Toelichting:
Lopende het jaar worden verstrekte bijstandsvorderingen (bijna) volledig in de voorziening oninbaar gestort, vanwege de zeer beperkte courantie van deze vorderingen. Aan het einde van het jaar wordt de inbaarheid van de op dat moment openstaande vorderingen definitief bepaald, waarna (mogelijk) een correctie in de voorziening plaatsvindt.
Deze voorziening dubieuze debiteuren betreft een correctie op de waardering van de bijstandsvorderingen. Gezien de geringe fluctuaties in het openstaande saldo van de bijstandsvorderingen is de waarderingscorrectie navenant.

Berekening EMU-saldo

OVERZICHT BEREKENING EMU-SALDO JAARREKENING 2016

Verdelingsmatrix iv3 2016 Lasten		L11	L12	L21	L22	L23	L30	L31	L332	L333	L341	L343	L411	L421	L422	L423	L424	L425	L431	L432	Totaal
		Loonbetalingen en sociale premies	Sociale uitkeringen personeel	Werkelijk betaalde rente	Toegerekende rente	Afschrijvingen	Personeel van derden	Energie	Aankoop gronden	Overige aankopen en uitbestedingen duurzame goederen	Betaalde belastingen	Aankopen niet duurzame goederen en diensten	Inkomensoverdrachten aan het Rijk	Subsidies aan marktproducenten	Sociale uitkeringen in geld	Sociale verstrekkingen in natura aan personen	Inkomensoverdrachten aan overheid (niet-Rijk)	Overige inkomensoverdrachten	Investeringsbijdragen en overige kapitaaloverdrachten aan overheid (niet-Rijk)	Overige investeringsbijdragen en overige kapitaaloverdrachten	Totaal functies/ kostenplaatsen/ balansmutaties
Hoofdfunctie 0	ALGEMEEN BESTUUR	17.328	549				1.210	497		193	111	11.094	1.007				120	49			32.158
Hoofdfunctie 1	OPENBARE ORDE EN VEILIGHEID						2	1				557					9.140				9.700
Hoofdfunctie 2	VERKEER, VERVOER EN WATERSTAAT						385	596		54	69	16.253					406				17.763
Hoofdfunctie 3	ECONOMISCHE ZAKEN						15	32			38	561					475	17		25	1.163
Hoofdfunctie 4	ONDERWIJS						74	1			1.299	3.689				873	3.442	99		905	10.382
Hoofdfunctie 5	CULTUUR EN RECREATIE	132					27	33			233	10.879		3.318			17.101	19			31.742
Hoofdfunctie 6	SOCIALE VOORZ.EN MAATSCH. DIENSTVERL.						491	5				3.658		32	50.449	79.067	92.370	251			226.323
Hoofdfunctie 7	VOLKSGEZONDHEID EN MILIEU							234				15.035					2.256				17.525
Hoofdfunctie 8	RUIMTELIJKE ORDENING EN VOLKSHUISV.						457	63	4.607	5.301	504	4.993						97	135		16.157
Hoofdfunctie 9	FINANCIERING EN ALGEMENE DEKKINGSM.							699			850	8.482									10.031
Totaal functies		**17.460**	**549**				**2.661**	**2.161**	**4.607**	**5.548**	**3.104**	**75.201**	**1.007**	**3.350**	**50.449**	**79.940**	**125.310**	**532**	**135**	**930**	**372.944**
Totaal Kostenplaatsen		**46.243**	**50**	**9.050**	**610**	**24.342**	**10.093**	**16**		**188**	**2**	**10.002**					**237**				**100.833**
Totaal Vaste Activa		23					1.513			20.945		1.295								5.737	29.513
Totaal Vlottende Activa																					
Totaal Vaste Passiva		191	60									900			582						1.733
Totaal Balansmutaties		**214**	**60**				**1.513**			**20.945**		**2.195**			**582**					**5.737**	**31.246**
Totaal lastencategorieën		**63.917**	**659**	**9.050**	**610**	**24.342**	**14.267**	**2.177**	**4.607**	**26.681**	**3.106**	**87.398**	**1.007**	**3.350**	**51.031**	**79.940**	**125.547**	**532**	**135**	**6.667**	**505.023**

Verdelingsmatrix iv3 2016 Baten		B211	B212	B22	B23	B30	B321	B322	B331	B332	B34	B401	B402	B411	B412	B421	B422	B423	B431	B432	Totaal
		Werkelijk ontvangen rente	Winstuitkeringen	Toegerekende rente	Afschrijvingen	Vergoeding voor personeel	Huren	Pachten	Opbrengst van grondverkopen	Overige verkopen van duurzame goederen	Overige goederen en diensten	Belastingen op producenten	Belasting op inkomen van gezinnen	Inkomensoverdracht van het Rijk	Vermogensoverdracht van het Rijk	Baten met betrekking tot vergoeding en verhaal sociale uitkeringen	Overige inkomensoverdrachten van overheid (niet-Rijk)	Overige inkomensoverdrachten	Investeringsbijdragen en overige kapitaaloverdrachten van overheid (niet-Rijk)	Overige investeringsbijdragen en overige kapitaaloverdrachten	Totaal functies/ kostenplaatsen/ balansmutaties
Hoofdfunctie 0	ALGEMEEN BESTUUR	1				260	600				4.066						37	9	285		5.258
Hoofdfunctie 1	OPENBARE ORDE EN VEILIGHEID	434									133			35							602
Hoofdfunctie 2	VERKEER, VERVOER EN WATERSTAAT						253	310	20	3	9.092				45		341	122	3.637		13.823
Hoofdfunctie 3	ECONOMISCHE ZAKEN	138	511				133				4.195				61		630		6		5.674
Hoofdfunctie 4	ONDERWIJS						625				126			3.782				1.280			5.813
Hoofdfunctie 5	CULTUUR EN RECREATIE	30					1.259	166			428							16	266		2.165
Hoofdfunctie 6	SOCIALE VOORZ.EN MAATSCH. DIENSTVERL.	7									1.392			45.504		7.548	3.791	472			58.714
Hoofdfunctie 7	VOLKSGEZONDHEID EN MILIEU	2.273	833								14.814	388	6.462				23	2.309	2		27.104
Hoofdfunctie 8	RUIMTELIJKE ORDENING EN VOLKSHUISV.	878					767	573	3.772		5.192							223	10.562		21.967
Hoofdfunctie 9	FINANCIERING EN ALGEMENE DEKKINGSM.		152	610			10.015	422		9.332	1.093	36.295	1	264.678				55			322.653
Totaal functies		**3.761**	**1.496**	**610**		**260**	**13.652**	**1.471**	**3.792**	**9.335**	**40.531**	**36.683**	**6.463**	**313.999**	**106**	**7.548**	**4.822**	**4.486**	**14.758**		**463.773**
Totaal Kostenplaatsen		**6**				**603**					**3.031**			**111**	**35**		**10.538**	**437**	**118**		**14.879**
Totaal Vaste Activa					24.342						2.377								1.661		28.380
Totaal Vlottende Activa																					
Totaal Vaste Passiva																					
Totaal Vlottende Passiva																					
Totaal Balansmutaties					24.342						2.377								1.661		28.380
Totaal batencategorieën		**3.767**	**1.496**	**610**	**24.342**	**863**	**13.652**	**1.471**	**3.792**	**9.335**	**45.939**	**36.683**	**6.463**	**314.110**	**141**	**7.548**	**15.360**	**4.923**	**16.537**		**507.032**

Verdelingsmatrix iv3 2015 Lasten	L11	L12	L21	L22	L23	L30	L31	L332	L333	L341	L343	L411	L421	L422	L423	L424	L425	L431	L432	Totaal
Totaal lastencategorieën (zie vorige pagina)	**63.917**	**659**	**9.050**	**610**	**24.342**	**14.267**	**2.177**	**4.607**	**26.681**	**3.106**	**87.398**	**1.007**	**3.350**	**51.031**	**79.940**	**125.547**	**532**	**135**	**6.667**	**505.023**

EMU-SALDO ZWOLLE 2016 lasten baten minus lasten	**2.009**

Toelichting bij berekening EMU-saldo jaarrekening 2016:
Deze cijfers worden gepresenteerd conform het door de ministeriële Regeling Informatie voor derden voorgeschreven format. De bovenvermelde verplichte categorieën en functies wijken af van de door Zwolle gekozen indeling.
Dit voorgeschreven format voor de verantwoording van de werkelijke cijfers t.b.v. de kwartaalopgaves en jaarrekening heeft ook een andere opzet dan het voor de begroting voorgeschreven format (zie bijlage 9 begroting 2016).
De bovenstaande cijfers betreffen alleen de werkelijke transactielasten en -baten. Dit houdt in dat "administratieve" boekingen niet worden meegeteld.

Tegenover deze lasten-batenbenadering kan ook vanuit de balansmutaties het EMU-saldo worden bepaald. De relevante balansmutaties voor 2016 zijn (bedragen x € 1.000):

categorie 5.1	chartaal geld en deposito's: kas- en banksaldi	12.205
categorie 5.5	kortlopende leningen: opgenomen kasgeldleningen	0
categorie 5.6	langlopende leningen: financiële vaste activa + vaste schulden	- 23.713
categorie 5.7	aandelen en overige deelnemingen	- 75
categorie 5.8	handelskredieten en transitorische posten: uitzettingen < 1 jaar overige schulden + overlopende activa/passiva	13.592
	Totaal	**2.009**

De definitieve jaarcijfers 2016 worden uiterlijk 15 juli 2017 zoals voorgeschreven ingediend bij het CBS. Deze beoordeelt de cijfers waaruit nog correcties kunnen voortvloeien. Ook converteert het CBS de gegevens van alle aangeleverde verdelingsmatrixen naar de vereisten van de Europese Unie.

De EMU-tekort norm voor de totale decentrale overheden voor 2016 is vastgesteld op 0,4 procent van het bruto binnenlands product (bbp). Deze norm is in lijn met het Financieel akkoord 2013-2017 dat eerder gesloten is tussen het kabinet en de decentrale overheden. Er is tevens afgesproken om het overeengekomen collectieve aandeel van de decentrale overheden in het EMU-saldo niet uit te splitsen naar gemeenten, provincies en waterschappen.
Voor 2016 zijn dus geen referentiewaardes per gemeente vastgesteld.

In de oorspronkelijke begroting 2016 is geraamd dat de uitgaven € 21 mln. hoger zijn dan de inkomsten.
In deze jaarrekening zijn de werkelijke uitgaven € 2 mln. lager dan de inkomsten. Een “positief” verschil van € 23 mln. dus.

Dit wordt met name veroorzaakt door een voordelig verschil tussen het oorspronkelijk begrote en werkelijke exploitatiesaldo voor reserveverrekeningen o.a. door:

verkoop aandelen Enexis	3,7 mln.
lagere kosten onderwijshuisvesting	0,8 mln.
vrijval voorziening exploitatie vastgoed	13,9 mln.
hogere uitkering gemeentefonds	3,6 mln.
belastingopbrengsten	1,2 mln.
financieringskosten	1,2 mln.

Afschrijvingstabel

Omschrijving activa	Afschrijvings-termijn (in jaren)	Economisch Nut (EN) of Maatschappelijk Nut (MN)	Balanscode
Apparatuur / voorzieningen (roerend)		**EN**	
auto-/laadkraan vrachtauto	8		015
couverteermachine	8		015
beregeningsinstallatie	20		015
containers/olietank	10		019
hogedrukreiniger koud water	10		015
hogedrukreiniger koud/warm water	5		015
hogedrukvernevelaar	2		015
inpakmachine	8		015
kantoormachines	5		015
repro-apparatuur	5		015
ontstoppingsmachine	8		015
tachy-meter	5		015
Automatisering		**EN**	
beeldscherm	4		015
pc	4		015
laptop	4		015
thin client	4		019
printer	5		015
readerprinter	10		015
overige hardware, waaronder centrale hardware	5 á 7		019
software, waaronder software centrale systemen	5 á 7		019
Boten		**EN**	
kunststof boten	10		014
stalen boten	25		014
Bruggen		**EN**	
aandrijving (mechanisch)	25		013
aanleg bruggen (beton/staal)	40		013
aanleg bruggen hout	15		013
elektrische installaties	20		015
epoxy deklaag	30		013
remmingswerken bruggen	15		013
renovatie bruggen beton/staal	30		013
slagbomen	20		013
stalen hangkabels	10		013
verfsystemen	25		013
Gebouwen / niet verhuurde monumenten		**MN**	
(complete) verbouwing/restauratie	25		011, 012
Gebouwen / overig		**EN**	
complete verbouwing/restauratie verhuurde monumenten	25		011, 012
dakbedekking - plat dak	15		011, 012
dakbedekking - rond dak	20		011, 012
dakbedekking - pannen	40		011, 012
fietsenstalling hout	10		012
fietsenstalling steen	20		012
garagedeuren	10		012
gebouwen permanent	50		011, 012
gebouwen semipermanent	20		011, 012
grote verbouwingen (verlenging levensduur)	25		011, 012
hekwerk	15		011, 012
houten onderkomens plantsoenen	10		012
kleine verbouwingen	15		011, 012
loodsen/opslagplaatsen	20		012
plantenkassen	20		012
schoolgebouwen	50		012
nieuwbouw bij scholen voor niet-onderwijsgebruik	40		012

Omschrijving activa	Afschrijvings-termijn (in jaren)	Economisch Nut (EN) of Maatschappelijk Nut (MN)	Balanscode
Gebouwen / inrichting		**EN**	
buitenzonwering	10		019
gordijnen, luxaflex	15		019
inrichting magazijn	10		019
1e inrichting schoorgebouwen (vervanging via het rijk)	15		019
meubilair schoolgebouwen	15		019
meubilair gymzalen/sporthallen	10		019
meubilair kantoren - bureaustoelen	8		019
meubilair kantoren - overige	15		019
toestellen gymzalen/sporthallen - valmatten	5		019
toestellen gymzalen/sporthallen - overige	10		019
vloerbedekking	10		019
onderwijsleermethoden	10		019
Gebouwen / technische voorzieningen (onroerend)		**EN**	
alarminstallatie (brand-, inbraak-)	10		015
brandblusinstallatie (sprinkler)	15		015
c.v. - ketel	20		015
c.v. - leidingen, radiatoren	40		015
c.v. - regelinstallatie	10		015
geluidsinstallaties	8		015
keukenapparatuur	10		015
lift - installatie	25		015
lift - besturing en deuren	15		015
om-, oproepinstallatie	8		015
slagbomen	10		015
telefoon - centrale	8		015
telefoon - leidingen etc.	25		015
ventilatie en verwarming (airco)	10		015
verlichting (incl. bedrading)	20		015
waterleiding, riolering	40		015
Grond			
geen afschrijving	-		010
Havens		**EN**	
aanleg/nieuwbouw	30		013
meerstoel/dukdalf - hout	20		013
meerstoel/dukdalf - staal	40		013
reconstructies/verbeteringen	20		013
Immateriële activa		**n.v.t.**	
kosten verbonden aan sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio	max. looptijd lening		019
kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	5		019
Openbaar groen, recreatieplassen, speeltuin-/plein		**MN**	
Begraafplaatsen		**EN**	
aanleg/herinrichting plantsoenen e.d.	30	EN/MN[1]	013
banken	10	EN/MN[1]	019
kunstwerk	30	MN	019
speelwerktuigen	10 á 15	MN	019
speeltuinen/-pleinen	10	MN	013
zandstranden, recreatieplassen	10	MN	013
houten keerwanden / geluidsschermen	15	MN	013
rieten dak aula	30	EN	012
Parkeervoorzieningen		**EN**	
aanleg parkeerterreinen	20		013
bouw parkeergarages	40		012
camera's/systeemmonitoren e.d.	7		015
parkeerautomaten/apparatuur[2] parkeergarages	10		015
parkeermeters	10		015
dynamische verkeersafsluiting (bollards)	10		015
parkeerverwijssysteem	10		015

[1] Alleen EN voor zover betrekking hebbend op begraafplaatsen

[2] Slagbomen, inrijstations, uitrijstations, managementstations, intercomsysteem, volsignalering

Omschrijving activa	Afschrijvings-termijn (in jaren)	Economisch Nut (EN) of Maatschappelijk Nut (MN)	Balanscode
Rijdend materieel		**EN**	
aanhangwagen	10		014
bestelauto	9		014
pick up / terreinwagen	9		014
electro-trucks	5		014
kettingzaag boomfrais	5		015
mini-vuildichter THG	5		015
personenauto	6		014
takkenversnipperaar in de hef	6		015
trekwagen	20		014
vrachtauto	8		014
Riolen en gemalen		**EN**	
gemalen (gebouwen)	40		012
riolering	40		013
installaties	15		015
Sportparken en terreinen		**EN**	
aanleg speelvelden, tennisvelden e.d.	50		010
afrastering/ballenvangers	15		019
drainage	20		013
kleedkamers	40		012
kuipstoelen tribunes	10		019
kunstgrasveld fundering	30		019
kunstgrasveld toplaag	15		019
kunststofbaan	15		019
toplagen verharding sportparken	20		013
Straatmeubilair		**MN**	
interlokale bewegwijzering	20		019
mast interlokale bewegwijzering	30		019
rijwielklemmen en -blokken	10		019
straatnaamborden	10		019
verkeersborden	10		019
verkeerszuilen	10		019
wegwijzers	10		019
inzinkbare palen	10		019
Straatverlichting		**MN**	
armaturen	30		019
masten (ijzer, aluminium)	30		019
Tunnels, viaducten		**MN**	
aanleg viaduct	40		013
dillitatievoegen	15		013
nieuwbouw tunnel	40		013
technische installaties	15		015
verfsystemen	25		013
Verkeersregulering		**MN**	
rotonde	30		013
schakelkast verkeersregelinstallatie (computer)	12		019
verkeersregelinstallatie (compleet)	15		015
verkeerslichtbakken	12		015
verkeerslichtportalen	25		015
(vervanging) grondkabels verkeersregelinstallatie	30		015
Waterbouwkundige werken		**MN**	
betongording	30		013
houten beschoeiing	20		013
reconstructies/verbeteringen	20		013
drijvende steigers	20		013
Wegen, straten en pleinen		**MN**	
asfaltering	25		013
bermverbetering buitengebied	30		013
(her-)bestrating wegen	30		013
grasbetonstenen	30		013

Voor die zaken die niet kunnen worden ondergebracht bij één van de bovengenoemde categotieën kan in overleg met concernstaf / middelen alsnog een afschrijvingstermijn worden bepaald en door het college worden vastgesteld.

Overzicht vaste activa

Overzicht van activa en overzicht van kapitaallasten 2016

omschrijving	boekwaarde 1 januari	correctie balanscode per 1-1-2016	investeringen	desinves-teringen	afschrij-vingen / aflossingen	waarvan extra afschrij-ving	bijdragen van derden	afwaard. wegens waarde-vermind.	boekwaarde 31 december	rente	kapitaallasten
Immateriële vaste activa											
Kosten onderzoek en ontwikkeling van een bepaald actief	21.057				6.807				14.250	737	7.544
Bijdrage aan activa in eigendom van derden		4.307.967	719.583		470.763				4.556.787	151.330	622.094
Totaal immateriële vaste activa	**21.057**	**4.307.967**	**719.583**	**-**	**477.570**	**-**	**-**	**-**	**4.571.037**	**152.067**	**629.637**
Materiële vaste activa											
Investeringen econ. nut met heffingen											
Gronden en terreinen	1.948.443		24.841		117.345				1.855.939	68.196	185.540
Bedrijfsgebouwen	32.880				4.226				28.654	1.242	5.467
Grond- weg en waterbouwkundige werken	28.688.694		250.976		1.141.224				27.798.446	1.006.805	2.148.029
Machines apparaten en installaties	2.135.724				214.164				1.921.560	74.750	288.914
Overige materiële vaste activa	406.327				18.703				387.624	15.715	34.418
Totaal economisch nut met heffingen	33.212.068	-	275.817	-	1.495.661	-	-	-	31.992.224	1.166.708	2.662.369
Investeringen met economisch nut											
Gronden en terreinen	39.857.620	63.173.768	1.761.044	-351.003	2.980				104.438.449	3.681.512	3.684.492
Correctie gevormde voorzieningen		-15.222.182	-154.534						-15.376.716		
Bedrijfsgebouwen	230.814.589		34.224.636	-2.110.465	14.613.279	7.201.912	-1.762.461		246.553.020	9.479.896	24.093.175
Grond- weg en waterbouwkundige werken	622.343				43.814				578.529	24.332	68.146
Vervoermiddelen	520.812			-8.700	85.632				426.480	18.228	103.861
Machines apparaten en installaties	24.395.905		6.019.912		3.811.775		-133.469	-92.018	26.378.555	974.451	4.786.225
Overige materiële vaste activa	17.837.052		722.641	-8.191	1.294.854		-50.000	-330.000	16.876.649	675.043	1.969.896
Totaal investeringen economisch nut	314.048.321	47.951.586	42.573.699	-2.478.359	19.852.334	7.201.912	-1.945.930	-422.018	379.874.966	14.853.462	34.705.795
Investeringen met maatschappelijk nut											
Grond- weg en waterbouwkundige werken	8.389.310		908.915		1.297.458	844.855	-40.000		7.960.767	293.626	1.591.084
Machines apparaten en installaties	2.517.502		585.804	-53.260	433.228	21.564			2.616.817	88.113	521.341
Overige materiële vaste activa	2.979.412		702.910		363.618	58.212	-70.600		3.248.103	104.279	467.898
Totaal investering maatschappelijk nut	13.886.223	-	2.197.628	-53.260	2.094.305	924.631	-110.600	-	13.825.687	486.018	2.580.323
In erfpacht uitgegeven	3.426.825		496.033						3.922.858	119.939	119.939
Totaal materiële vaste activa	**364.573.437**	**47.951.586**	**45.543.177**	**-2.531.619**	**23.442.300**	**8.126.543**	**-2.056.530**	**-422.018**	**429.615.733**	**16.626.126**	**40.068.426**

omschrijving	boekwaarde 1 januari	correctie balanscode	investeringen	desinves-teringen	afschrijvingen / aflossingen	waarvan extra afschrij-ving	bijdragen van derden	afwaard. wegens waarde-vermind.	boekwaarde 31 december	rente	kapitaallasten
Financiële vaste activa											
Kapitaalverstrekkingen aan:											
Deelnemingen	1.297.876			-75.176					1.222.700	45.426	45.426
Leningen aan:											
Woningbouwcorporaties	18.805.325				3.705.659				15.099.666	814.553	814.553
Deelnemingen	4.488.178				202.980				4.285.198	157.086	157.086
Overige verbonden partijen	19.822.193		-273.478		14.696.975				4.851.739	549.209	549.209
Correctie gevormde voorziening	-273.478		273.478						-		
Totaal leningen aan:	42.842.218	-	-	-	18.605.614	-	-	-	24.236.604	1.520.848	1.520.848
Overige langlopende leningen	12.145.866		888.357		2.031.399			-139.793	10.863.031	269.279	269.279
Correctie gevormde voorzieningen	-500.235		-131.257	48.695	-107.668				-475.129		
Totaal overige langlopende leningen	11.645.631	-	757.100	48.695	1.923.731	-	-	-139.793	10.387.902	269.279	269.279
Uitzettingen > 1 jaar:											
Uitzettingen Nederlands schuldpapier											
Overige uitzettingen > 1 jaar	1.042.807				260.702				782.105		
Totaal uitzettingen > 1 jaar	1.042.807	-	-	-	260.702	-	-	-	782.105	-	-
Bijdrage aan activa eigendom derden	4.307.967	-4.307.967							0		-
Totaal financiële vaste activa	**61.136.498**	**-4.307.967**	**757.100**	**-26.481**	**20.790.047**	**-**	**-**	**-139.793**	**36.629.310**	**1.835.552**	**1.835.552**
Totaal vaste activa	**425.730.991**	**47.951.586**	**47.019.860**	**-2.558.100**	**44.709.916**	**8.126.543**	**-2.056.530**	**-561.811**	**470.816.080**	**18.613.746**	**42.533.616**

Overzicht langlopende leningen

Overzicht langlopende geldleningen o/g (opgenomen geldleningen per 31 december 2016)

Categorie Geldgever + leningnummer	Oorspronkelijk bedrag van de geldlening	Type lening	Jaar van de laatste aflossing	Rentepercentage huidige %	Rentepercentage event. herzieningsdatum	Restantbedrag van de lening op 1 jan. 2016	Bedrag van de in de loop van het dienstjaar aangegane geldleningen	Bedrag van rente ten laste van 2016	Bedrag van aflossing in 2016	Restantbedrag van de lening op 31 dec. 2016
Tbv algemene financiering:										
BNG 40.90814.01	9.000.000	20 jr. lin.	2020	4,320		2.250.000		79.375	450.000	1.800.000
ASN 174	7.500.000	11 jr. fixe	2016	3,550		7.500.000		145.161	7.500.000	-
Rabobank 19071 / O3513	5.000.000	11 jr. fixe	2016	3,555		5.000.000		133.921	5.000.000	-
NWB 1W0024574	10.000.000	30 jr. fixe	2036	4,125		10.000.000		412.500		10.000.000
NWB 1W0024134	5.000.000	10 jr. fixe	2017	3,760		5.000.000		188.013		5.000.000
BNG 10.102419	5.000.000	40 jr. fixe	2047	4,068		5.000.000		203.400		5.000.000
BNG 40.102583	5.000.000	40 jr. fixe	2047	4,297		5.000.000		214.850		5.000.000
BNG 40.102366	5.000.000	50 jr. fixe	2058	4,040		5.000.000		202.000		5.000.000
BNG 40.102365	5.000.000	50 jr. fixe	2059	4,045		5.000.000		202.250		5.000.000
BNG 40.104240	8.000.000	10 jr. fixe	2019	4,690		8.000.000		375.200		8.000.000
ASN 279	10.000.000	12 jr. fixe	2021	4,680		10.000.000		468.000		10.000.000
BNG 40.104390	10.000.000	9 jr. fixe	2018	4,315		10.000.000		431.500		10.000.000
BNG 40.104717	8.000.000	8 jr. fixe	2017	3,515		8.000.000		281.200		8.000.000
ASN 307	8.000.000	10 jr. fixe	2019	3,770		8.000.000		301.600		8.000.000
NWB 1W0026665RH3 (basisrentelening)	10.000.000	50 jr. fixe	2061	3,198	febr. 2017	10.000.000		320.637		10.000.000
BNG 40.105745	12.000.000	10 jr. lineair	2020	2,459		6.000.000		137.192	1.200.000	4.800.000
NWB 1W0026928	15.000.000	14 jr. fixe	2024	3,540	nov. 2020	15.000.000		531.000		15.000.000
BNG 40.105414.01 (basisrentelening)	15.000.000	50 jr. fixe	2062	3,210	okt. 2018	15.000.000		496.940		15.000.000
BNG 40.107605	10.000.000	4 jr. fixe	2016	1,670		10.000.000		91.964	10.000.000	-
BNG 40.107606	5.000.000	4 jr. fixe	2016	1,750		5.000.000		70.240	5.000.000	-
BNG 40.107721	10.000.000	15 jr. fixe	2027	3,300		10.000.000		330.000		10.000.000
Sachsen AG	15.000.000	20 jr. fixe	2032	3,380		15.000.000		507.000		15.000.000
Süddeutsche Lebensversiecherung	5.000.000	20 jr. fixe	2032	3,380		5.000.000		169.000		5.000.000

BNG 40.108267	8.000.000	3 jr.+4 mnd fixe	2016	0,875		8.000.000		39.890	8.000.000	-
BNG 40.108268	10.000.000	3 jr.+10 mnd fixe	2017	1,035		10.000.000		103.522		10.000.000
BNG 40.108269	10.000.000	4 jr.+8 mnd fixe	2017	1,230		10.000.000		123.000		10.000.000
NWB 1W0025401TR	8.745.000	50 jr. lineair	2058	4,760		7.520.700		351.006	174.900	7.345.800
Provincie Noord-Brabant OL215146	10.000.000	10 jr. fixe	2025	1,000		10.000.000		100.000		10.000.000
Provincie Limburg	10.000.000	10 jr. fixe	2025	1,400		10.000.000		140.000		10.000.000
NWB 1 0029030	7.500.000	10 jr. fixe	2026	0,927			7.500.000	52.572		7.500.000
NWB 1 0029031	7.500.000	10 jr. fixe	2026	0,927			7.500.000	52.572		7.500.000
BNG 40.110687	10.000.000	7 jr. fixe	2023	0,218			10.000.000	5.614		10.000.000
BNG 40.110773	10.000.000	15 jr. fixe	2031	1,007			10.000.000	17.105		10.000.000
BNG 40.110854	10.000.000	12 jr. fixe	2028	1,063			10.000.000	5.825		10.000.000
Renteswap Deutsche Bank 3576304L	10.000.000	40 jr.	2053	3,425		10.000.000		346.351		10.000.000
Tbv project Stadskantoor:										
BNG 40.88278.01	9.983.165	50 jr. ann.	2050	1,115	juli 2025	9.063.099		99.865	213.120	8.849.979
Tbv project De Spiegel:										
BNG 40.107544 (vh.Triodos 000116)	10.000.000	30 jr. fixe	2037	3,640	jan. 2017	10.000.000		364.068		10.000.000
rentekorting tgv. Cultuur (intern)				0,500				50.000		
Triodos Cultuurfonds 000558	5.000.000	25 jr. lineair	2034	3,178	dec. 2019	3.800.000		120.712	200.000	3.600.000
rentekorting tgv. Cultuur (intern)				0,400				15.200		
Triodos Bank N.V. 2205 4093 79	6.000.000	27 jr. fixe	2037	1,106	april 2018	6.000.000		75.450		6.000.000
Tbv doorlenen aan Het Zand:										
NWB 1W0022120RH	3.233.184	30 jr. lineair	2032	2,230	dec. 2022	1.832.138		40.850	107.773	1.724.365
NWB 1W0013035RH2	907.560	40 jr. lineair	2034	2,500		431.091		10.494	22.689	408.402
Herfinanciering woningbouw:										
BNG t.b.v. SWZ (vh. A.Z.C.W.)	4.131.669	2 ann.len.	2016			2.782.914		105.491	2.782.914	0
BNG t.b.v. SWZ (vh. Beter Wonen)	2.869.920	1 ann.len.	2022	5,235		1.347.723		70.553	164.347	1.183.375
BNG t.b.v. Openbaar Belang	2.087.389	1 ann.len.	2034	2,590		1.501.598		38.891	62.173	1.439.425
BNG t.b.v. Delta Wonen (vh. SAVO)	19.355.088	4 ann.len.	2034			12.815.294		594.116	587.924	12.227.370

Tbv doorlenen aan Sporthal Zwolle Zuid:										
BNG 40.86510.01	1.231.106	40 jr. lineair	2037	3,860		677.108		26.136	30.778	646.330
Tbv objectfinanciering:										
Stim.fonds Vhv t.b.v. SWZ herontwikkeling	750.000	10 jr. ann.	2019	1,500		348.871		4.490	108.386	240.485
Subtotaal opgenomen geldleningen	**374.794.081**					**300.870.535**	**45.000.000**	**9.246.718**	**41.605.004**	**304.265.531**
Leningen in administratie Sociale Zaken										
Opgenomen (rente-)leningen BBZ						2.278.420	691.036		494.848	2.474.608
Opgenomen leningen W I K						18.496	22.757		25.982	15.271
Totaal leningen in administratie Sociale Zaken	**-**					**2.296.917**	**713.793**	**-**	**520.830**	**2.489.880**
Totaal Langlopende geldleningen o/g	**374.794.081**					**303.167.452**	**45.713.793**	**9.246.718**	**42.125.834**	**306.755.411**

Overzicht langlopende geldleningen u/g (verstrekte geldleningen per 31 december 2016)

Geldnemer	Oorspronke-lijk bedrag van de geldlening	Type lening	Jaar van de laatste aflos-sing	Rentepercentage		Restant-bedrag van de lening c.q. deelne-neming op 1 jan. 2016	Bedrag van de in de loop van het dienstjaar verstrekte geldleningen	Bedrag van afwaarde-ring wegens waarde-vermind-ering	Bedrag van		Restant-bedrag van de lening op 31 dec. 2016
				hui-dige %	event. herzie-nings-datum				ontvangen rente in 2016	ontvangen aflossing in 2016	
Leningen aan:											
Woningbouwcorporaties											
SWZ - herontwikkeling oude ambachtschool	750.000	annuïtair	2019	1,500		357.796			5.367	108.300	249.496
SWZ - vh Beter Wonen - 1 lening	2.925.895	annuïtair	2022	5,245		1.347.722			70.688	164.347	1.183.375
SWZ - vh AZCW - 2 leningen	4.131.669	annuïtair	2016			2.782.914			105.491	2.782.914	-
Openbaar Belang - 1 lening	2.087.389	annuïtair	2034	2,590		1.501.598			38.891	62.173	1.439.425
Delta Wonen - 4 leningen	19.355.087	annuïtair	2034			12.815.294			594.116	587.924	12.227.370
Deelnemingen											
ROVA	2.603.241	achterg.lng		8,000	2021	2.603.241			208.259		2.603.241
Vitens	3.044.700	achterg.lng	2021	2,500	jaarlijks	1.217.880			39.704	202.980	1.014.900
Enexis	499.158	achterg.lng	2016	9,000		499.158			179.697	499.158	-
Zuiderzeehaven	667.057	achterg.lng				667.057					667.057
Overige verbonden partijen											
Veiligheidsregio Marsweg 39; brandweerkazerne tijdelijk regio	13.565.189	annuïtair	2016	2,200		13.124.466			288.738	13.124.466	-
Veiligheidsregio Middelweg 235; brandweerkazerne tijdelijk regio	4.593.608	annuïtair	2022	3,300		4.404.648			145.353	101.048	4.303.599
Tranche C Vordering op Enexis B.V.	1.188.000	achterg.lng	2016	4,650		1.188.000			49.881	1.188.000	-
Tranche D Vordering op Enexis B.V.	831.601	achterg.lng	2019	7,200		831.601			64.886	283.461	548.140
Overige langlopende leningen											
Het Zand 92 - 01	4.310.912	lineair	2032	3,240	2022	1.832.137			59.361	107.773	1.724.364
Het Zand 94 - 01	907.560	lineair	2034	2,760		431.091			11.585	22.689	408.402

Sporthal Zwolle-zuid	1.231.106	lineair	2037	4,160		677.107			27.528	30.778	646.330
ZLTB	57.479	lineair	2031	4,950		24.197			1.198	1.513	22.685
a.v. PEC	36.302	annuïtair	2028	5,400		22.656			1.223	1.247	21.409
Accretio; zonnepanelen	41.310	annuïtair	2016	4,600		38.439			971	38.439	-
Vivente-Ichtus; zonnepanelen	10.169	annuïtair	2037	4,600		9.462			435	258	9.205
Vivente-Klokbeker; zonnepanelen	57.078	annuïtair	2037	4,600		53.111			2.443	1.446	51.665
Vivente-Zevensprong; zonnepanelen	42.037	annuïtair	2037	4,600		39.115			1.799	1.065	38.050
Verstrekte startersleningen Stimuleringsfonds	3.667.193	annuïtair				3.394.155	12.349		62.833	386.546	3.019.958
Leningen riolering aan 11 particulieren	29.953	annuïtair				15.493			739	1.694	13.799
Stadlandbos B.V. vml Ecodrome	850.000	lineair	2019			850.000				250.000	600.000
Odeon de Spiegel	991.717	lineair	2023			861.717				80.000	781.717
Overige uitzettingen > 1 jaar aan openbare lichamen											
Gem. Hattem, afkoopsom aandeelhouderschap Wezo N.V.	475.140	lineair	2019			475.140				118.785	356.355
Gem. Zwartewaterl, afkoopsom aandeelhouderschap Wezo N.V.	567.667	lineair	2019			567.667				141.917	425.750
Totaal leningen aan:	**69.518.217**					**52.632.865**	**12.349**		**1.961.188**	**20.288.920**	**32.356.292**
Leningen verstrekt vanuit Sociale Zaken											
Leningen nABW						509.596	110.012	48.695		105.467	465.445
Opgenomen leningen nABW						-424.810	-74.198			-105.467	-393.541
Uitstaande (rente-) leningen BZ						2.278.420	632.694	80.249		356.257	2.474.608
Uitstaande leningen W.I.K.						47.018		10.848		4.286	31.884
Krediethypotheken nABW						487.563	62.200			77.845	471.918
Kredietnemers SchuldHulpVerlening						75.427	71.102			64.940	81.589
Voorziening risico oninbaar schuldhulpverlening						-75.427	-8.364			-2.202	-81.589
Totaal leningen verstrekt vanuit Sociale Zaken						**2.897.788**	**793.446**	**139.792**		**501.126**	**3.050.315**
Totaal verstrekte langlopende geldleningen	**69.518.217**					**55.530.653**	**805.795**	**139.792**	**1.961.188**	**20.790.046**	**35.406.607**

Overzicht gewaarborgde geldleningen

Risicoanalyse (monitoring) gegarandeerde geldleningen

Soort	Garantstel-ling / waar-borgfonds	Omvang jaar-rek. 2016	Omschrijving garantstelling / waarborgfonds	Omschrijving risico
Woningcorporaties Landelijk toegelaten instellingen	WSW	662.441.094 48.334.603	Het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) staat borg voor leningen zodat corporaties een lagere rente kunnen aantrekken. Gemeenten en Rijk kunnen in laatste instantie worden aangesproken, dat wil zeggen: als er geen geld meer in het fonds zit. Rijk en gemeenten zijn samen achtervang als het vermogen van het waarborgfonds tekortschiet. Zij moeten dan renteloze leningen verstrekken (het Rijk en de gemeenten ieder 50 procent). Nadeelgemeenten betalen 25 procent. De andere 25 procent moet worden opgebracht door alle gemeenten, inclusief de nadeelgemeenten. Dit is overigens nog nooit gebeurd. De som van de geborgde leningen waarvoor een gemeente een achtervangpositie inneemt bij het WSW mag maximaal gelijk zijn aan de som van de laatst bekende WOZ-waarden van bezit in die gemeente. Het betreft hier door de deelnemer ingebrachte en door het WSW als onderpand geaccepteerd bezit.	Het risico dat gemeenten lopen bestaat uit het verstrekken van een relatief kleine en renteloze lening, die het WSW te zijner tijd terugbetaalt. Dit speelt pas als een corporatie niet meer aan haar verplichtingen kan voldoen èn het garantievermogen van het WSW niet toereikend blijkt. De gemeente wordt dan aangesproken voor het genoemde percentage (zie vorige kolom) afhankelijk van waar de problemen zich voordoen. Dit kan dus ook zijn als er zich problemen voordoen bij een corporatie elders in het land. Financiële problemen bij Zwolse corporaties kunnen ook politiek gevoelig liggen (bijvoorbeeld als er onvoldoende gemeentelijk toezicht is geweest).
Particuliere woninghypotheken	NHG / WEW	1.115.000.000	Het Waarborgfonds eigen woningen (WEW) staat garant voor de onder Nationale hypotheek garantie (NHG) afgegeven hypotheken aan particulieren. Per 1-1-2011 is er geen achtervang meer voor gemeenten bij nieuwe NHG hypotheken. De achtervangpositie voor de NHG hypotheken van voor 1-1-2011 blijft bestaan.	Het WEW kan bij dreigende liquiditeitstekorten in verband met tot en met 31 december 2010 afgegeven borgtochten een beroep doen op achtergestelde, renteloze leningen van het Rijk (50%) en van de gemeenten (50%). Ten aanzien van per 1 januari 2011 afgegeven borgtochten wordt de volledige achtervangfunctie door het Rijk vervuld. Tot ongeveer 2009 stegen de huizenprijzen waardoor de risico's minder groot waren. Daarnaast is de regel om voor NHG in aanmerking te komen dat de waarde van het onderpand niet volledig mag worden gefinancierd. De meeste risico's zitten in de NHG garanties tussen 2009 en 2011 vanwege waardedaling door de economische crisis.

Monumentale en behoudenswaardige panden	Gemeente Zwolle	851.827	De gemeente Zwolle staat garant voor de door het Nationaal Restauratiefonds (NRF) verstrekte laagrentende restauratiehypotheken van onroerende goederen in de gemeente Zwolle ('Revolvingfund, restaurantiefonds (oud)'). Daarnaast verstrekt de gemeente 'Subsidies op termijn'. Hierbij gaat het NRF er vanuit dat de gemeente tot een bepaald maximum 100 % subsidie verleent in de goedgekeurde kosten van voorzieningen tbv monumenten cq stadsvernieuwingspanden. Deze subsidie wordt echter pas na 15 jaar uitgekeerd. Voor het bedrag van de op termijn uit te betalen subsidie kan de eigenaar een aflossingsvrije lening met een, voor restauratiehypotheken, gunstig rentepercentage bij het NRF aantrekken.	Bij het niet nakomen van de betalingsverplichtingen door de geldnemer loopt de gemeente financieel risico. Financiële problemen bij de geldnemer kunnen ook politiek gevoelig liggen (bijvoorbeeld als er onvoldoende gemeentelijk toezicht is geweest). De leningen zijn verstrekt na onderzoek van kredietwaardigheid door het NRF, er is een notariële akte opgesteld en er is hypotheek gevestigd. Het NRF zal slechts een beroep doen op gemeentegarantie als de eigenaar niet aan de betalingsverplichting voldoet en executoriale verkoop van het pand vervolgens onvoldoende oplevert om de restschuld te voldoen. Hierbij moet in aanmerking worden genomen dat de huizenprijzen sinds 1996 aanmerkelijk zijn gestegen. Mocht het NRF zelf in financiële problemen komen, dan staat het Rijk garant. Sinds 2002 worden geen nieuwe garantstellingen meer verstrekt door de gemeente Zwolle.
Verkrijgen en verbeteren eigen woning	50% Rijk en 50% Gemeente	7.185.491	Tot 1995 hebben gemeenten garanties verleend ter bevordering van het eigen woningbezit. Het Rijk staat voor 50% garant en de gemeente voor 50%. Er worden geen nieuwe garanties meer verstrekt.	Bij het niet nakomen van de betalingsverplichtingen door de geldnemer loopt de gemeente financieel risico. Het gaat dan om de helft van de betreffende financiering, voor de andere helft staat het Rijk garant. Sinds 2002 worden geen nieuwe garantstellingen meer verstrekt door de gemeente Zwolle. Over het algemeen zal de waarde van de woningen gestegen zijn tov de periode van voor 1995.
Sportverenigingen	Klein deel SWS, grote deel gemeente Zwolle	3.641.009	De gemeente fungeert als achtervang voor de geldverstrekker wanneer de geldnemer niet aan zijn verplichtingen voldoet. Bij 3 van deze leningen (Hoge Laar hoofdsom € 1.225.000,- en stand volgens overzicht geldverstrekker ultimo 2016 € 730.001,-, VV Berkum hoofdsom € 100.000 en stand ultimo 2016 € 90.000,-, en TC'91 hoofdsom € 87.500,- en stand ultimo 2016 € 83.125,-) fungeert de gemeente samen met de Stichting Waarborgfonds Sport (SWS) als achtervang voor de geldverstrekker wanneer de geldnemer niet aan zijn verplichtingen voldoet. De SWS garandeert 50% van de te lenen hoofdsom met een maximum van € 250.000,-. De rest van de garantie is voor risico van de gemeente. In dit bedrag is ook de garantstelling aan PEC Zwolle opgenomen.	Bij het niet nakomen van de betalingsverplichtingen door de geldnemer loopt de gemeente financieel risico. Financiële problemen bij Zwolse sportverenigingen kunnen ook politiek gevoelig liggen (bijvoorbeeld als er onvoldoende gemeentelijk toezicht is geweest). Door de economische crisis kampen sportverenigingen sinds een aantal jaar met afname leden waardoor de inkomsten dalen.
NV Wezo	Gemeente Zwolle	10.352.756	In het laatste kwartaal van 2015 is gemeente Zwolle 100% eigenaar geworden van de NV Wezo. Hierdoor staan wij garant voor de kortdurende en langlopende geldleningen van deze NV richting de BNG	Er is sprake van een enig risico, ingeval van WEZO NV haar verplichtingen niet kan voldoen. Daar staat tegenover een zekerheidstelling van al het onroerend goed van de NV.
Overig, met name: Kringloop, Dierenasiel, SWZ, (niet WSW) en Stadkamer	Gemeente Zwolle	6.082.344	De gemeente fungeert als achtervang voor de geldverstrekker wanneer de geldnemer niet aan zijn verplichtingen voldoet. In 2016 is in de categorie overig aan de Stadkamer voor de inrichting een borgstelling afgegeven.	Bij het niet nakomen van de betalingsverplichtingen door de geldnemer loopt de gemeente financieel risico. Financiële problemen bij de geldnemer kunnen ook politiek gevoelig liggen (bijvoorbeeld als er onvoldoende gemeentelijk toezicht is geweest).
Totaal		**1.853.889.124**		

Subsidiestaat

Subsidiestaat rekening 2016

	Gesubsidieerden	Rekening 2015	Begroting 2016	Rekening 2016
Programma's				
Programma Volkshuisvesting				
	incidentele subsidies	16.955		-184.500
	Overige Woningbouwprogrammering	3.173		
	Woningbouwprogrammering	20.128	0	-184.500
	Overige doelgroepenbeleid			97.006
	Beleid stedelijke vernieuwing	0	0	97.006
	incidentele subsidies	25.000		
	Doelgroepenbeleid	25.000	0	0
Programma Economie				
	incidentele subsidies	10.000		50.500
	Marketing en promotie	10.000	0	50.500
	incidentele subsidies	716.356	500	420.000
	Relatiebeheer/Acquisitiebeleid	716.356	500	420.000
	H.T.C.	-2.500		
	City Centrum Zwolle Winkeliers	1.000	6.000	6.000
	Carnavalsvereniging De Eileuvers	3.300	2.900	2.900
	Nationale Gedenkdagen, ce	9.180		
	HESZ	10.000		
	Stichting Sport Evenementen	30.000	30.000	30.000
	Stichting Halve Marathon	30.000	30.000	30.000
	Niek van der Sprong Culturele Producties		110.000	100.000
	Stichting Stadshagen Totaal			3.500
	De freule van Eekhout Sti		2.600	2.600
	Straten Festival Zwolle	32.000	32.000	32.000
	Stichting Stadsfestival Zwolle	140.000		10.000
	Bevrijdingsfestival Overi	50.000		5.000
	Vereniging Citycentrum Zwolle	8.000		-6.000
	Stichting Zwolle Unlimited	55.000	55.000	55.000
	Stichting Oranjepret Zwolle	3.000	3.000	3.000
	IJsCo B.V.	20.000	20.000	
	Productiebureau Bevrijdingsfestival Over		50.000	45.000
	Stichting Evenementen Zwolle			6.000
	Batavia GmbH		5.000	5.000
	Evenementen	388.980	346.500	330.000
	Stichting Marketing Oost	391.000	243.315	241.000

	Toeristisch beleid	391.000	243.315	241.000
	incidentele subsidies			4.000
	Aansluiting onderw/arbeidsmark	0	0	4.000
Programma Bereikbaarheid/Mobiliteit				
	incidentele subsidies	34.555	35.000	136.960
	Verkeers mngt en mobiliteibeh	34.555	35.000	136.960
Programma Groene leefomgeving en milieu				
	incidentele subsidies	396.500		211.200
	st. Milieuraad Zwolle	23.120	29.185	23.120
	Duurzaam stedelijk beheer	419.620	29.185	234.320
	incidentele subsidies			282.774
	Groenbeleid	0	0	282.774
Programma Ruimte en cultuurhistorie				
	incidentele subsidies	27.074	45.732	51.598
	Monumentenzorg	27.074	45.732	51.598
	Z.A.P. Stichting	2.500		0
	Visies, prog. en projecten	2.500	0	0
Programma Onderwijs				
	incidentele subsidies			
	Wijkvereniging Berkum	16.500	16.500	16.500
	Artez Hogeschool vd Kunst	269.184	186.759	180.000
	Onderwijshuisvestingsbeleid	285.684	203.259	196.500
	incidentele subsidies	5.750	10.000	12.000
	Hedon Podium voor Popcultuur		54.042	54.042
	STOEV			2.000
	SOOZ		1.500	
	Vrieden van Elektra regio Zwolle	2.000	2.500	
	Stichting stad & Cultuur	54.478		
	Studentenbeleid	62.228	68.042	68.042
	incidentele subsidies	112.440	129.075	17.240
	Brede School	112.440	129.075	17.240
	incidentele subsidies	1.663.972	1.541.592	1.769.304
	Gem.onderwijs achterstandbeleid	1.663.972	1.541.592	1.769.304
Programma Veiligheid				
	APVOO-Prostitutie	1.936		
	GGD IJsselland		2.600	
	APV openbare orde	1.936	2.600	0
	Dierenasiel	306.227	306.227	303.784

	Dierenasiel	306.227	306.227	303.784
	Veiligheidsregio Ijsselland	8.739.951	8.873.200	8.808.036
	Integrale veiligheid	8.739.951	8.873.200	8.808.036
Programma Integraal beheer openbare ruimte				
	incidentele subsidies	26.914	27.349	2.100
	Schwering NP			110.344
	Travers, wijkboerderijen	390.525	376.798	371.698
	Wijkvereniging WVF			485
	Kinderboerderij Berkum	1.465		1.840
	Stichting Zwols Dierenasiel	14.873	15.544	14.747
	Dierenambulance Zwolle e.o.	28.015	28.015	27.791
	Vereniging van Jeugdtuinvrijw.	3.120	2.600	1.260
	Buurtweide 't Noorden			235
	Dierenweide Stadshagen stichting			1.490
	Wareweide de			4.570
	Buurtweide De Ramshorst			1.198
	Wollewei, de			1.127
	Dierenweide 't Spiekertje			1.310
	Plaatselijk Belang Windesheim en omstrek			300
	Ver. Plaatselijk Belang Windeshein eo			698
	SWA Dierenweide			1.375
	Stinsweide			1.280
	Wijkvereniging De Vlasakkers			576
	Stichting Kinderboerderijen Zwolle			-2.900
	Stichting de Stadshoeve	20.000		
	Paarsbeheer	484.912	450.306	541.524
	Riviergemeenten, Nederland		4.162	
	Blauwbeheer	0	4.162	0
	Garantieregeling oud papier	199.438	220.000	
	Afval	199.438	220.000	0
Programma Cultuur				
	Stichting Bibliotheek Zwolle	3.912.763	3.823.435	3.824.917
	Bibliotheken	3.912.763	3.823.435	3.824.917
	incidentele subsidies	54.000	104.107	75.000
	Christelijke Brassband "David"	16.152		
	Stichting Zwolse Theaters	-8.965	100.000	100.000
	Gnaffel theater st	103.179	82.602	102.354
	Odeon De Spiegel	4.125.597	4.128.233	4.123.880
	Hedon Podium voor Popcultuur	1.194.618	1.185.107	1.189.071
	Stichting Filmtheater Fraterhuis	11.250	15.903	16.023
	The Young Ones B.V.		30.000	
	Kameroperahuis Stichting	25.450	50.650	25.247
	Podiumkunsten	5.521.281	5.696.602	5.631.575

Overige festivals		477	
Festivals	0	477	0
Overige cultuureducatie			
Stichting De Stadkamer	1.199.800	1.516.986	1.308.026
Mee Doen Stichting	38.000	37.696	35.000
St. de Muzerie			
Cultuureducatie	1.237.800	1.554.682	1.343.026
incidentele subsidies	106.617	130.479	103.896
Zangverenigingen		8.643	
Alg.Muziekvereniging Voorwaarts	13.074	16.531	13.074
Christelijke Brassband "David"	5.695	5.926	5.416
Stichting De Stadkamer	67.592		
Kunst en Vermaak, Accorde	1.350	1.640	1.875
Kunst na Arbeid muziekvereniging	6.278	6.175	6.814
Slavisch Koor Zwolle	1.188	1.179	1.188
Euphonia	3.563	3.545	3.563
Zang en Vriendschap Weste	840	1.179	600
Con Amore	1.188	1.179	
Sangh en Spel Geref.Koren		1.179	
Studentenkoor Zwols		710	
Zangraad Zwolse	3.000	3.000	
Commissie Orgelconcerten		3.272	
Gitaarweken Zwolle		6.600	6.000
Christelijk Gemengd Koor Gloria Patri	1.100	1.179	630
Christelijke Zangvereniging De Roepstem	1.188	1.179	
Nieuwe Ster, de	3.500	3.545	3.500
Anthem, Koor voor kerkmuz	1.188	1.179	1.188
Caecilia toonkunstkoor	3.500	3.545	3.500
Overijssels Kamerkoor	1.188	1.179	1.188
Zanglust Windesheim		847	
Vocaal Ensemble Zwols	1.150	1.154	3.200
Prins Willem Alexander Dr		7.913	
Excelsior muziekverenigin	10.321	9.619	10.342
Thomas a Kempis Orkestvereniging	4.800	2.694	4.800
Nooit Gedacht Muziekveren	7.706	7.444	7.580
Kunst en Cultuur Overijss			
Schnitgerprijs Stichting			
Christelijk Mannenkoor Zwolle	1.000	1.179	1.000
Liter activit Zwolle st	5.000		-600
Popkoor Swingshift	1.171		824
Musica Vocalis Stichting	1.150	1.064	1.150
Melodysingers, Het Bestuu	1.188	1.179	1.188
Inn Singers Zangver. De	1.080	787	1.080
Kinderkoor Konstantijn		1.179	
Driezorg Zwolle		8.000	
Zwols Symfonie Orkest	2.900	2.662	2.974
Promise Interkerkelijk koor	690	809	800

Bigband Allotria	2.000	1.678	2.000
Kamerkoor Convocaal	1.188	1.009	523
Kerk en Muziek, Commissie	3.000		
Stichting Hanze Orkest	2.974	2.974	2.974
Eco-Muze st	6.944	6.944	6.944
Vuurvogel Stichting	3.569	2.974	
Zwols Shantykoor De Isela	1.188	1.030	1.188
Looft den Heer Chr. Gem.	1.188	1.179	1.188
Zwolse Beiaard Stichting	2.582	2.645	2.582
Jubal Zwolle	9.080	8.009	9.435
Gitaarwerken Zwolle Stich	6.500		500
Groot Mannenkoor Zwolle	1.188	1.179	1.188
Zwolsche Accordeon ver. M	2.200		2.050
Lowland Brigade Pipe Band	1.500	699	1.500
Benjamin Britten Orkest	10.474		2.974
Multiple Voice	900		900
Bazuin de Chr.Harmonieork	10.332	10.415	10.086
De Zwolsche Harmonie en D	4.529	5.474	5.965
Huismuziek afdeling Zwoll	1.500		1.500
Theater i nitiatief Zwoll	1.050		1.080
Zwolse Omroep Organisatie	72.650	74.584	74.584
Zwols Muziek theater	9.333		5.981
Second Voices The	720		700
Gioia vrouwenkoor verenig	1.160		1.145
Popkoor On-Cue	1.188		1.188
Studentenkoor Zwolle	2.915		3.500
Stichting Kinderkoor Konstantijn	1.148		1.050
Stichting de Vuurvogel			3.569
Stichting Mpingo			2.974
Cantiamo Zwolle			1.188
Stichting Grote Kerk Zwolle			3.000
Amateurkunst	423.205	370.366	340.226
incidentele subsidies			
Stedelijk Museum Zwolle	1.059.409	1.051.841	1.050.934
IJsselacademie St.	30.277	33.188	30.035
Buurtmuseum Kamperpoort	13.547	13.620	13.439
Museum de Fundatie Stichting	715.823	686.175	685.296
Musea	1.819.056	1.784.824	1.779.704
Historisch Centrum Overijssel	1.519.476	1.478.001	1.507.320
Lokale geschiedenis	1.519.476	1.478.001	1.507.320
Kunstenaars Belangenvereniging		4.829	
Belangenvereniging Zwolse	4.600		4.500
Culturele werkplaats R10	108.253	107.350	107.387
Stichting Kunstwegen			2.500
Ateliers Zwolle	135.390	135.417	134.307
Beeldende kunst	248.243	247.596	248.694

Programma Sport				
	incidentele subsidies	92.612	343.970	145.087
	St. Travers	73.328		72.740
	WijZ	126.116	56.114	128.855
	VG Sport Zwolle	11.966	11.000	13.563
	Revas De Peperbus	14.015	15.635	13.623
	Zwolse Wandel Verenigingen	5.000	2.500	2.500
	Stichting Openbaar Onderwijs Zwolle en R		25.525	
	Swoll 1894 Zwemvereniging	2.200	17.555	17.555
	Hoefijzer 't Paardrijden	10.251	10.450	11.083
	Stichting Openbaar Onderwijs Zwolle en R			21.034
	Hogeschool Windesheim	75.000	76.951	
	SportService Zwolle St.	1.254.840	1.243.108	1.374.982
	St Kids Zwolle	5.742	10.713	7.126
	Bestuur WRZV/De Boog	9.003	8.012	8.213
	Breedtesport	1.680.073	1.821.533	1.816.361
	incidentele subsidies	650	-28.919	-30.180
	PEC 1910 atletiekver.	4.875		
	CSV '28 voetbal	4.550		
	Honk- en Softbalvereniging Blue Hawks Zwolle	1.300		
	Voetbalvereniging Berkum	7.800		
	WRZV Sporthallen	62.022	63.276	62.022
	Sportvereniging Zwolsche Boys	3.900		
	Landstede stichting	146.000	146.000	
	Rechterland Exploitatie B.V.			146.000
	SVI clubhuis st	7.150		
	V.V. Z.A.C.	3.900		
	Wijthmen voetbal	1.300		
	SV.Zwolle-Voetbal	7.150		
	Voetbalvereniging Be-Quick	3.900		
	Oranje-Zwart korfbal	3.900		
	VSW V.V.	650		
	Holtenbroeker Football Club Storica	3.900		
	Rugby Club Zwolle	650		
	Tyfoon SV	3.900		
	Optisport Zwolle B.V.	2.193.301	2.224.778	2.275.455
	Stichting Sporthal Zwolle-Zuid	70.432	71.693	69.869
	Voetbalvereniging W.V.F.	7.800		
	H.T.C.	1.950		
	Christelijke Korfbalvereniging "Sparta"	1.300		
	Hockeyclub Zwolle	2.600		
	Vdb-Advies	2.600		
	Openluchtbad Zwolle, Vereniging	56.000	56.000	56.000
	Oranje Zwart ZVV			
	Sportaccommodaties	2.603.480	2.532.828	2.579.166
Pilot sociaal domein				
Programma Samenleving				
	incidentele subsidies		30.477	3.000

Vrijwilligerscentrale st.	612.006	1.061.110	1.061.110
Stichting Present Zwolle	66.353	65.446	65.822
PaRT Zwolle Welzijn		9.181	
Alzheimer Nederland	8.469	8.469	8.469
Stichting OZOverbindzorg.nl	60.000		
Stichting Mantelzorg	3.460		3.460
Vrijwilligersbeleid	750.288	1.174.683	1.141.861
incidentele subsidies	14.000		
St. Dorpshuis Windesheim	2.000	2.023	2.000
Spoolde buurthuis		2.023	
St.Gemeenschapscentrum De Elshof	2.000	2.023	2.000
Stichting Ontmoetingscentrum "Westenholt			25.000
WijZ	68.405	64.862	60.271
Dieze-Oost wijk en speeltuinvereniging	4.230	45.860	2.770
Wipstrikkerkwartier wijk- speeltuinvereniging	39.420	39.390	39.420
St. Aa landen wijkcentrum de Bolder	34.100	38.594	38.600
Travers	369.930	364.230	364.230
Wijkvereniging Berkum de Weijenbelt	23.495	25.787	23.495
Noorden Wijkvereniging		2.023	
Buurthuis Eben-Haezer			20.062
Wijkcentrum De Enk	82.270	81.063	82.270
Anker het ontmoetingscentrum	27.000	28.437	2.000
Beleid accommodaties	666.850	696.315	662.118
incidentele subsidies			
Travers	2.680.491	2.717.710	2.726.383
Sociaal cultureel werk	2.680.491	2.717.710	2.726.383
incidentele subsidies			
Overige wijkverenigingen		2.701	
Wipstrikkerkwartier wijk- speeltuinvereniging	6.000	6.605	6.000
Aa-landen wijkgemeenschap st.	12.000	12.066	9.000
Holtenbroek Wijkgemeenschap	9.000	9.004	12.000
Bollebieste Buurtvereniging	3.092	3.074	3.092
W.V.F. wijkvereniging	5.900	5.797	5.970
Zwolle-Zuid Wijkvereniging	24.000	25.863	24.000
Wijkvereniging Veeralleekwartier	2.902	2.832	2.918
Wijkcentrum Dieze-Oost		5.591	
Wijkvereniging plaatselijk belang Windesheim	2.466	2.457	
Kamperpoort wijkverenigin	2.894	2.859	
Wijthmen plaatselijk belang	2.681	2.624	2.674
Spoolde Oranjevereniging			1.900
Noorden Wijkvereniging		2.931	
Vlasakkers,wijkvereniging	3.188	2.858	
Bewonersvereniging Binnenstad	4.410	3.287	4.410
Langenholte buurtvereniging	1.859	1.864	1.850
Stadshagen Totaal Stichting	19.000	16.108	19.000
Assendorper Zaken	11.677	11.378	11.677

Spoolde Oranjevereniging	1.500		
Eben Haëzer Buurthuis	2.062		
Berkum Wijkvereniging	5.800	5.855	5.800
St. Recreatieve Initiatieven Kamperpoort			2.829
Plaatselijk Belang Windesheim en omstrek			2.400
Wijkvereniging De Vlasakkers			3.188
Holtenbroek Kwaliteitspan		5.018	
Wijkorganisaties	120.431	130.772	118.708
incidentele subsidies		310.819	308.000
C.O.C.	2.750	2.740	15.250
St. de Zwolse bal speel-o-theek		5.712	
Stichting Slachtofferhulp Nederland	10.175	14.705	10.175
Pavarini stichting kindercircus	5.500	6.397	5.500
RiMa - educatie			10.000
Welzijnsbeleid	18.425	340.373	348.925
incidentele subsidies	-550	179.463	
Vluchtelingenwerk Zwolle st.	108.993		
Stichting Vluchtelingenwerk Overijssel	101.445	210.558	213.172
Tactus Verslavingszorg			1.853
Art.1 Overijssel stichtin	45.287	46.732	46.582
Zelforganisatie minderheden	255.175	436.753	261.607
incidentele subsidies	175.795	30.342	35.154
WijZ	962.733	955.031	958.870
COSBO	3.870	3.839	3.870
Ouderenbeleid	1.142.398	989.212	997.894
incidentele subsidies	204.000	2.000	
Beleid meervoud. problematiek	204.000	2.000	0
incidentele subsidies	15.000	35.397	-8.420
GGD Ijsselland		2.018.468	2.043.128
GGD Regio Ijssel-Vecht	1.377.187	45.632	55.000
Jeugdgezondheid uniform	1.392.187	2.099.497	2.089.708
incidentele subsidies	40.000	600	
GGD Ijsselland	30.824		
Jeugd en jongerenwerk		13.994	
Wijk- en Speeltuinvereniging "Het Noorde	2.504		2.952
Wijk-/Speeltuinver. Wipstrikkwartier	1.200	4.236	4.200
Stichting Wijkorganisatie Holtenbroek N.			1.376
Stichting Travers	6.750		
Stichting Vaandrig Lengton Groep	2.500	3.750	2.000
Jeugdraad Hervormde Wijkg	2.095	3.363	1.864
Wijkvereniging Berkum			
Christelijk Jongeren Ver	1.966	1.038	2.299
Zeeverkennersgroep Zwolsc	1.600	1.636	1.750
Scouting Huysmangroep Sti	1.797	3.527	392

Wijkvereniging Veeralleekwartier	725		
Kamperpoort wijkverenigin			725
Christofoor Zeeverkenners	1.480	1.079	1.707
Jan Lijdinggroep Zwolle stichting	2.114	1.895	2.188
Wijkvereniging WVF	1.916		1.916
Kippers Hopman Scouting st	3.742		3.750
Christelijke Scoutinggroep Indaba	4.075	4.714	4.297
YMCA christelijk jongeren verbond ov	1.411	725	1.818
Kippers Hopman(niet gebr)		3.527	
Wijk- en Speeltuinvereniging Wipstrikkwa	3.000		
Scouting St. Zwolle Zuid	4.850		4.500
Holtenbroek Speeltuinver.	5.000	5.151	
Jeugdland		20.910	
Wijkvereniging Berkum	6.100		6.100
St. Recreatieve Initiatieven Kamperpoort	749		749
Jeugdraad Adventskerk Zwo	4.184		3.768
Wijkorganisatie Holtenbro	1.376		
CJV Windesheim	504	626	
Stichting Stadshagen Totaal	2.900		2.400
Plaatselijk Belang Windesheim en omstre	746	1.929	2.818
Ver. Plaatselijk Belang Windeshein eo	2.056		
Speeltuinvereniging Assendorp	6.750	7.080	6.750
Scoutinggroep Renatum 57	1.062	1.303	1.062
Oudervereniging gereforme	1.500	1.599	1.500
Werkgroep dierenweide Aal	2.238		2.238
Jeugdland HWZ	650		650
Stichting Travers			6.750
Wijkvereniging De Vlasakkers	500		500
Speeltuinvereniging Holtenbroek			5.000
Jongerenbeleid	150.864	82.682	78.019
incidentele subsidies	102.434	238.671	304.339
Dimence Regio West-Overijssel	71.200	71.200	
Stichting Trias Jeugdhulp			38.785
Kern de, Maatschappelijk Werk en Sociaal	69.492		39.492
GGD IJsselland	163.931	260.431	
GGD Regio IJssel-Vecht			100.986
Travers	255.082	251.626	268.659
Icare	62.524	126.448	95.639
Stichting MEE IJsselkanten			15.264
Stichting Vechterweerd	55.000		55.000
Stichting Mindfit	-15.072		71.200
Opvoedingsonderst/ontwikkeling	764.591	948.376	989.364
Travers	1.211.035	801.347	801.347
Peuterwerk	1.211.035	801.347	801.347
incidentele subsidies	15.500		-500
Doe het zelf garage Indische Buurt Travers	50.792	50.386	50.386
Wijkmanagement	66.292	50.386	49.886

Programma Inwonersondersteuning				
	incidentele subsidies	537.004	311.904	237.159
	WijZ	100.376	99.375	100.376
	de Kern, Maatschappelijk Werk	1.932.637	1.919.768	1.856.539
	Algemeen maatschappelijk werk	2.570.017	2.331.047	2.194.074
	Stichting MEE IJsselkanten	1.299.015	1.298.935	32.010
	Christofoor Zeeverkenners			1.222.200
	Zorgbelang Overijssel			19.687
	Cliëntenondersteuning	1.299.015	1.298.935	1.273.897
	Hospice Zwolle Stichting			9.000
	Diensten in en aan Huis	0	0	9.000
	Incidentele subsidies	1.640.102	1.958.923	150.829
	Trias Jeugdhulp	13.860		
	GGD IJselland	33.359		-27.883
	Stichting Travers	155.314		89.166
	Humanitas District Oost	59.010		54.330
	Deltion College	103.448		
	Bureau Jeugdzorg Overijssel			1.624.459
	Stichting MEE IJsselkanten	16.970		-5.675
	Stichting Dimence	10.928		157.168
	Vrouwenplatform Carree Ov	26.925		
	Big Thinking International	13.200		
	Jeugd- en opvoedhulp	2.073.116	1.958.923	2.042.394
	incidentele subsidies	233.055		9.500
	Icare		73.917	
	GGD IJselland	1.772.838	1.688.256	1.793.566
	Jeugdgezondheid maatwerk	2.005.893	1.762.173	1.803.066
	incidentele bestedingen	266.829		113.335
	Overig Maatschappelijke participatie	32.000	32.000	
	Deltion College			32.000
	Maatschappelijke participatie	298.829	32.000	145.335
	Felua-Groep	17.067		
	Travers	17.464		
	Werkvoorzieningschap Kamp	12.942		
	Inclusief Groep	41.879		
	WEZO GR	17.273.944	16.060.815	15.425.150
	Werkplaatsen buiten Zwolle	-498.046		
	Sociale werkvoorziening	16.865.250	16.060.815	15.425.150
	incidentele subsidies		1.172.097	881.530
	Volwasseneneducatie	0	1.172.097	881.530
	incidentele subsidies			

	Travers	57.234		
	De Bres, stichting	18.580	20.138	
	Stichting Focus	345.666	337.482	337.084
	Stichting Laagdrempelige Inloop Plek Zwo			29.830
	Gehandicaptenbeleid	421.480	357.620	366.914
	incidentele bestedingen	10.000		62.400
	Stichting De Stadkamer	72.000		
	Stichting Bibliotheek Zwolle	-8.100		
	Trajecten (WWB)	73.900	0	62.400
Programma Opvang en bescherming				
	Incidentele subsidies	1.908.404	43.179.874	-1.791.947
	Frion	341.235		-64.015
	Stichting Leger des Heils			3.009.478
	Stichting Philadelphia Zorg	361.674		296.131
	GGD IJsselland			372.562
	Zand het Zorgspectrum st	75.240		81.614
	Driezorg- Stichting voor Wonen,Zorg en W	1.081.097		1.070.246
	Stichting ICARE			29.456
	Bierens Van Boven advocaten			17.056
	Evangelisch Begeleidingsc	1.676.422		1.728.281
	IrisZorg Stichting	989.689		1.096.760
	Stichting Sprank	39.889		58.538
	Stichting LIMOR	899.194		977.008
	Carinova	27.681		4.297
	Stichting J.P. van der Bent	218.394		362.785
	Eleos	2.056.349		2.241.378
	Stichting RIBW Groep Overijssel	18.332.718		18.635.622
	Tactus Verslavingszorg	1.371.182		1.247.813
	Stichting Christelijke Zonnehuisgroep IJ	330.749		364.642
	GGD Gelre-IJssel	116.491		0
	Ontmoeting Stichting	60.508		-49.124
	Creating Balance B.V.	117.547		114.375
	Stichting Timon	68.139		70.594
	Dimence	51.005		-8.053
	GGD IJsselland	184.169		0
	WijZ	6.031		6.352
	Sticht.Zorgcombinatie "Noorderboog"	287.286		273.235
	Omega Groep B.V.	326.247		297.019
	Stichting IJsselheem	1.312.098		1.226.274
	GGz Centraal locatie Vondelhove	5.818.396		6.446.271
	Omega Groep B.V.	162.839		126.792
	PerspektieV B.V.			5.980
	Leger des Heils Welzijns- en Gezondheids	2.963.410		-70.312
	Stichting Verian	12.773		12.326
	Hanzeheerd Brinkhoven	115.901		-3.872
	WoonZorg Combinatie Overijssel B.V.	323.860		414.874
	Stichting Empower Zwolle			42.552
	AndersOm ThuisBegeleiding B.V.	12.600		-5.350

	De Maargies Hoeve	13.300		700
	Coöperatie Boer en Zorg	1.622.647		1.040.210
	Stichting GoedGeregeld	47.831		-16.747
	Stichting Humanitas voor Dienstverlening	31.547		-13.968
	Stichting 's Heeren Loo Zorggroep	205.462		486.329
	Trainingscentrum Overijssel			71.754
	Stichting Vitree			35.095
	Auti Start B.V.	117.864		349.467
	Woonzorgnet B.V.	1.296.176		1.325.152
	Collectief Saxenburgh Groep	212.492		56.499
	Bedrijfsbureau Woonzorg Unie Veluwe	642.997		636.805
	Zorg- en Therapie Centrum Wittelte B.V.	62.120		37.297
	Stichting Bewindvoering Baalderborg	247.538		221.898
	Stichting ZorgAccent	12.876		-7.397
	Stichting Zorggroep Oude en Nieuwe Land	126.540		79.469
	Stichting RST Zorgverleners	16.572		12.765
	ZORGCOÖPERATIE KLAVER4YOU U.A.			6.428
	Zorgstal Gerrits B.V.	77.637		4.086
	Beschermd Wonen	46.382.816	43.179.874	42.963.480
	Incidentele subsidies	496.000	502.914	412.973
	Stichting Kadera aanpak huiselijk geweld	3.146.501	3.243.182	3.277.682
	GGD Ijsselland	20.000	15.490	20.000
	de Kern, Maatschappelijk Werk	81.153	80.504	81.153
	Bureau Jeugdzorg Overijssel	1.958.334	1.958.757	1.958.334
	Huiselijk Geweld	5.701.988	5.800.847	5.750.142
	incidentele subsidies	3.198.650	2.514.358	786.614
	Overige maatsch.opv./verslavingszorg			
	Leger des Heils st.	2.365.313	2.168.159	2.546.967
	WRZV Sporthallen	33.978	34.263	33.978
	GGD Regio IJssel-Vecht	721.773	1.109.371	963.193
	Evangelisch Begeleidingscentrum	494.096	490.148	490.134
	RIBW Ijsselvecht	471.490	468.432	463.840
	IrisZorg Stichting	875.621	868.512	788.631
	LIMOR	833.244	812.227	537.201
	Tactus Verslavingszorg	1.755.306	1.701.878	1.685.790
	GGD Gelre Ijssel	331.050	328.196	
	Ontmoeting Stichting	78.786	79.562	353.413
	Creating Balance B.V.			1.696.624
	Stichting De Herberg		18.139	
	Stichting IrisZorg			11.827
	Maatschappelijke opvang /verslavingsbeleid	11.159.307	10.593.245	10.358.212
Programma Inkomen				
	Overig Armoedebestrijding	152.866	442.500	137.961
	Vrijwilligerscentrale st	20.000		16.650
	Noodfonds Zwolle& omgevin			10.000
	Stichting Jeugdsportfonds	75.000		129.500
	Mee Doen Stichting	45.000		80.000

	De Ruime Wind, stichting	9.360		8.970
	Stichting Weekje Weg	40.303		39.135
	Travers	20.686		
	GGD Regio Ijssel-Vecht	14.550		14.732
	Armoedebestrijding	377.765	442.500	436.948
De organisatie				
	Stichting Vliegramp Tripoli		3.000	3.000
	Stichting Nationaal Monument MH17			5.000
	Burgemeester en Wethouders	0	3.000	8.000
Programma Bestuur en dienstverlening				
	GGD regio	261.438		12.827
	Functionele commissies	261.438	0	12.827
	incidentele subsidies	16.945	14.400	25.250
	Onderst.bestuurlijk proces	16.945	14.400	25.250
	OPV-Handhaven kinderopvang	106.830		68.176
	OPV-Vergunning kinderopvang			79.991
	GGD IJsselland	73.590	171.000	15.871
	Kinderopvang	180.420	171.000	164.038
Totaal generaal		**131.968.583**	**127.457.621**	**126.627.554**

Productrekening na resultaatbestemming

Productrekening 2016 staat van baten en lasten

Pijler/programma/product	vastgestelde begr. 2016 baten	vastgestelde begr. 2016 lasten	begr. 2016 t/m raad 19/12 baten	begr. 2016 t/m raad 19/12 lasten	rekening 2016 baten	rekening 2016 lasten
Pijler Programma's						
Bijzondere doelgroepen	53	384	53	384	56	386
Bestuursdwang	33	18	33	18	27	12
Woningbouwprogrammering	44	226	268	608	288	618
Beleid stedelijke vernieuwing		33	104	136	104	137
Doelgroepenbeleid	58	117	89	148	93	148
Woningexpl. toegel. instellingen	815	815	815	815	815	815
Volkshuisvesting	**1.003**	**1.593**	**1.362**	**2.109**	**1.383**	**2.116**
Economisch beleid en progr.	62	246	249	367	245	362
Relatiebeheer/acquisitiebeleid		263	840	1.104	841	1.104
Marketing en promotie	79	418	103	467	63	462
Evenementen	20	518	80	518	80	517
Toeristisch beleid	128	477	129	537	138	544
Economische deelnemingen	601	188	951	188	4.706	189
Aansluiting onderwijs/arbeidsmarkt		38		38		22
Economie	**890**	**2.148**	**2.352**	**3.219**	**6.073**	**3.200**
Parkeerbeleid OW	3.117	588	5.922	593	5.922	593
Parkeren expl. EC	8.608	8.608	8.639	8.639	8.634	8.634
Mobiliteitsbeleid	155	618	1.076	1.296	1.004	1.189
Verkeers mngt. en mobiliteitbeh.	36	100	2.608	2.835	2.619	3.013
Infra en verkeersveiligheid	10	194	3.391	4.439	3.393	4.513
Bereikbaarheid en mobiliteit	**11.926**	**10.108**	**21.636**	**17.802**	**21.572**	**17.942**
Waterbeleid	41	247	41	307	41	268
Milieu bodem		261		261		244
Bodembeheer	1.200	1.908	1.239	2.004	658	1.406
Geluid, lucht ext.veiligheid		116	125	263	125	256
Milieuverg. toezicht en handhaving		912		912	50	909
Duurzaam stedelijk beheer	28	260	259	478	250	507
Groenbeleid	15	246	541	639	474	568
Groene leefomgeving en milieu	**1.284**	**3.950**	**2.205**	**4.864**	**1.598**	**4.158**
Visies, programma's en projecten	136	4.162	12.163	16.814	12.033	16.879
Ruimtelijke kaders		574	398	905	446	959
Monumentenzorg	60	423	156	470	108	422
Archeologie		191		191	1	225
Ruimte en cultuurhistorie	**196**	**5.350**	**12.717**	**18.380**	**12.588**	**18.485**
Onderwijshuisvestingsbeleid	24	14.130	24	20.949	1.321	21.494
Studentenbeleid		93		93		93
Brede School	668	735	668	735	625	739
Leerlingenvervoer		1.400		1.125	9	963
Beleid bewegingsonderwijs	22	1.726	22	1.953		1.943
RMC/leerplicht/voortijd school	976	1.190	991	1.205	972	1.187
Gem. onderwijs achterstandbel.	1.542	1.602	1.542	1.602	1.769	1.829

Onderwijs	**3.232**	**20.876**	**3.247**	**27.662**	**4.696**	**28.248**
APV openbare orde	150	367	150	367	85	364
Veiligheid		163		163		138
Dierenasiel		306		306		304
Integrale veiligheid	434	10.087	589	9.887	792	10.072
Gebruiksvergunning	26	257	26	257	14	257
Veiligheid	**610**	**11.180**	**765**	**10.980**	**891**	**11.135**
Groenbeheer	196	7.822	253	7.862	298	7.874
Paarsbeheer	293	2.719	322	2.744	250	2.657
Blauwbeheer	192	887	242	921	261	926
Wegen	652	7.595	652	7.749	1.372	8.377
Straatmeubilair		2.568		2.567	85	2.580
Kunstwerken	37	1.320	37	2.013	51	2.071
Riolering	7.187	6.143	7.187	6.143	6.862	5.818
Wijkbeheer	54	1.249	115	1.281	193	1.336
Afval	17.132	14.123	18.430	14.130	17.815	13.515
Toezicht openbare ruimte		147		147		148
Reclame	400	56	400	56	392	85
APV openbare ruimte	40	83	40	83	40	83
Markten	348	292	348	288	310	248
Havens	446	460	446	457	448	455
Integraal beheere openbare ruimte	**26.977**	**45.464**	**28.472**	**46.441**	**28.377**	**46.173**
Bibliotheken		3.876		3.876		3.877
Podiumkunsten		6.966	430	7.451	390	7.381
Festivals	10	11	10	8	10	7
Cultuureducatie	43	1.635	43	1.635	63	1.655
Amateurkunst		406		396		366
Musea		1.815	44	1.859	24	1.836
Lokale geschiedenis		1.450		1.450		1.450
Beeldende Kunst		339	39	332	39	336
Beiaardier		32		32		34
Cultuur	**53**	**16.530**	**566**	**17.039**	**526**	**16.942**
Breedtesport		1.594		1.935		1.932
Sportaccommodaties	2.061	7.405	2.077	7.415	2.060	7.426
Sport	**2.061**	**8.999**	**2.077**	**9.350**	**2.060**	**9.358**
Totaal Programma's	**48.232**	**126.198**	**75.399**	**157.846**	**79.764**	**157.757**
Pijler Pilot Sociaal domein						
Vrijwilligersbeleid		1.451		1.261		1.237
Beleid accommodaties	9	865	9	865	61	914
Sociaal cultureel werk		2.814	50	2.863	50	2.872
Wijkorganisaties		131		131		119
Welzijnsbeleid	32	128	341	437	318	399
Zelforganisaties minderheden		292	340	632	389	400
Ouderenbeleid		1.018		1.018	8	1.027
Beleid meervoud. problematiek		192	44	237	66	230
Jeugdgezondheid uniform		2.164		2.164		2.144
Jongerenbeleid		112		112		107
Opvoedingsonderst/-ontwikkeling		1.295		1.231		1.217
Peuterwerk		1.261		861		934

Wijkmanagement		1.336	31	1.291	12	1.232
Leefbaarheid en wijkveiligheid	23	118	23	118		89
Samenleving	**64**	**13.177**	**838**	**13.221**	**904**	**12.921**
Algemeen maatschappelijk werk		2.136		2.136		2.074
AWBZ-jeugdzorg		4.294		8.785		8.785
Cliëntenondersteuning		2.534		2.469		2.430
Dagbesteding		4.219		3.574		3.243
Diensten in en aan Huis		19.140		18.062	204	19.065
Eigen bijdrage WMO/JZ	6.822		5.900		5.853	
Externe advisering		352	80	198	80	201
Gehandicapten parkeerkaarten	25	39	25	39	32	39
Individuele voorz.PGB Jeugd		5.080		2.512		2.487
Jeugd- en opvoedhulp		15.488		13.943	69	14.012
Jeugdgezondheid maatwerk		1.790		1.790		1.834
Kortdurend verblijf		394		50		51
Maatschappelijke participatie	680	6.455	1.111	6.071	1.178	6.129
Rolstoelen	20	877	55	807	53	913
Sociale werkvoorziening		15.981		16.213	1.008	17.320
Vervoersvoorzieningen	30	4.275	30	4.466	41	4.340
Volwasseneneducatie	1.126	1.126	1.171	1.172	1.165	1.170
Woonvoorzieningen	1	2.103	19	2.103	19	2.059
Zvw-jeugdzorg GGZ		6.066	640	8.022	555	7.936
Ouderbijdrage Jeugd					14	
Gehandicaptenbeleid		375		375		384
Trajecten		378	889	1.207	891	1.209
Inwonersondersteuning	**8.704**	**93.102**	**9.920**	**93.994**	**11.162**	**95.681**
Beschermd wonen		61.688	586	61.330	631	61.582
Huiselijk geweld	1.400	5.746	1.400	5.888	1.401	5.860
Maatschappelijke opvang/verslavingsbeleid		11.303	24	10.893	24	10.703
Opvang en bescherming	**1.400**	**78.737**	**2.010**	**78.111**	**2.056**	**78.145**
Kwijtschelding		180		180		458
Algemene bijstand	42.121	45.853	42.940	49.878	43.951	50.232
BBZ/BOB	724	596	724	598	1.028	924
IOAW/IOAZ	2.478	2.546	2.921	2.990	2.960	3.028
Armoedebestrijding	437	5.800	366	6.440	163	6.211
Schuldhulpverlening/kredietverlening	591	2.011	591	2.011	496	1.987
Maatwerkvoorzieningen Wtcg		1.412		800		752
Wet Inkomensvoorz.Kunstenaars			4		4	
Inkomen	**46.351**	**58.398**	**47.546**	**62.897**	**48.602**	**63.592**
Totaal Pilot Sociaal domein	**56.519**	**243.414**	**60.314**	**248.223**	**62.724**	**250.339**
Pijler De Organisatie						
Raad		1.078		1.078	1	989
Rekenkamer		32		32		25
Raadsgriffie		576		580	63	645
Raad en raadsgriffie	**-**	**1.686**	**-**	**1.690**	**64**	**1.659**
Burgemeester en wethouders	99	2.085	99	2.089	623	2.474
Functionele commissies		458		458	3	422
Beeldvorming en samenwerking		265		265	4	258
Beleidscyclus			23	23	23	22
Onderst.bestuurlijk proces	1.040	1.057	1.054	1.147	1.046	1.039

Organisatie-ontwikkeling			28	28	28	28
Werken voor derden					59	20
Kabinetszaken		131		131		131
Reisdocumenten	1.327	1.039	1.327	1.039	1.481	1.067
Rijbewijzen/eigen verklaringen	448	235	448	235	450	236
Naturalisatie	99	104	99	104	77	85
Verklaringen	181	136	181	136	186	142
Burgerlijke stand	243	1.170	243	1.170	199	1.228
Verkiezingen		189		404		404
Begravingen	932	1.210	945	1.222	1.181	1.459
Info-centrum gemeente		65		65		65
Overige publ. dienstverlening	112	115	112	115	108	115
Bouw	2.786	2.204	2.808	2.370	3.606	2.684
Geo-informatie		433		433		469
Kinderopvang	8	218	8	218	13	211
Bestuur en dienstverlening	**7.275**	**11.114**	**7.375**	**11.652**	**9.087**	**12.559**
Stat.bezit NNIEGG	2.812	4.715	2.035	4.005	2.208	4.091
Voorbereidingsprojecten	40.506	40.730	40.506	40.702	8	-13.705
Herstructureringsprojecten					1.487	1.487
Woningbouwprojecten			1.777	877	13.694	12.794
Werkgelegenheidsprojecten			300	300	3.739	3.739
Particuliere grondexploitaties					2	2
Af te sluiten projecten					17.073	15.954
Verhuurde grond eindbeheer	275	275	457	457	455	455
Erfpacht	369	369	866	866	863	863
Opstalrecht			30	30	45	45
Exploitatie gronden	**43.962**	**46.089**	**45.971**	**47.237**	**39.574**	**25.725**
Verhuurde panden eindbeheer	14.422	12.510	23.868	14.706	23.497	14.336
Vastgoedmanagement	**14.422**	**12.510**	**23.868**	**14.706**	**23.497**	**14.336**
Management		4.165		4.218	174	4.465
Secretariaat		1.485		1.427	16	1.447
Overige functies	1.631	12.791	1.668	13.457	1.023	12.917
Huisvesting	1.179	7.720	1.179	7.627	1.054	6.690
ICT	719	5.256	719	5.468	353	5.381
Wagenpark		253		253	11	236
Overige bedrijfsvoeringskosten	244	5.336	390	5.875	801	5.440
Opbrengst via gestalde capaciteit		-7.063		-7.063		-6.492
ONS	8.626	12.649	9.631	13.653	9.373	13.260
Saldi Kostenplaatsen	130	-150	466	1.926	528	2.894
Bedrijfsvoering	**12.529**	**42.442**	**14.053**	**46.841**	**13.333**	**46.238**
Uitkering gemeentefonds	261.050		263.740		264.678	
Reserve verrekeningen	2.713	2.602	11.864	18.618	12.069	33.853
Uitvoering wet W.O.Z.		1.195		1.195	1	1.152
Bel.OZB,precario,toeristenbel.	35.530	138	36.128	136	36.716	135
Invordering		153		153		450
Overige dekkingsmiddelen					32	165
Deelnemingen algemeen	150	13	150	13	152	13
Overige financiering	9.718	2	10.788	2	10.920	1
Renteverrekening reserves		678		405		405
Stelposten	17	3.420	17	565		
Onvoorziene uitgaven(inc/str)		463		385		
Geldlening vm Zandhove-Sophia	71	71	71	71	71	71
Financiering en alg. dekkingsmiddelen	**309.249**	**8.735**	**322.758**	**21.543**	**324.639**	**36.245**

Totaal pijler De Organisatie	**387.437**	**122.576**	**414.025**	**143.669**	**410.194**	**136.762**
Staat van baten en lasten	**492.188**	**492.188**	**549.738**	**549.738**	**552.682**	**544.858**
Baten rekening 2016	**552.682**	**-**		**-**		
Lasten rekening 2016	**544.858**					
Voordelig verschil	**7.824**					

Accountantsverslag 2016

Accountantsverslag 2016 voor Gemeente Zwolle

Concept

8 mei 2017

CONCEPT

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., Burgemeester Roelenweg 13G, 8021 EV Zwolle, Postbus 513, 8000 AM Zwolle
T: 088 792 00 38, F: 088 792 94 61, www.pwc.nl

'PwC' is het merk waaronder PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. (KvK 34180285), PricewaterhouseCoopers Belastingadviseurs N.V. (KvK 34180284), PricewaterhouseCoopers Advisory N.V. (KvK 34180287), PricewaterhouseCoopers Compliance Services B.V. (KvK 51414406), PricewaterhouseCoopers Pensions, Actuarial & Insurance Services B.V. (KvK 54226368), PricewaterhouseCoopers B.V. (KvK 34180289) en andere vennootschappen handelen en diensten verlenen. Op deze diensten zijn algemene voorwaarden van toepassing, waarin onder meer aansprakelijkheidsvoorwaarden zijn opgenomen. Op leveringen aan deze vennootschappen zijn algemene inkoopvoorwaarden van toepassing. Op www.pwc.nl treft u meer informatie over deze vennootschappen, waaronder deze algemene (inkoop)voorwaarden die ook zijn gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel te Amsterdam.

Aan de gemeenteraad van gemeente Zwolle
t.a.v. de heer A. ten Have, griffier
Postbus 10007
8000 GA ZWOLLE

8 mei 2017

Referentie: [e-Geleide reference]

Accountantsverslag met betrekking tot de controle van de jaarrekening 2016

Geachte leden van de raad,

Met genoegen presenteren wij u ons accountantsverslag met betrekking tot de controle van de jaarrekening 2016 van gemeente Zwolle. Onze controle is uitgevoerd conform onze opdrachtbevestiging van 1 februari 2016. Dit verslag gaat in op de belangrijkste bevindingen uit de controle van de jaarrekening van gemeente Zwolle. Naast onze kernboodschappen hebben wij voor een aantal belangrijke thema's (uitkomsten van onze controle, grondexploitaties en decentralisaties) een dashboard opgenomen, zodat u onze waarnemingen hier in één oogopslag kunt zien.

De controle van de decentralisaties zal in de komende periode nog worden uitgevoerd. Dit is hierbij ook bepalend voor het oordeel bij de jaarrekening en uiteindelijk het moment dat wij onze verklaring kunnen afgeven.

Dit verslag is besproken met de portefeuillehouder financiën, de financieel directeur en een afvaardiging van de organisatie.

Graag willen we de inhoud van dit verslag bespreken tijdens de vergadering van het afstemmingscomité op 30 mei 2017 en op 19 juni 2017 in de toelichting aan de raad. Mocht u in de tussentijd vragen hebben dan kunt u uiteraard contact met ons opnemen.

Wij willen graag van deze gelegenheid gebruikmaken om u en uw medewerkers te bedanken voor de medewerking die we ervaren hebben tijdens onze werkzaamheden.

Met vriendelijke groet,
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

F.E. van Kommer RA
Partner

CONCEPT

Managementsamenvatting

1. Onze kernboodschappen

1.1. Ons oordeel over uw jaarrekening 2016 in één oogopslag

1.2. Uitkomsten controle decentralisaties in één oogopslag

1.3. Uitkomsten controle grondexploitaties in één oogopslag

2. Een nadere toelichting op onze bevindingen

2.1. Afwaardering parkeergarage Dijkstraat niet noodzakelijk op basis van het BBV

2.2. Vordering ONS op gemeente Zwolle niet geëlimineerd

2.3. APPA-voorziening te laag verantwoord

2.4. Investeringen 2016 niet volledig als schuld opgenomen

3. Het sociaal domein kent ook in 2016 onzekerheden

4. Een bijzonder jaar voor grondexploitaties

4.1. Veel aandacht voor uw grondexploitaties in 2016

4.2. De effecten van de BBV-wijzigingen op de waardering van de GREXEN zijn aanzienlijk

4.2.1. Voor de projecten Hessenpoort en Oude Mars wordt een looptijd langer dan 10 jaar gehanteerd

4.3. Niet in exploitatie genomen gronden als gevolg van wijziging verslaggevingsregels verantwoord onder materiële vaste activa

4.4. Waardering is onder meer afhankelijk van schattingen

5. De financiële positie van uw gemeente nader bekeken

5.1. Eigen vermogen is in 2016 aanzienlijk toegenomen

5.2. Ontwikkeling leningenportefeuille laat afnemende financieringsbehoefte zien

6. Uw jaarrekening 2016 nader bekeken

6.1. De informatiewaarde van uw jaarstukken is goed/voldoende/verbeterd

6.2. Uw jaarrekening is conform het Besluit Begroting en Verantwoording opgesteld

6.3. Uit uw jaarrekening blijken tekorten in het sociaal domein

6.4. Beoordeling van de kwaliteit van door het college gemaakte schattingen bij het opstellen van de jaarrekening

6.5. Project spoorzone is volop in uitvoering

7. Onze visie op uw interne beheersing

7.1. De belangrijkste onderwerpen van uw interne beheersing

7.2. In 2017 heeft een datamigratie plaatsgevonden voor Beaufort en YouForce

7.3. De jaarrekeningcontrole is goed verlopen

7.4. Geen aanwijzingen voor fraude

7.5. Wij zijn onafhankelijk

8. Naleving van de relevante wet- en regelgeving

8.1. Inventarisatie van VPB activiteiten afgerond

8.2. U voldoet aan de Wet Normering Topinkomens (WNT)

8.3. U heeft voldaan aan de (gewijzigde) aanbestedingsrichtlijnen (openstaand)

9. Controlerende rol van de raad/auditcommissie

9.1. Neem maatregelen voor een eerdere definitieve afronding van de jaarrekening

9.2. Versterking rol afstemmingscomité

CONCEPT

1. Onze kernboodschappen

1. De aard van onze controleverklaring is op dit moment nog niet duidelijk. Dit hangt af van de uitkomsten van de controle van het sociaal domein. Op dit moment bestaat hier onduidelijkheid over. Dit aangezien nog een controle moet worden uitgevoerd op de bestedingen van de decentralisaties. Op basis van de huidige inzichten zal in elk geval de gehele last (ruim € 20 mln.) voor de persoonsgebonden budgetten een onzekerheid betreffen in het kader van getrouwheid en rechtmatigheid. Dit aangezien door de SVB onvoldoende controles zijn uitgevoerd op met name de prestatielevering en gemeente Zwolle er voor heeft gekozen om hier geen vervangende controlewerkzaamheden op uit te voeren.

2. De verantwoording van de decentralisaties kent in 2016 ook weer onzekerheden. De controle van de decentralisaties kan op dit moment op onderdelen nog niet worden uitgevoerd, aangezien nog niet alle informatie van derde partijen beschikbaar is. Deze controle zal in de komende maanden worden uitgevoerd. Wij zullen naar verwachting de controle afronden in juni.

3. De grondexploitaties vormen een redelijk aandeel (10%) van uw balanstotaal. Het jaar 2016 is voor de financiële verwerking van de grondexploitaties een belangrijk jaar. Dit door wijzigingen in regelgeving voor grondexploitaties (BBV). Wij merken het volgende op:

    - Het effect van de rentewijziging op het toekomstige resultaat van de grondexploitaties is circa € 19 miljoen positief. Overige BBV-wijzigingen hebben beperkt impact voor de gemeente Zwolle. In de jaarrekening is een adequate toelichting opgenomen.
    - De niet in exploitatie genomen gronden zijn in de beginbalans 2016 tegen de boekwaarde overgeboekt naar de materiële vaste activa. Dit is als stelselwijziging verwerkt in de jaarrekening.
    - Voor Oude Mars en Hessenpoort wordt een periode langer dan 10 jaar gehanteerd. Door de Raad is dit geautoriseerd. Beide projecten blijven winstgevend bij waardering op basis van de 10-jaarstermijn. Derhalve kunnen wij met de waardering in de jaarrekening 2016 instemmen. Wel adviseren wij het college om in 2017 de aanwezige maatregelen ten aanzien van de opbrengsten na 10 jaar inzichtelijk te maken en dit expliciet door de gemeenteraad te laten vaststellen.
    - Het verwachte resultaat van de grondexploitaties is fors verbeterd (ruim € 50 miljoen) door gunstiger marktomstandigheden en door de BBV wijzigingen. Dit heeft onder meer tot gevolg gehad dat de voorziening voor verliesgevende projecten is afgenomen van € 14,8 miljoen naar € 0,9 miljoen. Daarnaast is het verwachte resultaat op de winstgevende grondexploitaties verder gestegen (met name Hessenpoort).

4. Het eigen vermogen van Zwolle is in 2016 ruim € 25 miljoen toegenomen (inclusief rekeningresultaat 2016). Dit door o.a. de vrijval van voorzieningen op grondexploitaties en het resultaat over 2016. De solvabiliteit is met 26% hiermee van voldoende niveau. In de komende jaren zal het eigen vermogen van Zwolle naar verwachting licht dalen. Dit door de inzet van middelen voor het realiseren van investeringen in de stad. Uit een benchmark blijkt dat het eigen vermogen per inwoner voor Zwolle lager ligt dan bij benchmarkgemeenten. De leningenportefeuille van de gemeente Zwolle is daarbij lager dan de benchmark.

5. De informatiewaarde van het jaarverslag kan verder toenemen. Dit door het maken van keuzes in de te hanteren indicatoren (nu heel veel opgenomen per programma), het verbeteren van de informatie in de paragrafen en het verder aanbrengen van een koppeling tussen de beleidsmatige realisatie en de financiële realisatie. In de afgelopen jaren is gewerkt aan het vergroten van de leesbaarheid. Hierdoor zijn veel stukken minder technisch van aard. Dit is positief. De concreetheid van bepaalde onderdelen kan hierbij verder worden vergroot.

6. De interne beheersing van gemeente Zwolle in de processen blijft van goed niveau. Er wordt continu gekeken naar het doorvoeren van verbeteringen in processen of bij de uitvoering van interne controles. Dit is positief. Door het uitvoeren van interne controles op de jaarrekening 2016 wordt hiermee een goede oplevering van het jaarrekeningdossier gewaarborgd. Hierdoor is het proces van de jaarrekeningcontrole tot op heden soepel verlopen. Wel zien wij enkele aandachtspunten (o.a. beheersing IT, aanscherpen jaarrekeningproces op enkele onderdelen).

CONCEPT

7. Gemeente Zwolle heeft zich actief voorbereid op de implementatie van de vennootschapsbelastingplicht. Op basis van verrichte analyses is gebleken dat over de grondexploitatie –en parkeeractiviteiten belasting moet worden betaald. In totaal is hiertoe een schuld opgenomen van € 0,15 miljoen Wel moet nog definitief afstemming plaatsvinden met de belastingdienst.

8. Door de gemeente Zwolle is de WNT-verantwoording juist en volledig opgenomen in de jaarrekening. Per 1 januari 2016 heeft de gemeente een nieuwe gemeentesecretaris die als topfunctionaris is opgenomen in de WNT-verantwoording.

CONCEPT

1.1. Ons oordeel over uw jaarrekening 2016 in één oogopslag

Oordeel controleverklaring

De bevindingen blijven voorlopige onder de door u gestelde goedkeuringstoleranties.
o/s aard van de controleverklaring

Oordeel getrouwheid	O/s openstaand
Oordeel rechtmatigheid	O/s openstaand

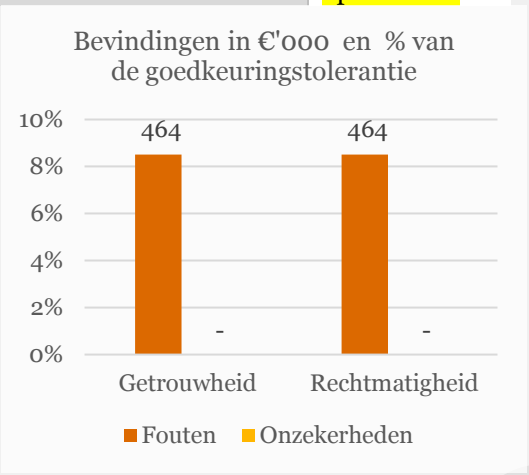

Single Information Single audit (SiSa)

€57,9 miljoen

Is het bedrag aan bestedingen specifieke uitkeringen (subsidies) wat u dit jaar via de bijlage SiSa bij de jaarrekening verantwoord aan ministeries en provincies.

Aantal specifieke uitkeringen	Bevindingen
8	Geen

Informatiewaarde jaarverslag (zie ook hoofdstuk 6.1. voor nadere context).

Koppeling jaarverslag met doelstellingen coaliatieakkoord

onvoldoende — voldoende — goed

Koppeling beleidsmatige en financiële realisatie

onvoldoende — voldoende — goed

Paragrafen

onvoldoende — voldoende — goed

Leesbaarheid

onvoldoende — voldoende — goed

Wet Normering Topinkomens (WNT)

U heeft **3** topfunctionarissen verantwoord in de jaarrekening

2 topfunctionarissen waren heel 2016 bij u **in loondienst.** De derde betreft een voormalig topfunctionaris (voormalig gemeentesecretaris) waaraan in 2016 nog een betaling heeft plaatsgevonden.

U heeft in 2016 **0** ontslagvergoedingen boven de WNT-grens uitgekeerd

Uit ons controle van de bijlage WNT blijken geen bevindingen

Ontwikkeling financiële positie

Dit betreft de begrote vermogensontwikkeling 2017 – 2020 uit uw meerjarenbegroting, in vergelijking tot het gemiddelde van de grootteklasse.

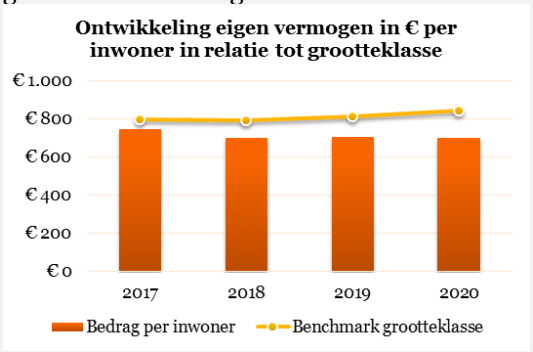

1.2. Uitkomsten controle decentralisaties in één oogopslag

o/s wordt toegevoegd als controle decentralisaties is afgerond

CONCEPT

1.3. Uitkomsten controle grondexploitaties in één oogopslag

Ontwikkeling boekwaarde

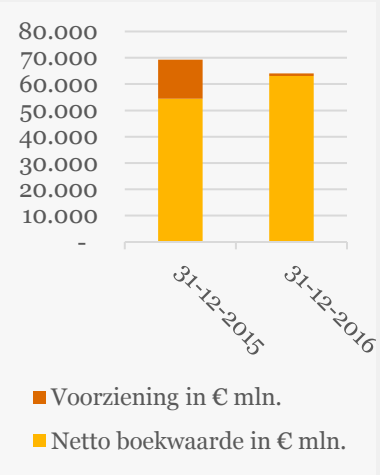

Ontwikkeling portefeuille en risicoprofiel

	2015	2016
Aantal projecten in exploitatie	31	31
Prognose resultaat in € mln.	33	82
Totaal-bedrag risico's in € mln.	22	11

Schattingen grondexploitaties

Parameter	Oordeel PwC		
Gehanteerde rekenrente*	voorzichtig	evenwichtig	optimistisch
Kostenstijging	voorzichtig	evenwichtig	optimistisch
Opbrengstenstijging	voorzichtig	evenwichtig	optimistisch
Gehanteerde programmering	voorzichtig	evenwichtig	optimistisch

○ = oordeel PwC 2016
● = oordeel PwC 2015

* wijziging rekenrente wordt veroorzaakt door wijzigingen BBV

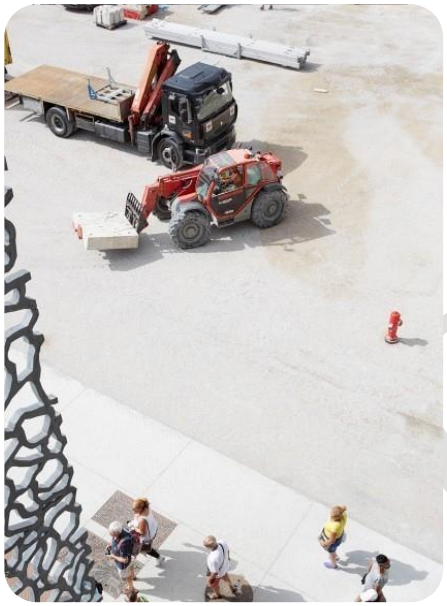

Effecten BBV Wijzigingen

€19 mln. Is het effect van de **rentewijziging** van 3,5% naar 2,1%.

€0 mln. Is het effect van de wijziging van de **disconteringsvoet** van 2% naar 2%.

€0 mln. Is het effect van de invoering van de **10-jaarstermijn** voor grondexploitaties

Bijzondere projecten

Er is een aantal projecten waarvan wij het belangrijk vinden deze individueel aan u toe te lichten. Dit betreft de volgende projecten:

Projectnaam	Reden toelichting		
	Effecten BBV wijzigingen	Project-inhoudelijke wijzigingen	Bevinding vanuit de controle
Stadshagen		●	
Hessenpoort	●		
Oude Mars	●		

Deze projecten hebben wij nader toegelicht in hoofdstuk 4.

2. *Een nadere toelichting op onze bevindingen*

Onderstaand hebben wij een overzicht opgenomen van onze voorlopige bevindingen in uw jaarrekening 2016. In de tabel is aangegeven waar een nadere toelichting op de betreffende bevinding is opgenomen.

Bevindingen getrouwheid

(bedragen x €1.000)

Bevinding	*Fout*	*Onzeker*	*Referentie*
Voorziening APPA te laag	-/- 464		§ 2.3.
Totaal effect op resultaat	-/- 464		

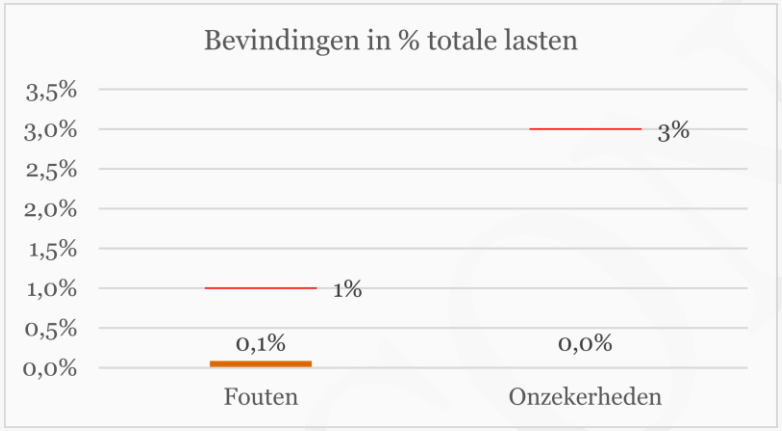

Bevindingen rechtmatigheid

(bedragen x €1.000)

Bevinding	*Fout*	*Onzeker*	*Referentie*
Ongesaldeerde getrouwheidsfouten	464		§ 2.3
Naleving Europese aanbestedingsrichtlijnen nog openstaand	O/s		
Totaal	464		

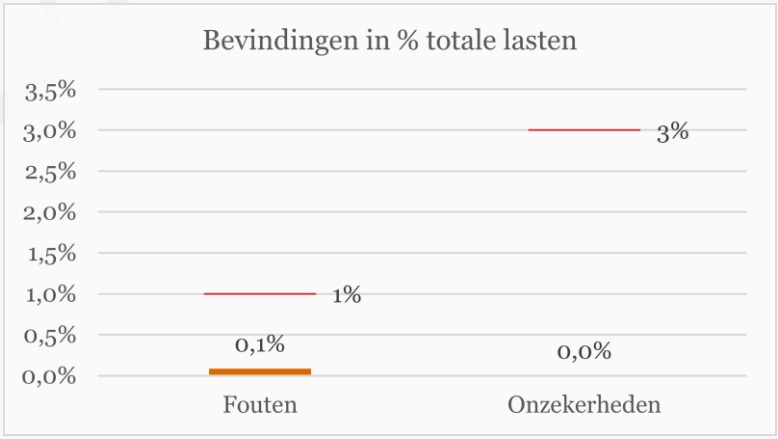

concept

2.1. Afwaardering parkeergarage Dijkstraat niet noodzakelijk op basis van het BBV

De bestemming van de parkeergarage Dijkstraat is gewijzigd. Oorspronkelijk zou dit een parkeergarage met 2 verdiepingen worden. Inmiddels is ervoor gekozen om op 1 verdieping appartementen te realiseren en op de andere verdieping parkeerplaatsen voor een bepaalde doelgroep (niet openbaar parkeren). Door de Raad is hiertoe een besluit genomen.

De parkeergarage Dijkstraat heeft met dit besluit een meer publiek (in plaats van commercieel karakter) gekregen. Dit is op basis van het BBV van belang voor de waardering van vastgoed in de jaarrekening. Bij vastgoed met een commercieel karakter zou jaarlijks moeten worden beoordeeld in hoeverre een afwaardering noodzakelijk is op basis van een lagere marktwaarde. Voor de parkeergarage Dijkstraat zou dit leiden tot een afwaardering van circa € 0,4 mln.

Indien vastgoed een publiek doel kent kan de investering regulier worden afgeschreven en is het niet noodzakelijk om afwaardering bij lagere marktwaarde door te voeren. Op basis van het besluit van de raad lijkt de parkeergarage een publiek doel te krijgen. Hierdoor is het niet noodzakelijk om een afwaardering door te voeren. De verandering van het doel is hierbij impliciet in de besluitvorming begrepen. Wij adviseren om dit in elk geval door het college expliciet te laten bekrachtigen middels een collegebesluit. Daarbij heeft het de voorkeur om dit ook expliciet te laten besluiten door de Raad (bijvoorbeeld als besluitpunt bij de vaststelling van de jaarrekening).

2.2. Vordering ONS op gemeente Zwolle niet geëlimineerd

De kosten die door ONS (samenwerkingsverband) gemaakt zijn worden na afloop van het jaar verrekend met de deelnemende partijen, zijnde gemeente Kampen, gemeente Zwolle en provincie Overijssel. Per ultimo 2016 heeft ONS een vordering op de gemeente Zwolle van € 0,5 miljoen. Omdat het ONS onderdeel is van de gemeente Zwolle en derhalve ook in de jaarrekening van de gemeente Zwolle verantwoord wordt, zou een vordering en een schuld van ONS op de gemeente Zwolle geëlimineerd moeten worden. De schuld is echter niet opgenomen in 2016, maar in 2017.

Aangezien de schuld geen resultaatseffect zou hebben (maar als IT-investering zou worden verwerkt), hebben wij dit niet als resultaatscorrectie meegenomen. Wel hebben wij het college geadviseerd jaarlijks een controle op deze verwerking uit te voeren.

2.3. APPA-voorziening te laag verantwoord

De gemeente Zwolle heeft in de jaarrekening een voorziening verantwoord voor de pensioenen van (oud-)wethouders, de zogenoemde Algemene Pensioenvoorziening Politieke Ambtsdragers (APPA-voorziening). De hoogte van deze voorziening wordt door een externa partij berekend. Deze berekening hebben wij intern laten toetsen door specialisten. De conclusie hiervan is dat de APPA-voorziening € 0,5 miljoen te laag verantwoord is. Dit wordt met name veroorzaakt door het hogere rentepercentage dat door de externe partij gehanteerd is.

2.4. Investeringen 2016 niet volledig als schuld opgenomen

De gemeente Zwolle heeft in 2017 facturen ontvangen die betrekking hebben op investeringen 2016. Deze zijn niet in 2016 verantwoord en derhalve ook niet als schuld opgenomen. Het totaalbedrag hiervan betreft € 1,6 miljoen. Dit betreft geen resultaatscorrectie, aangezien de investeringen onder materiële vaste activa op de balans hadden moeten worden verantwoord. Deze verwerkingswijze is conform voorgaand jaar. Aangezien deze bevinding geen resultaatscorrectie betreft en het beeld van de jaarrekening hierdoor niet wijzigt, hebben we deze niet meegenomen in onze foutenevaluatie (conform voorgaande jaren). Wel adviseren we u om de verwerkingswijze hiervan aan te passen, zodat investeringen ook in het juiste jaar worden verwerkt.

CONCEPT

3. Het sociaal domein kent ook in 2016 onzekerheden

o/s wordt aangevuld als de controle sociaal domein is afgerond

CONCEPT

4. Een bijzonder jaar voor grondexploitaties

4.1. Veel aandacht voor uw grondexploitaties in 2016

De boekwaarde van uw grondexploitaties vormt per 31 december 2016 een redelijk aandeel (10%) van uw balanstotaal. In de volgende tabel is de ontwikkeling van de boekwaarde van uw grondexploitaties weergegeven.

Tabel 1 Ontwikkeling in exploitatie genomen gronden

	Stand 31 december 2015	Stand 31 december 2016
Bruto Boekwaarde	€ 69.321	€ 64.058
Voorziening	€ 14.811 -/-	€ 943 -/-
Netto boekwaarde	**€ 54.510**	**€ 63.115**

In het jaar 2016 hebben uw grondexploitaties veel aandacht gekregen. De verkopen op de woningmarkt kennen hierbij een nadrukkelijk herstel. De verkoop van bedrijfsterreinen blijft daarbij nog wat achter.

Met name de wijzigingen in het BBV ten aanzien van de verwerking van grondexploitaties hebben daarbij veel aandacht gevraagd van de organisatie. In de jaarrekening 2016 zijn diverse veranderingen doorgevoerd in de presentatie en waardering (inclusief aanpassingen in de beginbalans per 1 januari 2016). Hierdoor is de post voorraden ook aanzienlijk afgenomen. De stand per 31 december 2016 bestaat daarbij uit de grondexploitaties. De niet in exploitatie genomen gronden zijn per 1 januari 2016 overgebracht naar de materiële vaste activa. Voor een nadere toelichting hierop zie hoofdstuk 4.2. en 4.3. Deze wijzigingen hebben ook gevolgen voor de verwerking in de meerjarenbegroting (bijv. minder renteopbrengsten). Wij hebben het college hier ook op gewezen.

Het totaal verwachte positieve resultaat op uw grondexploitaties is toegenomen van € 33 miljoen naar € 82 miljoen. Belangrijke oorzaken van deze stijging zijn:

- Het verwachte resultaat voor het project Hessenpoort is toegenomen met € 34,8 miljoen. Hiervan heeft € 9,1 miljoen betrekking op de aanpassing van de kosten- en opbrengstenstijging. De rentelast is afgenomen met € 4,7 miljoen. De bijdrage stadsuitleg is uit de grondexploitatie gehaald (dit conform het BBV) wat een positief effect heeft van € 3,4 miljoen. Het restant wordt met name veroorzaakt door aanpassing van de fasering en het naar voren halen van opbrengsten.

- Voor het project Oude Mars is het verwachte resultaat gestegen met € 3,5 miljoen, met name door aanpassing van de rente (€ 3,0 miljoen).

- Het resultaat van Stadshagen is fors verbeterd (€ 8,3 miljoen). Zie hiervoor de volgende paragraaf.

Onderstaand hebben wij een aantal belangrijke specifieke ontwikkelingen in uw grondexploitaties nader toegelicht. Dit als gevolg van inhoudelijke ontwikkelingen, een belangrijke impact van de wijzigingen in het BBV of door bevindingen uit onze controle.

De resultaatsprognose van project Stadshagen is aanzienlijk verbeterd

Per 31 december 2015 was voor het project Stadshagen een voorziening gevormd van € 7,6 miljoen. Per ultimo 2016 is deze voorziening nihil. De verbetering van het resultaat komt enerzijds door lagere verwachte kosten voor bouw- en woonrijp maken ad € 2,8 miljoen. Dit komt doordat minder werkzaamheden noodzakelijk zijn, er voordelige inschrijvingen zijn geweest en het aantal stelposten is verlaagd. Anderzijds trekt de woningmarkt aan waardoor verkopen eerder gerealiseerd kunnen worden en tevens kavels tegen hogere grondprijzen worden verkocht. Het effect hiervan is ongeveer € 4,0 miljoen positief. De verlaging van de rekenrente zorgt voor een positief effect van € 1,9 miljoen. Met een positieve resultaatsverwachting op het project is de voorziening komen te vervallen. Wij hebben kritisch gekeken naar de uitgangspunten en kunnen instemmen met de huidige waardering in de jaarrekening 2016.

CONCEPT

Voorziening 'sprong in de grondprijzen' is niet meer opgenomen

Afgelopen jaren werd door de gemeente Zwolle in de jaarrekening een voorziening 'sprong in de grondprijzen' opgenomen van € 5,0 miljoen. Deze voorziening diende ter afdekking van de financiële risico's van het niet realiseren van stijgingen in de grondprijzen (met name voor het project Stadshagen). Deze voorziening is nu specifiek toegerekend aan de verschillende grondexploitaties en daardoor niet meer afzonderlijk in de jaarrekening opgenomen. Wij kunnen hiermee instemmen.

4.2. De effecten van de BBV-wijzigingen op de waardering van de GREXEN zijn aanzienlijk

In het kader van de vernieuwing BBV zijn per 1 januari 2016 een aantal wijzigingen in het BBV doorgevoerd met betrekking tot voornamelijk de waardering van de grondexploitatie. Een van de redenen tot aanpassing was ook de invoering van de vennootschapsbelastingplicht per 1 januari 2016.
In de volgende tabel hebben wij de voornaamste wijzigingen samengevat en het effect op de waardering van de grondexploitaties per 1-1-2016 aangegeven.

Wijziging	Effecten op waardering en/of presentatie
Wijziging in uitgangspunten voor rekenrente en disconteringsvoet	De gehanteerde rekenrente is vanaf 1 januari 2016 verlaagd tot 2,1% (2015 3,5%). Deze rekenrente is hierbij gebaseerd op het werkelijke rentepercentage van de leningen-portefeuille vermenigvuldigd met de verhouding vreemd vermogen/totaal vermogen. Daarnaast is in de grondexploitatie-berekeningen gerekend met een disconteringsvoet van 2% om de contante waarde te berekenen. Dit percentage is voor 2016 voorgeschreven voor alle gemeenten. In 2015 werd dit percentage reeds gehanteerd door de gemeente Zwolle. Hiermee werd al ingespeeld op de BBV wijzigingen.
	Deze mutaties hebben geleid tot een hoger verwacht resultaat van de grondexploitaties per 1 januari 2016 met € 19 miljoen
De looptijd voor grondexploitaties is gemaximeerd op 10 jaar, tenzij adequate beheersmaatregelen zijn genomen	Voor de gemeente Zwolle hebben de volgende projecten een looptijd van meer dan 10 jaar: • Hessenpoort (looptijd tot 2043) • Oude Mars (looptijd tot 2037) Uw raad heeft in haar vergadering d.d. 9 januari 2017 ingestemd met de volgende risicobeperkte maatregelen: • De projecten zijn bij inkorten tot 10 jaar nog steeds winstgevend De effecten van deze maatrelen zijn in de calculaties verwerkt en hebben geen financiële consequenties. Zie ook 4.2.1. Wij zijn van mening dat deze maatregelen niet voldoen aan eisen zoals gesteld in de Nota grondexploitatie van de commissie BBV. Het nog winstgevend blijven van een grondexploitatie is niet concreet een beheersmaatregel. Voor 2016 kunnen wij instemmen met de waardering. Wel adviseren wij het college om in 2017 de bestaande beheersmaatregelen (zoals bijvoorbeeld periodiek onderzoek van de marktvraag) samen te vatten en aan de raad voor te leggen ter besluitvorming. Dit om invulling te geven aan de eisen die het BBV stelt.
Bovenwijkse voorzieningen kunnen nog slechts beperkt worden toegerekend aan de grondexploitaties	Het niet meer mogen toerekenen van de dotatie aan de voorziening bovenwijkse projecten heeft voor de gemeente Zwolle een financiële consequenties gehad van € 3,9 miljoen positief.
Eigen bijdragen en bijdragen uit reserves zijn inmiddels niet meer toegestaan in	Vanaf 2016 heeft de gemeente Zwolle geen kredieten of onttrekkingen uit de reserves ten gunste van de grondexploitaties

CONCEPT

Wijziging	Effecten op waardering en/of presentatie
grondexploitaties.	gebracht. In eerdere jaren werden deze kredieten of onttrekkingen ook niet ten gunste van de exploitaties gebracht. Derhalve heeft dit geen financieel effect.
Winstnemingen dienen plaats te vinden op basis van de zogenaamde “percentage of completion” (POC) methode	Gemeente Zwolle heeft de afgelopen jaren de volgende wijze van winstnemen gehanteerd: *winstneming binnen projecten is geoorloofd wanneer de begrote winst zeker is. Dat is het geval indien de gemaakte kosten en de geraamde nog te maken kosten geheel zijn gedekt door de gerealiseerde verkopen.* Met ingang van 1 januari 2016 dient winst te worden genomen op basis van de POC methode. De afgelopen jaren gehanteerde methodiek geeft volgens het college op een voldoende voorzichtige wijze invulling aan de POC methode. Wij kunnen hiermee instemmen.
Uitsluitend kosten zoals vermeld op de zogenaamde “BRO lijst” mogen als vervaardigingskosten opgenomen worden.	Gemeente Zwolle heeft uitsluitend toegestane kosten opgenomen. Het effect van deze maatregel op de waardering per 1 januari 2016 is € 0.
Niet in exploitatie genomen gronden worden verantwoord materiële vaste activa.	Zie ook hoofdstuk 4.3.

4.2.1. Voor de projecten Hessenpoort en Oude Mars wordt een looptijd langer dan 10 jaar gehanteerd

Een van de uitgangspunten van de notitie Grondexploitaties van de commissie BBV is dat de looptijd van een grondexploitatie gemaximeerd wordt op 10 jaar, tenzij de gemeente voldoende beheersingsmaatregelen neemt die een langere periode rechtvaardigen.

De gemeente Zwolle heeft twee projecten die een looptijd hebben langer dan 10 jaar. Dit betreft het project Hessenpoort en het project Oude Mars. Beide projecten zijn in de jaarrekening 2016 ook verantwoord op basis deze langere looptijd. De raad heeft hiermee ingestemd.

Voor beide projecten geldt dat deze winstgevend blijven indien met de 10-jaarstermijn wordt gerekend. Dit houdt in dat in dat scenario geen rekening gehouden wordt met kosten en opbrengsten die na deze 10 jaar nog gerealiseerd moeten worden. In onderstaande tabel is de impact op de winstgevendheid van deze twee projecten weergegeven.

Tabel 3 Verschil in resultaat totale looptijd versus 10 jaarstermijn (bedragen * 1.000)

	Resultaat totale looptijd	Resultaat hanteren 10 jaarstermijn	Verschil in resultaat
Oude Mars	€ 7.177	€ 647	-/- € 6.530
Hessenpoort	€ 71.340	€ 45.672	-/- € 25.668

Wij kunnen op grond hiervan instemmen met de waardering in de jaarrekening. Zie ook 4.2.

CONCEPT

4.3. Niet in exploitatie genomen gronden als gevolg van wijziging verslaggevings-regels verantwoord onder materiële vaste activa

De boekwaarde van de niet in exploitatie genomen gronden is in onderstaande tabel weergegeven.

Tabel 4 Boekwaarde niet in exploitatie genomen gronden (bedragen * 1.000)

	Stand 31 december 2015 Voorraden	Stand 31 december 2016 Materiele vaste activa
Bruto Boekwaarde	€ 63.173	€ 62.897
Voorziening	€ 15.222 -/-	€ 15.377 -/-
Netto boekwaarde	**€ 47.951**	**€ 47.520**

De categorie voorraden: niet in exploitatie genomen gronden (NIEGG) zijn per 1 januari 2016 afgeschaft. De gronden worden in sommige gevallen in exploitatie genomen (en daarmee als onderhanden werk gepresenteerd) of afgeboekt ten laste van het resultaat. In veel gevallen zijn de gronden echter overgeheveld naar de materiële vaste activa (MVA). Bij overheveling naar MVA geldt een overgangsregeling dat uiterlijk op 31 december 2019 een marktwaardetoets moet zijn uitgevoerd om vast te stellen of de gronden mogelijk een lagere marktwaarde kennen. In die gevallen zullen de gronden moeten worden afgewaardeerd naar deze lagere marktwaarde. Onderstaand is de verwerking in uw jaarrekening 2016 weergegeven:

Figuur 1 Verwerking stelselwijziging NIEGG

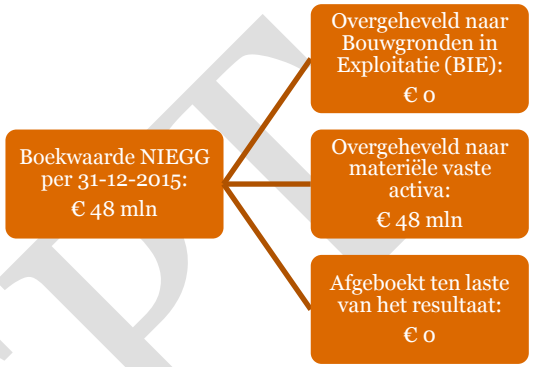

Het college heeft besloten in 2016 beperkte afwaardering door te voeren op de materiële vaste activa (€ 0,15 mln.). In afgelopen jaren zijn reeds diverse taxaties uitgevoerd op basis waarvan reeds noodzakelijke afwaarderingen gedaan zijn in de vorm van het treffen van een voorziening. De verwachting is derhalve dat geen aanvullende afwaarderingen noodzakelijk zijn.

4.4. Waardering is onder meer afhankelijk van schattingen

De waardering van uw grondexploitaties is voor een groot deel afhankelijk van schattingen. Om inzicht te krijgen in de financiële risico's stelt de gemeente exploitatieoverzichten op (de zogenaamde , waarin een schatting is opgenomen van de te maken kosten en opbrengsten. Aan deze schattingen liggen diverse parameters en uitgangspunten ten grondslag. Hierbij dient te worden gedacht aan het inflatiecijfer waartegen toekomstige kosten en opbrengsten worden gecorrigeerd, gehanteerde rentepercentages, de looptijd van het project (inclusief moment van geplande opbrengsten en kosten) en de uitgifteprijs. Deze parameters bepalen in hoge mate het verwachte financiële resultaat.

Wij hebben de gehanteerde uitgangspunten en parameters beoordeeld. In onderstaande tabel zijn onze bevindingen weergegeven.

CONCEPT

Tabel 5 Belangrijkste schattingen grondexploitaties

Belangrijkste schattingen	Inschatting 2015	Inschatting 2016	Toelichting
Gehanteerde rekenrente	●	●	De rekenrente is fors verlaagd van 3,5% naar 2,1% op basis van de wijzigingen in het BBV. De rente is berekend conform de voorgeschreven berekeningswijze uit de nieuwe Notitie Grondexploitatie van de commissie BBV.
Kostenstijging	●	●	De gemeente Zwolle rekent voor 2017 en 2018 met 1,5% kostenstijging en voor de jaren daarna met 2%. Door de gemeente wordt hierbij gedifferentieerd tussen de korte termijn (1-2 jaar) en middellange termijn (3-10 jaar). Wij kunnen instemmen met de gehanteerde percentages.
Opbrengstenstijging	●	●	De opbrengstenstijging is op 1% gezet vanaf 2017 en blijft voor alle komende jaren gelijk. Ten opzichte van vorig jaar is dat een wijziging voor het jaar 2017, aangezien in 2016 nog met 0% werd gerekend voor 2017. We kunnen instemmen met deze wijziging en de gehanteerde percentages. Dit aangezien in de praktijk blijkt dat deze stijging daadwerkelijk wordt gerealiseerd.
Gehanteerde programmering	●	●	Ten opzichte van vorig jaar is de programmering niet aangepast. We hebben vastgesteld dat de ingerekende hoeveelheden woningen en hectares bedrijventerrein binnen de vastgestelde programmering passen. Dit hebben we als evenwichtig aangemerkt. Wel blijft het belangrijk om periodiek marktonderzoek te verrichten om te bepalen in hoeverre de uitgangspunten nog realistisch zijn.
Verkoopprijzen	●	●	De verkoopprijzen die gehanteerd zijn, heeft de gemeente laten toetsen door een externe partij. We hebben vastgesteld dat de ingerekende grondprijzen, conform het onderzoek van de externe partij zijn. Tevens hebben we vastgesteld dat de verkopen in 2016 in lijn liggen met de toekomstig ingerekende grondeprijzen. Op basis stemmen wij in met de ingerekende grondprijzen.
Nog te maken kosten	●	●	We hebben vastgesteld dat de nog te maken kosten die in de grondexploitaties gehanteerd worden, juist berekend zijn en aansluiten met onderliggende specificaties. Door de gemeente worden de nog te maken kosten jaarlijks herzien op basis van de voortgang en realisatie.

Controleverschil	*Voorzichtig*	*Evenwichtig*	*Optimistisch*	*Controleverschil*
●	●	●	●	●

Aanvaardbare bandbreedte – gebaseerd op materialiteitsoverwegingen

Wij kunnen instemmen met de in de jaarrekening toegepaste waarderingsgrondslagen en de door het college gemaakte afwegingen en schattingen.

5. De financiële positie van uw gemeente nader bekeken

5.1. Eigen vermogen is in 2016 aanzienlijk toegenomen

Het eigen vermogen van de gemeente Zwolle bedraagt per 31 december 2016 € 151,7 miljoen (inclusief positief rekeningresultaat over 2016 van € 7,8 miljoen). Dit is ten opzichte van 2015 een toename van bijna € 27 miljoen (stand eigen vermogen per 31 december 2015 € 124,8 miljoen). Deze toename wordt o.a. verklaard door een gunstig resultaat op de grondexploitaties (door bijv. afname voorziening voor het project Stadshagen) en daarnaast het jaarrekeningresultaat over 2016. De solvabiliteit per ultimo 2016 bedraagt hiermee 26%. Op basis van landelijke normen classificeert dit hiermee als een voldoende solvabiliteit.

Gemeente Zwolle kent daarbij meer dan 50 reserves (met name diverse bestemmingsreserves, waaronder reserves ter dekking van onderhoudskosten en kapitaallasten). Vanuit het perspectief van beheersing en informatievoorziening bevelen wij u aan om het aantal reserves te heroverwegen.

5.1.1. In de komende jaren daalt het eigen vermogen naar verwachting door investeringen in de stad

We constateren dat het eigen vermogen van gemeenten in de afgelopen jaren gedaald is. Dit doordat in deze jaren sprake is geweest van een negatieve verdiencapaciteit van de gemeente (er is meer geïnvesteerd in de gemeente dan dat er aan opbrengsten gerealiseerd is). Daarnaast hebben veel gemeenten te maken gehad met omvangrijke afwaarderingen op grondposities. Uit de begrotingen 2017-2020 van veel gemeenten blijkt dat economisch herstel ook zijn weerslag krijgt in de eigen vermogenspositie van gemeenten. Onderstaand hebben we de ontwikkeling van uw eigen vermogen afgezet tegen onze andere gemeenteklanten in de benchmark. Hierbij is de benchmark bepaald op basis van grootteklasse. Voor uw gemeente zijn wij uitgegaan van de grootteklasse > 100.000 inwoners.

Figuur 2 Ontwikkeling vermogenspositie per inwoner

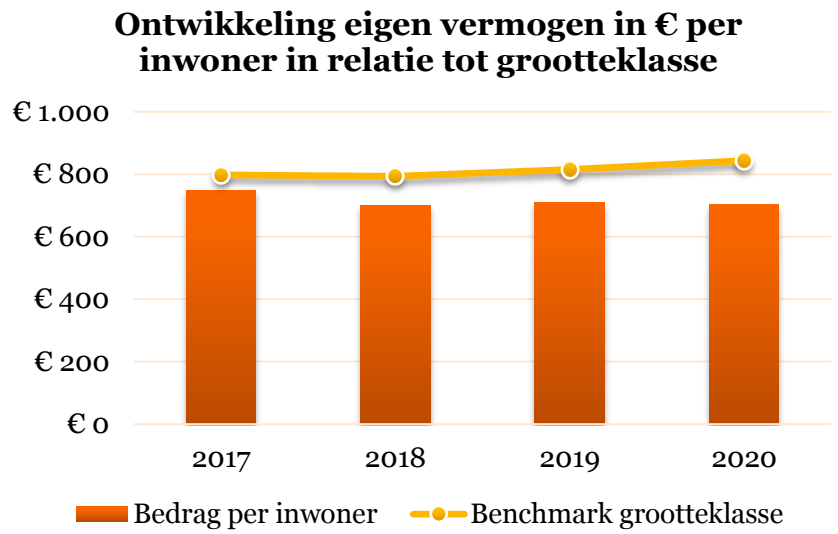

Uit deze ontwikkeling blijkt bij Zwolle een dalende trend van het eigen vermogen per inwoner. Dit terwijl de benchmark juist een licht stijgende trend laat zien. De ontwikkeling bij Zwolle wordt hierbij met name verklaard door investeringen die mede uit eigen middelen worden gedekt (o.a. Spoorzone). Met deze ontwikkeling blijft Zwolle nog steeds een relatief stabiel eigen vermogen behouden. Wel is het belangrijk om bij toekomstige grote investeringen goed te kijken naar de gevolgen voor het eigen vermogen. Om meer hierop te sturen kan de gemeenteraad overwegen om een minimale solvabiliteitsratio vast te stellen.

In figuur 3 is nog geen rekening gehouden met de toename van het eigen vermogen 2016, aangezien de grafiek gebaseerd is op de meerjarenbegroting 2017-2020.

CONCEPT

5.2. Ontwikkeling leningenportefeuille laat afnemende financieringsbehoefte zien

Naast uw eigen vermogen is uiteraard ook relevant hoeveel van uw activiteiten met vreemd vermogen gefinancierd wordt. In onderstaande figuur hebben wij aangegeven hoe de komende jaren uw leningenportefeuille (aangetrokken leningen) zich ontwikkelt ten opzichte van onze andere gemeenten in dezelfde grootteklasse.

Figuur 3 Ontwikkeling leningenportefeuille

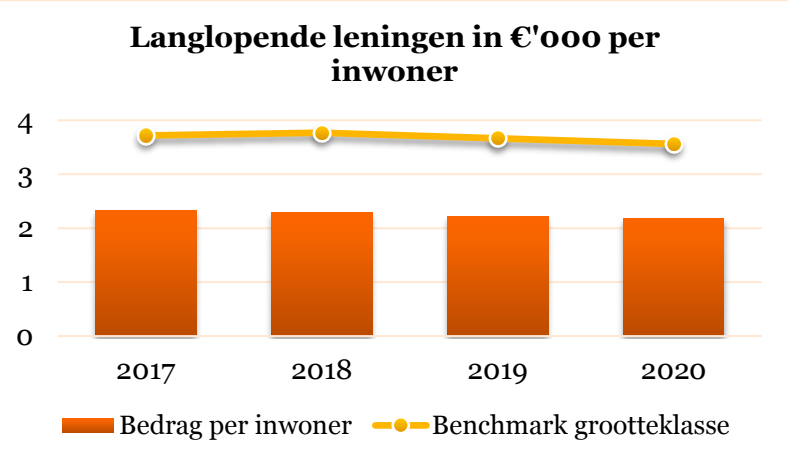

In de ontwikkeling van de leningenportefeuille van uw gemeente valt het volgende op:

- De leningenportefeuille van de gemeente Zwolle ligt ver onder de benchmark. Dit komt mede ook door de goede eigen vermogen positie.
- In de komende jaren zal de leningenpositie naar verwachting beperkt dalen bij Zwolle. Bij de benchmarkgemeenten zien we grotere dalingen.

CONCEPT

6. Uw jaarrekening 2016 nader bekeken

In dit hoofdstuk lichten wij de bijzondere posten toe in uw jaarrekening 2016. Daarnaast evalueren wij de informatiewaarde van uw jaarstukken.

6.1. De informatiewaarde van uw jaarstukken is goed/voldoende/verbeterd

Als accountant geven wij een oordeel over uw jaarrekening. Maar uw jaarstukken bestaan uit meer dan dat. En voor u als raad is het integrale boekwerk van belang. Om die reden hebben wij de informatiewaarde van uw jaarstukken nader beoordeeld. Vanuit onze natuurlijke adviesfunctie delen wij graag onze observaties over de informatiewaarde van uw jaarstukken met u.

Koppeling jaarverslag met doelstellingen coalitieakkoord

onvoldoende voldoende goed

Toelichting:
In de jaarstukken wordt niet concreet een relatie gelegd met het coalitieakkoord 2014-2018. Dit is een bewuste keuze geweest. Hierbij is ervoor gekozen om het coalitieakkoord uiteindelijk te vertalen in een aantal programma's en doelstellingen per programma in begroting. In de jaarstukken wordt hierop teruggekoppeld. Een meer expliciete koppeling tussen het coalitieakkoord en de jaarstukken kan nog beter inzicht bieden in de realisatie van de doelstellingen. Wij adviseren u dit in de volgende collegeperiode te betrekken in het planning en control proces.

Koppeling beleidsmatige en financiële realisatie

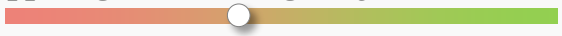

onvoldoende voldoende goed

Toelichting:
In de jaarstukken wordt per programma veel informatie geboden over de inhoudelijke realisatie van doelstellingen. Hierbij wordt zowel een beleidsverantwoording als een financiële verantwoording gepresenteerd in het jaarverslag. Bij de financiële verantwoording wordt niet altijd een duidelijke koppeling gelegd met de beleidsmatige realisatie. Daarnaast is de kwaliteit en concreetheid van de financiële analyse wisselend per programma. In enkele programma's blijft de analyse wat algemeen. In de jaarrekening 2017 zal hier op basis van de gewijzigde begroting 2017 verder invulling aan worden gegeven.

Paragrafen

onvoldoende voldoende goed

Toelichting:
De kwaliteit van de paragrafen is naar onze mening op onderdelen beperkt van aard. Zo is de paragraaf grondbeleid zeer beknopt opgesteld en is de paragraaf bedrijfsvoering niet opgenomen maar wordt verwezen naar het programma bedrijfsvoering (paragraaf is wel verplicht op basis van het BBV). Daarnaast kan de informatiewaarde van de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing verder toenemen. Er is hierbij vrijwel geen toelichting gegeven op de opgenomen financiële kengetallen. Voor de raad is juist de duiding per kengetal van belang om meer informatie hieruit te kunnen halen. Daarnaast wordt geen informatie geboden over de risicobeheersing binnen Zwolle. Dit is op onderdelen in de programma's weergegeven. Het bieden van het totaalbeeld op het gebied van risicomanagement heeft naar onze mening de voorkeur.

Leesbaarheid

onvoldoende voldoende goed

Toelichting:
De leesbaarheid van de jaarrekening is de afgelopen jaren toegenomen. De teksten zijn minder technisch geschreven. Dit is een goede ontwikkeling. Wel hebben we een aantal waarnemingen waarmee de leesbaarheid verder kan toenemen:
* In de jaarstukken worden zeer veel indicatoren weergegeven per programma. Hiermee worden veel gegevens gepresenteerd. Het is hierbij echter wel de vraag of het niet teveel indicatoren zijn. En in hoeverre de gepresenteerde gegevens daadwerkelijk leiden tot informatie voor de raad (inclusief mogelijkheid om te sturen). Naar onze mening zouden keuzes gemaakt moeten worden en dient het aantal kengetallen te worden beperkt. Dit om de kengetallen echt tot stuurinformatie te maken.

* Zwolle heeft in relatie tot andere gemeenten veel programma's vastgesteld. Dit is een keuze van de raad. Hiermee krijgt de raad echter ook zeer veel beleidsinformatie aangeboden. Daarbij is de realisatie van beleidsdoestellingen uitgeschreven met veel tekst. Om de leesbaarheid te vergroten kan worden gekozen voor wellicht een meer schematische presentatie (bijv. het hanteren van een stoplichtmodel)

6.2. Uw jaarrekening is conform het Besluit Begroting en Verantwoording opgesteld

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente heeft de jaarrekening opgesteld in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). Als onderdeel van onze controle en met betrekking tot de jaarrekening hebben wij:

- de aanvaardbaarheid van de toegepaste grondslagen voor financiële verslaggeving beoordeeld; en
- de juistheid en de volledigheid van de toelichtingen beoordeeld.

Wij zijn van mening dat de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling die het college heeft gehanteerd bij het opstellen van de jaarrekening 2016 aanvaardbaar zijn. Door de wijzigingen in het BBV is in de jaarrekening 2016 een stelselwijziging doorgevoerd. Hierbij zijn de cijfers per 31 december 2015 omgezet in een andere beginbalans 2016. Dit is adequaat en conform het BBV toegelicht in de jaarrekening. Hieruit is geen effect op het eigen vermogen ontstaan.

6.3. Uit uw jaarrekening blijken tekorten in het sociaal domein

Uit de jaarrekening 2016 blijkt dat gemeente Zwolle op het sociaal domein aanzienlijke tekorten kent. Dit betreft het verschil tussen de verkregen rijksuitkering en de werkelijke bestedingen. In de beleidsparagraaf 2 sociaal domein blijkt dat het tekort met name bestaat uit:

- Jeugd, € 1,9 miljoen nadeel
- Participatie (inclusief SW) € 2,9 miljoen nadeel
- Diensten in en aan huis € 1,0 miljoen nadeel
- Beschermd wonen € 0,6 miljoen nadeel
- Bijstandsverlening € 3,2 miljoen nadeel

De tekorten worden met name veroorzaakt door een grotere vraag naar ondersteuning. Dit wordt niet gecompenseerd door bijdragen van het Rijk. In de begroting van gemeente Zwolle was al rekening gehouden met het gat tussen de rijksuitkeringen en de daadwerkelijke bestedingen.

Voor de SW-diensten wordt in 2017 een verdere bezuiniging verwacht op de rijksuitkering. Daarnaast zal ook ten aanzien van de decentralisaties sprake zijn van lageren uitkeringen. Voor de bijstandsuitkeringen bestaat naar verwachting een structureel tekort van € 2,7 miljoen. Hierdoor is het financieel evenwicht in het sociaal domein ook voor de komende jaren een belangrijk aandachtspunt.

CONCEPT

6.4. Beoordeling van de kwaliteit van door het college gemaakte schattingen bij het opstellen van de jaarrekening

Bij het opstellen van de jaarrekening dient het college belangrijke schattingen aangaande de verslaggeving toe te passen en toe te lichten. We hebben de schattingen die het college heeft gemaakt bij het opstellen van de jaarrekening 2016 beoordeeld en hebben geconcludeerd dat deze zijn gebaseerd op evenwichtige uitgangspunten. De onderstaande tabel geeft een overzicht van onze bevindingen met de bijbehorende motivering. Voor wat betreft de belangrijke schattingen die ook in het voorgaande jaar relevant waren, is onze conclusie dat deze zijn gebaseerd op consistente uitgangspunten en veronderstellingen.

Tabel 2 Belangrijkste schattingen in de jaarrekening

Belangrijkste schattingen	Bevindingen 2015	Bevindingen 2016	Toelichting
De transitie van Jeugd en WMO heeft geleid tot schattingselementen inzake de afrekening van PGB gelden en afrekening ZIN met samenwerkingspartners.	●	nvt	Nog openstaand, dit wordt mede bepaald op de controle in de volgende periode.
Grondexploitaties bevatten veel schattingselementen en vormen een belangrijke doorkijk naar de winstgevendheid en mogelijke verliesgevendheid van de gronden in de grondexploitatie.	●	●	Wij zijn van mening dat de schattingen met betrekking tot de grondexploitaties een betrouwbaar beeld geven van de waardering van uw grondexploitaties. Voor een uiteenzetting hiervan verwijzen wij naar hoofdstuk 4 van deze rapportage.
De nota Investeren en afschrijven van de gemeente ligt ten grondslag aan de wijze van afschrijven op materiële vaste activa.	●	●	De verwachte levensduur van de verschillende activa en de afschrijvingspercentages zijn evenwichtig en consistent met voorgaand jaar. Wij kunnen instemmen met de inschattingen van het college.
Waardering vastgoed	●	●	Uit controle komen geen bevindingen naar voren
Voorzieningen	●	●	Uit onze controle blijkt dat de APPA-voorziening niet volledig verantwoord is. Dit heeft geleid tot een controleverschil.
Kortlopende schulden en overlopende activa	●	●	We hebben vastgesteld de kortlopende schulden en overlopende activa juist en volledig zijn opgenomen. Wij kunnen instemmen met de gehanteerde uitgangspunten.

6.5. *Project spoorzone is volop in uitvoering*

Het project Spoorzone is op dit moment het grootste project van de gemeente Zwolle. Voor dit project is een bijdrage van € 45 miljoen ontvangen van de provincie. In 2016 is € 8,8 miljoen uitgegeven. Deze uitgaven zijn in mindering gebracht op het bedrag dat van de provincie ontvangen is. Dit is op de balans als vooruitontvangen bedrag opgenomen. Van de totale uitgaven heeft € 1,0 miljoen betrekking op de verhuizing van de NedTrain locatie en € 4,4 miljoen betreft aankoop van gronden. Tevens is voor € 1,9 miljoen aan interne uren besteed aan het project. In het 4e kwartaal heeft de voorlopige gunning van de busbrug plaatsgevonden voor een bedrag van € 13 miljoen.

Binnen de gemeente is voldoende sturing op dit project. Tevens worden interne controles uitgevoerd op de uitgaven die in het jaar gedaan zijn. Vanuit deze interne controles komen geen bijzonderheden naar voren met betrekking tot Spoorzone.

Gezien de grote uitgaven die in 2016, maar ook in komende jaren nog gedaan moeten worden, blijft goede sturing op dit project essentieel.

CONCEPT

7. Onze visie op uw interne beheersing

7.1. De belangrijkste onderwerpen van uw interne beheersing

De belangrijkste onderwerpen uit onze brief aan de raad inzake de 1e tussentijdse rapportage d.d. 17 februari 2017 zijn onderstaand samengevat weergegeven. Voor nadere details verwijzen wij u naar deze brief.

1. Onzekerheid decentralisaties blijft, Zwolle stuurt actief op verantwoording

   Door de gemeente worden goede interne controles uitgevoerd en wordt gewerkt aan verdere verbetering van de processen. Belangrijkste aandachtspunten zijn het inbedden van collegiale toetsing in de processen en de werking van de applicatie TOP.

2. Nieuwe BBV-nota Grondexploitaties zorgt voor veel wijzigingen

   Door de commissie BBV is een nieuwe notitie Grondexploitaties uitgebracht. Hierin zitten veel wijzigingen. In dit accountantsverslag is reeds ingegaan op deze wijzigingen en de financiële impact hiervan. Zie hiervoor hoofdstuk 4.

3. Zwolle voert goede interne controles uit, door strengere interpretatie van de regelgeving kunnen wij hier minder gebruik van maken

   De interne controles die door de gemeente Zwolle worden uitgevoerd zijn van goede kwaliteit. Voor onze controle kunnen we hier echter beperkt gebruik van maken door strengere interpretatie van COS 610. Door gemeente Zwolle is de keuze gemaakt om hier niet verder op te gaan investeren, maar de huidige interne beheersing op dit punt te handhaven. Dit betekent dat wij minder gebruik kunnen maken van de door Zwolle uitgevoerde werkzaamheden. Wel kunnen we de werkzaamheden van de interne controle afdeling als goede monitoring control gebruiken bij een aantal processen. Het gevolg is wel dat wij meer zelfstandig werkzaamheden hebben moeten uitvoeren.

4. Bevindingen in uw IT-omgeving vragen aandacht

   Onze belangrijkste bevindingen omtrent IT betreffen de uitgebreide rechten in systemen, het wachtwoordbeleid dat niet helemaal toereikend is en de afwezigheid van formele procedures voor het wijzigingsbeheer GWS (applicatie voor sociale zaken) en TOP (applicatie decentralisaties). Inmiddels zijn hier door gemeente Zwolle al diverse maatregelen voor ingezet. Zo hebben wij begrepen dat rechten in systemen zijn aangescherpt, dat een formeel wachtwoordbeleid is vastgesteld door het managementteam en dat procedures zijn ingericht voor het doorvoeren van wijzigingen in GWS. Wij zullen de actualisatie in 2017 daadwerkelijk vaststellen en u hierover nader informeren.

5. Project Spoorzone kent voldoende beheersingsmaatregelen, alert blijven van belang

   Het project is volop in uitvoering. Door de gemeente worden interne controles uitgevoerd op dit project. Er is voldoende sturing en informatievoorziening aanwezig.

6. Zwolle zoekt actief uit of de gemeente belastingplichtig wordt voor de Vennootschapsbelasting

   De gemeente heeft vennootschapsbelasting goed in de grip. Zie ook hoofdstuk 8 van dit accountantsverslag.

7. Het inkoop- en aanbestedingsbeleid kent enkele aandachtspunten

   We hebben vastgesteld dat het inkoopbeleid van de gemeente nog niet aangepast is aan de gewijzigde aanbestedingsrichtlijnen. Dit is onderhanden en moet nog door het college worden vastgesteld. Wel wordt middels interne controles achteraf vastgesteld dat de aanbestedingsrichtlijnen worden nageleefd.

CONCEPT

8. Het belang van sturen op verbonden partijen neemt toe, Zwolle gaat hier nog actiever op sturen.

   De gemeente Zwolle is actief bezig om de grip op verbonden partijen te vergroten. Dit door de interne sturing nog meer aandacht te geven. Tevens is de nota verbonden partijen geactualiseerd. Ons advies is om voldoende aandacht te hebben voor de informatievoorziening aan de raad.

9. Control in ontwikkeling

   De gemeente investeert actief in control met name door het vergroten van de checks en balances in de organisatie.

10. Ontwikkelingen AFF vragen om uitvoeren specifieke interne controles

    Binnen de afdeling AFF zijn diverse ontwikkelingen gaande. Het is van belang om goede interne controles uit te voeren op specifieke ontwikkelingen.

7.2. In 2017 heeft een datamigratie plaatsgevonden voor Beaufort en YouForce

Begin 2017 is de gemeente Zwolle overgegaan naar een nieuwe omgeving voor Beaufort en YouForce. Bij de conversie heeft een incident plaatsgevonden waardoor in januari 2017 voor 66 raadsleden, bestuurders en –ex-bestuurders een dubbele salarisbetaling heeft plaatsgevonden. De omvang hier van is € 0,1 miljoen. Deze extra betaling is niet geconstateerd in het betaalproces. Naar aanleiding van deze situatie zijn maatregelen doorgevoerd om een herhaling hiervan te voorkomen. Belangrijkste maatregel betreft het maken van een aansluiting tussen som van de netto uitbetalingen met het totaal van de betalingsopdracht voordat de betalingsopdracht naar de afdeling Financiën wordt verzonden voor de daadwerkelijke betaling. De financiële gevolgen zijn in 2017 hersteld. Voor de jaarrekening 2016 heeft dit geen financiële gevolgen gehad.

7.3. De jaarrekeningcontrole is goed verlopen

Het jaarrekeningproces is over het algemeen goed verlopen. Bij aanvang van de controle was een concept versie van de jaarrekening aanwezig. Dit is positief, aangezien dit bijdraagt aan een soepele controle. Ten opzichte van vorig jaar is dit ook verbeterd.

Door de interne controle afdeling is een uitgebreide controle gedaan op de verschillende jaarrekeningposten. Daarbij is vooraf afstemming geweest tussen de gemeente en PwC over het aantal te controleren posten en tevens is door PwC een selectie gemaakt. De interne controle heeft een kritische controle uitgevoerd op de jaarrekeningposten en de uitkomsten zijn vastgelegd. De onderliggende documenten waren tevens aanwezig. Ook dit geeft een kwaliteitsimpuls aan onze controle en zorgt ervoor dat we minder tijd kwijt zijn met het opvragen van documenten.

Aandachtspunt omtrent de oplevering blijft wel de tijdigheid. Diverse jaarrekeningposten werden niet bij aanvang van de controle opgeleverd, maar gedurende het traject. Hierdoor kan vertraging ontstaan in de controle. Het is belangrijk om dit aspect verder te verbeteren.

7.4. Geen aanwijzingen voor fraude

De verantwoordelijkheid voor de jaarrekening berust bij het college en de directie. Uit dien hoofde zijn het college en de directie verantwoordelijk voor het beschermen van het vermogen van de organisatie, het voeren van een afdoende financiële administratie en het in stand houden van een geschikt systeem van interne beheersing (waaronder procedures voor het waarborgen van de betrouwbaarheid en continuïteit van geautomatiseerde systemen en het voorkomen en opsporen van fraude, overige onregelmatigheden en fouten en niet-naleving van wet- of regelgeving). Wij hebben onze controle zodanig ingericht dat wij een redelijke mate van zekerheid verkrijgen dat de jaarrekening in zijn geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat die het gevolg is van fraude of fouten.

CONCEPT

Onze controle bestond niet uit een uitvoerige controle van transacties zoals noodzakelijk zou zijn om fouten of fraude die niet hebben geleid tot materiële afwijkingen in de jaarrekening te kunnen opsporen. Het dient te worden onderkend dat het controleproces inherente beperkingen kent.
Als gevolg van de aard van fraude, met name wanneer daarbij sprake is van verhulling door samenzwering en vervalsing van documenten, is het mogelijk dat bij een controle die is opgezet en uitgevoerd in overeenstemming met algemeen aanvaarde controlestandaarden materiele fraude niet wordt ontdekt.

Hoewel doeltreffende interne beheersingsmaatregelen het risico dat fouten en fraude zich voordoen of onontdekt blijven, doen afnemen, wordt dit risico hiermee niet weggenomen. Wij kunnen daarom niet garanderen dat eventuele fouten of gevallen van fraude ontdekt worden. Gegeven de inherente beperkingen van het controleproces en het interne beheersingssysteem kan en mag er niet op vertrouwd worden dat ons onderzoek alle fouten of gevallen van fraude aan het licht zal brengen.

Tijdens onze controle van de jaarrekening 2016 hebben wij geen aanwijzingen voor fraude gevonden.

7.5. Wij zijn onafhankelijk

We hebben onze naleving van de externe standaarden, het wereldwijde onafhankelijkheidsbeleid van PwC met betrekking tot onze dienstverlening in 2016 bewaakt en bevestigen dat we aan deze onafhankelijkheidsverplichtingen hebben voldaan en voldoen.

CONCEPT

8. Naleving van de relevante wet- en regelgeving

8.1. Inventarisatie van VPB activiteiten afgerond

De grootste risico's voor de vennootschapsbelasting zijn onderzocht om vast te stellen of de betreffende activiteit belastingplichtig is. U bent op dit moment in gesprek met de Belastingdienst om af te stemmen welke activiteiten wel en welke activiteiten niet door de zogenaamde 'ondernemerspoort' gaan en daarmee belastingplichtig zijn. Met betrekking tot de volgende opbrengstenstromen zal de Belastingdienst een standpunt innemen over VPB-plicht.

Impact VPB voor gemeente Zwolle voor 2016 bedraagt € 0,2 miljoen

Voor de gemeente Zwolle is de conclusie dat alleen betaald parkeren en grondexploitatie door de ondernemerspoort gaan. In de jaarrekening 2016 is een schuld van € 0,15 miljoen opgenomen. Dit op basis van een uitgebreide analyse van de baten en lasten. Over 2016 is reeds een voorlopige aangifte ingediend. Tevens is de financiële administratie ingericht op de verwerking van de VPB.

8.2. U voldoet aan de Wet Normering Topinkomens (WNT)

De WNT-verantwoording van gemeente Zwolle is opgenomen in de toelichting van de jaarrekening. In 2016 heeft er een wijziging plaatsgevonden in uw topfunctionarissen. Er is een nieuwe gemeentesecretaris gestart per 1 januari 2016. De voormalige gemeentesecretaris heeft in 2016 nog een beloning gehad over 2015. Voor de WNT-verantwoording betekent dit dat de voormalige gemeentesecretaris als voormalig topfunctionaris met een dienstverband moet worden aangemerkt. Tevens hebben wij vastgesteld dat niet alle benodigde informatie in de WNT-verantwoording is opgenomen.

WNT blijft aan verandering onderhevig: wijzigingen in 2017 en verder

Ook in 2017 worden in de WNT weer een aantal wijzigingen doorgevoerd. De wettelijke maximale bezoldiging voor topfunctionarissen is aangepast van €179.000 in 2016 naar €181.000 in 2017. De normen voor de meeste sectorale regelingen zijn ook met €1.000 à €2.000 verhoogd. Voor overige ontwikkelingen met betrekking tot de WNT wordt verwezen naar de sectortopics App.

8.3. U heeft voldaan aan de (gewijzigde) aanbestedingsrichtlijnen (openstaand)

In 2016 zijn de aanbestedingsrichtlijnen veranderd. Belangrijkste wijziging is het verdwijnen van het onderscheid tussen 2A en 2B diensten. 2B diensten moeten met ingang van 2016 ook Europees worden aanbesteed indien ze het drempelbedrag overstijgen. De wijziging van de aanbestedingsrichtlijnen is nog niet verwerkt in het inkoopbeleid van de gemeente Zwolle. We adviseren u dit alsnog te doen.

Door de interne controle afdeling en door PwC wordt een controle uitgevoerd op de naleving van de aanbestedingsrichtlijnen. Hierbij zijn een aantal onrechtmatigheden geconstateerd. Omdat de controle nog niet is afgerond is het totaalbedrag nog niet inzichtelijk.

O/s controle aanbestedingen is nog onderhanden

CONCEPT

9. Controlerende rol van de raad/auditcommissie

9.1. Neem maatregelen voor een eerdere definitieve afronding van de jaarrekening

Sinds vorig jaar vindt de definitieve vaststelling van uw jaarrekening door de Raad circa 2 maanden later plaats dan wat binnen de gemeente Zwolle normaal was. U krijgt als raad hierbij een jaarrekening ter bespreking, waarbij de formele vaststelling later plaatsvindt.

Deze ontwikkeling wordt (net als bij vrijwel alle gemeenten) veroorzaakt door de uitbreiding van uw activiteiten in het sociaal domein. Als onderdeel van het sociaal domein dient o.a. de prestatie te worden vastgesteld van verrichte bestedingen (o.a. WMO). Gemeente Zwolle heeft er voor gekozen om voor de zekerheid rondom de rechtmatigheid en prestatielevering van de uitgaven te steunen op verantwoordingen (inclusief controleverklaringen) van zorgleveranciers. Hierdoor is gemeente Zwolle meer afhankelijk van derden voor de aanlevering van gegevens.

Voor de jeugdzorg is gemeente Zwolle afhankelijk van een verantwoording (inclusief controleverklaring) van de BVO Jeugd IJsselland. Op basis van de huidige procesafspraken wordt de verantwoording/controleverklaring circa medio juni 2017 ontvangen.

Daarnaast spelen ten aanzien van de persoonsgebonden budgetten diverse landelijke onzekerheden. De belangrijkste aspecten hierin zijn de prestatielevering bij de PGB's (hier is geen controle op uitgevoerd door de SVB) en de rechtmatigheid en getrouwheid van betalingen. Door de SVB is een verantwoording (inclusief controleverklaring) aan de gemeenten gestuurd. Hieruit blijkt dat uit de accountantscontrole diverse bevindingen naar voren zijn gekomen en daarnaast ook de bevestiging dat geen controle is verricht op de prestatielevering door de SVB. Dit levert in de basis bij alle gemeenten een onzekerheid op ten aanzien van de PGB bestedingen. Lange tijd is het onduidelijk geweest in hoeverre deze onzekerheden opgelost zouden kunnen worden met aanvullende controlewerkzaamheden door gemeenten. Hierbij was het ook de vraag in hoeverre dit tot een oplossing van de onzekerheid zou leiden.

Door gemeente Zwolle is in het voorjaar een bewuste afweging gemaakt om voor 2016 geen aanvullende controles achteraf meer uit te voeren op de PGB's. Dit doordat dit veel extra inzet en kosten met zich mee zou brengen, dit daarnaast een extra belasting zou zijn voor de burgers en het uiteindelijk ook niet duidelijk was in hoeverre de onzekerheden hiermee zouden worden opgelost. Derhalve is voor 2016 besloten geen aanvullende werkzaamheden uit te voeren. Dit leidt er toe dat hier derhalve onzekerheid over bestaat (zie ook hoofdstuk inzake decentralisaties). Wel wordt al gekeken in hoeverre in 2017 tot nog meer inrichten van eigen beheersmaatregelen gekomen kan worden.

Door de gemaakte keuzes in het proces rondom de decentralisaties bent u pas na afloop van het jaar in staat om een uitspraak te doen over de getrouwheid en rechtmatigheid van ruim 15% van uw uitgaven. Bovendien zijn de verklaringen van de zorginstellingen pas op 1 april beschikbaar voor de gemeente en kan pas dan de beoordeling van de consequenties hiervan plaatsvinden. Hierdoor kan de jaarrekening pas laat definitief worden vastgesteld. Wij adviseren het college en de raad om acties te nemen om de jaarrekening eerder vast te kunnen stellen en definitief te maken. Hierbij kan gedacht worden aan:

- Het inrichten van controles op prestatielevering WMO in het reguliere proces, waardoor mogelijk na afloop van het jaar geen afzonderlijke verantwoording en controleverklaring noodzakelijk is
- Het maken van afspraken met de BVO Jeugd over het naar voren halen van het moment van verantwoording en controle. Hierdoor kan ook in de gemeentelijke processen een versnelling worden doorgevoerd.
- Het gedurende het jaar al uitvoeren van controles op de PGB's. Dit door het uitvoeren van controles op prestatielevering (bijv. middels huisbezoek of uitvoeren van enquetes) en rechtmatigheid (door toetsing gedurende het jaar van de bestedingen in de SVB portal op basis van onderliggende zorgtoekenningen aan burgers)

Met deze beheersmaatregelen kunt u zowel uw afsluitingsproces versnellen als de kwaliteit van uw bedrijfsvoering met betrekking tot het sociaal domein verbeteren.

CONCEPT

Hierdoor heeft u de mogelijkheid om - indien dat nodig is - reeds in de loop van het jaar bij te sturen en kunt u ook uw eigen speerpunten beoordelen die wellicht anders zijn dan alleen het vaststellen van de getrouwheid en rechtmatigheid van de uitgaven. Dit kan daarmee ook een belangrijke beheersmaatregel zijn die het college kan ondersteunen wanneer in de toekomst een in-control-statement van hen wordt gevraagd.

Het "Stappenplan gemeentelijke controleaanpak" van i-Sociaal-Domein is een handreiking die u hierbij kunt gebruiken.

9.2. Versterking rol afstemmingscomité

In het tweede kwartaal van 2017 heeft de VNG haar Handleiding versterking opdrachtgeverschap van de raad bij de accountantscontrole gepubliceerd. Graag gaan wij mede aan de hand van deze handleiding met het afstemmingscomité en de griffie in gesprek over de wijze waarop de Raad haar kaderstellende en toezichthoudende rol beter kan invullen.

CONCEPT

A. Bijlagen

CONCEPT

A.1. Single information Single audit (SiSa)

Wij hebben in onze controle specifieke werkzaamheden verricht om een oordeel te kunnen geven over de getrouwheid en rechtmatigheid van de financiële verantwoordingsinformatie in de bijlage inzake SiSa bij de jaarrekening 2016 van gemeente Zwolle. Onze werkzaamheden varieerden van het beoordelen van de interne beheersing tot het uitvoeren van detailcontroles. In de bijlage bij de jaarrekening zijn twee typen indicatoren opgenomen:

- Indicatoren (bedragen en andere kwantitatieve gegevens, veelal prestatie-indicatoren), die van invloed zijn op de financiële vaststelling.
- Indicatoren, zonder invloed op de financiële vaststelling.

Voor de eerste indicator geldt dat er een relatie is tussen de jaarrekening en de bijlage. Wij hebben op deze indicatoren een reguliere rechtmatigheidscontrole uitgevoerd en indien specifiek gevraagd, is de deugdelijke totstandkoming van de indicator beoordeeld. De tweede indicator heeft normaliter geen directe relatie met de gemeentelijke jaarrekening. Deze indicatoren zijn noodzakelijk voor het departementale jaarverslag. Bij deze indicatoren hebben wij alleen de deugdelijke totstandkoming van de indicator beoordeeld en dus niet de rechtmatigheid vastgesteld. Voor de bevindingen uit onze controle gelden op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden ('BADO') zwaardere rapporteringtoleranties dan voor andere onderdelen van de reguliere jaarrekening.

In dit rapport van bevindingen hebben wij per specifieke uitkering fouten en onzekerheden, boven een vastgestelde financiële grens, opgenomen voor zover deze niet door de gemeente zijn gecorrigeerd. De financiële grens is afhankelijk gesteld van de omvangsbasis van de regeling. De omvangsbasis wordt gebaseerd op de gevraagde indicator. Bij een gevraagde indicator van 'bestedingen gedurende het jaar' wordt de omvangsbasis bijvoorbeeld gevormd door de bestedingen in de regeling. De financiële grens is per specifieke uitkering:

- € 12.500 indien de omvangsbasis kleiner dan of gelijk is aan € 125.000;
- 10% indien de omvangsbasis groter dan € 125.000 en kleiner dan of gelijk is aan € 1.000.000;
- € 125.000 indien de omvangsbasis groter is dan € 1.000.000.

De rapporteringstolerantie heeft geen consequenties voor de omvang en aard van de controle van specifieke uitkeringen. Het gaat alleen om het rapporteren van de waargenomen fouten en onzekerheden voortkomende uit de accountantscontrole.

Op basis van de Nota verwachtingen accountantscontrole uitgegeven door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties rapporteren wij door middel van onderstaande voorgeschreven tabel de geconstateerde fouten of onzekerheden per regeling.

Tabel 3 Bevindingen SiSa-bijlage

Nr	Naam specifieke uitkering of overige	Totale fout of onzekerheid per specifieke uitkering	Totale omvang van de fout of de onzekerheid (in €)	Toelichting fout/onzekerheid
D1	Regionale meld- en coördinatiecentra voortijdig schoolverlaten	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
D1A	Regionale maatregelen voortijdig schoolverlaten 2016-2021	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
D9	Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2017	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
D10	(Volwassenen)Onderwijs 2015-2017	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaai	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
E27B	Brede doeluitkering verkeer en vervoer	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.

NCFR

voorstel

Zwolle

Overdracht College-Raad

Datum 12 mei 2017

onderwerp	Meerjaren Prognose Vastgoed 2017 (MPV)
portefeuillehouder	Rene de Heer
informant	Balk, Johan (3362)
medeopstellers	
afdeling	Vastgoed
bijlagen	Voorstel: Beslisnota MPV 2017 Bijlage: Meerjaren Prognose Vastgoed 2017 (MPV) Bijlage: Projectenboek MPV 2017

Voorgesteld besluit raad

voorstel

Zwolle

Beslisnota voor de raad

Datum 07 maart 2017
Ons kenmerk OW17xxxx.1

Onderwerp	MPV 2017
Versienummer	1
Portefeuillehouder	R. de Heer
Informant	J. Balk
Eenheid/Afdeling	Ontwikkeling / Vastgoed
Telefoon	3362
Email	j.balk@zwolle.nl
Bijlagen	1. MPV 2017

De raad wordt voorgesteld te besluiten om:

1. De complexen Kanonsteeg/Derde Bredehoek en Wijthmen af te sluiten en het verlies ad. € 33.811 ten laste van het jaarresultaat van vastgoed te brengen;
2. Vervroegd winst te nemen binnen de complexen Noordereiland en Raad voor rood ad. € 626.825 en ten gunste van het jaarresultaat van vastgoed te brengen;
3. De voorziening Vastgoed te verlagen met een bedrag van € 13.909.297;
4. De gepresenteerde grondexploitaties en voorbereidingskredieten vast te stellen;
5. Een risicobedrag op te nemen voor de economische risico's ad. € 1.709.803 en voor de projectgebonden risico's ad. € 5.865.294;
6. Op basis van bovenstaande beslispunten in te stemmen met de MPV 2017 en het financiële jaarresultaat van Vastgoed per 31 december 2016 ad € 15.028.233 voordelig en conform het huidige beleid te storten naar de Algemene Concernreserve;
7. In samenhang met de uitkomsten van de jaarrekening, de eerste berap 2017 en de perspectiefnota 2018-2021 het vereiste weerstandsvermogen van Vastgoed op 100% zetten met een ondergrens van € 10,0 mln. en een bedrag van € 2.063.278 af te dragen ten gunste van Algemene Concernereserve;
8. Kennis te nemen van de tussentijdse controle van de accountant m.b.t. de MPV activiteiten;
9. Kennis te nemen van de reeds lopende langjarige grondexploitaties Hessenpoort en Oude Mars en deze, met de kennis van de huidige geprognosticeerde resultaten, als zodanig te handhaven;
10. Kennis te nemen van de lopende (vastgoed)ontwikkelingen.

Datum 07 maart 2017
Ons kenmerk OW17xx-xxxx

Inleiding
De MPV 2017 staat vooral in het teken van de herstellende vastgoedmarkt en aantrekkende woningmarkt, en het uitvoering geven aan wet- en regelgeving vanuit de commissie BBV (Besluit Begroting en verantwoording) en de Vpb (Vennootschapsbelasting). De herziening van de BBV verslaggevingsregels en de herstellende en aantrekkende vastgoedmarkt rondom grondexploitaties hebben forse financiële gevolgen voor het resultaat van de MPV en de (meerjaren)begroting 2018.

Voor het jaar 2017 (en verder) wordt het, betrekking hebbende op de MPV, belangrijk om positieve cijfers af te blijven geven. We hebben moeilijke jaren achter de rug, waarbij voorzichtigheid een sleutelbegrip is geworden. Creativiteit, lef en ondernemersgeest is noodzakelijk om nu een volgende positieve stap te kunnen zetten, dit vraagt om scherpte binnen alle projecten. De signalen in de markt voor wat betreft de vastgoedontwikkelingen zijn positief, nu wordt het een uitdaging om die signalen om te zetten naar (toekomstige) resultaten. In 2016 hebben we redelijk tot goede cijfers laten zien, zeker in de woningbouw, dit komt nu voor de eerste keer sinds de crisis vanaf 2008 tot uiting in de cijfers. Daarbij moet vermeld worden dat er bij de tussentijdse MPV, ter voorbereiding op de begroting 2017, nog met voorzichtigheid is gehandeld. De veranderingen in o.a. de extra afname van bouwgrond, de prijsstelling van woningen, de aanhoudende aanbestedingsvoordelen en de verlaging van de risico's hebben effect op de grondexploitaties en dat zien we vooral in het 2^{e} halfjaar 2016, na analyse en controle, in de cijfers tot uiting komen. De woningbouwmarkt in Zwolle is robuust te noemen en er is de aankomende jaren een flinke behoefte aan woningen, ook in het duurdere segment. Het duurdere segment wint langzaam aan belangstelling, zeker op goede locaties en zeker gezien de nog steeds (zeer) lage rentestand. Nieuwe vastgoed initiatieven voor (commerciële) voorzieningen winnen aan interesse van marktpartijen, echter nog alleen op goede locaties en dan nog is de financiering lastig te noemen. Het bedrijventerrein Hessenpoort als regionale trekker en landelijke speler, laat goede cijfers zien over 2016 en ook de nabije toekomst geeft vertrouwen.

Later in het hoofdstuk Ontwikkelingen wordt stilgestaan bij een aantal onderwerpen op het gebied van beleid, wet- en regelgeving en vastgoed- en gebiedsontwikkelingen. Voor de aankomende vennootschapsbelasting (grondexploitaties, parkeren etc.) wordt u separaat via het programma Financiering en algemene dekkingsmiddelen (financieel) geïnformeerd.

Op 09 januari 2017 heeft de raad het besluit genomen over de nota van uitgangspunten MPV 2017, waarbij de kaders zijn vastgesteld als basis voor de MPV 2017.

Voor de analyse van alle resultaten wordt verwezen naar de bijgevoegde MPV 2017 die in hoofdlijnen de volgende opbouw kent:
- Samenvatting en resultaten MPV op hoofdlijnen. Dit deel stelt de lezer in staat om de financiële resultaten op hoofdlijnen tot zich te nemen;
- Een toelichting en onderbouwing van het financiële resultaat van Vastgoed;

Datum 07 maart 2017
Ons kenmerk OW17xx-xxxx

- Bijlagen, in een afzonderlijk document terug te vinden.

Beoogd effect
De voorliggende MPV 2017 geeft een financiële vertaling van het huidige gemeentelijke beleid/werkwijze binnen het economische klimaat. Twee keer per jaar tekenen we de resultaten op van de op dat moment vastgelegde planningen en overige uitgangspunten. Tegelijkertijd geeft de MPV 2017 een financiële doorkijk naar de toekomst, in een herstellende vastgoedbranche en met de doorgevoerde wijzigingen van de regelgeving. De rapportage en uitkomsten van de MPV 2017 lopen mee in de planning van de beleidscyclus. Voor het eerst sinds 2008 zal er sprake zijn van een storting vanuit het grondbedrijf naar de Algemene Concernreserve. Het bedrijfsresultaat is met € 1,1 mln. positief en de voorzieningen worden verlaagd met € 13,9 mln., dus in totaal € 15,0 mln. Ook is het risicoprofiel ten opzichte van vorig jaar ook met € 9,8 mln. sterk afgenomen, wat door de dekking van het weerstandsvermogen gunstig is. Het weerstandsvermogen stijgt hierdoor naar een dekkingsgraad van 358% (beleidsmatige bovengrens is 100%).

Argumenten
1.1 Resultaat afgesloten complexen
Het afsluiten van het complex Kanonsteeg / Derde Bredehoek met een boekwaarde van € 716 en Wijthmen met € 33.095 komen ten laste van het jaarresultaat. Het project Wijthmen krijgt een doorstart, waarvoor een anterieure overeenkomst met de initiatiefnemer wordt aangegaan.

2.1 Winstname complexen
Conform de richtlijnen rondom winstname is het in de complexen Noordereiland € 267.743 en Rood voor rood € 359.082 (onderdeel van het complex NUTVW) mogelijk om tussentijds winst te nemen.

3.1 Gevormde voorziening Vastgoed
De hoogte van de voorziening per 31-12-2016 bedroeg € 30.229.220 (€ 30.033.004 incl. rente € 196.216). De omvang van de totaal noodzakelijke voorziening vastgoed bedraagt € 16.319.923 per 31-12-2016. Hierdoor wordt er een bedrag van € 13.909.297 gestort aan de Algemene Concernreserve. De afname van de voorziening wordt met name veroorzaakt door het laten vervallen van de grondprijscorrectie woningbouw van € 5 mln. “sprong in de grondprijs”, dat u met het besluit over de nota van uitgangspunten 2017 op 9 januari 2017 heeft bekrachtigd, en het betere resultaat van € 9,0 mln. van de grondexploitaties die een (geprognosticeerd) negatief resultaat hebben.

4.1 De begrote inkomsten en uitgaven voor de grondexploitaties worden opnieuw vastgesteld.
Bij het openen van een grondexploitatie middels een raadsbesluit, wordt bij de start van een project het krediet vrijgegeven voor het maken van kosten en opbrengsten. Jaarlijks worden in de MPV de grondexploitaties herzien. In dit beslispunt worden de gewijzigde kredieten voor alle projecten opnieuw vastgesteld. In het bijlagenboek zijn de grondexploitaties financieel gepresenteerd.

5.1 Op basis van de risicomethodiek worden de risico’s eenduidig bepaald
Voor de risicovolle projecten worden de projectrisico’s middels een vastgestelde format jaarlijks bepaald en gewogen. De economische risico’s worden berekend over de getotaliseerde cijfers van de MPV, dit na besluitvorming over de parameters in de Nota van Uitgangspunten voor de MPV (raadsbesluit 09 januari 2017). De economische en projectgebonden gewogen risico’s bepalen de

benodigde weerstandscapaciteit. Deze wordt afgezet tegen de aanwezige weerstandscapaciteit om zodoende het weerstandsvermogen van Vastgoed te bepalen (zie conclusie). Hiervan is uitgezonderd de positieve grondexploitatie Hessenpoort, die de risico's binnen het positieve geprognotiseerde resultaat opvangt.

Het project Hessenpoort heeft een verwacht positief resultaat op startwaarde van € 71,3 mln. met een eind jaar van exploitatie in 2043. De gewogen projectgebonden risico's van € 1,3 mln. en de gewogen economische risico's van 2,0 mln. zijn gewaardeerd voor in totaal € 3,3 mln. Deze risico's kunnen worden opgevangen binnen het projectresultaat.

6.1 De reserve vastgoed is de lopende rekening van Vastgoed

De financiële stand van zaken op korte termijn wordt bepaald door de Reserve Vastgoed. Dit kan ook wel de lopende rekening van Vastgoed genoemd worden. Elk jaar wordt op basis van de stand van de reservepositie bepaald hoe hoog het bedrag is wat afgedragen kan worden aan óf gestort moet worden vanuit de Algemene Concernreserve.
De stand van de reserve Vastgoed (jaarresultaat) per 31-12-2016 is € 15,0 mln. positief. Het overschot wordt conform vastgesteld beleid toegevoegd aan de Algemene Concernreserve.
De belangrijkste ontwikkelingen zijn:

-	voorbereidingskredieten	-/-	€ 0,07 mln. negatief;
-	resultaat erfpacht en verhuurde gronden		€ 0,43 mln. positief;
-	winstneming Noordereiland / Rood voor rood		€ 0,63 mln. positief;
-	verkoopresultaat, incidenteel		€ 0,14 mln. positief;
	Totaal		€ 1,13 mln. positief.

Deze bedragen zijn niet direct herleidbaar in het overzicht van de stortingen en onttrekkingen van de Reserve Vastgoed in hoofdstuk 4 van de MPV 2017, omdat administratief deze verschillend verwerkt worden. Het hierboven genoemde bedrag van € 1.13 mln. samen met het verlagen van de voorziening van € 13.909.297, zoals genoemd bij besluit 1.1, is het financiële resultaat over 2016 en betreft in totaal € 15.028.233 positief, wat wordt toegevoegd aan de Algemene Concernreserve.

7.1 Weerstandvermogen

Conform het huidige beleid is het dit jaar niet nodig om het weerstandsvermogen vanuit de algemene middelen aan te vullen. Het weerstandsvermogen staat nu op 358% met een aanwezige weerstandscapaciteit van € 27.091.511.
Het te hanteren beleid gaat uit van een dekkingspercentage van minimaal 50% en maximaal 100%, met een minimum bedrag van € 10 mln., tenzij de vereiste weerstandscapaciteit onder dit bedrag komt. Dat is dit jaar het geval met een vereiste weerstandscapaciteit van € 7.575.097. Geadviseerd wordt om toch het minimum bedrag van € 10 mln. te handhaven voor vastgoed als onderdeel van de Algemene Concernreserve. Dit om de robuustheid van het weerstandsvermogen te vergroten en i.v.m. lopende ontwikkelingen in een aantal dossiers, waaronder onder meer de in voorbereiding zijnde omgevingsvisie i.r.t. de voorraad gronden, de ontwikkelingen m.b.t. de regionale programmering van bedrijventerreinen en de (toekomstige) mogelijke ontwikkelscenario's van Voorsterpoort. De huidige reserve Vastgoed van € 12.063.278, als onderdeel van de Algemene Concernreserve, kan dan

teruggebracht worden met € 2.063.278 en ten gunste van de Algemene Concernreserve worden gebracht.

8.1 Accountant
De accountant heeft het college van B&W en de gemeenteraad op 25 november 2016 gerapporteerd over de bevindingen m.b.t. de tussentijdse controle over het jaar 2016 van o.a. de MPV activiteiten. *"Er wordt actief gestuurd op de grondexploitaties, waarbij diverse goede verbijzonderde interne controles worden uitgevoerd. Deze controles voegen veel toe aan de interne beheersing."*

9.1 Waardering gronden
De gronden van o.a. Stadshagen en Voorsterpoort (gronden met het voornemen tot ontwikkeling) laten we om de twee jaar extern taxeren. Dit is vorig jaar gebeurd voor de jaarrekening 2015 en die resultaten zijn nu ook verwerkt in de MPV 2017. Dit geldt overigens ook voor de overige (agrarische) gronden. In het kader van de BBV richtlijnen per 1-1-2016 worden er op de gronden geen exploitatiekosten toegerekend c.q. bijgeschreven. Deze (exploitatie)kosten worden jaarlijks in de begroting opgenomen.

10.1 Risico analyse
De risicoprofielen van alle projecten krijgen twee keer per jaar een update, waarin de laatste inzichten worden verwerkt en met beheersmaatregelen worden gemanaged. Alle projecten in de MPV 2017 zijn beoordeeld met een risico analyse en hiervan wordt in de voortgangsrapportage projecten (VP) inhoudelijk verslag gedaan. Financieel loopt het risicoprofiel van de projecten wel mee in de beoordeling van het weerstandsvermogen.

11.1 Langjarige grondexploitaties
De aanscherping van de BBV richtlijnen kan consequenties hebben voor de langlopende grondexploitaties Hessenpoort en Oude Mars. Dit hebben we geanalyseerd en de motivering om daar van af te wijken door u laten bekrachtigen, in zowel de MPV 2016 als in de nota van uitgangspunten 2017. De motivering hebben we aanvullend extern laten toetsen. Verder heeft er een extern behoefteonderzoek plaatsgevonden voor de Oude Mars, die van Hessenpoort was nog recent.
Bij de nota van uitgangspunten 2017 hebben we u over de uitkomsten geïnformeerd.
Nu de herziening van de grondexploitaties heeft plaatsgevonden, kunnen we stellen dat beide projecten binnen een periode van 10 jaar winstgevend worden, met inbegrip van alle reeds gerealiseerde- en nog te realiseren (binnen 10 jaar) investeringen. Hiermee zijn er uitvoerige beheersmaatregelen getroffen en wachten we de landelijke discussie op dit punt af.

Een toelichting is terug te lezen op paragraaf 2.1.3. van de MPV 2017.

Recente ontwikkelingen
Zoals reeds bij de inleiding is vermeld, hebben we te maken met aangescherpte richtlijnen op de grondexploitaties. In de nota van uitgangspunten is hier al op geanticipeerd, nu krijgt dit zijn uitwerking in de te presenteren cijfers.

- Projecten met een langere looptijd dan 10 jaar

De gemeente Zwolle heeft de beschikking over twee grondexploitaties die een zeer lange looptijd kennen. Het betreft de projecten: bedrijventerrein Hessenpoort (2043) en woningbouw Oude Mars (2037). Voor deze projecten is de index voor de opbrengstenstijging (periode na 10 jaar) reeds op nul procent gezet, waardoor er een behoedzaam beeld wordt gecreëerd. Zoals eerder onder argument 7.1 is gemeld, zetten we in op maximale beheersmaatregelen om een behoedzaam maar reëel beeld neer te zetten voor beide grondexploitaties. We laten zien dat beide projecten binnen 10 jaar winstgevend zijn. Dit kan echter nog steeds een risico opleveren aangezien er geen voortgang en/of behoefte is te bemerken bij de BBV commissie op dit vlak (aanpassing c.q. aanscherping wettekst). Ook de accountantsorganisaties (toetser van de jaarrekening) hebben een rol in dit kader.

- Rente in de grondexploitaties

De rente die wordt toegerekend aan grondexploitaties is vastgesteld op 2,1% (gebaseerd op de werkelijke rente over het vreemd vermogen). Binnen de grondexploitaties zullen daardoor de geprognosticeerde resultaten met circa 19 mln. toenemen (wijziging van 3,5% naar 2,1%) en de voorziening voor de negatieve grondexploitaties afnemen. De financiële consequentie voor de begroting is sinds vorig jaar meegenomen.

- Overgangsregeling waardering gronden

Zoals in de nota van uitgangpunten reed toegelicht zijn onze gronden marktconform, dat wil zeggen dat de marktwaarde overeenkomt met de bestemming. Er is hiervoor een voorziening getroffen van € 15.376.716 om dit af te dekken. Zie hiervoor paragraaf 3.4.2. van de MPV 2017.

- Afdracht aan reserves en fondsen

De afdracht aan de Reserve Stadsuitleg is wettelijk per 1-1-2016 komen te vervallen, zodat er geen voeding meer komt vanuit de grondexploitaties. Dit is in de grondexploitaties doorgevoerd. Voor beeldende kunst wordt per project bekeken wat er met het beschikbare budget kan worden gerealiseerd binnen het project (maatwerk). Afdracht aan het fonds is wettelijk niet meer toegestaan.

- Ladder duurzame verstedelijking

In oktober 2012 is de ‘ladder voor duurzame verstedelijking’ geïntroduceerd in het Besluit ruimtelijke ordening (Bro). Deze ‘duurzaamheidsladder’ heeft tot gevolg dat er een aantal aanvullende eisen worden gesteld aan de onderbouwing van een bestemmingsplan dat een nieuwe stedelijke ontwikkeling mogelijk maakt. In het brede kader hebben gemeenten en provincie in 2014 de Regionale Woonvisie West-Overijssel vastgesteld en zijn van mening dit ook voor bedrijventerreinen te gaan doen. Voor bedrijventerreinen zitten we op dit moment in de onderzoeksfase en voert de provincie hierbij de regiefunctie om tot afspraken te komen.

- Wet Vennootschapsbelasting

De regelgeving heeft per 1 januari 2016 zijn intrede gedaan. Dit betekent dat dit jaar de 1e belastingaangifte (over het jaar 2016) moet worden gedaan. De (fiscale) beginbalans voor alle grondexploitaties is opgesteld en is een inschatting gemaakt van de Vpb last in 2016 en de aankomende jaren. De berekeningen van vorig jaar, zoals ze zijn gemaakt voor de quick scan van de Vpb en als basis zijn gebruikt voor de begroting 2017, geven aan dat voor de jaren 2016 en 2017 nog geen Vpb-last valt te verwachten. Echter, door de betere cijfers in het jaarresultaat van Vastgoed en de positieve prognoses, is er ook sprake van een hogere Vpb last. Het jaar 2016 valt mee en hoeft er

geen bedrag meegenomen te worden in het jaarrekeningresultaat. Aangezien er nog veel (landelijke) discussie is over de te hanteren discontovoet en de toerekenen van rentekosten, is dit een voorlopige aanname. Met de huidige, relatief gunstige vastgoedcijfers, is voor de jaren vanaf 2017 zelfs sprake van een mogelijke Vpb last van tussen de € 0,6 en 0,7 mln. jaarlijks. Het project Hessenpoort veroorzaakt ca. driekwart van de verwachte Vpb-last. Dit als gevolg van de sterk positieve kasstroom van het project. Door de fiscale systematiek van voortschrijdende winstneming dient nu al belasting betaald te worden over de geprognotiseerde winst van het plan. Zowel de totale Vpb last als de bijbehorende risicoparagraaf worden gepositioneerd en verantwoord binnen het programma 19 Financiering en algemene dekkingsmiddelen en de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. Met de huidige inzichten kan de totale Vpb last in de periode tot en met 2025 voor Hessenpoort oplopen tot circa 6 mln., terwijl de winsten pas later worden gerealiseerd. Op het moment dat voor de BBV winst wordt genomen op Hessenpoort, zal een aanzienlijk deel van de winst al belast zijn in het verleden en niet nogmaals worden belast.

- Risico's en onzekerheden

In hoofdstuk 5 van de MPV 2016 wordt er aandacht gegeven aan de risico's en onzekerheden rondom de grondexploitaties en het (mogelijke) financiële effect hiervan op weerstandsvermogen en reserves. Het financiële effect zal worden opgenomen in de toelichting op de grondexploitaties in de jaarrekening. Nadere onderbouwing van de mutaties maakt hier onderdeel vanuit.

- Grondprijsontwikkelingen

In 2014 is ervoor gekozen om twee instrumenten in te zetten om beweging in de woningmarkt te krijgen. Deze voorzieningen zijn per 31-12-2016 en/of bij raadsbesluit over de nota van uitganspunten komen te vervallen en vloeien terug in het resultaat:

A Voorziening voor grondprijsontwikkelingen;
B Stimuleringsreserve woningbouw;

Conclusies

Ontwikkeling totaalresultaat grondexploitaties

Het totale resultaat van alle exploitaties is verbeterd met € 48,9 mln. Dit komt voor ca. de helft op het conto van de wijziging in de rente/discontovoet met € 19,4 mln. en de parameter kosten- en opbrengstenstijging van € 5,6 mln. en voor de overige helft door betere resultaten in de projecten. Zie paragraaf 3.3 voor de analyse binnen de projecten. De grondexploitatie Stadhagen gaat voor het eerst in circa 10 jaar naar een positief resultaat door de aantrekkende woningmarkt met betere grondprijzen en lagere ramingen voor het bouw- en woonrijp maken. Kraanbolwerk geeft positieve signalen af aangezien o.a. de bodemsanering meevalt. Door deze wijzigingen en de herzieningen van alle grondexploitaties is het resultaat op de lange termijn € 82,3 mln. positief. Dit positieve resultaat wordt (bijna) volledig veroorzaakt door de grondexploitaties Hessenpoort en Oude Mars.

Exploitatieresultaat

Het bedrijfsresultaat van het afgelopen boekjaar is € 1,1 mln. positief en om de voorzieningen op lopende grondexploitaties op peil te houden wordt er een bedrag afgedragen van € 13,9 mln., in totaal een storting vanuit de reserve vastgoed aan de Algemene Concernreserve van € 15,0 mln.
Dit is inclusief de vrijval aan voorziening van € 5 mln., zijnde de grondprijscorrectie "sprong in de grondprijs".

Datum 07 maart 2017
Ons kenmerk OW17xx-xxxx

Het bedrijfsresultaat wordt o.a. veroorzaakt door het positieve resultaat op de exploitatie van de erfpacht / verhuurde gronden van € 0,4 mln. en de winstneming in twee projecten € 0,5 mln. en de incidentele verkoop van een pand/grond € 0,1 mln.

Reserves en voorzieningen
In onderstaande tabel zijn de reserves samengevat.

Reserves en voorzieningen		MPV 2017		MPV 2016
Reserve Vastgoed (lopende rekening)	€	15.028.233	€	5.324.390-
Voorziening Vastgoed (geoormerkt geld tekortplannen)	€	16.319.923	€	30.033.004
Bestemmingsreserve Nniegg	€	-	€	-

Tabel 1: Reserves en voorzieningen

De voorzieningen zijn toegelicht onder argument 1.1 en in paragraaf 4.2 in de MPV 2017 en de reserve Vastgoed komt in het exploitatieresultaat hierboven tot uiting.

Weerstandsvermogen
Met het exploiteren van (bouw) grond gaan niet alleen grote bedragen om, maar zijn er ook risico's aan verbonden. Zeker gelet op de lange looptijden, de relatief hoge boekwaarden, geprognosticeerde omzetten en hoge nog te genereren opbrengsten moet rekening gehouden worden met een reëel bedrijfsrisico. De regels omtrent de risicosystematiek en het bijbehorende niveau van het weerstandsvermogen van de afdeling Vastgoed zijn vastgelegd in de Nota Risicomanagement en Weerstandsvermogen 2011 – 2014. Deze nota krijgt in 2017 een herijking. Tegenover de risico's die zich voor kunnen doen moet een minimale dekking aanwezig zijn.
Dit wordt weergegeven in het weerstandsvermogen.
Het beleid voor het weerstandsvermogen gaat uit van de begrippen vereiste weerstandscapaciteit en aanwezige weerstandscapaciteit. In het overzicht hieronder is een korte omschrijving gegeven van de betekenis van deze begrippen.

Weerstandsvermogen:
De verhouding tussen de aanwezige en vereiste weerstandscapaciteit.
Vereiste weerstandscapaciteit:
Het risicobedrag dat periodiek bepaald wordt op basis van een inventarisatie en financiële vertaling van risico's .
Aanwezige weerstandscapaciteit:
Het vrij besteedbare geld dat de gemeente gereserveerd en beschikbaar heeft om tegenvallers op te vangen.

Conform beleid moet het weerstandsvermogen een dekkingsgraad hebben van minimaal 50% en maximaal 100%. Daarbij wordt een ondergrens van minimaal € 10 mln. gehanteerd voor de aanwezige weerstandscapaciteit. Bij de jaarrekening 2015 (MPV 2016) is dit bedrag vastgezet op € 12,1 mln.
Na het opplussen van het jaarresultaat van € 15,0 mln. is de aanwezige weerstandscapaciteit € 27,1 mln. Daar tegenover moet het risicoprofiel worden afgezet met € 7,6 mln..

Datum 07 maart 2017
Ons kenmerk OW17xx-xxxx

Het berekende weerstandsvermogen in de MPV 2017 is 358%. Dit betekent dat 100% van de risico's gedekt kunnen worden uit de aanwezige middelen. Dit voldoet aan de eis en er kan een extra storting plaatsvinden naar de Algemene Concernreserve.

Financiële opbouw bovengenoemde cijfers

In onderstaande tabellen is een financiële weergave gegeven van de berekening van het weerstandsvermogen.

Omschrijving	Bedrag
Reserve Vastgoed	15,0 mln.
Weerstandsreserve Vastgoedrisico	12,1 mln.
Totaal aanwezige weerstandscapaciteit	27,1 mln.

Omschrijving	Bedrag
Economische risico's	1,7 mln.
Projectgebonden risico's	5,9 mln.
Totaal vereiste weerstandscapaciteit	7,6 mln.

Aanwezige weerstandscapaciteit	€ 27.091.511	
Vereiste weerstandscapaciteit	€ 7.575.097	= 358 %

Conclusie weerstandsvermogen:

1. Het weerstandsvermogen is toereikend voor het opvangen van de risico's;
2. De aanwezige weerstandscapaciteit is € 27,1 mln. Hiertegenover staat de vereiste Weerstandscapaciteit van € 7,6 mln. Het weerstandsvermogen is de verhouding tussen de aanwezige weerstandscapaciteit en de vereiste weerstandscapaciteit. Het weerstandsvermogen is 3,58. Dit betekent dat 100% van de risico's kunnen worden gedekt;
3. In de Algemene Concernreserve is een weerstandsreserve vastgoedrisico's aanwezig van € 12,1 mln.;
4. De economische risico's zijn afgenomen doordat er parameters naar beneden zijn bijgesteld, er Alleen één exploitatie dit jaar is toegevoegd en bij de lopende exploitaties zitten we een jaar dichter bij de einddatum;
5. Door het afsluiten van complexen neemt de noodzakelijke weerstandscapaciteit af;
6. De vereiste weerstandscapaciteit (alle risico's) zijn t.o.v. 2016 met € 9,8 mln. gedaald (€ 17,4 - € 7,6 mln.);
7. De projectgebonden en economische risico's van de positieve grondexploitatie Hessenpoort van € 3,3 mln. (economische risico € 2,0 en projectgebonden risico van € 1,3 mln.) wordt binnen het project opgevangen;
8. De reserve Vastgoed sluit per 31-12-2016 af met een positief saldo van € 1,1 mln. (inclusief storting t.b.v. voorzieningen van € 13,9 mln. is dit € 15,0 mln.);
9. De aanwezige weerstandscapaciteit is € 27,1 mln. en het minimaal noodzakelijke bedrag is
10. € 7,6 mln. (100% risicodekking)
11. Het is mogelijke om van de huidige Reserve Vastgoed van € 12.063.278 een bedrag van € 2.063.278 vrij te laten vallen ten gunste van de Algemene Concernreserve.

Op 09 januari 2017 heeft de Raad het besluit genomen over de Nota van Uitgangspunten 2017. De prognose was dat er verwacht positief resultaat gepresenteerd kon worden van minimaal € 7,3 mln. Het jaarresultaat komt t.o.v. de nota van uitgangspunten positiever uit, wat voor een groot deel wordt

veroorzaakt door de betere verkoopcijfers (hogere afzet en betere prijzen), lagere benodigde voorzieningen, wat verklaard wordt door de gunstige verkoopresultaten en naar beneden bijgestelde investeringen. Verder zijn de risico's bij een aantal projecten stevig gedaald, wat een gunstig effect heeft op het noodzakelijke weerstandsvermogen.

Risicomanagement
In de voortgangsrapportage projecten (VP) worden alle projecten inhoudelijk toegelicht, ook voor wat betreft de risico's. In de MPV 2017 wordt inzicht gegeven in de (financiële) samenhang tussen de grondexploitatie, het risicoprofiel en de beheersing van de risico's. Op deze manier kan er een onderbouwing en toelichting worden gegeven op de mutaties. In de tabel hieronder zijn de grootste mutaties t.o.v. vorig jaar in beeld gebracht.

Gewogen risico's	MPV 2017	MPV 2016	Verschil
Stadshagen	2.443.375	3.120.000	676.625
Voorsterpoort (Mva deel)	438.250	888.300	450.050
Kamperpoort Katwolderplein	60.000	746.832	686.832
Oude Mars	1.485.250	4.612.500	3.127.250
Kraanbolwerk	917.763	2.897.625	1.979.862
Dorpsplan Wijtmen	0	1.172.750	1.172.750
Langerholterweg / Geert Groote straat	43.750	403.750	360.000
Noordereiland	1.250	274.577	273.327
Hessenpoort *	1.294.553	2.079.959	785.406
Totaal			8.339.353

** vangt risico's binnen het complex op.*

De totale gewogen projectgebonden risico's zijn afgenomen met € 9,0 mln. In bovenstaande tabel genoemde projecten vertegenwoordigen voor het grootste gedeelte het verschil. Hieronder worden de mutaties in de projecten kort toegelicht:

- Stadshagen: Het resultaat is met € 8,4 mln. verbeterd: van € 7,6 mln. negatief naar € 0,8 mln. positief per 1-1-2017. De nominale risico's dalen met € 875.000. De daling van € 2.857.000 wordt veroorzaakt door de afname van de verkooprisico's van woningbouw. De risico's binnen het deelproject Breezicht, de voorzieningen en het bouw- en woonrijpmaken nemen toe met circa € 2,0 mln.
- Voorsterpoort (Mva deel): De nominale risico's dalen met € 703.400, wat voor een belangrijk deel wordt veroorzaakt door de verlaging van de omslagrente van 3,5% naar 2,1%.
- Oude Mars: Het voordelige resultaat van Oude Mars is verbeterd met € 3,5 mln. tot bijna € 7,2 mln. per 1-1-2017. Ten opzichte van de mpv 2016 kunnen de risico's met € 4.053.000 naar beneden worden gesteld. Dit verschil wordt met name veroorzaakt doordat bij de MPV 2016 nog werd uitgegaan dat exploitaties langer dan 10 jaar niet meer werden toegestaan vanuit de BBV. Nu is de verwachting dat een looptijd van langer dan 10 jaar mogelijk is, mits de exploitatie na 10 jaar sluitend is of dat er anders een voorziening is getroffen. Oude Mars bereikt in 2025 haar omslagpunt (winstgevendheid), waarin de gemaakte kosten net zo hoog zijn als de ontvangen opbrengsten. Dus dit risico is op PM gezet. Wel zijn de gevolgen van de

stedenbouwkundige herverkaveling nu indicatief geschat, waardoor hiervoor met € 2.178.000 aan risico is opgenomen. Daarentegen is als kans rekening gehouden met verhoogde uitgifteprijzen gedurende 4 jaar ter grootte van € 530.000.

- Kraanbolwerk: Ten opzichte van 2016 laat Kraanbolwerk een minder negatief resultaat zien van circa € 0,8 mln. en sluit het tekort op bijna € 0,3 mln. Doordat de sanering van de grond nu is uitgevoerd, de parkeergarage wordt gebouwd en fase 3 versneld wordt afgenomen dalen de risico's met € 2,36 mln. tot € 2,14 mln.
- Dorpsplan Wythmen: De grondexploitatie is afgesloten en het resultaat is ten laste van het jaarresultaat gebracht. Het risicoprofiel neemt dan ook af met € 1,17 mln., De doorstart zal met een anterieure overeenkomst en een krediet worden begeleid en loopt niet via de MPV.
- Geert Grootestraat: de risico's nemen af aangezien de gronden versneld zijn afgenomen.
- Noordereiland: Het risicoprofiel is nagenoeg nihil, wat te maken heeft met de geringe nog resterende kosten van circa € 0,3 mln., waar ook nog opbrengsten tegenover staan. Dit jaar is voor een bedrag van € 268.000 winst genomen en ten gunste van het jaarresultaat gebracht.
- Hessenpoort: de risico's nemen met € 0,78 mln. af, wat met name wordt veroorzaakt door de afname van het grondprijsrisico. Het risicoprofiel kan worden opgevangen binnen het projectresultaat, dit conform eerdere besluitvorming (MPV 2015).

Risico's
Voor een nadere toelichting van de risico's binnen de grondexploitaties, zie hoofdstuk 5 in het rapport Meerjaren Prognose Vastgoed 2017.

Financiën
Met besluitpunt 5 kan er sprake zijn van een storting in de Algemene Concernreserve. De hoogte hiervan is afhankelijk van de uitkomsten van dit besluitpunt.

Communicatie
Deze MPV zal meelopen met de planning en besluitvorming van de beleidscyclus 2017.

Vervolg
De resultaten van de MPV 2017 worden verwerkt in de jaarrekening 2016.

Openbaarheid
Dit voorstel en bijbehorende MPV 2017 zijn openbaar.

Burgemeester en Wethouders van Zwolle,

de heer drs. H.J. Meijer, burgemeester

mevrouw mr. I. Geveke, secretaris a.i.

Datum 07 maart 2017
Ons kenmerk OW17xx-xxxx

Besluit

Jaargang	2017
Nummer	1
Onderwerp	MPV 2017

De raad van de gemeente Zwolle;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders, d.d.

Besluit:

1. De complexen Kanonsteeg/Derde Bredehoek en Wijthmen af te sluiten en het verlies ad. € 33.811 ten laste van het jaarresultaat van vastgoed te brengen;
2. Vervroegd winst te nemen binnen de complexen Noordereiland en Raad voor rood ad. € 626.825 en ten gunste van het jaarresultaat van vastgoed te brengen;
3. De voorziening Vastgoed te verlagen met een bedrag van € 13.909.297;
4. De gepresenteerde grondexploitaties en voorbereidingskredieten vast te stellen;
5. Een risicobedrag op te nemen voor de economische risico's ad. € 1.709.803 en voor de projectgebonden risico's ad. € 5.865.294;
6. Op basis van bovenstaande beslispunten in te stemmen met de MPV 2017 en het financiële jaarresultaat van Vastgoed per 31 december 2016 ad € 15.028.233 voordelig en conform het huidige beleid te storten naar de Algemene Concernreserve;
7. In samenhang met de uitkomsten van de jaarrekening, de eerste berap 2017 en de perspectiefnota 2018-2021 het vereiste weerstandsvermogen van Vastgoed op 100% zetten met een ondergrens van € 10,0 mln. en een bedrag van € 2.063.278 af te dragen ten gunste van Algemene Concernereserve;
8. Kennis te nemen van de tussentijdse controle van de accountant m.b.t. de MPV activiteiten;
9. Kennis te nemen van de reeds lopende langjarige grondexploitaties Hessenpoort en Oude Mars en deze, met de kennis van de huidige geprognosticeerde resultaten, als zodanig te handhaven;
10. Kennis te nemen van de lopende (vastgoed)ontwikkelingen.

Aldus besloten in de openbare vergadering van

de voorzitter,

de griffier,

Zwolle

Meerjaren Prognose Vastgoed 2017

1 Inhoudsopgave

Inleiding 4

Leeswijzer 4

2 Samenvatting en conclusies 5

2.1 Context MPV 5

2.1.1 Grondprijzen 5

2.1.2 Afsluiten grondexploitaties 5

2.1.3 Wet- en regelgeving BBV 6

2.1.4 Wet- en regelgeving Vennootschapsbelasting (Vpb) 8

2.1.5 Verkoop gronden 8

2.2 Financiële stand van zaken 9

2.2.1 Samenvatting resultaten financiële positie grondbedrijf 9

2.2.2 Resultaat grondexploitaties 9

2.2.3 Reserve, voorziening en bestemmingsreserve Vastgoed 9

2.2.4 Risico's 11

2.2.5 Weerstandsvermogen 12

3 Verwacht resultaat grondexploitaties 14

3.1 Complexen 14

3.1.1 In exploitatie genomen gronden (IEGG) 14

3.1.2 Binnenkort af te sluiten complexen (BATSC) 14

3.2 Financieel resultaat complexen 15

3.2.1 Totaal beeld 15

3.2.2 Inleiding 16

3.2.3 In exploitatie genomen gronden 16

3.2.4 Binnenkort af te sluiten complexen 17

3.2.5 Toekomstige exploitaties (voorbereidingskredieten) 17

3.2.6 Resumé financieel overzicht complexen 18

3.3 Analyse resultaten complexen 19

3.3.1 Analyse resultaten woningbouw ... 19
3.3.2 Analyse resultaten bedrijventerreinen en kantoren ... 21
3.3.3 Analyse resultaten herstructurering ... 22
3.3.4 Analyse resultaten particuliere grondexploitaties ... 23
3.3.5 Analyse resultaten binnenkort af te sluiten complexen ... 23
3.3.6 Analyse resultaten toekomstige exploitaties ... 23
3.4 Financieel resultaat gronden Materiële Vaste Activa (MVA) ... 24
3.4.1 Verloop boekwaarde MVA-gronden ... 24
3.4.2 Waardering Voorraad-gronden per 31-12-2016 ... 25
3.4.3 Jaarlijks exploitatieresultaat Voorraad-gronden ... 25
3.4.4 Jaarlijks exploitatieresultaat erfpachtgronden en recht van opstal ... 26
4 Reserves, voorzieningen en bestemmingsreserve Vastgoed ... 27
4.1 Reserve Vastgoed ... 27
4.1.1 Reserve Vastgoed per 31-12-2016 ... 27
4.1.2 Ontwikkeling reserve Vastgoed komende 4 jaar ... 28
4.2 Voorziening Vastgoed ... 29
5 Risico's in relatie tot weerstandsvermogen ... 30
5.1 Risico's ... 30
5.1.1 Projectgebonden risico's ... 30
5.1.2 Economische risico's ... 33
5.2 Weerstandsvermogen ... 35
5.2.1 Aanwezige weerstandscapaciteit ... 35
5.2.2 Vereiste weerstandscapaciteit ... 36
5.2.3 Weerstandsvermogen ... 37
Bijlage 1: Nota van Uitgangspunten Meerjaren Prognose Vastgoed 2017 ... 38

Inleiding

Voor u ligt de Meerjaren Prognose Vastgoed (MPV) 2017. De MPV doet verslag van de financiële effecten van het gevoerde beleid. Beleidskeuzes over het faciliteren van initiatieven in het ruimtelijk domein, visies, plannen en projecten vinden plaats in de daarvoor geëigende gremia. De uitkomsten van de MPV kunnen vanzelfsprekend wel belangrijke input zijn voor eventuele beleidswijzigingen.

Leeswijzer

In deze leeswijzer wordt aangegeven welke inhoudelijke gegevens gewijzigd zijn en waar deze in de MPV terug te vinden zijn.

Hoofdstuk 2 begint met de samenvatting en conclusies. In dit hoofdstuk wordt informatie gegeven over de context van de MPV en een samenvatting van de financiële stand van zaken. Hoofdstuk 3 gaat vervolgens verder met een gedetailleerde onderbouwing van de resultaten van de complexen. Vervolgens gaat hoofdstuk 4 in op de reserve Vastgoed, de voorziening en de bestemmingsreserve Vastgoed.

In hoofdstuk 5 van dit document wordt uitgebreid stilgestaan bij de methode voor het bepalen van de risico's en het weerstandsvermogen. Daarbij wordt de relatie tussen deze twee begrippen uitgelegd. Dit beleid is verankerd in de Nota Risicomanagement en Weerstandsvermogen.

De MPV wordt ondersteund met verschillende bijlagen, zoals de afzonderlijke grondexploitaties van alle complexen, resultaat erfpachtgronden en recht van opstal e.a.. De bijlagen worden als apart document bijgevoegd.

2 Samenvatting en conclusies

2.1 Context MPV

Het afgelopen jaar kenmerkt zich vooral doordat er weer beweging komt in de markt, zeker voor woningbouw en bedrijvigheid. De norm in Hessenpoort is gehaald en het herstel in de woningmarkt zet zich door, en zeker in Zwolle met 17% meer woningbouwverkopen[1] t.o.v. een jaar eerder. De nieuwbouw aan woningen laat een goede stijging zien en zet zich door in 2017. Dit rapport geeft een weerslag van de stand van zaken per 1-1-2017. De kaders hiervoor zijn door u in de nota van uitgangspunten MPV 2017 vastgelegd. Voor het meer beleidsmatige en strategische aspect rond de MPV worden in het raadsvoorstel alle belangrijke ontwikkelingen kort en bondig toegelicht. Deze MPV 2017 is anticiperend op de vastgoed ontwikkelingen, waarbij reële prognoses het uitgangspunt zijn. Dit is ook het eerste jaar na de crisis dat er geen afboekingen nodig zijn op vastgoedprogramma's, sterker nog, er is sprake van versnelling in de uitgifte, vooral bij woningbouw. De verwachting voor de uitgifte van bedrijventerreinen (Hessenpoort) in 2017 zijn goed te noemen.

Verder is er in 2016 veel aandacht geweest voor de aanscherping van de wet- en regelgeving vanuit de commissie BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) en de invoering van de belastingplicht voor de vennootschapsbelasting voor overheidsbedrijven per 1 januari 2016. Dit komt op diverse onderdelen terug in deze rapportage. Dit jaar hebben we ook een eerste aanzet gemaakt om de MPV compacter te schrijven, aangezien een groot gedeelte reeds bij de Nota van Uitgangspunten een plaats heeft gekregen. In deze rapportage wordt geregeld over miljoenen gesproken. Indien de argumentatie c.q. situatie erom vraagt, wordt hier echter van afgeweken.

2.1.1 Grondprijzen

In 2013 heeft de raad ingestemd met het voorstel om een voorziening in te stellen van € 5,0 mln. voor grondprijsontwikkelingen t.b.v. woningbouw.
Dit bedrag is onderdeel van de Algemene Voorziening Vastgoed en opgenomen in de begroting 2017. In de MPV 2013 zijn de grondopbrengsten voor woningbouw (uitgezonderd sociale woningbouw) voor de periode van 2013 tot en met 2016 naar beneden bijgesteld. De prijsdaling was voor vier jaar (periode 2013-2016) verwerkt in de grondexploitatie Stadshagen, de uitleglocatie van Zwolle. Bij de nota van uitgangspunten MPV 2017 hebben we in hoofdstuk 4 de monitoring en analyse met u gedeeld en toegelicht. Door de stevige opwaartse beweging in de markt voor woningbouw is deze voorziening niet meer noodzakelijk. In de cijfers wordt nu zichtbaar wat de consequentie is van het laten vervallen van de voorziening op het totale financiële resultaat van Vastgoed.

2.1.2 Afsluiten grondexploitaties

In deze MPV is de grondexploitatie Prinsenpoort en Kanonsteeg / Derde Bredehoek afgesloten.

Complex binnenkort af te sluiten (BATSC)
De nog te maken kosten uit de afgesloten grondexploitaties (afgelopen jaren) zijn ondergebracht in het (verzamel) complex nog uit te voeren werken NUTVW.
De resterende nog uit te geven gronden uit de afgesloten projecten zijn tevens ondergebracht in dit complex. Uitgangspunt hierbij is dat de gronden met een reële boekwaarde worden overgeheveld. De prognose is dat de meeste werkzaamheden in 2018 zijn afgerond.
Het exploitatieresultaat van het complex BATSC bedraagt ca. € 0,3 mln. positief en is inhoudelijk terug te vinden op pagina 17.

[1] Bron NVM

2.1.3 Wet- en regelgeving BBV

De richtlijnen van de nieuwe wetgeving zijn doorgevoerd in de grondexploitaties. Vanuit de grondexploitaties is de toekomstige afdracht aan fondsen en reserves komen te vervallen, dit is nu doorgevoerd in de cijfers. Voor de exploitaties die een looptijd hebben van langer dan 10 jaar is er (sinds vorig jaar) geen opbrengstenstijging meer gehanteerd na de periode van 10 jaar. De op termijn winstgevende grondexploitaties Hessenpoort en Oude Mars geven bij de herziening een reëel beeld weer dat ze binnen een periode van 10 jaar winstgevend worden. Hiermee voldoen we aan de gestelde kaders vanuit de aangescherpte wet- en regelgeving.
Voor beide projecten hebben we zowel bij de MPV 2016 als bij de nota van uitgangspunten MPV 2017 aangegeven op welke gronden we het verantwoord vinden om de grondexploitaties met een looptijd van langer dan tien jaar operationeel te houden. Deze argumentatie is meerdere keren onderwerp van overleg geweest met de accountant. De discussie met de accountant zit in dDe bewegingsvrijheid die er zit in de intepretatie van de aanscherpende regelgeving op dit onderdee van de BBV is aanleiding geweest om scherp in beeld te krijgen wat de situatie is na een fictieve periode (knip) bij 10 jaar. Voor beide projecten is de prognose dat ze binnen die periode winstgevend worden, dit met reële kaders.

2.1.3.1 Hessenpoort

De herziening van Hessenpoort geeft aan met de huidige prognoses, dat in 2026 het project winstgevend gaat worden. Dat betekent dat de huidige boekwaarde van € 48,9 miljoen de aankomende jaren snel zal afnemen en als gevolg van verkopen voor het eerst in 2026 positief zal worden. Zie de grafiek Cash flow Hessenpoort hiernaast. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar hoofdstuk 3, waar een toelichting wordt gegeven op het resultaat.

Concluderend kan dus gesteld worden dat de gemeente het bedrijventerrein Hessenpoort, in relatie tot de BBV richtlijnen, als zodanig volledig in stand houdt aangezien er geen aanleiding is om extra (financiële)zekerheden in te bouwen. Er zijn zelfs mogelijkheden op korte termijn om tot een beter resultaat voor de gronduitgifte te komen aangezien de kans bestaat dat de verkopen de prognose overstijgt.

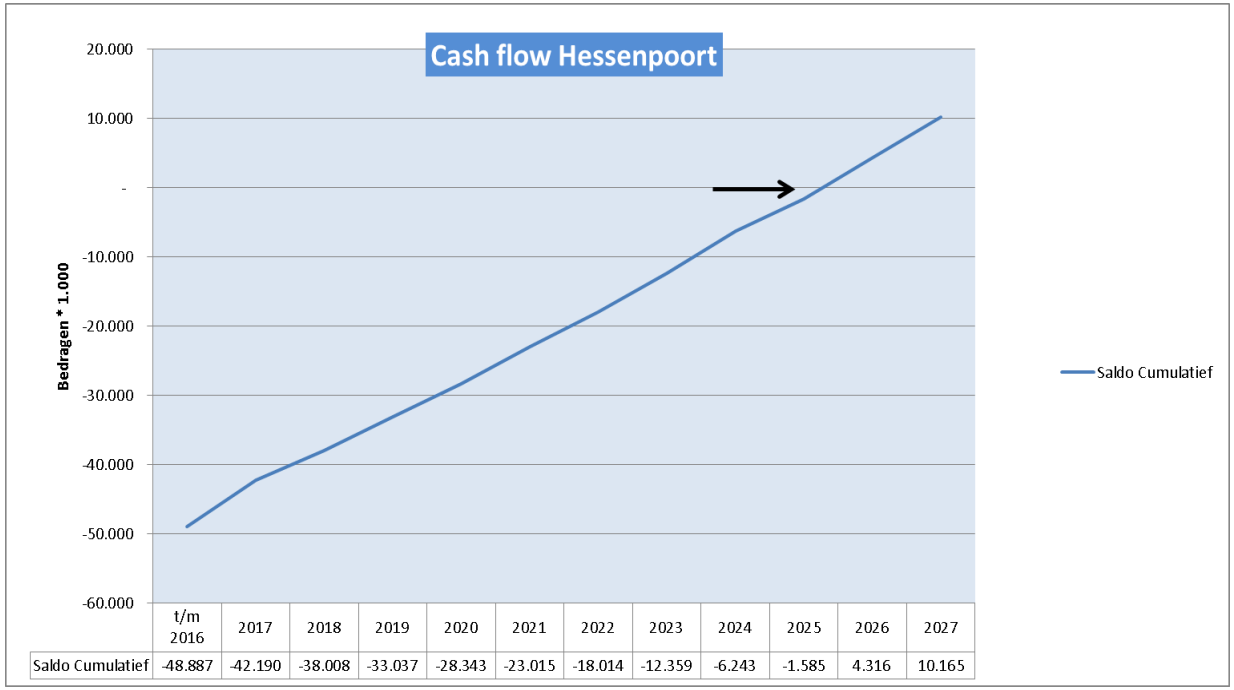

	t/m 2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Saldo Cumulatief	-48.887	-42.190	-38.008	-33.037	-28.343	-23.015	-18.014	-12.359	-6.243	-1.585	4.316	10.165

2.1.3.2 Oude Mars

De herziening van het woningbouwproject Oude Mars geeft aan met de huidige prognoses, dat in 2025 het project haar break even point bereikt en winstgevend gaat worden. Dat betekent dat de huidige boekwaarde van € 4,9 mln. door verkopen voor het eerst winstgevend wordt met een verwacht resultaat van € 0,04 mln. in 2025 en oploopt naar een winstverwachting bij 10 jaar in 2026 van € 0,9 mln. Zie de grafiek Cash flow Oude Mars hiernaast. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar hoofdstuk 3, waar een toelichting wordt gegeven op het resultaat.

Concluderend kan gesteld worden dat er voldoende beheersmaatregelen zijn om de langere looptijd van Oude Mars te handhaven.

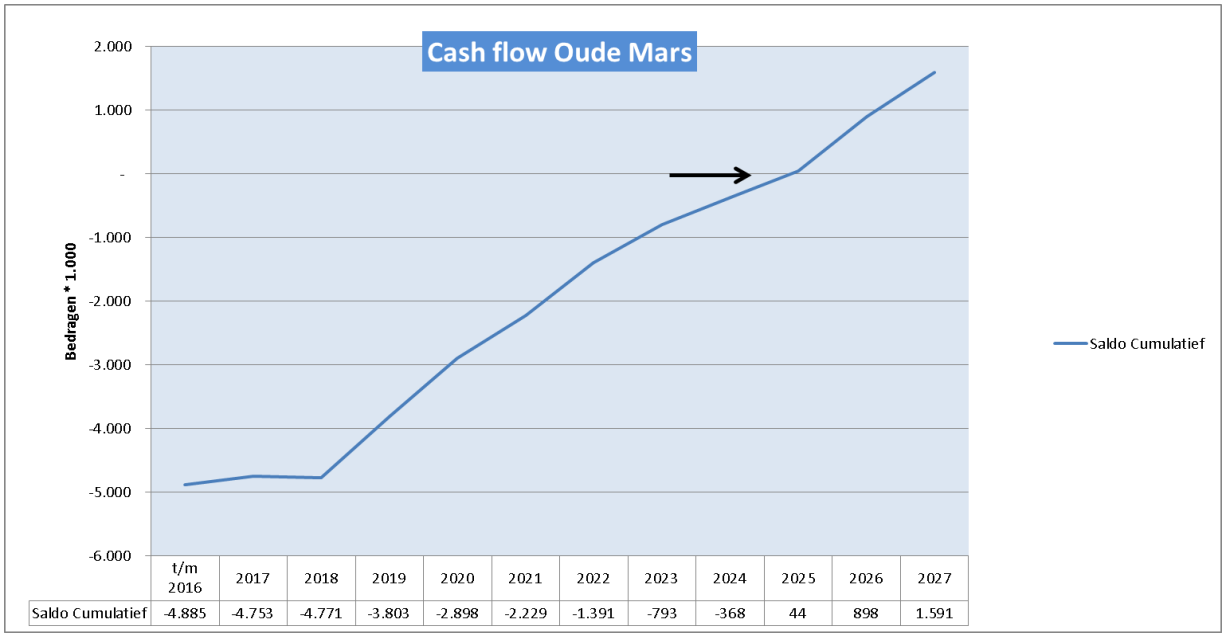

	t/m 2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Saldo Cumulatief	-4.885	-4.753	-4.771	-3.803	-2.898	-2.229	-1.391	-793	-368	44	898	1.591

2.1.3.3 Rentecomponent in grondexploitaties

De omslagrente binnen grondexploitaties is, door de aangescherpte BBV richtlijnen, in de begroting vastgesteld op 2,1% en de disconteringsvoet op 2,0%. Dit betekent concreet dat de resultaten van de grondexploitaties met circa € 19,4 mln. toenemen, positiever worden. De voorzieningen van de grondexploitaties nemen hierdoor ook af. Echter, de lasten op de reguliere begroting nemen toe. De grootste mutaties zitten in de drie projecten Hessenpoort, Oude Mars en Stadshagen. Vervolgens neemt hierdoor het economisch risicoprofiel voor het onderdeel rente toe met € 123.000 i.v.m. het opvoeren van de rentecomponent als risico. Dat is deze MPV voor het eerst opgenomen, dit naar aanleiding van de BBV richtlijnen (besluitvorming bij de nota van uitgangspunten).

2.1.4 Wet- en regelgeving Vennootschapsbelasting (Vpb)

De regelgeving heeft per 1 januari 2016 zijn intrede gedaan. Dit betekent dat dit jaar de 1e belastingaangifte (over het jaar 2016) moet worden gedaan. De (fiscale) beginbalans voor alle grondexploitaties is opgesteld en vervolgens is op basis van het rekenmodel van PwC een inschatting gemaakt van de Vpb last in 2016 en de aankomende jaren. De berekeningen geven aan dat voor het jaar 2016 nog geen Vpb-last valt te verwachten. Echter, door de betere cijfers in het jaarresultaat van Vastgoed en de positieve prognoses, is er ook sprake van een hogere Vpb last. In 2017 kan dit oplopen naar circa € 0,7 mln. Aangezien ern og veel (landelijke) discussie is over de te hanteren discontovoet en de toerekenen van rentekosten, is dit een voorlopige aanname. Dit bedrag is niet als zodanig begroot voor het begrotingsjaar 2017. Met de huidige, relatief gunstige vastgoedcijfers, is voor de jaren vanaf 2017 zelfs sprake van een mogelijke Vpb last van tussen de € 0,6 en 0,7 mln. jaarlijks. Dat betekend dat we het beter doen dan gepland. Het project Hessenpoort veroorzaakt ca. driekwart van de verwachte vpb-last. Dit als gevolg van de sterk positieve kasstroom van het project. Door de fiscale systematiek van voortschrijdende winstneming dient nu al belasting betaald te worden over de geprognotiseerde winst van het plan. Zowel de totale Vpb last als de bijbehorende risicoparagraaf worden gepositioneerd en verantwoord binnen het programma 19 Financiering en algemene dekkingsmiddelen en de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. Met de huidige inzichten kan de totale Vpb last in de periode tot en met 2025 voor Hessenpoort oplopen tot circa 6 mln., terwijl de winsten pas later worden gerealiseerd. Op het moment dat voor de BBV winst wordt genomen op Hessenpoort, zal een aanzienlijk deel van de winst al belast zijn in het verleden en niet nogmaals worden belast.

2.1.5 Verkoop gronden

De komende jaren wordt ingezet op de verkoop van onze eigendommen, gronden en panden. Binnen de voorraad gronden (MVA) betreft het vooral (agrarische) gronden en incidenteel nog een opstal. De opstallen van de gemeente zijn niet opgenomen in de MPV maar komen tot uitting in het Meerjaren Prognose Gebouwen (MPG). De omgevingsvisie en het gronduitgiftebeleid gaan hier de aankomende jaren meer richting aan geven.

2.2 Financiële stand van zaken

In deze paragraaf wordt een samenvatting gegeven van de belangrijkste financiële resultaten van de MPV 2017 die van belang zijn voor de financiële positie van Vastgoed. De paragraaf begint met een samenvattend overzicht van de resultaten binnen vastgoed. Dit zijn de resultaten van de grondexploitaties, de reserves en voorzieningen, de risico's en het weerstandsvermogen. In de volgende paragrafen zijn deze resultaten verder onderbouwd.

2.2.1 Samenvatting resultaten financiële positie grondbedrijf

In deze paragraaf wordt een samenvattend overzicht gegeven van de financiële positie van het grondbedrijf.

Resumé	Exploitatieresultaat per 1-1-2017			Gunstiger, neutraal of ongunstiger
	MPV 2017	MPV 2016	verschil	
Resultaat grondexploitaties	82.300.000-	33.400.000-	48.900.000-	gunstiger
Reserve Vastgoed:				
Stand reserves	15.000.000-	5.300.000	20.300.000-	gunstiger
Stand voorzieningen	16.300.000	30.000.000	13.700.000-	gunstiger
Stand bestemmingsreserve	-	-	-	neutraal
Risico's vastgoedontwikkelingen	10.800.000	21.800.000	11.000.000-	gunstiger

Bovenstaande resultaten worden in de volgende paragrafen kort toegelicht. Een uitgebreide toelichting is terug te vinden in hoofdstuk 3 van dit document.

2.2.2 Resultaat grondexploitaties

Het resultaat van de grondexploitaties is met € 48,9 mln. verbeterd tot een positief resultaat van 82,3 mln..
Dit wordt met name veroorzaakt door de grondexploitatie Hessenpoort die bijna een verdubbeling van het resultaat laat zien. Tevens geven de woningbouwprojecten Stadshagen en Oude Mars een betere prognose, al is dat bij de Oude Mars vooral door de invloed van de rente. In zijn algemeenheid kan gesteld worden dat de renteinvloed door de aangescherpte BBV richtlijnen (in de grondexploitaties van 3,5% naar 2,1%) en de disconteringsvoet 2,0% grote invloed heeft op de langjarige grondexploitaties. In hoofdstuk 3 worden de verschillen in resultaten per categorie toegelicht.

2.2.3 Reserve, voorziening en bestemmingsreserve Vastgoed

Reserves en voorzieningen		MPV 2017		MPV 2016
Reserve Vastgoed (lopende rekening)	€	15.028.233	€	5.324.390-
Voorziening Vastgoed (geoormerkt geld tekortplannen)	€	16.319.923	€	30.033.004
Bestemmingsreserve Nniegg	€	-	€	-

Reserve Vastgoed
De financiële stand van zaken van het grondbedrijf op korte termijn wordt bepaald door de reserve Vastgoed. Dit kan ook wel de lopende rekening van Vastgoed genoemd worden. De hoogte van de reserve Vastgoed wordt bepaald door stortingen en onttrekkingen. Elk jaar wordt op basis van de stand van de reservepositie bepaald hoe hoog het bedrag is wat overgeheveld kan worden naar de Algemene Concernreserve of wat gestort moet worden vanuit de Concernreserve. De stand van de reserve Vastgoed per 31-12-2016 is € 15,0 mln. **positief,** bestaande uit het resultaat van de lopende rekening ad € 1,1 mln. positief en het vrijvallen van de voorzieningen met € 13,9 mln. positief. Aan de voorziening ten behoeve van de grondexploitaties van € 9,8 mln. per 1-1-2016 is 2,0% rente toegevoegd. De reserve vastgoed is het afgelopen jaar met € 1,2 mln. toegenomen en afgenomen met € 0,1 mln. De toename is vooral het gevolg van het resultaat van de erfpacht en verhuurde gronden met € 0,4 mln. en de verkoop en vervroegde winstneming van € 0,8 mln.. De afname betreft vooral het resultaat van het afsluiten van de grondexploitatie Wythmen en het voorbereidingskrediet Voorsterpoort. Het resultaat van de MPV 2017, op basis van het saldo op 31-12-2016, stortingen en onttrekkingen is € 1,1 mln. positief. Het jaarresultaat (overschot) wordt toegevoegd aan de reserve Vastgoed.

Voorziening Vastgoed
De voorziening Vastgoed is bedoeld voor de zogenaamde tekortplannen en de afwaardering van de vooraad gronden. Per 1 januari 2016 was een voorziening gevormd van € 30,0 mln. Aan de voorziening op de grondexploitaties wordt jaarlijks rente toegevoegd, in 2016 in totaal € 0,2 mln., wat een stand van de voorziening geeft van € 30,2 mln. per 31-12-2016. De volgende wijzigingen hebben plaatsgevonden waardoor een forse verlaging van de voorziening aan de orde is.
In de tabel hieronder is de jaarschijf 2017 vergeleken met 2016.

complexen		voorziening		
met een voorziening		2016	2017	verschil
119	Kraanbolwerk	€ 1.140.660	€ 298.123	€ 842.537-
129	Bagijneweide	€ 13.908	€ -	€ 13.908-
19/197	Stadshagen I en II	€ 7.591.644	€ -	€ 7.591.644-
281	Dorpsvisie Wythmen	€ 295.654	€ -	€ 295.654-
701	Kamperpoort	€ 602.512	€ 638.227	€ 35.715
245	Prinsenpoort	€ 125.624	€ -	€ 125.624-
271	Kanonsteeg / Derde Bredehoek	€ 34.754	€ -	€ 34.754-
283	Langenholterweg	€ 6.066	€ 6.858	€ 792
	Totaal	**€ 9.810.821**	**€ 943.208**	**€ 8.867.613-**

De voorziening sprong in de grondprijs is vrij komen te vallen, hierdoor daalt de voorziening met € 5,0 mln. Verder is de voorziening voor de toekomstige grondexploitaties met een bedrag van € 0,16 mln. komen te vervallen. Het betreft de projecten Prinsenpoort (naar de BATSC) en Kanonsteeg / Derde Bredehoek die afgesloten zijn. De voorziening van de voorraad gronden is toegenomen met € 0,16 mln.. Rekening houdend met o.a. bovenstaande wijzigingen is de benodigde voorziening per 31 december 2016 per saldo gedaald met € 13,9 mln. tot een totaal van € 16,3 mln. Een bedrag van € 13,9 mln. is gestort in de voorziening vastgoed en als voordelig resultaat gepresenteerd in de staat van Baten & Lasten. Een uitgebreide toelichting op de voorziening is te vinden in hoofdstuk 4.

Bestemmingsreserve materiële vaste activa (MVA)
De jaarlijkse exploitatielasten worden gedekt uit de bestemmingsreserve exploitatie gronden. De exploitatielasten zijn vanaf 2016 opgenomen als structurele last in de begroting.

2.2.4 Risico's

Met het exploiteren van (bouw) grond zijn niet alleen grote bedragen gemoeid, er zijn ook risico's aan verbonden. Zeker gelet op de lange looptijden, de relatief hoge boekwaarden van de lopende exploitaties, geprognosticeerde omzetten en hoge nog te genereren opbrengsten moet rekening gehouden worden met een reëel bedrijfsrisico. De regels omtrent de risicosystematiek en het bijbehorende niveau van het weerstandsvermogen zijn vastgelegd in de nota Risicomanagement en Weerstandsvermogen. In het overzicht hieronder zijn de gewogen risico's van de MPV 2017 weergegeven.

Risico´s	MPV 2017	MPV 2016
Economische risico's	€ 3.664.583	€ 5.345.669
Projectgebonden risico´s (rood)	€ 3.047.063	€ 10.338.660
Projectgebonden risico's (oranje en groen)	€ 4.112.785	€ 6.128.012
Specifieke risico's	€ -	€ -
Totaal risicobedrag	**€ 10.824.430**	**€ 21.812.341**

De € 3,2 mln. aan risico's (projectgebonden en economische risico's) die specifiek op de positieve grondexploitatie Hessenpoort van toepassing zijn, moeten in bovenstaande tabel in mindering worden gebracht. Deze risico's kunnen binnen het project worden opgevangen. In de tabel hieronder zijn de gecorrigeerde gewogen risico's inzichtelijk gemaakt.

De projectgebonden risico's van de projecten Stadshagen, Hessenpoort, Kraanbolwerk, Oude Mars en de, in de voorraad gronden opgenomen onderdelen van Voorsterpoort zijn nog steeds groot te noemen met nominale (ongewogen)risico's van gemiddeld groter dan € 1,0 mln.. Van deze projecten heeft alleen Kraanbolwerk een negatief exploitatieresultaat, waarvoor uiteraard een voorziening is getroffen. Deze vijf projecten zorgen voor circa 90% deel uit van alle projectgebonden risico's.

Risico	Bedrag
Economische risico's	€ 3.664.583
Economische risico's Hessenpoort (gewogen)	€ 1.954.780-
Projectgebonden risico´s (rood) 75%	€ 3.047.063
Projectgebonden risico's (oranje) 50%	€ 3.545.660
Projectgebonden risico's (groen) 25%	€ 567.125
Projectgebonden risico's Hessenpoort (gewogen)	€ 1.294.553-
Totaal risicobedrag	**€ 7.575.097**

Het risicoprofiel waarmee het weerstandsvermogen wordt berekend was vorig jaar € 17,4 mln. en dit jaar in totaal € 7,6 mln. Dit is € 9,8 mln. lager dan bij de MPV 2016, wat grote invloed heeft op het vereiste weerstandscapaciteit.

2.2.5 Weerstandsvermogen

De hoogte van de risico's en de grootte van het weerstandsvermogen hangen nauw met elkaar samen.
Het beleid voor het weerstandsvermogen gaat uit van de begrippen vereiste weerstandscapaciteit en aanwezige weerstandscapaciteit. In het overzicht hieronder is een korte omschrijving gegeven van de betekenis van deze begrippen.

Weerstandsvermogen:
De verhouding tussen de aanwezige en vereiste weerstandscapaciteit.
Vereiste weerstandscapaciteit:
Het risicobedrag dat periodiek bepaald wordt op basis van een inventarisatie en financiële vertaling van risico's .
Aanwezige weerstandscapaciteit:
Het vrij besteedbare geld dat de gemeente gereserveerd en beschikbaar heeft om tegenvallers op te vangen.

Het berekende weerstandsvermogen in de MPV 2017 opgelopen tot een percentage van 357,6%. Dit betekent dat alle risico's gedekt kunnen worden uit de aanwezige middelen. In de tabel hieronder is een financiële weergave gegeven van bovenstaande begrippen.

Aanwezige weerstandscapaciteit			Weerstandsvermogen
Reserve Vastgoed na verrekening Voorzieningen	€	15.028.233	
Weerstandsreserve vastgoedrisico's (concern)	€	12.063.278	
Totaal aanwezige weerstandscapaciteit	**€**	**27.091.511**	
Vereiste weerstandscapaciteit			
Economische risico's	€	3.664.583	357,6%
Economische risico's Hessenpoort (gewogen)	€	1.954.780-	
Projectgebonden risico´s (rood) 75%	€	3.047.063	
Projectgebonden risico's (oranje) 50%	€	3.545.660	
Projectgebonden risico's (groen) 25%	€	567.125	
Projectgebonden risico's Hessenpoort (gewogen)	€	1.294.553-	
Totaal vereiste weerstandscapaciteit	**€**	**7.575.097**	

Kernpunten en conclusies:

1. De aanwezige weerstandscapaciteit is € 27,1 mln (€ 15,0 + € 12,1 mln.). Hiertegenover staat de vereiste weerstandscapaciteit van € 7,6 mln.
2. Het weerstandsvermogen is de verhouding tussen de aanwezige weerstandscapaciteit en de vereiste weerstandscapaciteit. Het weerstandsvermogen is 3,58. Dit betekent dat alle risico's kunnen worden afgedekt en dat het overige kan worden afgedragen aan de Algemene concernreserve.
3. In de algemene concernreserve is een weerstandsreserve vastgoedrisico's van € 12,1 mln. (reserve Vastgoed).
4. De economische risico's zijn afgenomen doorat er (bijna) geen grondexploitaties dit jaar zijn toegevoegd, de resultaten uit de complexen beter zijn en bij de lopende exploitaties zitten we een jaar dichter bij de einddatum.
5. De vereiste weerstandscapaciteit (alle risico's) is t.o.v. 2016 met € 9,8 mln. gedaald (€ 17,4 - € 7,6 mln.).
6. De projectgebonden en economische risico's van de positieve grondexploitatie Hessenpoort van € 3,3 mln. (economische risico € 2,0 en projectgebonden risico van € 1,3 mln.) wordt binnen het project opgevangen.
7. De reserve Vastgoed sluit per 31-12-2016 af met een positief saldo van € 15,0 mln. (inclusief lagere voorzieningen van € 13,9 mln.). Dit bedrag wordt in de jaarrekening 2016 opgnomen.
8. De aanwezige weerstandscapaciteit is € 27,1 mln. en het minimaal noodzakelijke bedrag is € 7,6 mln. (100% dekking van de gewogen risico's).
9. Uitgaande van een aanwezige weerstandsreserve van € 12,1 mln. en een noodzakelijke weerstandsreserve van € 10,0 (conform voorstel) is het mogelijk om een bedrag van € 2,1 mln. vrij te laten vallen ten gunste van de Algemene Concernreserve.
10. In samenspraak met de uitkomsten van de jaarrekening, de eerste berap 2017 en de perspectiefnota 2018-2021 zal een voorstel worden gedaan over de exacte hoogte van het weerstandsvermogen.

3 Verwacht resultaat grondexploitaties

3.1 Complexen

Alle complexen zijn administratief ingedeeld aan de hand van 3 rubrieken. In de tabel hiernaast is dit zichtbaar gemaakt voor 2 rubrieken. De rubriek toekomstige grondexploitaties kent dit jaar geen projecten.

3.1.1 In exploitatie genomen gronden (IEGG*)*

Dit zijn complexen waar een grondexploitatie of herziening door de raad is vastgesteld. De stedenbouwkundige planvorming is minimaal in de fase van het stedenbouwkundig ontwerp beland en de eerste activiteiten in het kader van de grondexploitatie hebben plaatsgevonden. Onder deze rubriek vallen 14 projecten, het project Kanonsteeg/Derde Bredehoek en Prinsenpoort zijn in 2016 afgesloten De restwerkzaamheden van Prinsenpoort is ondergebracht in het complex 504 NUTVW.

3.1.2 Binnenkort af te sluiten complexen (BATSC)

De meeste projecten in deze rubriek worden binnenkort afgesloten. Voor resterende werkzaamheden is er het complex Nog Uit Te Voeren Werkzaamheden (NUTVW), waar een gering aantal werkzaamheden in is opgenomen. De verwachting is dat deze complexen in 2018 kunnen worden afgesloten. Voor het project Oosterenk-Watersteeg is in het kader van het Tijdelijk Anders Gebruik (TAG) een huurovereenkomst gesloten voor een periode van 10 jaar. Ondanks de langere looptijd is ervoor gekozen om dit complex toch in de BATSC tge houden.

Overzicht projecten	
In exploitatie genomen	
67	Oude Mars
119	Kraanbolwerk
129	Bagijneweide
133	Stinspoort
19/197	Stadshagen I en II
283	Langenholterweg
337	Krasse knarren
11	Marslanden Zuid
289/312	Hessenpoort
701	Kamperpoort
269	Vrolijkheid (Herstructurering)
313	Geert Groottestraat
335	Wipstrikkerallee
247	Campus Windesheim
Binnenkort af te sluiten complexen	
59	Noordereiland
123	Forelkolk
504	Complex NUTVW

3.2 Financieel resultaat complexen

3.2.1 Totaal beeld

De boekwaarde is het afgelopen jaar afgenomen met € 5,2 mln. Het betreft het 2e jaar achtereen dat de boekwaarde met meer dan € 5,0 mln. afneemt. In de onderste tabel zijn de grootste mutaties zichtbaar gemaakt. De afname van de boekwaarde heeft enerzijds te maken met reeds gerealiseerde voorinvesteringen bij een aantal projecten waarbij een positieve cash flow in de lijn der verwachtingen ligt en anderzijds met de, boven verwachting, gerealiseerde verkoopopbrengst van bouwgrond voor woningbouw. De nog te realiseren opbrengsten hebben bijna een factor 2,5 ten opzichte van de investeringen. De nog te realiseren kosten nemen dit jaar fors af. Dit heeft met name te maken met het aanpassen van de rente van 3,5% naar 2,1% en de disconteringsvoet vn 2,0%. Dit heeft met name bij langdurige complexen impact op het resultaat. De verlaging van de nog te realiseren opbrengsten heeft als oorzaak dat een gedeelte in de boekwaarde is opgenomen in de jaarschijf 2016. Het is dus gerealiseerd. In hoofdstuk 3.3 wordt per exploitatie ingegaan op de grootste mutaties.

In exploitatie genomen gronden	boekwaarde	Nog te realiseren		Exploitatieresultaat	
		kosten	opbrengsten	Eindwaarde	Startwaarde
MPV 2017	€ 64.046.999	€ 128.229.060	€ 329.042.392	€ -136.766.333	€ -82.296.524
MPV 2016	€ 69.256.388	€ 174.039.175	€ 339.658.412	€ -103.416.302	€ 33.374.359
Mutatie	€ -5.209.389	€ -45.810.115	€ -10.616.020	€ -33.350.031	€ -115.670.883

In exploitatie genomen gronden	boekwaarde per 1-1-2017	boekwaarde per 1-1-2016	verschil
67 Oude Mars	€ 4.885.393	€ 5.813.328	€ 927.935
119 Kraanbolwerk	€ 3.217.621-	€ 2.111.113-	€ 1.106.508
129 Bagijneweide	€ 316.174-	€ 670.913-	€ 354.739-
133 Stinspoort	€ 990.896	€ 1.052.775	€ 61.879
19/197 Stadshagen I en II	€ 15.611.964	€ 18.588.760	€ 2.976.796
281 Dorpsvisie Wijtmen	€ -	€ 14.898-	€ 14.898-
283 Langenholterweg	€ 358.512	€ 308.175	€ 50.337-
337 Krasseknarren	€ 123.906	€ -	€ 123.906-
11 Marslanden Zuid	€ 501.248-	€ 550.431-	€ 49.183-
21 Hessenpoort	€ 48.886.614	€ 50.501.424	€ 1.614.810
701 Kamperpoort	€ 1.807.912-	€ 1.979.023-	€ 171.111-
269 Vrolijkheid (Herstructurering)	€ 1.585.811	€ 1.546.610	€ 39.201-
313 Geert Groottestraat	€ 1.021.552-	€ 22.352	€ 1.043.904
335 Wipstrikkerallee	€ 83.202-	€ 154.304-	€ 71.102-
247 Campus Windesheim	€ 674.358-	€ 660.913-	€ 13.445
245 Prinsenpoort	€ -	€ 46.508-	€ 46.508-
123 Forelkolk	€ 184.468	€ 83.491	€ 100.977-
59 Noordereiland	€ 285.563-	€ 1.479.546-	€ 1.193.983-
504 Complex NUTVW	€ 672.934-	€ 992.878-	€ 319.944-
Totaal MPV	€ 64.046.999	€ 69.256.388	€ 5.209.389

3.2.2 Inleiding

Voor elk complex wordt een begroting opgesteld. Een dergelijke grondexploitatie geeft inzicht in enerzijds de reeds gerealiseerde kosten en opbrengsten en anderzijds de nog te maken kosten en de te verwachten opbrengsten. Uit deze financiële opstelling wordt het voorgecalculeerde exploitatieresultaat bepaald op zowel startwaarde (= contante waarde per 1-1-2017) als eindwaarde. De startwaarde wordt aangegeven omdat de looptijden van de projecten verschillen. Het terugrekenen naar een startwaarde van nu maakt de projecten onderling vergelijkbaar.

3.2.3 In exploitatie genomen gronden

Deze complexen zijn onderverdeeld in de categorieën woningbouw, bedrijventerreinen en kantoren, herstructurering en particuliere grondexploitaties. In de tabel hiernaast is zichtbaar wat het voorgecalculeerde exploitatieresultaat is van de 'In exploitatie genomen gronden'.

In de bijlage is per complex een berekening opgenomen van het exploitatieresultaat. Daarin zijn de reeds gemaakte kosten en opbrengsten per 1-1-2017 opgenomen en wordt daarbij inzicht gegeven in de nog te maken kosten en opbrengsten per kosten- respectievelijk opbrengstensoort per jaar.

In exploitatie genomen gronden	boekwaarde per 1-1-2017	Nog te realiseren kosten	Nog te realiseren opbrengsten	Exploitatieresultaat Startwaarde	+ / -	eind jaar
Woningbouw						
67 Oude Mars	€ 4.885.393	€ 9.050.543	€ 24.814.084	€ 7.177.139-	winst	2037
119 Kraanbolwerk	€ 3.217.621-	€ 6.099.607	€ 2.552.834	€ 298.123	verlies	2021
129 Bagijneweide	€ 316.174-	€ 85.518	€ -	€ 226.133-	winst	2017
133 Stinspoort	€ 990.896	€ 682.196	€ 2.063.518	€ 367.907-	winst	2019
19/197 Stadshagen I en II	€ 15.611.964	€ 71.079.057	€ 87.591.876	€ 753.795-	winst	2025
283 Langenholterweg	€ 358.512	€ 658.277	€ 1.009.654	€ 6.858	verlies	2018
337 Krasseknarren	€ 123.906	€ 618.271	€ 1.624.393	€ 847.958-	winst	2018
Subtotaal woningbouw	**€ 18.436.876**	**€ 88.273.469**	**€ 106.710.345**	**€ 9.067.952-**	**winst**	
Bedrijventerreinen en kantoren						
11 Marslanden Zuid	€ 501.248-	€ 571.768	€ 1.054.782	€ 909.305-	winst	2020
21 Hessenpoort	€ 48.886.614	€ 30.087.546	€ 200.742.707	€ 71.339.570-	winst	2043
Subtotaal bedrijven en kantoren	**€ 48.385.366**	**€ 30.659.314**	**€ 201.797.488**	**€ 72.248.875-**	**winst**	
Herstructurering						
701 Kamperpoort	€ 1.807.912-	€ 6.059.703	€ 3.533.044	€ 638.227	verlies	2022
269 Vrolijkheid (Herstructurering)	€ 1.585.811	€ 58.660-	€ 2.017.257	€ 480.497-	winst	2017
313 Geert Groottestraat	€ 1.021.552-	€ 947.805	€ -	€ 70.884-	winst	2018
335 Wipstrikkerallee	€ 83.202-	€ 130.559	€ 234.961	€ 180.319-	winst	2018
285 van Pallandtmarke	€ -	€ -	€ -	€ -	neutraal	2017
Subtotaal herstructurering	**€ 1.326.856-**	**€ 7.079.407**	**€ 5.785.261**	**€ 93.472-**	**winst**	
Particuliere grondexploitaties						
247 Campus Windesheim	€ 674.358-	€ 909.738	€ 453.500	€ 205.540-	winst	2019
Subtotaal part. grondexploitaties	**€ 674.358-**	**€ 909.738**	**€ 453.500**	**€ 205.540-**	**winst**	
Totaal	**€ 64.821.028**	**€ 126.921.927**	**€ 327.692.608**	**€ 81.615.839-**	**winst**	

Kernpunten:

1. Het verwachte voorgecalculeerde exploitatieresultaat is op startwaarde € 81,6 mln. positief.
   Het saldo is als volgt opgebouwd:
   - Complexen met een verwacht positief resultaat € 82,5 mln.
   - Complexen met een verwacht negatief resultaat € 0,9 mln.
2. Voor de grondexploitaties met een verwacht verlies wordt een voorziening getroffen van in totaal € 0,9 mln.

Berekening startwaarde: ''vertalen" van de waarde van het toekomstig exploitatieresultaat naar "wat het per 01-01-2017 waard is".

3.2.4 Binnenkort af te sluiten complexen

In de tabel hiernaast staan alle complexen die binnen afzienbare tijd kunnen worden afgesloten. Op Oosterenk / Watersteeg (opgenomen onder complex NUTVW) is een contract voor een tijdelijke parkeerinvulling gesloten op de uitgeefbare gronden voor een periode van 10 jaar. Tegenover de huurinkomsten staan ook kosten voor het bouw- en woonrijpmaken. Het resultaat wordt bij de administratieve afsluiting ten gunste of ten laste van de reserve Vastgoed gebracht.

Binnenkort af te sluiten complexen	boekwaarde per 1-1-2017	Nog te realiseren kosten	Nog te realiseren opbrengsten	Exploitatieresultaat Startwaarde	Exploitatieresultaat + / -	eind jaar
59 Noordereiland	€ 285.563-	€ 274.554	€ 281.732	€ 287.001-	winst	2017
123 Forelkolk	€ 184.468	€ 163.073	€ 412.694	€ 63.875-	winst	2017
504 Complex NUTVW	€ 672.934-	€ 884.893	€ 662.954	€ 322.170-	winst	2026
Totaal af te sluiten complexen	**€ 774.029-**	**€ 1.322.520**	**€ 1.357.380**	**€ 673.047-**	**winst**	

Kernpunten:

1. Het verwachte exploitatieresultaat is op startwaarde € 0,7 mln positief.
2. Voor de nog uit te voeren werkzaamheden (NUTVW) in een aantal projecten die de afgelopen jaren zijn afgesloten is een complex geopend. De kosten van deze werkzaamheden leiden tot een complex met een verwachte winst van € 0,3 mln.
3. Tussentijdse winstname bij de projecten Noordereiland en Rood voor Rood (totaal € 626.000 ten gunste van het jaarresultaat) beinvloeden het resultaat.
4. Het verwachte positieve resultaat (prognose) daalt van € 1.374.000 naar € 673.000, zie hiervoor punt 3.

3.2.5 Toekomstige exploitaties (voorbereidingskredieten)

Bij het besluit van de nota van uitgangspunten 2017 zijn de projecten Prinsenpoort en Kanonsteeg / Derde Bredehoek komen te vervallen. Er zijn verder geen toekomstige exploitaties opgenomen.

Kernpunten:

1. Per 01-01-2017 is het resultaat van alle voorbereidingskredieten nihil.
2. Beide complexen zijn afgesloten. De boekwaarde van Kanonsteeg / Derde Bredehoek is ten laste van het jaarresultaat gebracht. De restwerkzaamheden van Prinsenpoort zijn in het complex NUTVW opgenomen.

3.2.6 Resumé financieel overzicht complexen

Paragraaf 3.2 wordt afgesloten met een samenvattend financieel overzicht van de complexen. Zoals weergegeven in de tabel hiernaast is het totaalresultaat van de complexen ten opzichte van de MPV 2016 met € 48,9 mln. gestegen tot een bedrag van € 82,3 mln. De grootste oorzaak zitten in de complexen Oude Mars, Stadshagen en Hessenpoort.

Resumé	Exploitatieresultaat per 1-1-2017			Gunstiger, neutraal of ongunstiger
	MPV 2017	MPV 2016	verschil	
In exploitatie genomen gronden	81.600.000-	32.200.000-	49.400.000-	gunstiger
Binnenkort af te sluiten complexen	700.000-	1.400.000-	700.000	ongunstiger
Toekomstige exploitaties	-	200.000	200.000-	gunstiger
Totaal	**82.300.000-**	**33.400.000-**	**48.900.000-**	**gunstiger**

Indien we, na het herzien van alle grondexploitaties, de parameters van de vorige MPV (MPV 2016) fictief in de berekening opnemen, dat zal het resultaat met € 26,5 mln. naar beneden worden gecorrigeerd. Dit betekent concreet dat het aanpassen van de parameters, zoals vastgesteld in de nota van uitgangspunten een voordelig effect heeft van € 26,5 mln in de grondexploitaties. Dit is een resultaat op termijn en dit heeft met name te maken met de rente c.q. disconteringsvoet die wettelijk moet worden gehanteerd.

In paragraaf 3.3 worden de verschillen verder verklaard, waarbij ingegaan wordt op de individuele grondexploitaties.

3.3 Analyse resultaten complexen

In deze paragraaf wordt een toelichting gegeven op het verschil in resultaat van de complexen tussen de MPV 2016 en de MPV 2017. De parameters en programmatische aanpassingen zoals opgenomen in de nota van uitgangspunten MPV 2017 zijn doorvertaald naar de complexen.

In paragraaf 3.3.1 tot en met 3.3.5 worden de verschillen per project verklaard.

Kernpunten:

1. Voor een aantal projecten geldt dat de fundamentele wijzigingen tussentijds met de raad gedeeld zijn. Dat geldt onder andere voor het project Stadshagen en Noordereiland.
2. Bij de herziening in het kader van de MPV 2017 zijn voorafgaand voor alle projecten een aantal uitgangpunten vastgesteld, zijnde grondprijzen, programma's en parameters (rente, kostenstijging, opbrengstenstijging).
3. De nieuwe BBV richtlijnen zijn in de complexen doorgevoerd.
4. De afdracht aan de reserve Stadsuitleg is per 1-1-2016 komen te vervallen.
5. De afdracht aan het fonds kunst 1% vervalt per 1-1-2016. Maatwerk binnen het project is nog wel mogelijk.

3.3.1 Analyse resultaten woningbouw

Oude Mars

Het voordelige exploitatieresultaat van Oude Mars is verbeterd met € 3,5 mln. tot € 7,2 mln. per 1-1-2017. Deze verbetering is met name te danken aan de aanpassing van de parameters rente en inflatie van circa € 3,0 mln., het verhogen van de opbrengsten van gronden van € 0,2 mln., het vervallen van het fonds stadsuitleg met € 0,5 mln. en vermindering van de civieltechnische werken met € 0,2 mln. De verwachting is dat de V&T kosten gaan stijgen met € 0,3 mln.

In exploitatie genomen gronden		Exploitatieresultaat per 1-1-2017			Gunstiger, neutraal of ongunstiger
		MPV 2017	MPV 2016	Verschil	
Woningbouw					
67	Oude Mars	7.177.139-	3.649.836-	3.527.303-	gunstiger
119	Kraanbolwerk	298.123	1.140.660	842.537-	gunstiger
129	Bagijneweide	226.133-	13.908	240.041-	gunstiger
133	Stinspoort	367.907-	354.236-	13.671-	gunstiger
19/197	Stadshagen I en II	753.795-	7.591.644	8.345.439-	gunstiger
281	Dorpsvisie Wythmen	0-	295.654	295.655-	gunstiger
283	Langenholterweg	6.858	6.066	792	ongunstiger
337	Krasseknarren	847.958-	-	847.958-	gunstiger
Subtotaal		**9.067.952-**	**5.043.860**	**14.111.812-**	**gunstiger**

Kraanbolwerk

Ten opzichte van 2016 laat Kraanbolwerk een minder negatief resultaat zien van € 0,84 mln. en sluit nog het een gering tekort van op € 0,30 mln.
Het verschil wordt met name veroorzaakt doordat de bodemsanering met circa € 0,5 mln. meeviel en dat het project in aanmerking komt voor subsidie IJssel Vecht Delta van € 0,3 mln.

Bagijneweide

Het resultaat is € 0,24 mln. gunstiger. Het resultaat verbeterd van € 0,014 mln. negatief tot € 0,226 mln. positief, waardoor er geen voorziening meer noodzakelijk is. De verbetering komt bijna geheel voor rekening van de lagere kosten voor het woonrijpmaken als gevolg van lagere inschrijvingen en vervallen van stelposten. Daarnaast dalen de kosten van voorbereiding.

Stinspoort
Het eindresultaat in de MPV 2017 is € 0,37 mln. voordelig. Het resultaat is ten opzichte van de MPV 2016 iets gestegen.
Vnl. oorzaak hiervan: eerdere verkoop van een kavel hetgeen leidde tot lagere rentelasten en iets lagere inzet/uren medewerkers.
Het bedrijfsverzamelgebouw aan de Voorsterweg gaat niet meer ontwikkeld worden en de 4 woon-werkkavels die ernaast liggen zijn ook niet verkocht.
Voor deze locatie is een aantal scenario's uitgewerkt en worden in het eerste halfjaar aan het bestuur voorgelegd.
Per begin 2017 resteren er voor de periode tot en met 2019 nog 9 kavels, plus een kavel voor het bedrijfsverzamelgebouw dat herontwikkeld gaat worden.

Stadshagen
Het resultaat is met € 8,4 mln. verbeterd, van € 7,6 mln. negatief naar € 0,8 mln. positief. Hierdoor is er geen voorziening meer noodzakelijk.
De kosten voor het bouw- en woonrijpmaken vallen ten opzichte van de ramingen mee. Door de aantrekkende vastgoedmarkt verbetert de afzet en worden hogere grondprijzen gerealiseerd. De renteparameter is verlaagd ten opzichte van 2016 dat leidt, in combinatie met de versnelling van de productie, tot aanzienlijk lagere financieringskosten. De kosten van het bouw- en woonrijpmaken dalen met circa € 2,8 mln. doordat minder werkzaamheden noodzakelijk bleken dan in de ramingen waren voorzien, er zijn voordelige inschrijvingen en er heeft een verlaging van een aantal stelposten plaatsgevonden. Daarnaast dalen de ramingen voor OZB, onvoorzien en aanbestedingsvoordelen met € 1,1 mln. De ramingen stijgen echter voor de plankosten, de bijdrage voor het nationaal landschap, de herprofilering van de Oude Wetering en het exploitatieresultaat deelgebied De Tippe met € 1,5 mln. Door de aantrekkende markt stijgen de verwachtte grondopbrengsten met € 2,0 mln. De aangepaste parameters in combinatie met de versnelling leiden tot een positief effect van € 4,0 mln. De belangrijkste verbetering wordt veroorzaakt door de rente, met een voordeel van € 1,9 mln. De visie voor het deelgebied Breezicht is vastgesteld. In de loop van 2017 wordt Breezicht inclusief een grondexploitatie aan de gemeenteraad aangeboden. De belangstelling voor de gronden Scholtensteeg neemt toe, maar leidt vooralsnog niet tot transacties.

Dorpsplan Wythmen
De grondexploitatie is afgeloten en de boekwaarde is ten laste van het jaarresultaat van vastgoed gebracht. Het vervolg zal plaatsvinden middels een kredietvoorstel, gebaseerd op private ontwikkeling waar een anterieure overeenkomst wordt aangegaan.

3.3.2 Analyse resultaten bedrijventerreinen en kantoren

Marslanden Zuid
Het voordelige exploitatieresultaat van het project Marslanden Zuid is met € 0,9 mln. nagenoeg gelijk met vorig jaar. Er hebben zich geen belangrijke wijzigingen voorgedaan.

In exploitatie genomen gronden		Exploitatieresultaat per 1-1-2017			Gunstiger, neutraal of ongunstiger
		MPV 2017	MPV 2016	Verschil	
Bedrijventerreinen en kantoren					
11	Marslanden Zuid	909.305-	842.755-	66.550-	gunstiger
21	Hessenpoort	71.339.570-	36.535.701-	34.803.869-	gunstiger
Subtotaal bedrijven en kantoren		**72.248.875-**	**37.378.458-**	**34.870.417-**	**gunstiger**

Hessenpoort
Het eindresultaat is € 71,3 mln. positief. Het resultaat is met € 34,8 mln. verbeterd ten opzichte van vorig jaar. Als gevolg van de toenemende marktvraag is de fasering van uitgifte van kavels aangepast. De gerealiseerde uitgifte in 2016 en de verwachte uitgifte in 2017 zorgen dat de looptijd van de exploitatie met twee jaar is verkort tot 2043.

De aanpassing van de parameters voor rente, kosten- en opbrengstenstijging in combinatie met de wijzigingen in de kosten, opbrengsten en fasering is de belangrijkste oorzaak voor de verbetering van het resultaat. De totale rentelast is afgenomen met € 4,7 mln. en de geraamde kosten- en opbrengstenstijging heeft een positief effect van € 9,1 mln.

Als gevolg van nieuwe wet- en regelgeving BBV is de bijdrage stadsuitleg á € 3,4 mln. komen te vervallen. De raming voor bouw- en woonrijpmaken is geactualiseerd en de kosten zijn met € 1,7 mln. afgenomen. Deze afname wordt veroorzaakt doordat een werkzaamheden reeds zijn uitgevoerd maar in de raming nog waren voorzien en een aantal kostenposten zijn aangepast naar huidige inzichten. Door de afname van de kosten voor bouw- en woonrijpmaken zijn ook de geraamde kosten voor onvoorzien en aanbestedingsvoordelen 0,4 mln. lager geraamd. De kosten voor plankosten en OZB zijn met 0,4 mln. gestegen.

3.3.3 Analyse resultaten herstructurering

Kamperpoort

De geconsolideerde grondexploitatie Kamperpoort bestaat enerzijds uit de grondexploitatie Katwolderplein en anderzijds uit de geconsolideerde grondexploitatie Kamperpoort-Midden (bestaande uit diverse deelcomplexen). In de MPV wordt alleen de geconsolideerde grondexploitatie Kamperpoort gepresenteerd. Het exploitatieresultaat is nagenoeg gelijk met vorig jaar. De actualisatie van de grondexploitatie is in voorbereiding en zal, conform de aankondiging in de Nota van Uitgangspunten 2017, medio 2017 ter vaststellling worden aangeboden. Het resultaat van dit project zal naar verwachting een positieve wending krijgen.

In exploitatie genomen gronden		Exploitatieresultaat per 1-1-2017			Gunstiger, neutraal of ongunstiger
		MPV 2017	MPV 2016	Verschil	
Herstructurering					
701	Kamperpoort	638.227	602.512	35.715	ongunstiger
269	Vrolijkheid (Herstructurering)	480.497-	162.913-	317.584-	gunstiger
313	Geert Groottestraat	70.884-	1-	70.883-	gunstiger
335	Wipstrikkerallee	180.319-	50.940-	129.380-	gunstiger
Subtotaal herstructurering		**93.472-**	**388.659**	**482.132-**	**gunstiger**

Vrolijkheid

De herinrichting van het openbaar gebied is, op het bouwrijp maken van de laatste kavel na, volledig opgeleverd. De nog uit te geven kavels zijn vooralsnog voor wat betreft de fasering opgenomen voor 2017, dit in verband met aanvullende (contract) afspraken met de ontwikkelende partij over afname van de grond. Het totale resultaat neemt toe met € 0,3 mln.. De afronding zal exploitatie technisch in 2017 plaatsvinden nadat de feitelijke grondafname is gerealiseerd. Het risicoprofiel blijft gehandhaafd, aangezien er op dit onderdeel geen mutaties hebben plaatsgevonden.

Wipstrikkerallee

Het resultaat is € 0,13 mln. gunstiger. Het resultaat verbeterd van € 0,05 mln. positief naar € 0,18 mln. positief. De kosten van het bouw- en woonrijpmaken vallen lager uit door goedkope inkoop van materialen. De stelpost voor aanpassingen van omliggende panden is vervallen. Tevens vallen de plankosten lager uit.

3.3.4 Analyse resultaten particuliere grondexploitaties

Campus Windesheim
Het afgelopen jaar hebben er geen activiteiten plaatsgevonden. Het exploitatieresultaat van het project Campus Windesheim nagenoeg gelijk gebleven. Het exploitatieresultaat op startwaarde bedraagt circa € 0,21 mln. voordelig.

In exploitatie genomen gronden		Exploitatieresultaat per 1-1-2017			Gunstiger, neutraal of ongunstiger
		MPV 2017	MPV 2016	Verschil	
Particuliere grondexploitaties					
247	Campus Windesheim	205.540-	214.377-	8.837	ongunstiger
Subtotaal part. grondexploitaties		**205.540-**	**214.377-**	**8.837**	**ongunstiger**

3.3.5 Analyse resultaten binnenkort af te sluiten complexen

Noordereiland
Het resultaat van dit complex neemt af met € 0,18 mln.. De oorzaak hiervan zit in de tussentijdse winstname, conform vigerend beleid, van € 268.000 die in 2016 ten gunste van het jaarresultaat van vastgoed is gebracht. Verkorting van de looptijd zorgt voor lagere rente inkomsten en de opbrengsten nemen toe met circa € 0,1 mln. i.v.m. een hogere verwachte subsidie in het kader van de sanering. De afrondende acties zijn binnen dit complex opgenomen.

Binnenkort af te sluiten complexen		Exploitatieresultaat per 1-1-2017			Gunstiger, neutraal of ongunstiger
		MPV 2017	MPV 2016	verschil	
59	Noordereiland	287.001-	465.714-	178.713	ongunstiger
123	Forelkolk	63.875-	46.433-	17.443-	gunstiger
504	Complex NUTVW	322.170-	862.275-	540.105	ongunstiger
Totaal af te sluiten complexen		**673.047-**	**1.374.422-**	**701.375**	**ongunstiger**

Complex NUTVW
De samengestelde grondexploitatie van de binnenkort af te sluiten projecten is naar beneden bijgesteld met circa € 0,5 mln. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de winstneming van het project Rood voor rood van € 0,36 mln.. Verder zijn de nog te realiseren kosten van Prinsenpoort voor het eerst in dit complex opgenomen. Hierdoor vervalt de getroffen voorziening van € 125.000. Het exploitatieresultaat op startwaarde bedraagt circa € 0,32 mln. voordelig. Door de hierboven genoemde mutaties is het exploitatieresultaat lager dan in 2016, echter hierdoor is een voorziening komen te vervallen (Prinsenpooort van € 125.000) en is er een winstneming geweest van Rood voor rood van € 359.000).

3.3.6 Analyse resultaten toekomstige exploitaties

De complexen Prinsenpoort en Kanonsteeg / Derde Bredehoek komen niet meer terug in deze rapportage. Het complex Prinsenpoort is afgesloten en de restwerkzaamheden zijn ondergebracht in het complex NUTVW. De locatie Kanonsteeg / Derde Bredehoek is inmiddels opgenomen in het project versnellingsactie sociale huurwoningen waarvoor een krediet beschikbaar is gesteld. De boekwaarde (nagenoeg nihil) en de voorziening van € 35.000 is ten gunste van het jaarresultaat van vastgoed gebracht.

3.4 Financieel resultaat gronden Materiële Vaste Activa (MVA)

De gemeenteraad heeft bij de vaststelling van de nota van uitgangspunten de gronden, conform de overgangsregeling van de BBV richtlijn m.b.t. de waardering, aangewezen en gerangschikt onder de materiële vast activa. Het toerekenen van rente en andere kosten is niet meer toegstaan en wordt via de begroting opgevangen.

3.4.1 Verloop boekwaarde MVA-gronden

De gemeente Zwolle rubriceert de gronden onder de materiële vaste activia als investeringen met een economisch nut.
Deze rubriek hebben we vervolgens onderverdeeld in:

- Toekomstige exploitaties
- Strategisch grondbezit
- Te verkopen terreinen en uit te nemen gronden.

In de tabel hiernaast zijn de mutaties weergegeven en is de boekwaarde per 31-12-2016 in de laatste kolom zichtbaar.

Kernpunten:

1. De voorraad gronden is per saldo afgenomen met ca. 88.000 m², het betreft administratieve correctie, aan- en verkoop van enkele gronden.
2. Ingaande 2016 worden er geen kosten meer geactiveerd op de boekwaarde.
3. De hoeveelheid gronden met een stellig voornemen, in totaal 144,1 ha heeft een totale boekwaarde van € 39,0 mln., wat een m2 prijs is van € 27,03. Deze gronden worden op termijn in ontwikkeling genomen.
4. Het overige stategisch grondbezit heeft een boekwaarde van € 23,9 mln. Met een totale oppervlakte van 577,7 ha is dit een bedrag van € 4,15 per m2
5. De totale boekwaarde van de voorraad gronden is in 2016 gedaald met € 270.000 door oa de aan- en verkoop van grond;
6. Het in 2016 aangekochte perceel zal in 2017 weer worden verkocht.

Project		Stand per 1-1-2016			Mutaties 2016		Stand per 31-12-2016		
		boekwaarde	m²	bw per m²	in €	in m²	boekwaarde	m²	bw per m²
Toekomstige grondexploitaties									
48100021	Toekomstige exploitaties	€ 17.035.561	155.678	€ 109,43	€ 176.379-	13.737	€ 16.859.182	169.415	€ 99,51
	rubriek stellig voornemen	€ 22.167.272	1.273.722	€ 17,40	€ 70.963-	2.014-	€ 22.096.308	1.271.708	€ 17,38
Totaal Nnieg-gronden		**€ 39.202.833**	**1.429.400**	**€ 27,43**	**€ 247.343-**	**11.723**	**€ 38.955.490**	**1.441.123**	**€ 27,03**

Project		Stand per 1-1-2016			Mutaties 2016		Stand per 31-12-2016		
		boekwaarde	m²	bw per m²	in €	in m²	boekwaarde	m²	bw per m²
Strategisch grondbezit									
48100031	Verpachtingen korter dan 6 jaar	€ 6.345.296	2.416.809	€ 2,63	€ -	80.868-	€ 6.345.296	2.335.941	€ 2,72
48100032	Verpachtingen langer dan 6 jaar	€ 681.406	972.456	€ 0,70	€ 28.862-	19.241-	€ 652.544	953.215	€ 0,68
48100033	Diverse bezittingen	€ 718.832	18.006	€ 39,92	€ -	-	€ 718.832	18.006	€ 39,92
48100037	Strategisch bezit bebouwd	€ 14.730	7.317	€ 2,01	€ -	48	€ 14.730	7.365	€ 2,00
48100038	Dijklanden	€ 6.462.370	536.226	€ 12,05	€ -	-	€ 6.462.370	536.226	€ 12,05
48100039	Vechtpoort	€ 9.741.306	1.749.515	€ 5,57	€ -	-	€ 9.741.306	1.749.515	€ 5,57
48100040	NS Gronden	€ -	167.380	€ -	€ -	16	€ -	167.396	€ -
Subtotaal Strategisch grondbezit		**€ 23.963.939**	**5.867.709**	**€ 4,08**	**€ 28.862-**	**100.045-**	**€ 23.935.078**	**5.767.664**	**€ 4,15**
Te verkopen terreinen / uit te nemen									
48100042	Overig	€ 6.996	9.309	€ 0,75	€ -	-	€ 6.996	9.309	€ 0,75
Subtotaal overige bezittingen		**€ 6.996**	**9.309**	**€ 0,75**	**€ -**	**-**	**€ 6.996**	**9.309**	**€ 0,75**
Totaal voorraad-gronden		**€ 23.970.935**	**5.877.018**	**€ 4,08**	**€ 28.862-**	**-100.045**	**€ 23.942.074**	**5.776.973**	**€ 4,14**

Project	Stand per 1-1-2016			Mutaties 2016		Stand per 31-12-2016		
	boekwaarde	m²	bw per m²	in €	in m²	boekwaarde	m²	bw per m²
Totaal gronden	**€ 63.173.768**	**7.306.418**	**€ 8,65**	**€ 276.204-**	**-88.322**	**€ 62.897.564**	**7.218.096**	**€ 8,71**

3.4.2 Waardering Voorraad-gronden per 31-12-2016

Op basis van de eerder vastgestelde waarderingsgrondslagen is de waarde van de onroerende zaken afgezet tegen de boekwaarde van de gronden. Voor de gronden/objecten waarvan de boekwaarde hoger is dan de marktwaarde wordt een voorziening getroffen. In 2015 zijn externe taxaties gedaan voor de waarderingsgrondslag van de gronden. Het is de bedoeling om eens per twee jaar deze externe taxaties te doen. Dit betekent dat de waardering van de gronden overeenkomt met die van 2015. Voor de verpachte gronden is op perceelsniveau de waarde bepaald en is er een contractclaim opgenomen. Daarnaast zijn de gronden die intern overgedragen worden naar beheer openbare ruimte op € 0 gewaardeerd. Dit leidt tot een hogere voorziening van circa € 0,2 mln.. De benodigde voorziening is berekend op € 15,4 mln.

Project		Stand per 1-1-2016 boekwaarde	m²	bw per m²	Waardering per 31-12-2016 per m²	Totaal	Te treffen voorziening
Toekomstige grondexploitaties							
48100021	Toekomstige exploitaties	€ 17.035.561	155.678	€ 109,43	€ 133,75	€ 22.659.415	€ 3.625.577
	rubriek stellig voornemen	€ 22.167.272	1.273.722	€ 17,40	€ 22,74	€ 28.917.774	€ -
Totaal Nnieg-gronden		**€ 39.202.833**	**1.429.400**	**€ 27,43**	**€ 35,79**	**€ 51.577.189**	**€ 3.625.577**

Project		Stand per 1-1-2016 boekwaarde	m²	bw per m²	Waardering per 31-12-2016 per m²	Totaal	Te treffen voorziening
Strategisch grondbezit							
48100031	Verpachtingen korter dan 6 jaar	€ 6.345.296	2.416.809	€ 2,63	€ 4,43	€ 10.347.152	€ 1.741.927
48100032	Verpachtingen langer dan 6 jaar	€ 681.406	972.456	€ 0,70	€ 3,49	€ 3.324.726	€ 84.899
48100033	Diverse bezittingen	€ 718.832	18.006	€ 39,92	€ 45,21	€ 813.983	€ 415.271
48100037	Strategisch bezit bebouwd	€ 14.730	7.317	€ 2,01	€ 2,00	€ 14.730	€ -
48100038	Dijklanden	€ 6.462.370	536.226	€ 12,05	€ 6,18	€ 3.316.130	€ 3.259.771
48100039	Vechtpoort	€ 9.741.306	1.749.515	€ 5,57	€ 2,00	€ 3.499.030	€ 6.242.276
48100040	NS Gronden	€ -	167.380	€ -	€ 1,13	€ 188.426	€ -
Subtotaal Strategisch grondbezit		**€ 23.963.939**	**5.867.709**	**€ 4,08**	**€ 3,73**	**€ 21.504.177**	**€ 11.744.143**
Te verkopen terreinen / uit te nemen							
48100042	Overig	€ 6.996	9.309	€ 0,75	€ 14,08	€ 131.040	€ 6.996
Subtotaal overige bezittingen		**€ 6.996**	**9.309**	**€ 0,75**	**€ 14,08**	**€ 131.040**	**€ 6.996**
Totaal voorraad-gronden		**€ 23.970.935**	**5.877.018**	**€ 4,08**	**€ 3,75**	**€ 21.635.217**	**€ 11.751.139**

Project		Stand per 1-1-2016 boekwaarde	m²	bw per m²	Waardering per 31-12-2016 per m²	Totaal	Te treffen voorziening
Totaal gronden		**€ 63.173.768**	**7.306.418**	**€ 8,65**	**€ 10,14**	**€ 73.212.406**	**€ 15.376.716**

.

3.4.3 Jaarlijks exploitatieresultaat Voorraad-gronden

Voor het beheer van de in voorraad zijnde gronden worden jaarlijks exploitatielasten gemaakt. Daarnaast worden er opbrengsten gegenereerd. De exploitatielasten van de voorraad gronden worden m.i.v. 2016 verantwoord in de algemene middelen.

3.4.4 Jaarlijks exploitatieresultaat erfpachtgronden en recht van opstal

Naast de grondexploitaties worden de jaarlijkse exploitatieresultaten van de complexen verhuurde gronden, erfpachten en recht van opstal verrekend met de reserve vastgoed. De verrekeningen zien er als volgt uit:

De uitkomsten 2016 zijn beïnvloed door de volgende effecten, waarbij hiernaast in de tabel het werkelijke resultaat van 2015 en 2016 naast elkaar zijn weergegeven:

Omschrijving	Resultaat 2016	Resultaat 2015
Verhuurde gronden	€ 217.000	€ 136.000
Erfpachten	€ 229.000	€ 200.000
Recht van opstal	€ 13.000 -	€ 44.000 -
Totaal	€ 433.000	€ 292.000

Het jaarresultaat van 2016 is conform de prognose gerealiseerd, zelf nog iets beter. Het resultaat is hoger dan de begroting, echter de opbrengsten zijn conform de begroting gerealiseerd. De kosten laten een neerwaartse beweging zien door de lagere doorbelasting van de rente en door minder bestede uren en lagere externe kosten. Over dit resultaat wordt in de reserve vastgoed verantwoording afgelegd.

4 Reserves, voorzieningen en bestemmingsreserve Vastgoed

4.1 Reserve Vastgoed

De financiële stand van zaken op korte termijn wordt bepaald door de reserve Vastgoed. Dit is de lopende rekening van Vastgoed. De hoogte van de reserve Vastgoed wordt bepaald door stortingen en onttrekkingen. Elk jaar wordt op basis van de stand van de reservepositie bepaald hoe hoog het bedrag is wat overgeheveld kan worden naar de concernreserve of wat gestort moet worden vanuit de concernreserve.

4.1.1 Reserve Vastgoed per 31-12-2016

De stand van de reserve Vastgoed per 31-12-2016 is € 15,0 mln. positief, opgebouwd uit een bedrag van € 13,9 mln. aan vrijval aan voorzieningen en € 1,1 mln. als jaarresultaat. In de tabel hiernaast is zichtbaar wat de mutaties in 2016 op het jaarresultaat zijn geweest.

Kernpunten:

1. Onder de winstafdrachten is het verkoopresultaat van € 138.000 van pand en grond aan de Händellaan 241 opgenomen,
2. In verband met de voortgang van de projecten Noordereiland en Raad voor rood heeft er een winstneming kunnen plaatsvinden van in totaal € 627.000.
3. Na de herzieningen op de grondexploitaties, het beoordelen van de mutaties en de waarde op de voorraad gronden en het vrijvallen van de voorziening sprong in de grondprijs wordt er een bedrag toegevoegd van € 13,9 mln.
4. De sloop van het pand aan de Zwartewaterallee 4-6 als claim.
5. Het afsluiten van het complex Wijthmen. De boekwaarde van € 33.000 komt ten laste van het resultaat.
6. Het voorbereidingskrediet Voorsterpoort, zoals vastgesteld in de raad van 27 maart 2014 en 1 juni 2015 is overschreden. De planvorming duurt langer dan verwacht waardoor er ook in 2016 kosten (€ 68.000) zijn gemaakt. In de raad van 23 mei 2016 is kennis genomen van het beeindigen van deonderhandelingen met het CBRE, waarbij de lopende kosten t.l.v. de reserve vastgoed komen.
7. De afdracht van de reservering woningbouw is conform raadsbesluit komen te vervallen en valt terug in de Algemene Concernreserve. Er is weinig aanspraak op gemaakt.

Reserve Vastgoed		Bedrag
Stand reserve Vastgoed per 1 januari 2016, incl. rentetoevoeging		€ 979.566
Winstafdrachten vanuit grondexploitaties		
Verkoop Handellaan 241	138.200	
Vervroegde winstneming Noordereiland	267.743	
Vervroegde winstneming Rood voor rood	359.082	
jaarresultaat vrijval voorziening vastgoed mpv 2017	13.909.297	
Subtotaal winstafdrachten		*€ 14.674.322*
Overig		
resultaat erfpacht	229.056	
resultaat verhuurde gronden	216.985	
sloop Zwartewaterallee	539.386	
Subtotaal overig		*€ 985.427*
Totaal toevoegingen		**€ 15.659.749**
Afsluiten grex canonsteeg	716	
Afsluiten grex Wythmen fase 1	33.095	
Subtotaal bijdragen grondexploitaties		*€ 33.811*
Overig		
voorbereidingskrediet Voorsterpoort 2016	68.268	
afdracht reservering dure woningbouw (conform raadbesluit, teruggestort naar AD in 2016)	900.000	
resultaat recht van opstal	12.551	
Subtotaal overig		*€ 980.819*
Totaal onttrekkingen		**€ 1.014.630**
Bij: diverse claims		
onderhoud Rietweg	57.066	
sloop Zwartewaterallee	539.386	
Subtotaal diverse claims		€ 596.452
Saldo per 31 december 2016		**€ 15.028.233**

4.1.2 Ontwikkeling reserve Vastgoed komende 4 jaar

Zoals in de inleiding van dit hoofdstuk toegelicht is, wordt de reserve Vastgoed gevormd door stortingen in en onttrekkingen aan de reserve. De stortingen worden voornamelijk veroorzaakt door de winsten uit complexen.

De winst wordt gestort als het complex afgesloten wordt of als er tussentijds winst genomen kan worden volgens de richtlijnen tussentijdse winstneming (raadsbesluit 13-02-2012).

Voor de aankomende jaren verwachten we enkele projecten af te kunnen sluiten waar een winst op te verwachten is. Zie de tabel hiernaast.

Complex	Resultaat 2016	Jaar afsluiting
Bagijnewijde	€ 226.000	2017
Krasse knarren[2]	€ 688.000	2018
Vrolijkheid	€ 480.000	2017
Geert Groottestraat	€ 71.000	2018
Wipstikkkerallee	€ 180.000	2018
Noordereiland	€ 287.000	2017
Forelkolk	€ 64.000	2017
Totaal	€ 1.996.000	In 2017 / 2018

Voor het jaar 2019 / 2020 staan het afsluiten van Marslanden (€ 0,9 mln. in 2020) en Stinspoort (€ 0,4 mln. in 2019) in de prognose met een winstverwachting. Verder wordt er uitgegaan van een jaarlijks positief resultaat op de exploitatie van erfpachtsgronden / verhuur van gronden van ongeveer € 0,3 mln.

Verder wordt er een positief resultaat verwacht bij de actualisatie van de uitgangspunten van het complex Kamperpoort, wat medio 2017 ter vaststelling wordt aangeboden. Nu heeft dit complex nog een voorziening van € 638.000 (zie tabel op pagina 29).

[2] In 2017 zal de inbrengwaarde van de gronden nog worden opgenomen, hier is in het resultaat reeds rekening mee gehouden.

4.2 Voorziening Vastgoed

Volgens de BBV-richtlijnen moet er in ieder geval een voorziening worden getroffen:

- Voor een project of complex waar geen sluitende grondexploitatie mogelijk is;
- Als de boekwaarde van de vooraad gronden de marktwaarde van de gronden overstijgt;

Voor grondprijsontwikkelingen (sprong in de grondprijs) in de toekomst is conform Nota van Uitgangspunten 2013 een voorziening getroffen van in totaal € 5,0 mln. Deze voorziening is, conform het besluit bij de Nota van Uitganspunten 2017 komen te vervallen. Daarnaast was voor de toekomstige complexen, waarvan naar huidige inzichten bekend is dat deze niet gaan leiden tot een sluitende grondexploitatie een voorziening getroffen. Deze voorziening van € 160.000 is komen te vervallen aangezien de projecten Prinsenpoort en Kanonsteeg / Derde Bredehoek zijn afgesloten. Per 31 december 2016 is er een bedrag aan voorzieningen nodig van € 16,3 mln. De opbouw van deze voorziening is in de tabel hiernaast weergegeven.

Te treffen voorzieningen		MPV 2017
In exploitatie genomen gronden	€	943.208
Voorziening Nniegg	€	15.376.716
Overige toekomstige exploitaties	€	-
Sprong in de grondprijs	€	-
Nieuw te treffen voorziening	**€**	**16.319.923**
Stand per 31-12-2016, incl. rentetoevoeging	€	30.229.220
Storting in reserve Vastgoed	**€**	**13.909.297-**

Kernpunten:

1. De voorzieningen voor in exploitatie genomen gronden betreft de grondexploitaties met een tekort. In de tabel hiernaast is aangegeven hoe de verlaging van de voorziening tot een bedrag van € 943.000 is opgebouwd.
2. In paragraaf 3.4.2. is beschreven hoe de € 15,4 mln. aan voorziening is opgebouwd.
3. Aan de bestaande voorziening per 1-1-2016 van € 9,8 mln. wordt over het gedeelte, voor wat betreft de grondexploitaties een rentebedrag van € 0,2 mln. (rentepercentage 2016 is 2,0%) bijgeschreven, wat resulteert in een stand van € 30,2 mln. aan voorziening per 31-12-2016.
4. Per saldo kan er € 13,9 mln. worden gestort in de Algemene Concernreserve.

complexen met een voorziening		voorziening 2016	2017	verschil
119	Kraanbolwerk	€ 1.140.660	€ 298.123	€ 842.537-
129	Bagijneweide	€ 13.908	€ -	€ 13.908-
19/197	Stadshagen I en II	€ 7.591.644	€ -	€ 7.591.644-
281	Dorpsvisie Wythmen	€ 295.654	€ -	€ 295.654-
701	Kamperpoort	€ 602.512	€ 638.227	€ 35.715
245	Prinsenpoort	€ 125.624	€ -	€ 125.624-
271	Kanonsteeg / Derde Bredehoek	€ 34.754	€ -	€ 34.754-
283	Langenholterweg	€ 6.066	€ 6.858	€ 792
504	Complex NUTVW		€ -	€ -
	Totaal	**€ 9.810.821**	**€ 943.208**	**€ 8.867.613-**

5 Risico's in relatie tot weerstandsvermogen

Met het exploiteren van (bouw) grond gaan niet alleen grote bedragen om, maar zijn er ook enorme risico's aan verbonden. Zeker gelet op de lange looptijden, de relatief hoge boekwaarden, geprognosticeerde omzetten en hoge nog te genereren opbrengsten moet rekening gehouden worden met een reëel bedrijfsrisico. De regels omtrent de risicosystematiek en het bijbehorende niveau van het weerstandsvermogen van de afdeling Vastgoed zijn vastgelegd in de nota Grondbeleid 2009 – 2013 en de Nota Risicomanagement en Weerstandsvermogen 2011 – 2014. Bovenstaande wordt verder uitgewerkt en toegelicht in de paragrafen 5.1 en 5.2.

Vereiste weerstandscapaciteit	Bedrag
Economische risico's (totaal)	€ 3.664.583
Correctie risico's Hessenpoort	€ -1.954.780
Projectgebonden risico's:	
Rood 75%	€ 3.047.063
Oranje 50%	€ 3.545.660
Groen 25%	€ 567.125
Correctie risico's Hessenpoort	€ -1.294.553
Totaal	**€ 7.575.097**

5.1 Risico's

In deze paragraaf worden de risico's toegelicht en onderbouwd. Het gaat om de projectgebonden risico's en de economische risico's. De economische risico's worden door middel van een gevoeligheidsanalyse bepaald. Het beeld van het risicoprofiel, met een totaalbedrag van circa € 7,6 mln., als basis voor de vereiste weerstandscapaciteit ziet er als volgt uit:

5.1.1 Projectgebonden risico's

Ieder project kent eigen projectgebonden risico's. Die zijn per project bepaald door de projectorganisatie. Het bepalen van deze risico's gebeurt door gebruik te maken van de Handreiking Risicomanagement Projecten en het bijbehorende model risicoscan. We onderscheiden hoge risico's (code rood), middelgrote risico's (code oranje) en lage risico's (code groen).

De scan kent de volgende projectgebonden risico's:

- Financiële risico's
- Technische risico's
- Bestuurlijke en politieke risico's
- Organisatorische risico's
- Ruimtelijke risico's
- Juridische en wettelijke risico's'

Kernpunten:

1. Het risicoprofiel is voor alle projecten doorgerekend en heeft een ongewogen resultaat van € 13,4 mln. De ongewogen risico's zijn binnen de projecten met € 14,3 mln. afgenomen, wat meer dan een halvering is t.o.v. vorig jaar. Vorig jaar waren de ongewogen risico's nog € 27,7 mln.

Risico's	Totaal	Wegingsfactor	Gecorrigeerd totaal
Rood	4.062.750	75%	3.047.063
Oranje	7.091.319	50%	3.545.560
Groen	2.268.500	25%	567.125
Totaal	€ 13.422.569		€ 7.159.847

Zodra de projectrisico's gewogen zijn, conform de vastgestelde methodiek, dan ontstaat er een projectgebonden risicobedrag van € 7,6 mln. (In 2016 was dit nog € 16,5 mln.) Bij de grondexploitatie Hessenpoort, een exploitatie met een positief resultaat, kunnen de projectgebonden gewogen risico's van € 1,3 mln. binnen het projectresultaat opgevangen worden. De mutatie t.o.v. 2016 van € 0,7 mln lager wordt met name veroorzaakt door de afname van het grondprijsrisico. Het gewogen risico komt daarmee uit op € 6,3 mln. en is ten opzichte van vorig jaar met € 8,1 mln. afgenomen. In de tabel hiernaast zijn de grootste positieve mutaties in beeld gebracht. De kleinere mutaties in diverse complexen zijn, om de overzichtelijkheid te bewaren, buiten deze tabel gehouden. Hierdoor zit er gering verschil (€ 7.553.947 versus € 7.159.847) in de totaalbedragen van de hiernaast gepresenteerde tabellen.

Gewogen risico's	MPV 2017	MPV 2016	Verschil
Stadshagen	2.443.375	3.120.000	**676.625**
Voorsterpoort (Mva deel)	438.250	888.300	**450.050**
Kamperpoort Katwolderplein	60.000	746.832	**686.832**
Oude Mars	1.485.250	4.612.500	**3.127.250**
Kraanbolwerk	917.763	2.897.625	**1.979.862**
Dorpsplan Wijtmen	0	1.172.750	**1.172.750**
Langerholterweg / Geert Groote straat	43.750	403.750	**360.000**
Noordereiland	1.250	274.577	**273.327**
Totaal			**€ 7.553.947**

Hieronder worden de risico mutaties binnen de projecten kort toegelicht:

- Stadshagen: Het resultaat is met € 8,4 mln. verbeterd: van € 7,6 mln. negatief naar € 0,8 mln. positief per 1-1-2017. De nominale risico's dalen met € 875.000. De daling van € 2.857.000 wordt veroorzaakt door de afname van de verkooprisico's van woningbouw. De risico's binnen het deelproject Breezicht, de voorzieningen en het bouw- en woonrijpmaken nemen toe met circa € 2,0 mln.
- Voorsterpoort (Mva deel): De nominale risico's dalen met € 703.400, wat voor een belangrijk deel wordt veroorzaakt door de verlaging van de omslagrente van 3,5% naar 2,1%.
- Oude Mars: Het voordelige resultaat van Oude Mars is verbeterd met € 3,5 mln. tot bijna € 7,2 mln. per 1-1-2017. Ten opzichte van de mpv 2016 kunnen de risico's met € 4.053.000,- naar beneden worden gesteld. Dit verschil wordt met name veroorzaakt doordat bij de MPV 2016 nog werd uitgegaan dat exploitaties langer dan 10 jaar niet meer werden toegestaan vanuit de BBV. Nu is de verwachting dat een looptijd van langer dan 10 jaar mogelijk is, mits de exploitatie na 10 jaar sluitend is ofdat er anders een voorziening is getroffen. Oude Mars bereikt in 2025 haar omslagpunt (winstgevendheid), waarin de gemaakte kosten net zo hoog zijn als de ontvangen opbrengsten. Dus dit risico is op PM gezet. Wel zijn de gevolgen van de stedenbouwkundige herverkaveling nu indicatief geschat, waardoor hiervoor met € 2.178.000 aan risico is opgenomen. Daarentegen is als kans rekening gehouden met verhoogde uitgifteprijzen gedurende 4 jaar ter grootte van € 530.000.
- Kraanbolwerk: Ten opzichte van 2016 laat Kraanbolwerk een minder negatief resultaat zien van circa € 0,8 mln. en sluit het tekort op bijna € 0,3 mln. Doordat de sanering van de grond nu is uitgevoerd, de parkeergarage wordt gebouwd en fase 3 versneld wordt afgenomen dalen de risico's met € 2,36 mln. tot € 2,14 mln.
- Langeholterweg / Geert Grootestraat: De risico's nemen af met € 360.000 door een versnelde afname van de grond.
- Dorpsplan Wythmen: De grondexploitatie is afgesloten en het resultaat is ten laste van het jaarresultaat gebracht. Het risicoprofiel neemt dan ook af met € 1,17 mln., De doorstart zal met een anterieure overeenkomst en een krediet worden begeleid en loopt niet via de MPV.
- Noordereiland: Het risicoprofiel is nagenoeg nihil, wat te maken heeft met de geringe nog resterende kosten van circa € 0,3 mln., waar ook nog opbrengsten tegenover staan. Dit jaar is voor een bedrag van € 268.000 winst genomen en ten gunste van het jaarresulaat gebracht.

5.1.2 Economische risico's

Op totaalniveau van de grondexploitaties wordt een gevoeligheidsanalyse gemaakt. Hierbij wordt gerekend met 4 variabelen oftewel 4 individuele risico's:

- Vertraging van het programma;
- stijging van de kosten;
- daling van de opbrengsten;
- rentestijging.

Bij de MPV 2016 was het economisch risicobedrag gewaardeerd op € 5,3 mln. - € 2,3 mln (Hessenpoort) € 3,0 mln. De opbouw van het risicobedrag voor dit jaar is hiernaast weergegeven. Dit komt neer op een totaal economisch risico van ca. € 3,7 mln. - € 2,0 mln (Hessenpoort) is € 1,7 mln. Het betreft een daling van € 1,3 mln. ten opzichte van vorig jaar. De ecomische risico's van Hessenpoort zijn niet opgenomen in het complex, maar kunnen worden opgevangen door het projectresultaat.

Economische risico's	Risico	Kans	Gewogen risico bedrag
Planning	1 jaar	50%	€ 568.000
Rente	201 7 - 0,2% 2018 - 0,3% 2019 - 0,4% 2020 - 0,4%	25%	€ 122.000
Kostenstijging	0,50%	50%	€ 836.000
Opbrengstenstijging	-0,25%	50%	€ 2.136.000
Correctie Hessenpoort			-/- € 1.955.000
Totaal			**€ 1.707.000**

De belangrijkste oorzaken hiervan zijn;

- Het nog te investeren bedrag van alle grondexploitaties is met € 44 mln. afgenomen;
- De potentiële opbrengsten zijn in totaal met € 10 mln. verminderd;
- Er zijn (bijna) geen nieuwe projecten toegevoegd, de bestaande projecten nemen in omvang en programma langzaam af;
- De kans dat de planning niet gehaald wordt lager ingeschat (van 75% naar 50%);
- De kans dat de uitgifteprijzen niet worden gerealiseerd wordt lager ingeschat (van 75% naar 50%), dit gezien de gerealiseerde cijfers van 2016. Tevens is de prijscorrectie naar beneden bijgesteld (van 0,5% naar 0,25%);
- Dit jaar is voor het eerst de rente als economisch risico opgenomen. De oorzaak hiervoor is de lagere omlagrente (van 3,5% naar 2,1%) in de grondexploitaties, dit in het kader van de aangescherpte BBV richtlijnen is aangepast naar de gemeenelijke omslagrente. In overleg met treasury is genoemd risico ingeschat;
- Bij de grondexploitatie Hessenpoort, een exploitatie met een positief resultaat, worden de risico's, conform raadsbesluit in 2015, binnen het projectresultaat opgevangen.

Kernpunten:

1. Er is gerekend met een vertraging van het programma met 1 jaar. De kans dat deze programmavertraging zich op korte termijn ook voor zal doen wordt geschat op 50%, wat neerkomt op een gewogen risico van € 568.000;
2. Er is gerekend met een stijging van de rente (basis is 2,1%) in de grondexploitaties. Het risico hiervan is een stijging van 0,2% tot 0,4%, waarvan de kans als gering wordt ingeschat. Rekening wordt gehouden met een gewogen risicobedrag van € 122.000;
3. Er is gerekend met een stijging van de kosten met 0,5%. De kans dat deze kostenstijging zich op korte termijn daadwerkelijk ook voor zal doen wordt geschat op redelijk (50%), wat neerkomt op een gewogen risicobedrag van € 836.000
4. Er is gerekend met een daling van de opbrengstenstijging met en gemiddelde van 0,25%. De kans dat deze opbrengstendaling zich ook daadwerkelijk voor zal gaan doen wordt geschat op 50%. Dit komt neer op een gewogen risicobedrag van € 2.136.000 mln;

5.2 Weerstandsvermogen

De hoogte van de risico's en de grootte van het weerstandsvermogen hangen nauw met elkaar samen. Daarnaast moet tegenover de risico's die zich voor kunnen doen minimaal 50% dekking aanwezig zijn.

Het beleid voor het weerstandsvermogen van Vastgoed gaat uit van de begrippen vereiste weerstandscapaciteit en aanwezige weerstandscapaciteit. In het overzicht hiernaast is een korte omschrijving gegeven van de betekenis van deze begrippen.

Het vastgestelde beleid is terug te vinden in hoofdstuk 5 van de Nota Risicomanagement en Weerstandsvermogen.

Weerstandsvermogen:
De verhouding tussen de aanwezige en vereiste weerstandscapaciteit.
Vereiste weerstandscapaciteit:
Het risicobedrag dat periodiek bepaald wordt op basis van een inventarisatie en financiële vertaling van risico's .
Aanwezige weerstandscapaciteit:
Het vrij besteedbare geld dat de gemeente gereserveerd en beschikbaar heeft om tegenvallers op te vangen.

5.2.1 Aanwezige weerstandscapaciteit

De aanwezige weerstandscapaciteit wordt gevormd door een optelsom van de reserve Vastgoed en het geoormerkte geld voor het opvangen van vastgoedrisico's.

De reserve Vastgoed en de weerstandsreserve vastgoedrisico's zijn direct beschikbaar om risico's op te kunnen vangen.

Reserve Vastgoed	€
Weerstandsreserve vastgoedrisico's	€ +
Aanwezige weerstandscapaciteit	**€**

Kernpunten:

1. De *reserve Vastgoed* sluit per 31-12-2016 af met een positief saldo van € 15,0 mln.
2. De *weerstandsreserve vastgoedrisico's* ad. € 12,1 mln. is uitsluitend bedoeld voor de situatie dat financiële risico's die betrekking hebben op lopende grondexploitaties omslaan in harde verliesverwachtingen. De reserve zal dan moeten worden aangesproken om bestaande voorzieningen op de balans voor lopende exploitaties op te hogen dan wel om nieuwe voorzieningen te vormen voor lopende exploitaties. Indien een beroep op de weerstandsreserve ertoe leidt dat de weerstandsreserve op een niveau komt beneden de actueel berekende benodigde omvang moet zorg worden gedragen voor de benodigde aanvulling.
3. De *weerstandsreserve* is niet bedoeld als dekkingsreserve voor berekende tekorten van nieuwe plannen waarvoor nog geen exploitatie is vastgesteld. Het wegwerken van tekorten op nieuwe plannen dient te worden afgewogen als onderdeel van het investeringsprogramma.

Omschrijving	Bedrag
Reserve Vastgoed	15,0 mln.
Weerstandsreserve Vastgoedrisico	12,1 mln.
Totaal aanwezige weerstandscapaciteit	27,1 mln.

5.2.2 Vereiste weerstandscapaciteit

De vereiste weerstandscapaciteit wordt bepaald aan de hand van een optelsom van de economische risico's en de projectgebonden risico's.

De economische risico's zijn onderverdeeld in risico's als gevolg van wijzigingen in de kosten- en opbrengstenstijging en risico's als gevolg van het niet realiseren van de programma's.

De economische risico's zijn berekend op € 1,7 mln. De projectgebonden risico's zijn berekend op € 5,9 mln. Het risicoprofiel komt hiermee uit op € 7,6 mln.

Economische risico's	€
Projectgebonden risico's	€ +
***Vereiste* weerstandscapaciteit**	**€**

Omschrijving	Bedrag
Economische risico's	**1.709.803**
Projectgebonden risico's	**5..865.294**
Totaal vereiste weerstandscapaciteit	**7.575.097**

5.2.3 Weerstandsvermogen

Uiteindelijk kan het weerstandsvermogen van Vastgoed worden berekend door de aanwezige weerstandscapaciteit te delen op de vereiste weerstandscapaci- teit.

Conform beleid moet de dekkingsgraad minimaal 50% en maximaal 100% zijn. De algemene gedragslijn is dat het niet wenselijk is een weerstandsvermogen te hebben die hoger is dan 100%

De aanwezige weerstandscapaciteit is € 27,1 mln. Hiertegenover staat de vereiste weerstandscapaciteit van € 7,6 mln. Het resultaat van de reserve Vastgoed kan, na verrekening van de voorzieningen, worden opgevangen binnen de aanwezige weerstandscapaciteit. Dit betekent dat bij een maximale dekkingsgraad van 100% van de risico's, er een bedrag van € 19,5 mln. incidenteel kan worden afgedragen.

Omschrijving	Bedrag
Weerstandsreserve vastgoed (als onderdeel van de Algemene Reserve)	12.063.278
Jaarresultaat reserve na verrekening Voorzieningen	15.028.233
Totaal aanwezige weerstandscapaciteit	27.091.511

$$\frac{\text{Aanwezige weerstandscapaciteit}}{\text{Vereiste weerstandscapaciteit}} = \text{weerstandsvermogen Vastgoed}$$

In cijfers:

Aanwezige weerstandscapaciteit	€ 27.091.511	
Vereiste weerstandscapaciteit	€ 7.575.097	= 358 %

Bijlage 1: Nota van Uitgangspunten Meerjaren Prognose Vastgoed 2017

PROJECTENBOEK

Meerjaren Prognose Vastgoed 2017

Zwolle

Leeswijzer

Voor u ligt het projectenboek Meerjaren Prognose Vastgoed 2017. In vergelijking met vorig jaar is er gekozen voor een gewijzigde, meer op hoofdlijnen beschikbare informatie. Per project is er voor gekozen om op een zestal indicatoren in één oogopslag de informatie te presenteren. Om de leesbaarheid te vergroten zal per indicator, indien noodzakelijk, een korte en bondige toelichting worden gegeven.

Het eerste deel behandelt het plangebied, vervolgens gaat het over de algemene projectinformatie, het bespreekt de exploitatie cijfers en vervolgens bestaat het uit de prestatie indicatoren, wat o.a. inzicht geeft in het te realiseren programma en laat in een grafiek de cashflow van het project zien.

Plangebied:
Op de tekening is het exploitatiegebied ingetekend. De exploitatie gaat dan ook over het gebied binnen de geprojecteerde lijnen.

Algemeen:
Met het type project wordt aangegeven wat het hoofdbestanddeel is van de ruimtelijke ontwikkeling, in welke fase het project zich bevindt en wanneer de einddatum is. Met de projectcode is de verbinding met de administratie gelegd en worden de ambtelijk aan te spreken medewerkers gemeld.

Exploitatie:
Onder de totale kosten en opbrengsten zijn de gegevens van het project vermeld, dus zowel de boekwaarde als de nog te investeren kosten als de te ontvangen bedragen uit verkopen, bijdragen/subsidies. Het nominale saldo is het bedrag exclusief de tijdsinvloeden (rente, kostenstijging en opbrengstenstijging). Deze bedragen zijn afzonderlijk gepresenteerd. Het Saldo is het resultaat aan het einde van het project. De Netto contante waarde is het bedrag teruggerekend naar het moment van nu, dus 1-1-2017.

Prestatie indicatoren:

De prestatie indicatoren hebben drie te hanteren standen, t.w. rood, oranje en groen. Het uitslaan naar een bepaalde kleur vraagt om een toelichting. Het betreft een mutatie ten opzichte van vorig jaar op een van de onderdelen programma, exploitatie, capaciteit, planning en risico's. Er wordt kort en bondig onder de indicator tekstueel vermeld wat de oorzaak is van de mutatie. In de Voortgangsrapportage Projecten (VP) vind u een inhoudelijke uitgebreide toelichting van het totale project.

Programma:
In de tabel Programma wordt de gerealiseerde en nog te verwachten uitgifte van woningen of m2 grond weergegeven.

Cashflow
Het verloop van de boekwaarde tot aan het einde van het project, met de te verwachten opbrengsten en investeringen, wordt in de grafiek weergegeven.

Inhoudsopgave

1. Woningbouw

1.1	Bagijneweide	4
1.2	Kraanbolwerk	6
1,3	Oude Mars	8
1.4	Krasse Knarren	10
1.5	Langenholterweg	12
1.6	Stadshagen	14
1.7	Stinspoort	16

2. Bedrijventerreinen en Kantoren

2.1	Hessenpoort	18
2.2	Marslanden Zuid	20

3. Hestructurering

3.1	Geert Grotestraat	22
3.2	Kamperpoort	24
3.3	Vrolijkheid	26
3.4	Wipstrikkerallee	28

4 Particuliere grondexploitaties

4.1	Campus Windesheim	30

5. Binnenkort af te sluiten complexen

5.1	Forelkolk	32
5.2	Noordereiland	34
5.3	Complex nog uit te voeren werken	36

1.1 Bagijneweide

Plankaart

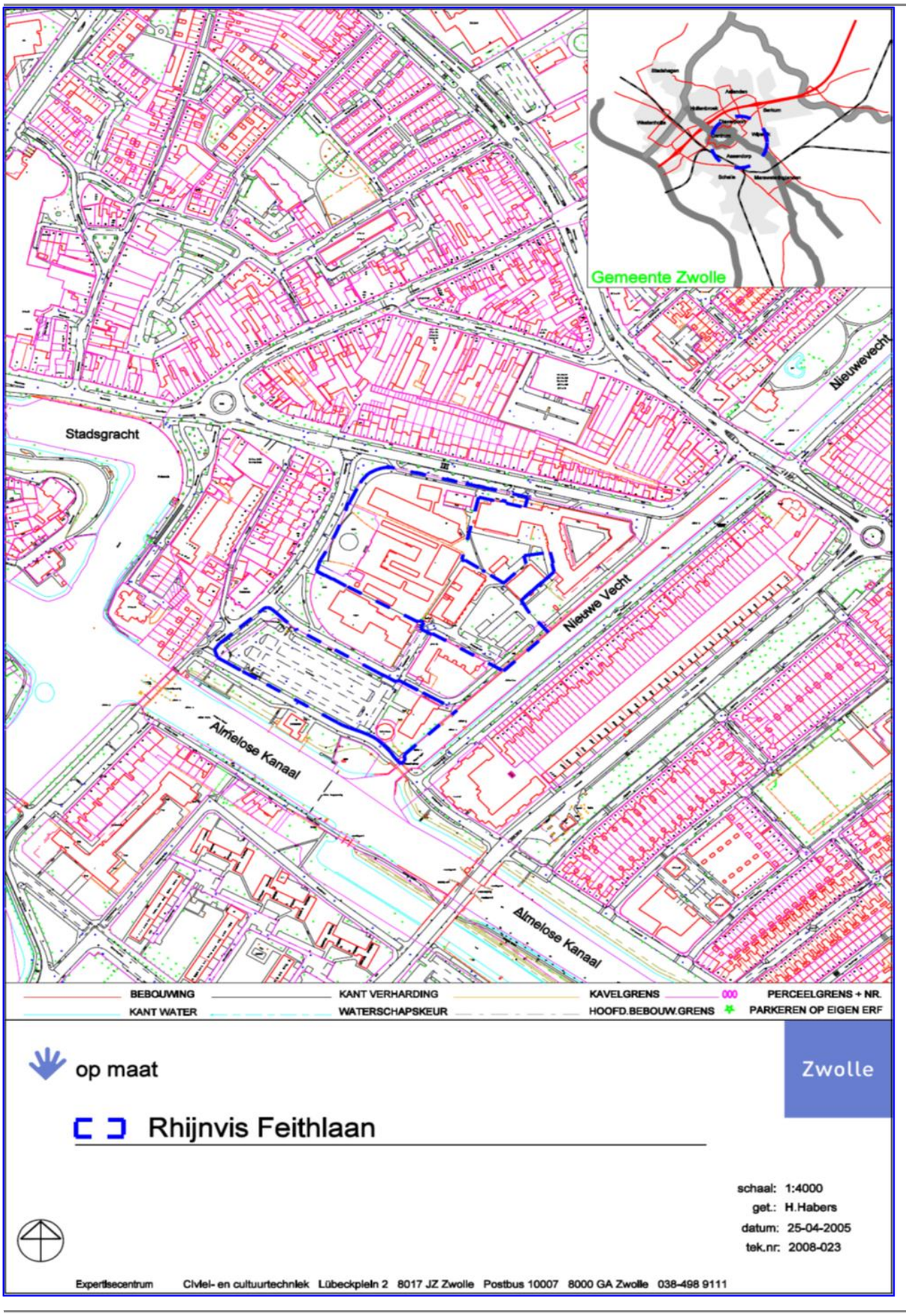

1.1 Bagijneweide

Algemeen

Type project	IEGG Woningbouw
Planfase	Uitvoering
Startdatum exploitatie	1-1-2017
Einddatum exploitatie	31-12-2017
Projectcode	53129
Projectleider	Ciska Waalewijn
Planeconoom	Wim van der Linde
Ambtelijk opdrachtgever	-

Exploitatie

Totaal kosten	3.798.254
Totaal opbrengsten	4.023.900
Nominaal saldo (kosten - opbrengsten)	-225.645
Kostenstijging	676
Opbrengstenstijging	-
Rente	-5.687
Saldo	-230.656
Netto contante waarde	-226.133

Prestatie indicatoren

Programma	Exploitatie	Capaciteit
Geen bijzonderheden.	De exploitatie kent per 1-1-2017 een positief resultaat van € 0,23 mln. Het resultaat is met € 0,24 mln. verbeterd ten opzichte van vorig jaar.	Geen bijzonderheden.

Planning	Risico's	Overige
Geen bijzonderheden.	Geen bijzonderheden.	Geen bijzonderheden.

Programma

Programmaonderdeel	Totaal	Gerealiseerd	Te realiseren	2017	2018	2019	2020 ev
Woningbouw	35 st.	35 st.	-	-	-	-	-
Maatschappelijke voorz.	1.242 m²	1.242 m²	-	-	-	-	-

Cashflow

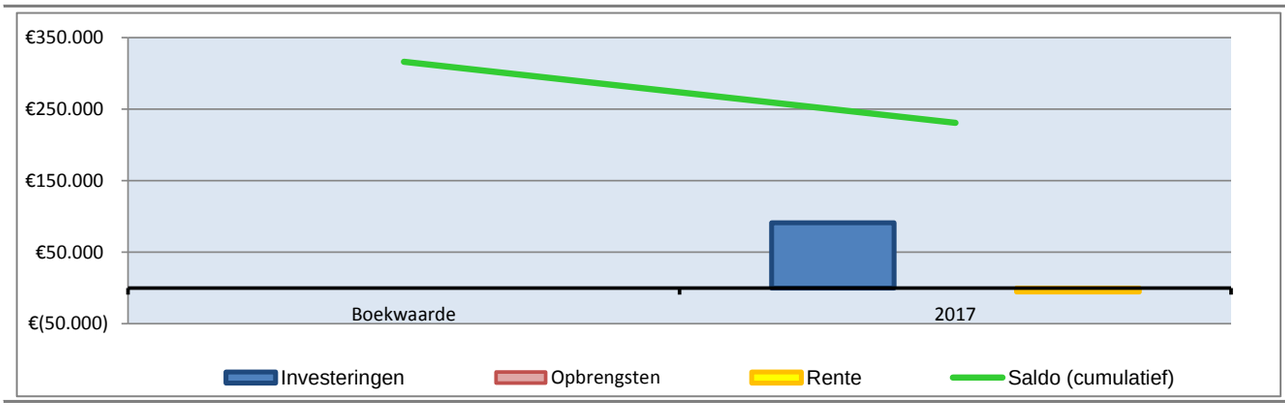

1.2 Kraanbolwerk

Plankaart

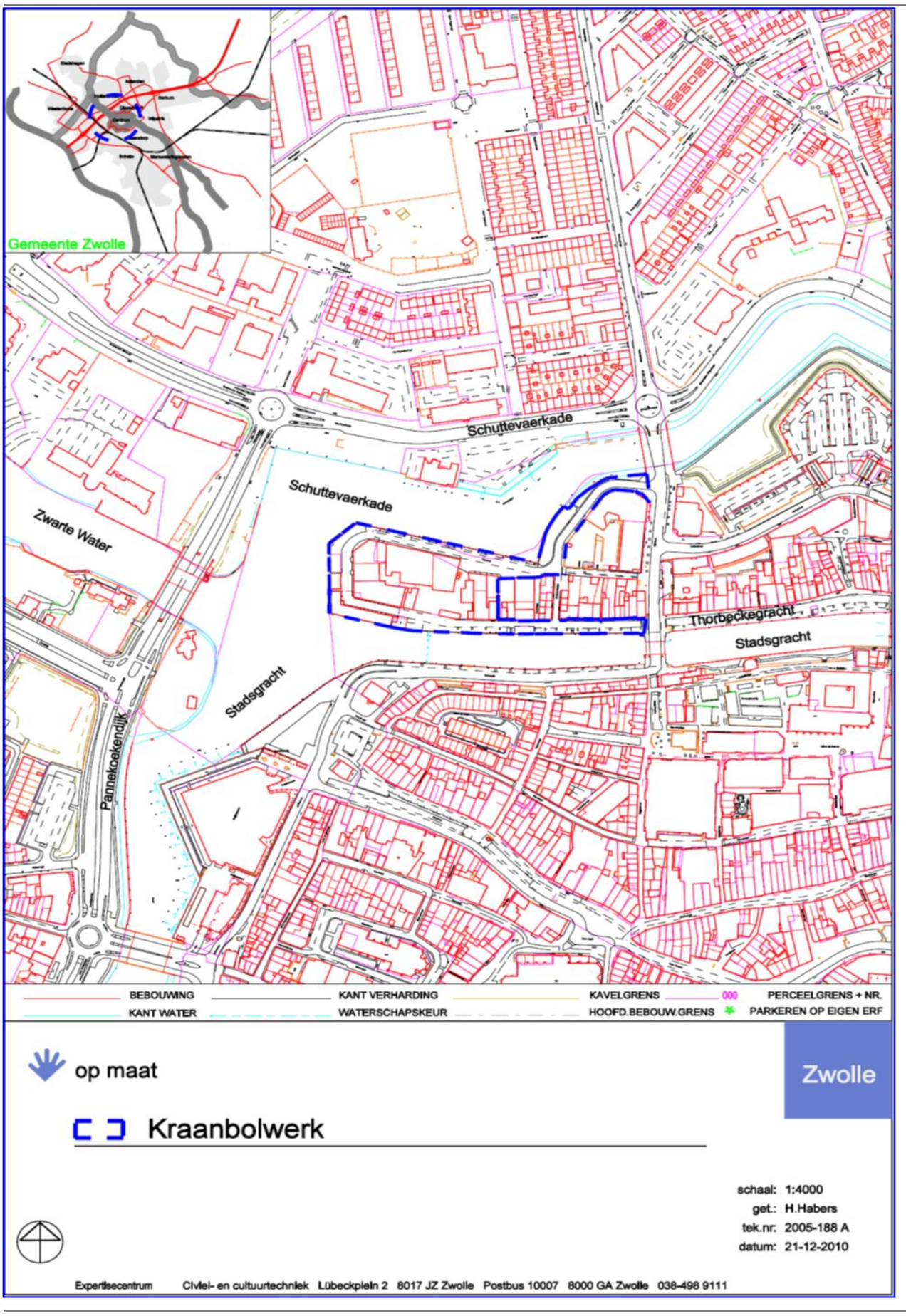

1.2 Kraanbolwerk

Algemeen

Type project	IEGG Woningbouw
Planfase	Uitvoering
Startdatum exploitatie	1-1-2017
Einddatum exploitatie	31-12-2021
Projectcode	53119
Projectleider	Ciska Waalewijn
Planeconoom	Maryl Veldkamp
Ambtelijk opdrachtgever	Peter Rhebergen

Exploitatie

Totaal kosten	20.367.837
Totaal opbrengsten	20.063.508
Nominaal saldo (kosten - opbrengsten)	304.329
Kostenstijging	131.860
Opbrengstenstijging	11.076
Rente	-95.961
Saldo	329.152
Netto contante waarde	298.123

Prestatie indicatoren

Programma	Exploitatie	Capaciteit
Programma is in 2016 niet veranderd.	De exploitatie kent per 1-1-2017 een negatief resultaat van € 0,30 mln. Het resultaat is met € 0,84 mln. verbeterd ten opzichte van vorig jaar.	Plankosten opnieuw ingeschat, inclusief beheersmaatregelen gestegen met € 0,15 mln.

Planning	Risico's	Overige
Fase 3 wordt begin 2017 afgenomen door projectontwikkelaar.	De projectgebonden risico's zijn afgenomen. Deze daling wordt met name veroorzaakt doordat sanering is uitgevoerd en projectontwikkelaar begin 2017 gaat afnemen.	Geen bijzonderheden.

Programma

Programmaonderdeel	Totaal	Gerealiseerd	Te realiseren	2017	2018	2019	2020 ev
Woningbouw	129 st.	83 st.	46 st.	46 st.	-	-	-

Cashflow

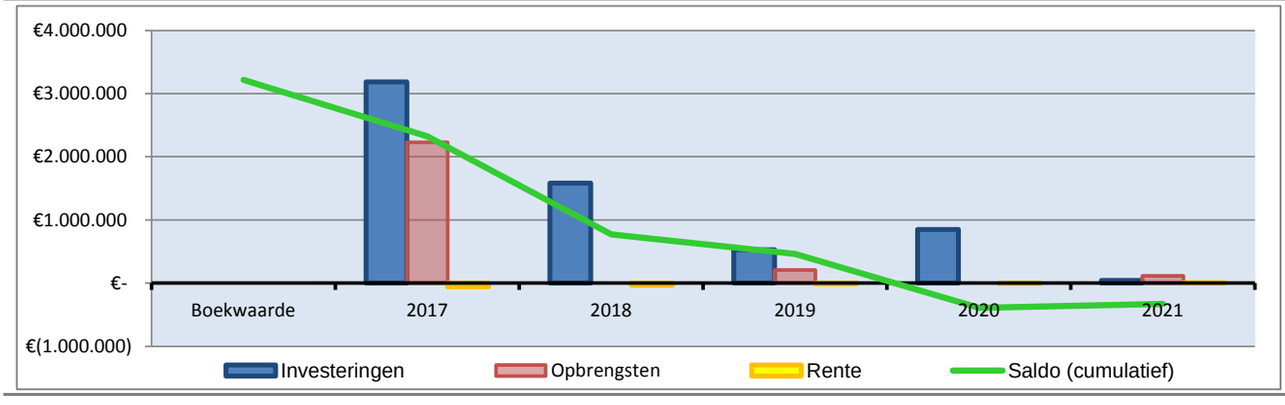

1.3 Krasse Knarren

Plankaart

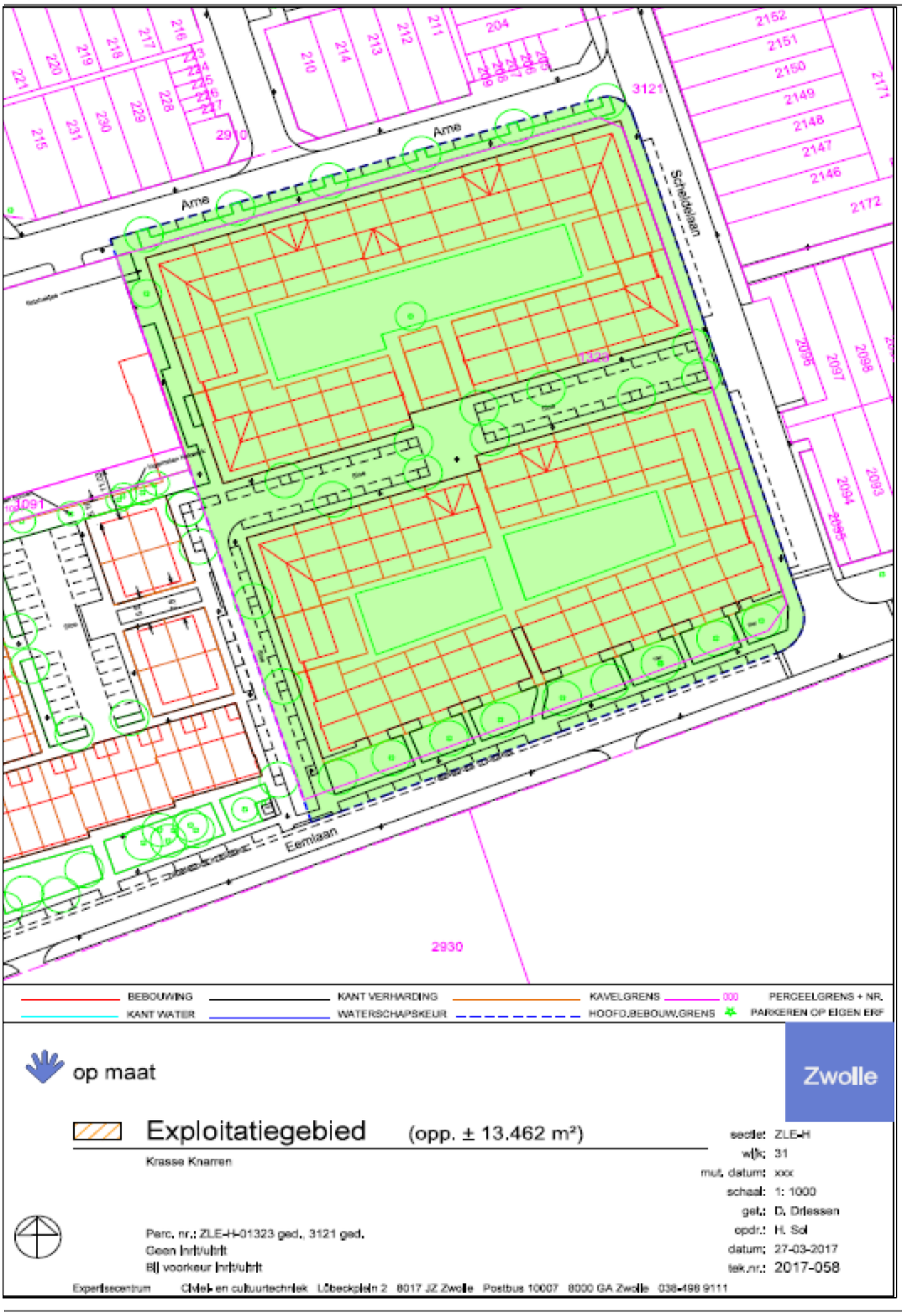

1.3 Krasse Knarren

Algemeen

Type project	IEGG Woningbouw
Planfase	Uitvoering
Startdatum exploitatie	1-1-2017
Einddatum exploitatie	31-12-2018
Projectcode	53337
Projectleider	Anton Westenberg
Planeconoom	Herman Sol
Ambtelijk opdrachtgever	

Exploitatie

Totaal kosten	763.540
Totaal opbrengsten	1.616.331
Nominaal saldo (kosten - opbrengsten)	-852.791
Kostenstijging	5.694
Opbrengstenstijging	8.062
Rente	-27.057
Saldo	-882.215
Netto contante waarde	-847.958

Prestatie indicatoren

Programma	Exploitatie	Capaciteit
Programma is definitief en gecontracteerd met ontwikkelaar.	De exploitatie kent per 1-1-2017 een positief resultaat van € 0,85 mln.	Geen bijzonderheden.

Planning	Risico's	Overige
Plan is in uitvoering (bouwrijp maken), start bouw in 2017.	Geen bijzonderheden.	Geen bijzonderheden.

Programma

Programmaonderdeel	Totaal	Gerealiseerd	Te realiseren	2017	2018	2019	2020 ev
Woningbouw	48 st.	-	48 st.	48 st.	-	-	-

Cashflow

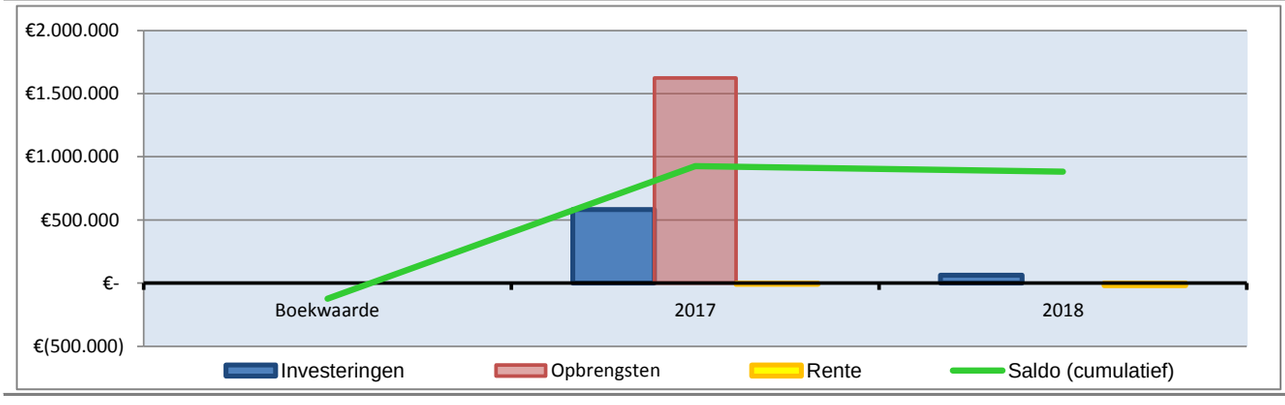

1.4 Langenholterweg

Plankaart

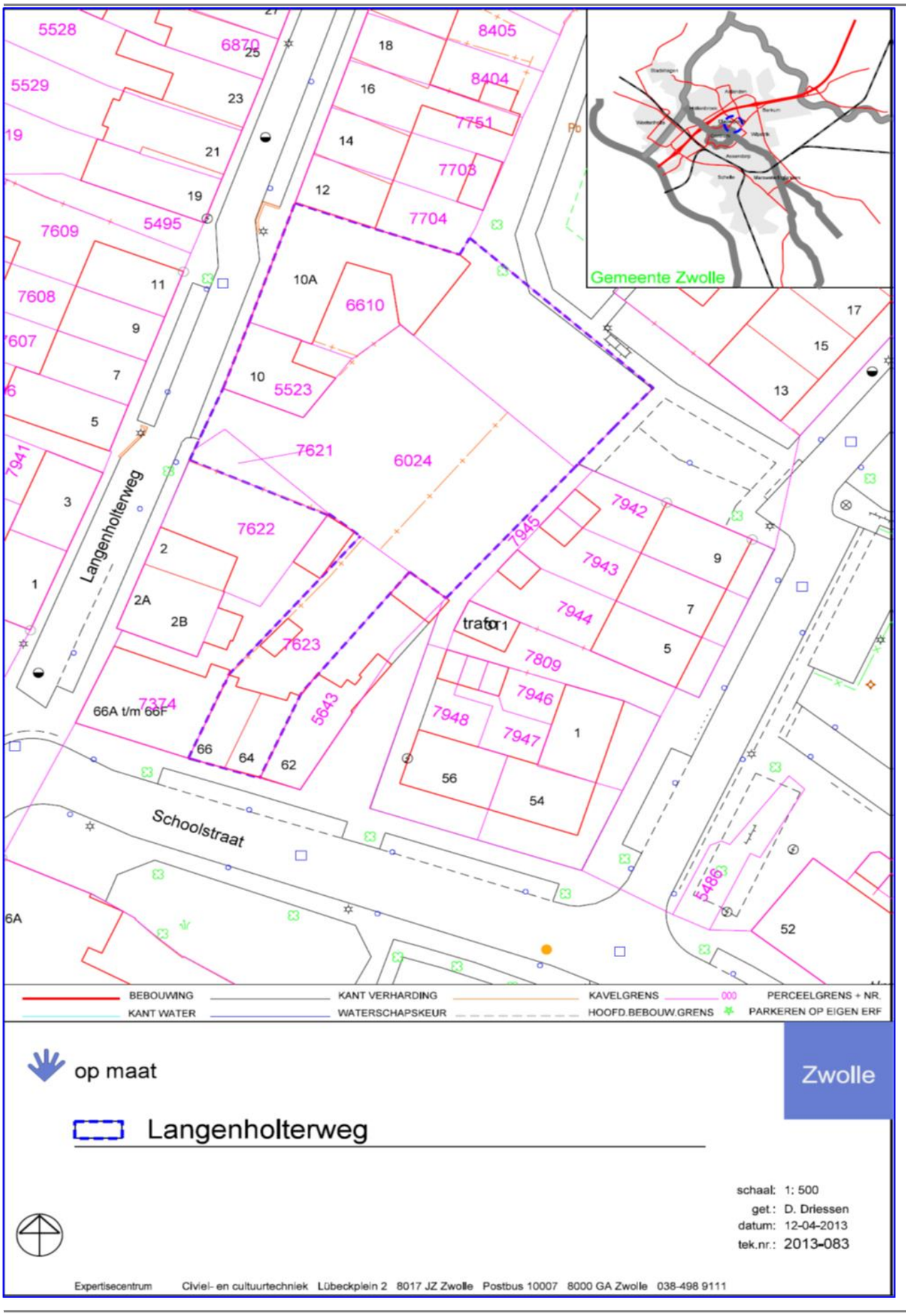

1.4 Langenholterweg

Algemeen

Type project	IEEG Woningbouw
Planfase	Uitvoering
Startdatum exploitatie	1-1-2017
Einddatum exploitatie	31-12-2018
Projectcode	53283
Projectleider	Albert Koop
Planeconoom	Herman Sol
Ambtelijk opdrachtgever	Esther Wolfkamp

Exploitatie

Totaal kosten	1.000.836
Totaal opbrengsten	1.008.512
Nominaal saldo (kosten - opbrengsten)	-7.676
Kostenstijging	5.177
Opbrengstenstijging	1.142
Rente	10.776
Saldo	7.135
Netto contante waarde	6.858

Prestatie indicatoren

Programma	Exploitatie	Capaciteit
Programma is nog niet definitief.	De exploitatie kent per 1-1-2017 een negatief resultaat van € 0,01 mln. Het resultaat is nagenoeg aan vorig jaar.	Geen bijzonderheden.

Planning	Risico's	Overige
Onzeker, vanwege grondverwerving	De projectgebonden risico's zijn niet veranderd.	Gesprekken met grondeigenaar verlopen stroef.

Programma

Programmaonderdeel	Totaal	Gerealiseerd	Te realiseren	2017	2018	2019	2020 ev
Woningbouw	9 st.	-	9 st.	9 st.	-	-	-

Cashflow

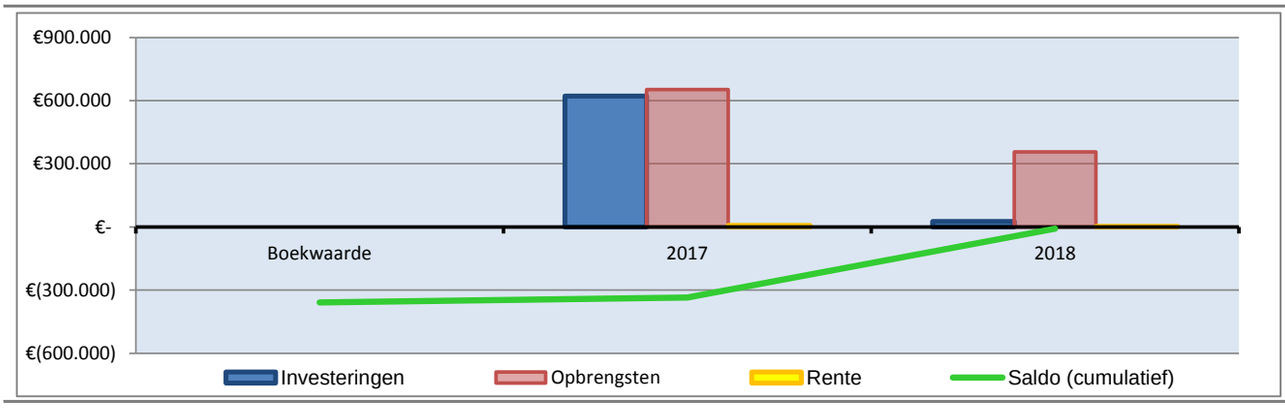

1.5 Oude Mars

Plankaart

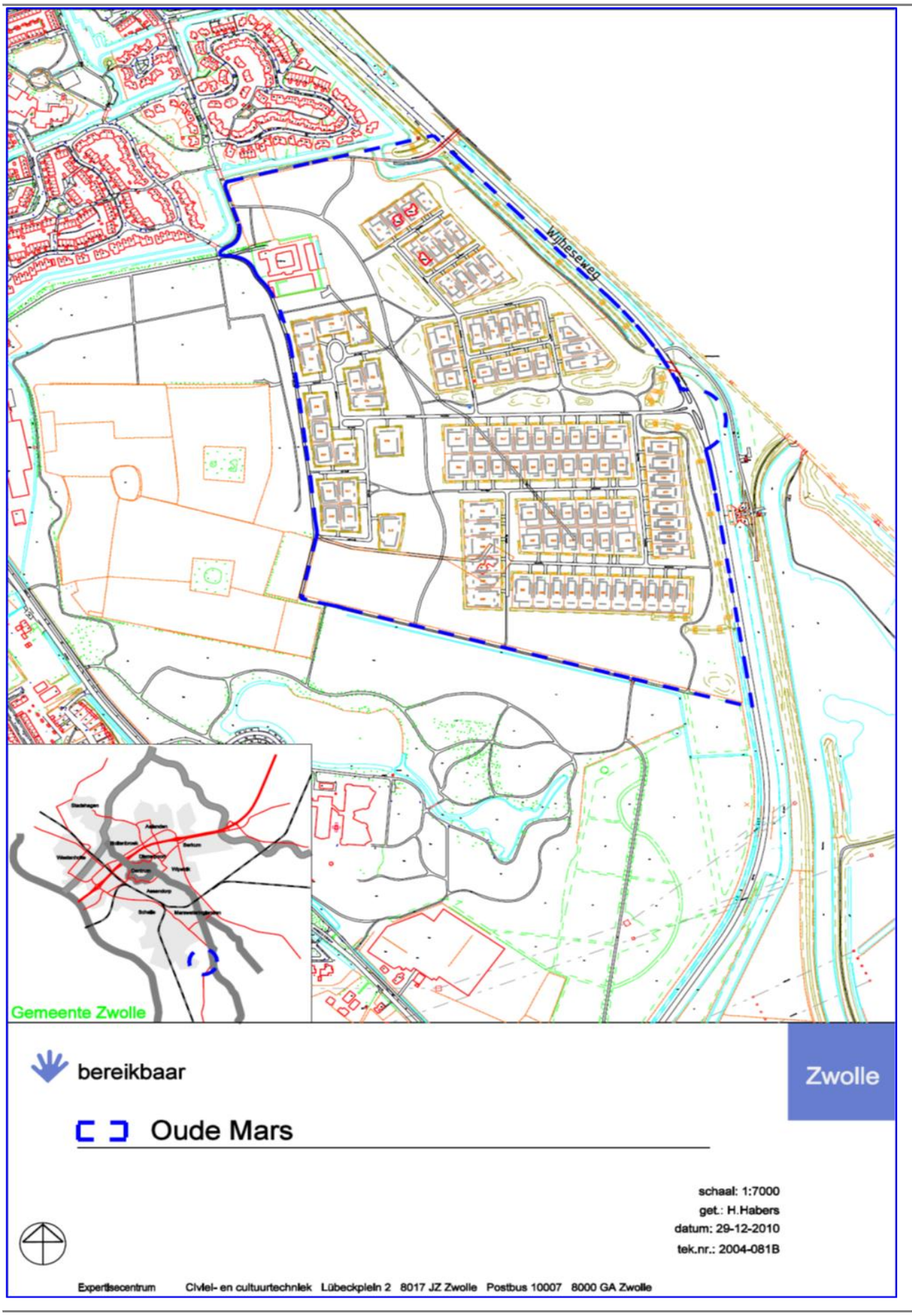

1.5 Oude Mars

Algemeen

Type project	IEGG Woningbouw
Planfase	Uitvoering
Startdatum exploitatie	1-1-2017
Einddatum exploitatie	31-12-2037
Projectcode	53067
Projectleider	Johan Roeland
Planeconoom	Maryl Veldkamp
Ambtelijk opdrachtgever	Esther Wolfkamp

Exploitatie

Totaal kosten	20.529.633
Totaal opbrengsten	30.163.214
Nominaal saldo (kosten - opbrengsten)	-9.633.582
Kostenstijging	1.313.482
Opbrengstenstijging	1.747.274
Rente	-810.775
Saldo	-10.878.148
Netto contante waarde	-7.177.139

Prestatie indicatoren

Programma	Exploitatie	Capaciteit
Afgelopen jaar 1 kavel minder verkocht. Totale programma blijft in stand. Wel vindt een studie plaats of de resterende fasen een meer landelijk en open karakter kunnen krijgen.	De exploitatie kent per 1-1-2017 een positief resultaat van € 7,18 mln. Het resultaat is met € 3,53 mln. verbeterd ten opzichte van vorig jaar.	De herverkavelingsstudie loopt enige vertraging op, nieuwe projectleider is aangetrokken.

Planning	Risico's	Overige
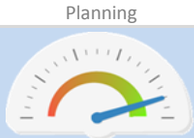		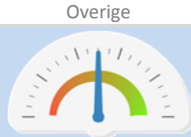
Op basis van woningmarktonderzoek is de woninbouwplanning bijgesteld naar boven.	De projectgebonden risico's zijn afgenomen. Deze afname wordt met name veroorzaakt doordat een looptijd van Oude Mars langer dan 10 jaar wordt toegestaan vanuit de BBV.	Geen bijzonderheden.

Programma

Programmaonderdeel	Totaal	Gerealiseerd	Te realiseren	2017	2018	2019	2020 ev
Woningbouw	100 st.	19 st.	81 st.	5 st.	4 st.	4 st.	68 st.

Cashflow

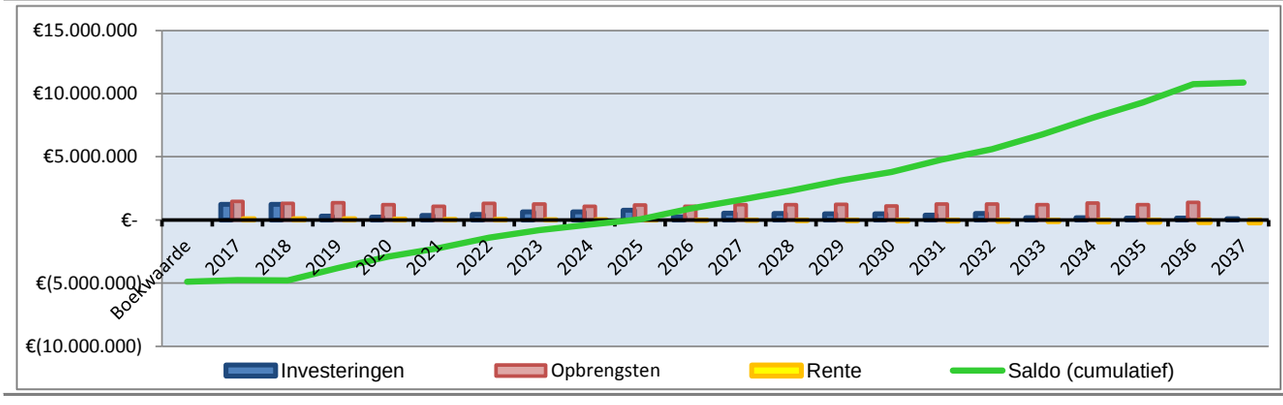

1.6 Stinspoort

Plankaart

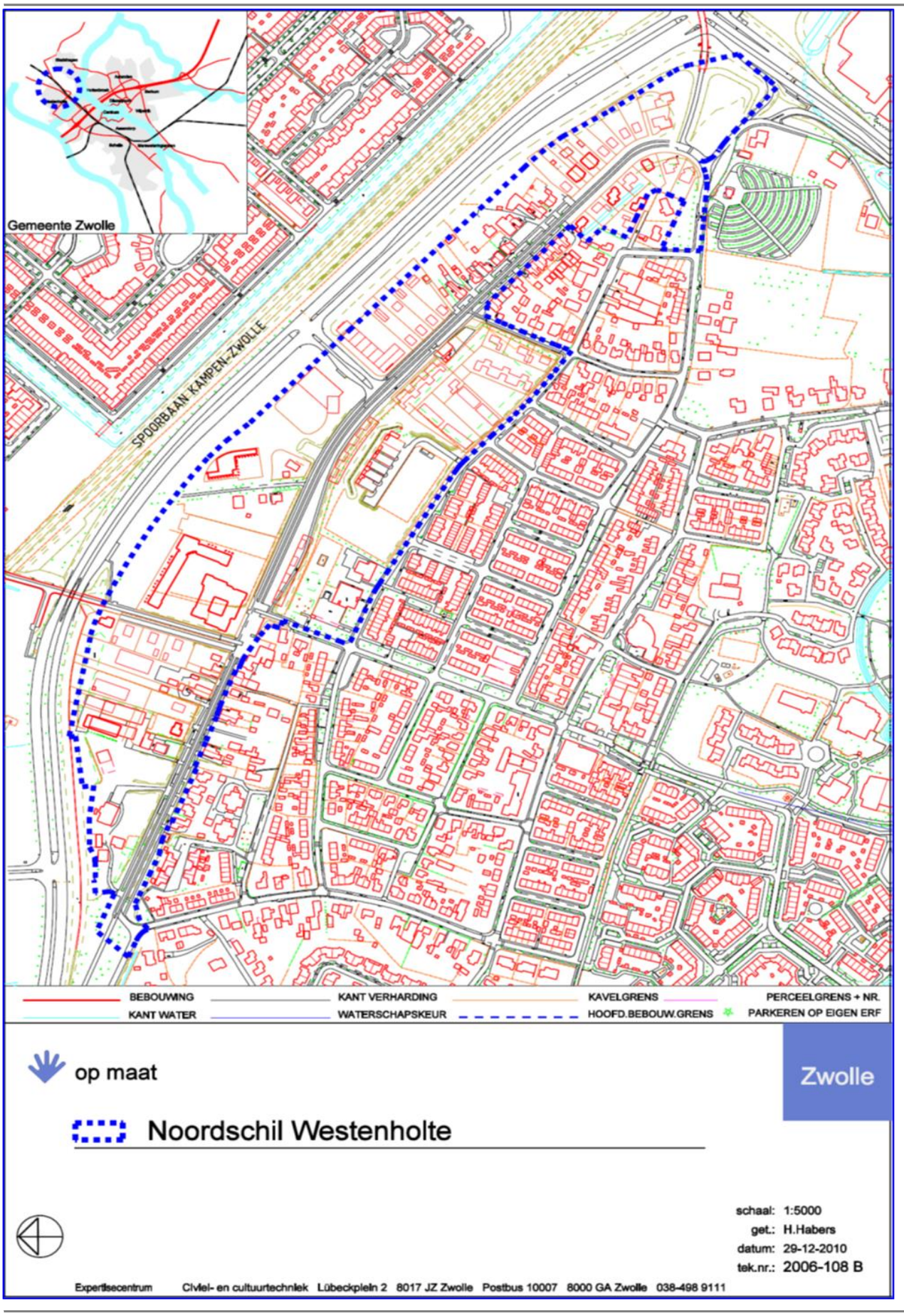

1.6 Stinspoort

Algemeen

Type project	IEGG Woningbouw
Planfase	Uitvoering
Startdatum exploitatie	1-1-2017
Einddatum exploitatie	31-12-2019
Projectcode	53133
Projectleider	Hester Nijmeijer
Planeconoom	Michele Lunetta
Ambtelijk opdrachtgever	Peter Rhebergen

Exploitatie

Totaal kosten	11.744.290
Totaal opbrengsten	12.140.451
Nominaal saldo (kosten - opbrengsten)	-396.161
Kostenstijging	12.236
Opbrengstenstijging	31.468
Rente	24.966
Saldo	-390.426
Netto contante waarde	-367.907

Prestatie indicatoren

Programma	Exploitatie	Capaciteit
Programma is in 2016 niet veranderd.	De exploitatie kent per 1-1-2017 een positief resultaat van € 0,37 mln. Het resultaat is met € 0,01 mln. verbeterd ten opzichte van vorig jaar.	Geen bijzonderheden.

Planning	Risico's	Overige
Het project heeft een looptij tot en met 2019. De verwachting is nog steeds dat binnen deze periode alle kavels verkocht gaan worden en alle voorzieningen aangelegd zijn.	De projectgebonden risico's zijn toegenomen. Deze toename wordt met name veroorzaakt doordat blijkt dat een aantal kavels moeilijk te verkopen is. Hiervoor komt binnenkort een voorstel om deze kavels te herbestemmen.	Geen bijzonderheden.

Programma

Programmaonderdeel	Totaal	Gerealiseerd	Te realiseren	2017	2018	2019	2020 ev
Woningbouw	9 st.	-	9 st.	2 st.	3 st.	4 st.	-
Winkels en horeca	3.015 m²	-	3.015 m²	3.015 m²	-	-	-

Cashflow

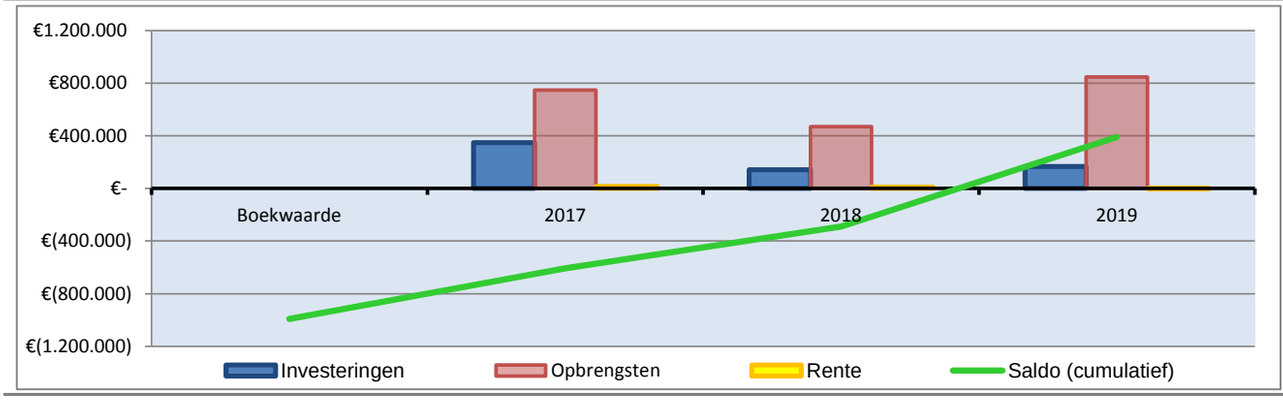

1.7 Stadshagen

Plankaart

1.7 Stadshagen

Algemeen

Type project	IEGG Woningbouw
Planfase	Uitvoering
Startdatum exploitatie	1-1-2017
Einddatum exploitatie	31-12-2025
Projectcode	53019
Projectleider	Marjolijn Helmich
Planeconoom	Wim van der Linde
Ambtelijk opdrachtgever	Esther Wolfkamp

Exploitatie

Totaal kosten	486.526.660
Totaal opbrengsten	489.315.863
Nominaal saldo (kosten - opbrengsten)	-2.789.202
Kostenstijging	3.400.497
Opbrengstenstijging	2.623.578
Rente	1.111.428
Saldo	-900.855
Netto contante waarde	-753.795

Prestatie indicatoren

Programma	Exploitatie	Capaciteit
Onderzocht wordt of het toekomstige woningbouwprogramma (deels) in een water-robuuste en klimaat-neutrale setting ontwikkelt kan worden.	De exploitatie kent per 1-1-2017 een positief resultaat van € 0,75 mln. Het resultaat is met € 8,35 mln. verbeterd ten opzichte van vorig jaar.	Geen bijzonderheden.

Planning	Risico's	Overige
De uitgifte van woningbouw voor 2017 versnelt, waardoor de woningbouwgronden eerder verkocht zijn.	De projectgebonden risico's zijn afgenomen. Deze afname komt met name door een afname van de verkooprisico's van woningbouw. Risico's binnen het deelproject Breezicht, voorzieningen en het bouw- en woonrijpmaken nemen toe	Geen bijzonderheden.

Programma

Programmaonderdeel	Totaal	Gerealiseerd	Te realiseren	2017	2018	2019	2020 ev
Woningbouw	2.020 st.	565 st.	1.455 st.	292 st.	225 st.	225 st.	713 st.
Bedrijventerreinen	43.391 m²	-	43.391 m²	4.339 m²	4.339 m²	4.339 m²	30.374 m²
Winkels en horeca	24.615 m²	3.477 m²	21.138 m²	200 m²	-	10.000 m²	10.938 m²
Maatschappelijke voorz.	33.427 m²	10.510 m²	22.917 m²	3.917 m²	4.300 m²	10.000 m²	4.700 m²

Cashflow

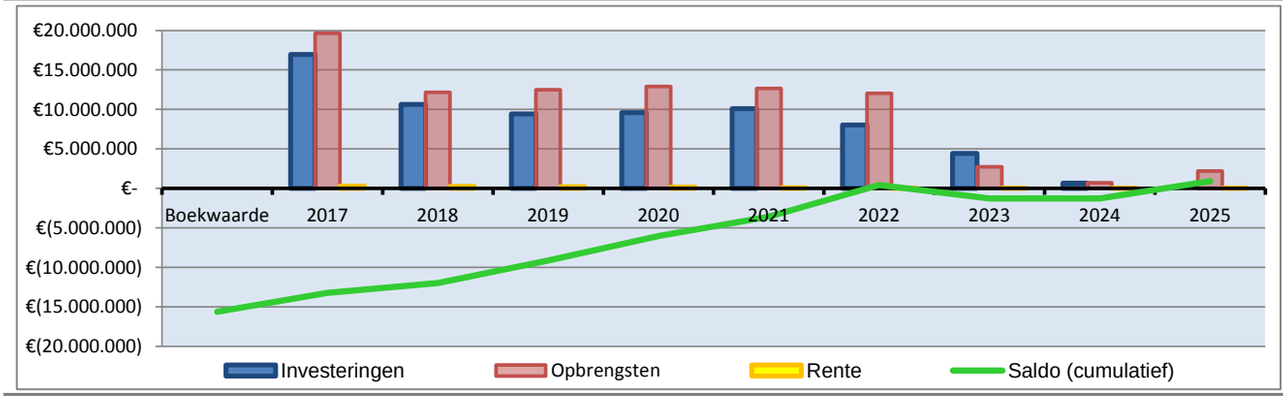

2.1 HP Hessenpoort

Plankaart

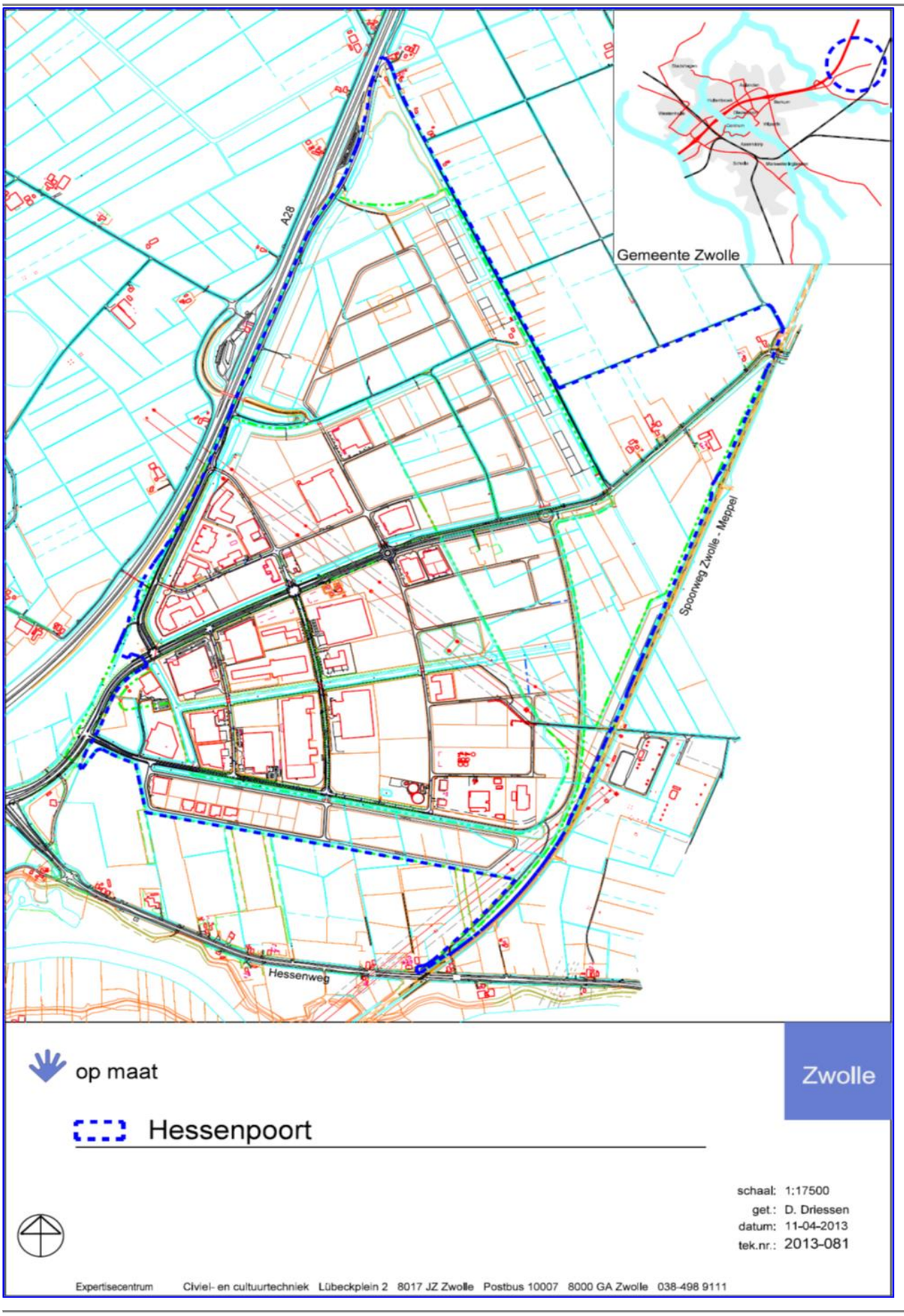

2.1 HP Hessenpoort

Algemeen

Type project	IEGG Bedrijventerrein en Kantoren
Planfase	Uitvoering
Startdatum exploitatie	1-1-2017
Einddatum exploitatie	31-12-2043
Projectcode	53289 - 53311
Projectleider	Michiel Scheper
Planeconoom	Harm Bekkema
Ambtelijk opdrachtgever	Anja Jager

Exploitatie

Totaal kosten	185.070.883
Totaal opbrengsten	284.637.325
Nominaal saldo (kosten - opbrengsten)	-99.566.442
Kostenstijging	9.763.395
Opbrengstenstijging	15.285.705
Rente	-16.679.795
Saldo	-121.768.547
Netto contante waarde	-71.339.570

Prestatie indicatoren

Programma	Exploitatie	Capaciteit
Geen bijzonderheden.	De exploitatie kent per 1-1-2017 een positief resultaat van € 71,3 mln. Het resultaat is met € 34,8 mln. verbeterd ten opzichte van vorig jaar.	Geen bijzonderheden

Planning	Risico's	Overige
Als gevolg van de toenemende marktvraag is de fasering van uitgifte van kavels aangepast. De gerealiseerde uitgifte in 2016 en de verwachte uitgifte in 2017 zorgen dat de looptijd van de exploitatie met twee jaar is verkort tot 2043.	De projectgebonden risico's zijn afgenomen. Deze afname wordt met name veroorzaakt door de daling van het grondprijsrisico.	Geen bijzonderheden

Programma

Programmaonderdeel	Totaal	Gerealiseerd	Te realiseren	2017	2018	2019	2020 ev
Bedrijventerreinen	2.090.802 m²	751.370 m²	1.339.432 m²	82.238 m²	43.212 m²	44.223 m²	1.169.759 m²
Commerciële voorzieningen	49.461 m²	49.461 m²	-	-	-	-	-

Cashflow

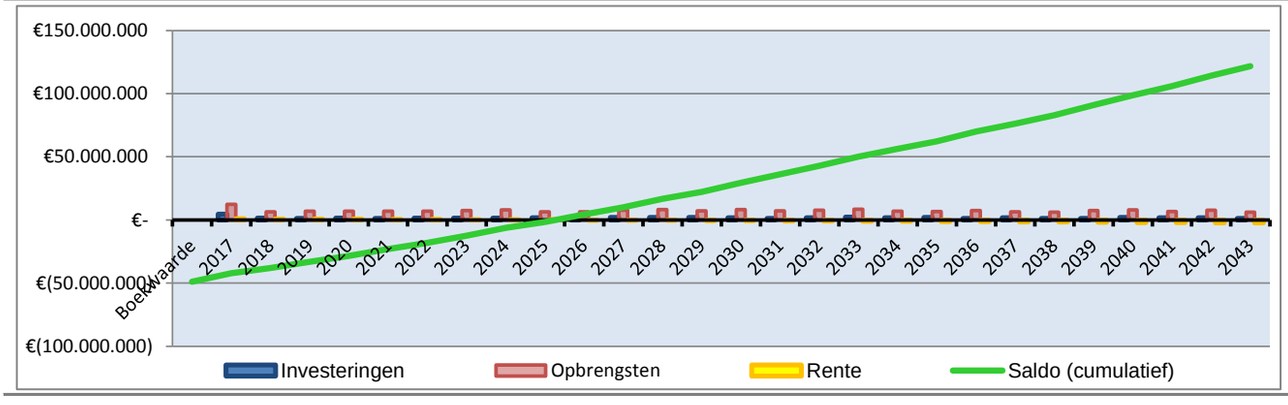

2.2 Marslanden Zuid

Plankaart

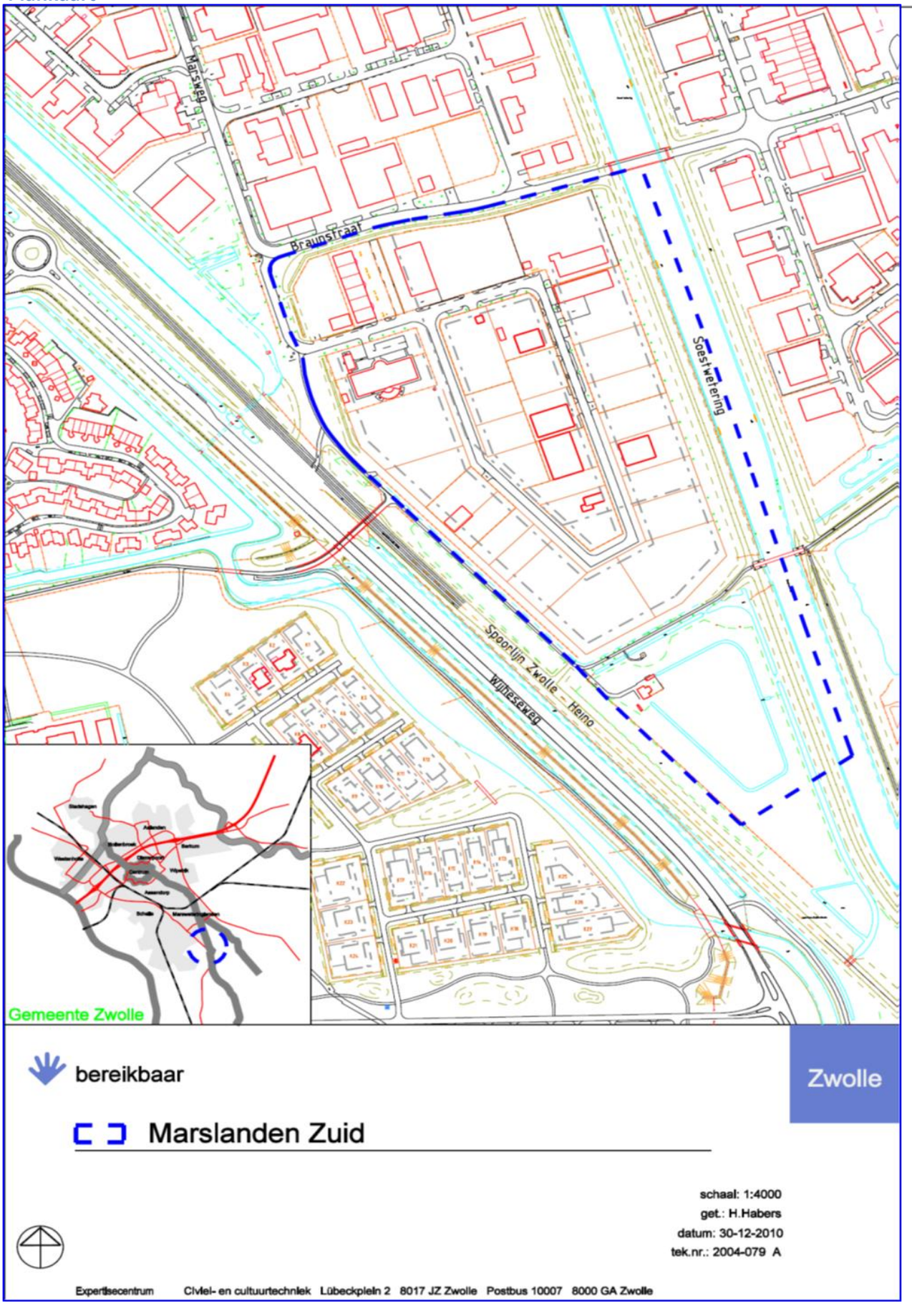

2.2 Marslanden Zuid

Algemeen

Type project	IEGG Bedrijventerrein en Kantoren
Planfase	Uitvoering
Startdatum exploitatie	1-1-2017
Einddatum exploitatie	31-12-2020
Projectcode	53011
Projectleider	Michiel Scheper
Planeconoom	Harm Bekkema
Ambtelijk opdrachtgever	Anja Jager

Exploitatie

Totaal kosten	2.972.939
Totaal opbrengsten	3.897.520
Nominaal saldo (kosten - opbrengsten)	-924.581
Kostenstijging	18.788
Opbrengstenstijging	22.889
Rente	-55.579
Saldo	-984.261
Netto contante waarde	-909.305

Prestatie indicatoren

Programma	Exploitatie	Capaciteit
Het programma is niet gewijzigd.	De exploitatie kent per 1-1-2017 een positief resultaat van € 0,9 mln. Het resultaat is met € 0,1 mln. verbeterd ten opzichte van vorig jaar.	Geen bijzonderheden.

Planning	Risico's	Overige
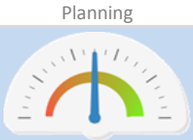		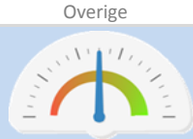
Het uitgeven van de bedrijfskavels en de nog uit te voeren werkzaamheden zullen volgens planning in de periode tot en met 2020 plaatsvinden	Geen bijzonderheden.	Geen bijzonderheden.

Programma

Programmaonderdeel	Totaal	Gerealiseerd	Te realiseren	2017	2018	2019	2020 ev
Bedrijventerreinen	68.273 st.	54.040 st.	14.233 st.	2.598 st.	3.913 st.	2.902 st.	4.820 st.

Cashflow

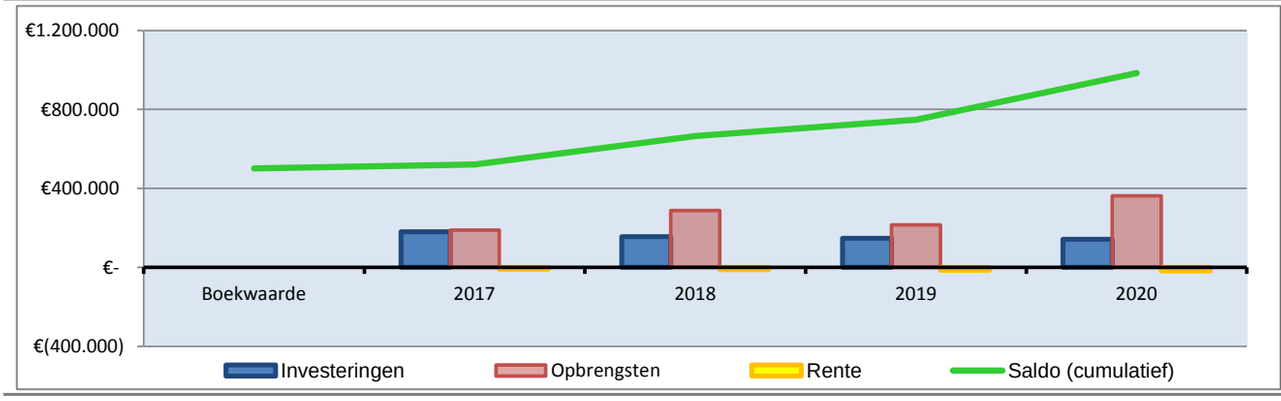

3.1 Geert Grotestraat

Plankaart

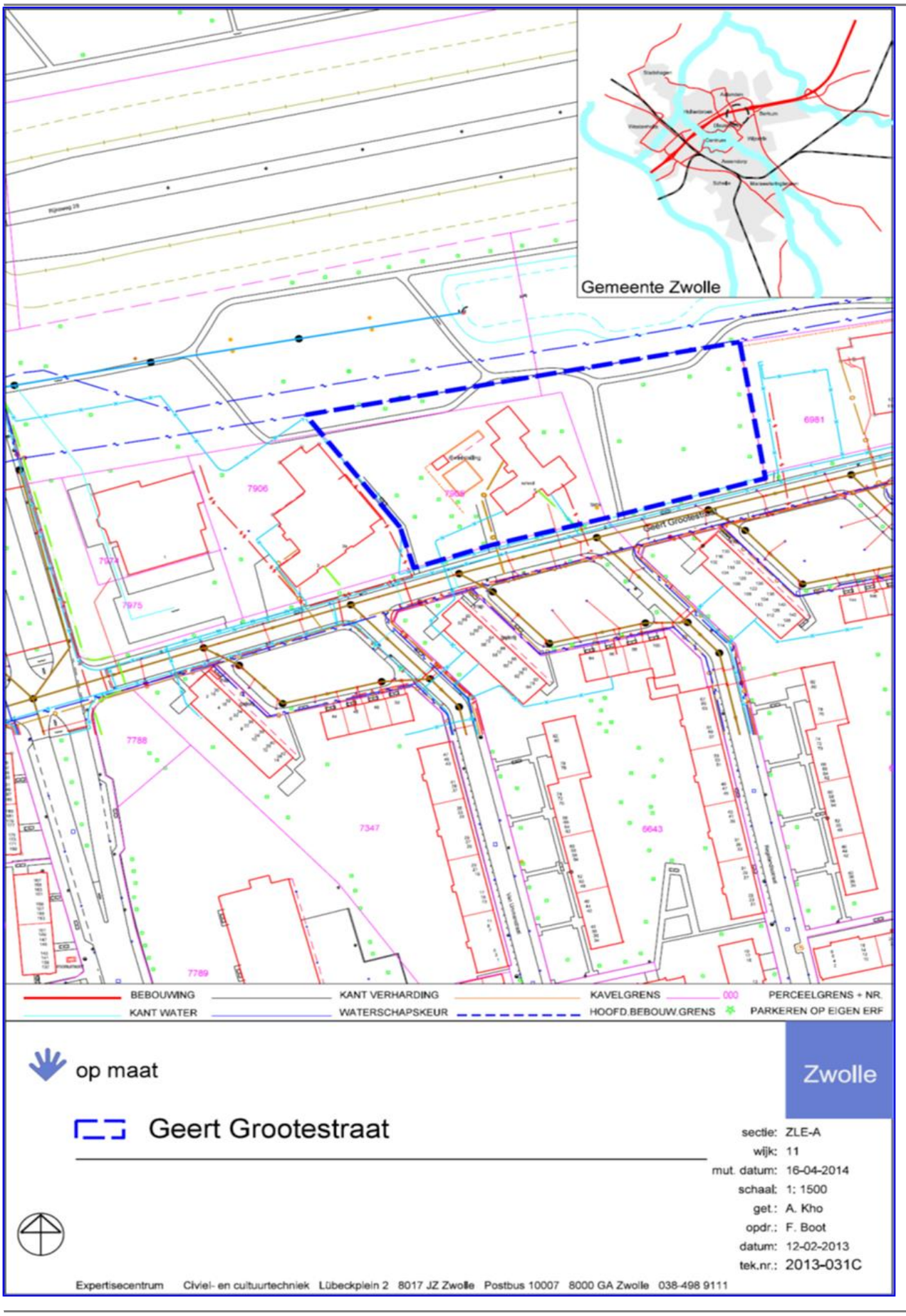

3.1 Geert Grotestraat

Algemeen

Type project	IEGG Herstructurering
Planfase	Uitvoering
Startdatum exploitatie	1-1-2017
Einddatum exploitatie	31-12-2018
Projectcode	53313
Projectleider	Aldert Koop
Planeconoom	Herman Sol
Ambtelijk opdrachtgever	Esther Wolfkamp

Exploitatie

Totaal kosten	1.093.645
Totaal opbrengsten	1.159.000
Nominaal saldo (kosten - opbrengsten)	-65.355
Kostenstijging	13.789
Opbrengstenstijging	-
Rente	-22.182
Saldo	-73.747
Netto contante waarde	-70.884

Prestatie indicatoren

Programma	Exploitatie	Capaciteit
Programma is definitief en in 2016 zijn de inkomsten gronduitgifte gerealiseerd.	De exploitatie kent per 1-1-2017 een positief resultaat van € 0,07 mln. Het resultaat is niet gewijzigd ten opzichte van vorig jaar.	Geen bijzonderheden.

Planning	Risico's	Overige
Start bouw in 2017.	De projectgebonden risico's zijn gedaald. Deze daling wordt met name veroorzaakt door een versnelde uitgifte van de grond.	Geen bijzonderheden.

Programma

Programmaonderdeel	Totaal	Gerealiseerd	Te realiseren	2017	2018	2019	2020 ev
Maatschappelijke voorz.	4.500 m²	4.500 m²	-	-	-	-	-

Cashflow

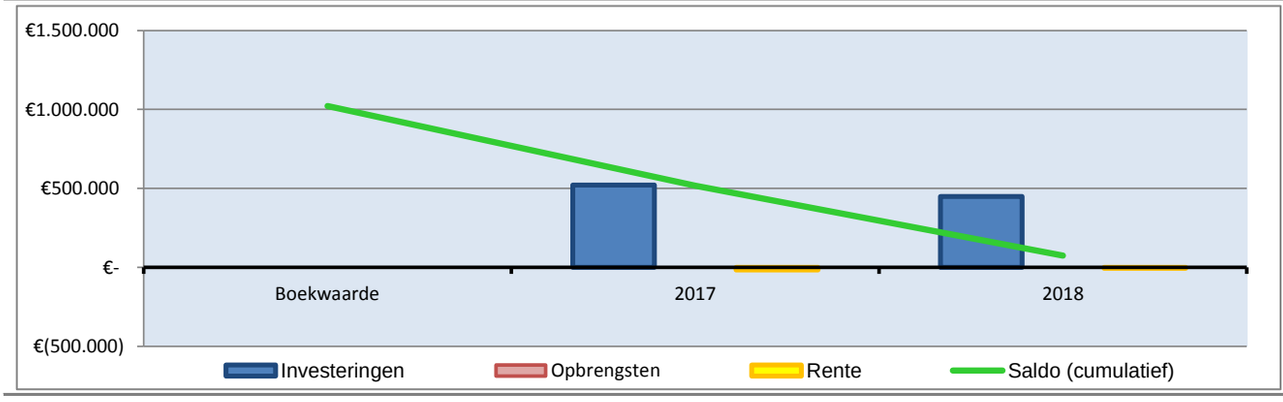

3.2 Kamperpoort

Plankaart

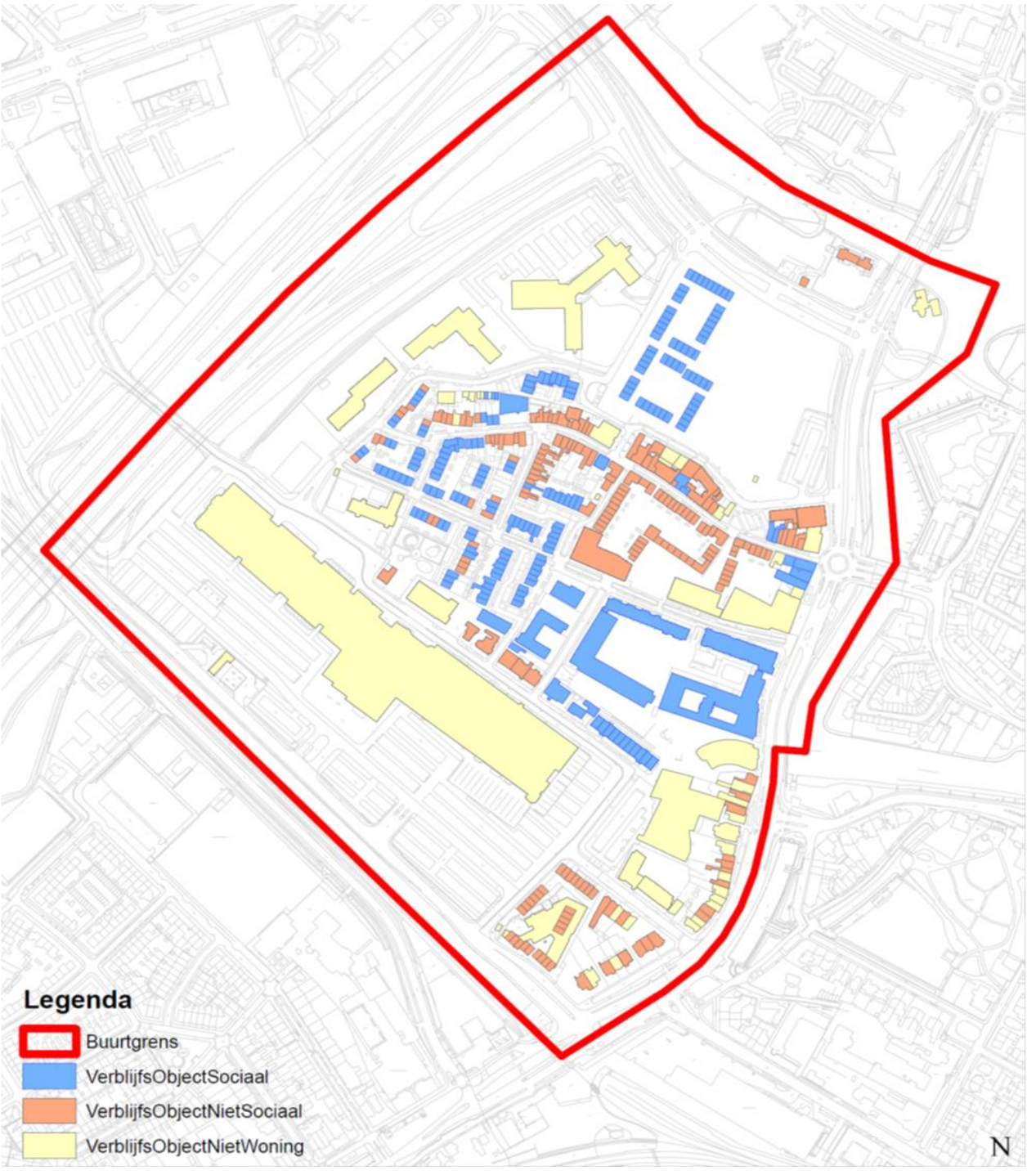

3.2 Kamperpoort

Algemeen

Type project	IEGG Herstructurering
Planfase	Uitvoering
Startdatum exploitatie	1-1-2017
Einddatum exploitatie	31-12-2022
Projectcode	53139-53155, 53169-53171
Projectleider	Ron Eggink
Planeconoom	Herman Sol
Ambtelijk opdrachtgever	-

Exploitatie

Totaal kosten	24.969.665
Totaal opbrengsten	24.414.786
Nominaal saldo (kosten - opbrengsten)	554.879
Kostenstijging	93.481
Opbrengstenstijging	97.641
Rente	168.029
Saldo	718.747
Netto contante waarde	638.227

Prestatie indicatoren

Programma	Exploitatie	Capaciteit
Het programma Katwolderplein en Brandweerkazerne is anders geworden. Dit is nog niet geeffectueerd in de MPV. De nieuwe grondexploitatie wordt te besluitvorming in Q2 2017 aangeboden.	De exploitatie kent per 1-1-2017 een negatief resultaat van € 0,64 mln. Het resultaat is met € 0,04 mln. verslechterd ten opzichte van vorig jaar.	Geen bijzonderheden.

Planning	Risico's	Overige
De planning is aangepast. Dit is nog niet geeffectueerd in de MPV. De nieuwe grondexploitatie wordt te besluitvorming in Q2 2017 aangeboden.	De projectgebonden risico's zijn afgenomen. Deze afname wordt met name veroorzaakt door realisatie en afronding van risicovolle plandelen.	Geen bijzonderheden.

Programma

Programmaonderdeel	Totaal	Gerealiseerd	Te realiseren	2017	2018	2019	2020 ev
Woningbouw	172 st.	84 st.	88 st.	-	42 st.	-	46 st.
Commerciële voorzieningen	9.957 m²	7.047 m²	2.910 m²	-	250 m²	-	2.660 m²

Cashflow

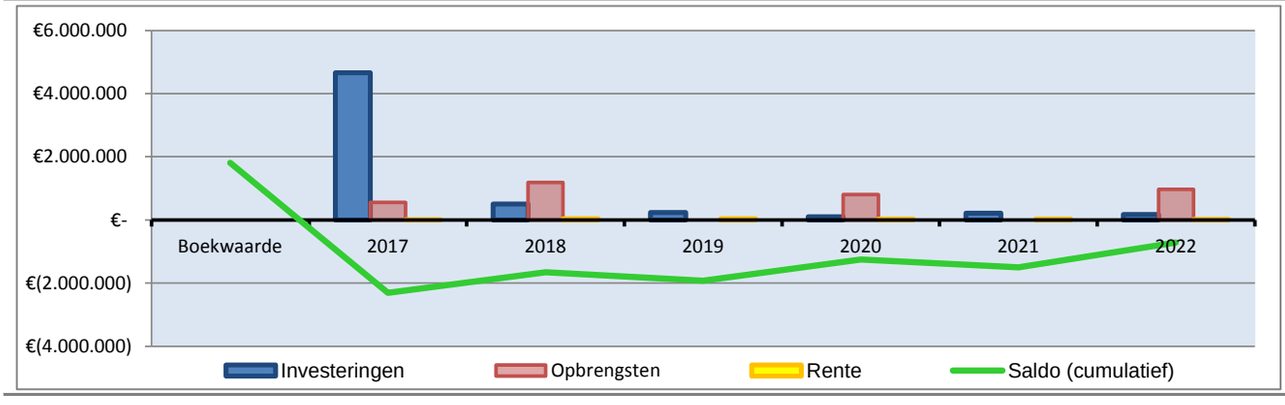

3.3 Vrolijkheid

Plankaart

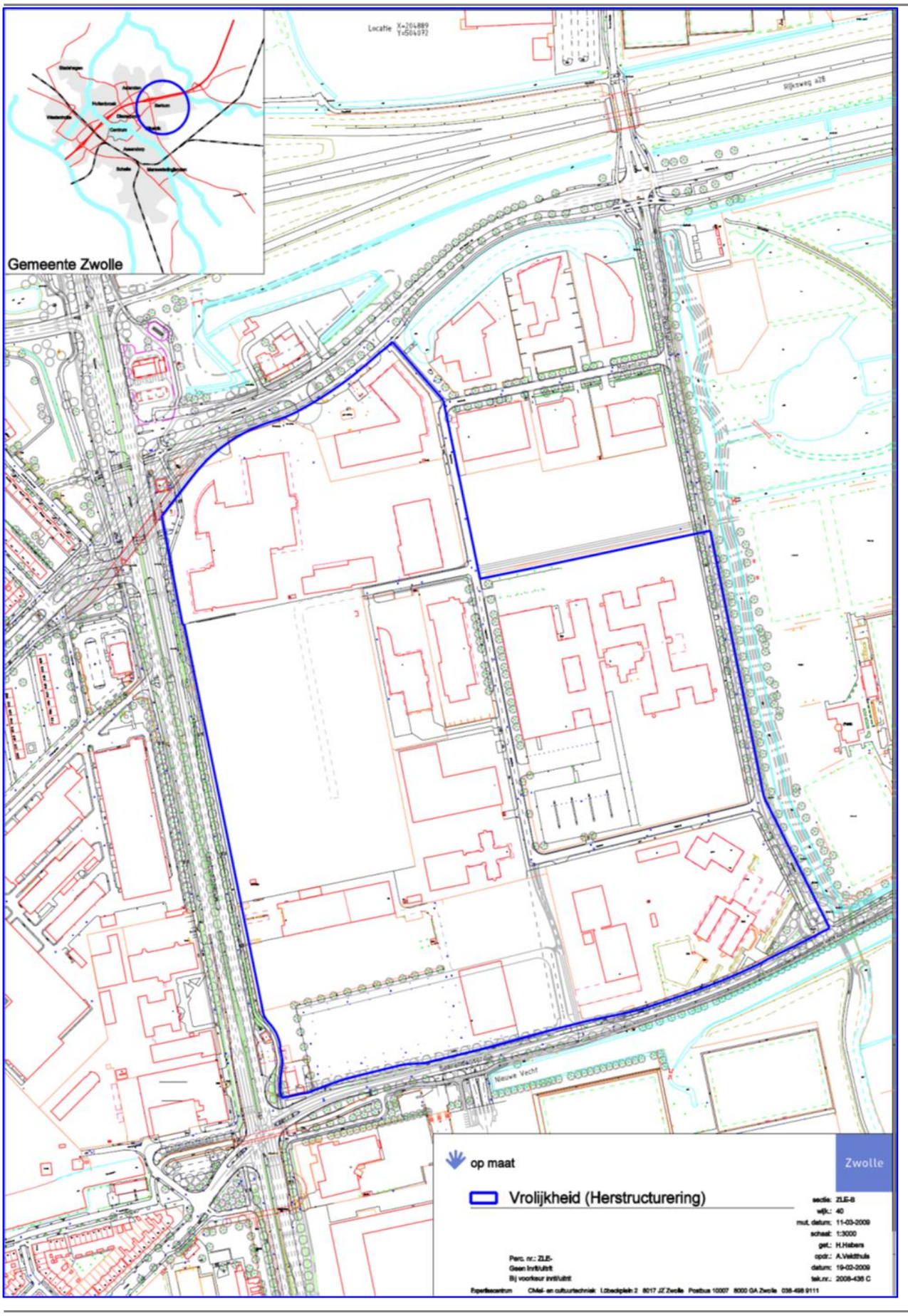

3.3 Vrolijkheid

Algemeen

Type project	IEGG Herstructurering
Planfase	Uitvoering
Startdatum exploitatie	1-1-2017
Einddatum exploitatie	31-12-2017
Projectcode	53269
Projectleider	Johan Balk
Planeconoom	Johan Balk
Ambtelijk opdrachtgever	-

Exploitatie

Totaal kosten	4.581.885
Totaal opbrengsten	5.073.250
Nominaal saldo (kosten - opbrengsten)	-491.365
Kostenstijging	-520
Opbrengstenstijging	9.719
Rente	11.498
Saldo	-490.107
Netto contante waarde	-480.497

Prestatie indicatoren

Programma	Exploitatie	Capaciteit
Geen bijzonderheden	De exploitatie kent per 1-1-2017 een positief resultaat van € 0,48 mln. Het resultaat is met € 0,32 mln. verbeterd ten opzichte van vorig jaar.	Geen bijzonderheden

Planning	Risico's	Overige
De herinrichting van het openbaar gebied is, op het bouwrijp maken van de laatste kavel na, volledig opgeleverd. De nog uit te geven kavels zijn vooralsnog voor wat betreft de fasering opgenomen voor 2017	Geen bijzonderheden	De afronding zal exploitatie technisch in 2017 plaatsvinden nadat de feitelijke grondafname is gerealiseerd.

Programma

Programmaonderdeel	Totaal	Gerealiseerd	Te realiseren	2017	2018	2019	2020 ev
Bedrijventerreinen	11.669 m²	-	11.669 m²	11.669 m²	-	-	-

Cashflow

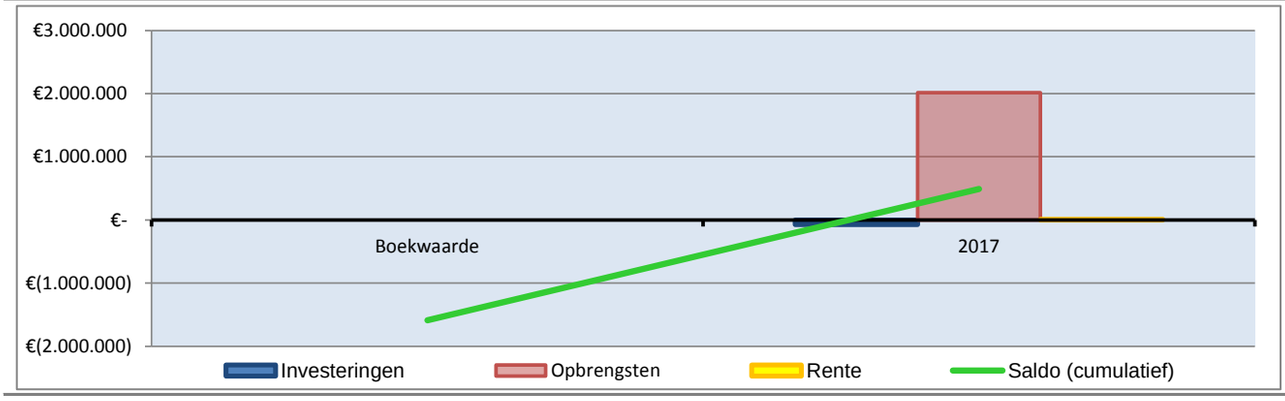

3.4 Wipstrikkerallee

Plankaart

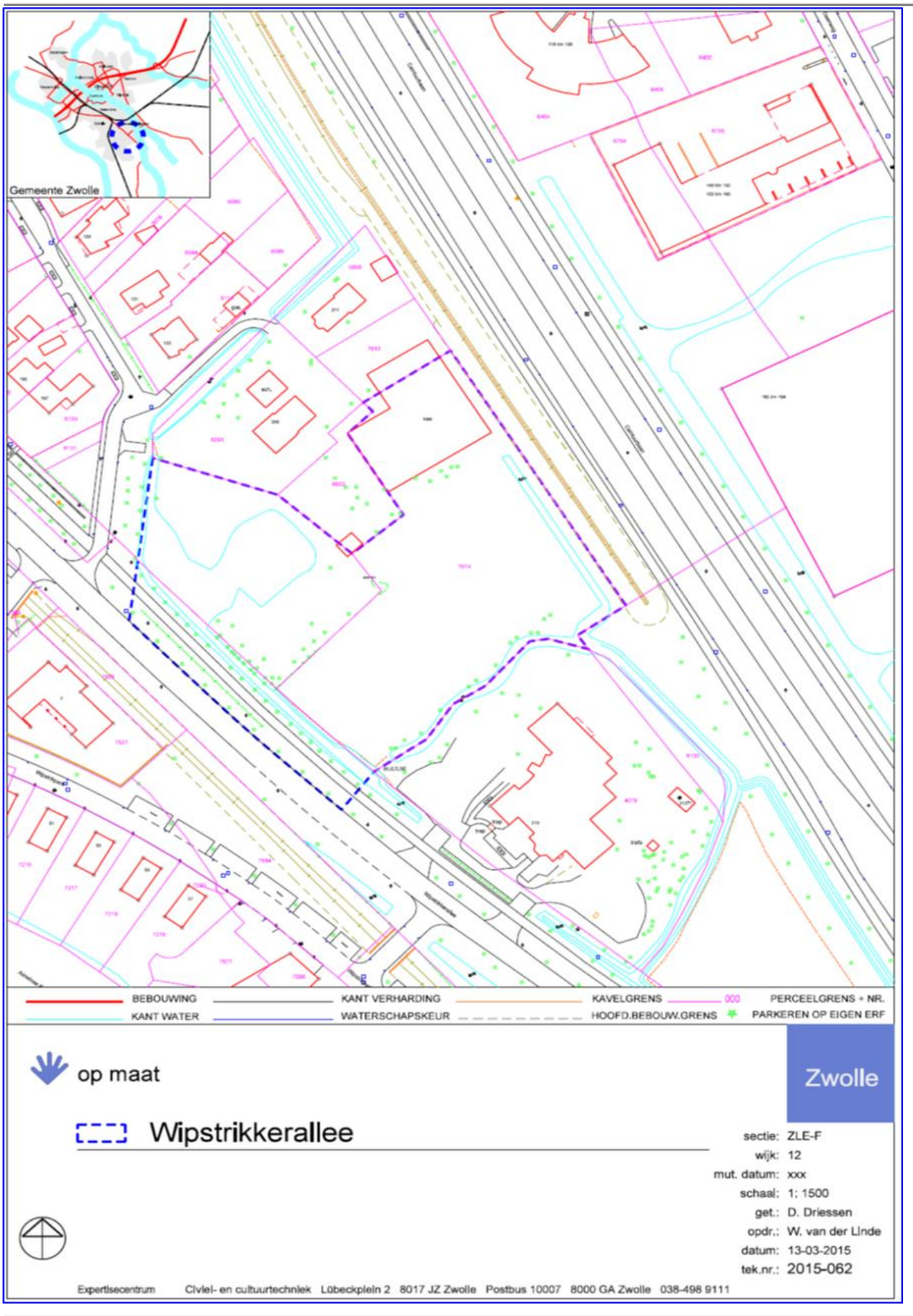

3.4 Wipstrikkerallee

Algemeen

Type project	IEGG Herstructurering
Planfase	Uitvoering
Startdatum exploitatie	1-1-2017
Einddatum exploitatie	31-12-2018
Projectcode	53335
Projectleider	Wim van der Linde
Planeconoom	Wim van der Linde
Ambtelijk opdrachtgever	-

Exploitatie

Totaal kosten	332.625
Totaal opbrengsten	515.374
Nominaal saldo (kosten - opbrengsten)	-182.749
Kostenstijging	2.429
Opbrengstenstijging	3.481
Rente	-3.804
Saldo	-187.604
Netto contante waarde	-180.319

Prestatie indicatoren

Programma	Exploitatie	Capaciteit
Geen bijzonderheden	De exploitatie kent per 1-1-2017 een positief resultaat van € 0,18 mln. Het resultaat is met € 0,13 mln. verbeterd ten opzichte van vorig jaar.	Geen bijzonderheden

Planning	Risico's	Overige
Geen bijzonderheden	Geen bijzonderheden	Geen bijzonderheden

Programma

Programmaonderdeel	Totaal	Gerealiseerd	Te realiseren	2017	2018	2019	2020 ev
Maatschappelijke voorz.	4.694 m²	3.408 m²	1.286 m²	-	1.286 m²		

Cashflow

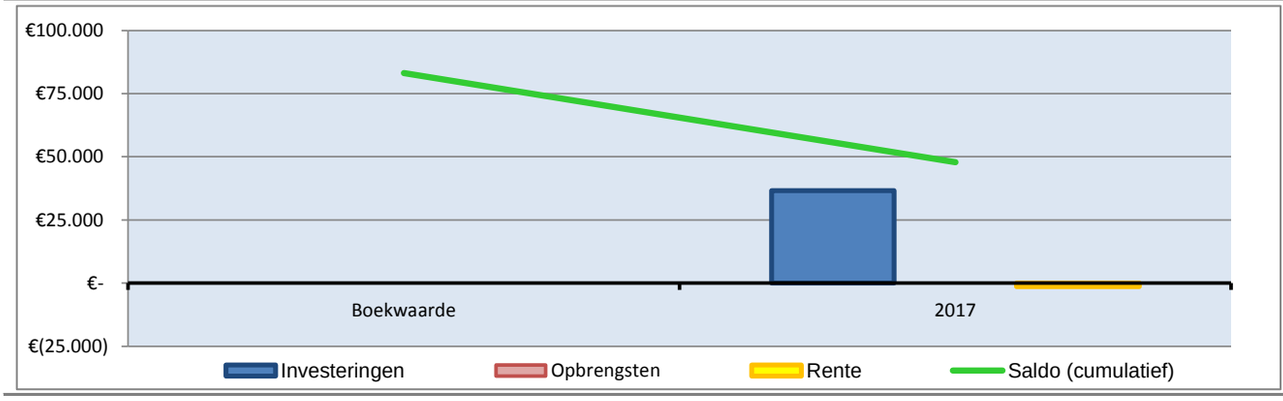

4.1 Campus Windesheim

Plankaart

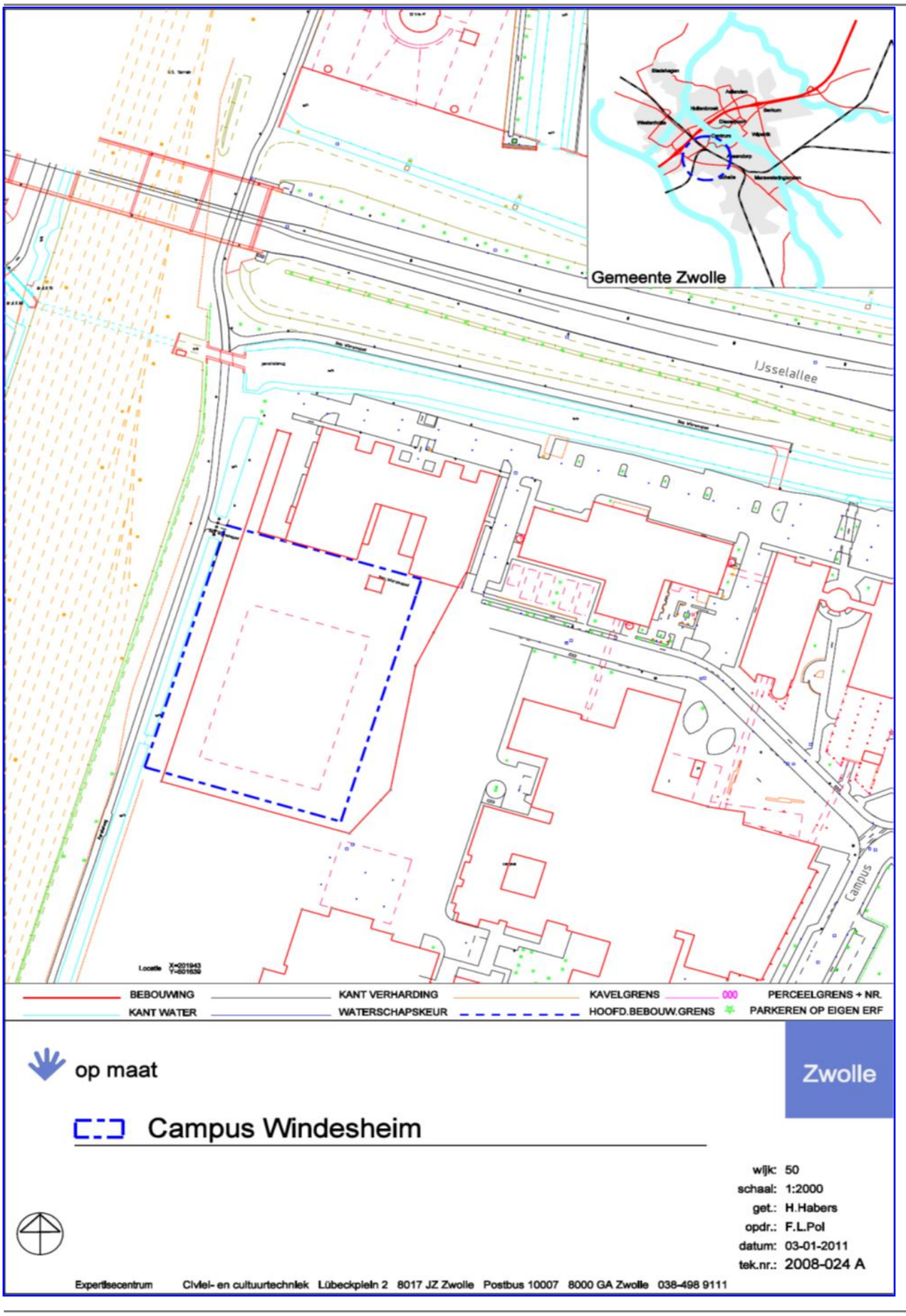

4.1 Campus Windesheim

Algemeen

Type project	IEGG Particuliere exploitatie
Planfase	Uitvoering
Startdatum exploitatie	1-1-2017
Einddatum exploitatie	31-12-2019
Projectcode	53247
Projectleider	Ciska Waalewijn
Planeconoom	Harm Bekkema
Ambtelijk opdrachtgever	-

Exploitatie

Totaal kosten	1.477.045
Totaal opbrengsten	1.695.090
Nominaal saldo (kosten - opbrengsten)	-218.045
Kostenstijging	32.124
Opbrengstenstijging	-
Rente	-32.200
Saldo	-218.120
Netto contante waarde	-205.540

Prestatie indicatoren

Programma	Exploitatie	Capaciteit
Geen bijzonderheden.	De exploitatie kent per 1-1-2017 een positief resultaat van € 0,21 mln. Het resultaat is met € 0,01 mln. verbeterd ten opzichte van vorig jaar.	Geen bijzonderheden.

Planning	Risico's	Overige
Als het project actueel wordt, dient er een herkadering te worden gemaakt.	De vraag is of de ontwikkeling nog van de grond komt omwille van het teruglopen van de aantallen leerlingen.	Er is een overeenkomst gesloten met Windesheim welke is opgenomen in deze exploitatie.

Programma

Programmaonderdeel	Totaal	Gerealiseerd	Te realiseren	2017	2018	2019	2020 ev

Cashflow

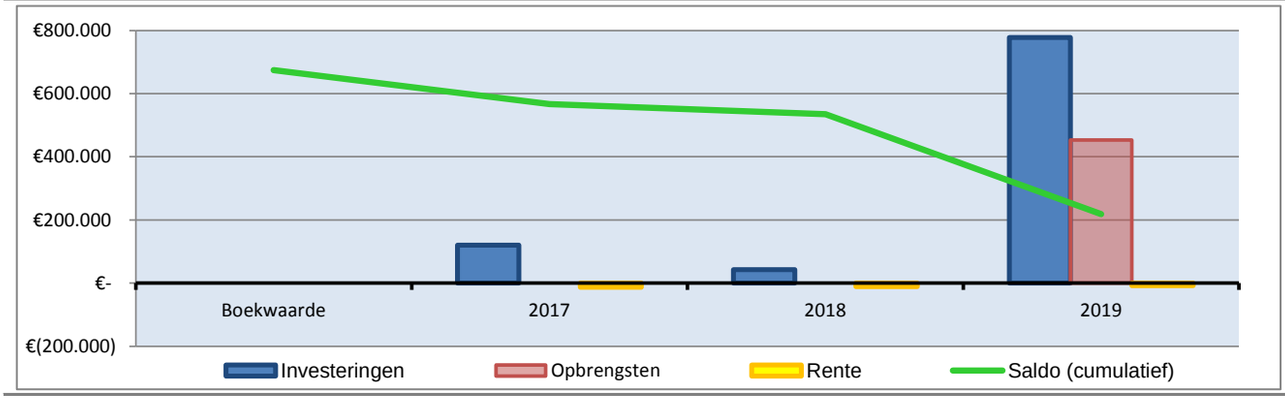

5.1 Forelkolk

Plankaart

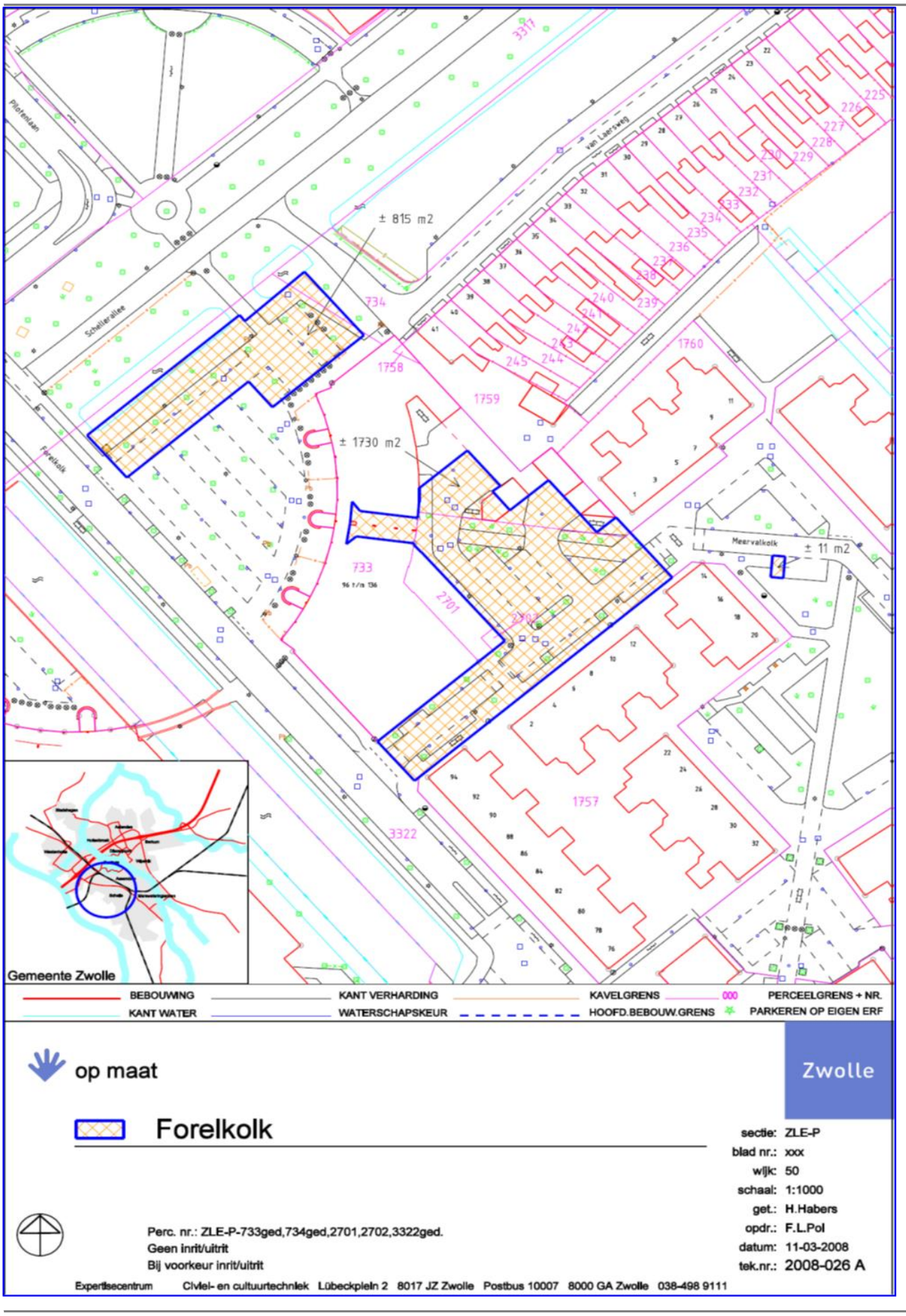

5.1 Forelkolk

Algemeen

Type project	Binnenkort af te sluiten complexen
Planfase	Uitvoering
Startdatum exploitatie	1-1-2017
Einddatum exploitatie	31-12-2017
Projectcode	53123
Projectleider	Wim van der Linde
Planeconoom	Wim van der Linde
Ambtelijk opdrachtgever	-

Exploitatie

Totaal kosten	345.088
Totaal opbrengsten	410.646
Nominaal saldo (kosten - opbrengsten)	-65.558
Kostenstijging	1.200
Opbrengstenstijging	2.048
Rente	1.253
Saldo	-65.153
Netto contante waarde	-63.875

Prestatie indicatoren

Programma	Exploitatie	Capaciteit
Geen bijzonderheden	De exploitatie kent per 1-1-2017 een positief resultaat van € 0,06 mln. Het resultaat is met € 0,02 mln. verbeterd ten opzichte van vorig jaar.	Geen bijzonderheden

Planning	Risico's	Overige
Geen bijzonderheden	Geen bijzonderheden	Geen bijzonderheden

Programma

Programmaonderdeel	Totaal	Gerealiseerd	Te realiseren	2017	2018	2019	2020 ev
Winkels en horeca	292 m²	-	292 m²	292 m²	-	-	-

Cashflow

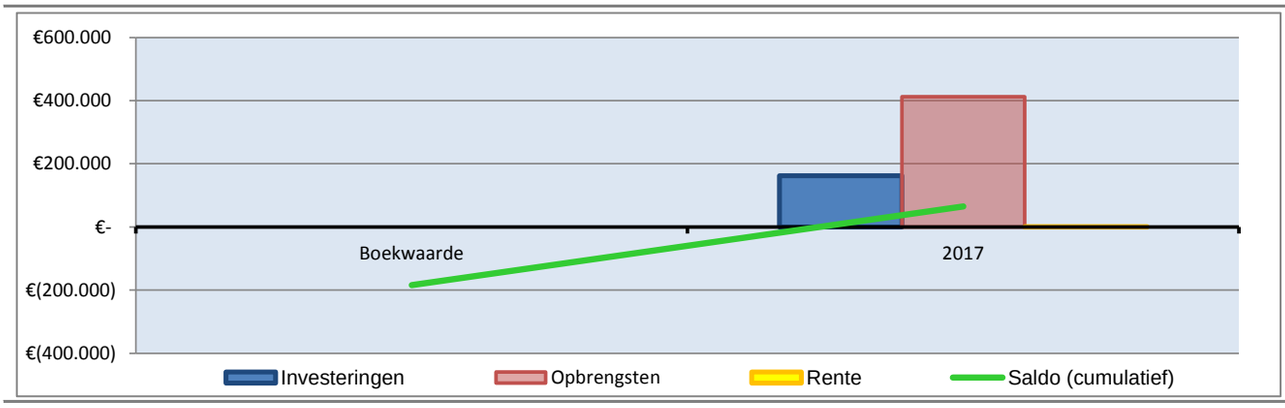

5.2 Noordereiland

Plankaart

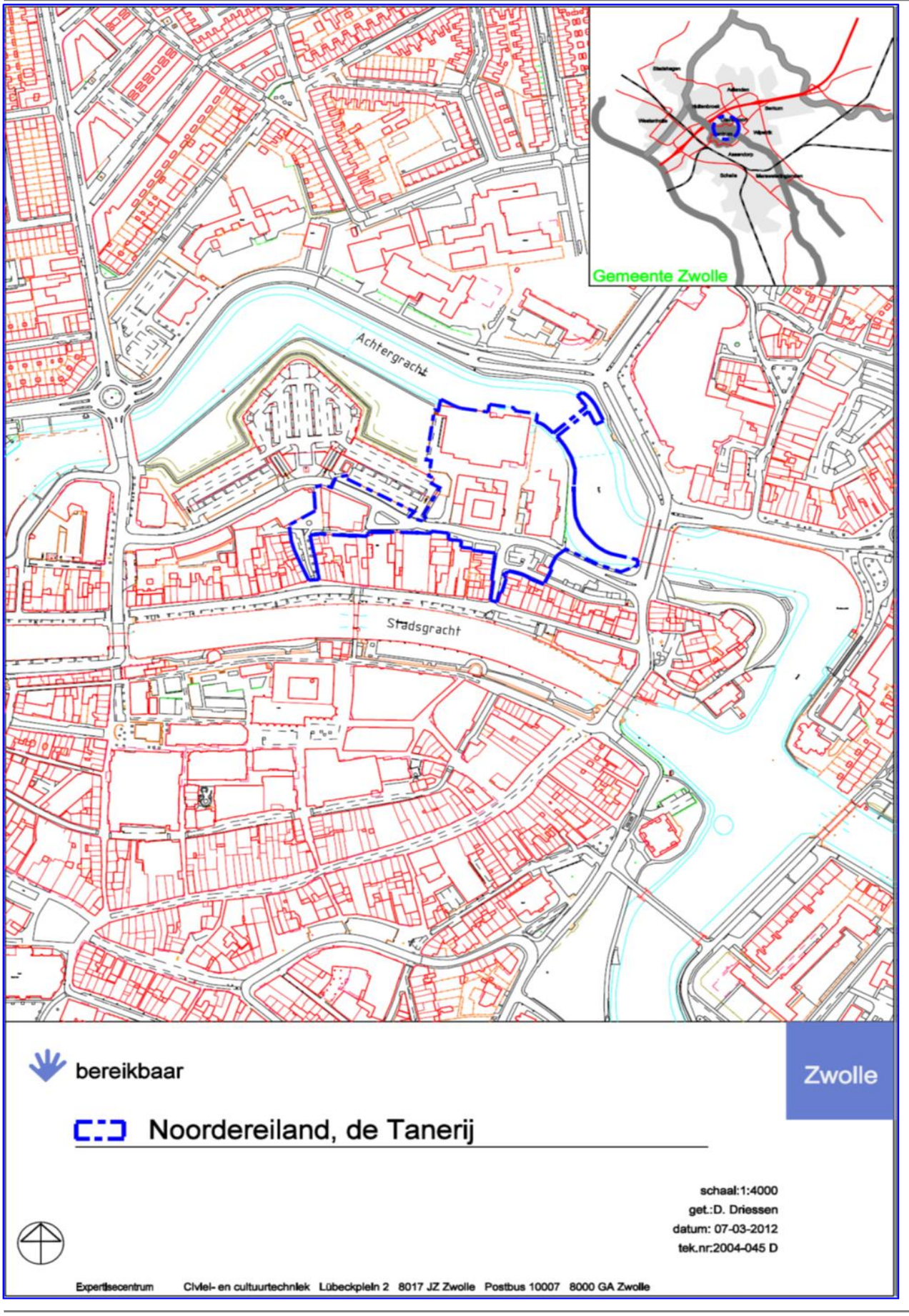

5.2 Noordereiland

Algemeen

Type project	Binnenkort af te sluiten complexen
Planfase	Uitvoering
Startdatum exploitatie	1-1-2017
Einddatum exploitatie	31-12-2017
Projectcode	53059
Projectleider	Ronald IJsselsteijn
Planeconoom	Maryl Veldkamp
Ambtelijk opdrachtgever	-

Exploitatie

Totaal kosten	20.138.398
Totaal opbrengsten	20.427.211
Nominaal saldo (kosten - opbrengsten)	-288.813
Kostenstijging	2.081
Opbrengstenstijging	-
Rente	-6.009
Saldo	-292.741
Netto contante waarde	-287.001

Prestatie indicatoren

Programma	Exploitatie	Capaciteit
Programma is in 2016 niet veranderd.	De exploitatie kent per 1-1-2017 een positief resultaat van € 0,29 mln. Het resultaat is met € 0,18 mln. verbeterd ten opzichte van vorig jaar.	Uitvoering van de motie "Kus Noordereiland wakker" wordt in het kader van de strategische agenda binnenstad opgepakt

Planning	Risico's	Overige
Door oppakken motie "Kus Noordereiland wakker" buiten het project, kan project eerder worden afgesloten	De projectgebonden risico's zijn afgenomen. Deze afname wordt met name veroorzaakt door uitgevoerde saneringswerkzaamheden.	Exploitatie wordt dit jaar afgesloten.

Programma

Programmaonderdeel	Totaal	Gerealiseerd	Te realiseren	2017	2018	2019	2020 ev
Commerciële voorz.	1.930 m²	1.930 m²	-	-	-	-	-
Niet commerciële voorz.	8.131 m²	8.131 m²	-	-	-	-	-

Cashflow

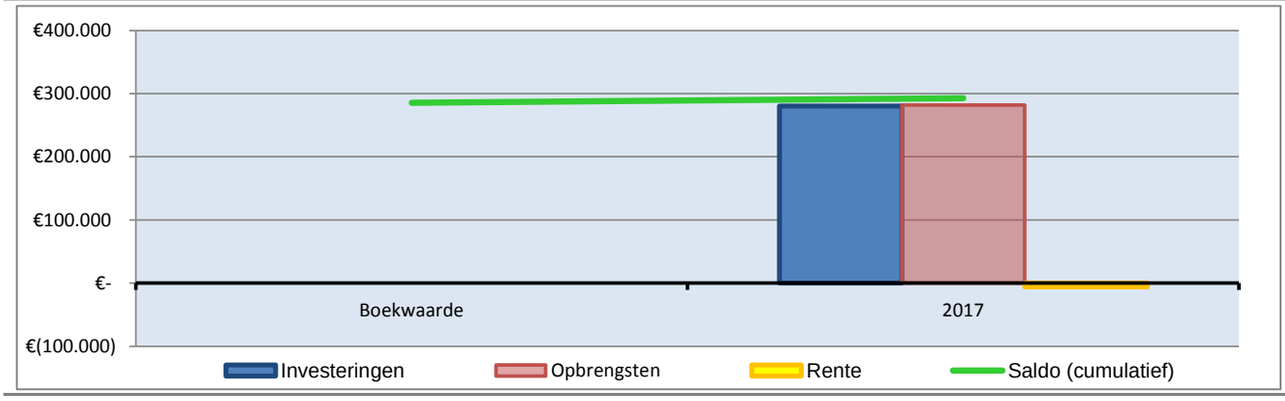

5.3 Nog uit te voeren werkzaamheden

Plankaart

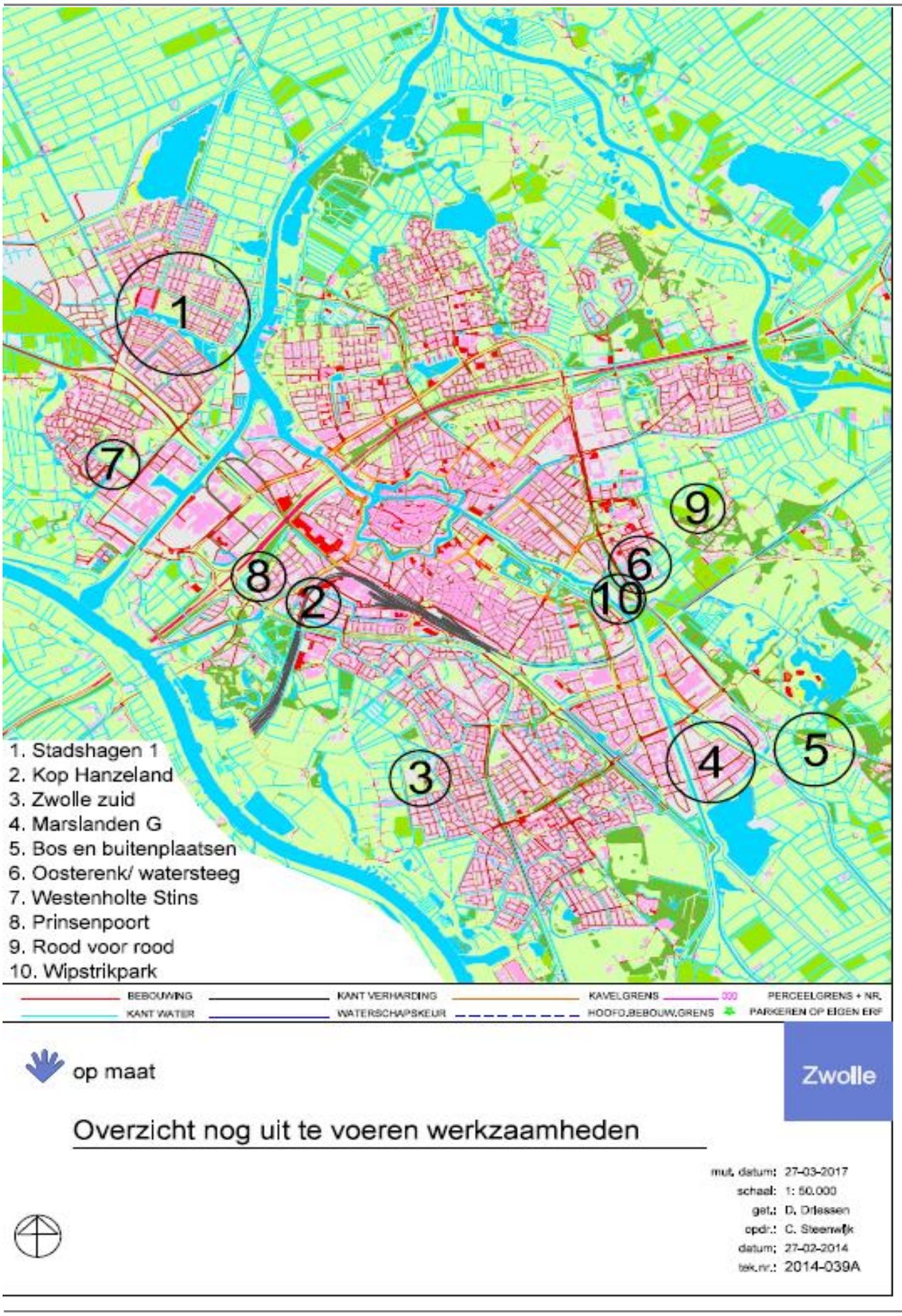

5.3 Nog uit te voeren werkzaamheden

Algemeen

Type project	Binnenkort af te sluiten complexen
Planfase	Uitvoering
Startdatum exploitatie	1-1-2017
Einddatum exploitatie	31-12-2026
Projectleider	-
Planeconoom	Wim van der Linde
Ambtelijk opdrachtgever	-

Exploitatie

Totaal kosten	4.002.895
Totaal opbrengsten	4.338.422
Nominaal saldo (kosten - opbrengsten)	-335.528
Kostenstijging	18.033
Opbrengstenstijging	23.089
Rente	-110.411
Saldo	-450.995
Netto contante waarde	-322.170

Prestatie indicatoren

Programma	Exploitatie	Capaciteit
Geen bijzonderheden.	De exploitatie kent per 1-1-2017 een positief resultaat van € 0,32 mln. Het resultaat is met € 0,54 mln. verslechterd ten opzichte van vorig jaar.	Geen bijzonderheden.

Planning	Risico's	Overige
Geen bijzonderheden.	Geen bijzonderheden.	De nog te realiseren kosten van Prinsenpoort zijn voor het eerst in dit complex opgenomen.

Programma

Programmaonderdeel	Totaal	Gerealiseerd	Te realiseren	2017	2018	2019	2020 ev
Woningbouw	3	3	-	-	-	-	-
Niet commerciele voorz.	5.373	5.373	-	-	-	-	-
Bedrijventerreinen	1.996	-	1.996	1.996	-	-	-

Cashflow

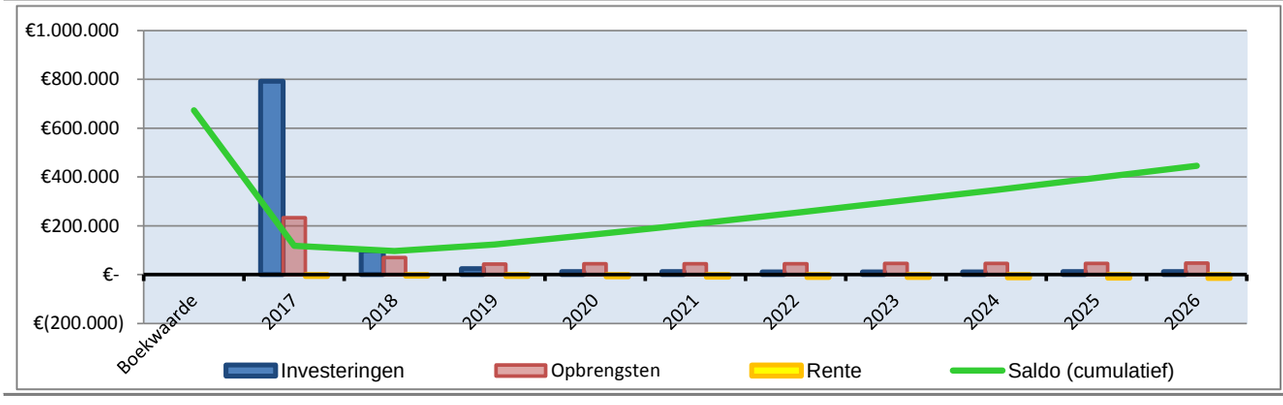

voorstel

Zwolle

Overdracht College-Raad

Datum 12 mei 2017

onderwerp	Beleidsrapportage 2017 - 1 (Berap)
portefeuillehouder	Jan Brink
informant	Dreven, Adila van (2267)
medeopstellers	
afdeling	Concernstaf
bijlagen	Voorstel: beslisnota Berap 2017-1 Bijlage: Link naar Berap 2017-1 Bijlage: Berap 2017-1 Bijlage: 20170601 Memo t.b.v. Berap Asbestinventarisatie fase 1

Voorgesteld besluit raad

voorstel

Zwolle

Beslisnota voor de raad

Datum	9 mei 2017
Ons kenmerk	js/bt

Onderwerp	Berap 2017 - 1
Versienummer	1
Portefeuillehouder	J.Brink
Informant	B.Tory
Eenheid/Afdeling	CS
Telefoon	2538 / 2099
Email	b.tory@zwolle.nl
Bijlagen	Berap 2017 – 1

De raad wordt voorgesteld te besluiten om:

1. Kennis te nemen van de Berap 2017 -1
2. Akkoord te gaan met de aangegeven budgetwijzigingen per programma, te weten:
   a. Ten behoeve van de effecten in 2017 vanuit de strategische opgaven PPN een budget van €. 1.885.000 beschikbaar te stellen ten laste van de algemene concernreserve
   b. Ten behoeve van overige verwachte afwijkingen een budget van €. 3.208.000 beschikbaar te stellen ten laste van de algemene concernreserve
   c. 10 stortingen en onttrekkingen aan reserves
   d. de 1e periodieke begrotingswijziging op basis van collegebesluiten
3. Kennis te nemen van de uitwerking van de motie “proef anoniem solliciteren” en deze als afgedaan te beschouwen

Datum 9 mei 2017
Ons kenmerk js/bt

Toelichting op het voorstel

Inleiding
De beleidsrapportage (verder te noemen Berap) is een onderdeel van de beleidscyclus. Met de nieuwe opzet van de begroting voor 2017, heeft ook de Berap in 2017 een nieuwe opzet gekregen. De Berap 2017-1 wordt u online aangeboden via de website zwolle2017.1ebeleidsrapportage.nl. Ten behoeve van de aantekenfunctie heeft u hiervoor een inlogcode ontvangen.

Beoogd effect
De Berap is bedoeld om bij te sturen op de uitvoering van de begroting 2017. In de Berap 2017-1 wordt per programma een tussenstand gegeven van de uitvoering van de begroting per 1 maart 2017. De Berap is een afwijkingen-rapportage: het gaat hierbij nadrukkelijk **alleen** om de beleidsmatige en financiële **afwijkingen** ten opzichte van de begroting.

Argumenten

1.1 De Berap 2017-1 heeft een nieuwe opzet die aansluit op de nieuwe begroting 2017
De nieuwe begroting 2017 kent 10 programma's, 33 ambities en 92 doelen:

- sociaal domein: 4 programma's, 14 ambities, 42 doelen
- fysiek domein: 3 programma's., 12 ambities, 31 doelen
- Bestuur en organisatie: 3 programma's, 7 ambities, 19 doelen

In de Berap worden voor de 10 in de begroting onderscheiden programma's per doel de afwijkingen aangegeven. Alleen de doelen waarop afwijkingen worden gemeld kunnen worden aangeklikt.
Het volgende wordt in beeld gebracht:

a. wat zijn de beleidsmatige en/of financiële afwijkingen in de uitvoering van geplande activiteiten en op kredieten/projecten en welke oorzaken liggen daaraan ten grondslag
b. worden de afgesproken doelen gerealiseerd, of is er bijstelling van doel cq. de criteria nodig: welke beleidsinterventie wordt voorgesteld.

1.2 Afwijkingen op kredieten en projecten zijn integraal opgenomen in de Berap
Projecten en kredieten zijn integraal onderdeel van de programma's, ambities en doelen. Afwijkingen hierop worden in de Berap gemeld. Indien het geen omvangrijke afwijkingen betreft kan de raad mutaties via de Berap autoriseren, waardoor geen aparte besluitvorming via een beslisnota hoeft plaats te vinden. Indien er sprake is van een omvangrijke beleidswijziging of budgetwijziging wordt de afwijking in de Berap aangekondigd met vermelding dat hiervoor een beslisnota zal worden voorbereid.
Gelijktijdig met de Berap wordt de Voortgangsrapportage projecten (VP) voor de complexere projecten gemaakt. De VP wordt op de website via de knop "links" bij de Berap ter achtergrondinformatie aan de raad aangeboden. In de VP wordt de voortgang van de complexe projecten gemeld. Doen zich afwijkingen voor (op doel, planning of financiën) dan worden deze afwijkingen in de Berap gemeld.

1.3 Beleidsinterventies op doelen&criteria is een groeimodel

Datum 9 mei 2017
Ons kenmerk js/bt

We willen niet alleen de afwijkingen rapporteren op activiteiten en projecten, maar ook of er afwijkingen ontstaan in de afspraken die we hebben gemaakt over onze doelen&criteria. Afwijking in een activiteit of project hoeven niet direct gevolgen te hebben voor het realiseren van het doel, maar het kan zijn dat afwijkingen zorgen dat een beleidsinterventie op het doel nodig is.
Hieraan invulling geven zal voor 2017 nog niet geheel mogelijk zijn. De opzet van de begroting is nog in ontwikkeling. In de begroting 2017 is een mooie basis gelegd. Voor de begroting 2018 ligt er de opdracht om de begroting meer Zwols karakter te geven, de doelen voor 2018 te concretiseren en een indicatoren-set te ontwikkelen. Dat betekent dat ook deze eerste nieuwe Berap nog niet zijn definitieve vorm zal hebben. Wel kunnen we nu de nieuwe richting inslaan waarbij we steeds meer toegroeien naar het rapporteren over het behalen van onze ambities en doelen. Het is een groei-model, waarbij we in deze eerste nieuwe Berap een eerste aanzet doen.

2.1 De uitvoering van de begroting 2017 als geheel tot 1 maart 2017 ligt op koers.
Majeure beleidsinterventies om zaken bij te stellen zijn op dit moment niet aan de orde. Wel worden bij diverse programma's financiële mee- dan wel tegenvallers verwacht om de in de begroting aangegeven doelen te realiseren.

2.1a verwerken van de effecten in 2017 vanuit de strategische opgaven PPN
In de perspectiefnota 2018-2021 worden voorstellen gedaan over investeringen ten aanzien van de strategische opgaven Met de werkzaamheden willen we in 2017 starten. Afhankelijk van de beraadslagingen rond de PPN wordt voorgesteld om hiertoe €.1,885 mln. te verwerken in deze berap.

2.1b akkoord te gaan met de overige verwachte afwijkingen per programma
Wij stellen u voor om ten behoeve van overige verwachte afwijkingen in de begrotingsprogramma's een budget van €. 3.208.000 beschikbaar te stellen ten laste van de algemene concernreserve.
Bij diverse doelen zijn aanvullende middelen benodigd. Naast deze tegenvallers treden ook meevallers op.
Deels is er sprake van budgettair neutrale wijzigingen door verschuiving van budgetten tussen doelen en wijziging van budgetten waar rechtstreekse dekking aan gekoppeld is. Deze moeten eveneens door de raad worden geautoriseerd.
Wij stellen voor de budgetten te muteren door begrotingswijzigingen via autorisatie door de raad. Onder de knop programma's worden deze mee- en tegenvallers gespecificeerd en onder de knop financiën is een samenvatting opgenomen.

2.1c akkoord te gaan met 10 stortingen en onttrekkingen aan reserves
Een aantal mee- en tegenvallers worden verrekend met reserves. Deze reserve mutaties moeten door de raad worden geautoriseerd. Het betreft :

- Onttrekking aan reserve WEZO ad €. 180.000 (zie toelichting programma 2)
- Storting in reserve Perspectieffonds ad €. 500.000 (zie toelichting programma 4)
- Lagere onttrekking aan reserve Stadsuitleg ad €. 205.949 (zie toelichting programma 6)
- Lagere onttrekking aan reserve Stadsuitleg ad €. 250.000 (zie toelichting programma 6)
- Onttrekking aan reserve Stadsuitleg ad €. 250.000 (zie toelichting programma 6)
- Storting in reserve Stadsontwikkelfonds ad €. 250.000 (zie toelichting programma 6)
- Storting in reserve Stadsontwikkelfonds ad €. 150.000 (zie toelichting programma 6)
- Onttrekking aan reserve Stadsuitleg ad €. 150.000 (zie toelichting programma 6)
- Storting in reserve Onderhoud Vastgoed ad €. 750.000 (zie toelichting programma 7)

Datum 9 mei 2017
Ons kenmerk js/bt

- Onttrekking aan reserve Verkiezingen ad €. 60.000 (zie toelichting programma 8)

2.1d akkoord te gaan met de 1e periodieke begrotingswijziging
Door het college zijn budget neutrale besluiten genomen, die formeel nog door de raad moeten worden geautoriseerd. Deze wijzigingen zijn samengevat in het overzicht 1e periodieke begrotingswijziging 2017. Deze samenvatting is opgenomen onder de knop financiën. als bijlage in de Berap opgenomen.

3.1 De uitvoering van de motie heeft geleid tot een aangepast selectiebeleid
Uw raad heeft op 21 maart 2016 de motie “Proef anoniem solliciteren bij de gemeente Zwolle” (M11-1) aangenomen. Ter uitvoering van de motie heeft de proef plaatsgevonden. Deze is afgerond. Op basis ven de uitkomsten van deze proef gaan wij ons werving- en selectiebeleid als volgt vormgeven:
- anoniem solliciteren via onze jobsite waarbij leeftijd, geslacht, naam en uiterlijke kenmerken niet zichtbaar zijn (via het invullen van tekstvelden);
- tegelijkertijd kan een sollicitant verschillende bestandsformaten uploaden (om CV, filmpje, presentatie of wat dan ook mee te sturen) om aan de behoefte zich te kunnen presenteren en profileren tegemoet te komen;
- de eerste selectie verloopt anoniem: vacaturehouder kiest kandidaten op basis van relevante vaardigheden, competenties en/of kennis. Direct daarna krijgt vacaturehouder álle informatie die sollicitant heeft ingestuurd ter voorbereiding op een sollicitatiegesprek.

Hiermee beschouwen we de betreffende motie als afgedaan.

Openbaarheid
Dit voorstel is openbaar

Burgemeester en Wethouders van Zwolle,

de heer drs. H.J. Meijer, burgemeester

mevrouw I. Geveke, secretaris

Datum 9 mei 2017
Ons kenmerk js/bt

Besluit

Jaargang
Nummer
Onderwerp Beleidsrapportage 2016-2

De raad van de gemeente Zwolle;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders, d.d.

besluit:

Aldus besloten in de openbare vergadering van

de voorzitter,

de griffier,

De Berap is digitaal beschikbaar (klik hier)

Inleiding

De beleidsrapportage (verder te noemen Berap) is een onderdeel van de beleidscyclus. De Berap is bedoeld om bij te sturen op de uitvoering van de begroting. In de Berap wordt per programma een tussenstand gegeven van de uitvoering van de in de begroting opgenomen doelen en activiteiten. In deze Berap 2017-1 wordt gerapporteerd over de stand van zaken per 1 maart 2017. Voor Berap 2017-2 is het ijkpunt 1 september 2017.
De positie van de Beleidsrapportage binnen de beleidscyclus is hieronder weergegeven.

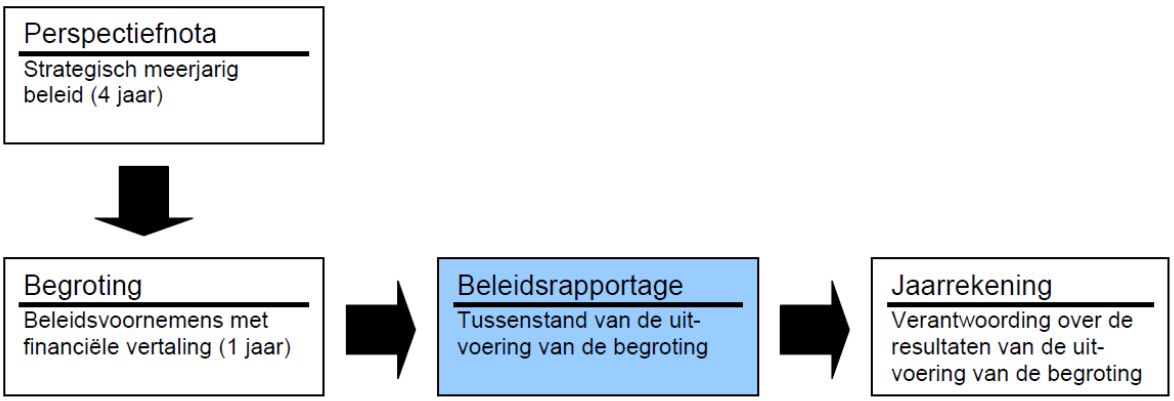

Met de nieuwe opzet van de begroting voor 2017, heeft ook de Berap in 2017 een nieuwe opzet gekregen. De nieuwe begroting 2017 kent 10 programma's, 33 ambities en 92 doelen:
- sociaal domein: 4 programma's 14 ambities, 42 doelen
- fysiek domein: 3 programma's., 12 ambities, 31 doelen
- Bestuur en organisatie: 3 programma's., 7 ambities, 19 doelen

Om de Berap te willen benutten als sturingsinstrument heeft de Raad aangegeven in de Berap **alleen** te focussen op de beleidsmatige en financiële **afwijkingen** ten opzichte van de begroting. Het volgende wordt in beeld gebracht:
- wat zijn de beleidsmatige en/of financiële afwijkingen in de uitvoering van geplande activiteiten en op kredieten/projecten en welke oorzaken liggen daaraan ten grondslag
- worden de afgesproken doelen gerealiseerd, of is er bijstelling van doel cq. de criteria nodig: welke beleidsinterventie wordt voorgesteld.

In de Berap worden voor de 10 in de begroting onderscheiden programma's per doel de afwijkingen aangegeven. Alleen de doelen waarop afwijkingen worden gemeld kunnen worden aangeklikt. Voor alle doelen in de begroting 2017 waarover hier niet wordt gerapporteerd mag u ervan uit gaan dat de uitvoering geheel volgens afspraak en plan wordt uitgevoerd.

Begrotingsuitvoering/berapresultaat:
De uitvoering van de vastgestelde begroting 2017 (peildatum 1 maart) ligt op koers. De diverse mee- en tegenvallers vallen grotendeels tegen elkaar weg. Het nadelig berapresultaat van € 5,1 mln. is het gevolg van de al in 2017 in te zetten middelen voor de strategische opgaven, overige noodzakelijk geachte investeringen en knelpunten.
Onder de knop financiën treft u een samenvatting aan met daarin de financiële mee- en tegenvallers.

In de Berap worden onder de diverse programma's ook de afwijkingen in de projecten gemeld. De voortgang van de complexe projecten is digitaal in te zien via de knop "Links/voortgang projecten".

Strategische opgaven PPN: effect 2017

In de PPN 2018-2021 hebben wij de strategische opgaven nader vormgegeven en voorstellen gedaan over de in te zetten financiën. Wij vinden het noodzakelijk om in 2017 al te beginnen met de uitwerking van deze opgaven. Omdat deze strategische opgaven deels programma-overstijgend en niet in de begroting 2017 zijn opgenomen zijn deze opgaven hier apart opgenomen. De vertaling van de strategische opgaven met de programma's, ambities en doelen in de begroting zal richting Berap 2017-2 en de begroting 2018 worden vormgegeven. Voor een uitgebreide toelichting en motivatie wordt verwezen naar de PPN.

sociaal maatschappelijke ontwikkeling

Transformatieagenda sociaal domein - Samenkracht van mensen (thema 1) € 324.000
In 2017 worden de volgende activiteiten uitgevoerd:

- Vervolg geven aan pilot maatschappelijke participatie door mensen met een uitkering te activeren en te laten participeren naar vermogen
- Professionele ondersteuning vrijwilligers uitbreiden
- Vervolg geven aan pilot Steun na partnerverlies
- Oprichten declaratiefonds: investering van € 250.000 in 2017 en aanvullend in 2018 € 250.000. De dekking van de investering is gevonden binnen het programmabudget inkomen.

Transformatieagenda sociaal domein - Extra inzet kwetsbare jongeren (thema 2) € 100.000
Voor kwetsbare jongeren, die vaak zonder steun van hun ouders een zelfstandig leven opbouwen, is de huidige aanvulling te laag om basisuitgaven aan huur, voeding, kleding en zorgverzekering te kunnen betalen. Door de aanvulling te verhogen tot studentenniveau stellen we deze jongeren in staat daadwerkelijk een zelfstandig leven op te bouwen en voorkomen we dat deze kwetsbare jongeren in een schuldensituatie terecht komen of zelfs gaan zwerven.

Transformatieagenda sociaal domein - Monitoring, toezicht en handhaving (thema 2) € 190.000
In 2017 worden de volgende activiteiten uitgevoerd:

- Ontwikkelen sociaal domein-breed kwaliteitskader om bij de lopende contracteringstrajecten nog duidelijker aan de voorkant aan te kunnen geven welke kwaliteit we van (zorg)aanbieders verwachten.
- Uitvoeren pilot monitoring ondersteuning Diensten in en aan huis (Diah) (bijvoorbeeld Menselijke Maat)
- Invullen capaciteit voor handhaving Wmo en jeugdhulp om beter onderzoek te kunnen doen naar verdenkingen van onrechtmatige ondersteuning (waaronder pgb) en waar nodig maatregelen te nemen, bijvoorbeeld tegen aanbieders.

Human Capital € 150.000
In 2017 willlen wij al verder actie ondernemen. Het gaat hierbij om de volgende activiteiten

- Verbinden van onderwijs en bedrijfsleven. Binnen de topwerklocaties kunnen nieuwe vormen van arbeid ontstaan en kan nieuwe werkgelegenheid gecreëerd worden. Er kunnen leerprogramma's ontwikkeld worden voor lager opgeleiden. Dit kan vervolgens verbonden worden met de keten van Werk & Inkomen.
- In kaart brengen van veranderende beroepen en nieuwe werkvormen die ontstaan onder invloed van technologisering (door het te realiseren Dashboard).
- Stimuleren intersectorale mobiliteit en arbeid over de grens
- Ruimte voor creatieve vrijplaatsen en Start-Ups
- Iedereen doet mee: programma gericht op leven lang blijven leren
- Aanjagen publiek-private samenwerking
- Specialiseren op het gebied van lobby- en subsidieaanvragen, cofinanciering rijksmiddelen.

Topwerklocaties € 180.000
In 2017 is bij betrokken partijen het draagvlak voor topwerklocaties afgetast. Vervolg is om partijen daadwerkelijk te verbinden en te committeren (alliantiemanagement) aan een gezamenlijk uit te werken visie op de invulling van de drie topwerklocaties.

Klimaatadaptatie € 330.000
In 2017 zijn we gestart met activiteiten ten aanzien klimaatadaptatie (ambitie 6.4) Wij willen deze voortzetten waarvoor extra budget nodig is. Concreet worden de volgende werkzaamheden verricht:

- Communicatie en stimuleren (intern en extern) om te zorgen dat partijen overgaan tot actie (klimaatadaptief te handelen)
- Versterken van de samenwerkingsverbanden en uitvoeren van de afgesproken programma's (bijvoorbeeld IJssel-Vechtdelta, Klimaat Actieve Stad, City Deal, Living Lab Overijssel, Europese projecten)
- Inbreng en implementatie van landelijke programma's zoals Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie, Hoogwaterbeschermingsprogramma, etc
- Uitvoeren van pilotprojecten
- Klimaatbestendig beheren en onderhouden van de openbare ruimte
- Advisering in projecten zoals Stadshagen, Spoorzone, Spoor Herfte, etc.
- Inbreng in de omgevingsvisie
- Onderzoek naar de economische potentie van klimaatadaptatie
- Inzet op (het behoud van) een koploperspositie (mede mogelijk maken van de ontwikkeling van een klimaatcampus, lobby voor het Global Centre of Excellence on Climate Adaptation, R&D met kennisinstituten, etc).
- Fondsen werven

Energietransitie € 375.000
In 2017 geven we verdere invulling aan de ambities voor energietransitie. Hierbij gaat het om de volgende onderwerpen:

- (Opvolging) windverkenning Voorst
- Organisatie/opvolging Stadsgesprek
- Inbreng in gebiedsontwikkelingen
- Opzetten regionale samenwerking
- Verduurzaming eigen energiegebruik
- Gemeenschappelijk E-bedrijf
- Programmamanagement en -ondersteuning

Circulaire Economie € 50.000
In 2017 zijn we met Windesheim als kwartiermaker bezig om lopende activiteiten in beeld te brengen en partijen te verbinden om gezamenlijk tot een aanpak en inzet te komen voor de transitie. Hiervoor is een werkbudget benodigd van € 50.000 voor 2017.

Strategisch personeelsbeleid € 186.000
Wij willen in 2017 starten met het aannemen van personeel (zie hoofdstuk 3 van de PPN 2018-2021).

Programma's

Inleiding

Met de nieuwe opzet van de begroting voor 2017, heeft ook de Berap in 2017 een nieuwe opzet gekregen. De nieuwe begroting 2017 kent 10 programma’s, 33 ambities en 92 doelen:

- sociaal domein: 4 programma's 14 ambities, 42 doelen
- fysiek domein: 3 programma's., 12 ambities, 31 doelen
- Bestuur en organisatie: 3 programma's., 7 ambities, 19 doelen

Door in het hoofdmenu een programma te selecteren, worden de ambities weergegeven. Door een ambitie aan te klikken worden de doelen hieronder zichtbaar. Indien doelen zijn uitgegrijsd worden er geen afwijkingen verwacht.
Alleen de doelen waarop afwijkingen worden gemeld kunnen worden aangeklikt.

Per doel wordt het volgende wordt in beeld gebracht:

- wat zijn de beleidsmatige en/of financiële afwijkingen in de uitvoering van geplande activiteiten en op kredieten/projecten en welke oorzaken liggen daaraan ten grondslag
- worden de afgesproken doelen gerealiseerd, of is er bijstelling van doel cq. de criteria nodig: welke beleidsinterventie wordt voorgesteld.

1 Samenleving

1.1 Inwoners benutten het eigen vermogen om hun leven te organiseren en maatschappelijk te participeren

1.1.2

We vergroten de veerkracht van buurtbewoners en doelgroepen

Afwijkingen op activiteiten (jaarbudgetten baten en lasten)

Maatschappelijk begeleiding statushouders (budgetneutraal)
Het rijk heeft het budget voor maatschappelijke begeleiding statushouders inmiddels verhoogd van € 1.000 naar € 2.370 per statushouder van 16 jaar en ouder. Er is een verwachte extra specifieke rijksuitkering van € 340.000. Deze € 340.000 wordt ingezet voor extra subsidie aan Vluchtelingenwerk van € 145.000, en voor extra kosten inzetop arbeidsparticipatie (WRA/De Poort) voor een bedrag van € 195.000.

1.3 Kinderen en jongeren ontwikkelen zich positief tot zelfstandige volwassenen die nu en in de toekomst kunnen meedoen in een doorgaande lijn van spelen, leren en werken

1.3.1

We versterken de eigen kracht en samenkracht van kinderen, jongeren en ouders/verzorgers zelf én het opvoedklimaat rond gezinnen, in wijken en op scholen in Zwolle

Afwijkingen op activiteiten (jaarbudgetten baten en lasten)

Nieuwe jeugdagenda 2017-2020
In de nieuwe jeugdagenda zou het jeugdhulpbeleid worden geintegreerd in het brede jeugdbeleid. Deze activiteit wordt gewijzigd uitgevoerd, er wordt geen aparte jeugdagenda meer gemaakt. De basis voor een meer integrale aanpak van jeugd(hulp)beleid is in 2016 gelegd met de Nota transformatie sociaal domein. In de verdere uitwerking van met name de thema's Samenkracht (preventie jeugd) en Integrale aanpak worden nadrukkelijk verbindingen gelegd tussen vrij toegankelijk, preventief jeugdbeleid en inzet van niet vrij toegankelijke jeugdhulp. De Perspectiefnota 2018-2021 en vervolgens begroting 2018 zijn de volgende stappen die we hierin zetten. Het is daarom niet nodig om daarnaast nog een aparte jeugdagenda te maken.

Opvoedondersteuning (budgetneutraal)
In 2017 is er sprake van een incidentele verschuiving van een budget ad € 626.177 naar Opvoedondersteuning. Dit budget komt voor een bedrag van € 192.472 vanuit Algemeen maatschappelijk werk (doel 2.1.1.) en voor een bedrag van € 433.705 vanuit Jeugd uitvoering+innovatie (doel 2.3.1.). Dit is een eerste stap in een beoogde structurele verschuiving van middelen van niet vrij toegankelijke jeugdhulp, naar vrij toegankelijke, preventie jeugdhulp. Voorstellen voor incidentele investeringen in 2018-2020 om die ombuiging te realiseren, maken onderdeel uit van de PPN 2018-2021.

1.3.3

We creëren een breed toegankelijke peuteropvang

Afwijkingen op activiteiten (jaarbudgetten baten en lasten)

Strategische onderwijsagenda (tegenvaller € 30.000)
In oktober 2016 is door de raad de Strategische Onderwijsagenda 2016-2020 vastgesteld. Een ambitieus plan dat samen met de partners in de stad, waaronder Kinderopvang, BLOZ en Zwolse 8, is opgesteld. Samen met hen wordt hieraan uitvoering gegeven. Om aan de geformuleerde speerpunten een versnelling te geven (specifiek de 1e lijn: voorschoolse voorzieningen, onderwijsachterstanden, vorming Integraal Kindcentra) is een projectleider wenselijk voor de jaren 2017 - 2019. Deze projectleider krijgt als taak om enerzijds als een kwartiermaker voorbereiding te treffen voor de wettelijke harmonisering van peuter- en kinderopvang per 1 januari 2018. En anderzijds om vanaf 2018 de uitvoering hiervan middels enkele projecten vorm te geven. De inzet van de projectleider (0,5 fte) vergt een budget van € 30.000 voor 2017. Het benodigde budget van € 50.000 per jaar voor 2018-2019 is opgenomen in de PPN.

1.3.5

We werken aan het realiseren van een krachtige doorgaande leerlijn

Afwijkingen op activiteiten (jaarbudgetten baten en lasten)

Regionale aanpak voortijdig schoolverlaten (budgetneutraal)
Op grond van de Gewijzigde regeling regionale aanpak voortijdig schoolverlaten die op 1 januari 2017 in werking is getreden, is een bedrag ad € 632.898 toegekend aan de gemeente Zwolle. De subsidie is bestemd ter ondersteuning bij de vormgeving en uitvoering van het regionaal programma voortijdig schoolverlaten. Dit is verder uitgewerkt in een gezamenlijke aanvraag 'Regioanalyse en Programma VSV RMC regio IJssel Vecht' door de ROC Delton College en de RMC-regio IJsselvecht.

RMC (budgetneutraal)
De voorlopige regionale rijksbijdrage RMC 2017 is vastgesteld op € 890.340. Dit betekent een hogere bijdrage van € 25.369, die zal woren aangewend voor de uitvoering RMC.

Leerlingenvervoer (budgetneutraal sociaal domein)
In het kader van passend onderwijs zijn leerlingen verschoven naar regulier onderwijs. Deze leerlingen komen niet meer in aanmerking voor leerlingenvervoer. Daarnaast is de verordening gewijzigd en is de grens om te gaan fietsen naar school verlaagd van 10 jaar naar 9 jaar. Hierdoor zijn er leerlingen uit het aangepast vervoer gegaan die zijn gaan fietsen. Hierdoor onstaat er een structureel voordeel van € 100.000. Voor het afhandelen van de aanvragen voor leerlingenvervoer, is op bepaalde momenten niet voldoende capaciteit. De benodigde extra inhuur (€19.000) kan binnen het budget worden opgevangen.

Voorgestelde beleidsinterventie(-s) op doel / criteria

Verschuiving volwassenen-educatie naar doel 1.5.2
In de begroting 2017 is onder dit doel ook volwassenen-educatie opgenomen. Volwassenen-educatie is echter onderdeel van doel 1.5.2 “verbinding onderwijs, regionale economie en arbeidsmarkt”. Het budget voor volwassenen-educatie was in de begroting ook onder dit doel opgenomen. Wij stellen voor dit ook beleidsmatig te verplaatsen , en onder 1.5.2 het volgende op te nemen:
Ook volwassenen met taalachterstanden willen we ondersteunen, om zo mensen in staat te stellen (op een hoger niveau) te gaan werken of op een andere manier mee te doen.
Activiteit 2017: Volwassenen-educatie: De taalpunten en het formeel taalaanbod bij ROC’s wordt voortgezet, daarbij zetten we in op een intensievere samenwerking met taalpartners in de stad en de vindplaatsen.

1.5 De school staat in haar kracht door verbinding met de wijk, de stad, en de regio

1.5.4

We zetten onze onderwijsvoorzieningen flexibel en duurzaam in

Afwijkingen op activiteiten (jaarbudgetten baten en lasten)

Onderhoud schoolgebouwen (Meevaller € 45.000)
Scholen zijn vanaf 2015 zelf verantwoordelijk voor het onderhoud. De gemeente maakt uitsluitend nog kosten voor het toetsen van de MeerjarenOnderhoudsPlannen van de schoolbesturen. Hierdoor is er sprake van een structurele meevaller van € 45.000 op 'onderhoudsplannen scholen'. Dit bedrag kan in 2017 incidenteel vrijvallen. De structurele vrijval zal verwerkt worden in de Basisbegroting 2018.

2 Inwonersondersteuning

2.1 Iedereen in Zwolle kan naar vermogen meedoen en doet mee: inwoners zijn zelfredzaam en kunnen participeren in de samenleving

2.1.1

We ondersteunen inwoners laagdrempelig en in hun eigen buurt bij vragen op verschillende levensterreinen waaronder maatschappelijke participatie en zelfstandig wonen

Afwijkingen op activiteiten (jaarbudgetten baten en lasten)

Frictiekosten Sociaal WijkTeam (budgetneutraal sociaal domein)
In 2017 worden frictiekosten verwacht in aanloop naar de uiteindelijke positionering van het SWT. Dit heeft te maken met de hogere kosten die gepaard gaan met het inhuren van medewerkers ten opzichte van medewerkers in eigen dienst te nemen. De inhuur van medewerkers geldt in de volledige breedte van het SWT, van sociaal werkers, administratief ondersteuners, tot ondersteunende functies op het gebied van financiën en control. Op basis van de huidige prognose verwachten we frictiekosten van in totaal € 100.000. Eventuele kosten van de overheveling van personeel naar de nieuwe entiteit zijn hierin nog niet meegenomen.

Capaciteit SWT statushouders (budgetneutraal)
Het rijk heeft in het bestuursakkoord van november 2015 een regeling opgenomen voor (tijdelijke) huisvesting en integratie statushouders. Op basis van de verhoogde asielinstroom ontvangen we via de algemene uitkering gemeentefonds extra financiële middelen. Bij het SWT is tussen juni 2016 en 1 januari 2017 een stijging van 22% te zien van het aantal toewijzingen. Omdat het SWT niet op doelgroepen registreert is het aantal ondersteunde statushouders niet te herleiden . Uit de praktijk weten we dat we binnen het SWT een verhoogde instroom van statushouders zien. We verzoeken voor het SWT € 250.000 aan middelen beschikbaar te stellen voor capaciteit ten behoeve van de statushouders.

2.1.2

We ondersteunen inwoners bij hun zelfredzaamheid en het langer zelfstandig wonen middels het bieden van (maatwerk)voorzieningen Wmo

Afwijkingen op activiteiten (jaarbudgetten baten en lasten)

Huishoudelijke hulp / Individuele begeleiding (budgetneutraal sociaal domein)
Als gevolg van het ingezette traject financiering voor huishoudelijke hulp zijn de bestedingen in 2015-2016 afgenomen. Dit was ook noodzakelijk gezien de lagere budgetten voor HH. De verwachting is dat in 2017 de uitgaven ten opzichte van de begroting nog € 0.7 miljoen lager zijn. Tegenover het voordeel op huishoudelijke hulp zien we een toename in de bestedingen voor individuele begeleiding (-circa € 3,2 miljoen) in 2017. Er is een toename van het aantal inwoners dat zich bij het SWT meldt met een ondersteuningsvraag. Dit resulteert in een toename van de toewijzing van Individuele Begeleiding. De Diah (HH en IB) kent i.t.t. andere vormen van ondersteuning binnen het sociaal domein geen wachtlijsten. Wanneer mensen ondersteuning nodig hebben, wordt deze geleverd door de door de inwoner gekozen gecontracteerde aanbieder (ZIN) of wordt een pgb beschikbaar gesteld. Dit heeft tot gevolg dat een deel van de ‘krapte’ binnen het Sociaal Domein, zoals de wachtlijsten binnen Beschermd Wonen, en voor een kleiner deel binnen jeugdzorg en de druk vanuit aanpalende terreinen (krapte woningmarkt, druk vanuit Wlz, GGZ, zorgverzekering) wordt ‘opgelost’ door het inzetten van individuele begeleiding Wmo.
Door het versterken van het voorveld, te werken aan integrale arrangementen thuisondersteuning, versterken SWT’s en afstemming binnen sociaal domein op het gebied van toegang en contractering, sturen we de inzet van de IB bij.

Het bovenstaande verwachte tekort van € 2,5 mln. wordt gedekt middels een onttrekking uit de reserve sociaal domein. Deze reserve kent een stand per 1-1-2017 van ca. € 7,8 mln., na deze onttrekking bedraagt de stand in de reserve nog € 5,3 mln. In de beslisnota voor de raad "Positionering Sociaal wijkteam" wordt voorgesteld om € 1 mln. uit deze reserve te onttrekken voor de implementatiekosten, waarmee de stand van de reserve € 4,3 mln. wordt. Het benodigd weerstandsvermogen ter dekking van de risico’s binnen Sociaal Domein bedraagt ca.€ 5 mln. Bij de jaarrekening is de werkelijke stand van de reserve bekend en wordt het benodigde weerstandsvermogen opnieuw bepaald.

Integratie-uitkering WMO (budgetneutraal)
De omvang van de landelijke uitkering is niet gewijzigd, wel is in de decembercirculaire de verdeling bekend gemaakt van de toegevoegde middelen aan de algemene uitkering gemeentefonds vanwege het aflopen van het overgangsrecht voor de Wlz-indiceerbaren. In 2017 ontvangt Zwolle een extra uitkering van € 37.000 ten behoeve van uitvoering Wmo.

Tijdelijke capaciteit Sociaal Domein (Tegenvaller € 300.000)
Er ligt een forse opgave om de gewenste versnelling van de vijf thema's van de Transformatieagenda te genereren. Sinds oktober 2016 is hiervoor extra tijdelijke capaciteit aangehaakt bij de opgaven die in de Transformatieagenda zijn verwoord. Met de inzet van de extra capaciteit wordt ervoor gezorgd dat op de vijf thema's concrete resultaten en voortgang wordt geboekt. Gelet op het voorgaande is de extra inzet ook voor 2017 gewenst. De incidentele kosten daarvan bedragen €. 300.000.

2.2 Er is een inclusieve arbeidsmarkt waarin inwoners met een bijstandsuitkering en in een kwetsbare positie naar vermogen deelnemen aan de samenleving

2.2.1

We stellen inwoners met een bijstandsuitkering en arbeidspotentieel in staat om deel te nemen aan de arbeidsmarkt

Afwijkingen op activiteiten (jaarbudgetten baten en lasten)

Huisvesting WEZO (budgetneutraal)
De leegstandkosten van de Lingenstraat ad € 180.000 worden separaat in rekening gebracht aan de gemeente Zwolle. Deze kosten worden gedekt uit de reserve financiële risico's Wezo.

Verkenner "Investeren in werkgelegenheid" (Tegenvaller € 60.000)
Er is een notitie 'Investeren in werkgelegenheid' opgesteld die in de raadsvergadering van 3 april is besproken. Kern van de notitie is om investeringen van de gemeente (en de regio) te koppelen aan de vraag in hoeverre dit een positief effect kan hebben op de werkgelegenheid, met name voor de doelgroep lager en middelbaar opgeleide vakkrachten. Deze groep profiteert nu nog onvoldoende van het economisch herstel. Er worden een aantal uitgangspunten gehanteerd bij de investering in werkgelegenheid:
- We koppelen bestaande inspanningen en investeringen aan het thema werkgelegenheid; de inspanning past binnen de bestaande strategische en financiële kaders.
- De extra investering in werkgelegenheid richt zich op reguliere banen.
- Centraal in de aanpak staat, in lijn met het huidige beleid, de (toekomstige) vraag en hiermee de ondersteuning van werkgevers bij het in dienst nemen en houden van de doelgroep.
In de notitie 'investeren in werkgelegenheid' is voorgesteld om een verkenner aan te stellen die zorgt voor een extra impuls voor de uitvoering van het plan. Een eerste stap in het proces is het uitvoeren van een brede werkgelegenheidsscan binnen de gemeente: welke contracten, aanbestedingen en investeringen doet de gemeente (en doen gemeentelijke partners), wat doen we in dit kader op het gebied van SROI, en wat kunnen we aanvullend doen? De betreffende verkenner heeft zowel een interne rol (betrekken van de complete gemeentelijke organisatie) als een externe rol (verbindende strategische rol naar partners, werkgevers en de regionale activiteiten in het kader van het Werkbedrijf Regio Zwolle). Doel is om binnen 3 tot 6 maanden inzicht te krijgen in de aanvullende mogelijkheden en mijlpalen en met een plan te komen voor structurele invulling.

Afwijkingen op kredieten/projecten

Project De nieuwe Toekomst: participatie vrouwen huiselijk geweld (budgetneutraal)
Vrouwenplatform Carree heeft via gemeente Zwolle een subsidie aangevraagd bij de provincie Overijssel voor de uitvoering van het project 'De Nieuwe Toekomst'. De provincie heeft een subsidie toegekend van € 158.790. Bevoorschotting en verantwoording lopen via gemeente Zwolle. Het project ontzorgt de gemeenten in Overijssel en richt zich op vrouwen die te maken hebben gehad met huiselijk geweld. De vrouwen gaan deelnemen aan een trainingsprogramma en een coaching traject, met een grote kans dat het deze vrouwen lukt om een betere, meer zelfstandige toekomst voor zichzelf en hun kinderen op te bouwen. Deze vrouwen kunnen zich ontwikkelen en stappen zetten richting economische zelfstandigheid en zelfredzaamheid waarbij sprake is van activeren en participatie in de maatschappij. Dit betekent voor de gemeente bevordering van de uitstroom van vrouwen die gebruik maken van de Participatiewet.

Project Participatie van geïsoleerde burgers (budgetneutraal)
In het kader van integrale samenwerking voeren het SWT en het team Werk, reïntegratie en arbeidsparticipatie gezamenlijk het project 'Participatie van geïsoleerde burgers' uit. Het project behelst een onderzoek en methodiekontwikkeling en richt zich op de verenigde inzet van actieve buurtbewoners en sociale professionals.Met dit project wordt beoogd de beweging van (maatschappelijke) participatie naar re-integratie te versterken. Hierbij wordt actief verbinding gezocht met het programma Samenkracht en het thema arbeidsparticipatie. WRA is de hoofdopdrachtgever en de Werkplaats Sociaal Domein voert het project uit, naast Zwolle ook bij de gemeenten die medeaanvrager zijn geweest: Zwartewaterland, Ommen-Hardenberg, Kampen, Raalte, Staphorst en Steenwijkerland. Ook bij deze provinciale verbindingen wordt aansluiting gezocht bij de inzet die daar reeds wordt gepleegd. Enerzijds voor een breder bereik en meer integrale aanpak, anderzijds leidt dit mogelijk tot efficiënter gebruik van de beschikbare middelen. Het project duurt tot december 2019 en wordt met € 122.487 gefinancierd door de provincie Overijssel. De gemeente Zwolle draagt zelf bij in vorm van de loonkosten van de interne projectleider. De methodiek wordt in het laatste jaar overgedragen aan sociale professionals in de provincie Overijssel. Daarnaast zal er, buiten de projecturen, inzet gepleegd worden op de landelijke interesse voor de methodiek.

Project 'Aan het werk in de IJsselvechtstreek' 2017-2019 (budgetneutraal)
Van dit regionale ESF-project is het doel om zoveel mogelijk mensen in staat te stellen zelf in hun levensonderhoud te voorzien. Participatie, bij voorkeur via werk, zorgt voor sociale, economische en financiële zelfstandigheid. We streven naar een 'inclusieve arbeidsmarkt'; een arbeidsmarkt die niemand buiten spel zet, die plaats biedt aan jongeren, ouderen, mensen met en zonder beperking. Samen investeren wij in een regionale werkgeversdienstverlening waarbij het vergroten van de betrokkenheid van werkgevers en het matchen van vraag en aanbod van arbeid centraal staat. Ook met dit ESF project van de arbeidsmarktregio Zwolle wordt vervolg gegeven aan de regionale afspraken die zijn gemaakt. Met dit projectplan zetten we de trajecten die gestart zijn in de periode 2014-2016 voort en daarbij zetten we tevens in op de doelgroep statushouders. Het project heeft een totale omvang van € 4,2 mln. en wordt voor 50% gesubsidieerd. Omdat de gemeente Zwolle centrumgemeente is, wordt door de gemeente Zwolle het totale subsidiebedrag van € 2,1 mln ontvangen. Van deze € 2,1 mln subsidie is € 0,2 mln subsidie voor de project coordinatie. Het door te betalen subsidiebedrag aan de andere participanten bedraagt € 1,1 mln. Voor de gemeente Zwolle zelf zijn de totale projectkosten € 1,6 mln. Deze projectkosten worden uit bestaande middelen (herinzet van eigen personeel) gedekt. Het begrote subsidiebedrag van € 0,8 mln dat Zwolle ontvangt voor haar projectkosten, is dus niet benodigd voor de uitvoering van dit project en wordt beschikbaar gehouden in het participatiebudget om hiermee toekomstige projecten binnen het terrein van re-integratie te kunnen financieren.

2.3 Kinderen/jongeren en ouders/verzorgers zijn zelfstandigheid, zelfredzaamheid en participeren

2.3.3

We bieden een kwalitatief passend aanbod aan gespecialiseerde jeugdhulp bij problemen met opvoeden en opgroeien, geestelijke problematiek, stoornissen en beperkingen

Afwijkingen op activiteiten (jaarbudgetten baten en lasten)

Integrale aanpak jeugdhulp
Ter invulling van één van de speerpunten van het transformatiethema integrale aanpak is het proces opgestart op te komen tot een resultaatgerichte financiering van de jeugdhulp. Dit heeft tot doel om ouders en professionals bij de toegang te ondersteunen bij het maken van de juiste keuze voor een zorgaanbod. Hiermee worden de huidige zeer diverse financieringssystematieken vervangen. Dit draagt tevens bij aan het verminderen van versnippering: één aanbieder wordt verantwoordelijk voor de uitvoering van het zorgaanbod. Zorgaanbieders kunnen het gehele traject aanbieden maar kunnen ook aan (experts van) andere aanbieders vragen een deel van het traject uit te voeren.
Dit is een majeure verandering en vergt dan ook de nodige ontwikkeling en voorbereiding. Dit zal zoveel als mogelijk worden vorm gegeven binnen reguliere werkzaamheden en budgeten. Een primaire inschatting levert op dat dit waarschijnlijk niet geheel mogelijk is, maar dit is op dit moment nog onvoldoende cijfermatig te duiden. Indien het niet mogelijk blijkt om dit binnen reguliere werkzaamheden en budgetten op te vangen, zal dit gemeld worden bij Berap 2.

Integratie-uitkering Jeugd (budgetneutraal)
De omvang van de landelijke uitkering is niet gewijzigd, wel is in de decembercirculaire de verdeling bekend gemaakt van de aan de Algemene uitkering gemeentefonds toegevoegde middelen vanwege het aflopen van het overgangsrecht voor de Wlz-indiceerbaren. Voor Zwolle betekent dit een ophoging van het jeugdbudget met € 404.000

3 Opvang en bescherming

3.3 Inwoners kunnen een beroep doen op maatschappelijke opvang en beschermd wonen, zo lang als nodig, en zo kort als mogelijk

3.3.1

We bieden (tijdelijk) onderdak en begeleiding voor personen die feitelijk of residentieel dakloos zijn geraakt en zich niet op eigen kracht kunnen handhaven in de samenleving

Afwijkingen op activiteiten (jaarbudgetten baten en lasten)

Maatschappelijke opvang/Begeleiding MO (budgetneutraal)
Vanaf 1-1-2017 worden voor ambulante begeleiding geen subsidieafspraken meer met betrokken instellingen voor maatschappelijke opvang gemaakt. Het bieden van ambulante begeleiding aan mensen thuis is geen centrumgemeentelijke verantwoordelijkheid. Alle gemeenten worden op grond van de Wmo 2015 geacht hiertoe verantwoordelijkheid te nemen, zowel inhoudelijk, als financieel. De beoordeling of iemand in aanmerking komt voor ambulante begeleiding (door een instelling voor maatschappelijke opvang, of overige aanbieders) is vanaf 1-1-2017 niet meer de taak van de Centrale Toegang (GGD IJsselland) op regionaal niveau, maar van de lokale toegang (zoals het sociaal wijkteam Zwolle). Dit betekent dat in 2017 een bedrag van € 693.002 van het budget van maatschappelijke opvang/begeleiding MO overgeheveld wordt naar het budget voor individuele begeleiding op grond van de Wmo ('diensten in en aan huis'). Specifiek gaat het hier om € 627.255 voor begeleiding en € 65.747 voor uitvoering door het Sociaal wijkteam Zwolle (doel 2.1.2).

Opvang dak- en thuisloze jongeren (budgetneutraal)
Het aantal jongeren dat in de Herberg moet worden opgevangen is de laatste tijd sterk gestegen. De oorzaak is dat er door krapte op de woningmarkt te weinig uitstroom kan plaaats vinden vanuit de specifieke opvangvoorzieningen voor jongeren, te weten Fast Forward, Take Off en het Logeerhuis. Wij vinden het een ongewenste situatie dat er meer jongeren in de Herberg moeten verblijven. Een groot deel van de jongeren in de Herberg komt van buiten onze regio. Aan structurele oplossingen om de woningmarkt en daarmee de uitstroom van jongeren te verbeteren wordt gewerkt. De verwachting is niet dat dit al op korte termijn tot een betere uitstroom van jongeren uit de jongerenvoorzieningen zal leiden. Daarom realiseren we tijdelijk een derde Logeerhuis voor de opvang van 3 a 4 jongeren, die hier gedurende een aantal maanden begeleiding ontvangen richting zelfredzaamheid. Deze tijdelijke extra voorziening wordt in eerste instantie voor een jaar gerealiseerd, met een mogelijke verlenging van een jaar. De kosten bedragen voor 2017 naar verwachting € 40.000. Deze kosten kunnen gedekt worden vanuit nog beschikbare middelen van de reeds gerealiseerde opvangvoorzieningen voor jongeren, te weten Fast Forward en Take Off. Naast deze tijdelijke uitbreiding van de specifieke jongerenvoorzieningen worden ook andere maatregelen genomen. Er wordt sterker ingezet op een warme overdracht van jongeren van buiten onze regio terug naar hun eigen regio. Ook wordt onderzocht of er andere manieren van wonen met begeleiding kunnen worden ingezet die geschikt zijn voor deze doelgroep.

Afwijkingen op kredieten/projecten

Roelenweg oost (budgetneutraal)
Door grondverkoop en meeropbrengst subsidie is een extra opbrengst gerealiseerd van totaal € 58.238. Deze middelen worden aangewend voor het maken van voorbereidingskosten voor het realiseren van het vierde gebouw.

3.3.2

We bieden (tijdelijk) beschermd wonen met begeleiding en toezicht aan personen met psychische of psychosociale problemen die zich niet op eigen kracht kunnen handhaven

Afwijkingen op kredieten/projecten
Project "in verbinding" (budgetneutraal)
Voor het project "In verbinding", welke een bijdrage levert aan de uitvoering van de regionale veranderagenda beschermd wonen-maatschappelijke opvang 2016-2019 centrumgemeenteregio Zwolle, is een provinciale bijdrage ontvangen van € 201.591 voor de periode 2017-2019. De provinciale bijdrage is verstrekt voor het ontwikkelen van integrale arrangementen van behandeling, begeleiding en ondersteuning. De projectuitgaven over de jaren zijn naar verwachting ca. € 100.000 voor 2017, en ca. € 50.000 per jaar voor 2018 en 2019.

4 Inkomen

4.1 Alle Zwollenaren moeten in hun levensonderhoud kunnen voorzien

4.1.1

We bieden ondersteuning aan inwoners die terecht een beroep doen op het gemeentelijk vangnet zodat ze niet onder de Zwolse armoedegrens hoeven te leven

Afwijkingen op activiteiten (jaarbudgetten baten en lasten)

Openeindregeling Kwijtschelding
De jaarrekening 2016 laat bij het onderdeel kwijtschelding gemeentelijke heffingen een behoorlijk nadeel zien. Een gedeelte van dit tekort zal doorwerken naar 2017 en verder. Dit nadeel heeft bijna volledig betrekking op kwijtschelding afvalstoffenheffing. Hogere kosten kwijtschelding kunnen niet meer achteraf worden verrekend en komen normaliter voor rekening van de algemene middelen. Afhankelijk van het resultaat op de afvalstoffenheffing zal worden bekeken of er een deel kan worden toegerekend aan afval. Bij Berap 2 zullen wij u hierover verder informeren.

Statushouders (budgetneutraal)
Gedurende de jaren 2016 en 2017 zijn en worden extra werkzaamheden uitgevoerd ten behoeve van statushouders. De werkzaamheden zijn arbeidsintensiever door taalbarrières en veelvuldige afstemming met partners in de stad die betrokken zijn bij statushouders. De kosten van de extra werkzaamheden ad € 70.000 in 2017 worden gedekt uit de ontvangen algemene uitkering gemeentefonds voor verhoogde asielinstroom.

Armoedebestrijding onder ouderen (budgetneutraal)
In 2017 en 2018 zijn door het rijk via de algemene uitkering gemeentefonds aanvullende middelen beschikbaar gesteld voor armoedebestrijding onder ouderen met een bijstandsuitkering. Daarbij is er vooral gedacht aan bijzondere bijstand voor gepensioneerden zonder volledige AOW. Voor Zwolle € 35.000 per jaar.

4.2 Alle kinderen kunnen zich ontplooien ongeacht de financiële situatie van het gezin waarin ze opgroeien

4.2.1

We zorgen dat zoveel mogelijk kinderen uit huishoudens met een laag inkomen participeren

Afwijkingen op activiteiten (jaarbudgetten baten en lasten)

Armoedebestrijding onder kinderen
Het rijk stelt vanaf 2017 structureel € 100 mln. beschikbaar voor de bestrijding van de gevolgen van armoede onder kinderen. Hiervan wordt € 85 mln. aan de gemeenten beschikbaar gesteld. Zwolle ontvangt € 584.000 via de algemene uitkering gemeentefonds. Deze middelen voor armoedebestrijding onder kinderen worden toegevoegd aan het budget voor kinderparticipatie.

4.3 Inwoners kunnen hun financiële belangen zelf behartigen of worden indien nodig daarin door ons ondersteund

4.3.2

We lossen de problematische schulden op of maken de problematische schulden voor inwoners beheersbaar

Afwijkingen op activiteiten (jaarbudgetten baten en lasten)

Intensivering schulddienstverlening (Tegenvaller € 687.000)
Oprichten lokaal Perspectieffonds: Uw gemeenteraad onderschrijft de innovatieve aanpak en noodzaak voor de oprichting van een schuldhulpfonds (motie negen bij PPN in 2016). Voorgesteld wordt te starten met een beperkte groep inwoners, bijvoorbeeld met beginnende schulden. Door ons te richten op beginnende schulden, beperken we het beslag qua hoogte en het risico voor het lokaal Perspectieffonds. Om die reden wordt voorgesteld een lokaal Perspectieffonds op te richten met een startkapitaal van € 500.000. Na evaluatie in 2021 wordt bezien of het fonds moet en kan worden uitgebreid.
Verbeteren dienstverlening aan de klant: Naar aanleiding van het rekenkameronderzoek en de bespreking in de gemeenteraad wordt de dienstverlening aan de klant verbeterd door extra capaciteit in te zetten op nazorg, de verkorting van de doorlooptijd en een vaste contactpersoon voor schulddienstverlening. Hiermee is in 2017 een bedrag gemoeid van €. 134.000.
Uitbreiding sociale raadslieden/op orde: Door hierin te investeren wordt bereikt dat problematische schuldenproblematiek in een vroegtijdig stadium aangepakt kunnen worden en daarmee de uitgaven op het budget schulddienstverlening op termijn teruggedrongen worden. Het benodigde werkbudget bedraagt voor 2017 €. 53.000.
Het benodigde budget voor de jaren 2018 en 2019 van jaarlijks €. 345.000, is opgenomen als in de PPN.

6 Toekomstgerichte stad

6.1 Zwolle is een stad met een uitstekende ruimtelijke structuur en kwaliteit die de grote opgaven aan kan en waar ruimte is om gedurfde dingen te doen

6.1.1

We ontwikkelen samen de kracht van de stad (en regio) met als leidende agenda een inspirerende, uitnodigende, strategische en integrale omgevingsvisie

Afwijkingen op kredieten/projecten

Omgevingsvisie (Tegenvaller 180.000)
Rond de zomer 2016 is een plan van aanpak vastgesteld om rond de zomer van 2017 te komen tot een Omgevingsvisie 1.0. Daarvoor was een incidenteel budget van € 225.000 beschikbaar. Vooraf was het ramen van benodigde financiële middelen voor het maken van een Omgevingsvisie 1.0 moeilijk. Dit omdat het gaat om een nieuw integraal product met een hierbij horend integraal proces. Gebleken is dat de kwaliteit en integraliteit van het product (analyse trends en ontwikkelingen, opstellen prognoses, integraal werken met inzet van vertegenwoordigers van alle gemeentelijke beleidsvelden) meer ureninzet vraagt dan vooraf was voorzien. Daarnaast is in 2016, met subsidie van het ministerie van I&M, een ontwerpatelier georganiseerd dat meer ureninzet vroeg dan begroot. Daardoor zijn de incidentele middelen die ter beschikking stonden volledig ingezet. Om de Omgevingsvisie 1.0 ook daadwerkelijk af te ronden voor de zomer 2017 zijn er aanvullende financiële middelen nodig. Het product vraagt namelijk om:

- nadere uitwerking en focus in de hoofdopgaven, ambities en richtinggevende keuzes,
- meer duiding van de betekenis van de Omgevingsvisie voor de hoofdlijnen van bestaand beleid en andere instrumenten van de Omgevingswet,
- samen met strategische partners duiden van rollen en ontwikkel- en beheer strategieën voor de strategische kernopgaven,
- toetsen en verifiëren van de geformuleerde kernopgaven en ambities in dialoog met de stad en regio in stadsgesprekken (9 mei) , een stadsatelier (10 mei), en workshops regio Zwolle (19 april),
- en een meer toegankelijke 'publieksversie' van de Omgevingsvisie 1.0.

Het benodigde aanvullende bedrag voor de afronding van de Omgevingsvisie 1.0 en het maken van een concept plan van aanpak voor de Omgevingsvisie 2.0 wordt voor het jaar 2017 geraamd op een bedrag van € 180.000. Deze middelen zijn met name bestemd voor het inzetten van capaciteit (intern). Het benodigde budget van € 450.000 in 2018 is opgenomen in de PPN.

6.1.2

We zorgen voor een stad met ruimtelijke kwaliteit en heldere toekomstbestendige ruimtelijke structuren op niveau van concrete projecten en initiatieven

Afwijkingen op activiteiten (jaarbudgetten baten en lasten)

Nieuwe Ruimtelijke Initiatieven (Tegenvaller € 50.000)
We zien het aantal initiatieven in de stad zeer sterk toenemen. Onze rol is daarbij breder dan alleen faciliteren. Vanaf maart 2017 wordt op een nieuwe manier gewerkt. We nemen een meer actieve rol om initiatieven te toetsen aan kaders, maar ook te verbinden, en te zoeken naar meekoppelkansen. We zetten onze expertise in om daar waar het bijvoorbeeld niet kan, te onderzoeken hoe het wel mogelijk gemaakt zou kunnen worden. Ook naar buiten toe nemen we een meer expliciete rol in de communicatie en participatie met de omgeving. De nieuwe manier van werken vergtt extra inzet vanuit de organisatie. Dit vraagt om een capaciteitsuitbreiding van in totaal 0,8 fte ad. €78.400. In 2017 gaat het om een deel van het bedrag (€ 50.000), omdat later is gestart. Vanuit deze capaciteitsuitbreiding kunnen we de nieuwe ruimtelijke initiatieven beter begeleiden, verbinden en professionaliseren, waarbij voldoende aandacht is voor zowel de initiatiefnemers, als ook de omgeving. Het benodigde budget voor 2018 en 2019 bedraagt €. 143.000 en is opgenomen in de PPN.

Gebiedscoordinator Oosterenk (Tegenvaller € 50.000)
De economische en ruimtelijke ontwikkelingen op Oosterenk zijn in de afgelopen jaren zo complex geworden dat gemeentelijke regie nu noodzakelijk is. Van het economische vraagstuk leegstaande kantoren is de opgave op Oosterenk er inmiddels één van ruimtelijke ordening. Dat vraagt om een gemeentelijke gebiedsmanager die zorg kan dragen voor regie, verbinden en strategische communicatie ook in combinatie met de op te stellen visie. Voor het regisseren, verbinden en communiceren over bovenstaande én toekomstige ontwikkelingen, ramen we een inzet van 20 uur per week gedurende vooralsnog de komende 1,5 jaar. De hiermee gemoeide kosten bedragen € 50.000 in 2017 en € 110.000 in 2018. Omdat Oosterenk een pilot is waarin we werkenderwijs leren en evalueren, maken we in 2018 de balans op en gaan na of inzet van een gebiedsmanager gecontinueerd zal worden. En zo ja met welke intensiteit. De inschatting is evenwel dat continuering nodig is, maar mogelijk met een lagere gemeentelijke inzet. Dat weten we echter niet zeker en dat zal uit de evaluatie van de pilot Oosterenk moeten blijken. En te zijner tijd natuurlijk ook uit het feitelijke aantal initiatieven van (markt)partijen die aangeven wel te willen transformeren of ontwikkelen op Oosterenk. We willen als gemeente immers graag vraaggericht ontwikkelen. Het benodigde budget van €. 110.000 voor het jaar 2018 is opgenomen in de PPN.

Visie op Oosterenk (Tegenvaller € 80.000)
De visie dient als bouwsteen voor de nieuwe Omgevingsvisie Zwolle om dit gebied aan te kunnen merken als centrum-stedelijk woon-werkgebied (in vigerend structuurplan is het dus een centrum-stedelijk werkgebied). Structurele transformaties vragen om een verdiepende visie voor Oosterenk. Inmiddels zijn er meerdere initiatieven voor structurele transformaties aan de orde: 9 vastgoedontwikkelingen in leegstaande kantoorgebouwen of op uitgeefbare bedrijfskavels met de nodige

aanpassingen van de openbare ruimte, en 12 verzoeken tot structuuraanpassing van de openbare ruimte om de bereikbaarheid te vergroten. Gelet op de complexiteit van de opgave van deze en andere zich mogelijk aandienende initiatieven is de urgentie groot om zowel belemmeringen vanuit milieu als meekoppelkansen simultaan in beeld te krijgen met hoe Oosterenk ruimtelijk en financieel transformeerbaar is naar een aantrekkelijk centrum-stedelijk woon-werkgebied door:

- versterking van de ruimtelijke structuur, verbetering van het aanzien en vergroting toekomstbestendigheid (energietransitie & klimaatadaptatie). Ligging aan buitengebied benutten door groenblauwe kwaliteit het gebied in te halen.
- lege en leegkomende plekken te vullen met woonfuncties en voorzieningen waar wel behoefte aan bestaat. Verkleuring naar wonen vergroot draagvlak voor voorzieningen

In een op te stellen PvA (Stap 0) wordt aangegeven wat het beoogd resultaat van de visie is en hoe deze in een creatief & interactief proces met alle eigenaren en gebruikers is op te stellen met de hulp van HMO en mogelijk ook provincie. Gelet op deze context en opgave is de vorming van een haalbare transformatievisie een complex proces, dat vraagt om een creatieve, uitnodigende aanpak naar efficiëntie, tempo, haalbaarheid, flexibiliteit, doelgerichtheid & risicomanagement. Deze verschillende beheeraspecten worden pas in de loop van het creatieve ontwerpproces duidelijk. Dit doen we in drie stappen: stap 1 scenario's, stap 2 toetsing op ruimtelijke kwaliteit en op maatschappelijke, planologische en financiële haalbaarheid en stap 3 weging & keuze.
Alle stappen van (0) t/m (3) vergen een intensief communicatieproces. Doorlooptijd van ruim een jaar tot medio 2018. Om deze visie in 2017 te kunnen opstellen is budget nodig voor de interne inzet van disciplines zoals stedenbouw, RO, vastgoed, EC, OWP, communicatie. En mogelijk ook externe advisering. In dit kader ramen we een budget van € 80.000 om de visie interactief op te kunnen stellen. We zien Oosterenk als een pilot waarin we zullen moeten leren en ontdekken.

Afwijkingen op kredieten/projecten

Dorpsplan Wijthmen 1e Fase (Tegenvaller € 50.000)
Het doel is te komen tot het afsluiten van een Intentieovereenkomst en een Anterieure Overeenkomst met de ontwikkelaar Kreator ten behoeve van de realisatie van de eerste fase van het Dorpsplan Wijthmen. Omdat Kreator de ontwikkeling voor eigen rekening en risico gaat ontwikkelen worden ten behoeve van het maken van inhoudelijke en financiële afspraken respectievelijk een intentieovereenkomst en een anterieure overeenkomst opgesteld. De door de gemeente te maken kosten worden in principe op de ontwikkelende partij verhaald. Voor onvoorziene kosten en kosten die niet bij de ontwikkelaar kunnen worden verhaald wordt bij het vaststellen van de intentieovereenkomst een krediet van € 50.000 aangevraagd.

Windenergie Voorst (Tegenvaller € 100.000)
Het gaat hier om begeleiding van de windverkenning Voorst en daaraan gerelateerd de voorbereiding en uitvoering van het Stadsgesprek. De begeleiding van de windverkenning vraagt meer inzet dan vooraf ingeschat en met de organisatie van een Stadsgesprek was geen rekening gehouden. Er zijn aanvullende middelen noodzakelijk van € 100.000. De windverkenning Voorst ligt zowel politiek als maatschappelijk gevoelig. We ervaren een grote betrokkenheid vanuit de stad. Daar willen en moeten we zorgvuldig mee omgaan. Dat kost tijd. Tijd om vragen te beantwoorden, met mensen in gesprek te gaan, de klankbordgroep te ondersteunen, bestuurlijke afstemming goed te organiseren, enzovoorts. Die tijd wordt besteed door projectmanagement, inhoudelijk adviseurs en communicatie. En het organiseren van een Stadsgesprek hoort daar ook bij. Op verzoek van de raad wordt in gesprek gegaan met de stad over de opgave die hoort bij de Energietransitie, welke implicaties dit heeft. Maar ook wordt in gesprek gegaan over het perspectief. Welke baten, wat gebeurt er al, wat kunnen bewoners, bedrijven, verenigingen, instellingen en natuurlijk de gemeente zelf allemaal doen. Een goed gesprek vergt goede voorbereiding, steeds in samenspraak met college en raad.

6.1.3

We zorgen voor een flexibel maar helder wettelijk kader en adequaat instrumentarium

Afwijkingen op activiteiten (jaarbudgetten baten en lasten)

Bouwleges (Meevaller € 50.000)
De verwachting is dat ook in 2017 de opbrengst bouwleges hoger zal zijn dan begroot. Dit is nu nog lastig in te schatten en daarom gaan we voorlopig uit van een hogere opbrengst van € 100.000. Hier staan ook hogere kosten ad. € 50.000 voor inzet van medewerkers tegenover als gevolg van extra werkzaamheden. Per saldo wordt een voordeel verwacht van € 50.000.

Afwijkingen op kredieten/projecten

Omgevingswet (Tegenvaller € 110.000)
De raad heeft bij het voorjaarsmoment 2016 een begroting vastgesteld voor 2017 en 2018. Bij die begroting zijn we uitgegaan van de wetenschap van toen en deze was achteraf niet volledig. De bedragen voor 2017 en 2018 zijn helaas niet toereikend. We hebben nu meer inzicht in wat er echt moet gebeuren om medio 2019 klaar te zijn voor de Omgevingswet. Om die ambitie te halen zijn aanvullende middelen nodig. Voor 2017 € 110.000. Het benodigde budget van €. 625.000 voor 2018 en €. 1.040.000 voor 2019 is opgenomen in de PPN.

Regulering walgebruik (Tegenvaller €50.000)
Dit jaar krijgt de regulering van het walgebruik zijn beslag door de afronding van het plantraject voor 2 locaties en het vergunningtechnisch regelen van het walgebruik op basis van een Watervergunning (Waterschap), een aanpassing van het bestemmingsplan en een omgevingsvergunning. Het pilot project Weteringkade/ Almelose Pad vroeg in vergelijking met de andere locaties relatief meer inzet en kosten. Naast het feit dat de mogelijkheden van regulering nog moesten worden bepaald was het project inhoudelijk complex. Dit werd veroorzaakt door een intensief plantraject met de bewoners, maar nog meer met omwonenden en een aanliggend bedrijf, een bestemmingsplanprocedure met bezwaren, een grondruil en enkele noodzakelijke uitvoeringswerkzaamheden. Ook blijkt nog enige tijd advies ten behoeve van de handhaving nodig te zijn. Bij de overige locaties in de stad doen deze problemen zich ook voor, maar in mindere mate. Vooral het aantal locaties is bepalend voor de kosten die nog gemaakt moeten worden. Om het project volledig af te kunnen ronden wordt een aanvullend krediet van € 50.000 gevraagd. In de lijn van het liggeld wordt voor het walgebruik een voorstel voor de tariefstelling en de wijze van

invoering uitgewerkt.

6.2 Zwolle heeft een evenwichtig aanbod op de woningmarkt om in en door te stromen

6.2.1

We sturen op een woningaanbod dat aansluit bij de vraag

Afwijkingen op activiteiten (jaarbudgetten baten en lasten)

Woonvisie (Tegenvaller € 100.000)
De Woonvisie is door college vastgesteld en onderweg naar uw raad. In de woonvisie zijn de nodige acties geformuleerd, waarvan enkele al in 2017 zouden moeten worden opgestart, omdat we daarmee niet kunnen wachten tot 2018. Het gaat dan met name om:
CPO aanjagen en faciliteren (€ 25.000): één van de speerpunten uit de woonvisie is dat Zwolle ruimte wil bieden voor vernieuwing, eigenheid en creativiteit. Dit betekent o.a. ruimte geven aan (particuliere) initiatieven die zorgen voor variatie in nieuwe, duurzame woonconcepten waarin de functies wonen, werken, recreëren of doelgroepen gemengd kunnen zijn. Bijvoorbeeld met (collectief) particuliere vormen van zelfbouw, CPO, duurzame (energie)initiatieven of nieuwe woonzorgconcepten die langer zelfstandig wonen mogelijk maken. Voor het faciliteren en stimuleren van CPO/Zelfbouw is budget nodig.
Ten eerste ten behoeve van aanwijzen en vrijspelen specifieke locaties voor cpo/zelfbouw bv. in de vorm van stedebouwkundige randvoorwaarden en uitgangspunten, bestemmingsplan, gronduitgifte, kavelpaspoort, ed. Daarnaast ten behoeve van faciliteren initiatiefnemers bv in de vorm van (digitaal)loket, procesbegeleiding, CPO makelaar, CPO mogelijkheden. Met het aanjagen van CPO willen we, gelet op de grote belangstelling, al in 2017 starten.
Ontwikkelstrategie (€ 50.000): met het opstellen van de ontwikkelstrategie willen we in 2017 ook alvast gaan beginnen om het geheel in 2018 af te kunnen ronden. Zonder nu al exact in te vullen hoe de ontwikkelstrategie er precies uit moet zien, gaat het om de volgende zaken. Creëren totaaloverzicht waarin vraag en aanbod (kwantitatief en kwalitatief) met elkaar worden geconfronteerd op stadsniveau: in welke wijken welk aanbod realiseren (hoeveel, welke type woningen). Verkennen (on)mogelijkheden van binnenstedelijke locaties, inclusief prioritering ervan. Welke investeringen zijn nodig om met name de binnenstedelijke woningbouwopgave waar te maken? Ook wordt ingegaan op de rolneming van cruciale actoren zoals corporaties, ontwikkelaars/beleggers en de gemeente. Uitwerken van gebiedsvisies om de woonopgave te verbinden met de opgave te komen tot duurzame en toekomststerke wijken. De ontwikkelstrategie dient daarnaast in aansluiting op de Omgevingsvisie uitspraken te doen over de ontwikkellocaties na 2027. Binnen het programma wonen is nu geen geld om een ontwikkelstrategie uit te zetten. Om tot een goede strategie te komen is interne inzet van disciplines noodzakelijk. En mogelijk ook externe advisering. Tevens is het de bedoeling om strategische partners zoals corporaties, ontwikkelaars en Concillium een rol te geven. Marktpartijen en ook de corporaties roepen op om tijdig te starten met het opstellen van de ontwikkelstrategie als nadere uitwerking van de vastgestelde Woonvisie.
Marketing/acquisitie (€ 25.000): omdat een groot deel van de binnenstedelijke woningopgave wordt gerealiseerd in transformatie of locaties die niet van de gemeente zijn, is het nodig om een actieve (matchmakings)rol aan te nemen bij het koppelen van eigenarenvan publieke en particuliere ontwikkelingslocaties enerzijds en beleggers anderzijds. Om effectief te zijn voor acquisitie van beleggers en transformatie van kantoren naar wonen is het opereren in de juiste (marketing) netwerken van belang. Zwolle is daarom lid geworden van Holland Property Plaza (HPP). Er is budget nodig voor het lidmaatschapsgeld en andere bijkomende netwerkactiviteiten (beurzen/nieuwsbrieven en/of ander marketingmateriaal).
De benodigde budgetten van 2018 en 2019 zijn opgenomen in de PPN.

6.3 Zwolle is duurzaam bereikbaar door samenlevingsgericht te werken aan slim en schoon vervoer

6.3.1

We zorgen voor een toekomstbestendige verkeersinfrastructuur met prioriteit voor schoon vervoer

Afwijkingen op activiteiten (jaarbudgetten baten en lasten)

Mobiliteitsbeeld 2030 (Tegenvaller € 30.000)
Recente analyses en de hierbij verwachte korte termijn groei van verkeer leiden tot urgentie/prioriteit om nog in 2017 tot een integraal mobiliteitsbeeld te komen. Daarmee is vóór 2018 een sturend/richtinggevend beeld gerealiseerd om daarmee op gedegen en constructieve wijze het gesprek met Rijk (Korte Termijnaanpak tot 2021, MIRT) en provincie (regionale mobiliteitsaanpak) aan te kunnen gaan over meerjarige investeringen vanaf 2018. Dit is van groot belang om onder andere cofinanciering voor effectieve maatregelen in het kader van Beter Benutten te realiseren. De voorbereiding (analyse, visieontwikkeling en implementatie) om te komen tot de uitvoering van concrete maatregelen heeft een behoorlijke doorlooptijd. Dus om bereikbaarheidsproblemen in de komende jaren te voorkomen of te minimaliseren is het nodig al op korte termijn samen met de partners deze verdiepingsslag in de mobiliteitsaanpak te maken. De kosten van deze verdiepende analyse en visieontwikkeling zijn € 50.000. Vanuit het bestaande project Mobiliteitsvisie is nog € 20.000 beschikbaar.

Tour de Force landelijke fietskalender (budgetneutraal)
Gemeente Zwolle is penvoerder voor de organisatie van de landelijke fietskalender en opdrachtgever voor de externe projectleiding. De kosten worden door I&M vergoed via de algemene uitkering gemeentefonds. Bij de Voorjaarsnota wordt € 15.000 ontvangen.

Correctie onttrekking Stadsontwikkelfonds (budgetneutraal)
In 2016 is per abuis € 850.000 ten behoeve van het project N35 onttrokken uit het Stadsontwikkelfonds ten gunste van de reserve Stadsuitleg. Op basis van de besluitvorming komt er € 700.000 ten laste van het Stadsontwikkelfonds en wordt de overige € 150.000 gedekt uit de bijdrage die de gemeente ontvangt voor de afkoop van het beheer en onderhoud en de

herontwikkeling van de oude Heinoseweg. Deze bijdrage wordt eind 2018/begin 2019 verwacht. De teveel onttrokken bijdrage van € 150.000 zal worden teruggestort van de reserve Stadsuitleg naar het Stadsontwikkelfonds.

Afwijkingen op kredieten/projecten

Project bushaltes Blaloweg/Grote Voort (budgetneutraal)
In het kader van de herijking openbaar vervoer worden de buslijnen 200 en 202 (Veluwe) met twee haltes uitgebreid. In verband met de verkeersveiligheid zal daarbij tevens een VRI-geregelde voetgangersoversteek aan de Scania-zijde worden gerealiseerd. De kosten voor deze maatregelen bedragen € 126.374 en worden 100% door de Provincie gesubsidieerd. Eind 2016 en begin 2017 zijn hiervoor de subsidie-beschikkingen vanuit de ASV-subsidie ontvangen. Het project zou oorspronkelijk op 1 juli 2017 opgeleverd moeten worden. Dit blijkt niet haalbaar vanwege tijdige verlegging kabels en leidingen. Hiervoor is uitstel aangevraagd tot 31 december 2017, waarmee ambtelijk is ingestemd en waarvoor de formele aanpassing van de subsidie-beschikking nog moet volgen.

Project Kamperlijn (budgetneutraal)
Binnen het project Kamperlijn worden maatregelen uitgevoerd die onderdeel zijn van de projecten Hoofd Infra Structuur SH (HIS) - ophoging Blaloweg (zie rvs 12-2015), Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV)-assen - overweg Veerallee (zie besluit van 24 augustus 2015), en Voorst-sanering overweg (zie besluit van 25 augustus 2009). In eerdere besluitvorming is voor de HIS de budgetoverheveling administratief geregeld, voor de andere twee projecten nog niet. Het krediet wordt verhoogd met € 751.823, te dekken uit € 667.000 project HOV-doorstroomassen en € 84.823 project Voorst.

Project Ceintuurbaan (budgetneutraal)
De diverse deelprojecten van de Ceintuurbaan kunnen worden afgesloten. Er was nog een restant krediet van € 325.149 beschikbaar. In verband met afrondende risico's wordt een bedrag van € 119.200 gereserveerd. Het restant van € 205.949 valt vrij ten gunste van de reserve Stadsuitleg.

Project herontwikkeling Shell-terrein/Hornbach /kruispunt Blaloweg (budgetneutraal)
In het kader van de opwaardering van het kruispunt is al eerder een BDU-subsidie ontvangen van € 250.000, deze subsidie was nog niet formeel vastgelegd. Op basis van subsidie-inkomsten kan de bijdrage uit de reserve Stadsuitleg worden verlaagd. Op basis van huidige ramingen wordt bovendien verwacht dat de kosten lager uitvallen. Dat betekent dat er ook een lager bedrag aan subsidie kan worden gedeclareerd. Een lagere subsidie betekent een hogere onttrekking uit de reserve, echter omdat de kosten ook lager uitvallen kan dit binnen de reserve worden opgevangen. Eventuele verschillen zullen bij de eindafrekening worden verrekend.
Conform de besluitvorming "herontwikkeling Shell-terrein/Hornbach" zou de beschikbaar gestelde dekking uit het stadsontwikkelfonds terugvloeien indien er aanvullende bijdragen van derden zouden worden ontvangen. Dit betekent dat de vrijvallende middelen in de reserve Stadsuitleg ad. € 250.000 worden teruggesluisd naar 250.000 het stadsontwikkelfonds.

Voorgestelde beleidsinterventie(-s) op doel / criteria

Bereikbaarheid en betrouwbaarheid reistijd in Zwolle onder druk
Uit recente analyses van het rijk, waaronder de Mobiliteitsscan en Nationale Markt- en Capaciteitsanalyse (NMCA), blijkt dat de bereikbaarheid en betrouwbaarheid van de reistijd in Zwolle onder druk staat. De landelijke groei van het aantal verplaatsingen zal ook in Zwolle merkbaar worden. Via de N35, N337, N340 en de A28 is Zwolle een belangrijke schakel in de afwikkeling van het nationale en regionale verkeer. Door het realiseren van meer capaciteit op de N-wegen en de toename van het verkeer op de A28, is de verwachting dat de doorstroming op deze knooppunten nog meer onder druk komt te staan. Mede gelet op de besluitvorming op landsdelig niveau in het MIRT-overleg dit jaar, is het voorstel het algemene beeld van de bereikbaarheidsopgave te verdiepen. Dit betreft in het bijzonder de capaciteit van de A28 en de buitenring van Zwolle. Vanwege het probleemoplossende vermogen van de (e-)fiets is het ook nodig zicht te hebben op de capaciteit van het fietsnetwerk en de knelpunten die daarin ontstaan. Meer investeringen in het fietsnetwerk kunnen bijdragen aan een verbeterde doorstroming voor het autoverkeer, omdat door middel van ongelijkvloerse kruisingen autoverkeer niet gehinderd wordt en automobilisten een alternatief hebben in de vorm van de fiets. In samenhang met de integrale regionale mobiliteitsaanpak van de Provincie Overijssel is het voorstel te komen tot een herijking van de Zwolse mobiliteitsvisie in de vorm van een toekomstgericht mobiliteitsbeeld. Op grond van dit mobiliteitsbeeld kunnen integrale en multimodale keuzes worden voorgesteld, waardoor de bereikbaarheid, leefbaarheid en economische positie van Zwolle toekomstgericht geborgd is.

Dit betekent dat een beleidsinterventie wordt voorgesteld door aan het doel het volgende criterium toe te voegen:
We zorgen voor een toekomstbestendige verkeersinfrastructuur met prioriteit voor schoon vervoer, zodanig dat:
- de gezamenlijke bereikbaarheidsopgave van rijk, provincie en gemeente voor de lange termijn in beeld is.

6.3.2

<u>We benutten de bestaande infrastructuur beter door slim in te spelen op (technologische) innovaties in parkeren en mobiliteit</u>

Afwijkingen op kredieten/projecten

Project Beter Benutten 2.0 (budgetneutraal)
In het bestuursteam van 8 juli 2016 zijn er op basis van een bestuursbesluit mutaties binnen het project vastgesteld. De bijdrage van bedrijven voor logistiek (truckspotting) van € 150.000 is afgeraamd. In verband hiermee verstrekt de provincie een extra bijdrage "G.O.W.-water" van € 100.000, daarnaast worden de kosten verlaagd met € 50.000. Dit betekent een verlaging van het krediet van € 50.000. Ten behoeve van de extra kosten van ondersteuning ITS verstrekt het rijk een extra bijdrage "I.T.S.-capaciteit". Het gaat om een bedrag van € 125.000 dat via de algemene uitkering gemeentefonds in twee tranches wordt ontvangen. In december 2016 is € 75.000 ontvangen, de resterende € 50.000 komt in 2017. Dit betekent een

verhoging van het krediet van € 125.000.

Project M.I.R.T. (Meerjarenprogramma Infra Ruimte en Transport) (budgetneutraal)
Er wordt een extra bijdrage ontvangen van RIVM van € 15.000 ten behoeve van de gezamenlijke uitvoering, zodat het uitvoeringsbudget met 15.000 kan worden verhoogd.

Project dementievriendelijke openbare ruimte (budgetneutraal)
In oktober 2016 hebben wij u geïnformeerd over de uitvoering verbeterpunten toegankelijkheid 2016. Wij hebben toen aangegeven dat we de subsidiemogelijkheden bij de Provincie Overijssel zouden verkennen in het kader van de ondersteuning uitvoering WMO, met betrekking tot het onderdeel dementie-vriendelijke openbare ruimte. Naar aanleiding daarvan hebben we een subsidie-beschikking ontvangen van € 41.202 voor het ontwikkelen van een werkwijze, om meer inzicht te krijgen in de behoefte van mensen met dementie; hierdoor kunnen gemeenten hun openbare ruimte toegankelijker maken voor mensen met dementie. De subsidie beoogt meer samenwerking tussen gemeente(n) en diverse organisaties op het gebied van zorg en welzijn, maar ook meer interne samenwerking tussen de afdelingen Ruimtelijke ordening en WMO-Sociaal. Deze werkzaamheden zijn gestart in samenwerking met gemeenten in de regio.

6.3.3

We zorgen voor toekomstbestendige en gastvrije parkeeroplossingen

Afwijkingen op activiteiten (jaarbudgetten baten en lasten)

Ingebruikname parkeergarage Katwolderplein
Per 1 maart 2017 is de parkeergarage Katwolderplein geopend. Dit betekent dat de parkeergarage nu in exploïtatie wordt genomen binnen de gemeentelijke parkeerexploïtatie. Op basis van de besluitvorming Katwolderpleingarage worden binnen de exploïtatie de kapitaallasten, beheerkosten en de inkomsten geraamd. Op basis van de oorspronkelijke raming is een exploïtatieverlies van €578.000 voor het 1e jaar geraamd. Deze aanloopverliezen in de eerste jaren komen ten laste van de reserve, in de toekomstige jaren wordt de exploïtatie positief en komen de voordelen ten gunste van de reserve.
De komende maanden zal het bouwproject worden afgerond (zie hieronder bij afwijkingen projecten). Indien de investeringskosten uiteindelijk lager zijn dan geraamd, dan zal dit een positef resultaat opleveren in de exploïtatie (rente en afschrijving). Ook eventueel afwijkingen in de andere exploïtatiekosten kunnen een effect hebben op de het exploïttaieresultaat. Daarnaast zal de komende maanden geanalyseerd worden in hoeverre de begrote inkomsten sporen met de werkelijkheid. Dan kan worden bekeken of de verwachte bezetting ook wordt behaald, dit ook mede gezien het openhouden van de parkeergarage Noordereiland. Vooralsnog is er in de begroting rekening mee gehouden dat de inkomsten van het Noordereiland verschuiven naar het Katwolderplein en de Diezerpoort.
Afwijkingen in de exploïtatie als gevolg van een lager bouwkrediet, afwijkingen in bezettingsgraad en eventuele verschuivingen tussen inkomsten Katwolderplein en Noordereiland zullen in berap 2 worden gemeld.

Afwijkingen op kredieten/projecten

Brandveiligheideisen parkeergarages (budgetneutraal)
Uit een inspectie met betrekking tot de brandveiligheid is gebleken dat de parkeergarages Dijkstraat en de Lübeckplein niet geheel voldoen aan de gestelde eisen in het Bouwbesluit. Om hieraan te voldoen, dienen aanpassingen (bijv. afzuigingsinstallatie en detectie- en brandmeldingsystemen, etc.) doorgevoerd te worden met een investeringsomvang van € 720.000. Hiervan is € 560.000 benodigd voor aanpassingen Parkeergarage Lübeckplein en € 160.000 voor diverse aanpassingen aan de Dijkstraat. Bij de uitvoering wordt rekening gehouden met de mogelijke bouw van appartementen op de parkeergarage Dijkstraat. De werkzaamheden dienen in 2017 plaats te vinden, omdat bij de Dijkstraat de geplande werkzaamheden voor de woningbouw geen vertraging dienen op te lopen.
In de reserve parkeren was met deze investering reeds rekening gehouden. De kapitaallasten, op basis van 15 jarige afschrijving, bedragen € 60.000 per 2018. Het exploitatieresultaat wordt verrekend met de reserve parkeren.

Bouw parkeergarage Katwolderplein
Voor de bouw van de parkeergarage was een krediet van € 26,4 mln. beschikbaar gesteld. In verband met gunstige aanbesteding is van dit krediet al een bedrag van €2.9 mln. vrijgevallen en werd uitgegaan van een maximale investering van € 23,5 mln. (incl. een post voor onvoorzien). De komende maanden zal het bouwproject worden afgerond. Er vindt nog overleg plaats tussen de aannemer en de gemeente als het gaat om het door de aannemer geclaimde meerwerk. Er zijn geen aanwijzingen dat de kosten van de bouw het investeringsbedrag gaan overschrijden (meerkosten kunnen eventueel opgevangen worden binnen de post Onvoorzien). Naar waarschijnlijkheid zal er nog een extra besparing gerealiseerd gaan worden. De afronding zal in berap 2 worden meegenomen, incl. de effecten op de exploïtatie en de reserve parkeren.

7 Vitale wijken

7.1 De Zwollenaar ervaart zijn woonomgeving als een aantrekkelijke en vitale omgeving om te wonen, werken, ontmoeten, ontspannen en waar men op elkaar betrokken is

7.1.2

We werken aan een aantrekkelijke openbare ruimte vanuit de opgave van de stad en samen met de stad

Afwijkingen op activiteiten (jaarbudgetten baten en lasten)

Beheer- en onderhoud omgeving spoorzone (budgetneutraal)
In 2015 is de Kunstroute Station-Binnenstad gerealiseerd. Het beheer en onderhoud hiervan bedraagt jaarlijks € 10.520. Tevens is een watertappunt aangelegd bij het station. Ook hiervoor worden jaarlijkse beheer- en onderhoudskosten gemaakt (€ 1.000). Om deze beheer- en onderhoudskosten te kunnen dekken, wordt een bedrag van € 11.520 overgeheveld vanuit het budget beheer- en exploitatiekosten spoorzone. Het budget voor jaarlijkse beheer- en exploitatiekosten spoorzone van € 0,6 mln. is onderdeel van totale structurele budget van € 2,4 mln. onder doel 6.1.2.

Afwijkingen op kredieten/projecten

Mastenbroekerbrug (budgetneutraal)
De kosten voor de werkzaamheden aan de Mastenbroekerbrug zijn ca. € 20.000 lager vanwege minder inzet (uren) medewerkers en minder kosten van derden. Dit bedrag wordt ingezet om de noodzakelijk verhoging van de leuning aan de Westenholterbrug te kunnen bekostigen. De leuning dient op grond van het Bouwbesluit in hoogte aangepast te worden en de werkzaamheden dienen dit jaar uitgevoerd te worden.

7.2 Zwolle is een stad waar iedereen veilig leeft, woont, werkt en zich veilig voelt

7.2.3

We zorgen voor een veilig gebruik van de openbare ruimte en verkeersveiligheid

Afwijkingen op activiteiten (jaarbudgetten baten en lasten)

Vergunningverlening evenementen / APV Openbare orde (Tegenvaller 90.000)
Zwolle is een bruisende stad met een diversiteit aan evenementen, die we maximaal faciliteren in een goede balans tussen rust en reuring. Het aantal evenementen is de laatste jaren toegenomen en ook de complexiteit van het proces, waarbij diverse belangen spelen. Dit vraagt meer en andere inzet van de gemeentelijke organisatie. Daarvoor is een verbeteringsproces in gang gezet, waarbij pro-activiteit, meedenken, integraliteit en veiligheid de uitgangspunten zijn. Er is onderzoek gedaan naar de veiligheid bij evenementen in Zwolle. Uit dit onderzoek blijkt dat deze veiligheid onder druk staat. Oorzaken zijn onder meer een onvoldoende zorgvuldige vergunningverlening en preparatie voor een evenement . Dit hangt samen met een tekort aan capaciteit voor vergunningverlening en onvoldoende kennis binnen de organisatie van evenementenveiligheid. Het verbeterproces is ook hiervoor ingezet. Door de kwaliteitsverbetering van het proces en de toename van de evenementen is er sprake van een substantiële toename van het werk, zowel bij vergunningverlening als bij toezicht. Uit een 0 meting naar de omvang van de werkzaamheden blijkt een formatietekort van 1 fte voor vergunningverlening APV. Het benodigde budget van €. 90.000 voor de jaren na 2017 is opgenomen in de PPN.

7.5 Het gemeentelijk vastgoed versterkt de maatschappelijke betrokkenheid in de wijken en stad

7.5.1

We realiseren een toekomstgerichte solide en duurzame vastgoedportefeuille gericht op maatschappelijke vraag en financiële stabiliteit

Afwijkingen op activiteiten (jaarbudgetten baten en lasten)

Asbestinventarisatie (Tegenvaller € 750.000)
Ten behoeve van het inventariseren van de aanwezigheid van asbest binnen de gemeentelijke vastgoedportefeuille en het direct saneren van een aantal urgente gevallen zijn kosten gemaakt. Deze kosten zijn voorgefinacierd vanuit de onderhoudsreserve vastgoed. De onderhoudsreserve dient op dit punt weer aangezuiverd te worden. Het bedrag dat aan de onderhoudsreserve is onttrokken bedraagt € 360.000,--
Uit de resultaten van de inventarisaties is een aantal gevallen geconstateerd waarbij er geen sprake is van blootstellingrisico en/of gevaar voor de volksgezondheid, maar waarbij wel de noodzaak er is om op korte termijn tot sanering over te gaan.Voor onderzoek en uitvoering hiervan is een bedrag van € 390.000,-- benodigd.

Afwijkingen op kredieten/projecten

Herinvulling statenzaalcomplex (Tegenvaller € 50.000)
Het is de bedoeling om de leegstaande ruimten in het Statenzaalcomplex opnieuw te verhuren en een invulling met passende, toekomstbestendige functies te realiseren. Uitgangspunt is dat de Statenzaal beschikbaar moet blijven als trouwlocatie, maar daarnaast zal ook voor de rest van het pand een goede invulling moeten worden gevonden. De komende periode zal worden gebruikt om de toekomstige invulling van het pand verder uit te werken. Om dit proces te begeleiden (inzet projectleider) en voor het doen van eventueel benodigde onderzoeken is een bedrag van ca. € 50.000,- nodig.

8 Bestuur en inwonerszaken

8.1 Zwolle heeft een transparant en slagvaardig bestuur in samenspel met de veranderende samenleving

8.1.2

Het college versterkt de samenwerking op verschillende schalen om tot toekomstbestendige oplossingen voor maatschappelijke opgaven te komen

Afwijkingen op activiteiten (jaarbudgetten baten en lasten)

Versterken sturend vermogen beleidscyclus (€ 70.000)
De inzet voor Versterken sturend vermogen Beleidscyclus is in de 1e en 2e fase voor het grootste deel beschikbaar gekomen door herprioritering. Het extra benodigde budget voor de 2e fase is volledig beschikbaar gesteld vanuit de bedrijfsvoeringsbudgetten. Gezien het bestuurlijk belang wordt voorgesteld om het benodigde budget voor de 3e fase ten laste van de algemene middelen te brengen. Het betreft € 50.000 voor procesbegeleiding en € 20.000 voor het ontwikkelen van indicatoren. Betreft knelpunt PPN.

8.2 Zwolle biedt een excellente ontvangst aan inwoners

8.2.1

We bieden gastvrije dienstverlening rondom alle levensgebeurtenissen van inwoners

Afwijkingen op activiteiten (jaarbudgetten baten en lasten)

Inwonerszaken statushouders (budgetneutraal)
Ook voor 2017 zal de gemeente Zwolle extra werkzaamheden verrichten voor statushouders. Het registreren en controleren van statushouders vindt meestal plaats in het bijzijn van een tolk. Voor 2017 gaat het om een bedrag van € 35.000. De extra werkzaamheden kunnen worden gedekt vanuit de algemene uitkering gemeentefonds die hiervoor beschikbaar komt.

Identiteitsfraude (Tegenvaller € 78.000)
De aanpak van identiteits- en adresfraude vraagt om verdergaande professionalisering binnen diverse afdelingen van de gemeente Zwolle. We willen aansluiten bij het project landelijke aanpak adresfraude. Daaruit blijkt dat fraude de overheid veel geld kost en ook risico's oplevert voor onze inwoners (denk aan identiteits-verwisseling). Deze wettelijke taak wordt op dit moment zeer beperkt ingevuld. Er wordt een specialist aangetrokken die het analysewerk oppakt. De personeelskosten bedragen €. 78.000. Het benodigde budget van €. 78.000 voor de jaren na 2017 is opgenomen in de PPN.

Adres- en woonfraude (Tegenvaller € 30.000)
De aanpak van identiteits- en adresfraude vraagt om verdergaande professionalisering binnen diverse afdelingen van de gemeente Zwolle. Er is een coordinator nodig die hierboor moet zorgen. We willen aansluiten bij het project landelijke aanpak adresfraude. Daaruit blijkt dat fraude de overheid veel geld kost en ook risico's oplevert voor onze inwoners (denk aan identiteits-verwisseling). Deze wettelijke taak wordt op dit moment zeer beperkt ingevuld. De personeelskosten bedragen €. 30.000. Het benodigde budget van €. 98.000 voor de jaren 2018 en 2019 is opgenomen in de PPN.

Verkiezingen (budgetneutraal)
In 2017 hebben de tweede kamer verkiezingen plaats gevonden. Hiervoor is inzet gepleegd vanuit de organisatie en dan met name van de afdeling Inwonerszaken. Doordat deze verkiezing veel tijd vraagt, zeker door het nog verder handmatig moeten verwerken van de gegevens, dient er ter vervanging ingehuurd te worden. Deze kosten worden gedekt uit de reserve verkiezingen. De verwachting is dat het gaat om een bedrag van € 60.000.

9 Dienstverlening en bedrijfsvoering

9.2 De Gemeente Zwolle behoort in 2020 tot de 10 meest gastvrije en best presterende gemeenten van Nederland als het gaat om dienstverlening aan inwoners en ondernemers

9.2.5

We verrassen onze klant met persoonlijke aandacht en maatwerk, waarbij we oog hebben voor de persoonlijke situatie van mensen

Afwijkingen op activiteiten (jaarbudgetten baten en lasten)

Versimpelteam (Tegenvaller € 15.000)
Eind 2016 is door de raad motie 437 Versimpelteam aangenomen. Deze is als volgt: Roept het college op: In samenspraak met sociaal wijkteam, ouderenbonden en andere relevante maatschappelijke organisaties te werken aan een gezamenlijke aanpak van versimpelen wat te complex is. Te denken valt aan een overleg wat gevraagd en ongevraagd advies geeft en verbeter-voorstellen mag doen voor versimpeling van regelgeving en communicatie. Inmiddels is een concept-actieplan versimpelen opgesteld. De feedback van de partners kent twee rode draden:
Als eerste loopt de laaggeletterdheid als een rode draad door de inbreng van onze partners. Inwoners die niet of nauwelijks kunnen lezen doen veel minder mee in de Zwolse maatschappij en lopen continu tegen problemen aan. In de PPN komt dit onderwerp terug. Ten tweede zorgen de brieven die we als gemeente sturen naar inwoners voor problemen bij ouderen, allochtonen en laaggeletterden. Onze brieven zijn lang, vaak met jargon en schrikken mensen af. In het actieplan ligt veel nadruk op onze uitgaande brieven, aangevuld met een aantal andere acties waaronder een aantal zaken die nog uitgezocht moeten worden. De uitvoering van het actieplan zal de inzet vragen van een projectleider die hier 8 uur per week mee bezig gaat. De kosten voor 2017 bedragen €. 15.000. Het benodigde budget van € 40.000 voor de jaren 2018 en 2019 is opgenomen in de PPN.

9.3 De gemeente Zwolle heeft een maatschappelijk verantwoorde organisatie

9.3.4

De informatie voorziening is verantwoord ingericht

Afwijkingen op activiteiten (jaarbudgetten baten en lasten)

De beoogde realisatie loopt gevaar ivm een tekort aan middelen en mankracht. Een knelpunt is hiertoe ingediend

9.4 De gemeente Zwolle werkt doeltreffend

Doel 9.4.3
We ondersteunen de primaire processen zodanig dat de dienstverlening op orde blijft en waar mogelijk verbetert

Afwijkingen op activiteiten (jaarbudgetten baten en lasten)

Digitale agenda (Tegenvaller € 168.000)
De Digitale Agenda 2020 is door het Rijk opgesteld om gemeenten te ontzorgen, te ondersteunen en te versterken op het gebied van (digitale) dienstverlening. In de Digitale Agenda zijn de gezamenlijke ambities van gemeenten vastgelegd om aan te sluiten bij en effectief te opereren in de informatiesamenleving. Daarbij staan drie sporen centraal: open en transparant in de participatiesamenleving, werken als één efficiënte overheid, en massaal digitaal /maatwerk lokaal.
Voor de realisatie van de Digitale agenda 2020 is er een Informatiestrategie gemeente Zwolle opgesteld. De strategie draagt bij aan het verbeteren en ontwikkelen van de (digitale) dienstverlening van Zwolle en aan inwoners en ondernemers en maakt het mogelijk om blijvend te anticiperen op de groei van de informatie samenleving . De basis hiervoor is een organisatie die in basis op orde is om flexibele, veilige en beheersbare informatievoorziening te borgen. De ondersteuning van de, sterk wijzigende, functionaliteiten is niet toegerust voor de opgaven voor Zwolle vanaf 2017. Met als uitgangspunt dat we het integraal gebruik van functionaliteit willen verhogen en willen sturen op het verlagen van het aantal applicaties daarvoor, is het noodzakelijk om de capaciteit voor het functioneel beheer met 2,1 fte uit te breiden. De personeelskosten bedragen €. 68.000 in 2017. Het benodigde budget voor 2018 en 2019 bedraagt jaarlijks €. 256.000 en is opgenomen in de PPN.

10 Algemene dekkingsmiddelen

10.1 Zwolle is een financieel gezonde gemeente waarbij er financiële ruimte is om te blijven investeren terwijl we de lastendruk voor de burgers en ondernemers zo beperkt mogelijk proberen te houden

10.1.1

We voeren een solide financieel beleid

Afwijkingen op activiteiten (jaarbudgetten baten en lasten)

Gemeentefondsuitkeringen (budgetneutraal)
In de decembercirculaire 2016 van het gemeentefonds heeft het rijk middelen beschikbaar gesteld voor armoedebestrijding onder ouderen (€ 35.000) en onder kinderen (€ 584.000). Tevens zijn aanvullende middelen voor jeugd (€ 404.000) en Wmo (€ 37.000) ontvangen vanwege het aflopen van het overgangsrecht voor Wlz-indiceerbaren. De ontvangen middelen worden ingezet voor de betreffende beleidsterreinen. Dit geeft een budgetneutraal effect op de algemene middelen.
De hogere kosten in verband met statushouders (SWT € 250.000; armoedebestrijding € 70.000 en inwonerszaken € 35.000) worden gefinancierd uit de in 2017 te ontvangen gemeentefonds uitkering voor verhoogde asielinstroom. Evenzo worden de kosten voor de landelijke fietskalender Tour de Force € 15.000 en project beter benutten 2.0 € 125.000 gefinancierd uit de te ontvangen gemeentefondsuitkering voor deze doelen.

OZB, toeristenbelasting en precario (Meevaller € 400.000)
De verwachting is dat het voordeel bij de jaarrekening 2016 voor OZB en toeristenbelasting ook door zal werken in de opbrengsten 2017 en verder. Het gaat daarbij om een doorwerking van € 400.000.

Vennootschapsbelasting (Tegenvaller € 700.000)
Met ingang van 2016 moet over winst op overheidsondernemingen vennootschapsbelasting betaald worden. Voor Zwolle betekent dit dat de onderdelen slagboom parkeren en de grondexplotaties belastingplichtig zijn. Begin vorig jaar was de veronderstelling dat Zwolle de eerste twee jaar niet of nagenoeg geen belasting verschuldigd zal zijn. Echter door de verbeterende vastgoedresultaten en prognoses verwachten wij dat de verplichting om vennootschapsbelasting te betalen zal oplopen naar € 0,7 tot € 1 mln. Voorgesteld wordt om ingaande 2018 een begrotingspost verschuldigde vennootschapsbelasting op te nemen van € 0,7 mln. Een eventuele overschrijding wordt via de weerstandsvermogen opgevangen. Het benodigde budget van €. 300.000 voor de jaren 2018-2021 is opgenomen in de PPN.

Treasuryresultaat (Tegenvaller € 500.000)
Het renteresultaat valt € 0,5 mln. lager uit. Het resultaat op aan te trekken leningen (kort en lang) is € 340.000 voordelig en door de daling van de treffen voorzieningen voor vastgoed ontstaat een rentevoordeel van € 180.000. Daar staat echter een nadeel tegenover van ruim € 1 mln. vanwege minder rente doorbelasting aan de grondexploitaties en overige investeringen omdat de boekwaarde lager ligt dan geraamd. Het nadeel bij treasury op de investeringen (niet zijnde grondexploitaties) geeft een voordelig resultaat op de diverse begrotingsposten. Het resultaat hiervan is meegenomen onder de post onderuitputting rente en afschrijving. Het voordelig rente-effect op de grondexploitaties loopt mee in het MPV resultaat.

Stelposten
De geraamde nominale loonkostenruimte van 2% ligt onder druk. Vanwege hogere sociale lasten (ca. 1,2%) en een doorwerking van de lopende CAO afspraken (0,4%) resteert nog 0,4% voor nieuwe CAO-afspraken vanaf 1 mei 2017. Bij berap 2 verwachten wij de gevolgen van de loonkosten beter te kunnen inschatten.

Onderuitputting rente en afschrijving (Meevaller € 625.000)
Na verwerking van de jaarrekening 2016 zijn de rente en afschrijvingslasten van de restantkredieten geactualiseerd. Vanwege het in de tijd verschuiven van diverse investeringen schuiven ook de rente en afschrijvingslasten door naar latere jaren. Per saldo ontstaat een eenmalig voordeel van € 0,6 mln.

Financiën

Inleiding

Onder de knop financiën wordt een samenvatting gegeven van alle financiële effecten van de Berap 2017-1 (peildatum 1 maart).

De uitvoering van de vastgestelde begroting 2017 ligt op koers. De bijstellingen zijn grotendeels budgetneutraal waarbij de diverse mee- en tegenvallers tegen elkaar wegvallen. Het nadelig berapresultaat van € 5,1 mln. is grotendeels het gevolg van de al in 2017 in te zetten middelen voor de strategische opgaven en overige noodzakelijk geachte investeringen en knelpunten, die door uw raad worden vastgesteld in het kader van de Perspectiefnota.

In de samenvatting wordt in de tweede kolom de portefeuillehouder (PH) aangegeven:
EA= E.W. Anker
FvA = F.M. van As
JB = J.E. Brink
RH = R.E. de Heer
HM = H.J. Meijer
NV = N. Vedelaar

Samenvatting financiële effecten Berap 2017-1 (incl. budgettair neutrale afwijkingen)

Afwijking x € 1.000, voordeel = +, nadeel = -

Programma PH en doel		Omschrijving activiteit	Financiële afwijkingen	Fin. effect	Totaal programma
Strategische opgaven PPN: effect 2017					
		Sociaal maatschappelijke ontwikkeling:			
	NV	- Samenkracht van mensen		-324.000	
	NV/EA	- Extra inzet kwetsbare jongeren		-100.000	
	NV/EA	- Monitoring, toezicht en handhaving		-190.000	
	NV	Human Capital		-150.000	
	RH	Topwerklocaties		-180.000	
	EA	Klimaatadaptatie		-330.000	
	FvA	Energie transitie		-375.000	
	RH	Circulaire economie		-50.000	
	JB	Strategisch personeel		-186.000	
					-1.885.000
1. Samenleving					
Doel 1.1.2	NV	Maatschappelijke begeleiding statushouders	+145.000 uitg. subsidie Vluchtelingenwerk +195.000 uitg. inzet arbeidsparticipatie +340.000 ink. specifieke uitkering	Budget neutraal	
Doel 1.3.1	EA	Opvoedondersteuning	Budgetverschuiving: + 626.177 kst opvoedondersteuning van - 192.472 alg. maarsch. werk (doel 2.1.1) - 433.705 jeugd uitvoering+innovatie (doel 2.3.1)	Budget neutraal	
Doel 1.3.3	JB	Strat. onderwijsagenda / Peuter- en kinderopvang	+ 30.000 uitg. inhuur 0,5 fte projectleider harmonisering.	-30.000	
Doel 1.3.5	JB	Regionale aanpak voortijdig schoolverlaten	+ 632.898 uitgaven + 632.898 ink. subsidie regionaal programma vsv	Budget neutraal	
	JB	RMC	+ 25.369 uitgaven + 25.369 ink. hogere rijksbijdrage RMC	Budget neutraal	
	JB	Leerlingenvervoer	- 100.000 lagere uitgaven agv minder aanvragen t.g.v. sociaal domein	Budget neutraal SD	
Doel 1.5.4	JB	Onderhoud schoolgebouwen	- 45.000 uitg. lagere kst onderhoudsplannen	45.000	
					15.000
2. Inwonerondersteuning					
Doel 2.1.1	NV	Frictiekosten Sociaal WijkTeam	+ 100.000 uitg. duurdere inhuur positionering swt t.l.v. sociaal domein	Budget neutraal SD	
	NV	Capaciteit Sociaal WijkTeam	+ 250.000 uitg. swt ivm statushouders + 250.000 ink. Alg.Uitk. GF verhoogde asielstroom	Budget neutraal	
Doel 2.1.2	NV	Huishoudelijke hulp	- 700.000 uitg. lagere bestedingen als gevolg van ingezet traject t.g.v. sociaal domein.	Budget neutraal SD	
	NV	Individuele begeleiding	+ 3,2 mln. uitg. toename bestedingen individuele begeleiding door hogere vraag t.l.v. sociaal domein	Budget neutraal SD	
	NV	Integratieuitkering WMO	+ 37.000 uitg. WMO + 37.000 ink. Alg.Uitk. GF WMO	Budget neutraal	
	NV	Tijdelijke capaciteit Sociaal Domein	+ 300.000 uitg. extra capaciteit t.b.v. versnelling Transformatieagenda.	-300.000	

Doel 2.2.1	NV	Huisvesting WEZO	+ 180.000 uitg. leegstandskosten pand Lingenstraat + 180.000 ink. onttrekking reserve WEZO	Budget neutraal	
	NV	Verkenner "investeren in werkgelegenheid"	+ 60.000 uitg. extra capaciteit van 500 uur t.b.v. investeren in werkgelegenheid.	-60.000	
	NV	Project "de nieuwe toekomst"; huiselijk geweld vrouwen	+ 158.790 uitg. + 158.790 ink. subsidie provincie	Budget neutraal	
	NV	Project participatie geisoleerde burgers	+ 122.487 uitgaven project + 122.487 ink. subsidie provincie	Budget neutraal	
	NV	ESF project "aan het werk in de IJsselstreek"	+ 1,3 mln. uitgaven project + 0,8 mln. uitg. tbv participatie + 2,1 mln. ink. subsidie ESF	Budget neutraal	
Doel 2.3.3	EA	Integratieuitkering Jeugd	+ 404.000 uitg. Jeugd + 404.000 ink. Alg.Uitk. GF Jeugd	Budget neutraal	
					-360.000
3. Opvang en bescherming					
Doel 3.3.1	NV	Maatschappelijke opvang	Budgetverschuiving: - 693.002 kosten Maatsch. opvang naar + 627.255 individuele begeleiding (doel 2.1.2) + 65.747 uitvoering swt (doel 2.1.2)	Budget neutraal	
	NV	Opvang dak- en thuisloze jongeren	+ 40.000 uitg. ivm gestegen opvang + 40.000 dekking beschikbare middelen	Budget neutraal	
	NV	Project Roelenweg Oost	+ 58.000 uitg. 4e gebouw + 58.000 ink. grondverkoop/extra subsidie	Budget neutraal	
Doel 3.3.2	NV	Project "in verbinding" / Regionale veranderagenda beschermd wonen	+ 201.591 uitg. ontw. arrangementen + 201.591 ink. subsidie provincie	Budget neutraal	
					0
4. Inkomen					
Doel 4.1.1	NV	Statushouders	+ 70.000 uitg. extra werkzaamheden statushouders + 70.000 ink. Alg.Uitk. GF	Budget neutraal	
	NV	Armoedebestrijding ouderen	+ 35.000 uitg. tbv ouderen + 35.000 ink. Alg.Uitk. GF	Budget neutraal	
Doel 4.2.1	NV	Armoedebestrijding kinderen	+ 584.000 uitg. tbv kinderen + 584.000 ink. Alg.Uitk. GF	Budget neutraal	
Doel 4.3.2.	NV	Intensivering schulddienstverlening	+ 687.000 uitg. ivm oprichten perspectieffonds, verbeteren dienstverlening en uitbreiding sociale raadslieden	-687.000	
					-687.000
6. Toekomstgerichte stad					
Doel 6.1.1	EA	Omgevingsvisie	+ 180.000 uitg. extra capaciteit voor afronding omgevingsvisie 1.0 en p.v.a. omgevingsvisie 2.0.	-180.000	
Doel 6.1.2.	EA	Nieuwe ruimtelijke initiatieven	+ 50.000 uitg. inzet capaciteit.	-50.000	
	EA	Gebiedscoordinator Oosterenk	+ 50.000 uitg. gemeentelijke regie door inzet gebiedsmanager.	-50.000	
	EA	Visie op Oosterenk	+ 80.000 uitg. inzet interne disciplines en mogelijk externe advisering voor opstellen visie Oosterenk.	-80.000	
Doel 6.1.2	EA	Initiatief dorpsplan Wijthmen 1e fase	+ 50.000 uitg. intentieovereenkomst 1e fase	-50.000	
	FVA	Project windverkenning Voorst	+ 100.000 uitg. inzet capaciteit windverkenning	-100.000	
Doel 6.1.3	EA	Bouwleges	+ 50.000 uitg. inzet bouwvergunningen + 100.000 inkomsten bouwleges	50.000	
	EA	Omgevingswet	+100.000 extra uitgaven.	-110.000	
	EA	Project regulering walgebruik woonboten	+ 50.000 uitg. meer inzet en kosten	-50.000	

Doel 6.2.1	NV	Woonvisie	+ 100.000 uitg. waarvan 25.000 C.P.O.; 50.000 Ontwikkelstrategie en 25.000 marketing/acquisitie.	-100.000	
Doel 6.3.1	FvA	Mobiliteitsbeeld 2030	+ 50.000 uitg. kst. verdiepingsslag mobiliteitsaanpak + 20.000 ink. krediet mobiliteitsvisie	-30.000	
	FvA	Landelijke fietskalender Tour de force	+ 15.000 uitg. landelijke fietskalender + 15.000 ink. Alg.Uitk. GF	Budget neutraal	
	FvA	Correctie Stadsontwikkelfonds N35	+ 150.000 uitg. storting Stadsontwikkelfonds + 150.000 ink. onttrekking reserve Stadsuitleg	Budget neutraal	
	FvA	Project bushaltes Blaloweg/Grote Voort	+ 126.374 uitg. uitbreiding veluwe lijn + 126.374 ink. subsidie provincie	Budget neutraal	
	FvA	Project Kamperlijn	+ 751.823 uitg. project Kamperlijn - 667.000 uitg. bijdr. project HOV doorstroomassen - 84.823 uitg. bijdr. project Voorst	Budget neutraal	
	FvA	Project Ceintuurbaan	- 205.949 uitg. krediet ivm afsluiting - 205.949 ink. lagere onttrekking reserve Stadsuitleg	Budget neutraal	
	FvA	Project herontwikkeling Shell terrein/Hornbach/Blaloweg	+ 250.000 ink. subsidie BDU - 250.000 ink. lagere onttrekking reserve Stadsuitleg	Budget neutraal	
			en overheveling reservemiddelen: + 250.000 ink. onttrekking reserve Stadsuitleg +250.000 uitg. storting in Stadsontwikkelfonds	Budget neutraal	
Doel 6.3.2	FvA	Project Beter Benutten 2.0	- 50.000 uitg. aframing krediet - 50.000 ink. lagere bijdrage derden + 125.000 uitg. project + 125.000 ink. Alg.Uitk. GF	Budget neutraal	
	FvA	Project M.I.R.T.	+ 15.000 uitg. + 15.000 bijdrage R.I.V.M.	Budget neutraal	
	FvA	Dementievriendelijke openbare ruimte	+ 41.202 uitg. tbv werkzaamheden + 41.202 ink. subsidie Provincie	Budget neutraal	
Doel 6.3.3	FvA	Brandveiligheid parkeergarages	+ 720.000 uitg. brandveiligheidseisen De struct. kapitaallasten (60.000) komen via de parkeerexploïtatie tlv de reserve parkeren	Budget neutraal	
					-750.000
7. Vitale wijken					
Doel 7.1.2	FvA	Beheer - en onderhoud omgeving spoorzone	Budgetoverheveling: + 11.250 uitg. beheer - 11.250 uitg.expl. budget spoorzone van (doel 6.1.2)	Budget neutraal	
	FvA	Mastenbroekerbrug en Westenholterbrug	- 20.000 uitg. verlaging krediet Mastenbroekerbrug + 20.000 uitg. verhoging krediet Westenholterbrug Budgetoverheveling	Budget neutraal	
Doel 7.2.3	HM	APV openbare orde - evenementen	+ 90.000 uitg. extra formatie 1 fte vergunning-verlening.	-90.000	
Doel 7.5.1	RH	Asbestinventarisatie	+ 750.000 uitg. storting in onderhoudsreserve Vastgoed tbv asbestsanering.	-750.000	
	RH	Herinvulling statenzaalcomplex	+ 50.000 uitg. inzet projectleider voor het doen van onderzoek.	-50.000	
					-890.000
8. Bestuur en inwonerszaken					
Doel 8.1.2	HM	Traject versterken sturend vermogen beleidscyclus	+ 70.000 uitg. procesbegeleiding 3e fase + werkbudget indicatoren.	-70.000	
Doel 8.2.1	HM	Inwonerszaken statushouders	+ 35.000 uitg. registreren en controleren statush. + 35.000 ink. Alg.Uitk. GF	Budget neutraal	
	HM	Identiteitsfraude	+ 78.000 uitg. extra formatie 0,8 fte fraude specialist.	-78.000	

	HN	Adres- en woonfraude	+ 30.000 uitg.extra formatie 1,0 fte fraude coordinator	-30.000	
	HM	Verkiezingen	+ 60.000 uitg. 2e kamer verkiezingen + 60.000 ink. onttrekking reserve verkiezingen	Budget neutraal	
					-178.000
9. Dienstverlening en bedrijfsvoering					
Doel 9.2.5	HM	Versimpelteam	+ 15.000 uitg. inzet projectleider	-15.000	
	JB	Digitale agenda	+ 168.000 uitg. uitbreiding capaciteit functioneel beheer met 2,1 fte.	-168.000	
					-183.000
10. Algemene dekkingsmiddelen					
Doel 10.1.1	JB	Gemeentefondsuitkeringen	Extra Inkomsten GF + 35.000, + 584.000, + 404.000, + 37.000, + 250.000, + 70.000, + 35.000, + 15.000, + 125.000 tbv uitgaven onder diverse doelen (zie daar ink. Alg.Uitk. GF)	Budget neutraal	
	JB	OZB en toeristenbelasting en precario	+ 400.000 ink. doorwerking jaarrekening resultaat 2016	400.000	
	JB	Vennootschapsbelasting	Verplichting betaling Vennootschapsbelasting.	-700.000	
	JB	Treasuryresultaat	Lager renteresultaat	-500.000	
	JB	Onderuitputting rente & afschr.	Rente en afschrijving	625.000	
					-175.000
Afwijking op activiteiten Baten en Lasten					**-5.093.000**

Eerste periodieke begrotingswijzigingen 2017

Periodieke begrotingswijzigingen zijn wijzigingen die budget neutraal zijn en voort komen uit besluitvorming van het college in de periode van 1 september en 1 maart, waarbij de besluitvorming niet via een aparte beslisnota is voorgelegd aan de raad. Er wordt onderscheid gemaakt in wijzigingen boven de € 50.000 en wijzigingen beneden de € 50.000. Wijzigingen boven de € 50.000 dienen ter vaststelling aan de raad te worden voorgelegd op basis van art. 5 verordening artikel 212. Wijzigingen beneden de € 50.000 worden door het college gemeld conform art. 5.

Programma	B&W	Omschrijving activiteit of krediet/project	Financiële afwijkingen	Fin. effect
A. ter vaststelling door de raad conform art. 5 van de verordening 212 (bedragen >€50.000)				
1. Samenleving				
Doel 1.4.3	22 nov. 2016; 11e	Huurmatiging WRZV	- 73.923 huurmatiging + 73.923 vrijval voorziening WRZV	budget neutraal
Doel 1.2.1	20 dec. 2016; 4.1	Beslisnota AB GGD	+ 126.111 uitg. GGD statushouders + 126.111ink. Alg.Uitk. GF	budget neutraal
2. Inwonersondersteuning				
Doel 2.2.1	28 febr. 2017;11e	Taalondersteuning	+ 60.000 uitg. taalondersteuning + 60.000 ink. Alg.Uitk. GF	budget neutraal
6. Toekomstgerichte stad				
Doel 6.1.2	20 dec. 2016; 11i	Realisatie Brainz	+ 87.436 krediet kapitaallasten gedekt uit huurinkomsten	budget neutraal
B. meldingen door het college conform artikel 5 van de verordening 212 (bedragen max. €50.000)				
5. Ondernemende en levendige stad				
Doel 5.1.1	01 nov. 2016; 11c	Verkenning huisvesting van Wijhe	+ 45.000 krediet + 45.000 ink. uit reserve Voorsterpoort	budget neutraal
6. Toekomstgerichte stad				
Doel 6.1.3	24 jan. 2017; 11e	Planschadeverzoek Nieuwendijk 2a	+ 1.950 uitg. + 1.950 ink. tlv post onvoorzien	budget neutraal
	14 febr. 2017; 11h	Planschadeverzoek Nieuwendijk 1 en 4	+ 7.270 uitg. + 7.270 ink. vergoeding door derde	budget neutraal
	28 febr. 2017; 11n	Planschadeverzoek Kiekeboslaantje 12	+ 8.750 uitg. + 8.750 ink. vergoeding door derde	budget neutraal

voorstel

Zwolle

Memo t.b.v. Berap

Datum 1 juni 2017

Onderwerp	Incidentele kosten en voortgang asbestinventarisatie fase 1
Versienummer	*OWV2017 RFA-02.01*

Portefeuillehouder René de Heer

Informant R.F. Ackerman
Eenheid/Afdeling Ontwikkeling/OW
Telefoon 038 498 2414
Email R.Ackerman@zwolle.nl
Bijlagen -

In de Berap is ten behoeve van de uitgevoerde asbestinventarisatie en verder uit te voeren asbestsanering een bedrag opgenomen van € 750.000,--. Voorliggende memo is hier toelichting op.

Dit bedrag is als volgt onderbouwt:

- Een bedrag van € 360.000,-- excl. 21% BTW bij te dragen in de kosten voor het uitvoeren van de asbestinventarisatie, het aanpakken van geconstateerde asbestbesmettingen en situatie waarbij direct inzet noodzakelijk was en het uitvoeren van nader onderzoek;
- Een bedrag van € 50.000,-- excl. 21% BTW beschikbaar te stellen voor het onderzoek en inperking van de aanwezigheid van asbest in de gebouwen in categorie D;
- Een bedrag groot € 340.000,-- excl. 21% BTW beschikbaar te stellen voor de sanering van gebouwen in categorie D.

Toelichting op het voorstel

Inleiding
In 2016 is er naar aanleiding van de confrontatie van asbest in een aantal gebouwen (Celecomplex en Zeven Alleetjes) een asbestinventarisatie uitgevoerd. Over de resultaten van deze inventarisatie is de raad door middel van een informatienota betreffende de resultaten van de asbestinventarisatie d.d. 24 oktober 2016 geïnformeerd. Deze informatienota alsmede het knelpunt verwoord in dit memo ziet op fase 1 van de totale inventarisatie van de aanwezigheid van asbest binnen de gemeentelijke vastgoedportefeuille. Fase 2 wordt thans voorbereid en ziet op de inventarisatie van de gemeentelijke club-, en kleedgebouwen op sportaccommodaties. De inventarisatie van gebouwen ten behoeve van het basisonderwijs zijn reeds in een eerder stadium in opdracht van de schoolbesturen uitgevoerd.

Samengevat zijn er binnen fase 1 tijdens de inventarisatie 90 gebouwen geïnventariseerd.
In 9 gevallen is daarbij een situatie geconstateerd welke aanleiding gaf tot direct handelen (categorie E). Er was sprake van een blootstellingsrisico of een toepassing van klasse 3 asbest. Klasse 3 asbest zijn niet hechtgebonden vezels en is gevaarlijk wanneer men er werkzaamheden aan uitvoert (kapot stoten, boren zagen). Bij 8 gebouwen is een situatie geconstateerd waarbij is geoordeeld dat niet direct maar op korte termijn gehandeld moest worden (categorie D). Voor de overige gebouwen gold dat er geen sprake was van urgentie of noodzaak tot saneren. Voor deze gebouwen zijn beheerplannen opgesteld.

De resultaten van de inventarisatie hebben geleid tot een directe inzet op de urgente gevallen (categorie E) en onderzoek naar de mogelijkheid de situaties in categorie D op te heffen.

Datum 1 juni 2017

Hieronder wordt per categorie weergegeven wat de huidige status is.
Te zien is dat er met name een verschuiving heeft plaatsgevonden van categorie E naar B. Hiermee zijn de situaties waarbij er sprake was van een mogelijk blootstellingsrisico weggenomen.

Resultaten Asbestinventarisatie

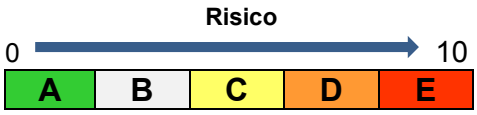

Categorie	Okt 2016 Aantal gebouwen	mei 2017 Aantal gebouwen
A (geen asbest aanwezig)	8	10
B (wel asbest geen noodzaak tot saneren: beheerplan)	58	64
C (asbest op daken, voor 2024 saneren)	7	7
D (noodzaak tot saneren, geen urgentie (bijv. kruipruimten)	8	8 (onderzoek inperking t.b.v. saneringskosten)*
E (Urgent, saneren)	9	1 **

*Onderhavige gevallen zijn niet urgent maar dienen in het kader van beheer en beheersbaarheid wel gesaneerd te worden.
** in overleg met de GGD zal dit medio 2017 worden gesaneerd.

Beoogd effect
Als gevolg van de behoefte tot het verkrijgen van inzicht betreffende de aanwezigheid van asbest binnen de vastgoedportefeuille van de gemeente Zwolle is medio 2016 een inventarisatie uitgevoerd. De inventarisatie heeft mede geleid tot het verkrijgen van inzicht in urgente gevallen waarbij de aanwezigheid van asbest een gevaar betekent voor de volksgezondheid. Deze en gevallen waarbij om praktische redenen het asbest verwijderd is of op korte termijn dient te worden, maakt dat we kunnen stellen in control te zijn over het binnen de vastgoedportefeuille aanwezige asbest. In control betekent in dit geval niet dat alle risico's zijn uitgesloten. Wel zijn de risico's tot een minimum beperkt. Omdat asbest, ondanks zorgvuldig onderzoek, altijd nog aangetroffen kan worden, is het volledig uitsluiten van risico's niet mogelijk.

Argumenten
Het uitvoeren van de asbestinventarisatie was noodzakelijk om inzicht te krijgen in welke mate asbest aanwezig is in gebouwen binnen de gemeentelijke vastgoedportefeuille. Daarnaast zijn aangetroffen urgente gevallen meteen aangepakt waardoor gezondheidsrisico's zijn beperkt. Nader onderzoek is noodzakelijk voor de inperking van de aanwezige asbest bij gebouwen in categorie D. Pas na dit onderzoek en de inperking van de aanwezigheid van asbest kan een betrouwbare kostenraming worden gemaakt.

Risico's
-geen-

Financiën
In de eerder genoemde informatienota aan de raad is aangegeven dat de kosten tijdelijk voorgefinancierd zijn uit de onderhoudsreserve alszijnde onderhoudskosten. Daar deze kosten niet ten laste van het onderhoudsbudget kunnen blijven, zal de reserve weer aangevuld moeten worden.
De onderhoudsreserve staat onder druk en er is geen financiële ruimte om andere kosten dan de primaire onderhoudskosten te dragen vanuit deze onderhoudsreserve.

Datum 1 juni 2017

Ten gevolge hiervan dienen er ter dekking van de kosten van de inventarisatie en de als gevolg van de asbestinventarisatie gemaakte saneringskosten, separaat middelen beschikbaar te worden gesteld.

De kosten welke tot dusver zijn gemaakt voor de asbestinventarisatie, het opstellen van beheerplannen en het aanpakken van de urgente gevallen bedragen € 360.000,-- excl. 21% BTW

De kosten voor sanering van de gebouwen in categorie D zal vermoedelijk tussen de € 250.000,-- en € 750.000,-- bedragen. Ten einde hiervoor een concrete kostenraming af te geven zal nader onderzoek worden uitgevoerd. De kosten van dit onderzoek bedragen € 50.000,-- excl. 21% BTW.

Communicatie
-geen-

Vervolg
Na het beschikbaar stellen van de middelen zullen voornoemde onderzoeken worden uitgevoerd. Indien de kosten van de sanering van de gebouwen in categorie D het bedrag van € 340.000,-- niet te boven gaat, zal de opdracht tot sanering hiervan worden verleend tot. Indien de kosten de € 340.000,-- te boven gaan, dan zal er aanvullend krediet worden aangevraagd bij college (< € 50.000,--) of raad (>€ 50.000,--).

Openbaarheid
Dit voorstel is openbaar.

Burgemeester en Wethouders van Zwolle,

de heer drs. H.J. Meijer, burgemeester

mevrouw mr. I. Geveke, secretaris

De voortgangsrapportage is digitaal beschikbaar (klik hier)

voorstel

Zwolle

Overdracht College-Raad

Datum 12 mei 2017

onderwerp	Experiment Participatiewet (21.30 - 22.30 uur)
portefeuillehouder	Nelleke Vedelaar
informant	Kolk, Henk van der (3254)
medeopstellers	Kolk, Henk van der (3254)
afdeling	Maatschappelijke Ontwikkeling
bijlagen	Voorstel: Beslisnota Experiment Participatiewet

Voorgesteld besluit raad

voorstel

Zwolle

Beslisnota voor de raad

Datum 4 mei 2017

Openbaar

Onderwerp	Experiment Participatiewet
Versienummer	1.6

Portefeuillehouder	Vedelaar
Informant	Henk van der Kolk /Gerben Pluim/ Judith Bakker
Afdeling	Maatschappelijke Ontwikkeling / OWS
Telefoon	038-4983254
Email	h.van.der.kolk1@zwolle.nl

Bijlagen: Geen.

De raad wordt voorgesteld te besluiten om:

1 In te stemmen met de uitvoering van het onderzoeksvoorstel van de Universiteit Twente, zoals beschreven in deze beslisnota.

2 In te stemmen met een investering van € 175.000,- voor uitvoering van het experiment gedurende drie jaar. De dekking is opgenomen in de PPN.

3 De moties (M 25) en (M 14-2) als afgehandeld te beschouwen met het inzetten van dit experiment.

Datum 4 mei 2017

Inleiding
Sinds 1 januari 2015 is de Participatiewet van kracht. Het doel hierbij is het vergroten van economische zelfredzaamheid of anders maatschappelijke participatie van inwoners met een bijstandsuitkering. In de dienstverlening gaan we uit van het bieden van ontwikkelingskansen en wederkerigheid. We doen dat door het opstellen van een persoonlijk actieplan of een ondersteuningsplan bij meervoudige problematiek.

Landelijk is sinds 2015 een aantal initiatiefgemeenten (Groningen, Utrecht, Wageningen en Tilburg) in gesprek gegaan met het Ministerie en staatssecretaris Klijnsma over het participatiebeleid en de ruimte en beperkingen die gemeenten hierin hebben. Enerzijds zijn met de decentralisaties juist extra taken en bevoegdheden belegd bij de gemeenten. Anderzijds wordt vanuit het rijk strikter gestuurd op onderdelen in de uitvoering van de Participatiewet. Bijvoorbeeld op het vlak van handhaving, de tegenprestatie en de wet taaleis door extra controle, naleving en handhaving. Gelet op deze context hebben de initiatiefgemeenten gevraagd om meer beleidsruimte te krijgen en te experimenteren met meer vrijheid en zelfsturing van burgers die een bijstandsuitkering ontvangen. Hierbij speelt de vraag welke aanpak effectief is bij welke type mensen en/of situaties.
Ook de raad van de gemeente Zwolle heeft een tweetal moties aangenomen waarin het college wordt opgeroepen om te onderzoeken in hoeverre meer vrijheid en minder regels bij de uitvoering van de Participatiewet kan leiden tot meer maatschappelijke en economische participatie.

In de Zwolse beleids- en uitvoeringspraktijk is er al langer een wens om de effecten beter te monitoren. Zowel met betrekking tot maatschappelijk- en arbeidsparticipatie, maar ook gericht op draagkracht en draaglast. Het meten van die effectiviteit is van belang om de beschikbare middelen gericht in te kunnen zetten bij de ondersteuning van inwoners, zeker nu het aantal inwoners met een bijstandsuitkering nog steeds toeneemt. Een wetenschappelijk onderzoek levert duidelijkheid op over de werkzame aspecten in de ondersteuning bij zelfredzaamheid, maatschappelijke- en arbeidsparticipatie. Het meten van effectiviteit is een van de speerpunten bij de verdere ontwikkeling van de netwerksamenwerking tussen de afdeling Werk Re-integratie en Arbeidsparticipatie (WRA) van de gemeente Zwolle en Wezo NV. Vernieuwing van dienstverlening is een continu proces in deze samenwerking. Het meten van effecten (wat werkt en wat werkt niet) leidt tot verbetering van dienstverlening en meer rendement van de samenwerking.

In de voorbereidingen is onderzocht of aansluiting bij onderzoeken van andere gemeenten een optie is. Wij constateren dat deze aansluiting onvoldoende mogelijk is doordat andere onderzoeken zich voornamelijk richten op uitstroom naar werk (economische participatie). In Zwolle kiezen wij voor een bredere opzet, zoals hierboven beschreven. Daarnaast zorgt aansluiting bij onderzoek andere gemeenten ervoor dat we weinig invloed hebben op de kosten, de opzet en inrichting van het onderzoek. In combinatie met de onderzoeksresultaten van andere gemeenten verwachten we nog meer zicht te krijgen op de effectiviteit van interventies in het domein van (arbeids)participatie.

Op 1 oktober 2016 heeft het rijk duidelijkheid gegeven over de beleidsruimte van gemeenten om te experimenteren. Dit is vastgelegd in een Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB). Deze AMvB is sinds 1 maart 2017 van kracht. Met de AMvB krijgen door het Ministerie geselecteerde gemeenten een pakket aan regels voorgeschreven om te experimenteren met de Participatiewet. Regels m.b.t. de inrichting van het onderzoek en ook een verruiming in het vrijlaten van inkomen uit deeltijdwerk voor de deelnemers. Ter stimulering van werkaanvaarding kan op grond van de Participatiewet 50 % van inkomsten uit arbeid worden vrijgelaten met een maximum van € 200 gedurende 6 maanden. De AMvB

heeft de duur van deze vrijlating verlengd naar 24 maanden, dat is de duur van de onderzoeksperiode. De AMvB – en dus ook deze langere vrijlatingsduur - geldt enkel voor gemeenten die door het Ministerie geselecteerd worden aan de hand van strikte criteria.

Een beperkt aantal gemeenten hebben hun oorspronkelijke plannen aangepast aan de voorschriften in de AMvB. Andere gemeenten hebben gekozen om geen beroep te doen op de AMvB vanwege de beperkte ruimte. Deze gemeenten richten een zelfstandig onderzoek in binnen de kaders van de Participatiewet (o.a. Nijmegen en Apeldoorn).
In de tweede motie (24 oktober 2016 M14-2 experiment participatiewet) heeft de gemeenteraad in Zwolle aangegeven geen gebruik te willen maken van de beperkte ruimte van de AMvB. Het college wordt verzocht een experiment in te richten in lijn met de moties en binnen de kaders van de Participatiewet.

Voor Zwolle heeft de Universiteit Twente een onderzoeksvoorstel uitgewerkt in lijn met de 2 moties. In het voorstel wordt het onderzoek uitgevoerd als coproductie tussen de afdeling Onderzoek en Informatie van de gemeente Zwolle en de Universiteit Twente, Faculty of Behavioural, Management and Social sciences (BMS), vakgroep Bestuurskunde (sociologie van publieke dienstverlening). Beoogd onderzoeksleider is prof. dr. Denters van de Universiteit Twente. De inhoud van het onderzoeksvoorstel wordt in deze beslisnota verder uitgewerkt.

Beoogd effect
Het doel is om meer inwoners met een bijstandsuitkering de kans te bieden om mee te doen in de samenleving. In lijn met de moties van de raad wordt onderzocht wat het effect is van meer vrijheid en minder regels binnen de uitvoering van de Participatiewet, waarbij we nadrukkelijker uitgaan van vertrouwen in plaats van controle. Deze aanpak wordt in het onderzoek vergeleken met de dienstverlening volgens bestaand beleid. Met het resultaat van het onderzoek verwachten we de effectiviteit van beleid te kunnen vergroten.

Argumenten
1.1. Het onderzoek biedt de mogelijkheid om de hypothese te onderzoeken in hoeverre meer vrijheid in de bijstand leidt tot een toename van participatie en draagkracht van inwoners.

We willen wetenschappelijk onderzoeken of een verandering van de uitvoering van de Participatiewet bij bijstandsgerechtigden daadwerkelijk leidt tot meer economische en maatschappelijke participatie. Bij een experiment worden twee groepen, een ‘treatment’-groep (die de experimentele aanpak ondergaat) en een controlegroep gevolgd over een periode van 3 jaar. Voor beide groepen gelden de arbeidsverplichting, maar met een verschillende aanpak. In het onderzoeksvoorstel worden twee condities met elkaar vergeleken, te weten:

1. <u>Zelfsturing (experimentele aanpak)</u>
Personen uit deze groep zijn vrij om naar eigen inzicht invulling te geven aan hun route naar participatie en werk. Uitgangspunt binnen deze groep is eigen regie. De personen in deze groep krijgen binnen wettelijke kaders maximaal de ruimte om zelf een plan voor de eigen toekomst uit te stippelen en dit ten uitvoer te brengen. Voor deze groep geldt geen controle op de arbeidsplicht, omdat aangenomen wordt dat de personen uit zichzelf bezig (willen) gaan met het vinden van werk of maatschappelijk actief worden. Er kan binnen die eigen aanpak om ondersteuning worden gevraagd. Die ondersteuning kan worden gegeven met bestaande instrumenten en voorzieningen.

2. Professionele ondersteuning (bestaand beleid)
Met personen uit deze groep wordt in samenspraak met een professional een persoonlijk actieplan opgesteld met concrete doelen op het gebied van participatie. Doel is maatschappelijke participatie met, waar mogelijk, doorstroom naar economische participatie. De groep krijgt actieve, professionele begeleiding en ondersteuning in dit proces, waar nodig door middel van coaching, training en opleiding. Er is minimaal eens per maand contact tussen de Participatiecoach en de kandidaat.

Doelgroep
Het experiment richt zich op de groep die naar verwachting niet binnen één jaar aan de slag kan in betaald werk. Er wordt een selectie gemaakt uit het bestaande bestand en deze wordt aangevuld met nieuwe instroom, zodat de 2 controlegroepen gedurende de looptijd van het onderzoek uit ca. 300 (2 maal 150) personen bestaan. De deelnemers worden aselect toegewezen aan de experimentele dan wel de controlegroep. Zij zullen zeer zorgvuldig worden voorgelicht over de implicaties van hun deelname. Alle deelnemers in de onderzoeksgroepen wordt gevraagd om middels een door de UT ontwikkeld “informed consent” in te stemmen met deelname aan het onderzoek. Zo wordt voorkomen dat zij, zonder dat te willen, worden blootgesteld aan andere condities dan de beleidsmatig vastgestelde aanpak (professionele ondersteuning). De opzet van het onderzoek en de relevante privacy-afspraken worden ter toetsing voorgelegd aan de ethische commissie voor wetenschappelijk onderzoek van de Faculteit Behavioral & Management Sciences van de Universiteit Twente.

1.2 Het onderzoek draagt bij aan een wetenschappelijke verantwoorde onderbouwing van de Zwolse aanpak.

Er is nog weinig onderzoek gedaan naar de effecten van interventies van gemeenten op de mate van maatschappelijke en economische participatie. Mede daarom stimuleert het ministerie van Sociale zaken en Werkgelegenheid (SZW) gemeenten om gericht onderzoek te doen naar de effectiviteit van interventies en te experimenteren met de uitvoering van de Participatiewet. De wetenschappelijke kennis die in deze experimenten wordt opgedaan, kan benut worden voor verbetering in beleid en uitvoering. De voorgestelde aanpak onderscheidt zich bovendien van andere experimenten in het land, omdat niet alleen wordt gekeken naar effecten van de aanpak op uitstroom naar werk (economische participatie). Ook het effect op *maatschappelijke participatie* en het vergroten van *draagkracht* van inwoners is een nadrukkelijk onderdeel van het onderzoek.

1.3 Het onderzoek past binnen de huidige organisatorische ontwikkelingen en draagt bij aan verdere verbetering van de dienstverlening.

Het experiment richt zich op de groep die naar verwachting niet binnen één jaar in betaald werk aan de slag kan. De dienstverlening aan deze groep is ondergebracht in de netwerksamenwerking tussen de afdeling Werk, Re-integratie en Arbeidsparticipatie (WRA) van de gemeente Zwolle en Wezo NV. De dienstverlening binnen deze netwerksamenwerking is volop in ontwikkeling. Afgelopen jaar is deze doelgroep (met een relatief lange afstand tot arbeid) goed in beeld gebracht en daar worden nu vervolgacties op ingepland. Het onderzoek sluit hier mooi op aan.

1.3 Het onderzoek draagt bij aan de (strategische) samenwerking tussen de gemeente Zwolle en de Universiteit Twente.

Datum 4 mei 2017

De gemeente Zwolle hecht aan strategische samenwerking met onderwijsinstellingen zodat kennisontwikkeling en dienstverlening aan onze inwoners hand in hand gaat. We werken vanuit een theoretisch en onderbouwd kader aan innovatie van dienstverlening aan onze inwoners. In deze samenwerking met de Universiteit Twente komt dit concreet tot uitvoering.

1.4 Het onderzoek sluit aan bij de door de raad ingediende moties (M 25) en (M 14-2)

Motie	Aansluiting
M- 25, experiment Sociale bijstand: verzoekt het college een voorstel uit te werken voor een Zwolse meer stimulerende bijstandsregeling en dit aan te melden als experiment als bedoeld in bovenbedoelde Kamermotie.	Het nu voorgestelde experiment sluit aan bij de ingediende motie 'experiment Sociale bijstand' om te experimenteren met een aanpak die meer vrijheid en eigen initiatief biedt.
M 14-2, opzet Zwols experiment Participatiewet: verzoekt het college te komen met een voorstel voor een Zwols experiment sociale bijstand zoals bedoeld in de aangenomen motie van 13 november 2015; Dit experiment zo in te richten dat de experimentele aanpak vergeleken kan worden met het reguliere participatiebeleid van de gemeente Zwolle; Bezwaar te maken bij het rijk tegen de beperkte invulling van de AMvB experimenten participatiewet; Bij een eventuele verruiming van de mogelijkheden in de AMvB deze waar passend binnen de motie van 13 november 2015 alsnog te benutten en daarmee dan ook een formeel verzoek voor het experiment in te dienen bij het rijk.	Met het nu voorgestelde onderzoek wordt invulling gegeven aan het verzoek om te komen tot een Zwols experiment 'sociale bijstand' waarbij een experimentele aanpak wordt vergeleken met het reguliere beleid. Landelijke bezwaren van een groot aantal gemeenten tegen de beperkingen en nadelen van de AMvB hebben niet geleid tot een bijstelling.

Risico's

Risico	Beheersing
Continuïteit bij de uitvoerende afdeling (WRA-Wezo) gedurende de onderzoeksperiode van 3 jaar is een randvoorwaarde om het experiment gedurende te kunnen uitvoeren.	Indien dit risico zich voordoet: tijdig signaleren en bijstellen om continuïteit en het onderzoeksresultaat van het experiment te waarborgen.
De werkwijze van werkcoaches in relatie tot de dienstverlening in de 2 onderzoeksgroepen is cruciaal voor het resultaat van het experiment.	Klein team van betrokken professionals. Duidelijke instructies gerelateerd aan de condities van de onderzoeksgroepen. De werkwijze van werkcoaches wordt middels interviews onderzocht.

Datum 4 mei 2017

Financiën

Het Ministerie heeft geen extra budget beschikbaar gesteld voor gemeenten die willen experimenteren. Ook niet voor onderzoek binnen de AMvB. Dat betekent dat gemeenten zelf moeten investeren in een onderzoek. De investering is opgenomen in de PPN. Voor de uitvoering van het experiment gedurende drie jaar is een investering nodig van totaal € 175.000,-. Het onderzoek wordt uitgevoerd in coproductie tussen de afdeling Onderzoek & Informatie (O&I) van de gemeente Zwolle en de Universiteit Twente. Deze gevraagde investering bestaat uit de volgende componenten:

-	Onderzoekscapaciteit Universiteit Twente	€ 127.000.-
-	Onderzoekscapaciteit afdeling Onderzoek & Informatie Zwolle	€ 35.000,-
-	Reservering voor extra kosten uitvoeringsafdeling gem. Zwolle	€ 13.000,-
	Totaal benodigd	**€ 175.000,-**

De kosten worden verspreid over 3 jaar: 2017 € 75.000 en 2018 en 2019 elk jaar € 50.000.

Communicatie
Het onderzoeksvoorstel is tot stand gekomen in nauwe samenwerking met de Universiteit Twente, Onderzoek en Informatie en de uitvoerende afdelingen WRA/Wezo en SWT.
De Participatieraad is vanaf de aanvang nauw betrokken bij het proces. Er is tweemaal gesproken met een panel van ervaringsdeskundigen, verder is het onderwerp besproken in de klankbordgroep van de Participatieraad. Informeel hebben de leden van de Participatiewet ingestemd met het doel van het experiment. In de uitwerking zal de Participatieraad ook verder worden betrokken.
Gedurende de looptijd van het onderzoek zal een begeleidingsgroep proces en tussentijdse resultaten monitoren. De begeleidingsgroep zal bestaan uit een aantal ervaringsdeskundigen van de participatieraad, management en werkcoaches van de uitvoerende afdelingen.

Vervolg
Na instemming van de gemeenteraad met het voorstel worden de relevante privacy-afspraken ter toetsing voorgelegd aan de ethische commissie voor wetenschappelijk onderzoek van de Faculteit Behavioral & Management Sciences van de Universiteit Twente. Vervolgens zal het onderzoek worden gestart. Tussentijds zal de raad geïnformeerd worden over de voortgang van het onderzoek.

Openbaarheid
Dit voorstel is openbaar.

Burgemeester en Wethouders van Zwolle,

de heer drs. H.J. Meijer, burgemeester

Datum 4 mei 2017

mevrouw mr. I. Geveke, secretaris

voorstel

Zwolle

Overdracht College-Raad

Datum 12 mei 2017

onderwerp	Motie 'Ontzorg de ondernemer' (M-11)
portefeuillehouder	Rene de Heer
informant	Maar, Janna van (2612)
medeopstellers	
afdeling	Ruimte & Economie
bijlagen	Voorstel: Informatienota Motie “Ontzorg de ondernemer” (M-11) Bijlage: 1. M-11 Ontzorg de ondernemer Bijlage: 2. MKB-vriendelijkste gemeente 2015/2016 Bijlage: 3. Ondernemerspeiling 2017, gemeente Zwolle/ format KING Bijlage: 4. Meting aanbod Digitale Dienstverlening 2016, Deloitte

Voorgesteld besluit raad

De beantwoording van de motie “Ontzorg de ondernemer” (M-11) van 11 november 2016 van de fracties VVD, Christenunie, D66 en CDA, waarbij ook de resultaten uit recente onderzoeken naar het ondernemersklimaat zijn betrokken.

voorstel

Zwolle

Informatienota voor de raad

Datum 9 mei 2017

Onderwerp	Motie “Ontzorg de ondernemer” (M-11)
Versienummer	V0.2

Portefeuillehouder R.E. de Heer

Informant J. van Maar en O.J.Th.M. Looijestijn
Afdeling Ruimte & Economie / OW
Telefoon 038 498 2612
Email J.van.Maar@zwolle.nl

Bijlagen
1. Motie “Ontzorg de ondernemer” (M-11)
2. MKB-vriendelijkste gemeente 2015/2016, Lexnova
3. Ondernemerspeiling 2017, gemeente Zwolle/ format KING
4. Meting aanbod Digitale Dienstverlening 2016, Deloitte

Wij stellen u voor kennis te nemen van:

De beantwoording van de motie “Ontzorg de ondernemer” (M-11) van 11 november 2016 van de fracties VVD, Christenunie, D66 en CDA, waarbij ook de resultaten uit recente onderzoeken naar het ondernemersklimaat zijn betrokken.

Datum 9 mei 2017

Toelichting op het voorstel

Inleiding
Naar aanleiding van de Begroting 2017 heeft u in november 2016 een motie ingediend waarbij de constatering was dat het MKB voor 70% van de totale werkgelegenheid zorgt, het aandeel van MKB-bedrijven 61%van het BBP bedraagt en de groei van het aantal bedrijven tijdens de crisis per saldo sterk is afgenomen. Daarbij was de raad van mening dat:

- Een gunstig ondernemersklimaat niet alleen gevestigde ondernemers, maar ook starters een postieve impuls geeft;
- Het t.a.v. deregulering en lastenverlichting vaak onduidelijk is waar de landelijke overheid en waar de gemeentelijke overheid knelpunten zou kunnen wegnemen.
- Zwolle de voortvarende aanpak t.a.v. inzet op verbetering van de (economische) kwaliteit van de binnenstad met volle kracht moet voortzetten;
- Zwolse ondernemers laten zien dat zij hier graag hun bijdrage aan leveren – bijvoorbeeld door invoering van het ZwolleFonds.

De raad heeft op 11 november 2016 met de motie “Ontzorg de ondernemer” het college verzocht:

1. In gesprek met Zwolse ondernemersverenigingen knelpunten te identificeren en te zoeken om deze binnen gemeentelijke bevoegdheid te verlichten;en
2. het resultaat hiervan te betrekken bij de investeringsbrief 2017.

In deze informatienota wordt u geïnformeerd over de maatregelen en acties die in het kader van het ‘ontzorgen’ zijn genomen of nog in gang worden gezet.

De kernboodschap is dat het college van mening is dat de gemeentelijke dienstverlening een belangrijke succesfactor is voor een gezond ondernemersklimaat. Verbeteren van de dienstverlening en verminderen van de regeldruk volgens onze visie op dienstverlening ‘Gastvrij en Op maat’ is een on-going proces. Het streven is uitsluitend passende regels aan te bieden en ondernemers ook aan te spreken op de eigen verantwoordelijkheid. Goed overleg met ondernemers in een vroeg stadium kan problemen later voorkomen. De recente onderzoeken vragen alertheid en aanscherping van producten en processen om te zorgen voor een concurrerend en toekomstbestendig vestigingsklimaat voor bedrijven en instellingen.

Hieronder geven we aan de hand van de in de motie genoemde aandachtspunten en overwegingen puntsgewijs een toelichting. Daarbij benoemen we ook de relevante uitkomsten uit recente onderzoeken en de daaruit voortvloeiende actiepunten.

Ondernemersklimaat voor MKB en starters
We zien dat de economie aantrekt en het aantal banen weer groeit. Nieuwe investeringen komen vooral van de grotere bedrijven binnen het MKB in de vorm van bedrijfsuitbreidingen of (her)huisvestingen. Ook zien we de groei bij de kleinere MKB-bedrijven, maar vooral is er in aantallen een toename van starters en startups in Zwolle. Deze nieuwe ontwikkelingen hebben effect op de eisen die de ondernemers aan ons ondernemersklimaat stellen. Door de vele contacten van de accountmanagers met de ondernemers blijft de gemeente alert op de invloed van nieuwe ontwikkelingen en trends binnen het bedrijfsleven en anticipeert de organisatie hierop met adequate dienstverlening en regelgeving. De gemeentelijke dienstverlening is namelijk een belangrijke

succesfactor voor een gezond ondernemersklimaat. Naast de gesprekken met de ondernemers haalt de gemeente aandachtspunten en verbeterpunten uit onderzoeken die onze prestaties meten en monitoren. Sinds jaren neemt Zwolle in landelijke peilingen stelselmatig posities binnen de Top-10 in. Echter meer specifieke onderzoeken op dienstverlening gericht, laten ook mindere resultaten zien. Daarom is het nodig een inhaalslag te maken om het positieve landelijke imago niet kwijt te raken.

Micro makelaar
In 2015 heeft de raad de visie op dienstverlening “Gastvrij en op maat” vastgesteld. Deze visie gaat uit van een gemeente waar ondernemers gastvrij, goed en makkelijk worden geholpen met oog voor de individuele situatie, dus op maat.
In lijn met deze visie en de wens van de raad is in 2016 een accountmanager aangesteld voor ZP/MKB ondernemers, starters en startups. Deze ‘micro makelaar’ verbindt in een netwerk van gevestigde en startende ondernemers, onderwijs (Deltion, ArteZ, Cibap, Landstede, Windesheim en Stenden), kennisinstituut, initiatieven en (topwerk)locaties in de stad. De micro-makelaar is bezig met het vormgeven van een plan dat voldoet aan de vraag uit deze specifieke markt. Onze rol ligt in het verbinden en begeleiden in netwerken, en faciliteren in huisvesting. Zij luistert naar de wensen van de doelgroep en vervlecht hen met juiste partijen in Zwolle, de Regio en specifiek voor startups ook landelijk. Deze accountmanager voorziet daarmee in de door de raad ingediende moties; 378 startup klimaat in de regio en 383 startup en huisvesting, waarvan de beantwoording deze zomer naar de raad gaat.

Identificeren knelpunten uit gesprekken met Ondernemersverenigingen
De gemeente voert regulier bestuurlijke gesprekken met de ondernemersverenigingen van de werklocaties in Zwolle. Hierbij is naar aanleiding van de motie actief gevraagd welke knelpunten worden ervaren. Uit de gesprekken zijn tot op heden geen nieuwe inzichten gekomen anders dan reeds bekend bij de gemeente. Op de werklocaties wordt parkeerdruk het meest als knelpunt gezien.
<u>Acties 2016 - 2017:</u>

- In samenspraak met de ondernemers en de politie wordt aan een structurele oplossing gewerkt. Onderdeel van de regulering op de bedrijventerreinen is de invoering van parkeerverboden.Het inregelen van de handhaving vraagt tijd. Tegelijkertijd wordt voor de structurele oplossing een collectieve parkeervoorziening onderzocht.
- Bij de reguliere gesprekken met ondernemersverenigingen is het signaleren van knelpunten vast agendapunt.

Onderzoeken ondernemersklimaat
De gemeente Zwolle wil bijdragen aan een goed ondernemersklimaat door voorzieningen en dienstverlening te optimaliseren. Daarom is het goed om te weten hoe ondernemers over de stad en de dienstverlening van de gemeente denken, en er zo achter te komen waar ruimte voor verbetering is. Het coalitieakkoord 2014-2018 spreekt over het bepalen en verdiepen van onze economische agenda samen met ondernemers. Zo is in de visie op dienstverlening de ambitie opgenomen om vanuit integraliteit mee te denken in de kansen voor de ondernemer. De accountmanagers van de gemeente Zwolle hebben een actieve en gastvrije rol en houden rekening met de specifieke situatie van de ondernemer.

Onderzoeken naar het ondernemersklimaat in Zwolle geven nuttige feedback over de tevredenheid van de ondernemers:

- *'MKB-vriendelijkste gemeente' (Lexnova, 2016: zie bijlage 1)*

In oktober 2016 maakte MKB Nederland de resultaten bekend van het benchmarkonderzoek 'MKB-vriendelijkste gemeente'. Op de ranglijst voor de grote gemeenten staat Zwolle landelijk op de 6e plaats, dit was in 2013 de 1e plaats. Het totale tevredenheidsrapportcijfer is een 6,7, terwijl dit in 2013 een 7,4 was. Ook op de ranglijst voor Overijssel staat Zwolle op nummer 6 en scoort met de 6,7 boven het gemiddelde in Overijssel en het landelijk gemiddelde. De winnende Overijsselse gemeente Rijssen-Holten kreeg een 7,8. De verbeterpunten uit het onderzoek richten zich op *vergunningverlening, regeldruk en begrip voor ondernemers*.

<u>Acties 2017 - 2018:</u>

- *Vergunningverlening*
  - Bij initiatieven van ondernemers wordt met extra communicatie een sterk appèl gedaan op vooroverleg. Dit is niet verplicht, maar blijkt een essentieel onderdeel van het proces om te komen tot een snelle vergunningverlening.
  - Invoering van organisatiebreed digitaal klantvolgsysteem oftewel CRM om intern sneller te schakelen over aanvragen en nodige adviezen (onderdeel MPI).
  - Onderzoek naar differentiatie in afhandeltermijnen (eenvoudige vergunning versneld afgeven) zodat meer en ruimer binnen de wettelijke termijnen wordt gewerkt.
- *Regeldruk*
  - Aanpassing van de regels voor precario.
  - Sneller en flexibeler bestemming afgeven door toepassen van de 'kruimellijst' werkt goed.
  - Toepassen van een integrale beoordeling door digitale checklist bij milieu- en bouwcontroles.
  - Gemeentelijke informatie over principe 'passende regels' beter communiceren via de website
  - Aanpassing van de interne processen en anticiperen op Omgevingswet.
- *Begrip voor ondernemers*
  - Voor ZP ondernemers, starters en start-ups is de micro-makelaar aangesteld.
  - 'Regiekamer' is vernieuwde aanpak voor integrale afweging van nieuwe ruimtelijke initiatieven van ondernemers.
  - Verbetering werkgeversbenadering door Ruimte & Economie en WRA als vervolg op Werkgeverstour.

- *'Ondernemerspeiling' (Gemeente Zwolle/format KING, april 2017: zie bijlage 2)*

De eigen ondernemerspeiling (2014 en 2017) is een enquêteonderzoek naar de mening van Zwolse bedrijven over de ervaringen met ondernemen in Zwolle in het algemeen en de gemeentelijke dienstverlening in het bijzonder. Ook richt de peiling zich op regeldruk aspecten. Het onderzoek wordt tweejaarlijks uitgezet bij het ondernemerspanel, aangevuld met een ondernemersdoelgroep om de respons en daarmee representativiteit te verhogen. In de peiling van 2017 bestond meer dan de helft van de respondenten uit ZP-bedrijven en starters.
In deze peiling wordt de algehele dienstverlening van de de gemeente Zwolle door 36% als voldoende (6 of 7) ervaren en door 29% als (zeer) goed (8 t/m 10). De digitale dienstverlening krijgt van 28% een

voldoende en 22% beoordeelt deze als (zeer) goed. De regeldruk van de gemeente Zwolle wordt door ruim 20% als hoog ervaren. Ruim 26% van de respondenten ervaart deze als niet hoog/niet laag en door 5% als laag. Daarbij vindt 23% van de ondernemers dat de gemeente zich voldoende inspant de regelgeving te versoepelen (5,9; dit is hetzelfde cijfer als in 2014). Opvallend hierbij is dat 61% heeft ingevuld geen mening te hebben.
Dit redelijk positieve beeld neemt niet weg dat ondernemers ook kritisch zijn en goed hebben aangegeven op welke punten zij verbeteringen nodig vinden. Goede parkeergelegenheid, verzorging van de openbare ruimte, zwerfvuil en graffiti worden als belangrijke punten ervaren waar de gemeente aan zou moeten werken. Ook leegstand enerzijds en anderzijds de moeite van sommige bedrijven om een onderkomen te vinden wordt genoemd.
De uitkomsten uit dit onderzoek worden omgezet in concrete acties ter verbetering. Na de zomer zijn de resultaten van Zwolle op de website waarstaatjegemeente.nl verwerkt en zijn dan te raadplegen in vergelijking met andere gemeenten in Nederland.

Deregulering en lastenverlichting
Zwolle heeft in de afgelopen jaren veel gedaan om haar regels passend te maken. Met het leidend principe ‘Passende regels’ worden daar waar mogelijk geen regels gesteld, waar ze wel noodzakelijk zijn, gebeurt dat wel. Het onderwerp Passende regels is eveneens nauw betrokken bij initiatieven voortvloeiend uit Initiatiefrijk Zwolle.
Vanuit deregulering en lastenverlichting is kritisch gekeken naar de precariobelasting. Andere ontwikkelingen die hierbij een rol speelden zijn het plan tot hervorming van het lokaal belastinggebied, het wetsvoorstel afschaffen precariobelasting voor nutsbedrijven en de invoering van Bedrijveninvesteringszones. Met name de deregulering en de invoering van Bedrijveninvesteringszones gaan uit van een terughoudende overheid en geven aanleiding om de precariobelasting (gedeeltelijk) af te schaffen.
Actie: Bij de PPN worden voorstellen gedaan om de precariobelasting aan te passen.

Landelijke activiteiten
Zwolle neemt deel aan landelijke initiatieven wanneer er in de stad vraag naar is. Via initiatiefrijk Zwolle en vanuit specifieke branches wordt aangedrongen op minder knellende regels. Zwolle neemt actief deel aan het ‘Kloosterhoeveberaad’ waarin grote gemeenten samen met ministeries actief zijn om aandacht te blijven vragen op het gebied van knellende regels.

Zwolle heeft meegedaan aan de pilot ‘Verlichte regels Winkelgebieden” in het Broerenkwartier. In de pilot zijn een jaar lang de gemeentelijke regels buiten werking gesteld. Ondernemers kregen daardoor meer ruimte om te ondernemen. De resultaten van die pilot zijn met de raad gedeeld.
Tevens doet Zwolle actief mee om horeca en retail ondernemers meer ruimte te geven door een pilot in het kader van de Drank- en horecawet. Hierbij heeft een groep ondernemers bij wijze van proef een jaar lang de mogelijkheid gekregen te experimenteren. Zwolle probeert op die manier regels passend te maken waar dat mogelijk is. We zoeken daarin de samenwerking met andere gemeenten en het ministerie van VWS om actief aandacht te vragen voor versoepeling van de wetgeving.
Zwolle wil verder de aanpassing van regels concreet maken door samen met andere grote gemeenten onderzoek doen naar oplossingen van knelpunten in de regelgeving die uitmonden in concrete (wets-) voorstellen. De Drank- en horecawet is daar een voorbeeld van. Momenteel wordt in samenwerking met onder meer Rotterdam en Den Haag bekeken om niet alleen knelpunten in deze wet aan te pakken maar ook andere knelpunten om te zetten in concrete voorstellen. De bovengenoemde

Ondernemerspeiling 2017 zal onder meer input van Zwolle kunnen leveren. Hiervoor moet nadere analyse nog plaatsvinden.

Werkgroep Passende regels
Intern is organisatiebreed een werkgroep Passende regels actief om de actuele kansen en aan de orde te stellen. Zo wordt ook het kader Verordeningen en beleidsregels regelmatig geactualiseerd. Dit gaat samen met een workshop voor beleidsmedewerkers over de kennis en nut en noodzaak van regels. Ook wordt met de blik Passende regels gekeken naar de bestaande verordeningen en beleidsregels in relatie tot de nieuwe Omgevingswet.

Economische kwaliteit binnenstad
De Strategische agenda Binnenstad 'Zwolle Bruist' is vastgesteld en Zwolle heeft als ambitie om de beste binnenstad van Noordoost-Nederland te willen zijn. De hoofdlijnen van de Strategische agenda zijn een levendig programma, een uitstekend verblijfsklimaat, de ruimtelijke ontwikkeling (groei) mogelijk maken en het trekken van meer bezoekers. Voor een levendig programma is een goed ondernemersklimaat belangrijk. Daarom benutten we culturele en culinaire toppers en creëren we nieuwe trekpleisters. Ondernemers krijgen de ruimte om te ondernemen. Nieuwe concepten willen we faciliteren, omdat die voor verrassing zorgen. Om de samenwerking tussen ondernemers en gemeente te verbeteren wordt een binnenstadmanager aangesteld. Zodoende werkt de gemeente Zwolle samen met het ZwolleFonds aan de gezamenlijke ambitie. De Strategische agenda Binnenstad is een strategisch speerpunt voor de PPN en onderdeel van de investeringsbrief 2017.

Digitalisering
Omdat de stad groeit is de digitale dienstverlening steeds meer de basis van de gemeentelijke service. Zwolle wil tot de top van de gemeenten behoren. Daarom combineren we de digitale dienstverlening met een betrokken klantrelatie. We streven ernaar dat in 2020 ondernemers, indien gewenst, al hun zaken digitaal kunnen regelen met de gemeente.
Eén van de hoofdambities in de visie op dienstverlening is de verbetering van de digitale dienstverlening aan inwoners én aan ondernemers. Die ambitie sluit aan op de landelijke ambities (VNG agenda 2020). Met name de digitale dienstverlening aan ondernemers blijft achter. Zwolle scoort eind 2016 nog maar 55% op digitale beschikbaarheid van producten (eind 2014 was dit 46%). Deze beschikbaarheid moet naar 100% in 2020. Zonder extra inspanning gaan we dit niet halen.

Onderzoek naar de 'kanalen' wijst uit dat ondernemers tevreden zijn over het gebruik van de gemeentelijke website en dat er voldoende informatie wordt aangeboden (83%).
Het aantal unieke bezoekers van de ondernemerspagina's stijgt nog steeds (4% ten opzichte van 2015). Ook blijkt dat ondernemers tevreden (6,6) zijn over 14038; wel kan de snelheid van reageren per telefoon of e-mail omhoog.

- *'Meting aanbod Digitale Dienstverlening' (Deloitte, 2016: zie bijlage 3)*

In deze meting wordt jaarlijks door Deloitte in opdracht van BZK een overzicht gegeven van de digitale volwassenheid van Nederlandse gemeenten. In de benchmark van 2016 wordt duidelijk dat Zwolle is gestegen in percentages maar in positie is gezakt. De positie wordt vooral bepaald door de matige score voor de digitale beschikbaarheid van producten voor 'ondernemers': 55% (was 46%). Deze beschikbaarheid moet naar 100% in 2020. Inmiddels zijn de slecht beoordeelde producten

(bijvoorbeeld voor evenementenvergunning en aanpassing links ROVA en GBLT) met spoed opgepakt.

Acties 2016 - 2017:

- Bij de PPN is een jaarlijks budget aangevraagd van € 20.000 voor extra capaciteit voor projectleiding op digitale dienstverlening en implementatie van het CRM systeem.
- Naar aanleiding van het Deloitte-onderzoek zijn de producten op de website aangepast..
- Aanmaken en inregelen van nieuwe digitale producten (bijvoorbeeld digitaal contactformulier) met procesmatige aanpassingen in de back office.
- Beter beheer van e-mail en telefoon verkeer

Kernboodschap
De gemeentelijke dienstverlening is een belangrijke succesfactor voor een gezond ondernemersklimaat. Verbeteren van de dienstverlening en verminderen van de regeldruk volgens de visie ‘Gastvrij en Op maat’ is een on-going proces. Het streven is uitsluitend passende regels aan te bieden en ondernemers ook aan te spreken op de eigen verantwoordelijkheid. Goed overleg met ondernemers in een vroeg stadium kan problemen later voorkomen. De recente onderzoeken vragen alertheid en aanscherping van producten en processen om te zorgen voor een concurrerend en toekomstbestendig vestigingsklimaat voor bedrijven en instellingen.

Consequenties
De onderzoeksresultaten geven aan dat het tot op heden landelijk bekende positieve imago van Zwolle als ondernemersvriendelijke stad voortdurend onderhouden moet worden. De verwachtingen van ondernemers stijgen continu, ook door de goede klantervaringen van voorloper bedrijven. De gemeente is daarom bezig om de ondernemersdienstverlening verder te optimaliseren door met digitalisering, passende regels en verbetering accountmanagement voor bedrijven van alle omvang aan te kunnen blijven haken bij de hoge norm die we als gemeente graag naar de ondernemers willen kunnen waarmaken.

Communicatie
Over het onderzoek ‘MKB vriendelijkste gemeente’ is landelijk publiceerd door MKB Nederland en VNO NCW. De gemeente Zwolle heeft de winnende regiogemeenten Hardenberg, Dalfsen en Noordoostpolder gefeliciteerd met hun posities binnen de provinciale Top 5.
Alle deelnemers aan de ‘Ondernemerspeiling’ van de gemeente Zwolle worden op de hoogte gesteld van de resultaten via de rapportage.

Vervolg
De raad wordt twee keer per jaar (BERAP/PPN en begroting) op de hoogte gehouden van de resultaten van de verbeterpunten op dienstverlening en de voortgang met Passende regels.
De resultaten uit nieuwe onderzoeken dienen als input voor bestaande en nieuwe verbeteracties die in de werkgroepen ‘Dienstverlening aan ondernemers’ en ‘Passende regels’ worden opgepakt.

Openbaarheid
Deze informatienota is openbaar.

Datum 9 mei 2017

Burgemeester en Wethouders van Zwolle,

de heer drs. H.J. Meijer, burgemeester

mevrouw mr. I. Geveke, secretaris

VVD ZWOLLE ChristenUnie D66 CDA ZWOLLE

Motie

Ontzorg de Ondernemer

De gemeenteraad van Zwolle in vergadering bijeen op 11-11-'16,
Gehoord hebbende de beraadslaging over de Begroting 2017,

Constaterende dat:

- Het midden- en kleinbedrijf (MKB) zorgt voor 70% van de totale werkgelegenheid in de marktsector;
- Het aandeel van mkb-bedrijven in de omvang van de economie (BBP) 61% bedraagt;
- De groei van het aantal bedrijven tijdens de crisis per saldo sterk is afgenomen.

Van mening dat:

- Een gunstig ondernemersklimaat niet alleen gevestigde ondernemers, maar ook starters een positieve impuls geeft;
- Het t.a.v. deregulering en lastenverlichting vaak onduidelijk is waar de landelijke overheid en waar de gemeentelijke overheid knelpunten zou kunnen wegnemen.
- Zwolle de voortvarende aanpak t.a.v. inzet op verbetering van de (economische) kwaliteit van de binnenstad met volle kracht moet voortzetten;
- Zwolse ondernemers laten zien dat zij hier graag hun bijdrage aan leveren – bijvoorbeeld door invoering van het ZwolleFonds;

Verzoekt het college:

- In gesprek met Zwolse ondernemersverenigingen knelpunten te identificeren en te zoeken om deze binnen gemeentelijke bevoegdheid te verlichten;
- Het resultaat hiervan te betrekken bij de investeringsbrief 2017.

En gaat over tot de orde van de dag

Thom van Campen
VVD

Claudia van Bruggen
D66

Jolien Elshof-Rook
ChristenUnie

Harold van Vilsteren
CDA

Tegen: SP, GroenLinks, PvdA

Aangenomen 11-11-2016

Bron: 'De staat van het MKB 2015, CBS, Panteia & Ministerie van EZ

MKB Nederland

rapportage

MKB-vriendelijkste gemeente van Nederland 2015/2016

Gemeente Zwolle

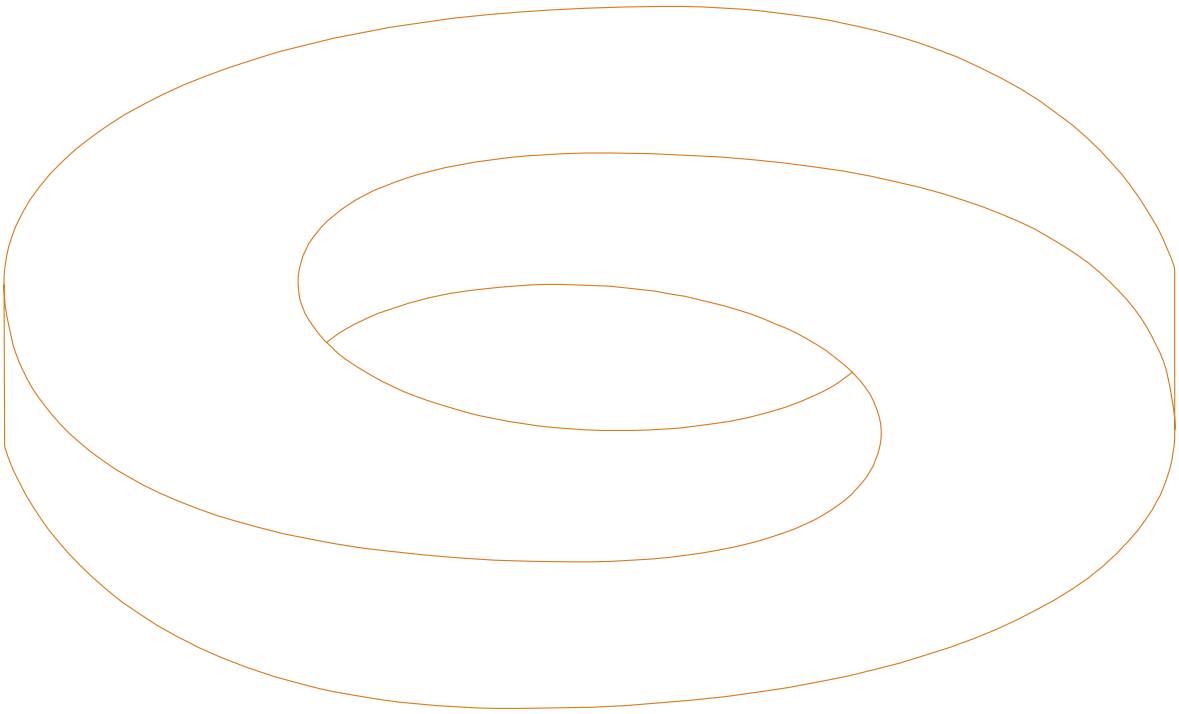

LEXNOVA BV
Ossenmarkt 5
9712 NZ Groningen
www.lexnova.nl
050 313 11 33

lexnova
advies en onderzoek

Voorwoord

Groningen, oktober 2016

Geachte heer, mevrouw,

Voor u ligt het resultaat van het in 2015 en 2016 gehouden onderzoek naar de MKB-vriendelijkste gemeente van Nederland, met een verbijzondering naar uw gemeente.

Op basis van dit onderzoek is een ranglijst gevormd en is in het najaar van 2016 de MKB-vriendelijkste gemeente van Nederland bekendgemaakt.

De prijsuitreiking is een initiatief van MKB-Nederland en VNO-NCW in samenwerking met kennispartner Flynth. Het onderzoek is uitgevoerd door onderzoeksbureau Lexnova. De prijs dient als stimulans voor gemeenten om zich in te blijven spannen voor het midden- en kleinbedrijf en een optimaal ondernemingsklimaat te creëren.

Wij bedanken op deze plek alle ondernemers en gemeenten die hun medewerking aan dit onderzoek hebben verleend.

J.B.A. Ham, MSc
Y.F. Abrahams, MSc
L.A.J. Terwisscha van Scheltinga, MSc

Lexnova Advies en Onderzoek

Inhoud

1 Algemeen 4

1.1 Inleiding 4
1.2 Doel van het onderzoek 4
1.3 Vernieuwde onderzoeksopzet 4
1.4 Populatie, steekproef en respons – Landelijk onderzoek 5
1.5 Populatie, steekproef en respons – Gemeente Zwolle 5
1.5.1 Onnauwkeurigheid 5
1.6 Samenstelling van de steekproef 6
1.7 Rapportage 7

2 Resultaten standaardvragenlijst 8

2.1 Inleiding 8
2.2 Pijler 1: Tevredenheid van de ondernemers 8
2.3 Pijler 2: Het imago van de gemeente 9
2.4 Pijler 3: Communicatie en beleid 10
2.5 Pijler 4: Beoordeling prijs/kwaliteitsverhouding van de gemeentelijke lasten 12
2.6 Totaalscore – Ranglijst provincie Overijssel 14
2.7 Totaalscore – Top drie gemeenten in heel Nederland 15

3 Overzicht belangrijkste resultaten 16

3.1 Gemeente Zwolle 16
3.2 Ondernemersklimaat 16
3.3 Aspecten van dienstverlening 17

4 Matrix ondernemersklimaat 18

4.1.1 Aspecten 19
4.1.2 Verbeterpunten 20
4.1.3 Communiceren 20
4.1.4 Lage prioriteit 20
4.1.5 Handhaven 20
4.2 Sterke en zwakke punten 21

5 Resultaten extra vragen gemeente Zwolle 22

5.1 Contact met het aanspreekpunt voor ondernemers 22
5.2 Waardering voor het contact 22
5.2.1 Toelichting 22
5.3 Informatie voor ondernemers op de website www.Zwolle.nl 23
5.3.1 Informatie die wordt gemist 23

5.4 Waardering voor de ruimte die wordt geboden voor plannen en initiatieven 23

6 Verbeterpunten 24

1 Algemeen

1.1 Inleiding

Elke twee jaar vragen Lexnova en MKB-Nederland aan ondernemers welke gemeente het meest ondernemersvriendelijk is. Op basis hiervan wordt de ranglijst opgesteld van de MKB-vriendelijkste gemeente van Nederland.

1.2 Doel van het onderzoek

Het doel van het onderzoek is om gemeenten te 'prikkelen', zodat deze worden gestimuleerd om het lokale ondernemersklimaat te verbeteren. Ook in 2015/2016 wordt het onderzoek naar de MKB-vriendelijkste gemeente uitgevoerd.

Het onderzoek behelst in feite het vaststellen van een ranglijst van gemeenten. Deze ranglijst moet aangeven wat de relatieve positie van iedere gemeente in Nederland is als het gaat om de kwaliteit van het ondernemersklimaat. Het zegt feitelijk niet zozeer iets over de absolute prestaties van de afzonderlijke gemeenten, wel over de prestaties in vergelijking met andere gemeenten.

Deze rangorde is gebaseerd op vier pijlers:

1. De tevredenheid van de ondernemers over de eigen gemeente
2. Het imago van de gemeente bij ondernemers buiten de gemeente
3. De gemeentelijke communicatie en het gemeentelijke beleid met betrekking tot het midden- en kleinbedrijf
4. De beleving van gemeentelijke lasten (prijs/kwaliteitsverhouding)

Deze vier pijlers zijn onderzocht door middel van een kwantitatieve digitale enquête.

1.3 Vernieuwde onderzoeksopzet

Om per deelnemende gemeente een hogere netto steekproef te genereren is er dit jaar een vernieuwde opzet gehanteerd, u heeft aan deze nieuwe opzet deelgenomen. Bij vorige edities zijn ondernemers hoofdzakelijk telefonisch geënquêteerd. Dit jaar is het onderzoek digitaal uitgevoerd. Ondernemers hebben namens de gemeente, MKB-Nederland en de regionale werkgeversorganisatie een persoonlijke uitnodigingsbrief ontvangen met het verzoek om een online enquête in te vullen. In de aankondigingsbrief waren de locatie van de enquête (webadres) en persoonlijke inloggegevens opgenomen.

1.4 Populatie, steekproef en respons – Landelijk onderzoek

Het onderzoek is voor iedere gemeente in Nederland gehouden. Hiervoor hebben in totaal 21.096 ondernemers verdeeld over 390 gemeenten hun medewerking verleend aan het onderzoek. In de provincie Overijssel hebben 2.096 ondernemers meegewerkt. Het aantal afgenomen enquêtes per gemeente is afhankelijk van het aantal ondernemers in die gemeente. Er zijn drie categorieën gemeenten gehanteerd, namelijk klein, middelgroot en groot. Kleine gemeenten huisvesten minder dan 1.500 ondernemers, middelgrote gemeenten 1.500 tot 5.000 ondernemers en grote gemeenten meer dan 5.000 ondernemers.

Bij kleine gemeenten zijn gemiddeld 33 enquêtes afgenomen, bij middelgrote gemeenten gemiddeld 53 en bij grote gemeenten gemiddeld 81 enquêtes. Op basis van branche, bedrijfsomvang en geografische ligging is het onderzoek op totaalniveau representatief te noemen.

1.5 Populatie, steekproef en respons – Gemeente Zwolle

Er zijn circa 8.000 ondernemers in de gemeente **Zwolle** gevestigd (bron: KvK, 2015). De gemeente **Zwolle** heeft hieruit 2.500 ondernemers uitgenodigd om een digitale vragenlijst in te vullen. Deze groep heeft ook een herinneringsbrief ontvangen. Daarnaast heeft de gemeente de vragenlijst verspreid onder haar digitale ondernemerspanel. Het enquêteren van de ondernemers heeft plaatsgevonden in de maanden januari en februari 2016.

De respons is als volgt: 241 ondernemers hebben in totaal de vragenlijst inclusief de extra vragen van de gemeente **Zwolle** ingevuld (192 n.a.v. de brief, 49 via het ondernemerspanel).

De weergegeven percentages in de rapportage hebben telkens betrekking op *n*, het aantal respondenten dat de betreffende vraag heeft beantwoord. De steekproefomvang valt in de rapportage op een aantal onderdelen lager uit. Hieraan liggen drie redenen ten grondslag:

1. Ondernemers hebben niet alle vragen voorgelegd gekregen, omdat deze vragen niet van toepassing waren op hun specifieke bedrijfssituatie.
2. Ondernemers hebben de vragen wel gezien, maar hebben de vraag overgeslagen of beantwoord met ‘weet ik niet/niet van toepassing’. Deze antwoorden zijn derhalve niet opgenomen in de resultaten.

1.5.1 Onnauwkeurigheid

Bij de interpretatie van de resultaten dient rekening te worden gehouden met de onnauwkeurigheid van de resultaten. Hoe groter de steekproef (netto respons), hoe nauwkeuriger de resultaten. Bij een betrouwbaarheid van 90% bedraagt de onnauwkeurigheid in dit onderzoek circa 5,2%. Als bijvoorbeeld 50% van de ondernemers aangeeft tevreden te zijn over de dienstverlening van de gemeente **Zwolle**, dan ligt dit percentage in werkelijkheid tussen de 44,8% en 55,2%.

1.6 Samenstelling van de steekproef

In de twee tabellen hieronder wordt de samenstelling van de steekproef weergegeven, naar branche en naar aantal FTE's.

Tabel - Verdeling steekproef naar branche

	Aantal	Percentage
Zakelijke Dienstverlening	76	32
Detailhandel	35	15
Bouw	20	8
ICT	18	8
Financiële Dienstverlening	13	5
Horeca, Recreatie en Toerisme	12	5
Industrie	10	4
Gezondheidszorg	8	3
Groot- en tussenhandel	8	3
Land- en Tuinbouw	2	1
Onderwijs	2	1
Overheid	2	1
Transport & Logistiek	2	1
Overige	32	13
Totaal	**240**	**100**

Tabel - Verdeling steekproef naar aantal FTE's

	Aantal	Percentage
1 fte of minder	107	45
2-4 fte	56	23
5-9 fte	24	10
10-19 fte	19	8
20-49 fte	14	6
50-99 fte	8	3
100-199 fte	2	1
200-499 fte	4	2
500-749 fte	1	0
Meer dan 1000 fte	5	2
Totaal	**240**	**100**

1.7 Rapportage

Deze rapportage behandelt de resultaten van het basisonderzoek aan de hand van de landelijke standaardvragenlijst van de gemeente **Zwolle**. De resultaten van het basisonderzoek zijn weergeven in **hoofdstuk 2.** Dit onderzoek is uitgevoerd op basis van de vier eerder genoemde pijlers. In **hoofdstuk 3** komen de belangrijkste losse resultaten van de gemeente aan de orde. Een matrix m.b.t. het ondernemersklimaat en de uitkomsten op de diverse aspecten van dienstverlening van de gemeente komen in **hoofdstuk 4** aan bod. In **hoofdstuk 5** worden de resultaten vermeld van de extra vragen die de gemeente **Zwolle** aan het onderzoek heeft toegevoegd. In **hoofdstuk 6** worden de belangrijkste verbeterpunten voor de gemeente **Zwolle** weergegeven.

In het bijlagenrapport zijn de vragenlijsten en de antwoorden op de open vragen opgenomen.

2 Resultaten standaardvragenlijst

2.1 Inleiding

Het onderzoek naar de MKB-vriendelijkste gemeente van Nederland richt zich, zoals eerder genoemd, op vier pijlers: de tevredenheid van de ondernemers, het imago van de gemeente, de gemeentelijke communicatie en het gemeentelijke beleid en ten slotte de beoordeling van de ondernemers op de prijs/kwaliteitsverhouding van de gemeentelijke lasten. Om een totale ranglijst te kunnen genereren zijn de scores op de vier pijlers bij elkaar opgeteld[1]. Hieronder wordt verder uitgelegd hoe de vier pijlers zelf berekend zijn en hoe de gemeente **Zwolle** scoort op deze verschillende onderdelen.

2.2 Pijler 1: Tevredenheid van de ondernemers

Aan alle ondernemers is gevraagd naar het rapportcijfer (tussen 1 en 10) voor het ondernemersklimaat van de eigen gemeente. De waardering voor dat klimaat berust op door de gemeente beïnvloedbare factoren, zoals regelgeving, lokale belastingen, openbare voorzieningen en ondernemersvriendelijkheid. Op basis van het gemiddelde cijfer van de ondervraagde ondernemers worden de gemeenten gerangschikt[2].

Hieronder vindt u de ranglijst van alle gemeenten in de provincie Overijssel voor de pijler tevredenheid.

Ranglijst – Tevredenheid van de ondernemers

Rang	Gemeente	Cijfer
1	Rijssen-Holten	7,8
2	Dalfsen	7,6
3	Hardenberg	7,1
4	Losser	6,9
5	Wierden	6,9
6	**Zwolle**	**6,7**
7	Zwartewaterland	6,7
8	Kampen	6,7
9	Olst-Wijhe	6,6
10	Oldenzaal	6,6
11	Borne	6,5
12	Ommen	6,4
13	Enschede	6,4
14	Twenterand	6,3
15	Hof van Twente	6,3

[1] Om de vier pijlers bij elkaar op te tellen is per pijler een standaardscore berekend. Met deze standaardscore is het mogelijk om scores op verschillende verdelingen te kunnen vergelijken (hier rapportcijfers en punten). Het is zodoende mogelijk 'appels' met 'peren' te vergelijken en hiermee ook de vier pijlers onderling.

[2] De ranglijst is gebaseerd op het gemiddelde rapportcijfer van de ondervraagde ondernemers, voor de duidelijkheid is in de tabel het rapportcijfer afgerond en met één decimaal weergegeven.

Rang	Gemeente	Cijfer
16	Tubbergen	6,2
17	Deventer	6,2
18	Hengelo	6,1
19	Haaksbergen	6,0
20	Steenwijkerland	6,0
21	Dinkelland	5,9
22	Hellendoorn	5,7
23	Staphorst	5,7
24	Almelo	5,2
25	Raalte	4,8

In het algemeen worden de gemeenten in provincie Overijssel gemiddeld gewaardeerd met een 6,4. De gemeente **Zwolle** is een grote gemeente, deze gemeenten worden landelijk gemiddeld gewaardeerd met een 6,2.

Zwolle scoort met een 6,7 boven het gemiddelde in de provincie Overijssel en boven het landelijke gemiddelde van grote gemeenten. In 2012/2013 scoorde **Zwolle** voor dit onderdeel een 7,4.

In de provincie Overijssel is het hoogste tevredenheidscijfer voor de gemeente **Rijssen-Holten**. Deze gemeente krijgt van de eigen ondernemers een 7,8 als rapportcijfer.

2.3 Pijler 2: Het imago van de gemeente

Aan alle deelnemende ondernemers is gevraagd welke gemeente behalve de eigen gemeente men het meest ondernemersvriendelijk vindt. De gemeenten zijn op basis van het percentage van het aantal keren dat een gemeente genoemd wordt gerangschikt. De gemeente die het meest genoemd wordt staat op de eerste plaats en de minst genoemde op de laatste plaats. Zoals in de tabel hieronder te zien heeft in provincie Overijssel de gemeente **Zwolle** de hoogste imagoscore behaald.

Vaak blijkt dat gemeenten met een grote algemene naamsbekendheid veelvuldig genoemd worden en gemeenten met een geringe naamsbekendheid (bijna) niet. Hierdoor krijgen we een vertekend beeld wanneer we het alleen over het imago qua ondernemersklimaat hebben. Bij het samenstellen van de ranglijst is hiervoor gecorrigeerd[3].

Ranglijst – Imago

Rang	Gemeente	Percentage
1	**Zwolle**	**2,79**
2	Rijssen-Holten	2,46
3	Enschede	1,12

[3] In marktonderzoek gaan we uit van een normale verdeling. Doordat de scores van een aantal gemeenten buiten deze normale verdeling vallen (er ontstaat een scheve verdeling) zou de genormaliseerde score dusdanig hoog of laag uitvallen dat deze pijler te zwaar zou meetellen in de totale score. Een manier om een verdeling die scheef is te normaliseren is het toepassen van een logaritmische schaal. De onderlinge ranking verandert hierdoor niet. Voor de totale ranglijst zijn we uitgegaan van deze aangepaste standaardscore.

Rang	Gemeente	Percentage
4	Hardenberg	0,77
5	Almelo	0,67
5	Staphorst	0,67
7	Hengelo	0,53
7	Deventer	0,53
9	Kampen	0,29
10	Wierden	0,28
10	Oldenzaal	0,28
12	Dalfsen	0,26
13	Borne	0,22
13	Raalte	0,22
15	Hellendoorn	0,20
16	Steenwijkerland	0,18
16	Tubbergen	0,18
18	Ommen	0,14
19	Zwartewaterland	0,10
19	Twenterand	0,10
19	Olst-Wijhe	0,10
22	Dinkelland	0,08
23	Losser	0,06
23	Haaksbergen	0,06
23	Hof van Twente	0,06

Op de provinciale ranglijst staat gemeente **Zwolle** op de 1ste plaats.

De gemeente Rotterdam leidt de landelijke ranglijst van de grote gemeenten. Op deze ranglijst staat de gemeente **Zwolle** op de 4e plaats (van de 71).

2.4 Pijler 3: Communicatie en beleid

Aan alle ondernemers is gevraagd of hun gemeente:

- een aanspreekpunt heeft voor ondernemers
- regelmatig investeert in voorzieningen ten behoeve van het bedrijfsleven
- structureel overleg voert met ondernemers
- specifiek beleid heeft voor het midden- en kleinbedrijf
- bedrijven ondersteunt met subsidies of stimuleringsregelingen
- op haar website informatie heeft voor ondernemers
- beleid heeft voor startende ondernemingen.

Op deze stellingen konden de ondernemers ‘ja’, ‘nee’, of ‘weet niet’ antwoorden. De antwoordcategorie ‘ja’ kreeg vier punten, ‘nee’ kreeg geen punten en ‘weet niet/misschien’ kreeg één punt.

Ondernemers antwoorden op basis van hun kennis van de aanwezigheid van bepaalde voorzieningen. Die kennis kan gebaseerd zijn op zowel eigen ervaring met de voorziening in kwestie, als op het feit dat ze weten dat de gemeente die voorziening aanbiedt (bijv. door communicatie van de zijde van de gemeente). Het antwoord 'weet niet' hoeft niet te betekenen dat de voorziening in kwestie niet aanwezig is. Om die reden krijgt de gemeente in de score voor dit antwoord het voordeel van de twijfel (het antwoord levert 1 punt op). Al met al wordt de score op dit onderdeel dus mede bepaald door het beeld dat ondernemers hebben van de aanwezigheid van gemeentelijke voorzieningen en niet alleen door het werkelijk aanwezig zijn daarvan.

Weging
In eerder onderzoek is aan een aselecte steekproef van 1.000 ondernemers gevraagd welke van de bovenstaande zeven aspecten men het meest belangrijk vond. Op basis hiervan zijn de aspecten gewogen. De bovenstaande stellingen zijn in volgorde van weging weergegeven: de zwaarste bovenaan, de lichtste onderaan. Dit betekent dat als belangrijkste aspect het aanspreekpunt voor ondernemers wordt gezien en als minst belangrijke aspect het beleid voor startende ondernemingen. In de huidige analyse is deze weging op precies dezelfde manier uitgevoerd.

Hierna wordt de ranglijst van de provincie **Overijssel** weergegeven voor de pijler communicatie & beleid.

Ranglijst – Communicatie & Beleid

Rang	Gemeente	Score
1	Rijssen-Holten	2,8
2	Zwartewaterland	2,8
3	Losser	2,7
4	Dalfsen	2,6
5	Ommen	2,6
6	Kampen	2,5
7	Borne	2,5
8	Hardenberg	2,5
9	Wierden	2,4
10	Enschede	2,4
11	Twenterand	2,3
12	Steenwijkerland	2,3
13	Haaksbergen	2,3
14	Hengelo	2,2
15	Hof van Twente	2,2
16	Oldenzaal	2,2
17	**Zwolle**	**2,1**
18	Olst-Wijhe	2,1
19	Deventer	2,1
20	Hellendoorn	2,0
21	Tubbergen	1,8
22	Dinkelland	1,7
23	Almelo	1,6

Rang	Gemeente	Score
24	Raalte	1,5
25	Staphorst	0,9

De maximumscore op dit onderdeel is theoretisch 4,0 punten. Het gemiddelde in de provincie Overijssel is 2,2. Het landelijke gemiddelde voor grote gemeenten is tevens 2,2 punten.

Zwolle scoort met 2,1 punten onder het gemiddelde van gemeenten in Overijssel, en onder het landelijk gemiddelde van grote gemeenten. In 2012/2013 scoorde **Zwolle** 2,7 punten.

In de provincie Overijssel is de hoogste score behaald door de gemeente **Rijssen-Holten** met gemiddeld 2,8 punten.

In de tabel hieronder worden de losse resultaten van de gemeente **Zwolle** op deze stellingen weergegevens.

Tabel - Stellingen (n=238-241), in %

Mijn gemeente…	Ja	Nee	Weet ik niet/ misschien
heeft een aanspreekpunt voor ondernemers	45	6	49
heeft op haar website informatie voor ondernemers	54	3	43
voert structureel overleg met ondernemers	36	15	49
heeft specifiek beleid voor het midden- en kleinbedrijf	27	15	58
investeert regelmatig in voorzieningen t.b.v. bedrijfsleven	59	14	26
heeft beleid voor startende ondernemers	27	14	59
ondersteunt bedrijven met subsidies of stimuleringsregelingen	23	18	60
Extra vraag gemeente Zwolle: biedt ruimte aan ondernemers om plannen/ initiatieven te ontwikkelen	40	16	44

2.5 Pijler 4: Beoordeling prijs/kwaliteitsverhouding van de gemeentelijke lasten

Alle ondernemers is gevraagd om een rapportcijfer (tussen 1 en 10) te geven voor de prijs-kwaliteitsverhouding van gemeentelijke producten en belastingen, oftewel op het aspect ‘waar voor uw geld’. Het gaat hierbij om lasten als Onroerende Zaak Belasting, rioolheffing en leges voor vergunningen, tegenover investeringen in openbare voorzieningen, bedrijfsterreinen, citymarketing en dergelijke. Op basis van het gemiddelde cijfer worden de gemeenten op dit onderdeel gerangschikt.

Ranglijst – Lasten

Rang	Gemeente	Cijfer
1	Rijssen-Holten	7,3
2	Dalfsen	6,9
3	Wierden	6,6
4	Kampen	6,6
5	Zwartewaterland	6,5

Rang	Gemeente	Cijfer
6	Hardenberg	6,5
7	Borne	6,3
8	Ommen	6,3
9	**Zwolle**	**6,2**
10	Oldenzaal	6,1
11	Hof van Twente	6,1
12	Twenterand	6,0
13	Haaksbergen	6,0
14	Losser	6,0
15	Olst-Wijhe	6,0
16	Staphorst	5,9
17	Enschede	5,8
18	Tubbergen	5,7
19	Hengelo	5,7
20	Deventer	5,7
21	Steenwijkerland	5,5
22	Hellendoorn	5,5
23	Dinkelland	5,5
24	Raalte	5,0
25	Almelo	4,8

Gemiddeld wordt de prijs/kwaliteitsverhouding in provincie Overijssel gewaardeerd met een 6,0, de prijs/kwaliteitsverhouding in de grote gemeenten wordt gemiddeld gewaardeerd met een 5,8.

Gemeente **Zwolle** scoort een 6,2 als gemiddeld rapportcijfer in 2015/2016, wat zowel lager is dan het gemiddelde in Overijssel als het landelijke gemiddelde voor grote gemeenten. In 2012/2013 scoorde **Zwolle** een 6,6.

In de provincie Overijssel is de hoogste tevredenheidsscore voor de gemeente **Rijssen-Holten.** De prijs/kwaliteitsverhouding van de gemeentelijke lasten in deze gemeente krijgt van de eigen ondernemers een 7,3.

2.6 Totaalscore – Ranglijst provincie Overijssel

Hieronder zijn in één tabel de scores van alle gemeenten in de provincie Overijssel op de vier pijlers opgenomen. Tevens is de totale rang van de gemeenten in de provincie Overijssel weergegeven in de eerste kolom en de rang die de gemeenten in het onderzoek in 2012/2013 behaalden.

Totale ranglijst provincie Overijssel – MKB-vriendelijkste gemeente 2015/2016

Rang 2015/ 2016	Rang 2012/ 2013	Gemeente	Rang tevredenheid (rapportcijfer)	Rang Imago	Rang Communicatie & Beleid	Rang Lasten
1	1	Rijssen-Holten	1 (7,8)	2	1	1
2	8	Dalfsen	2 (7,6)	12	4	2
3	3	Hardenberg	3 (7,1)	4	8	6
4	25	Zwartewaterland	7 (6,7)	19	2	5
5	7	Wierden	5 (6,9)	10	9	3
6	9	Kampen	8 (6,7)	9	6	4
7	23	Losser	4 (6,9)	23	3	14
8	16	Borne	11 (6,5)	13	7	7
9	**2**	**Zwolle**	**6 (6,7)**	**1**	**17**	**9**
10	20	Ommen	12 (6,4)	18	5	8
11	15	Oldenzaal	10 (6,6)	10	16	10
12	4	Enschede	13 (6,4)	3	10	17
13	21	Twenterand	14 (6,3)	19	11	12
14	17	Olst-Wijhe	9 (6,6)	19	18	15
15	10	Hof van Twente	15 (6,3)	23	15	11
16	22	Hengelo	18 (6,1)	7	14	19
17	5	Deventer	17 (6,2)	7	19	20
18	11	Haaksbergen	19 (6,0)	23	13	13
19	14	Steenwijkerland	20 (6,0)	16	12	21
20	24	Tubbergen	16 (6,2)	16	21	18
21	13	Hellendoorn	22 (5,7)	15	20	22
22	12	Dinkelland	21 (5,9)	22	22	23
23	6	Staphorst	23 (5,7)	5	25	16
24	18	Almelo	24 (5,2)	5	23	25
25	19	Raalte	25 (4,8)	13	24	24

2.7 Totaalscore – Top drie gemeenten in heel Nederland

De totaalscore is berekend door de scores op de vier verschillende pijlers[4] bij elkaar op te tellen en hieruit een ranglijst samen te stellen. Omdat de scores op de vier pijlers niet even belangrijk hoeven te zijn voor de ondernemers (en zodoende ook niet een even groot gewicht hoeven te hebben in de totaalscore), zijn er in 2010 1.000 ondernemers bevraagd naar welke pijlers zij het meest belangrijk vinden. Hieruit bleek dat ondernemers alle pijlers even belangrijk vinden. De pijlers wegen in dit onderzoek dan ook even zwaar.

Op basis van deze eindscore is de rangorde bepaald. Net als bij een allround-kampioenschap schaatsen kan in theorie de totaalwinnaar een gemeente zijn die op geen enkel onderdeel eerste is, maar in de breedte kennelijk het beste presteert.

Hieronder staan de totaalscores van de Nederlandse top drie en is weergegeven op welke manier de scores op de vier pijlers berekend zijn:

Top drie gemeenten in Nederland – MKB-vriendelijkste gemeente 2015/2016

	Tevredenheid			Imago			Communicatie & Beleid			Lasten			Totaal
	standaard score (=a)	a*0,25 (=b)	rang	standaard score (=c)	c*0,25 (=d)	rang	standaard score (=e)	e*0,25 (=f)	rang	standaard score (=g)	g*0,25 (=h)	rang	(b)+(d) + (f)+(h)
1 Rijssen-Holten	2,95	0,73	2	1,27	0,31	5	1,78	0,44	10	2,51	0,62	3	2,13
2 Bunschoten	3,15	0,78	1	0,52	0,13	75	1,46	0,36	28	2,80	0,70	1	1,98
3 Beverwijk	1,97	0,49	11	0,34	0,08	120	2,69	0,67	1	2,57	0,64	2	1,89

[4] Zoals al eerder genoemd is van de vier pijlers is een genormaliseerd getal ('standaardscore') berekend om ze op één noemer te kunnen brengen.

3 Overzicht belangrijkste resultaten

3.1 Gemeente Zwolle

Hieronder zijn de belangrijkste resultaten uit het onderzoek met betrekking tot de ranglijst voor de gemeente **Zwolle** weergegeven.

Aantal ondervraagde ondernemers:	241
Plaats landelijke ranglijst 2016:	76 (van de 390 gemeenten)
Plaats landelijke ranglijst 2013:	12
Plaats landelijke ranglijst 2010:	14
Plaats landelijke ranglijst grote gemeenten:	11 (van de 71 gemeenten)
Gemiddeld rapportcijfer eigen ondernemers:	6,7
Gemiddeld rapportcijfer lasten:	6,2

3.2 Ondernemersklimaat

Het totale tevredenheidsrapportcijfer voor het ondernemersklimaat is een 6,7. Uit analyse blijkt dat begrip voor ondernemers een belangrijke verklarende variabele voor het ondernemersklimaat is. Vervolgens zijn communicatie, deskundigheid en betrouwbaarheid belangrijke verklarende variabelen. In de grafiek hieronder is een overzicht gegeven hoe de gemeente **Zwolle** in vergelijking met de provincie Overijssel en heel Nederland scoort op deze en de overige aspecten van dienstverlening.

Grafiek - Aspecten van dienstverlening (ondernemers in de gemeente), rapportcijfers

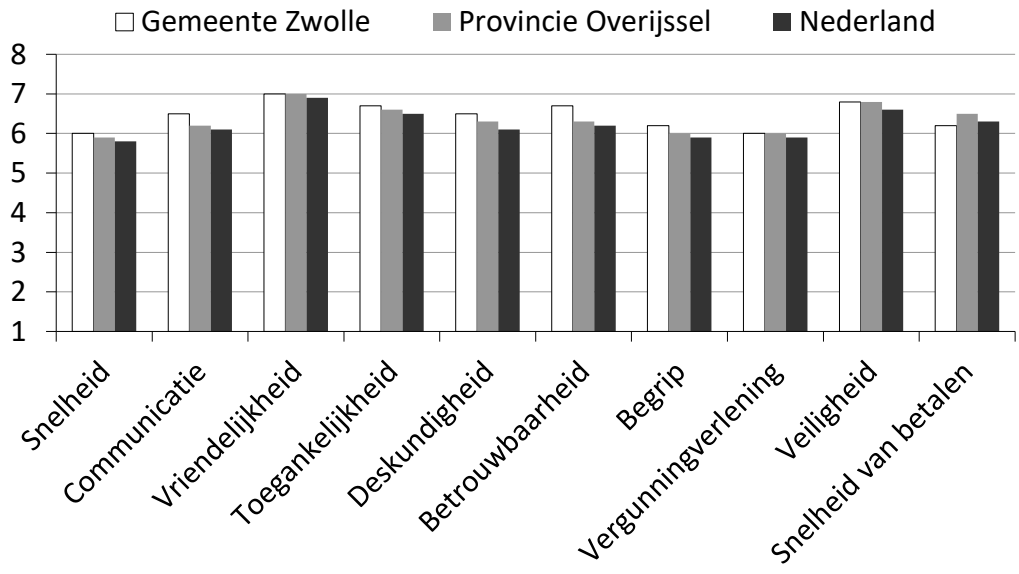

3.3 Aspecten van dienstverlening

In de hiernavolgende tabel is af te lezen wat de behaalde scores zijn voor de gemeente **Zwolle** in 2016 en 2013, de provincie Overijssel en heel Nederland op de tien aspecten van dienstverlening.

Tabel - Aspecten van dienstverlening (ondernemers in de gemeente), rapportcijfers (n= 241)

	Gemeente Zwolle 2016	Gemeente Zwolle 2013	Provincie Overijssel	Nederland
Snelheid van werken	6,0	6,5	5,9	5,8
Communicatie	6,5	6,8	6,2	6,1
Vriendelijkheid en beleefdheid	7,0	7,3	7,0	6,9
Toegankelijkheid	6,7	7,2	6,6	6,5
Deskundigheid	6,5	6,9	6,3	6,1
Betrouwbaarheid	6,7	7,0	6,3	6,2
Begrip voor ondernemers	6,2	6,9	6,0	5,9
Vergunningverlening	6,0	6,4	6,0	5,9
Veiligheid	6,8	7,3	6,8	6,6
Snelheid van betalen	6,2	6,7	6,5	6,3
Extra vraag gemeente Zwolle: Bereikbaarheid van de gemeente en haar medewerkers	6,6	-	-	-

4 Matrix ondernemersklimaat

In de matrix op de volgende pagina zijn alle uitkomsten van de diverse aspecten van dienstverlening van de gemeente (inclusief de beoordeling van de prijs/kwaliteitsverhouding) in een prioriteitenmatrix weergegeven. Het gaat om de volgende aspecten:

1. Snelheid van werken
2. Communicatie
3. Vriendelijkheid en beleefdheid
4. Toegankelijkheid
5. Deskundigheid
6. Betrouwbaarheid
7. Begrip voor ondernemers
8. Vergunningverlening
9. Veiligheid
10. Snelheid van betalen
11. Krijgen van waar voor uw geld
12. **Extra vraag gemeente Zwolle:** Bereikbaarheid van de gemeente en haar medewerkers

Deze aspecten worden afgezet tegen de invloed die ieder aspect heeft op de totale waardering van het ondernemersklimaat van de gemeente. De gemiddelde waardering voor alle bovengenoemde losse aspecten is een 6,4. De waardering voor het totale ondernemersklimaat is een 6,7.

<u>De horizontale as</u>
Op de horizontale as wordt de mate van belang van elk aspect weergegeven. Een aspect heeft een hoge mate van belang als het een grote invloed heeft op de waardering van het ondernemersklimaat. De invloed van een aspect op het totaalcijfer meten we aan de hand van een correlatieanalyse. Hiermee vergelijken we voor alle ondernemers in hoeverre hun cijfer voor een bepaald aspect overeenkomt met hun waardering van het ondernemersklimaat in de gemeente. Hoe verder een aspect rechts wordt weergegeven in de matrix, hoe meer invloed dit aspect heeft op de beoordeling van het ondernemersklimaat.

<u>De verticale as</u>
De score op het gebied van tevredenheid is te vinden op de verticale as. Dit is het gemiddelde rapportcijfer dat ondernemers gegeven hebben voor alle bovengenoemde aspecten van dienstverlening (een 6,4). De aspecten die bovengemiddeld scoren zijn aan de bovenkant van de matrix te vinden en aspecten die benedengemiddeld scoren aan de onderkant van de matrix.

De aspecten die rechtsonder in de matrix verschijnen (die laag worden gewaardeerd en veel impact hebben) dienen verbeterd te worden wanneer de gemeente de algehele waardering voor het ondernemersklimaat wil vergroten.

In de paragraaf 4.1.1. zijn alle stellingen genummerd weergegeven, zodat deze terug te vinden zijn in de prioriteitenmatrix.

Matrix - Aspecten van dienstverlening

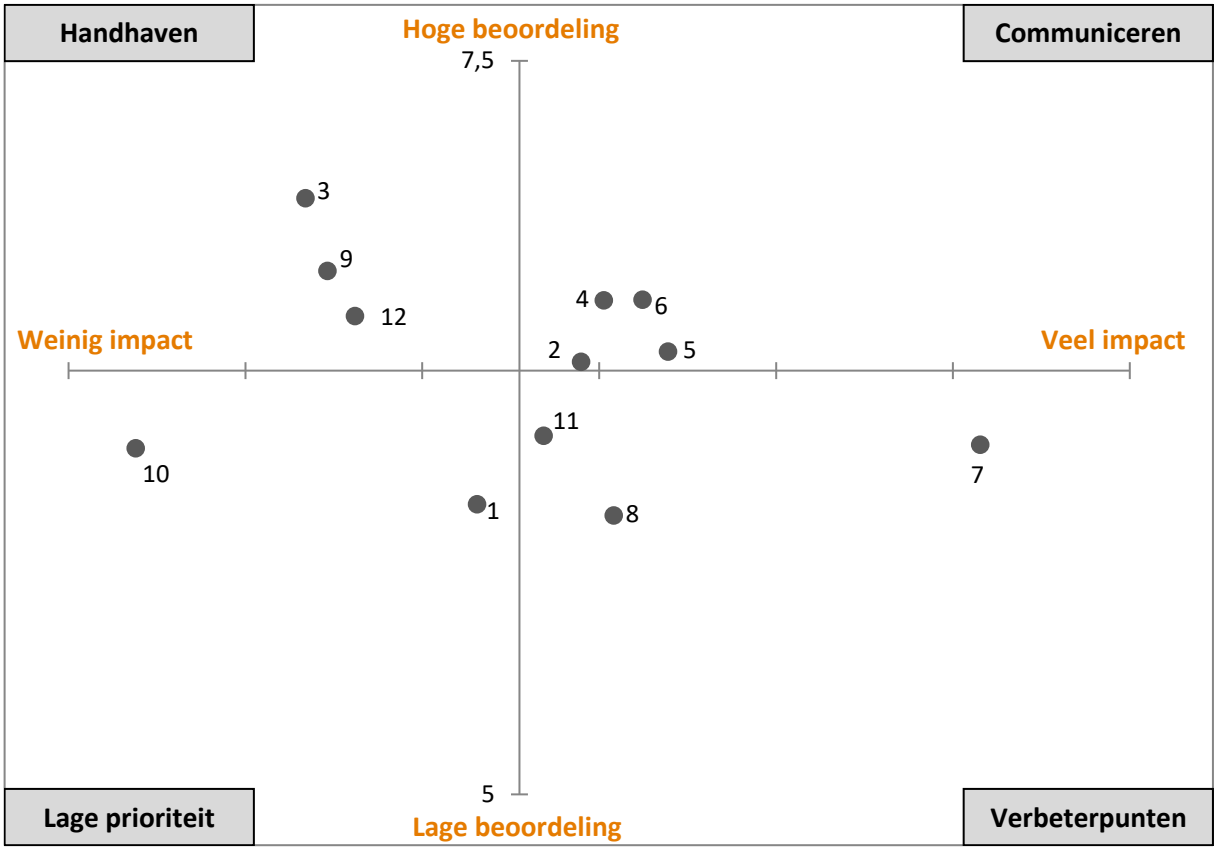

4.1.1 Aspecten

1. Snelheid van werken
2. Communicatie
3. Vriendelijkheid en beleefdheid
4. Toegankelijkheid
5. Deskundigheid
6. Betrouwbaarheid
7. Begrip voor ondernemers
8. Vergunningverlening
9. Veiligheid
10. Snelheid van betalen
11. Krijgen van waar voor uw geld
12. **Extra:** Bereikbaarheid van de gemeente en haar medewerkers

4.1.2 Verbeterpunten

De aspecten van dienstverlening die rechts onderin worden weergegeven in de matrix zijn de directe **verbeterpunten**:

7. Begrip voor ondernemers
8. Vergunningverlening
11. Krijgen van waar voor uw geld

Deze aspecten worden relatief laag beoordeeld, maar hebben relatief veel invloed op de totale waardering van het ondernemersklimaat. Wanneer de gemeente deze aspecten zou verbeteren komt dit de waardering van het ondernemersklimaat ten goede.

4.1.3 Communiceren

De volgende aspecten bevinden zich in het vak **communiceren:**

2. Communicatie
4. Toegankelijkheid
5. Deskundigheid
6. Betrouwbaarheid

Op de aspecten in dit kwadrant scoort de gemeente relatief goed. Bovendien hebben deze aspecten veel invloed op de totale waardering van het ondernemersklimaat. Deze aspecten zou de gemeente kunnen communiceren, bijvoorbeeld naar huidige en/of potentiele ondernemers.

4.1.4 Lage prioriteit

De aspecten die minder van invloed zijn op de totale waardering van het ondernemersklimaat en daarmee een **lagere prioriteit** hebben zijn:

1. Snelheid van werken
10. Snelheid van betalen

4.1.5 Handhaven

Aspecten die de gemeente dient te **handhaven** zijn:

3. Vriendelijkheid en beleefdheid
9. Veiligheid
12. Bereikbaarheid van de gemeente en haar medewerkers

Deze aspecten hebben relatief weinig invloed op de waardering van het ondernemersklimaat, maar worden relatief goed gewaardeerd door ondernemers.

4.2 Sterke en zwakke punten

Aan alle ondernemers is gevraagd wat zij een sterk punt en een zwak punt vinden van de gemeente **Zwolle**.

Sterke punten
Een belangrijk sterk punt is de centrale ligging van **Zwolle**, waardoor de gemeente fysiek goed bereikbaar is. Daarnaast wordt het contact dat de gemeente met ondernemers hanteert gewaardeerd: de gemeente is toegankelijk, zichtbaar en hanteert per sector een vaste aanspreekpunt. Ten slotte vinden enkele ondernemers de gemeente ondernemend, meedenkend en vooruitstrevend.

Zwakke punten
Ondernemers zijn niet eensgezind over de zwakke punten van de gemeente **Zwolle**. De aspecten die hier onder meer genoemd worden zijn het parkeerbeleid (te hoge parkeertarieven), vergunningverlening (denken in regels, niet in kansen) en bureaucratie (trage manier van werken en logge besluitvorming).

Een overzicht van alle gegeven antwoorden is te vinden in het bijlagenrapport.

5 Resultaten extra vragen gemeente Zwolle

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de extra vragen van de gemeente weergegeven.

5.1 Contact met het aanspreekpunt voor ondernemers

Grafiek - Heeft u wel eens contact gehad met het aanspreekpunt voor de ondernemers? (n=108)

Van de ondernemers die aangeven dat de gemeente **Zwolle** een aanspreekpunt heeft voor ondernemers (zie paragraaf 2.4), heeft iets minder dan de helft (46%) hier wel eens contact mee gehad.

5.2 Waardering voor het contact

Grafiek - Bent u tevreden over het contact met uw aanspreekpunt? (n=50)

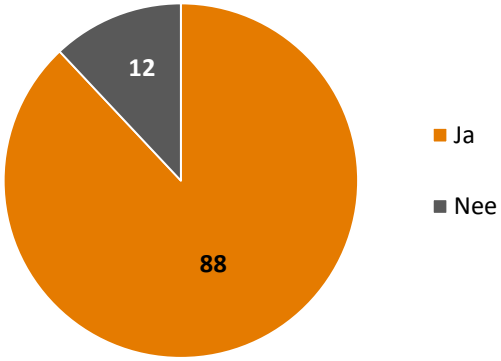

Van de ondernemers die wel eens contact hebben gehad met het vaste aanspreekpunt bij de gemeente, is een overgrote meerderheid (88%) tevreden over dit contact.

5.2.1 Toelichting

Ondernemers die tevreden zijn geven aan dat zij goed contact hebben (gehad) met het vaste aanspreekpunt: de contactpersonen zijn duidelijk in de informatieverstrekking, behulpzaam en goed geïnformeerd. De enkele ondernemers die niet tevreden zijn, vinden vooral dat de gemeente tekort schiet in de communicatie (zoals een slechte bereikbaarheid).

Een overzicht van alle gegeven antwoorden is te vinden in het bijlagenrapport.

5.3 Informatie voor ondernemers op de website www.Zwolle.nl

Grafiek - Biedt de informatie op www.Zwolle.nl voldoende informatie aan u als ondernemer? (n=127)

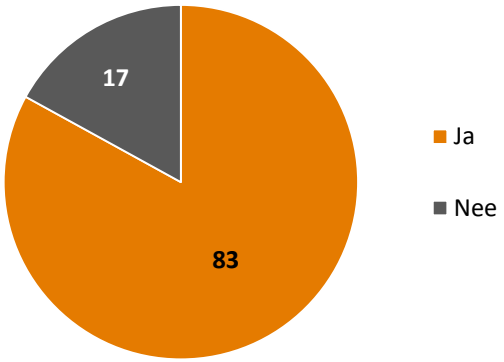

Van de ondernemers die aangeven dat de gemeente **Zwolle** op haar website informatie heeft staan voor ondernemers (zie paragraaf 2.4), geeft een grote meerderheid (83%) aan dat de informatie op deze website voldoende is voor ondernemers.

5.3.1 Informatie die wordt gemist

Van de ondernemers die informatie missen op de website, geven vier ondernemers aan dat zij het lastig vinden om snel de juiste informatie te vinden: zij vinden de site niet overzichtelijk. Inhoudelijk missen drie ondernemers informatie over de netwerkmogelijkheden in de gemeente, twee ondernemers missen informatie over subsidies en twee ondernemers missen informatie over het aanvragen van vergunningen en vermindering van regeldruk.

Een overzicht van alle gegeven antwoorden is te vinden in het bijlagenrapport.

5.4 Waardering voor de ruimte die wordt geboden voor plannen en initiatieven

Grafiek - Wilt u van ieder volgend aspect met een rapportcijfer (tussen 1 en 10) aangeven hoe tevreden u bent over uw gemeente?

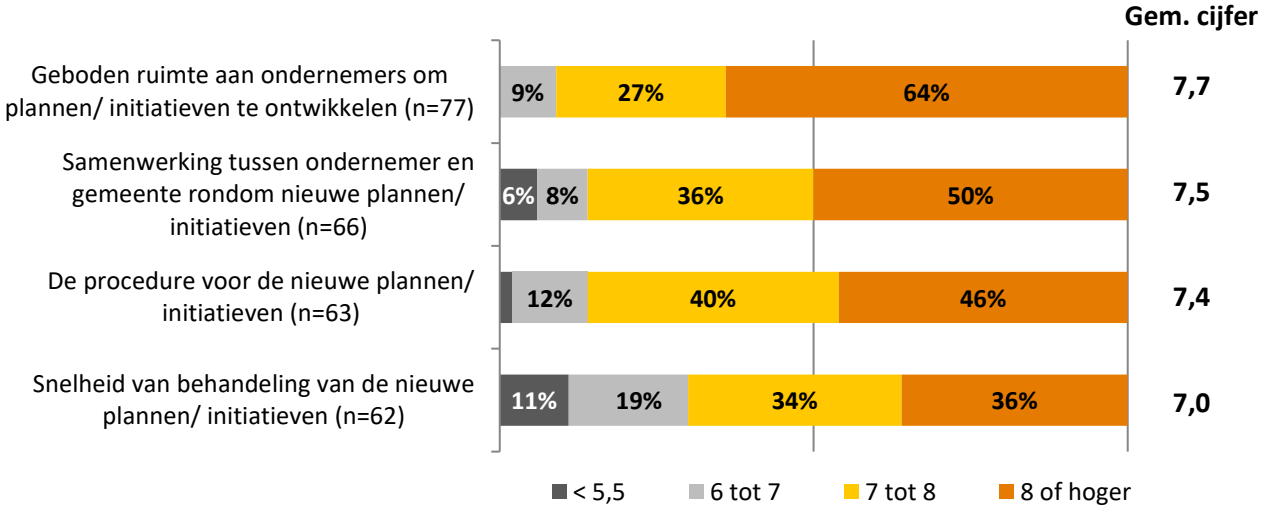

Ondernemers die aangeven dat de gemeente **Zwolle** ondernemers de ruimte biedt om plannen / initiatieven te ontwikkelen (zie paragraaf 2.4), zijn hierover tevreden. Zij waarderen alle aspecten met betrekking tot plannen en initiatieven met minimaal een 7,0.

6 Verbeterpunten

In dit hoofdstuk worden de verbeterpunten voor de gemeente **Zwolle** weergegeven. Verbeter de dienstverlening op aspecten waarop de gemeente nu relatief laag scoort, maar die door ondernemers wel als belangrijk worden ervaren. Aspecten die veel impact hebben zijn vergunningverlening (inclusief regeldruk) en begrip voor ondernemers.

Vergunningverlening

- Onderzoek of vergunningverlening procedures vereenvoudigd en versneld kunnen worden. De doelstelling kan bijvoorbeeld zijn dat het merendeel van de reguliere Wabo-procedures worden afgehandeld binnen vier tot zes weken. De eenvoudiger Wabo-procedures zouden zelfs als flitsvergunning kunnen worden afgedaan (binnen één week). Hierbij kunnen de principes van lean management worden toegepast. Het is van belang om het vergunningproces zodanig in te richten dat goede afspraken worden gemaakt met interne en externe adviseurs over snelle levering van de adviezen.
- Maak, voor zover nog niet het geval, optimaal gebruik van vooroverleg bij meer complexe vergunningaanvragen. Dit is een goed middel om duidelijk te maken wat een ondernemer moet indienen voor een volledige aanvraag.

Met betrekking tot **regeldruk** kan aan de volgende acties gedacht worden:

- Wat betreft ruimtelijke ordening en bouwregelgeving kan de gemeente overwegen flexibeler en globaler te bestemmen en ten aanzien van omgevingsvergunningen alleen nog prioritaire onderdelen te toetsen en te handhaven. Dit betekent ook dat ondernemers meer eigen verantwoordelijkheid dienen te nemen en dit in de praktijk waar te maken.
- Werk bij milieu- of bouwcontroles met een digitale antwoordkaart. Indien tijdens controles overtredingen worden geconstateerd, ontvangt de ondernemer/particulier ter plekke een digitaal bericht over de geconstateerde overtreding en een termijn voor het tenietdoen van de overtreding. Via een digitale kaart of via een digitale link kan de ondernemer/particulier zelf aan het bevoegd gezag berichten dat de tekortkoming is teniet gedaan. Steekproefsgewijs volgt een hercontrole. De praktijk leert dat deze werkwijze leidt tot een zeer hoog naleefgedrag en minder hercontroles.
- Speelt tijdig in op de komst van de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen, de Wet Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH) en de Omgevingswet. Zorg dat in dit kader de vergunningprocedures goed en snel verlopen met behoud van kwaliteit.

Begrip voor ondernemers

- Begrip voor ondernemers is landelijk gezien de belangrijkste verklarende variabele voor de tevredenheid van ondernemers. Hierbij valt te denken aan luisteren, actief meedenken (in kansen, niet in regels) en je als gemeente inleven in de specifieke situatie van de ondernemer.
- Stimuleer het meedenken van ambtenaren. De ervaring leert dat een vast contactpersoon of bedrijventeam hierbij een belangrijke rol kan spelen. Voordelen hiervan zijn:
    - Medewerkers van de gemeente kennen de ondernemer en zijn hierdoor beter in staat om actief met de ondernemer mee te denken en een adviserende rol te vervullen.
    - Ondernemers hoeven dezelfde materie niet steeds opnieuw uit te leggen.

    - De communicatie verloopt hierdoor soepel, direct en snel(ler).
- Met ondernemers kunnen afspraken worden gemaakt over wederzijdse samenwerking en over afhandelingstermijnen, minder regels, vooroverleg, communicatie en ambassadeurschap. Dergelijke afspraken kunnen worden vastgelegd in een kwaliteitshandvest of in een ondernemersakkoord. Een dergelijk akkoord kan een positieve bijdrage leveren aan de samenwerking tussen ondernemers en gemeente en bevordert het ondernemingsklimaat.

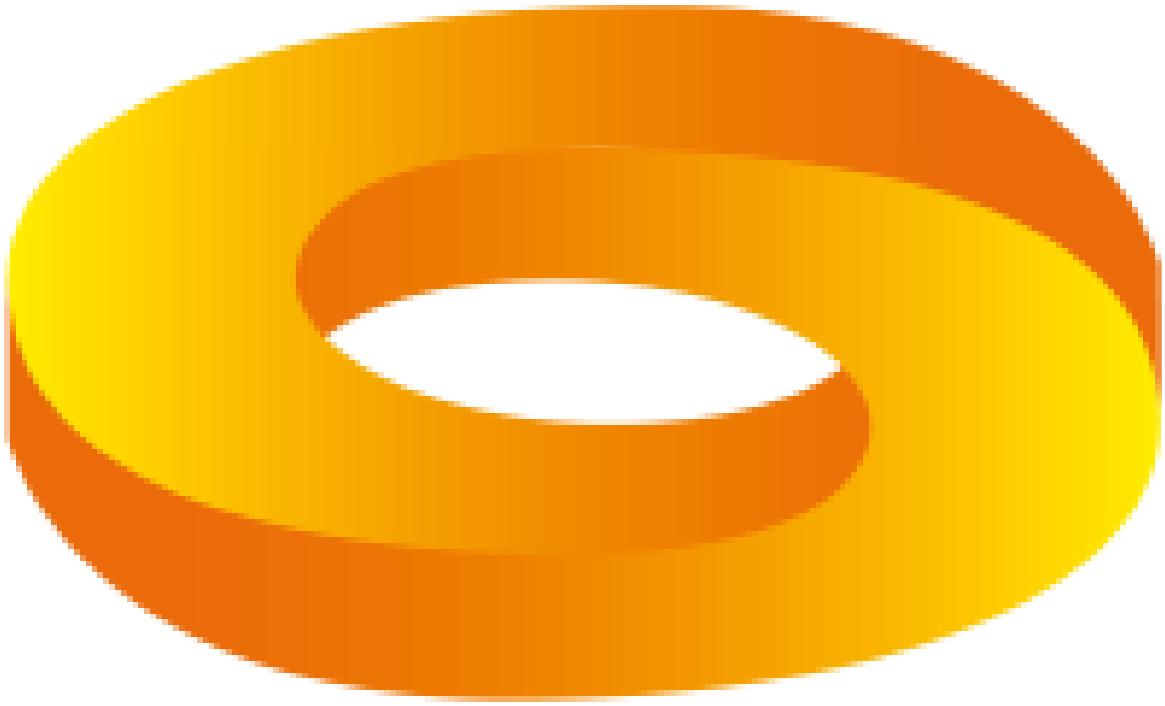

LEXNOVA BV
Ossenmarkt 5
9712 NZ Groningen
www.lexnova.nl
050 313 11 33

lexnova

advies en onderzoek

peiling

Zwolle

Ontwikkeling R en E
OW R en E

Stadskantoor
Lübeckplein 2
Postbus 538
8000 AM Zwolle
Telefoon (038) 498 2486
www.zwolle.nl

Ondernemerspeiling 2017

Rapportage

Opdrachtgever	Janna van Maar
Opdrachtnemer	Judith Bakker en Eric Vogelzang, afd. O&I
Versie	definitief
Datum	april 2017

Datum april 2017
Ons kenmerk Ondernemerspeiling 2017

Inhoud

1	**Samenvatting en conclusies**	**3**
2	**Inleiding**	**4**
3	**Onderzoeksopzet**	**5**
4	**Welke bedrijven deden mee?**	**6**
5	**Ondernemen in Zwolle**	**7**
5.1	Bedrijfsomgeving	7
5.2	Ondernemingsklimaat	11
6	**Gemeentelijke dienstverlening**	**14**
6.1	Dienstverlening algemeen	14
6.2	Digitale dienstverlening	17
6.3	Professionaliteit van de gemeentelijke organisatie	19
6.4	Dienstverlening met de menselijke maat	20
6.5	Vergunningverlening	21
6.6	Relatie ondernemer – gemeente	22
6.7	Gemeentelijke heffingen en regeldruk	24
	Bijlage 1. Achtergrondkenmerken	**28**
	Bijlage 2. Links	**29**

1 Samenvatting en conclusies

In de Ondernemerspeiling 2017 hebben 387 grote en kleine ondernemers via een online-enquête hun mening gegeven over verschillende thema's die verband houden met de gemeente Zwolle. Zowel de bedrijfsomgeving en het ondernemersklimaat, als de dienstverlening door gemeente Zwolle komen aan de orde.

In het algemeen zijn de Zwolse ondernemers tevreden, in ieder geval zijn er meer ondernemers tevreden dan ontevreden. Ten opzichte van de rest van Nederland (volgens dashboard "Waarstaatjegemeente.nl") scoort Zwolle op de meeste punten gunstig, wat bijvoorbeeld tot uitdrukking komt in goede rapportcijfers. Zo rapporteert twee derde van de ondernemers weinig tot geen overlast en criminaliteit in de bedrijfsomgeving. Zesendertig procent geeft als rapportcijfer een acht of hoger voor het ondernemersklimaat. En met een 6,8 als rapportcijfer voor algehele dienstverlening scoort Zwolle ook bovengemiddeld.

Dat neemt niet weg dat er genoeg verbeterpunten genoemd zijn. In de bedrijfsomgeving zijn de grootste bronnen van overlast zwerfvuil, verkeersoverlast, en vernieling. Een punt dat voor een deel van de ondernemers erg storend is zijn de parkeerproblemen. Ook met de communicatie door de gemeente is nog niet iedereen tevreden, zo heeft men niet altijd de indruk dat er voldoende betrokkenheid is. Zestien procent heeft behoefte aan een vast aanspreekpunt bij de gemeente, maar heeft dat nu (nog) niet. Op het punt van betrokkenheid en flexibiliteit van de medewerkers is er volgens achttien resp. zestien procent wel wat te verbeteren. Ondernemers weten ook goed aan te geven waar de gemeente regels, procedures en heffingen kunnen verbeteren. De regelgeving rond parkeren staat met afstand op nummer één; gevolgd door de hoogte van de heffingen en 'bestemmingsplannen'.

Er is ook gevraagd wat ondernemers vooral belangrijk vinden voor het ondernemings- en vestigingsklimaat. Bereikbaarheid staat op de eerste plaats. Op de tweede plaats staat de samenwerking met- en inzet voor ondernemers en op de derde plaats staat de dienstverlening. Leegstand wordt genoemd als punt waarop de gemeente zich het meest moet focussen, de komende tijd.

Geconcludeerd kan worden dat Zwolle het niet slecht doet; zowel de bedrijfsomgeving, het ondernemingsklimaat als de dienstverlening door de gemeente scoren relatief goed. Wel zijn er op alle terreinen verbeterpunten.

2 Inleiding

Ondernemers zijn van vitaal belang voor Zwolle. De gemeente Zwolle wil dus bijdragen aan een goed ondernemersklimaat door voorzieningen en dienstverlening te optimaliseren. Daarom is het voor de gemeente goed om te weten hoe ondernemers over de stad en de dienstverlening van de gemeente denken, en er zo achter te komen waar ruimte voor verbetering is. Het coalitieakkoord 2014-2018 spreekt over het bepalen en verdiepen van onze economische agenda samen met ondernemers. In de gemeentelijke visie op dienstverlening aan inwoners en ondernemers (2015), 'Gastvrij en op maat', staat verder uitgewerkt welke ambities en doelen worden nagestreefd op het gebied van dienstverlening aan ondernemers. De gemeente Zwolle wil op hoofdlijnen bijhouden in hoeverre deze doelen behaald worden.
Dat is mede de aanleiding voor de ondernemerspeiling 2017, een enquêteonderzoek naar de mening van Zwolse bedrijven over de ervaringen met ondernemen in Zwolle in het algemeen (hoofdstuk 5) en de gemeentelijke dienstverlening in het bijzonder (hoofdstuk 6).

De vorige ondernemerspeiling vond plaats in december 2014. Dit rapport was gericht op de gemeentelijke dienstverlening, en kende een bescheidener opzet. In 2017 is dit onderzoek uitgebreid; er is voor gekozen om aan te sluiten bij de ondernemerspeiling van het KING (Kennisinstituut van de vereniging voor Nederlandse gemeenten) (link naar hun website). Dit heeft als voordelen dat er gewerkt wordt met een beproefde vragenlijst, en dat het later mogelijk is de resultaten te vergelijken met andere gemeenten in het land. De volledige vragenlijsten[1] zijn te vinden op de website van KING (link).

De enquête voor de ondernemerspeiling 2017 vond plaats in februari.

Ondernemerspanel
Aan het einde van de vragenlijst hebben we ondernemers uitgenodigd om lid te worden van ons Zwols ondernemerspanel. Dit ondernemerspanel bestaat uit een groep Zwolse ondernemers die bereid zijn een aantal keer per jaar via online vragenlijsten mee te denken over kwesties die zowel hen als de gemeente Zwolle aangaan.
Van de respondenten hebben 93 ondernemers (24%) aangegeven lid te willen worden van het Ondernemerspanel.

[1] Er is voor gekozen om zowel de basisvragenlijst als de aanvullende modules 'dienstverlening met de menselijke maat' en 'vergunningverlening' op te nemen in de enquete.

Leeswijzer
De enquêteresultaten zijn weergegeven met behulp van grafieken met daarin zichtbaar gemaakt hoe vaak bepaalde antwoorden zijn gegeven op de vragen. Ook worden er gemiddelde rapportcijfers weergegeven. Per grafiek is er een korte beschrijving gegeven van de resultaten.
Hoofdstuk vijf geeft de resultaten weer van de antwoorden op de enquête items die over ondernemen in Zwolle in het algemeen gingen; eerst kijken we naar de bedrijfsomgeving, en daarna naar het ondernemersklimaat inclusief het algemene gemeentelijke beleid. In hoofdstuk zes worden in een zevental paragrafen de enquêteresultaten met betrekking tot de gemeentelijke dienstverlening gepresenteerd.

Waar mogelijk zijn vergelijkingen gemaakt met het onderzoek "Dienstverlening aan ondernemers" uit 2014. In dat onderzoek werd een veel kleiner aantal vragen gesteld, en vaak net op een andere manier waardoor we niet altijd betrouwbare vergelijking konden maken.

Op de website "Waarstaatjegemeente.nl" zijn naar verwachting in mei 2017 de resultaten van de Zwolse ondernemerspeiling te zien. Deze benchmark biedt een vergelijking met andere gemeenten in Nederland[2]. Wel zetten in deze rapportage de beschikbare rapportcijfers voor heel Nederland naast die van Zwolle (de website 'Waarstaatjegemeente' is geraadpleegd in april 2017).

3 Onderzoeksopzet

Voor dit onderzoek zijn gegevens verzameld door middel van een enquête bij de Zwolse ondernemers zoals die bij de Kamer van Koophandel bekend zijn. Binnen dit totale bestand hebben we een aantal groepen van instellingen uitgezonderd, namelijk:

- overheidsinstellingen
- non-profit sector (dus geen stichtingen en verenigingen)
- onderwijsinstellingen
- zorg- en welzijnsinstellingen
- deelvestigingen van de ondernemers

In totaal hebben we 6.418 ondernemingen per e-mail uitgenodigd om hun mening te geven. Zij konden via een link naar de vragenlijst op internet. Een totaal aantal van 387 ondernemers hebben de lijst volledig ingevuld. Dit is een responspercentage van zes procent[3]. Dit percentage is iets hoger dan in het onderzoek uit 2014, toen er

[2] De antwoordcategorie "weet niet / geen antwoord" wordt op 'waarstatjegemeente' weggelaten bij de berekening van percentages. In de voorliggende rapportage is wel te zien welke vragen veel of weinig werden beantwoord; en dus zijn alle percentages lager.

[3] Het totaal aantal respondenten is voldoende om betrouwbare uitspraken te kunnen doen voor ondernemers in de hele gemeente bij een foutenmarge van 5% en een betrouwbaarheidsniveau van 95%.

uitnodigingsbrieven zijn verzonden in plaats van –mails en de respons ca. vier procent was.
In lijn met de vereisten van KING/Waarstaatjegemeente hebben we de antwoorden gewogen naar bedrijfsgrootte. Dat betekent dat de kleine bedrijven, die wat ondervertegenwoordigd waren ten opzichte van de feitelijke Zwolse populatie van bedrijven, iets zwaarder zijn meegeteld in de berekening van percentages en gemiddelden. Zo komt een meer representatief beeld naar voren.

4 Welke bedrijven deden mee?

387 Zwolse bedrijven hebben de enquête volledig ingevuld. Meer dan de helft bestond uit ondernemingen met één FTE of minder. Grotere bedrijven zijn in de minderheid; in heel Zwolle zijn niet veel bedrijven uit de grootste categorieën.

In zo'n dertig procent van de gevallen wordt vanuit huis gewerkt, en niet vanuit een afzonderlijk bedrijfspand. Dat is niet verrassend gezien het grote aantal één-pitters in het totale ondernemersbestand.

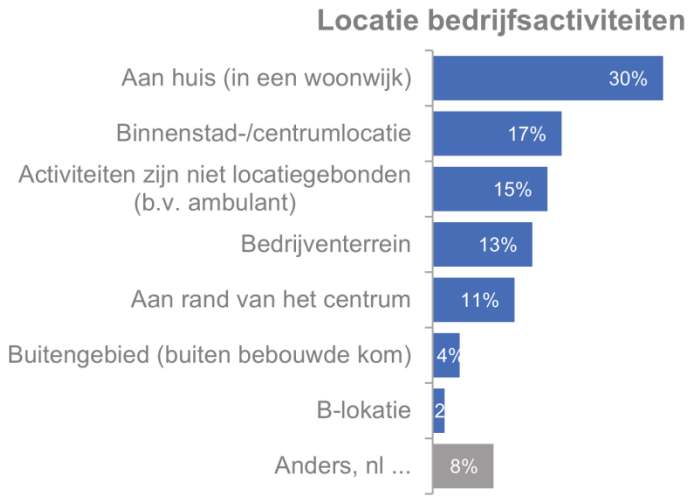

Zie ook bijlage 1 voor meer achtergrondkenmerken van de deelnemende bedrijven.

5 Ondernemen in Zwolle

Hoe bevalt het ondernemen in Zwolle? Dat hangt van vele zaken af, waaronder in ieder geval de bedrijfsomgeving en het algemene ondernemingsklimaat. Dat ondernemingsklimaat wordt natuurlijk beïnvloedt door de gemeente dus daarom geven we ook daar aandacht aan in dit hoofdstuk.

5.1 Bedrijfsomgeving

De meeste ondernemers geven hoge rapportcijfers voor de bedrijfsomgeving. Aan de staat van de openbare ruimte (denk aan wegen, trottoirs, groenvoorziening en straatverlichting) gaven zij gemiddeld een **7,1**. Het gemiddelde in Nederland is een **6,8.**

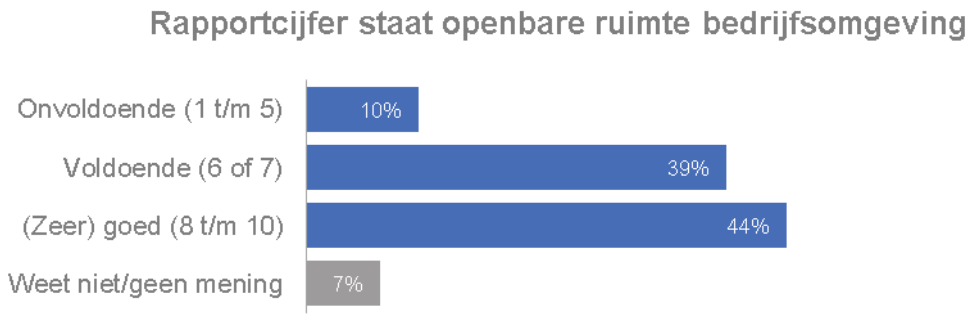

Er is ook gevraagd aan de bedrijfsvestigingen om een rapportcijfer te geven aan de veiligheid in de bedrijfsomgeving. Gemiddeld gaven de ondernemers het rapportcijfer **7,3**. Voor heel Nederland is dat gemiddeld een **6,8**. Net als bij het rapportcijfer voor de openbare ruimte werden er relatief weinig onvoldoendes gegeven; 10% geeft de veiligheid in de bedrijfsomgeving geen voldoende.

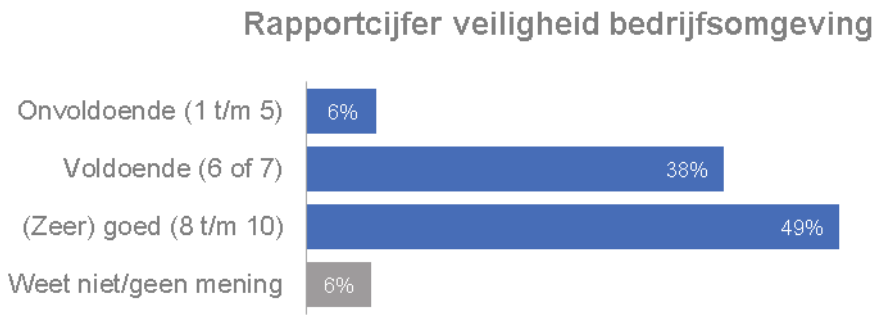

Een minderheid van zes procent geeft een onvoldoende voor de eigen bedrijfsomgeving, als reactie op de vraag om een rapportcijfer voor de bedrijfsomgeving in het algemeen te geven.
In heel Nederland geeft men gemiddeld een **6,9** voor de veiligheid van de bedrijfsomgeving. In Zwolle is dat met een **7,3** als rapportcijfer gunstiger.

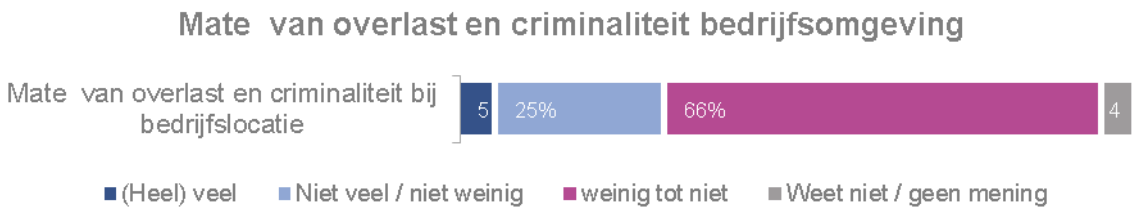

Gelukkig ervaart tweederde van de bedrijven weinig tot geen criminaliteit in de bedrijfsomgeving. Toch heeft één op de twintig bedrijven daar (veel) last van. Gevraagd naar welke vorm van overlast en criminaliteit men zelf hoofdzakelijk heeft ervaren, blijkt dat zwerfvuil en rommel op straat bovenaan staat als bron van overlast. Ruim een kwart van de ondernemers heeft hiermee te maken gehad. Resp. twaalf en tien procent heeft weleens te maken met diefstal en inbraak, wat toch zorgelijke zaken zijn. Slechts één procent heeft geweld ervaren.

Er werd 26 keer aangegeven dat er een andere vorm van overlast of criminaliteit was ervaren. Daaronder verschillende beschrijvingen van diefstal, verkeersoverlast of overlast van jongeren (zie hierboven). *Nieuwe* vormen van overlast die werden genoemd waren:

- Drugdealers in de buurt (5x)
- Geluidsoverlast (4x)
- Rondhangende daklozen/zwervers/bedelaars (3x)
- Fietsen voor de winkel (2x)
- Graffiti

- Hondenpoep
- Internetcriminaliteit

Bereikbaarheid

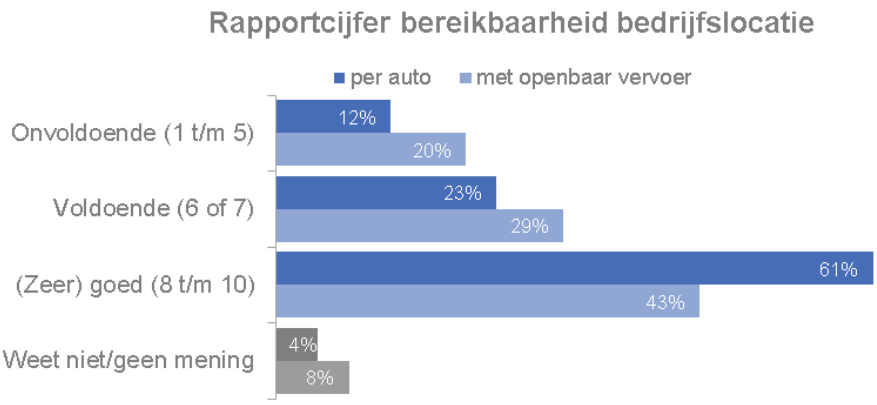

Er heerst veel tevredenheid over de bereikbaarheid per auto van de eigen bedrijfslocatie; zes op de tien ondernemers vindt deze (zeer) goed, het gemiddelde cijfer is **7,5**. De bereikbaarheid per openbaar vervoer scoort minder goed, gemiddeld een **6,8**. Twintig procent geeft een onvoldoende, 43% waardeert dit met (zeer) goed.

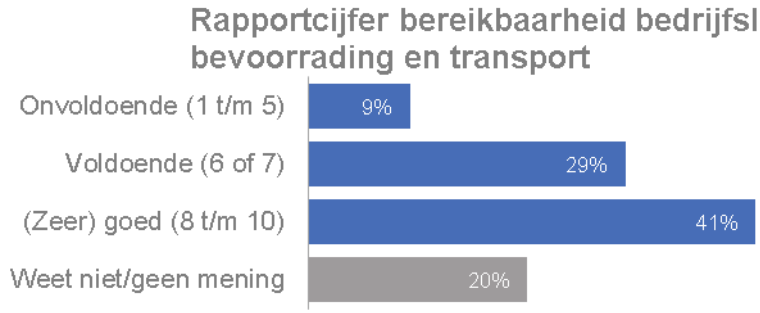

Ook als het gaat om bereikbaarheid voor bevoorrading en transport geeft slechts krap tien procent een onvoldoende. 20 procent geeft weet niet/geen mening aan, mogelijk omdat men weinig of niet met bevoorrading en transport te maken heeft. Het gemiddelde waarderingscijfer komt op een **7,2** .

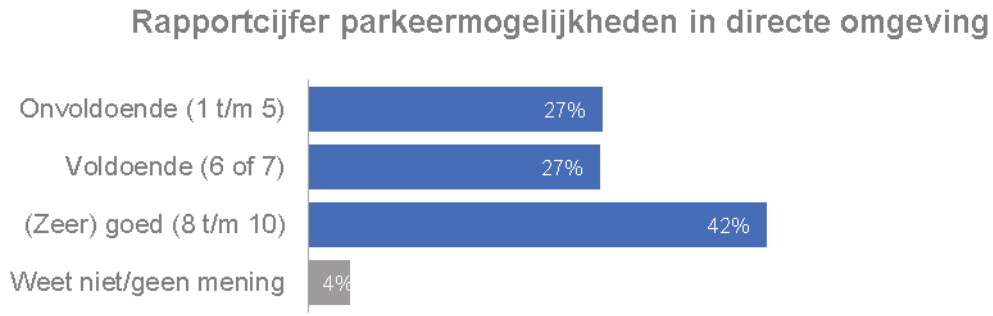

Meer problemen blijken er te zijn met het parkeren in de directe omgeving van het bedrijf, gemiddeld scoort dit item een **6,6**. Van de bedrijven geeft 27% een onvoldoende.

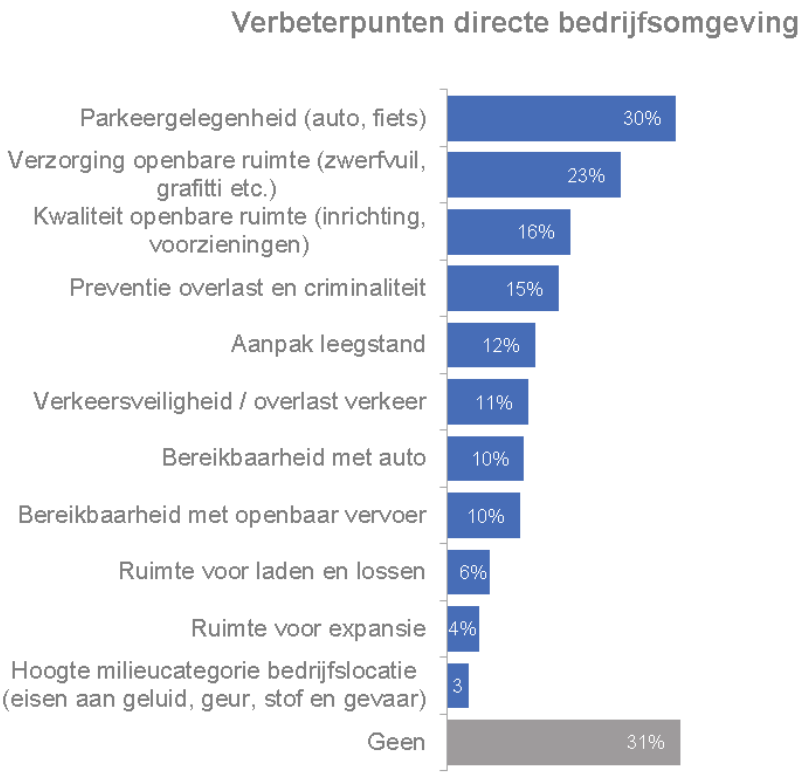

Welke punten er verbeterd zouden kunnen worden werd voorgelegd aan de hand van elf mogelijkheden waarvan men er drie mocht kiezen. Parkeergelegenheid sprong eruit als meest genoemde, Verzorging van de openbare ruimte, zoals het verwijderen van zwerfvuil en graffiti staat op twee, terwijl de inrichting en voorzieningen in de openbare ruimte op de derde plaats staan als verbeterpunt. Ook alle andere mogelijkheden werden meerdere keren genoemd

In de vragenlijst was als vervolg op deze vraag de mogelijkheid geboden een toelichting te geven. Hier werd maar liefst 93 keer gebruik van gemaakt. In sommige reacties werden meerdere verbeterpunten gegeven, in andere reacties werd niet duidelijk wat precies bedoeld werd. Ondernemers geven vaak de plaatsen aan waar zij welke problemen ervaren. We hebben de opmerkingen hieronder in verschillende categorieën ondergebracht.

- Parkeerproblemen/laden en lossen inclusief parkeercontrole (28x)
- (Onveilige) verkeerssituaties (21x)
- Zwerfvuil en hondenpoep (10x)
- Parkeertarieven (5x)
- Inrichting openbare ruimte inclusief aanleg stoepen bestrating (4x)

- Beschikbaar stellen werklocaties voor zzp-ers (in culturele sector) kleine ondernemers komen slecht onder dak (4x)
- Verlichting (3x)
- “Alles is goed wat mij betreft”/geen verbeteringen nodig (3x)
- Betere aanpak na vernielingen (2x)
- Beter regelen laden in lossen (2x)
- Meer bushaltes (2x)
- Glasvezel-aansluitingen / snel internet (2x)
- Hangjongeren (2x)
- Bouwen en slopen van panden (2x)
- Sfeer en verlichting binnenstad
- Bereikbaarheid met OV van bedrijventerreinen
- Aandacht voor agrarische sector bij aanleg wegen
- (Bouw)regelgeving lastig bij uitbreiding bedrijf
- Hulpverlenersvergunning (artsen moeten nu betalen)
- Negatieve houding van gemeente t.o.v. de creatieve sector

5.2 Ondernemingsklimaat

Bij bedrijven is veel enthousiasme over het ondernemingsklimaat; 36 procent beoordeelt dat met (zeer) goed. Gemiddeld komt het cijfer op een **7,0** Landelijk is dit **6,6**, dus ook hier scoort Zwolle relatief goed.

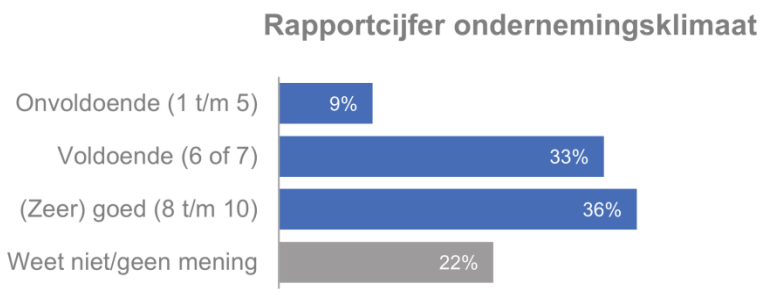

Ook voor het vestigingsklimaat (aantrekkelijkheid van de gemeente voor ondernemers en het woon- en leefklimaat gaven de respondenten een rapportcijfer. Opnieuw springt Zwolle er gunstig uit t.o.v. de rest van Nederland:

Het rapportcijfer voor het vestigingsklimaat Zwolle is **7,0** ten opzichten van Nederland met een score van **6,5**
Rapportcijfer woon- en leefklimaat in Zwolle is **7,5** / in Nederland: is dat 7,1

Wat voor ondernemers vooral van belang is als het gaat om het ondernemingsklimaat blijkt in de eerste plaats de bereikbaarheid, inclusief de parkeermogelijkheden. Op de tweede plaats de samenwerking met en inzet voor ondernemers en op de derde plaats de dienstverlening. De andere genoemde aspecten werden minder vaak genoemd.

Het economisch beleid werd door 18% van de ondernemers genoemd als een belangrijk aspect van het ondernemingsklimaat in de gemeente. Er is een specifieke vraag gesteld over de prioriteiten van de gemeente Zwolle in het economisch beleid.

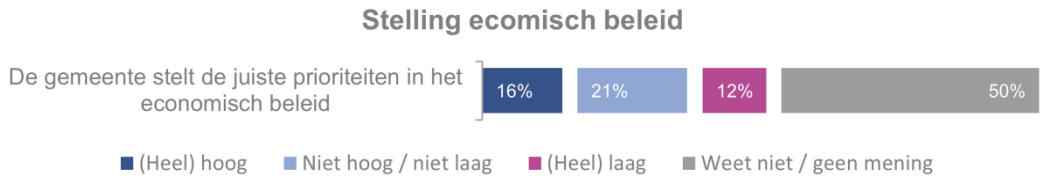

Zestien procent is het (helemaal) eens met de stelling dat er juiste prioriteiten worden gesteld door de gemeente. 50 procent weet het niet of heeft geen mening.

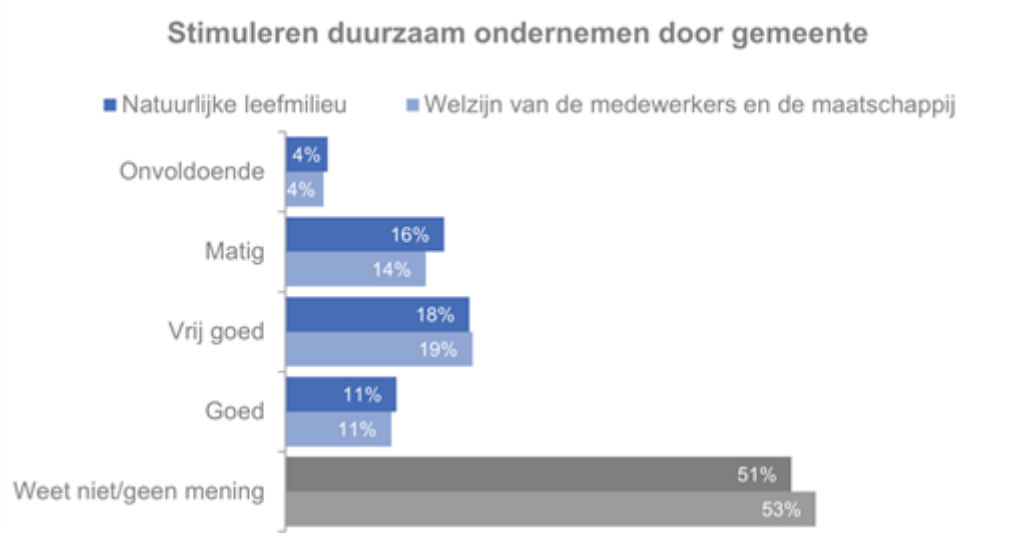

Vanwege het grote maatschappelijk belang is een aparte vraag gesteld over het stimuleren van duurzaam ondernemen: “In hoeverre spant de gemeente zich in om duurzaam ondernemen te stimuleren?” Deze vraag werd zowel gesteld voor toekomstbestendige oplossingen op ecologisch als op sociaal terrein.
Vier procent van de ondernemers vind dat dit onvoldoende gebeurt, de anderen zijn tevredener, maar ruim vijftig procent heeft hier geen mening over.

Er is aan de ondernemers vervolgens gevraagd waar de gemeente zich de komende tijd op moet focussen. De antwoorden geven een beeld van welke beleidsthema's voor ondernemers vooral van belang zijn. De top drie bestaat uit economische vitaliteit (incl. leegstand), duurzame ontwikkeling en flexibel omspringen met regels en procedures en leefbaarheid en veiligheid van de bedrijfsomgeving. Alle andere thema's werden ook regmatig genoemd, maar in mindere mate. De respondenten gaven zelf nog een aantal nieuwe aandachtspunten:

- Leegstand (3x)
- Communicatie (2x)
- Handhaven/uitvoeren parkeerbeleid (2x)
- Gemakkelijker maken om de juiste persoon te vinden binnen de Gemeente Zwolle
- Glasvezelverbindingen
- Binnenstad nog beter en mooier maken
- Promoten van de Stadkamer
- Vast contactpersoon
- Verkeer
- Echtheid betrachten
- Huisvesting creatieve ondernemers
- Eenduidigheid (nu verschillende medewerkers met eigen verhaal)
- Meer aandacht voor bestaande ondernemingen ten opzichte van nieuwe/experimenten
- Meer innovatie en experimenten met burgers en bedrijven
- Gedwongen lidmaatschap ondernemersverenigingen moet ongedaan gemaakt
- Meer aandacht voor MKB, maar wel kritisch op ethische aspecten svp
- Minder beleid willen voeren met andermans geld

6 Gemeentelijke dienstverlening

6.1 Dienstverlening algemeen

Ondernemers / bedrijven hebben voor verschillende zaken de gemeente nodig. Niet elk bedrijf heeft regelmatig met de gemeente te maken, zo werd (ook) duidelijk uit de reacties op de enquête. Bij de meeste vragen over de bedrijfsomgeving werd zelden de antwoordmogelijkheid 'weet niet' aangevinkt. Bij vragen over de gemeentelijke dienstverlening gebeurde dat veel vaker; deze antwoorden kwamen vaak van de bedrijven die geen of weinig contact hebben gehad met de gemeente.

Als eerste zien we hoe vaak er contact is geweest met de gemeente per bedrijf.

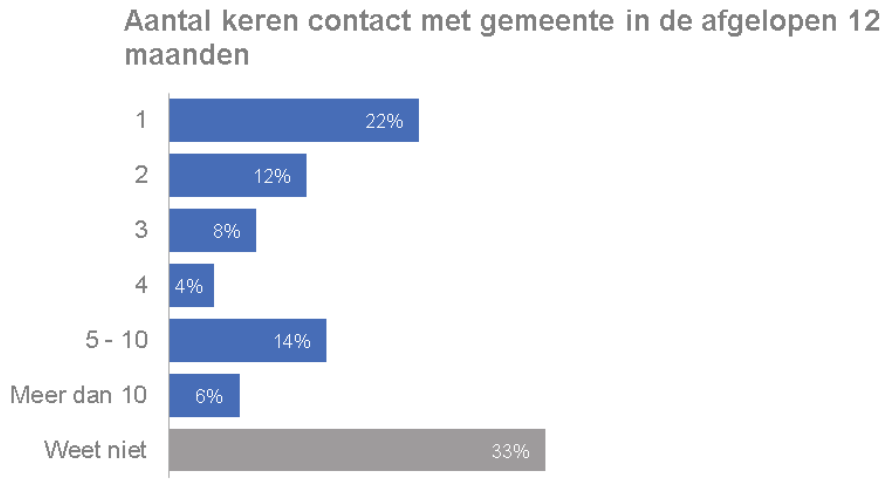

67 procent van de ondernemers heeft in het afgelopen jaar tenminste één keer contact gehad met de gemeente. In 2014 was dit 62 procent. In een derde van de gevallen was er maar één of twee keer contact, een ander derde deel wist niet hoe vaak er contact is geweest, en in de ander gevallen was er vaker contact.

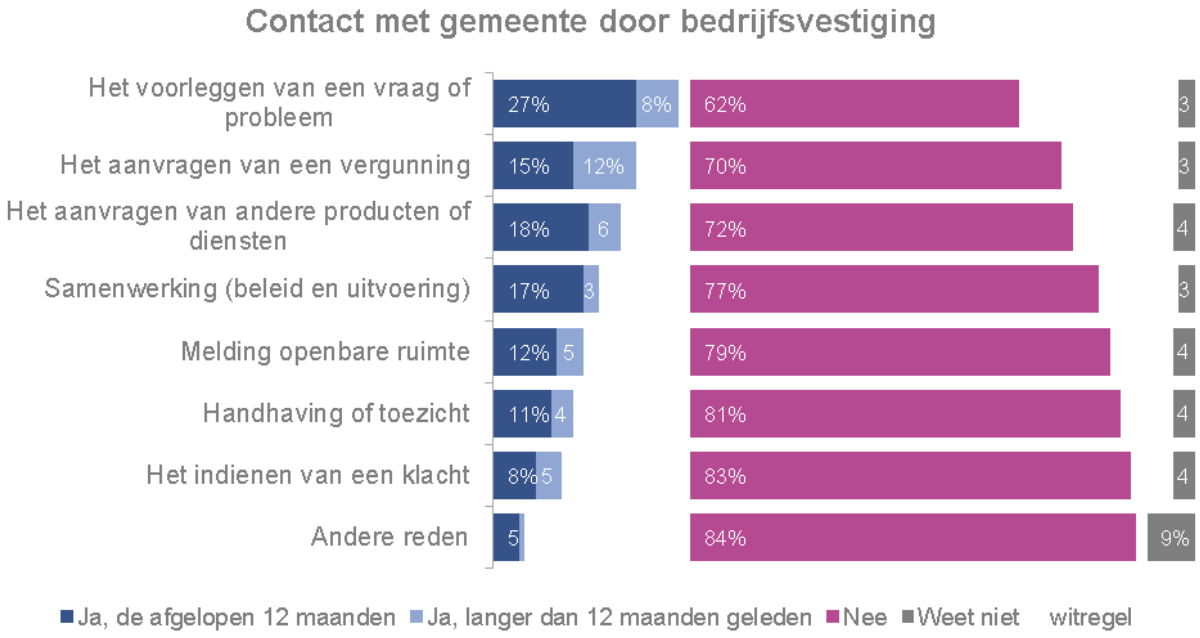

In bovenstaande grafiek is te zien over welke onderwerpen er contact is geweest, het afgelopen jaar dan wel langer geleden. De meeste contacten kwamen voort uit vragen of problemen die aan de gemeente werden voorgelegd. Ook de aanvraag van vergunningen, direct gevolgd door de aanvraag van andere producten of diensten, brachten vaak contacten tussen bedrijven en gemeente met zich mee.

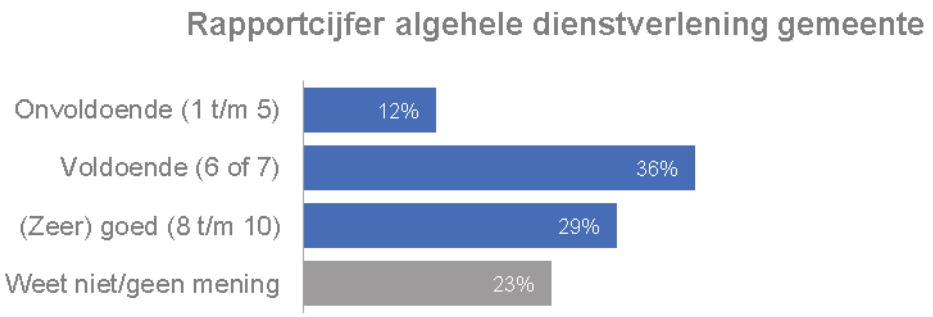

Hoe het staat met de waardering van de dienstverlening van de gemeente werd gevraagd door de ondernemers een rapportcijfer te laten geven.
Twaalf procent geeft een onvoldoende, zo blijkt uit bovenstaande grafiek. Het gemiddelde cijfer is een **6,8**. In 2014 werd dezelfde vraag gesteld. Het gemiddelde antwoord kwam toen uit op een **6,7.** Voor heel Nederland is de score een **6,4.**

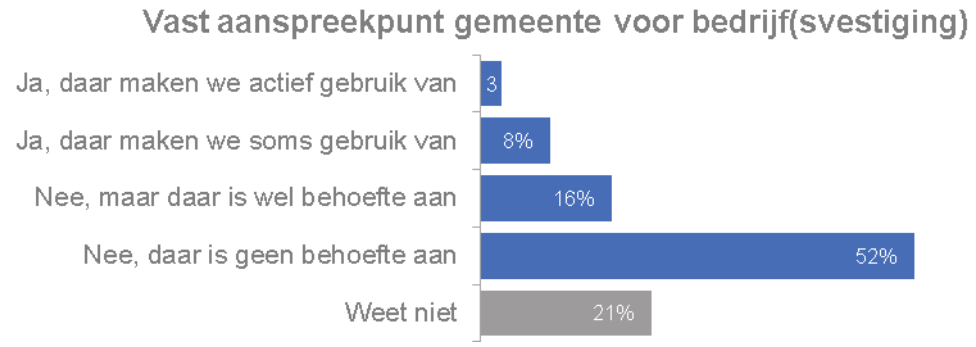

Van de ondernemers heeft elf procent een vast aanspreekpunt bij de gemeente waar ook gebruik van wordt gemaakt. Zestien procent heeft wel behoefte aan zo'n aanspreekpunt maar heeft dat (nog) niet. Ruim de helft van de ondernemers heeft die behoefte niet.
In 2014 is alleen aan degenen die weleens contact hadden met de gemeente gevraagd naar het aantal malen contact dat er was met een vast contactpersoon van de gemeente. Zo'n 60 procent had toe (bijna) nooit contact met een vast contactpersoon, 40 procent soms of vaak (men kon toen niet aangeven dat men dat niet wist).

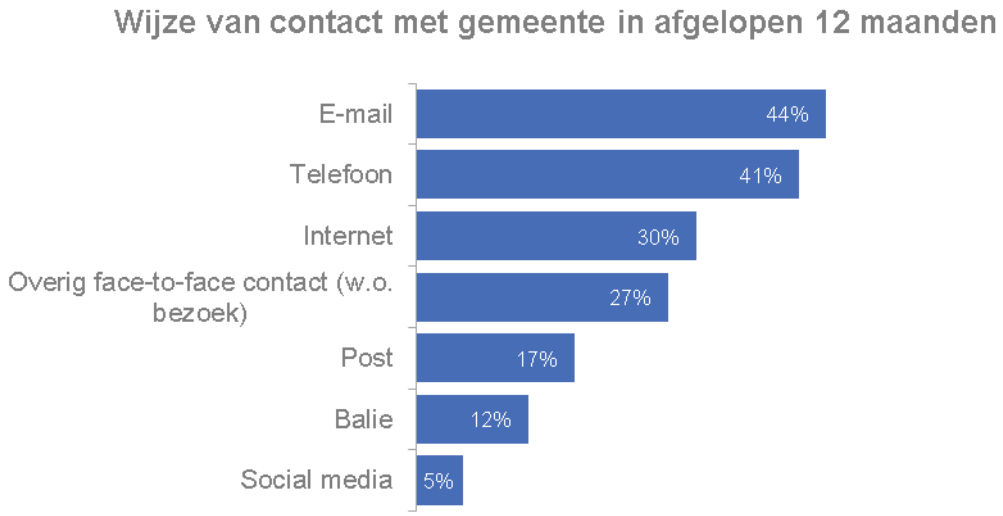

Er is gevraagd op welke manieren er contact is geweest met de gemeente. E-mail werd het meest genoemd (door 44 procent), direct gevolgd door telefonisch contact (41procent) In 2014[4] had 29 procent contact gehad per e-mail, en 38 procent had telefonisch contact. Er wordt dus meer per e-mail gecommuniceerd, maar dit betekende niet dat er minder getelefoneerd werd.
Ook Internet werd door bijna een derde van de ondernemers gebruikt. En ruim een kwart had face-to-face contact. “Ouderwetse’ post (door zeventien procent) en balie (door twaalf procent) worden minder gebruikt dan in 2014, dat was toen resp. 27 procent en 28 procent. Overige sociale media (denk aan What’s App en Twitter) blijken in het contact met de gemeente relatief weinig populair, en zijn in populariteit niet gegroeid; in 2014 gaf elf procent van de ondernemers aan via social media contact te hebben gehad.

6.2 Digitale dienstverlening

Hoewel telefonisch- en face-to-face-contact relatief vaak voorkomen, is contact per e-mail en internet ook populair geworden. De gemeente Zwolle biedt voor verschillende vormen van dienstverlening interactieve dienstverlening aan op het internet. Er is specifiek gevraagd naar de snelheid van digitale dienstverlening. Tevens werd gevraagd of alle zaken die zich daarvoor lenen desgewenst via digitale faciliteiten kunnen worden afgehandeld.

[4] De vragen waren in 2014 niet op identieke manier gesteld, dus de verschillen moet voorzichtig worden geïnterpreteerd.

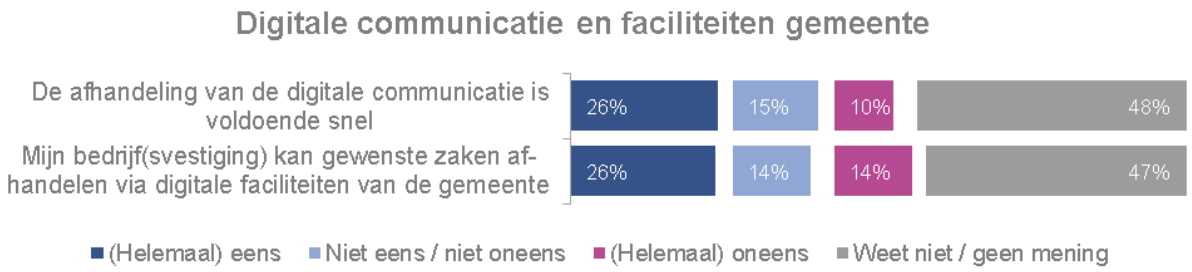

Uit de antwoorden valt als eerste op dat bijna de helft geen oordeel heeft over de digitale faciliteiten. Dat is niet verrassend gezien het antwoord op de vorige pagina over contacten per internet; die werden door niet meer dan 30 procent genoemd. Van degenen die wel een beeld van de digitale dienstverlening van de gemeente hebben is het merendeel positief. Tien resp. veertien procent is het overigens (helemaal) oneens met het idee dat digitale communicatie voldoende snel is, en dat men gewenste zaken digitaal kan afhandelen.

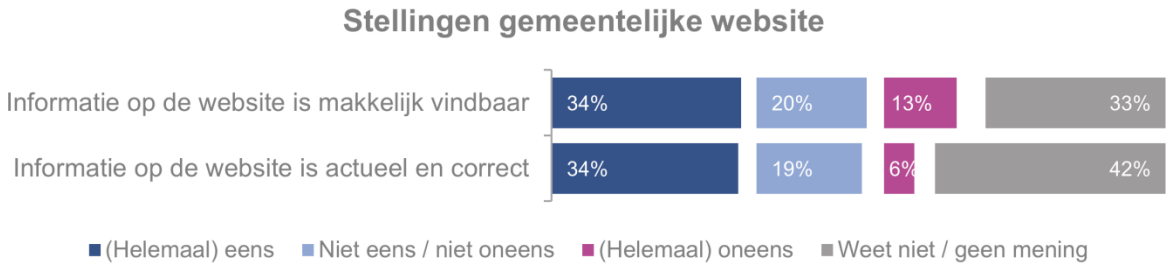

34 procent vindt de informatie gemakkelijk vindbaar; dertien procent vindt dat niet. Ondernemers in Zwolle zijn in slechts zes procent van de gevallen niet tevreden over hoe actueel en correct de informatie op de gemeentelijke website is

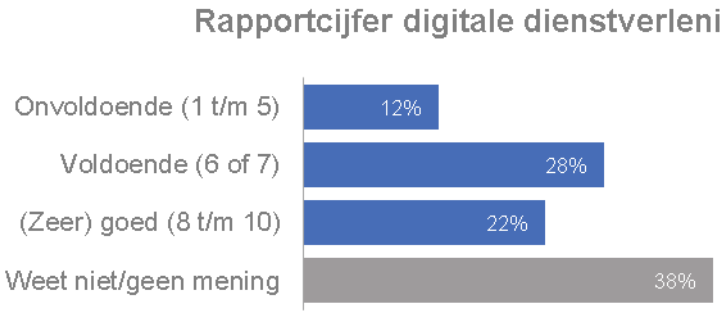

Twaalf procent geeft een onvoldoende voor de digitale dienstverlening van de gemeente Zwolle, 28 procent geeft een voldoende, en 22% (zeer) goed. De totaalscore is een **6,6**. In Nederland is dit een **6,2**.

Degenen die graag de mogelijkheid willen hebben om meer diensten digitaal bij de gemeente af te kunnen nemen, konden aangeven welke diensten ze daarbij in gedachten hebben. Behalve enkele algemene opmerkingen over snellere en gemakkelijker dienstverlening werden de volgende zaken werden genoemd:

- Algemene opmerkingen over dienstverlening 10x
- Aanvraag parkeervergunning 7x
- Overige vergunningen 3x
- Parkeermogelijkheden 2x
- Aanvraag financiering ‘clicks to bricks’
- Afspraak maken met toezicht en handhaving
- Bouwtekeningen opvragen
- Glasvezelaansluitingen
- Inzage in bouwplannen
- Met elkaar communiceren over verkeersveiligheid
- Opvragen WOZ-waarde
- Toeristenbelasting betalen

6.3 Professionaliteit van de gemeentelijke organisatie

Naast de digitalisering van de gemeentelijke dienstverlening willen we ook graag weten hoe de ondernemers denken over allerlei aspecten van de gemeentelijke organisatie. Hebben ondernemers een positief beeld van de gemeente, hebben zij daadwerkelijk het gevoel geholpen te worden, en waar kan het beter?

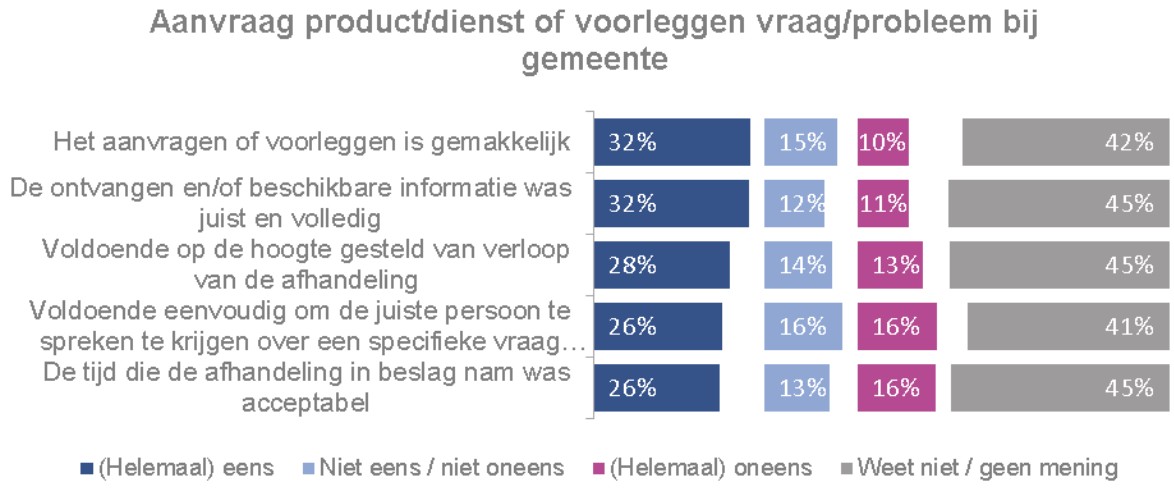

Wanneer we vragen naar de ervaringen bij het aanvragen van producten of diensten en het voorleggen van vragen en problemen, valt als eerste op dat ruim veertig procent geen mening heeft of het niet weet. Ruim een kwart tot bijna een derde is positief over de dienstverlening; zij antwoorden dat zij het (helemaal) eens zijn met positieve stellingen over gemak, kwaliteit en snelheid van de dienstverlening. Tien tot zestien procent was het hier juist (helemaal) niet mee eens.

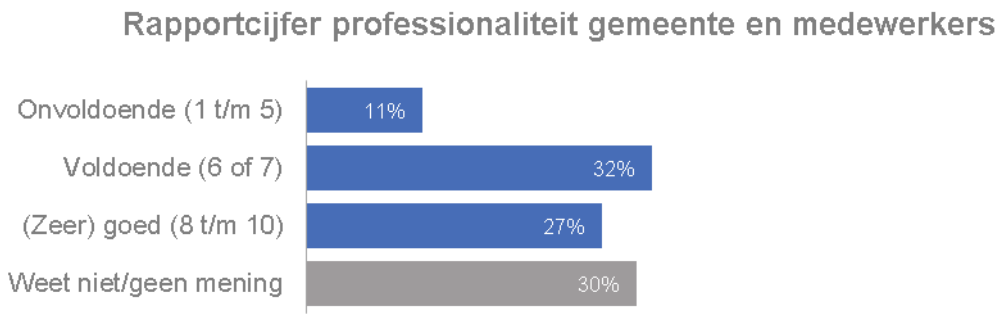

Zeventig procent heeft algemeen rapportcijfer gegeven voor de professionaliteit van de gemeente en haar medewerkers; elf procent gaf een onvoldoende, 32 procent een voldoende en 27 procent een (zeer) goed. Het gemiddelde cijfer is een **6,8.** In 2014 was de score **6,9.** De rest van Nederland scoort gemiddeld een **6,3**.

6.4 Dienstverlening met de menselijke maat

De menselijke factor is uiteraard ook van belang bij de gemeentelijke dienstverlening. Wat hebben de ondernemers daarover te zeggen?

Net als bij paragraaf 6.3 had niet iedereen een mening over de stellingen met betrekking tot de houding en het werk van gemeentelijke medewerkers. Tussen de 40 en de vijftig procent antwoordde “Weet niet/geen mening”. Ongeveer een derde was het (Helemaal) eens met de positieve stellingen over dit onderwerp. Alleen de stelling dat men aangenaam verrast was met de service van de gemeentelijke medewerker werd door een kleiner aandeel van zeventien procent beantwoord met (Helemaal) eens, terwijl zestien procent het daar juist niet (helemaal mee eens is.

6.5 Vergunningverlening

Een aparte paragraaf van deze ondernemerspeiling is gewijd aan vergunningverlening; een gemeentelijke activiteit die van groot belang kan zijn voor Zwolse ondernemers.

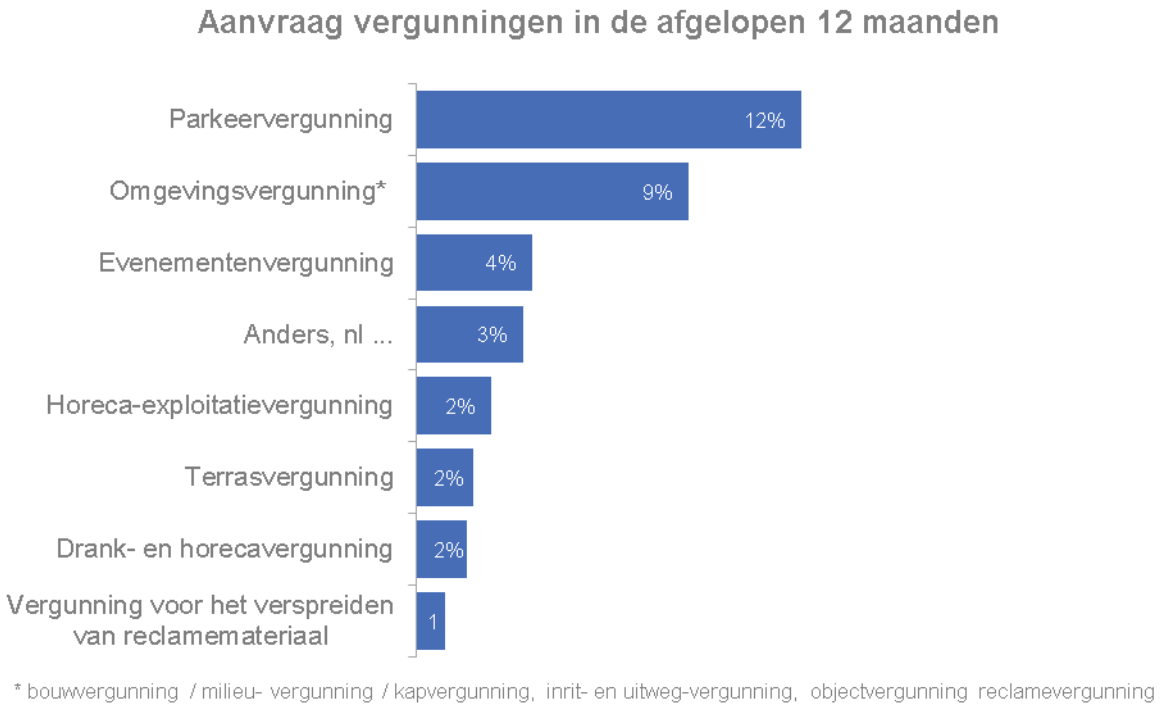

In de afgelopen maanden heeft twaalf procent van alle ondernemers een parkeervergunning aangevraagd, en negen procent een omgevingsvergunning. De andere soorten vergunningen werden minder aangevraagd. Tien ondernemers gaven een ander type vergunning op (waarvan het niet altijd duidelijk is waar die onder te scharen). De vergunningen die genoemd werden:

- Activiteiten om en aan de gracht / terras etc.
- Bestemmingsplan
- Bord monteren aan de muur
- Procedure bij de welstandscommissie
- Marktvergunning
- Melding tijdelijk plaatsen voorwerpen aan de weg
- Pilot blurring
- Plaatsing bloembakken
- Pollersysteem
- ‘Vergunning om mijn werk te kunnen doen’

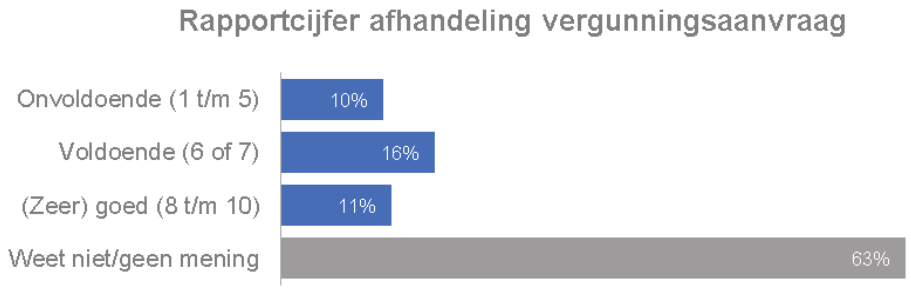

Deze ervaringen leverden in 37 procent van de gevallen een rapportcijfer op: tien procent gaf een onvoldoende, zestien procent een voldoende en elf procent (zeer) goed (63 procent gaf geen antwoord). Het gemiddelde cijfer komt op **6,2**, in de rest van Nederland op **6,1**.

6.6 Relatie ondernemer – gemeente

Ondernemers en gemeenten kunnen op verschillende manieren samenwerken, met elkaar en met anderen. Wat vinden de ondernemers van de gemeente Zwolle als samenwerkingspartner?

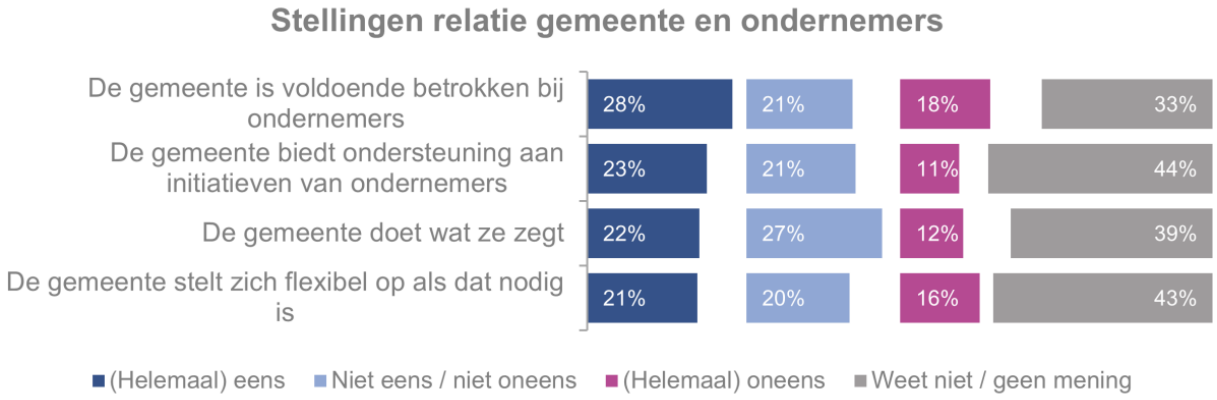

Tussen de twintig en dertig procent van de ondernemers is positief over allerlei aspecten van de samenwerking met de gemeente. Tussen de tien en de twintig procent is dat juist niet.

Als we kijken naar de rol die bedrijven in de samenwerking met de gemeente hebben zien we dat die vooral gestalte krijgt in allerlei beleidsinitiatieven; initiatieven waar zowel de bedrijven als de hele gemeenschap bij gebaat zijn. In deze ondernemerspeiling is specifiek gevraagd naar (beleids-)initiatieven waar de bedrijven zich actief hebben ingezet, samen met andere ondernemers, met burgers, met de gemeente of met overige partners.

Tweederde van de bedrijven geeft aan dat er de afgelopen twaalf maanden geen actieve inzet is gepleegd voor (beleids)initiatieven. Waar die inzet er wel was was, gaf achttien procent aan samen met andere ondernemers te zijn opgetrokken, twaalf procent met burgers en elf procent met de gemeente.
Twaalf keer werd er een andere samenwerkingspartner genoemd, namelijk:

- Organisatie op het gebied van duurzame energie
- Organisatie op gebied van gratis juridisch spreekuur
- KHN
- Club Cele
- Politieke partij
- Provincie Overijssel
- Schipper mag ik ook eens varen
- Scholen
- Stadkamer Zwolle
- Vv. SVI
- Alfa rainbow
- Sociale werkplaatsen

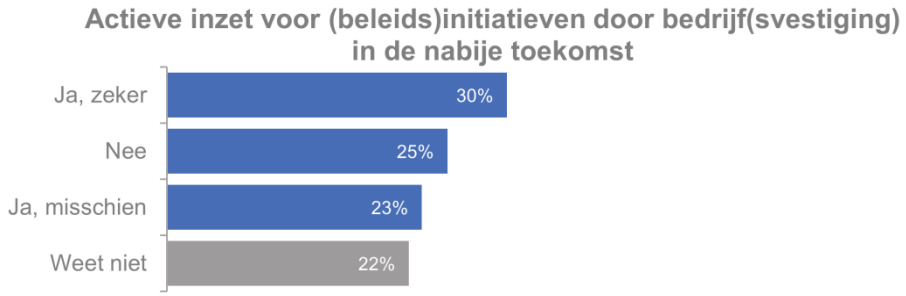

Dertig procent van de ondernemers is van plan zich in de toekomst in te gaan zetten voor (beleids)initiatieven, en nog een 23 procent overweegt om dat te doen. Een kwart weet al dat ze dat niet zullen doen; de rest wist het nog niet.

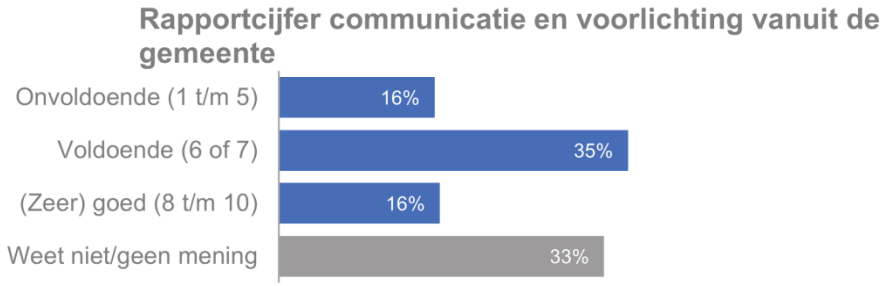

De communicatie en voorlichting vanuit de gemeente wordt het vaakst met een voldoende gewaardeerd (35 procent); zestien procent geeft een onvoldoende. Het gemiddelde rapportcijfer voor communicatie en voorlichting is **6,3.** Het gemiddelde cijfer voor Nederlandse gemeenten is **6,1**. De gemeente Zwolle scoort ook hier dus iets beter dan het landelijke gemiddelde.

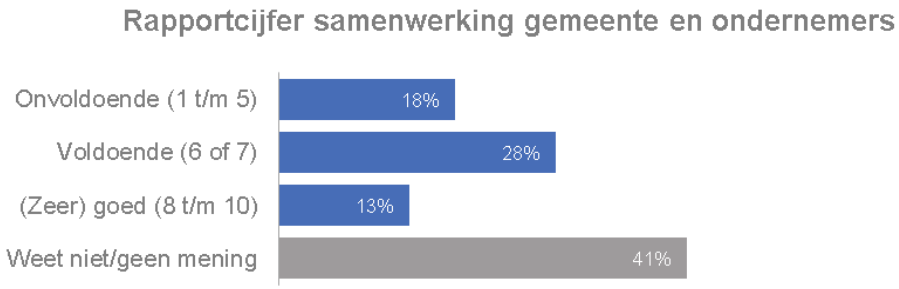

De waardering van de samenwerking tussen gemeente en ondernemers in (beleids)initiatieven is specifiek nagevraagd, en levert een zelfde beeld; achttien procent gaf de samenwerking een onvoldoende, achtentwintig een voldoende en dertien procent (zeer) goed. Het gemiddelde rapportcijfer is **6,0**. Landelijk is dit cijfer een **5,6**. Ook hier scoort Zwolle beter dan het landelijk gemiddelde.

6.7 Gemeentelijke heffingen en regeldruk

Twee andere aspecten waar ondernemers mee te maken kunnen hebben in hun contacten met de gemeente zijn de hoogte van financiële heffingen en de mate waarin men last heeft van verschillende gemeentelijke regels (de zgn. regeldruk).

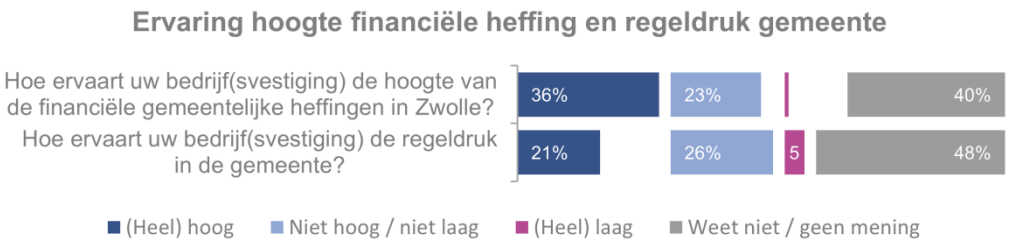

Over deze aspecten hebben niet alle ondernemers een mening; 40 resp. 48 procent antwoordde weet niet/geen mening. Bijna niemand antwoordde dat de hoogte van de heffingen dan wel de regeldruk (heel) laag is in Zwolle. 36 procent vind de gemeentelijke heffingen (veel) te hoog.

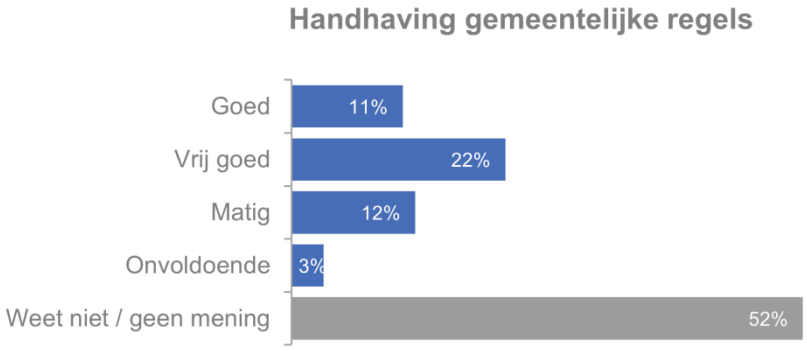

Van de ondernemers vindt 33 procent de handhaving van de gemeentelijke regels (vrij) goed. Vijftien procent is niet tevreden; op de vraag “In hoeverre handhaaft de gemeente – in het algemeen – gemeentelijke regels” antwoorden zij matig of onvoldoende.

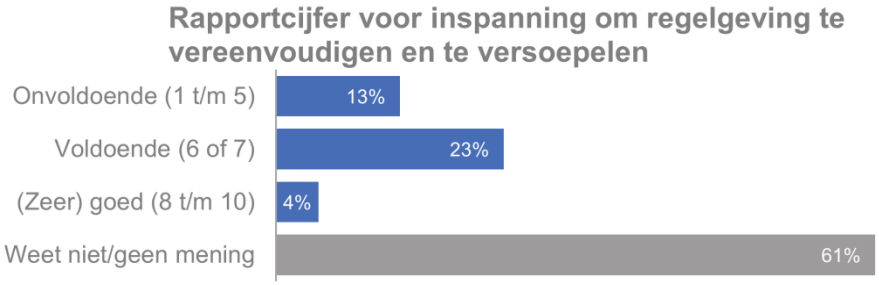

Bijna tweederde van de ondernemers had blijkbaar geen beeld van de inspanningen van de gemeente om de regelgeving te vereenvoudigen en te versoepelen. Van de gene die daar wel een idee over hebben geeft dertien procent een onvoldoende en 27% een voldoende of (zeer) goed. Het gemiddelde cijfer is een **5,9**. In 2014 was dit ook een **5,9**.

We zijn natuurlijk extra geïnteresseerd in welke regels als belemmerend worden ervaren. Daarom is dit als extra vraag toegevoegd. De zaken die werden genoemd zijn:

- Parkeerbeleid/vergunningen/handhaving (16x)
- Uberhaupt te veel regelgeving (3x)
- Verkeer (2x)
- Tijdsduur afgeven vergunningen (2x)
- Bestemmingsplan (2x)
- Controles en handhaving
- Monumentale staat van het bedrijfspand/beschermd stadsgezicht
- Aanbestedingsregels
- Terrasregels
- Oneerlijkheid/onduidelijkheid gebruik gemeentegrond

- Leerplichtregels (te weinig ontheffingen)
- Aanvraag V.O.G.
- Overdreven asbestsanering
- Contractering jeugdhulp/raamovereenkomst Jeugd – regels te strikt
- Schuldregeling: te weinig ruimte om te ondernemen
- Ondernemingsfonds waar je voor moet betalen
- Gemeentelijke belastingen en heffingen
- Project ‘Stop heling’.
- Beleid tov water en binnenstad
- Geen detailhandel mogelijk op iindustrieterrein
- B&B-regels
- Geluidsnormen bij evenementen
- Omgevingsvergunning
- Koopzondagen

NB: Op deze vraag kwamen ook reacties die niet met belemmerende regelgeving te maken hebben, zoals bejegening door medewerkers of de carnavals- en sinterklaas optocht als bron van overlast.

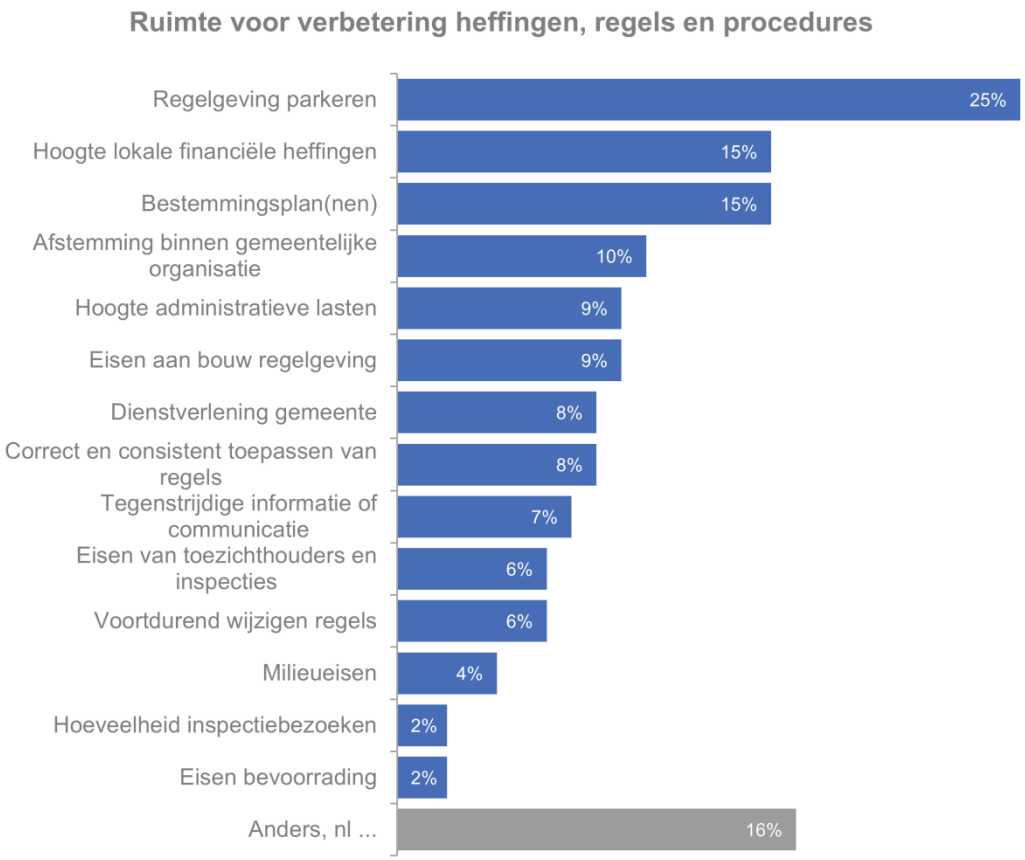

Ondernemers weten goed aan te geven waar de gemeente regels, procedures en heffingen kunnen verbeteren. De regelgeving rond parkeren staat met afstand op nummer één; 25 procent van de ondernemers noemt dit als verbeterpunt. De hoogte van de heffingen en ‘bestemmingsplannen’, worden beide door vijftien procent genoemd en staan daarmee op een gedeelde tweede plaats. Alle andere

antwoordmogelijkheden werden ook aangevinkt. Behalve de keuzemogelijkheden, konden de respondenten ook zelf verbeterpunten aangeven. Hieronder geven we weer welke punten er zijn genoemd.

- Communicatie/informatie (3x)
- Snelheid van reageren door gemeente (2x)
- Contact
- Handhaving van de regels
- Instructie parkeerwachters
- Duivenoverlast
- Huisvestingsmogelijkheden en regels
- Koopzondagen en openingstijden
- Betrokkenheid in houding van ambtenaren

Bijlage 1. Achtergrondkenmerken

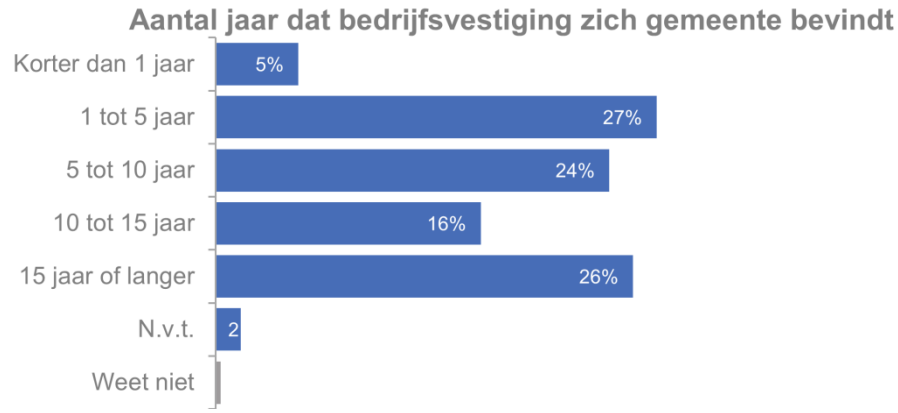

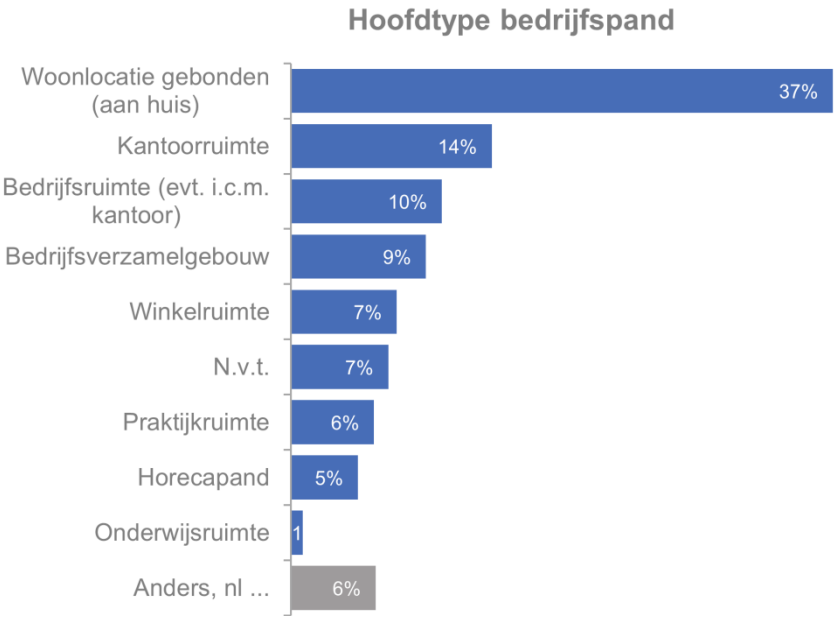

Bijlage 2. Links naar interessante sites

Vragenlijsten:

http://kinggemeenten.nl/sites/king/files/OP%20vragenlijst%2012%20jan%2016%20def%20.pdf

http://kinggemeenten.nl/sites/king/files/OP%20module%20DV%20met%20de%20menselijke%20maat%2012%20jan%2016.pdf

http://kinggemeenten.nl/sites/king/files/Ondernemingspeiling%20module%20vergunningsverlening%2014%20dec%2015.pdf

Website over de ondernemerspeiling van KING:

https://www.kinggemeenten.nl/secties/ondernemerspeiling/ondernemerspeiling

Dashboard Waarstaatjegemeente:

https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Ondernemerspeiling--ondernemerspeiling

Onderzoek onder ondernemers uit 2014:

https://www.zwolle.nl/sites/default/files/ondernemerspeiling-2014.pdf

Deloitte.

Meting aanbod Digitale Dienstverlening 2016

Bijlage A, Medeoverheden

In opdracht van
ICT Uitvoeringsorganisatie

Uitgebracht op
30 september 2016

Auteurs
Pouya Zarbanoui
Guus van de Plasse
Martin Eikenboom

Inhoudsopgave

1. Overzicht digitale volwassenheid Gemeenten 3

2. Productomschrijvingen 18

2.1 Productomschrijving gemeenten 18

2.2 Productomschrijving provincies 44

2.3 Productomschrijving waterschappen 53

Deloitte.

1. Overzicht digitale volwassenheid Gemeenten

Gemeente	2016					2015				2014			
	Ranking	Inwoners Aantal	Score	Burgers	Ondernemers	Ranking	Score	Burgers	Ondernemers	Ranking	Score	Burgers	Ondernemers
's-Gravenhage	1	519988	90%	87%	95%	1	87%	82%	95%	1	84%	80%	90%
Rotterdam	2	629606	88%	86%	91%	5	81%	72%	95%	2	84%	78%	92%
Venlo	3	100371	87%	85%	90%	4	83%	78%	91%	5	79%	77%	81%
Leiden	4	122561	86%	88%	83%	3	83%	81%	86%	8	78%	76%	80%
Nieuwkoop	5	27433	86%	92%	75%	10	77%	83%	65%	16	72%	76%	65%
Bunschoten	6	20823	85%	87%	81%	27	72%	71%	74%	128	56%	60%	51%
Hof van Twente	7	34881	84%	85%	82%	26	72%	73%	71%	15	72%	73%	70%
Voorschoten	8	25211	84%	85%	82%	76	65%	70%	58%	262	47%	52%	42%
Heerlen	9	87406	84%	80%	89%	6	80%	75%	87%	10	77%	77%	77%
Ede	10	112427	83%	88%	77%	19	74%	76%	71%	22	69%	76%	60%
Dordrecht	11	118801	83%	83%	83%	7	80%	78%	82%	53	64%	64%	64%
Lansingerland	12	59035	83%	92%	68%	28	72%	78%	63%	21	70%	77%	60%
Schiermonnikoog	13	919	82%	79%	93%	386	34%	41%	24%	372	36%	47%	23%
Zoetermeer	14	124107	82%	88%	74%	8	79%	77%	82%	7	78%	82%	73%
Edam-Volendam	15	35465	82%	81%	84%	12	76%	73%	82%	14	72%	69%	77%
Wassenaar	16	25885	82%	80%	87%	101	63%	64%	63%	321	43%	54%	27%
Westland	17	104960	82%	82%	82%	34	70%	63%	82%	55	64%	62%	65%
Pijnacker-Nootdorp	18	51894	82%	85%	76%	16	75%	78%	71%	27	67%	72%	62%
Apeldoorn	19	159025	82%	80%	85%	46	68%	63%	78%	74	61%	63%	58%
Bronckhorst	20	36510	82%	87%	73%	13	76%	73%	81%	238	49%	54%	42%
Barendrecht	21	47861	81%	82%	80%	116	62%	64%	58%	32	67%	72%	60%
Lochem	22	33333	81%	87%	71%	49	68%	70%	64%	117	58%	67%	45%
Schagen	23	46159	81%	78%	85%	53	68%	64%	74%	65	62%	60%	66%
Molenwaard	24	29067	80%	89%	67%	2	86%	86%	87%	3	83%	81%	87%

Deloitte.

Gemeente	2016					2015				2014			
	Ranking	Inwoners Aantal	Score	Burgers	Ondernemers	Ranking	Score	Burgers	Ondernemers	Ranking	Score	Burgers	Ondernemers
Zuidhorn	25	18794	79%	83%	70%	107	63%	61%	68%	143	56%	56%	55%
Deventer	26	98869	79%	79%	79%	9	78%	75%	85%	9	77%	77%	78%
Leidschendam-Voorburg	27	74223	79%	83%	73%	15	75%	76%	75%	13	73%	75%	71%
Enschede	28	158351	78%	78%	79%	58	68%	70%	65%	34	67%	75%	56%
Rhenen	29	19400	78%	88%	62%	104	63%	71%	48%	193	52%	58%	43%
Aa en Hunze	30	25243	78%	84%	69%	20	74%	75%	71%	19	71%	68%	75%
Sint-Michielsgestel	31	28403	78%	80%	75%	50	68%	67%	71%	87	60%	67%	52%
Alphen-Chaam	32	9924	78%	77%	79%	21	74%	68%	82%	4	79%	68%	93%
Súdwest-Fryslân	33	84048	78%	78%	77%	24	73%	73%	74%	167	54%	65%	39%
Alkmaar	34	107615	78%	89%	62%	29	72%	78%	62%	38	66%	72%	57%
Peel en Maas	35	43316	77%	85%	65%	38	70%	73%	64%	56	63%	66%	60%
Delft	36	101034	77%	90%	59%	22	73%	83%	57%	30	67%	76%	55%
Nieuwegein	37	61749	77%	86%	63%	23	73%	76%	67%	88	60%	65%	53%
Heerenveen	38	50290	77%	80%	73%	41	69%	70%	69%	57	63%	66%	59%
Oegstgeest	39	23209	77%	82%	69%	40	69%	70%	69%	138	56%	58%	53%
Achtkarspelen	40	28007	77%	74%	81%	30	72%	69%	78%	230	50%	59%	37%
's-Hertogenbosch	41	151608	77%	76%	78%	70	67%	65%	68%	31	67%	69%	65%
De Bilt	42	42375	77%	74%	81%	42	69%	67%	74%	24	68%	68%	68%
Montferland	43	35173	77%	80%	72%	11	77%	72%	86%	17	71%	67%	77%
Etten-Leur	44	42832	76%	87%	62%	18	75%	81%	67%	18	71%	79%	60%
Tilburg	45	212941	76%	84%	65%	31	71%	75%	63%	20	70%	81%	56%
Rijssen-Holten	46	37875	76%	79%	73%	132	61%	57%	68%	149	55%	55%	54%
Roosendaal	47	76960	76%	79%	73%	133	61%	63%	58%	61	63%	64%	61%
Haarlemmermeer	48	144518	76%	77%	74%	68	67%	66%	68%	86	60%	63%	57%
Zaanstad	49	152466	76%	85%	64%	14	75%	78%	71%	70	62%	68%	54%
Moerdijk	50	36762	76%	78%	72%	69	67%	66%	68%	45	65%	62%	69%
Rijswijk	51	49328	76%	82%	67%	47	68%	70%	65%	33	67%	71%	60%

Deloitte.

Gemeente	2016					2015				2014			
	Ranking	Inwoners Aantal	Score	Burgers	Ondernemers	Ranking	Score	Burgers	Ondernemers	Ranking	Score	Burgers	Ondernemers
Oldambt	52	38228	76%	82%	65%	35	70%	73%	64%	98	59%	63%	55%
Groningen	53	200952	75%	87%	57%	55	68%	75%	54%	141	56%	65%	43%
Albrandswaard	54	24985	75%	74%	77%	231	54%	61%	42%	147	55%	65%	42%
Utrecht	55	338967	75%	83%	63%	17	75%	80%	66%	6	78%	84%	71%
Elburg	56	22929	75%	78%	70%	93	64%	64%	64%	44	66%	63%	69%
Rheden	57	43824	75%	83%	60%	83	65%	71%	53%	69	62%	73%	44%
De Wolden	58	23722	75%	70%	82%	25	73%	64%	89%	12	74%	67%	85%
Zeist	59	62258	75%	79%	68%	57	68%	65%	72%	135	56%	56%	57%
Huizen	60	41373	75%	75%	73%	60	67%	67%	69%	84	61%	63%	56%
Oud-Beijerland	61	23851	74%	82%	64%	100	63%	73%	48%	130	56%	65%	46%
Maasdriel	62	24084	74%	75%	72%	119	62%	65%	57%	93	60%	65%	53%
Leusden	63	29309	74%	80%	65%	87	64%	65%	63%	166	54%	63%	42%
Reimerswaal	64	22265	74%	80%	65%	181	57%	62%	49%	170	54%	61%	44%
Amersfoort	65	153602	74%	80%	65%	75	66%	66%	65%	50	64%	69%	58%
Nijmegen	66	172064	74%	74%	73%	92	64%	62%	67%	60	63%	64%	63%
Capelle aan den IJssel	67	66486	74%	78%	67%	33	71%	73%	67%	52	64%	66%	61%
Maassluis	68	32292	74%	76%	70%	45	68%	68%	70%	26	68%	71%	63%
Noordwijkerhout	69	16140	74%	77%	69%	141	60%	65%	51%	185	53%	61%	42%
Leeuwarden	70	107897	74%	75%	72%	39	70%	70%	70%	23	69%	73%	63%
Veenendaal	71	63816	73%	76%	68%	43	69%	71%	66%	106	59%	64%	49%
Haarlem	72	158140	73%	77%	68%	120	62%	64%	58%	112	58%	65%	48%
Nissewaard	73	85293	73%	81%	58%	65	67%	74%	53%	-	-	-	-
Beverwijk	74	40318	73%	74%	70%	86	65%	64%	66%	105	59%	62%	54%
Ridderkerk	75	45097	73%	68%	80%	377	36%	37%	35%	386	32%	35%	30%
Uden	76	41247	72%	76%	67%	78	65%	68%	61%	103	59%	58%	60%
Hattem	77	11890	72%	70%	76%	51	68%	64%	74%	51	64%	60%	70%
Pekela	78	12641	72%	75%	67%	62	67%	68%	67%	42	66%	69%	59%

Deloitte.

Gemeente	2016					2015				2014			
	Ranking	Inwoners Aantal	Score	Burgers	Ondernemers	Ranking	Score	Burgers	Ondernemers	Ranking	Score	Burgers	Ondernemers
Hardenberg	79	59687	72%	79%	62%	127	61%	65%	55%	126	57%	64%	46%
Oss	80	90003	72%	74%	70%	54	68%	67%	70%	49	64%	61%	68%
Alblasserdam	81	19955	72%	80%	59%	71	66%	72%	57%	46	65%	70%	58%
Leerdam	82	20711	72%	75%	64%	305	47%	51%	39%	322	43%	52%	29%
Oirschot	83	18199	72%	80%	60%	195	56%	66%	40%	168	54%	67%	36%
Oostzaan	84	9504	72%	75%	64%	150	59%	62%	53%	330	42%	51%	28%
Horst aan de Maas	85	41675	71%	80%	59%	67	67%	73%	56%	162	54%	58%	48%
Ermelo	86	26507	71%	71%	72%	154	59%	58%	61%	37	66%	69%	63%
Utrechtse Heuvelrug	87	48506	71%	76%	63%	201	56%	59%	51%	241	49%	55%	41%
Waddinxveen	88	26072	71%	74%	67%	84	65%	66%	62%	113	58%	62%	52%
Hoogeveen	89	55240	71%	78%	60%	36	70%	74%	63%	64	62%	67%	57%
Vianen	90	19513	71%	71%	70%	95	64%	65%	61%	96	60%	66%	49%
Schiedam	91	77108	71%	78%	61%	48	68%	70%	67%	189	52%	55%	48%
Stadskanaal	92	32621	71%	80%	55%	88	64%	74%	50%	125	57%	66%	41%
Epe	93	32282	71%	78%	60%	247	52%	57%	44%	289	45%	51%	39%
Winterswijk	94	28939	71%	77%	61%	110	62%	67%	54%	71	62%	66%	55%
Schinnen	95	12960	71%	69%	73%	224	54%	57%	50%	331	42%	42%	41%
Zwolle	96	124896	70%	80%	55%	73	66%	75%	50%	73	61%	71%	46%
Vlaardingen	97	71808	70%	73%	67%	80	65%	68%	61%	59	63%	70%	54%
Hoorn	98	72172	70%	73%	66%	135	60%	64%	55%	181	53%	63%	40%
Breda	99	181611	70%	77%	59%	56	68%	71%	62%	25	68%	73%	60%
Bodegraven-Reeuwijk	100	33451	70%	72%	66%	238	53%	56%	47%	268	47%	58%	34%
Zeewolde	101	22113	70%	78%	58%	37	70%	76%	59%	94	60%	71%	47%
Arnhem	102	153818	70%	76%	61%	77	65%	70%	57%	39	66%	71%	59%
Berkelland	103	44437	69%	82%	51%	82	65%	73%	52%	156	54%	64%	42%
Uithoorn	104	29181	69%	76%	59%	64	67%	70%	62%	63	63%	68%	55%

Deloitte.

Gemeente	2016					2015				2014			
	Ranking	Inwoners Aantal	Score	Burgers	Ondernemers	Ranking	Score	Burgers	Ondernemers	Ranking	Score	Burgers	Ondernemers
Steenwijkerland	105	43333	69%	75%	60%	197	56%	61%	47%	131	56%	64%	44%
Stichtse Vecht	106	64061	69%	74%	60%	109	63%	62%	64%	72	62%	61%	62%
Grave	107	12643	69%	69%	69%	111	62%	60%	66%	201	51%	56%	46%
Terneuzen	108	54657	69%	71%	67%	66	67%	64%	74%	62	63%	62%	65%
Eindhoven	109	224755	69%	75%	60%	142	60%	63%	55%	102	59%	62%	54%
Leeuwarderadeel	110	10175	69%	67%	73%	91	64%	63%	68%	137	56%	63%	45%
Oosterhout	111	54018	69%	76%	58%	192	57%	62%	48%	123	57%	65%	44%
Losser	112	22444	69%	76%	56%	151	59%	65%	49%	114	58%	67%	45%
Twenterand	113	33846	69%	71%	66%	94	64%	63%	66%	11	76%	81%	70%
Borger-Odoorn	114	25371	69%	68%	70%	98	64%	62%	66%	35	67%	69%	63%
Tytsjerksteradiel	115	32077	69%	76%	58%	52	68%	72%	61%	153	55%	63%	43%
Binnenmaas	116	28771	69%	75%	59%	74	66%	67%	64%	257	48%	55%	38%
Nijkerk	117	41199	69%	82%	47%	32	71%	78%	57%	91	60%	73%	41%
Eijsden-Margraten	118	25123	69%	72%	63%	126	61%	64%	56%	129	56%	62%	49%
Maastricht	119	122533	68%	71%	65%	128	61%	63%	57%	237	49%	55%	41%
Veere	120	21960	68%	73%	62%	81	65%	65%	65%	107	59%	62%	54%
Sittard-Geleen	121	93555	68%	73%	62%	79	65%	69%	59%	29	67%	75%	56%
Goeree-Overflakkee	122	48321	68%	76%	57%	103	63%	68%	55%	85	60%	71%	45%
Raalte	123	36700	68%	70%	64%	102	63%	67%	55%	101	59%	70%	46%
Coevorden	124	35381	68%	74%	60%	61	67%	72%	61%	28	67%	72%	61%
Wageningen	125	37837	68%	71%	63%	178	57%	60%	52%	165	54%	56%	51%
Bergen (NH.)	126	29943	68%	73%	60%	191	57%	61%	49%	95	60%	63%	56%
Oude IJsselstreek	127	39657	67%	68%	65%	122	62%	65%	56%	235	49%	52%	42%
Woudrichem	128	14518	67%	81%	47%	183	57%	67%	39%	184	53%	65%	36%
Druten	129	18407	67%	69%	65%	134	61%	60%	63%	80	61%	60%	62%
Gilze en Rijen	130	26152	67%	73%	57%	114	62%	65%	56%	92	60%	65%	53%
Nuth	131	15425	67%	71%	60%	59	67%	72%	56%	43	66%	77%	42%

Deloitte.

Gemeente	2016					2015				2014			
	Ranking	Inwoners Aantal	Score	Burgers	Ondernemers	Ranking	Score	Burgers	Ondernemers	Ranking	Score	Burgers	Ondernemers
Katwijk	132	64239	67%	75%	55%	138	60%	64%	55%	68	62%	66%	56%
Hengelo	133	81075	67%	69%	65%	113	62%	62%	63%	41	66%	68%	62%
Baarn	134	24521	67%	74%	58%	90	64%	66%	62%	164	54%	60%	45%
Alphen aan den Rijn	135	107960	67%	74%	57%	112	62%	69%	51%	48	64%	71%	57%
Heumen	136	16360	67%	69%	62%	157	59%	62%	53%	216	51%	54%	46%
Maasgouw	137	23757	67%	69%	63%	257	51%	56%	43%	206	51%	56%	44%
Teylingen	138	36013	67%	70%	61%	96	64%	63%	65%	67	62%	58%	69%
Hollands Kroon	139	47546	67%	79%	49%	106	63%	69%	53%	276	46%	58%	32%
Someren	140	18914	67%	72%	57%	202	56%	60%	47%	210	51%	56%	43%
Heusden	141	43274	67%	67%	67%	121	62%	60%	64%	100	59%	59%	60%
Woerden	142	51161	67%	70%	62%	174	58%	60%	54%	79	61%	67%	52%
Son en Breugel	143	16425	67%	68%	64%	179	57%	58%	55%	174	53%	59%	44%
Papendrecht	144	32248	66%	70%	62%	108	63%	65%	58%	54	64%	65%	62%
Valkenswaard	145	30262	66%	64%	69%	245	52%	52%	52%	211	51%	52%	50%
Almere	146	198145	66%	71%	59%	99	63%	66%	58%	66	62%	67%	56%
Wijchen	147	40814	66%	76%	48%	303	47%	52%	37%	221	50%	55%	41%
Heemskerk	148	39299	66%	74%	53%	182	57%	64%	45%	219	51%	52%	48%
Cranendonck	149	20660	66%	71%	58%	164	58%	62%	52%	78	61%	71%	49%
Tubbergen	150	21120	66%	66%	66%	237	53%	53%	52%	255	48%	51%	45%
Wijdemeren	151	23275	66%	72%	54%	216	55%	61%	44%	155	54%	60%	46%
Dinkelland	152	26120	65%	71%	56%	188	57%	58%	54%	163	54%	57%	50%
Castricum	153	34604	65%	75%	50%	161	58%	69%	41%	192	52%	63%	38%
Veghel	154	38078	65%	71%	57%	139	60%	64%	54%	40	66%	73%	56%
Doetinchem	155	56827	65%	72%	55%	123	61%	65%	56%	83	61%	68%	51%
Strijen	156	8766	65%	66%	65%	105	63%	63%	65%	109	58%	62%	53%
Purmerend	157	79889	65%	70%	58%	189	57%	58%	55%	108	58%	61%	55%
Dalfsen	158	27916	65%	72%	55%	97	64%	68%	57%	133	56%	65%	44%

Deloitte.

Gemeente	2016					2015				2014			
	Ranking	Inwoners Aantal	Score	Burgers	Ondernemers	Ranking	Score	Burgers	Ondernemers	Ranking	Score	Burgers	Ondernemers
Gemert-Bakel	159	29647	65%	71%	55%	204	56%	62%	43%	58	63%	72%	49%
Vlagtwedde	160	16422	65%	64%	67%	89	64%	61%	71%	124	57%	58%	55%
Oldebroek	161	23104	65%	70%	57%	206	55%	60%	45%	177	53%	63%	38%
Oisterwijk	162	25835	65%	69%	58%	218	55%	56%	52%	160	54%	60%	41%
Zuidplas	163	40937	65%	69%	56%	240	53%	55%	48%	187	52%	57%	45%
Amstelveen	164	88602	65%	70%	57%	72	66%	69%	60%	295	45%	44%	46%
Helmond	165	90127	65%	70%	57%	140	60%	63%	55%	47	65%	67%	62%
Noordoostpolder	166	46439	64%	73%	48%	145	59%	67%	48%	116	58%	71%	41%
Texel	167	13574	64%	71%	55%	162	58%	61%	53%	212	51%	54%	47%
Geertruidenberg	168	21630	64%	68%	59%	177	57%	60%	53%	188	52%	53%	52%
Menterwolde	169	12233	64%	70%	54%	44	69%	67%	73%	75	61%	59%	65%
Echt-Susteren	170	31943	64%	70%	56%	137	60%	65%	53%	120	57%	65%	47%
Olst-Wijhe	171	17886	64%	72%	50%	194	56%	62%	42%	363	38%	49%	22%
Middelburg	172	47873	64%	63%	66%	159	59%	57%	62%	122	57%	56%	59%
Cuijk	173	24608	64%	64%	64%	85	65%	60%	73%	387	32%	43%	17%
Almelo	174	72425	64%	71%	52%	125	61%	68%	50%	36	66%	77%	52%
IJsselstein	175	34101	64%	69%	55%	217	55%	60%	44%	194	52%	61%	40%
Dongen	176	25413	64%	75%	45%	293	48%	55%	37%	265	47%	52%	40%
Baarle-Nassau	177	6611	64%	71%	52%	249	52%	54%	48%	371	36%	42%	29%
Werkendam	178	26527	64%	69%	55%	129	61%	63%	56%	145	55%	56%	55%
Wormerland	179	15664	64%	68%	55%	158	59%	62%	51%	283	46%	58%	29%
Geldermalsen	180	26346	64%	69%	54%	173	58%	61%	53%	127	56%	60%	51%
Bernheze	181	29880	64%	73%	50%	190	57%	64%	45%	157	54%	66%	40%
Medemblik	182	43725	64%	75%	47%	170	58%	64%	47%	110	58%	63%	51%
Mill en Sint Hubert	183	10801	64%	64%	63%	148	59%	56%	64%	380	35%	42%	26%
Berg en Dal	184	34574	64%	63%	64%	63	67%	64%	73%	296	45%	51%	37%
Houten	185	48765	63%	69%	55%	163	58%	62%	52%	183	53%	58%	45%
Hilvarenbeek	186	15164	63%	71%	52%	130	61%	65%	54%	197	52%	58%	44%

Deloitte.

Gemeente	2016					2015				2014			
	Ranking	Inwoners Aantal	Score	Burgers	Ondernemers	Ranking	Score	Burgers	Ondernemers	Ranking	Score	Burgers	Ondernemers
Kampen	187	51950	63%	62%	65%	124	61%	61%	62%	173	53%	58%	46%
Enkhuizen	188	18455	63%	68%	57%	261	51%	50%	52%	247	48%	50%	46%
Cromstrijen	189	12755	63%	72%	49%	136	60%	68%	48%	260	47%	52%	41%
Loon op Zand	190	22929	63%	67%	57%	196	56%	55%	58%	99	59%	63%	52%
Diemen	191	26840	63%	66%	59%	175	58%	56%	60%	158	54%	60%	48%
Ouder-Amstel	192	13411	63%	68%	52%	341	44%	46%	39%	312	44%	50%	37%
Landgraaf	193	37465	63%	76%	44%	229	54%	62%	41%	172	53%	63%	41%
Hendrik-Ido-Ambacht	194	29408	63%	77%	41%	329	45%	54%	30%	383	33%	39%	25%
Roerdalen	195	20686	63%	69%	53%	187	57%	59%	52%	159	54%	60%	45%
Barneveld	196	55441	63%	65%	59%	144	60%	59%	60%	136	56%	61%	48%
Bunnik	197	14773	63%	62%	63%	146	59%	59%	61%	208	51%	55%	45%
Oudewater	198	10049	63%	68%	55%	198	56%	61%	47%	269	47%	57%	35%
Hellevoetsluis	199	38634	63%	73%	46%	225	54%	62%	41%	179	53%	64%	39%
Waalwijk	200	47021	63%	71%	51%	153	59%	66%	48%	104	59%	71%	42%
Den Helder	201	56275	62%	73%	49%	234	53%	59%	44%	202	51%	61%	39%
Schijndel	202	23625	62%	66%	56%	172	58%	60%	54%	118	57%	63%	49%
Kaag en Braassem	203	26108	62%	67%	55%	214	55%	58%	48%	151	55%	58%	50%
Leudal	204	36140	62%	75%	45%	169	58%	63%	48%	273	47%	60%	30%
Deurne	205	31878	62%	68%	55%	167	58%	59%	56%	76	61%	68%	52%
Rucphen	206	22276	62%	76%	36%	253	52%	60%	32%	324	42%	48%	32%
Terschelling	207	4870	62%	73%	46%	280	49%	55%	40%	209	51%	59%	40%
Bedum	208	10433	62%	68%	50%	213	55%	59%	47%	222	50%	54%	43%
Roermond	209	57010	62%	69%	52%	203	56%	61%	47%	176	53%	61%	41%
Lelystad	210	76792	62%	64%	58%	155	59%	62%	54%	236	49%	56%	40%
Velsen	211	67448	62%	71%	49%	156	59%	64%	51%	186	52%	63%	38%
Haaren	212	13570	62%	68%	53%	117	62%	67%	54%	89	60%	65%	54%
Aalten	213	26912	62%	67%	54%	223	54%	59%	46%	142	56%	57%	53%

Deloitte.

Gemeente	2016					2015				2014			
	Ranking	Inwoners Aantal	Score	Burgers	Ondernemers	Ranking	Score	Burgers	Ondernemers	Ranking	Score	Burgers	Ondernemers
Gouda	214	71189	62%	69%	49%	118	62%	69%	49%	82	61%	68%	49%
Amsterdam	215	833624	62%	70%	50%	115	62%	66%	55%	204	51%	55%	47%
Oldenzaal	216	32110	62%	59%	65%	152	59%	56%	63%	97	60%	59%	60%
Ooststellingwerf	217	25571	61%	63%	58%	331	45%	43%	48%	284	46%	47%	43%
Midden-Delfland	218	18873	61%	66%	54%	149	59%	63%	53%	132	56%	64%	45%
Halderberge	219	29531	61%	71%	44%	347	42%	46%	37%	326	42%	45%	39%
Tiel	220	41510	61%	67%	53%	131	61%	67%	51%	139	56%	62%	48%
Korendijk	221	10825	61%	66%	53%	168	58%	64%	48%	251	48%	55%	39%
Wierden	222	23952	61%	61%	61%	219	55%	52%	60%	234	49%	54%	44%
Delfzijl	223	25068	61%	66%	53%	185	57%	58%	55%	215	51%	57%	42%
Krimpen aan den IJssel	224	29054	61%	67%	51%	296	48%	50%	43%	317	43%	45%	41%
Haarlemmerliede en Spaarnwoude	225	5578	61%	60%	61%	328	45%	46%	42%	242	49%	49%	49%
Dronten	226	40592	60%	68%	47%	205	55%	60%	45%	81	61%	69%	48%
Best	227	28976	60%	68%	48%	222	54%	58%	47%	229	50%	60%	36%
Culemborg	228	27644	60%	67%	49%	143	60%	64%	52%	140	56%	67%	38%
Appingedam	229	12001	60%	67%	50%	180	57%	62%	49%	249	48%	59%	34%
Waterland	230	17304	60%	68%	50%	220	54%	58%	48%	169	54%	58%	47%
Heerde	231	18556	60%	64%	55%	215	55%	59%	49%	239	49%	50%	48%
Borne	232	22343	60%	65%	52%	232	54%	57%	47%	217	51%	57%	42%
Gorinchem	233	35260	60%	60%	60%	227	54%	54%	54%	266	47%	52%	41%
Steenbergen	234	23477	60%	64%	53%	244	52%	55%	48%	198	52%	49%	55%
Beuningen	235	25289	60%	69%	46%	239	53%	60%	40%	264	47%	59%	32%
Nederweert	236	16793	60%	69%	45%	221	54%	61%	43%	256	48%	54%	38%
Waalre	237	17023	59%	70%	43%	186	57%	63%	44%	329	42%	50%	31%
Drechterland	238	19400	59%	68%	46%	258	51%	56%	40%	258	48%	58%	33%
Beemster	239	8958	59%	60%	58%	176	57%	54%	64%	294	45%	44%	48%

Deloitte.

Gemeente	2016					2015				2014			
	Ranking	Inwoners Aantal	Score	Burgers	Ondernemers	Ranking	Score	Burgers	Ondernemers	Ranking	Score	Burgers	Ondernemers
Bergen op Zoom	240	66237	59%	64%	51%	342	43%	49%	32%	346	40%	50%	26%
Koggenland	241	22471	59%	63%	54%	200	56%	56%	55%	207	51%	59%	41%
Midden-Drenthe	242	33450	59%	65%	49%	147	59%	62%	54%	144	55%	64%	42%
Stede Broec	243	21493	59%	61%	55%	259	51%	52%	47%	282	46%	50%	36%
Heeze-Leende	244	15650	59%	63%	53%	321	45%	55%	30%	348	40%	53%	24%
Hilversum	245	87830	59%	58%	61%	208	55%	55%	55%	279	46%	47%	45%
Heerhugowaard	246	53927	59%	63%	54%	312	46%	49%	41%	341	40%	45%	35%
Overbetuwe	247	47002	59%	67%	46%	265	50%	54%	45%	250	48%	56%	37%
Brunssum	248	28448	59%	67%	45%	210	55%	57%	51%	148	55%	59%	48%
Hellendoorn	249	35651	59%	63%	52%	252	52%	54%	47%	196	52%	58%	44%
Hulst	250	27372	59%	63%	52%	243	52%	52%	53%	146	55%	53%	59%
Beek	251	16068	59%	67%	46%	235	53%	58%	43%	150	55%	63%	42%
Westervoort	252	15001	58%	69%	40%	166	58%	62%	51%	306	45%	56%	29%
Noordenveld	253	31039	58%	64%	49%	184	57%	59%	52%	111	58%	63%	51%
Haaksbergen	254	24332	58%	64%	48%	264	50%	54%	43%	335	42%	49%	31%
De Fryske Marren	255	51265	58%	68%	43%	228	54%	60%	42%	223	50%	61%	34%
Montfoort	256	13783	58%	66%	47%	226	54%	56%	51%	231	50%	59%	38%
Bloemendaal	257	22296	58%	64%	48%	212	55%	57%	51%	304	45%	49%	37%
Eersel	258	18551	58%	64%	49%	209	55%	57%	53%	203	51%	57%	43%
Woudenberg	259	12550	58%	60%	54%	288	48%	52%	40%	375	36%	45%	24%
Sliedrecht	260	24968	58%	68%	42%	339	44%	47%	37%	311	44%	51%	33%
De Ronde Venen	261	42576	58%	63%	51%	262	51%	53%	46%	115	58%	63%	50%
Goes	262	37207	58%	61%	51%	327	45%	48%	38%	200	52%	60%	40%
Zaltbommel	263	27543	58%	64%	48%	171	58%	64%	47%	90	60%	66%	50%
Zutphen	264	46997	58%	58%	57%	193	57%	57%	56%	245	49%	52%	44%
Zwijndrecht	265	44454	58%	63%	49%	250	52%	58%	42%	224	50%	56%	42%
Opmeer	266	11336	58%	65%	46%	207	55%	60%	48%	161	54%	65%	41%
Venray	267	43291	57%	67%	43%	281	49%	56%	38%	218	51%	59%	40%

Deloitte.

Gemeente	2016					2015				2014			
	Ranking	Inwoners Aantal	Score	Burgers	Ondernemers	Ranking	Score	Burgers	Ondernemers	Ranking	Score	Burgers	Ondernemers
Sint-Oedenrode	268	17896	57%	63%	47%	285	49%	52%	43%	271	47%	54%	39%
Gulpen-Wittem	269	14508	57%	68%	42%	263	50%	54%	46%	277	46%	53%	37%
Hardinxveld-Giessendam	270	17774	57%	66%	42%	242	53%	60%	40%	190	52%	62%	38%
Smallingerland	271	55439	57%	61%	49%	278	49%	52%	44%	205	51%	55%	46%
Ommen	272	17696	56%	61%	50%	277	49%	49%	50%	225	50%	54%	45%
Zandvoort	273	16792	56%	62%	48%	297	48%	50%	44%	308	44%	50%	37%
Oost Gelre	274	29537	56%	61%	50%	256	51%	53%	48%	285	46%	50%	40%
Veendam	275	27467	56%	65%	42%	338	44%	54%	28%	305	45%	59%	27%
Soest	276	45487	56%	65%	42%	269	50%	57%	38%	199	52%	61%	38%
Staphorst	277	16544	56%	62%	46%	289	48%	54%	38%	252	48%	59%	34%
Weert	278	49100	56%	67%	41%	315	46%	54%	32%	333	42%	52%	28%
Noordwijk	279	25760	56%	61%	49%	279	49%	51%	45%	280	46%	50%	41%
Eemsmond	280	15815	56%	66%	40%	282	49%	54%	39%	134	56%	57%	55%
het Bildt	281	10525	56%	62%	45%	283	49%	54%	38%	281	46%	57%	30%
Scherpenzeel	282	9529	56%	65%	38%	274	49%	56%	34%	243	49%	56%	37%
Leiderdorp	283	26968	56%	62%	46%	384	35%	38%	29%	379	35%	43%	25%
Zwartewaterland	284	22278	56%	64%	43%	267	50%	56%	41%	303	45%	49%	39%
Haren	285	19076	56%	64%	43%	287	48%	55%	37%	293	45%	51%	37%
Renswoude	286	5051	55%	65%	40%	286	49%	53%	41%	316	43%	52%	30%
Lingewaal	287	11112	55%	67%	37%	353	41%	45%	36%	377	35%	44%	25%
Lingewaard	288	45950	55%	60%	47%	290	48%	55%	33%	310	44%	52%	30%
Westerveld	289	18940	55%	61%	43%	270	50%	53%	42%	267	47%	51%	42%
Neerijnen	290	12122	55%	56%	53%	199	56%	52%	68%	226	50%	51%	47%
Ferwerderadiel	291	8701	55%	62%	44%	211	55%	55%	55%	227	50%	55%	43%
Reusel-De Mierden	292	12811	55%	56%	53%	313	46%	45%	47%	301	45%	42%	49%
Winsum	293	13633	55%	63%	42%	165	58%	60%	54%	233	49%	58%	36%

Deloitte.

Gemeente	2016					2015				2014			
	Ranking	Inwoners Aantal	Score	Burgers	Ondernemers	Ranking	Score	Burgers	Ondernemers	Ranking	Score	Burgers	Ondernemers
Meppel	294	32794	55%	60%	47%	233	53%	56%	49%	171	53%	61%	44%
Aalburg	295	13038	55%	57%	51%	236	53%	54%	51%	178	53%	57%	48%
Zevenaar	296	32269	54%	58%	48%	230	54%	57%	49%	121	57%	58%	56%
Bladel	297	19966	54%	62%	43%	260	51%	55%	43%	374	36%	45%	22%
Noord-Beveland	298	7421	54%	58%	48%	310	46%	49%	42%	246	49%	49%	48%
Grootegast	299	12155	54%	57%	50%	354	41%	44%	34%	339	41%	47%	32%
Wijk bij Duurstede	300	23384	54%	66%	38%	284	49%	53%	42%	343	40%	45%	35%
Weststellingwerf	301	25520	54%	58%	49%	251	52%	51%	54%	191	52%	55%	49%
Valkenburg aan de Geul	302	16518	54%	64%	40%	255	51%	60%	38%	298	45%	53%	34%
Harderwijk	303	45966	54%	61%	42%	275	49%	54%	41%	315	43%	50%	33%
Landerd	304	15303	54%	58%	48%	291	48%	48%	48%	263	47%	53%	40%
Rijnwaarden	305	10866	53%	64%	35%	388	29%	35%	18%	389	31%	43%	16%
Sint Anthonis	306	11594	53%	59%	43%	374	37%	41%	31%	332	42%	53%	27%
Opsterland	307	29830	53%	65%	35%	248	52%	63%	34%	354	39%	52%	23%
Menameradiel	308	13543	53%	56%	48%	314	46%	49%	41%	195	52%	57%	44%
Westvoorne	309	14197	53%	61%	43%	268	50%	53%	45%	307	44%	49%	39%
Nunspeet	310	26835	53%	58%	46%	357	40%	42%	38%	292	45%	50%	40%
Gennep	311	17085	53%	55%	49%	273	50%	52%	45%	344	40%	47%	31%
Brielle	312	16640	53%	58%	46%	241	53%	53%	51%	220	50%	58%	41%
Langedijk	313	27447	53%	59%	44%	307	47%	49%	42%	290	45%	49%	40%
Emmen	314	107584	53%	59%	43%	309	47%	49%	42%	214	51%	60%	39%
Goirle	315	23111	53%	56%	45%	318	45%	51%	36%	286	46%	47%	44%
Heemstede	316	26766	53%	55%	49%	300	47%	49%	45%	287	46%	53%	36%
Tynaarlo	317	32804	53%	62%	38%	332	45%	51%	32%	318	43%	52%	30%
Duiven	318	25433	53%	56%	47%	306	47%	52%	38%	253	48%	54%	39%
Weesp	319	18572	52%	61%	40%	335	44%	49%	35%	338	41%	53%	27%

Gemeente	2016					2015				2014			
	Ranking	Inwoners Aantal	Score	Burgers	Ondernemers	Ranking	Score	Burgers	Ondernemers	Ranking	Score	Burgers	Ondernemers
Schouwen-Duiveland	320	33735	52%	59%	43%	334	44%	47%	40%	300	45%	48%	41%
Nuenen, Gerwen en Nederwetten	321	22763	52%	61%	39%	299	47%	53%	37%	278	46%	61%	26%
Ameland	322	3611	52%	60%	38%	295	48%	55%	35%	254	48%	62%	32%
Dongeradeel	323	23932	52%	59%	39%	254	51%	55%	45%	302	45%	47%	41%
Lisse	324	22606	51%	54%	47%	356	41%	45%	33%	337	41%	48%	31%
Kapelle	325	12639	51%	52%	50%	292	48%	47%	50%	288	46%	53%	35%
Blaricum	326	9622	51%	63%	34%	301	47%	56%	34%	396	28%	42%	12%
Veldhoven	327	44317	51%	61%	37%	271	50%	58%	37%	248	48%	55%	39%
Putten	328	24516	51%	53%	47%	311	46%	47%	45%	270	47%	45%	49%
Giessenlanden	329	14544	51%	52%	47%	294	48%	47%	50%	275	46%	51%	40%
Onderbanken	330	7869	51%	59%	39%	351	41%	47%	31%	319	43%	50%	31%
Voorst	331	23984	51%	59%	40%	362	39%	44%	31%	360	38%	47%	27%
Sluis	332	23639	50%	53%	45%	324	45%	44%	46%	244	49%	51%	45%
Voerendaal	333	12482	50%	57%	40%	266	50%	51%	49%	232	49%	52%	46%
Kerkrade	334	46023	50%	58%	39%	325	45%	49%	37%	228	50%	62%	34%
Asten	335	16580	50%	56%	42%	333	44%	49%	36%	299	45%	50%	38%
Beesel	336	13388	50%	60%	35%	304	47%	55%	34%	342	40%	49%	29%
Renkum	337	31254	50%	51%	48%	365	39%	40%	36%	398	26%	26%	26%
Vlissingen	338	44451	50%	55%	43%	330	45%	49%	37%	313	44%	51%	34%
Hoogezand-Sappemeer	339	34177	50%	54%	42%	366	39%	43%	30%	385	33%	36%	28%
Hillegom	340	21089	49%	54%	37%	363	39%	43%	29%	370	36%	44%	21%
Vaals	341	9632	49%	54%	41%	308	47%	48%	43%	356	39%	47%	29%
Leek	342	19536	49%	54%	39%	319	45%	51%	35%	353	39%	46%	29%
Lopik	343	14156	49%	58%	35%	246	52%	56%	44%	325	42%	51%	31%
Zederik	344	13718	48%	61%	29%	320	45%	56%	27%	274	46%	64%	24%

Deloitte.

Gemeente	2016					2015				2014			
	Ranking	Inwoners Aantal	Score	Burgers	Ondernemers	Ranking	Score	Burgers	Ondernemers	Ranking	Score	Burgers	Ondernemers
West Maas en Waal	345	18693	48%	59%	32%	276	49%	49%	50%	350	40%	46%	31%
Heiloo	346	22689	48%	52%	42%	322	45%	50%	37%	259	48%	56%	36%
Drimmelen	347	26815	48%	49%	47%	344	43%	45%	40%	367	37%	34%	42%
Brummen	348	20938	48%	56%	38%	360	40%	49%	23%	361	38%	44%	30%
Laarbeek	349	21965	48%	55%	37%	352	41%	47%	32%	320	43%	50%	32%
Urk	350	19987	47%	52%	40%	340	44%	46%	39%	365	37%	46%	26%
Woensdrecht	351	21682	47%	56%	35%	359	40%	47%	27%	309	44%	57%	27%
Marum	352	10305	47%	56%	32%	358	40%	45%	30%	355	39%	45%	28%
Bergen (L.)	353	13090	47%	52%	39%	326	45%	45%	44%	314	44%	47%	39%
Doesburg	354	11336	47%	54%	36%	376	36%	43%	27%	366	37%	44%	27%
Borsele	355	22612	47%	56%	35%	323	45%	51%	35%	323	43%	49%	33%
Uitgeest	356	13360	46%	51%	39%	337	44%	48%	36%	351	40%	47%	29%
Vught	357	25973	46%	53%	37%	317	46%	51%	36%	359	38%	47%	27%
Aalsmeer	358	31299	46%	54%	36%	336	44%	47%	38%	400	24%	25%	23%
De Marne	359	10101	46%	56%	32%	346	43%	49%	31%	327	42%	47%	35%
Laren	360	10956	46%	56%	29%	350	42%	54%	23%	369	36%	51%	18%
Assen	361	67061	46%	53%	34%	316	46%	48%	41%	345	40%	46%	31%
Boekel	362	10254	46%	50%	39%	379	36%	38%	34%	390	31%	35%	26%
Eemnes	363	8877	46%	60%	27%	302	47%	61%	25%	352	39%	52%	23%
Buren	364	26202	45%	58%	26%	298	47%	55%	33%	175	53%	62%	39%
Vlieland	365	1083	45%	57%	29%	343	43%	50%	32%	154	55%	69%	35%
Meerssen	366	19040	45%	49%	39%	381	35%	35%	36%	401	24%	17%	34%
Geldrop-Mierlo	367	38893	45%	49%	39%	368	38%	41%	32%	347	40%	48%	30%
Stein	368	25064	45%	46%	43%	375	37%	38%	34%	382	34%	41%	23%
Zundert	369	21488	45%	52%	35%	345	43%	47%	35%	334	42%	49%	32%
Harlingen	370	15813	45%	48%	40%	380	36%	38%	32%	393	30%	37%	20%
Bergeijk	371	18253	44%	54%	30%	349	42%	48%	32%	368	37%	47%	24%

Deloitte.

Gemeente	2016					2015				2014			
	Ranking	Inwoners Aantal	Score	Burgers	Ondernemers	Ranking	Score	Burgers	Ondernemers	Ranking	Score	Burgers	Ondernemers
Dantumadiel	372	19015	44%	46%	41%	369	38%	37%	40%	364	38%	39%	35%
Krimpenerwaard	373	54653	44%	54%	28%	383	35%	44%	20%	-	-	-	-
Boxmeer	374	28465	44%	52%	32%	355	41%	46%	32%	340	41%	52%	27%
Tholen	375	25421	44%	57%	24%	382	35%	45%	18%	376	36%	41%	29%
Ten Boer	376	7352	43%	48%	35%	372	38%	42%	29%	349	40%	49%	28%
Loppersum	377	10042	43%	53%	29%	348	42%	48%	32%	362	38%	47%	24%
Boxtel	378	30406	43%	54%	24%	378	36%	45%	20%	328	42%	54%	24%
Zoeterwoude	379	8119	42%	53%	26%	367	38%	48%	22%	384	33%	47%	15%
Neder-Betuwe	380	23049	42%	47%	34%	385	35%	37%	30%	381	34%	41%	26%
Mook en Middelaar	381	7755	41%	45%	36%	364	39%	42%	34%	373	36%	41%	29%
Bellingwedde	382	8971	40%	47%	28%	370	38%	45%	25%	395	28%	37%	13%
Kollumerland en Nieuwkruisland	383	12811	40%	50%	25%	361	39%	47%	28%	358	39%	49%	24%
Gooise Meren	384	56696	39%	43%	35%	-	-	-	-	-	-	-	-
Simpelveld	385	10741	39%	46%	28%	391	26%	31%	18%	399	26%	35%	13%
Slochteren	386	15698	38%	47%	25%	373	38%	40%	32%	357	39%	46%	27%
Littenseradiel	387	10833	37%	46%	25%	390	29%	32%	23%	394	29%	37%	17%
Landsmeer	388	10977	34%	35%	32%	389	29%	30%	29%	392	31%	31%	31%
Rozendaal	389	1498	31%	39%	19%	393	23%	28%	14%	403	19%	23%	12%
Franekeradeel	390	20265	28%	30%	26%	392	24%	25%	23%	402	19%	21%	16%

2. Productomschrijvingen

2.1 Productomschrijving gemeenten

ID	Naam Overheidsproduct	Synoniemen	Toelichting	Doelgroep	Opmerkingen c.q. Bijzonderheden	Wettelijke verplichting	Volwassenheidsniveaus
G01	Afspraak maken voor aanvragen paspoort		Overheidsorganisaties bieden de mogelijkheid om een afspraak in te plannen voor het aanvragen van een paspoort. Voor een paspoort is face-to-face verificatie noodzakelijk dus een burger moet altijd fysiek langs een balie gaan, maar het maken van een afspraak zou wel digitaal plaats kunnen vinden.	Burgers	Voor het aanvragen van een paspoort zal de persoon fysiek moeten langskomen bij de gemeente. Tijdens dit onderzoek is er vooral gekeken naar het maken van een afspraak om het paspoort aan te vragen.	Autonoom Art. 50 paspoortuitvoeringsregeling Nederland 2001 (verplichting in persoon aanvragen) De mogelijkheid online de afspraak inplannen is gemeente	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen
G02	Verhuizen binnen gemeenten	• Adreswijziging • Binnengemeentelijke verhuizing • Verhuizing	Wanneer een persoon gaat verhuizen binnen zijn/haar gemeente moet dit worden doorgegeven.	Burger		Medebewind 2.39 Wet basisregistratie personen	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen
G03	Verhuizen, toestemming hoofdbewoner voor inwoning	• Inwonen • Verklaring van inwonen	Als een persoon gaat inwonen bij iemand anders, dan moet een meerderjarig persoon van dat adres, of de eigenaar een verklaring geven dat de	Burgers	Product staat vaak weergegeven onder verhuizen.	Autonoom	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%)

ID	Naam Overheidsproduct	Synoniemen	Toelichting	Doelgroep	Opmerkingen c.q. Bijzonderheden	Wettelijke verplichting	Volwassenheidsniveaus
		• Toestemmingsverklaring (hoofdbewoner)	persoon op het adres woonachtig is en daar mag worden ingeschreven.			Doorgeven verhuizing is verplicht 2.39 Wet basisregistratie personen Toestemming hoofdbewoner is niet wettelijk verplicht	Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen
G04	Paspoort, toestemming voor minderjarige (Product is meegenomen in het onderzoek van 2014 en 2015. In meting 2016 is het product niet meegenomen)	• Paspoort voor minderjarige • Toestemmingsverklaring	Voor het aanvragen van een paspoort van een minderjarige moet er toestemming worden verleend door alle ouder(s) of de voogd(en).		Product staat vaak weergegeven onder paspoort. Het toestemmingsformulier moet vaak persoonlijk bij de gemeente worden ingeleverd.		Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen
G05	Melding openbare ruimte	• Melding woon- en leefomgeving • Melding doen	De openbare ruimte is een verzamelnaam voor de plekken die burgers gebruiken. Zoals pleinen, wegen, sportvelden en parken. Is er iets in de openbare ruimte niet in orde? Dan kan er een melding openbare ruimte bij de gemeente worden gedaan.	Burgers	Het kan voorkomen dat er gebruik wordt gemaakt van een app. Dan zal de gemeenten ook 100% scoren.	Autonoom	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen
G06	Uittreksel BRP	• Uittreksel Basisregistratie Personen • Uittreksel persoonsgegevens	Het BRP-uittreksel is een overzicht van persoonsgegevens die bij de gemeente bekend is, bijvoorbeeld naam, adres, geboortedatum en eventueel ook gegevens van de partner en kinderen en	Burgers	Voorheen uittreksel GBA	Medebewind	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%)

ID	Naam Overheidsproduct	Synoniemen	Toelichting	Doelgroep	Opmerkingen c.q. Bijzonderheden	Wettelijke verplichting	Volwassenheidsniveaus
		• Opvragen persoonsgegevens	laat zien dat een persoon staat ingeschreven bij de gemeente. Men kan een BRP-uittreksel alleen verkrijgen bij de gemeente waar men op dat moment staat ingeschreven.			Art. 3.20 j˚ 2.55 wet basisregistratie personen	Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen
G07	Aanvragen afschrift / uittreksel geboorte akte (uittreksel burgerlijke stand)		De gemeente bewaart aktes van levensgebeurtenissen. Bijvoorbeeld van een geboorte, huwelijk, geregistreerd partnerschap, echtscheiding of overlijden. Een burger kan een afschrift of uittreksel van deze aktes aanvragen bij de gemeente. Een uittreksel burgerlijke stand is een verzamelnaam voor deze aktes. Hier gaat het specifiek om een geboorteakte.	Burgers		Medebewind Art. 3.20 j˚ 2.55 wet basisregistratie personen	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen
G08	Afspraak grof vuil	• Afvalinzameling, grof huisvuil	Grofvuil is afval dat te groot en te zwaar is om in een huisvuilzak of container aan te bieden.	Burgers	Het komt regelmatig voor dat dit product door de gemeente is uitbesteed aan een andere partij. Indien de externe partij een eigen inlogvoorziening hanteert dan ook 100% toekennen. Ook kan het voorkomen dat er gebruik wordt gemaakt van een app. Dan zal de gemeenten ook 100% scoren. Daarnaast kan het voorkomen dat de gemeente een inzamelpunt heeft en dat de persoon het hier naartoe moet brengen. Er wordt dan geen gebruik gemaakt van een ophaalservice, in dit geval kan het product niet	Autonoom 4.16 wet milieubeheer	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen

ID	Naam Overheidsproduct	Synoniemen	Toelichting	Doelgroep	Opmerkingen c.q. Bijzonderheden	Wettelijke verplichting	Volwassenheidsniveaus
					waargenomen worden voor deze gemeente.		
G09	Afval, afvalkalender (digitaal inzien of aanvragen)	• Afvalwijzer op de Kaart	De afvalwijzer geeft meer informatie over de vaste ophaaldagen van het afval.	Burgers	Het komt regelmatig voor dat dit product door de gemeente is uitbesteed aan een andere partij. Ook kan het voorkomen dat er gebruik wordt gemaakt van een applicatie, bijvoorbeeld de AfvalWijzer.	Autonoom 4.16 wet milieubeheer	Niveau 1 (0%) Niveau 4 (100%) Niveau 1: De informatie over de ophaaldagen is niet digitaal te vinden of te downloaden. Niveau 4: De informatie is te vinden op de website (interactief of PDF).
G10	(extra) Afvalcontainer aanvragen	• Kliko • Groene / Grijze container	Dit betreft het aanvragen van een afvalcontainer of een extra container voor het verzamelen en ophalen van regulier huisafval van burgers (meestal gekoppeld aan een woonadres).	Burgers	Komt regelmatig voor dat dit product door de gemeente is uitbesteed aan een andere partij.	Autonoom 4.16 wet milieubeheer	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen
G11	Melding voorgenomen huwelijk	• Melding van voorgenomen geregistreerd partnerschap • Ondertrouw • Huwelijksaangifte • Verklaring huwelijk afleggen	Als een koppel wil trouwen dienen ze eerst verplicht een melding te maken waarin ze het voornemen om te trouwen kenbaar maken. Voorheen werd dit 'ondertrouw' genoemd	Burgers	Er dienen altijd kopieën van de legitimatiebewijzen van de koppels en getuigen ingeleverd te worden bij het maken van deze melding.	Medebewind 1:44 BW	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%)

ID	Naam Overheidsproduct	Synoniemen	Toelichting	Doelgroep	Opmerkingen c.q. Bijzonderheden	Wettelijke verplichting	Volwassenheidsniveaus
							Product niet kunnen waarnemen
G12	Voorrangsverklaring woningzoekende (Product is meegenomen in het onderzoek van 2014 en 2015. In meting 2016 is het product niet meegenomen)	• Voorrangsverklaring • Urgentie • Voorrang woningtoewijzing	Als er sprake is van een medisch of sociaal probleem waardoor een levensgevaarlijke of levens ontwrichte situatie ontstaat. De voorrangsverklaring wordt alleen gegeven als er een noodsituatie is die zo snel mogelijk opgelost moet worden.	Burgers	Indien de persoon moet verhuizen door een sloop of renovatie regelt de woningcorporatie de voorrangsverklaring. Het komt regelmatig voor dat dit product door de gemeente is uitbesteed aan een andere partij. Voor het regelen van een voorrangsverklaring moet de persoon vaak fysiek langskomen bij de gemeente. Tijdens dit onderzoek is er vooral gekeken naar de documenten voor het regelen van de voorrangsverklaring.		Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen Niveau 1 (0%) Er staat informatie over het regelen van de voorrangsverklaring op de website, maar er kan niet digitaal een afspraak gemaakt worden en er zijn geen documenten beschikbaar die alvast ingevuld kunnen worden. Of het is mogelijk om digitaal een afspraak te maken, maar er zijn geen documenten beschikbaar

ID	Naam Overheidsproduct	Synoniemen	Toelichting	Doelgroep	Opmerkingen c.q. Bijzonderheden	Wettelijke verplichting	Volwassenheidsniveaus
							die alvast ingevuld kunnen worden. Niveau 2 (33%) Er staat informatie over het regelen van de voorrangsverklaring op de website en je kunt digitaal een afspraak maken. Tevens zijn er documenten beschikbaar die je alvast kunt downloaden en mee kan nemen naar de afspraak. Niveau 3 (66%) Er staat informatie over de voorrangsverklaring op de website en je kunt digitaal een afspraak maken. Je kunt tevens van tevoren digitaal al een formulier invullen en digitaal opsturen naar de gemeente Niveau 4 (100%) Er staat informatie over het regelen van de voorrangsverklaring op

ID	Naam Overheidsproduct	Synoniemen	Toelichting	Doelgroep	Opmerkingen c.q. Bijzonderheden	Wettelijke verplichting	Volwassenheidsniveaus
							de website en je kunt digitaal een afspraak maken. Je kunt tevens van tevoren inloggen met DigiD en digitaal al een formulier invullen en digitaal opsturen naar de gemeente Niet kunnen waarnemen Als het product is uitbesteed, maar niet duidelijk is aan welke partij, Dan product beoordelen als niet waarneembaar
G13	Gevonden of verloren voorwerpen		De gemeente heeft de afhandeling van gevonden en verloren voorwerpen overgenomen van de politie.	Burgers	Vaak maakt de gemeente gebruik van de site www.verlorenofgevonden.nl	Medebewind Burgerlijk Wetboek, Boek 5, artikel 12 Besluit gevonden voorwerpen	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen De gemeente is aangesloten bij de website

ID	Naam Overheidsproduct	Synoniemen	Toelichting	Doelgroep	Opmerkingen c.q. Bijzonderheden	Wettelijke verplichting	Volwassenheidsniveaus
							verlorenofgevonden.nl en hier wordt duidelijke naar verwezen. 100% Als de gemeente een eigen of andere uitbestede website heeft waarop de burger (i) verloren voorwerpen kan zoeken (ii) kan melden dat hij/zij een voorwerp heeft verloren (iii) kan melden dat hij een voorwerp gevonden heeft dan wordt het volwassenheidsniveau 100% toegekend. Als de burger alleen voorwerpen kan zoeken of alleen een voorwerp kan melden dat hij heeft gevonden of alleen een voorwerp kan melden dat hij heeft verloren dan wordt het

ID	Naam Overheidsproduct	Synoniemen	Toelichting	Doelgroep	Opmerkingen c.q. Bijzonderheden	Wettelijke verplichting	Volwassenheidsniveaus
							volwassenheidsniveau 66% toegekend.
G14	Aanvragen vergoeding leerlingenvervoer	• Leerlingenvervoer	Leerlingenvervoer is een gehele of gedeeltelijke vergoeding van de vervoerskosten van en naar school. Of een burger hiervoor in aanmerking komt, is afhankelijk van een aantal zaken.	Burgers	Het betreft niet het regelen van het vervoer (bijvoorbeeld met een bus o.i.d.). Het kan voorkomen dat er een onderscheid wordt gemaakt tussen gezonde en zieke kinderen.	Medebewind Wet primair onderwijs artikel 4 Wet op de expertisecentra artikel 4 Wet op het voortgezet onderwijs artikel 4	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen
G15	Naamgebruik veranderen	• Naamgebruik • Verzoek aanduiding	Een persoon kan de achternaam van zijn partner gebruiken. Dit kan als de persoon getrouwd is of als de persoon een geregistreerde partner is. De eigen geslachtsnaam van de persoon verandert niet, alleen de naam waarmee de persoon wordt aangeschreven.	Burgers		Medebewind Art. 1:9 BW j˚ art. 2:55 wet basisregistratie personen	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen
G16	Aanvraag bijstandsuitkering	• WWB • IOAW	Wanneer een persoon te weinig geld heeft om in zijn/haar levensonderhoud te voorzien, komt hij/zij in aanmerking voor een bijstandsuitkering.	Burgers	Vaak geregeld door een andere partij	Medebewind Art. 41 e.v. WWB	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%)

ID	Naam Overheidsproduct	Synoniemen	Toelichting	Doelgroep	Opmerkingen c.q. Bijzonderheden	Wettelijke verplichting	Volwassenheidsniveaus
							Product niet kunnen waarnemen
G17	Hond, aanmelden (hondenbelasting)	• Hondenbelasting • Hondenpenning	Voor elke hond die een persoon bezit, betaalt de persoon jaarlijks hondenbelasting aan de gemeente.	Burgers	Komt regelmatig voor dat dit product voor de gemeente niet van toepassing is.	Autonoom 226 Gemeentewet	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen
G18	Kwijtschelding OZB aanvragen (gemeentelijke belasting)		Wanneer een persoon de gemeentelijke belasting niet kan betalen, kan de persoon de gemeente vragen om kwijtschelding.	Burgers	Bij veel gemeenten kan de kwijtschelding OZB worden aangevraagd via een (web)formulier kwijtschelding gemeentelijke belastingen. Hieronder valt bijvoorbeeld ook de kwijtschelding van afvalstoffenheffing, rioolheffing en hondenbelasting.	Medebewind Art. 255 Gemeentewet j° art. 26 invorderingswet	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Via DigiD, eHerkenning of wanneer de gemeente vaste prijzen hanteert voor alle gebouwen en deze prijzen staan vermeld. Product niet kunnen waarnemen

ID	Naam Overheidsproduct	Synoniemen	Toelichting	Doelgroep	Opmerkingen c.q. Bijzonderheden	Wettelijke verplichting	Volwassenheidsniveaus
G19/ G20	Klacht indienen		Wanneer een burger of ondernemer niet tevreden is over de dienstverlening van de gemeente. Dan kan hij/zij een klacht indienen. Bijvoorbeeld, een persoon kan een klacht hebben over de manier waarop de gemeente haar taken uitvoert. Ook kan het indienen van een klant gaan over hoe hij/zij is behandeld door een medewerker van de gemeente.	Burgers/ Ondernemers	Dit product is niet hetzelfde als het doen van een melding (openbare ruimte) of het indienen van een bezwaar.	Medebewind Art. 9.1 Awb	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen Niveau 1 (0%): Klacht kan uitsluitend per post worden ingediend of er moet gebeld worden Niveau 2 (33%): Klacht kan per mail, post of persoonlijk worden ingediend door middel van een gedownload formulier of web formulier. De handeling printen is hierbij nodig Niveau 3 (66%): Klacht kan digitaal worden ingediend door middel van een web formulier die meteen

ID	Naam Overheidsproduct	Synoniemen	Toelichting	Doelgroep	Opmerkingen c.q. Bijzonderheden	Wettelijke verplichting	Volwassenheidsniveaus
							digitaal verzonden kan worden Niveau 4 (100%): Het formulier voor het indienen van een klacht is beschikbaar achter DigiD OF De gemeente beschikt over een template/format die een burger kan invullen, welk vervolgens digitaal kan worden ingediend.
G21/ G22	Parkeervergunning aanvragen		Een parkeervergunning is een vergunning die u toestaat te parkeren op plaatsen waar anderen in vergelijkbare omstandigheden dat niet mogen.	Burgers/ Ondernemers	Het komt regelmatig voor dat dit product voor de gemeente niet van toepassing is.	Autonoom Gemeentewet 225	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen
G23/ G24	Parkeervergunning voor bezoekers regelen	• Bezoekersvergunning	Met een bezoekersvergunning kan de persoon zijn bezoeker gratis of met korting laten parkeren.	Burgers/ Ondernemers	Het komt regelmatig voor dat dit product voor de gemeente niet van toepassing is. Dit product hangt soms samen met de parkeervergunning.	Autonoom Gemeentewet 225	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%)

ID	Naam Overheidsproduct	Synoniemen	Toelichting	Doelgroep	Opmerkingen c.q. Bijzonderheden	Wettelijke verplichting	Volwassenheidsniveaus
							Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen
G25/ G26	Parkeerontheffing aanvragen	• Parkeren van voertuig, ontheffing, RVV-ontheffing	Op grond van de parkeerontheffing heeft een ondernemer voor een bepaalde periode het recht om ergens in strijd met een parkeerverbod te parkeren.	Burgers / Ondernemers	Het komt regelmatig voor dat dit product voor de gemeente niet van toepassing is of alleen voor blauwe zones. Indien bij een gemeente dit product alleen betrekking heeft op de blauwe zone, dan wordt dat beoordeelt. Dit product hangt soms samen met de parkeervergunning.	Autonoom Gemeentewet 225	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen
G27	Aanvragen VOG	• Verklaring omtrent het gedrag, natuurlijke personen	De verklaring omtrent het gedrag (VOG) heet in de volksmond ook wel 'bewijs van goed gedrag'. Het is een verklaring waaruit blijkt dat iemands gedrag geen bezwaar oplevert voor een nieuwe baan. Een VOG is verplicht voor bijvoorbeeld onderwijzers en taxichauffeurs. Ook werkgevers waarvoor men gaat werken met vertrouwelijke gegevens of geld, kunnen om een VOG vragen.	Burgers		Medebewind Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens, art 30	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen

ID	Naam Overheidsproduct	Synoniemen	Toelichting	Doelgroep	Opmerkingen c.q. Bijzonderheden	Wettelijke verplichting	Volwassenheidsniveaus
							Via de website van Justis kunnen bedrijven voor hun werknemers een VOG aanvragen. Dit proces kunnen ze starten middels eHerkenning (100%), waarna een burger het proces verder kan voltooien na het inloggen met DigiD (100%). Daarbij is het wel belangrijk dat de website van de gemeente een duidelijke verwijzing (link) heeft naar de website van Justis.
G28	Aanvragen VOG	• Verklaring omtrent het gedrag	Een bedrijf kan een VOG aanvragen voor haar medewerkers. Vaak kan dit rechtstreeks bij het Centraal Orgaan Verklaring Omtrent het Gedrag (COVOG). Hier wordt beoordeeld of de ondernemer de aanvraag van de VOG kan starten voor zijn werknemer.	Ondernemers	Het komt vaak voor dat de gemeente site verwijst naar justis.nl, dan is het volwassenheidsniveau 100%.	Medebewind Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens, art 30	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen
G29/ G30	Gebruik openbare straat	• Inname openbare straat/grond • Gebruik maken van de openbare weg • Gebruik openbare grond	Wanneer een burger of ondernemer tijdelijk een container, steiger of ander object op de openbare weg wilt plaatsen of feestverlichting wilt ophangen dient hij/zij een vergunning aan te vragen.	Burgers/ Ondernemers	Specifieke producten worden hier niet beoordeeld. Het gaat om het algemene gebruik van de openbare straat.	Autonoom	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%)

ID	Naam Overheidsproduct	Synoniemen	Toelichting	Doelgroep	Opmerkingen c.q. Bijzonderheden	Wettelijke verplichting	Volwassenheidsniveaus
		• Gebruik gemeentelijke grond • Gebruik grond • Verzoek om grond te gebruiken			Dit product komt ook voor als een melding. Indien dit het geval is dan is de wijze waarop de melding kan worden ingediend vastgelegd		Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen
G31/ G32	Contactformulier		Het gaat hier om een contactformulier voor algemene vragen of opmerkingen richting de gemeente.	Burgers/ Ondernemers		Autonoom	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (50%) Niveau 4 (100%) Niveau 1 (0%): Er wordt alleen een telefoonnummer of een bezoek/contactadres vermeld Niveau 2 (50%) Hieronder valt: - Er een algemeen formulier beschikbaar is om contact met de gemeente op te nemen. Dit formulier dient uitgeprint te worden. - Er wordt vermeld dat je een platte mail kan sturen

ID	Naam Overheidsproduct	Synoniemen	Toelichting	Doelgroep	Opmerkingen c.q. Bijzonderheden	Wettelijke verplichting	Volwassenheidsniveaus
							Niveau 4 (100%): Online contactformulier, live chat en sociale media.
G33/ G34	(Waarderings)subsidie aanvraag (Product is meegenomen in het onderzoek van 2014 en 2015. In meting 2016 is het product niet meegenomen)	• Prestatiesubsidie • Incidentele subsidie	Een Waarderingssubsidie is een subsidie voor een activiteit die bijdraagt aan de realisatie van gemeentelijke beleidsdoelen. met behulp van deze subsidie worden bepaalde activiteiten aangemoedigd en ondersteund. Meestal is een Waarderingssubsidie gekoppeld aan professionele organisaties waar beroepskrachten worden ingezet. De gemeente maakt met deze organisaties afspraken over de te leveren producten, prestaties en kwaliteit.	Burgers / Ondernemers	Niet elke gemeente heeft de waarderingssubsidie aanvraag als product op de website vermeld. In dit geval wordt een andere subsidie beoordeeld.		Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen
G35	(Kleine) evenementenvergunning melden of aanvragen (of een Snuffelmarktvergunning)	• Evenement, klein • Evenement organiseren • Snuffelmarktvergunning	Een vergunning is nodig voor het organiseren van een klein evenement.	Burgers	Het kan voorkomen dat een melding volstaat. Indien dit het geval is dan is de wijze waarop de melding kan worden ingediend vastgelegd.	Autonoom	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen

ID	Naam Overheidsproduct	Synoniemen	Toelichting	Doelgroep	Opmerkingen c.q. Bijzonderheden	Wettelijke verplichting	Volwassenheidsniveaus
G36	Grote evenementenvergunning aanvragen	• Evenement, groot voor bedrijven • Vergunning aanvragen als organisatie • Evenement organiseren, vergunning.	Als een onderneming een groot evenement wil organiseren is een vergunning nodig.	Ondernemers		Autonoom	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen
G37/ G38	Taxatieverslag opvragen/inzien	• WOZ-beschikking opvragen/inzien	In het taxatieverslag staat een nadere onderbouwing van de WOZ-waarde van een huis of pand.	Burgers/ Ondernemers		Medebewind Art. 22 e.v. Wet waardering onroerende zaken	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen
G39/ G40	Rioolheffing opvragen/inzien	• Rioolbeschikking opvragen/inzien	Rioolheffing is een belasting die betaald wordt door ieder huishouden en ieder bedrijf met een rioolaansluiting. De opbrengst van deze belasting wordt gebruikt voor het onderhoud van het gemeentelijk rioolstelsel. Bovendien gebruikt de gemeente de opbrengst voor de opvang van regenwater en de aanpak van stedelijke grondwaterproblemen. Ieder jaar ontvangen huishoudens en bedrijven een aanslagbiljet	Burgers/ Ondernemers		Autonoom Gemeentewet 228a	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen

ID	Naam Overheidsproduct	Synoniemen	Toelichting	Doelgroep	Opmerkingen c.q. Bijzonderheden	Wettelijke verplichting	Volwassenheidsniveaus
			gemeentelijke belastingen waarin de rioolheffing is opgenomen.				Als er wel informatie staat over hoeveel de rioolheffing kost maar er wordt geen informatie gegeven hoe je de persoonlijke rioolheffing kunt aanvragen, wordt het volwassenheidsniveau 0% toegekend. Als er alleen informatie wordt gegeven over wat een rioolbeschikking is, maar geen informatie over hoe in te zien dan is ook het volwassenheidsniveau 0%.
G41/ G42	Bezwaarschrift indienen i.h.k.v. algemene wet bestuursrecht (AWB)	• Bezwaren tegen een besluit • Bezwaar maken tegen de gemeente	Indien men het niet eens is met een besluit van een gemeentelijke bestuursorgaan (het college van burgemeesters en wethouders, de burgemeester of de raad) kan men binnen een aantal weken na bekendmaking/verzen-ding van een besluit een bezwaarschrift indienen bij het bestuursorgaan dat het besluit heeft genomen.	Burgers/ Ondernemers		Medebewind Art. 6:4 Awb	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen

ID	Naam Overheidsproduct	Synoniemen	Toelichting	Doelgroep	Opmerkingen c.q. Bijzonderheden	Wettelijke verplichting	Volwassenheidsniveaus
							Niveau 1 (0%): Er is geen formulier voor het bezwaarschrift aanwezig, alleen contactinformatie staat op de website vermeld. Niveau 2 (33%): Er is een formulier voor het bezwaarschrift te downloaden die weer per mail of post kan worden verstuurd Niveau 3 (66%): Het formulier voor het bezwaarschrift kan digitaal worden ingevuld en verstuurd worden Niveau 4 (100%): Het formulier voor het bezwaarschrift is beschikbaar achter DigiD OF

ID	Naam Overheidsproduct	Synoniemen	Toelichting	Doelgroep	Opmerkingen c.q. Bijzonderheden	Wettelijke verplichting	Volwassenheidsniveaus
							De gemeente beschikt over een template/format die een burger kan invullen, welk vervolgens digitaal kan worden ingediend.
G43/ G44	Automatische incasso aanvragen voor het betalen van gemeentelijke belastingen	• Gemeenten machtigen • Incasso, machtiging	Door de gemeente te machtigen kunnen gemeentelijke belastingaanslag(en) worden betaald via automatische afschrijving.	Burgers/ Ondernemers	Dit product hangt soms samen met de gemeentelijke belastingen.	Autonoom	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen
G45	Kansspelvergunning aanvragen voor ondernemers	• Loterij organiseren • Loterij • Prijsvraag • Bingo organiseren	Voor een kansspel heeft een ondernemer soms een vergunning nodig.	Ondernemers	Het kan voorkomen dat er onderscheid wordt gemaakt in een grote en een kleine kansspelvergunning. Het scoren van één van de producten is voldoende.	Medebewind Wet op de kansspelen	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen

ID	Naam Overheidsproduct	Synoniemen	Toelichting	Doelgroep	Opmerkingen c.q. Bijzonderheden	Wettelijke verplichting	Volwassenheidsniveaus
G46	Ambulante handel (of een Standplaatsvergunning/ marktplaatsvergunning/ Ventvergunning)	• (Vaste of tijdelijke/los) Standplaatsvergun-ning • Ventvergunning • Marktplaatsvergunning	Ambulante handel staat voor huis-aan-huisverkoop, verkoop op de openbare weg, op openbare markten of op andere plaatsen.	Ondernemers	In sommige gevallen wordt er onderscheid gemaakt tussen een marktplaatsvergunning, standplaatsvergunning en ventvergunning. Het scoren van één van de producten is voldoende	Autonoom	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen
G47	Drank- en Horecawetvergunning aanvragen	• Horecavergunning • Drank- en horecavergunning	Een onderneming heeft een drank- en horecawetvergunning nodig als de ondernemer in een horecagelegenheid alcohol schenkt aan zijn klanten.	Ondernemers	Soms valt dit product samen met Horecaexploitatievergunning	Medebewind Art. 3 Drank- en Horecawet	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen
G48	Horecaexploitatievergunning aanvragen	• Horeca, exploitatievergunning	Wilt een onderneming een horecabedrijf exploiteren, dan heeft de onderneming een exploitatievergunning nodig van de gemeente. Deze vergunningsplicht geldt voor elk horecabedrijf. Ook als de onderneming geen alcoholhoudende drank serveert, moet een	Ondernemers	Het kan voorkomen dat er onderscheid wordt gemaakt in met alcoholische drank en zonder alcoholische drank.	Autonoom (exploitatievergunning is gebaseerd op lokale	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%)

ID	Naam Overheidsproduct	Synoniemen	Toelichting	Doelgroep	Opmerkingen c.q. Bijzonderheden	Wettelijke verplichting	Volwassenheidsniveaus
			exploitatievergunning worden aangevraagd.			regelgeving zoals de apv en het bestemmingsplan)	Product niet kunnen waarnemen
G49	Terrasvergunning aanvragen	• Terras plaatsen, vergunning	Als de onderneming een terras wilt plaatsen bij het horecabedrijf is er een terrasvergunning nodig.	Ondernemers	Dit product hangt soms samen met de exploitatievergunning. Daarnaast kan het voorkomen dat een melding volstaat. Indien dit het geval is dan is de wijze waarop de melding kan worden ingediend vastgelegd	Medebewind Art 7 lid3 Drank- en Horecawetgeving	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen
G50	Ontheffing sluitingstijden aanvragen	• Openingstijden winkel, ontheffing • Openings- en sluitingstijden horeca, ontheffing • Verlaatje	De winkeltijdenwet bepaalt op welke tijden winkels open mogen zijn. Wil de onderneming buiten de normale openingstijden geopend zijn, dan moet er een ontheffing aangevraagd worden.	Ondernemers		Medebewind Art. 3 Winkeltijdenwet Art. 4 lid 1 sub a Drank- en Horecawet	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen
G51	Dit product is gebundeld met G46	-	-	-	-		-

ID	Naam Overheidsproduct	Synoniemen	Toelichting	Doelgroep	Opmerkingen c.q. Bijzonderheden	Wettelijke verplichting	Volwassenheidsniveaus
G52	Rioolaansluiting	• Rioolvergunning	Aanvraag in verband met nieuwbouw of renovatie ten behoeve aan een aansluiting op het rioolstelsel (laten leggen of vervangen).	Ondernemers		Medebewind Art. 10.33 lid 1 Wet Milieubeheer	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen
G53	Speelautomatenvergunning	• Gokkastenvergunning • Aanwezigheidsvergunning	Als er speelautomaten (gokkasten) geplaatst wensen te worden in een horecabedrijf.	Ondernemers	Dit product hangt soms samen met de exploitatievergunning.	Medebewind Art. 30b Wet op de kansspelen	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen
G54	Dit product is gebundeld met G46	-	-	-	-		-
G55	Dit product is gebundeld met G35	-	-	-	-		-

ID	Naam Overheidsproduct	Synoniemen	Toelichting	Doelgroep	Opmerkingen c.q. Bijzonderheden	Wettelijke verplichting	Volwassenheidsniveaus
G56	Gehandicaptenparkeerplaats		Als u gehandicapt bent, kunt u een gehandicapten-parkeerplaats aanvragen vlakbij uw huis. De gehandicapten-parkeerplaats is alleen voor uw eigen auto. Een gehandicaptenparkeer-plaats kunt u krijgen binnen of buiten een betaald parkeerzone.	Burgers		Autonoom	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen
G57	Gehandicaptenparkeerkaart	• Europese gehandicapten-parkeerkaarten • Gehandicapten-parkeerplaatsen kaart • Parkeervergunning voor gehandicapten	Als u gehandicapt bent, kunt in aanmerking komen voor een Europese gehandicaptenparkeerkaart. Deze kaart kan in heel Nederland en alle lidstaten van de Europese Unie worden gebruikt.	Burgers	Het kan voorkomen dat er onderscheid wordt gemaakt in gehandicapten-bestuurdersparkeer-kaarten en gehandicapten-passagiersparkeer-kaarten	Medebewind Regeling gehandicaptenparkeerkaart Art. 49 Besluit administratieve bepalingen inzake het wegverkeer	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen
G58	Doorgeven vakantie bij bijstand	• Bijstand, vakantie melden • Bijstandsuitkering, verblijf buitenland	Indien u een bijstandsuitkering ontvangt en op vakantie gaat in Nederland of het buitenland dient u dit te melden. Wijzigingen in een vakantieperiode die u eerder hebt gemeld, geeft u ook door.	Burgers		Medebewind Participatiewet Art 17 j˚13 lid 1 sub e	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%)

ID	Naam Overheidsproduct	Synoniemen	Toelichting	Doelgroep	Opmerkingen c.q. Bijzonderheden	Wettelijke verplichting	Volwassenheidsniveaus
							Product niet kunnen waarnemen
G59	Doorgeven inkomenswijziging bij bijstand	• Bijstand, wijzigingen doorgeven • Bijstandsuitkering, inkomsten doorgeven Bijstandsuitkering, wijzigingen financiële situatie doorgeven	Indien u een bestandsuitkering ontvangt dienen wijzigingen in de financiële situatie van u of uw partner doorgegeven te worden (bijvoorbeeld wijzigingen omtrent deeltijdwerk, vrijwilligerswerk, klusjes, alimentatie, erfenis, studiefinanciering, bankrekeningnummer, aanschaf van een auto en het stopzetten van een studie van de kinderen).	Burgers		Medebewind Participatiewet Art.11 lid 1 j˚ art. 17	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen
G60	Kansspelvergunning aanvragen	• Loterij organiseren • Loterij • Prijsvraag Bingo organiseren	Voor een kansspel heeft een burger soms een vergunning nodig.	Burgers		Medebewind Wet op de kansspelen	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen
G61/ G64	Omgevingsvergunning (Dit product is nieuw toegevoegd in meting 2016)	•	Voor de meeste bouw- en sloopwerkzaamheden aan een uw huis of bedrijfspand is er een omgevingsvergunning nodig. Daarnaast kan de Omgevingsvergunning ook van toepassing zijn op het plaatsen van een	Ondernemers/Burgers	De omgevingsvergunning dient via het Omgevingsloket te worden aangevraagd. Als een gemeente een duidelijke link/verwijzing naar het Omgevingsloket maakt dan scoort zij	Medebewind Hoofdstuk 2 WABO	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%)

ID	Naam Overheidsproduct	Synoniemen	Toelichting	Doelgroep	Opmerkingen c.q. Bijzonderheden	Wettelijke verplichting	Volwassenheidsniveaus
			beschoeiing of een activiteit op of aan een dijk.		niveau 4 (100%). Indien dit niet het geval is scoort zij niveau 1 (0%).		Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen
G62	Toeristenbelasting aanmelding (Dit product is nieuw toegevoegd in meting 2016)	• Hotel • Bed and Breakfast	Voor personen die overnachten in de gemeente en niet staan ingeschreven bij de gemeentelijke basisadministratie van de gemeente, wordt toeristenbelasting geheven. Hiervoor dient men aangemeld te zijn voor toeristenbelasting	Ondernemers		Autonoom Art. 224 Gemeentewet	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen
G63	Doorgeven overlijden (Dit product is nieuw toegevoegd in meting 2016)	•	Als iemand in Nederland overlijdt, moet dat worden aangegeven bij de gemeente. De aangifte vindt plaats in de gemeente waar de persoon is overleden. Meestal geeft de begrafenisondernemer het overlijden door via de overlijdensaangifte.	Ondernemers		Medebewind Art. 2.51 Wet basisregistratie personen	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen

2.2 Productomschrijving provincies

ID	Naam Overheidsproduct	Synoniemen	Toelichting	Doelgroep	Opmerkingen c.q. Bijzonderheden	Wettelijke verplichting	Volwassenheidsniveaus
P01	Aanleggen van kabels in provinciale (vaar)weg, verzoek	• Aanleggen van kabels in provinciale (vaar)weg, vergunning	Overheden en bedrijven die leidingen of kabels willen aanleggen in, onder of langs door de provincie beheerde (vaar)wegen, moeten daarvoor bij de provincie per legging een verzoek indienen.	Ondernemers	Kan onderscheid gemaakt worden in kabels en leidingen die niet of wel onder de Telecommunicatiewet (Tw) vallen.	Autonoom	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen
P02/ P03	Dwangsom bij niet tijdig beslissen van provincie	• Wanneer wij niet tijdig beslissen • Wet dwangsom en beroep bij niet tijdig beslissen	Iedereen die een aanvraag indient bij de overheid, wil zo snel mogelijk weten waar hij/zij aan toe is. Wanneer het Rijk, een provincie of een gemeente niet tijdig een beslissing neemt kan een persoon of bedrijf van de overheid een dwangsom eisen en/of rechtstreeks beroep instellen.	Burgers/ Ondernemers		Medebewind Art. 4:17 Awb	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen
P04/ P05	Milieubeheer, verzoek handhaving	• Handhavingsverzoek, milieuklacht	Bedrijven moeten zich houden aan de regels die voortvloeien uit de Wet milieubeheer. Deze wet ziet niet alleen toe op het voorkomen van vervuiling, maar moet ervoor zorgen dat de omgeving zoveel mogelijk gevrijwaard is van overlast (bijvoorbeeld	Burgers/ Ondernemers		Medebewind 18.2 wet Milieubeheer	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%)

ID	Naam Overheidsproduct	Synoniemen	Toelichting	Doelgroep	Opmerkingen c.q. Bijzonderheden	Wettelijke verplichting	Volwassenheidsniveaus
			door geluid of stank). Het gaat hierbij over milieu in de betekenis van 'omgeving'. Wanneer iemand zich niet aan de milieuregels houdt, kan een persoon of bedrijf vragen of de regels worden gehandhaafd. Hij/zij dient dan een handhavingsverzoek in.				Product niet kunnen waarnemen
P06/ P07	Ontheffing Verordening ruimte (Product is meegenomen in het onderzoek van 2014 en 2015. In meting 2016 is het product niet meegenomen)	• Verordening ruimte <provincie> • Ontheffing omgevingsverordening	In bepaalde gevallen kunnen gemeenten of ondernemers ontheffing aanvragen om een ruimtelijke ontwikkeling die strijdig is met de Verordening ruimte toch mogelijk te maken	Ondernemers/ Gemeenten	Dit product dient ook beoordeeld te worden voor gemeenten.		Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen
P08/ P09	Subsidie (generiek)		Een subsidie is een verzamelnaam voor het instrumentarium dat de overheid heeft om beleidspunten te stimuleren.	Burgers/ Ondernemers	In eerste instantie wordt hier de algemene aanvraag van een subsidie beoordeeld.	Autonoom	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen
P10	Strokenbord, toestemming voor plaatsing	• Aanduidings- / verwijsborden	Het bord kan verwijzen naar recreatieve bestemming, bedrijf, etc. Wanneer een ondernemer een verwijzing wilt naar zijn/haar bedrijf of kantoor	Ondernemers		Autonoom	Niveau 1 (0%)

ID	Naam Overheidsproduct	Synoniemen	Toelichting	Doelgroep	Opmerkingen c.q. Bijzonderheden	Wettelijke verplichting	Volwassenheidsniveaus
		• Strokenbord toestemming voor plaatsing • Strokenbord plaatsen • Ontheffing • Formulier: Standaard aanvraagformulier Wegenreglement artikel 11, lid 1, sub l	langs de weg, dan heeft hij/zij daar toestemming voor nodig.				Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen
P11	Ontgrondingsvergunning	• Ontgrondingen, aanvraag vergunning • Ontgrondingenwet	Ontgronding is het winnen van delfstoffen in zee of op het land. Voor ontgronding, zoals bijvoorbeeld zandwinning, is een vergunning vereist.	Ondernemers		Medebewind Art. 8 Ontgrondingswet	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen
P12/ P13	Watervergunning		Als een persoon of bedrijf activiteiten verricht in oppervlaktewater of met grondwater is in sommige gevallen een watervergunning nodig. Het gaat hierbij om het onttrekken van water aan de grond of het lozen van grondwater, oppervlaktewater of regenwater.	Burgers/ Ondernemers	In sommige gevallen is een melding voldoende. Dit wordt hier niet beoordeeld. Vanaf 1 april 2012 vaak via het omgevingsloket Online (OLO).	Medebewind Waterwet art. 6.2. lid 1 sub a	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen

ID	Naam Overheidsproduct	Synoniemen	Toelichting	Doelgroep	Opmerkingen c.q. Bijzonderheden	Wettelijke verplichting	Volwassenheidsniveaus
P14	Wegenverkeerswet 1994, Voertuigreglement en het Reglement verkeersregels en verkeerstekens, ontheffing	• Ontheffing Wegenverkeerswet 1994, Voertuigreglement en het Reglement verkeersregels en verkeerstekens	In de wegenverkeerswet 1994 staan regels en verkeerstekens die gelden op de openbare wegen. Als een persoon of bedrijf ontheffing wil van één van deze regels, dan kan hij/zij dit aanvragen bij de beheerder van de weg. In sommige gevallen is dit de provincie.	Ondernemers		Medebewind Art. 149 e.v. Wegenverkeers wet	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen
P15	TUG-ontheffing	• Aanvragen ontheffing Wet luchtvaart • TUG-ontheffing	Het opstijgen en landen van bijvoorbeeld helikopters, snorvliegers, etc. mag in principe alleen maar op de daarvoor aangewezen luchthavens. Om - tijdelijk - op te stijgen of te landen buiten een luchthaven, moet een ontheffing aangevraagd worden.	Ondernemers		Medebewind Art. 8a.51 Wet luchtvaart	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen
P16/ P17	Bezwaar tegen beslissing provincie	• Bezwaar maken tegen een besluit	Als een persoon of bedrijf het niet eens is met een besluit van de provincie. Er kan bezwaar gemaakt worden over een schriftelijke beslissing van het bestuursorgaan. Dit kan alleen als de melder een betrokkene is.	Burgers/ Ondernemers		Medebewind Hoofdstuk 6 AWB	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%)

ID	Naam Overheidsproduct	Synoniemen	Toelichting	Doelgroep	Opmerkingen c.q. Bijzonderheden	Wettelijke verplichting	Volwassenheidsniveaus
							Product niet kunnen waarnemen
P18/ P19	Gedraging van provincie, klacht	• Klacht over de provincie	Gedragingen zijn de manier waarop burgers worden behandeld door ambtenaren of bestuurders van de provincie. Bijvoorbeeld op de manier waarop een bestuursorgaan van de provincie zich in een bepaalde situatie naar een persoon of bedrijf heeft gedragen. Ook een klacht over het gedrag van een persoon, die werkt voor de provincie. De klacht moet wel gaan over gedrag.	Burgers/ Ondernemers		Medebewind 9:1 e.v. AWB	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen
P20/ P21	Klacht of melding over een zwembad	• Hygiëne en veiligheid van zwembaden • Kwaliteit van zwemwater	Klachten over de hygiëne, veiligheid of waterkwaliteit van een zwembad.	Burgers/ Ondernemers	Dit gaat niet over het oprichtingen van een badinrichting. Dit product kan worden vermeld onder melden van een milieuklacht.	Autonoom	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (50%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen
P22	Klacht of melding over zwemlocaties in open water	• Hygiëne en veiligheid van zwemlocaties • Kwaliteit van zwemwater	Klachten over de hygiëne, veiligheid of waterkwaliteit van een zwembad.	Burgers	Dit gaat niet over het oprichtingen van een badinrichting. Dit product kan worden vermeld onder melden van een milieuklacht.	Autonoom	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (50%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen
P23/ P24	Melding doorgeven over natuur en landschap		Bij de bescherming van natuur en landschap wordt door de provincie ook gebruik gemaakt van de 'oor-en-oog' functie van burgers of ondernemers. Zij	Burgers/ Ondernemers		Autonoom	Niveau 1 (0%)

ID	Naam Overheidsproduct	Synoniemen	Toelichting	Doelgroep	Opmerkingen c.q. Bijzonderheden	Wettelijke verplichting	Volwassenheidsniveaus
			kunnen hun meldingen van aantasting van natuur en landschap doorgeven.				Niveau 2 (50%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen Product niet kunnen waarnemen
P25	Vuurwerk, ontbrandingsmelding of ontbrandingstoestemming	• Ontbrandingstoestemming	Als een bedrijf vuurwerk wil afsteken, dan moet het bedrijf toestemming vragen aan de provincie. Dit heet een ontbrandingstoestemming.	Ondernemers	Hier gaat het om een aanvraag, de meldingen worden bij P26 beoordeeld. Vaak geregeld via het landelijk meld- en informatiepunt.	Medebewind Art. 3B.3a Vuurwerkbesluit	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen
P26	Vuurwerk, ontbrandingsmelding of ontbrandingstoestemming	• Vuurwerk ontbranden	Als een bedrijf vuurwerk wil afsteken moet dit vooraf gemeld worden bij de provincie. Dit heet een ontbrandingsmelding.	Ondernemers	Hier gaat het om een melding, de aanvragen worden bij P25 beoordeeld. Vaak geregeld via het landelijk meld- en informatiepunt.	Medebewind Art. 3B.3a lid 10 Vuurwerkbesluit	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen

ID	Naam Overheidsproduct	Synoniemen	Toelichting	Doelgroep	Opmerkingen c.q. Bijzonderheden	Wettelijke verplichting	Volwassenheidsniveaus
P27	Bodem, melding verontreiniging of aantasting	• Bodemverontreinigi ng (melding)	Dit is een melding over verontreiniging of aantasting van de bodem. Dit moet zo snel mogelijk ingediend worden nadat het opgemerkt is, of als de melder zelf zulke activiteiten gaat (laten) doen.	Ondernemers		Medebewind Art. 27 Wet bodembescher ming	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen
P28	Machtigingsformulier bodemsanering (Product is meegenomen in het onderzoek van 2014 en 2015. In meting 2016 is het product niet meegenomen)		Machtigingsformulier voor het aanvragen van een besluit over bodemsanering. Bij sanering moet de provincie instemmen met het saneringsplan.	Ondernemers	Het kan voorkomen dat dit product wordt vermeld onder bodemverontreiniging (P27/P28).		Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen
P29	Besluit over instemming met een evaluatieverslag bodemsanering (Product is meegenomen in het onderzoek van 2014 en 2015. In meting 2016 is		Na de uitvoering van de sanering of een fase hierin, dient een bedrijf binnen een bepaalde tijd een evaluatieverslag van de sanering in bij de provincie.	Ondernemers	Het kan voorkomen dat dit product wordt vermeld onder bodemverontreiniging (P27/P28).		Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen

ID	Naam Overheidsproduct	Synoniemen	Toelichting	Doelgroep	Opmerkingen c.q. Bijzonderheden	Wettelijke verplichting	Volwassenheidsniveaus
	het product niet meegenomen)						
P31/ P32	Beschermde inheemse diersoorten Flora- en faunawet, ontheffing (Dit product is nieuw toegevoegd in meting 2016)		U mag niet zomaar beschermde diersoorten doden of planten plukken. Maar dit kan nodig zijn vanwege de volksgezondheid en de openbare veiligheid. Het kan ook zijn dat dit bij wet verplicht is. U moet dan een ontheffing aanvragen.	Ondernemers/Burgers	Over heel Nederland voert de Faunabeheereenheid dit beleid uit, maar verzoeken kunnen ook bij provincies worden ingediend.	Medebewind Art. 65 Flora- en Faunawet	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen
P33	Wedstrijden op de weg, ontheffing (Dit product is nieuw toegevoegd in meting 2016)		U bent verplicht om een ontheffing aan te vragen als u wedstrijden wilt houden op de openbare weg.	Ondernemers		Medebewind Art 148 lid 1 sub b Wegenverkeerswet	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen
P34	Milieuklachten, melding (Dit product is nieuw toegevoegd in meting 2016)		Klachten over bijvoorbeeld stank, lawaai, vliegverkeer, rook of andere milieuvervuilende zaken.	Burgers		Medebewind Art. 18.2 lid 1 sub c Wet milieubeheer	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (50%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen

ID	Naam Overheidsproduct	Synoniemen	Toelichting	Doelgroep	Opmerkingen c.q. Bijzonderheden	Wettelijke verplichting	Volwassenheidsniveaus
P38	Bijzonder transport provinciale weg, ontheffing (Dit product is nieuw toegevoegd in meting 2016)		Voor een transport dat afwijkt van de regels over het maximale gewicht, breedte en lengte dient een ontheffing te worden aangevraagd	Ondernemers	Het RDW beheert dit door heel Nederland, maar de beheerders van de wegen op een lager niveau kunnen hier ook aanvragen over ontvangen.	Medebewind Art. 149 e.v. Wegenverkeerswet	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen
P39	Bijzonder transport provinciale vaarweg, ontheffing (Dit product is nieuw toegevoegd in meting 2016)		De provincie beheert vaarwegen. Als men met een vaartuig met afwijkende afmetingen gebruik wilt maken van een vaarweg of men wilt de vaarweg gebruiken voor een bijzonder transport dan dient een ontheffing te worden aangevraagd	Ondernemers		Medebewind Art. 7 Scheepvaartwet	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen
P40	Sportmotoren, geluidsoverschrijding, ontheffing (Dit product is nieuw toegevoegd in meting 2016)		Sportmotoren mogen het maximale geluidsniveau niet overschrijden. Onder sportmotor wordt daarbij verstaan: een motorrijtuig op minder dan 4 wielen. Verder heeft de motor geen (normaal) kenteken en de motor is bedoeld voor de beoefening van de motorsport. Er kan ontheffing worden aangevraagd voor het verbod op overschrijding van het maximale geluidsniveau.	Ondernemers		Medebewind Art. 3 lid 2 Besluit geluidproductie Sportmotoren	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen

2.3 Productomschrijving waterschappen

ID	Naam Overheidsproduct	Synoniemen	Toelichting	Doelgroep	Opmerkingen c.q. Bijzonderheden	Wettelijke verplichting	Volwassenheidsniveaus
W01/W02	Watervergunning		Wanneer een persoon of bedrijf activiteiten verricht in oppervlaktewater of grondwater, zoals afvalwater lozen op oppervlaktewateren, grondwater onttrekken, een waterberging aanleggen, water dempen of bouwen bij een waterstaatswerk, dan is een watervergunning nodig.	Burgers/ Ondernemers	Sinds 22 december 2009 is de Waterwet in werking getreden. Deze wet heeft acht oude waterwetten samengevoegd. Vanaf 1 april 2012 vaak via het omgevingsloket Online (OLO).	Medebewind Art. 6.2. lid 1 sub a Waterwet	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen
W03/W04	Waterschapsbelasting bezwaar en beroep	• Bezwaar indienen • Bezwaar tegen aanslag	Indien een persoon of bedrijf het niet eens is met een aanslag van de Waterschap, kan hij/zij binnen een aantal weken na de aanslag een bezwaarschrift indienen.	Burgers/ Ondernemers		Medebewind Art. 123 e.v. Waterschapswet	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen
W05/W06	Waterschapsbelasting kwijtschelding	• Kwijtschelding van waterschapsbelasting	Wanneer een persoon of bedrijf niet in staat is om een belastingaanslag te betalen, kan deze onder bepaalde voorwaarden geheel of gedeeltelijk kwijtgescholden worden.	Burgers/ Ondernemers		Medebewind Art. 144 Waterschapswet	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%)

ID	Naam Overheidsproduct	Synoniemen	Toelichting	Doelgroep	Opmerkingen c.q. Bijzonderheden	Wettelijke verplichting	Volwassenheidsniveaus
							Product niet kunnen waarnemen
W07/W08	Melding incidenten m.b.t. waterhuishouding	• Melding incident of klacht watersysteem • Een melding doen	Een waterschap voorkomt overstroming, vervuiling, verdroging en uitsterven. Door middel van een melding wordt de waterschap op de hoogte gehouden van iets ongewoons. Dit kan gaan over: vervuild water, blauwalg, wateroverlast, etc.	Burgers/ Ondernemers	Het kan voorkomen dat er onderscheid wordt gemaakt in spoed of geen spoed. Daarnaast valt dit product soms onder contact.	Autonoom	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (50%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen
W09/W10	Melding werkzaamheden water of dijk	• Melding van werkzaamheden rondom het water • Melding activiteit • Bouwen in de buurt van water of dijk	Wanneer een persoon of bedrijf wil bouwen vlakbij dijken of sloten, dan zal er een melding ingediend moeten worden.	Burgers/ Ondernemers	In dit geval wordt er gekeken naar meldingen en niet vergunningen. Sinds 22 december 2009 is de Waterwet in werking getreden. Deze wet heeft acht oude waterwetten samengevoegd, waaronder bouwen in de buurt van water of dijk. Sindsdien komt het ook voor dat de vergunning via het omgevingsloket online worden aangevraagd.	Autonoom	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen
W11/W12	Contactformulier		Het gaat hier om een contactformulier voor algemene vragen of opmerkingen richting de Waterschappen.	Burgers/ Ondernemers		Autonoom	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (50%) Niveau 4 (100%): Product niet kunnen waarnemen

ID	Naam Overheidsproduct	Synoniemen	Toelichting	Doelgroep	Opmerkingen c.q. Bijzonderheden	Wettelijke verplichting	Volwassenheidsniveaus
							Wanneer er gebruik wordt gemaakt van sociale media, zoals Facebook of Twitter wordt er 100% toegekend.
W13/W14	Bezwaar beslissing bestuursorgaan	• Bezwaar tegen beslissing bestuursorgaan • Bezwaar maken	Wanneer een persoon of bedrijf het niet eens is met een beslissing van het Waterschap, kan er een bezwaarschrift tegen ingediend worden.	Burgers/ Ondernemers		Medebewind Art. 6.1 Awb e.v	Niveau 1 (0%) Niveau 2 (33%) Niveau 3 (66%) Niveau 4 (100%) Product niet kunnen waarnemen

voorstel

Zwolle

Overdracht College-Raad

Datum 12 mei 2017

onderwerp	Uitwerking motie declaratiefonds voor volwassenen (20.35 - 21.30 uur)
portefeuillehouder	Nelleke Vedelaar
informant	Dekker, Astrid (3268)
medeopstellers	
afdeling	Maatschappelijke Ontwikkeling
bijlagen	Voorstel: Beslisnota Uitwerking motie declaratiefonds voor volwassenen

Voorgesteld besluit raad

1. in te stemmen met het voornemen van het college de declaratieregeling voor participatie van volwassenen in te stellen,
2. de regeling te evalueren als 50% van het budget benut is,
3. in te stemmen met financiële dekking voor de declaratieregeling participatie voor volwassenen ter grootte van € 500.000 binnen programma 4 Inkomen (€ 250.000 ten laste van 2017 en € 250.000 ten laste van 2018),
4. de motie Invoering declaratiefonds (participatie voor volwassenen) als afgedaan te beschouwen.

voorstel

Zwolle

Beslisnota voor de raad

Datum 18 april 2017

Openbaar

Onderwerp	Uitwerking motie declaratiefonds voor volwassenen
Versienummer	
Portefeuillehouder	Nelleke Vedelaar
Informant	Astrid Dekker
Afdeling	Maatschappelijke Ontwikkeling / OWS
Telefoon	(038) 498 3268
Email	A.M.Dekker@zwolle.nl
Bijlagen	Geen

De raad wordt voorgesteld te besluiten om:

1. in te stemmen met het voornemen van het college de declaratieregeling voor participatie van volwassenen in te stellen,
2. de regeling te evalueren als 50% van het budget benut is,
3. in te stemmen met financiële dekking voor de declaratieregeling participatie voor volwassenen ter grootte van € 500.000 binnen programma 4 Inkomen (€ 250.000 ten laste van 2017 en € 250.000 ten laste van 2018),
4. de motie Invoering declaratiefonds (participatie voor volwassenen) als afgedaan te beschouwen.

Datum 18 april 2017

Inleiding
Met de motie Invoering declaratiefonds (participatie voor volwassenen) aangenomen in de raadsvergadering van 11 november 2016, vraagt de raad om de voorstellen voor een declaratiefonds of stadspas voor volwassenen uit te werken, zodat ook voor inwoners met een laag inkomen de mogelijkheid voor creatieve educatie, sport en welbevinden mogelijk is. In deze nota wordt u geïnformeerd over de resultaten.

Om te komen tot uitgewerkte voorstellen is een oproep gedaan tijdens de stadsdialoog van Zwolle Armoedevrij! en zijn er gesprekken gevoerd met o.a. ervaringsdeskundigen, betrokken raadspartijen en leden van de klankbordgroep van de participatieraad. Daarbij is aandacht besteed aan de wensen van de doelgroep en de mogelijkheden om daarbij aan te sluiten. Ook is verkend in welke vorm een stadspas of declaratiefonds voor participatie voor volwassenen zou passen binnen de specifieke Zwolse situatie en de vele bestaande initiatieven in de stad om mensen met een laag inkomen te ondersteunen bij participatie. Ook zijn voor en nadelen van een aantal mogelijke varianten, evenals wettelijke- en uitvoeringsvoorwaarden verkend.

Welke participatievormen vergoeden?
Het bestaande aanbod in de stad voor participatiemogelijkheden en financiële ondersteuning daarbij is divers. Veel (gratis) participatiemogelijkheden staan op www.samenzwolle.nl, en via diverse partijen worden er mogelijkheden voor ontspanning, ontmoeten, vakanties voor minima geboden. Aanvullend daarop kwamen veel individuele wensen naar boven. Met een laag inkomen verandert er veel in je leven. “Je bezuinigt op veel, voeding, abonnementen en lidmaatschappen, je kan niet meer uit eten of een keer naar de film, reizen wordt duur. Hierdoor verandert er veel in je leven, zelfs je vriendenkring verandert. Een extraatje, in welke vorm dan ook, zou wenselijk zijn.” aldus een ervaringsdeskundige. Als grote gemene deler werden genoemd een tegemoetkoming voor vervoer, sport en cultuur met name bibliotheek, film, theater, museum. Die kosten zijn voor veel mensen een probleem. Keuzemogelijkheid voor een vergoeding zou goed aansluiten bij de behoefte.

Hoe vergoeden, via fonds of stadspas?
De motie vraagt om voorstellen voor declaratiefonds en stadspas. Beide ideeën zijn verkend. Het gaat erom hoe het gebruik zo makkelijk mogelijk kan zijn voor de doelgroep en hoe het aanbod zo divers mogelijk en samen met de stad kan worden geboden. Er zijn in Zwolle projecten, activiteiten en regelingen die zijn gericht op het voorkomen van sociaal isolement en het bevorderen van maatschappelijke participatie. Veel bedrijven steunen dit aanbod, bijvoorbeeld via een bijdrage aan de kerstpakkettenactie, het sinterklaasfeest of donaties aan de Voedselbank, aan wervingsacties van fondsen en stichtingen, via eigen initiatieven zoals Niemand krijgt de schuld. Partijen weten elkaar te vinden. Ook zijn er al meerdere initiatieven om met alternatieve betaalmiddelen iets extra’s of korting te kunnen bieden. Zo heeft Gift City Twinkels, is er Zwolse Pepermunt om geld zoveel mogelijk binnen Zwolle te laten circuleren en zijn er ruilkringen via Lets Zwolle waar je duiten kunt verdienen en met duiten kunt betalen. Over deze alternatieve betaalmiddelen kwamen enthousiaste verhalen.

De vraag rees in hoeverre de introductie van een Zwolse stadspas hier toegevoegde waarde zal hebben of juist concurrerend zal zijn aan de vele goedlopende initiatieven. Ook werd vanuit de doelgroep als risico benoemd, dat de stadspas als stigmatiserend kan worden ervaren. Aansluiten op bestaande passystemen, zoals van de Rova, is ook besproken. Het is dan vooral van belang dat iedereen de pas gebruikt en niet alleen de minima, want daarmee zou het toch een stigmatiserende pas worden. Het invoeren van een systeem van een stadspas heeft hoge uitvoeringskosten, zowel in

de aanloop als in het onderhoud. De kans op succesvolle werking is gezien de vele initiatieven die er al zijn, moeilijk te voorspellen en zal pas op lange termijn zichtbaar zijn.

Een andere mogelijke wijze voor vergoeding zou via declaratie bij een fonds kunnen zijn. Voor kinderparticipatie zijn er dergelijke fondsen, zowel lokale als landelijke. Voor volwassenparticipatie zijn deze fondsen echter niet bekend. Voor een fonds zal dus in Zwolle een nieuwe stichting opgericht moeten worden met bestuursleden die zich willen inzetten voor fondsenwerving. Ook hier is moeilijk te voorspellen in hoeverre hier animo voor is en in hoeverre de nieuwe stichting succesvol zal zijn in het werven van extra gelden zonder daarbij concurrerend te zijn aan het bestaande. Het oprichten van een lokaal Zwols fonds lijkt met eenmalig geld en de wens om op korte termijn een regeling in te voeren geen reële optie.
Daarnaast zal ook bekeken moeten worden waar de uitvoering van het fonds wordt belegd. Bij de fondsen voor kinderparticipatie in Zwolle bleek dit in het verleden een tijdrovende bezigheid voor de (vrijwillige) bestuursleden en ondersteunt de gemeente nu bij de uitvoering. Het ligt voor de hand dat ook voor volwassenparticipatie de uitvoering bij de gemeente belegd wordt. Op grond van de gemeentewet mag de gemeente een tegemoetkoming verlenen voor bevordering van deelname aan culturele, maatschappelijke en sportieve voorzieningen en activiteiten door het instellen van een declaratieregeling.

Beoogd effect
Gezien bovenstaande verkenning en de motie die oproept om met voorstellen te komen, heeft het college besloten om een gemeentelijke declaratieregeling voor volwassenparticipatie in te voeren in 2017. Met de in te voeren declaratieregeling wordt aan volwassenen uit huishoudens met een laag inkomen volgens de Zwolse armoedegrens de mogelijkheid geboden om een tegemoetkoming aan te vragen voor de kosten voor participatie. Zodat zij ondanks hun beperkte financiële situatie mogelijkheden hebben voor deelname aan culturele, maatschappelijke en sportieve voorziening. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan preventie van zwaardere sociale problematiek.

Argument

1.1 De mogelijkheden voor vergoeding binnen de regeling sluit zoveel mogelijk aan bij de wensen van de doelgroep.
Het declaratiefonds vergoedt een beperkt aantal opties voor participatie. Deze posten sluiten voldoende aan bij de diverse wensen van de doelgroep. En het college acht het van belang dat alle posten het hele jaar door participatie stimuleren. Door het aantal beperkt te houden kunnen we behoefte en gebruik goed monitoren, evenals effecten in de stad op overig aanbod. Bovendien houden we met een beperkt aantal keuzes de uitvoeringskosten laag, omdat we een snelle en eenvoudige toets kunnen uitvoeren. . Op basis van de verkenning is college voornemens om voor de volgende vormen van participatie een tegemoetkoming te verlenen.

1. Tegemoetkoming in de kosten voor lidmaatschap van de bibliotheek (€ 57,50 per jaar)
   Een jaar lang onbeperkt boeken en dvd's lenen. Daarnaast kunnen in de stadkamer kranten, tijdschriften worden gelezen en zijn er computers en wifi beschikbaar. Ook is in Zwolle veel informatie te vinden in de Stadkamer over cursus- en cultureel aanbod in de stad, er zijn Walk en Talks en is er volop ruimte om te ontmoeten. Lidmaatschap voor een partner (en voor kinderen tot 18 jaar) is gratis. De bibliotheek biedt ook een boekendienst aan huis, voor wie niet zelfstandig naar de Stadkamer kan komen.

De bibliotheekpas biedt veel extra voordelen aan alle leden, zoals bijvoorbeeld korting op toegang bij musea, film en theaterkaartjes. Op de site www.voordeelmetjebiebpas.nl staat een totaaloverzicht met lokale en landelijke kortingsmogelijkheden. Het aanbod in Zwolle is wisselend en bestaat op een dag in maart 2017 bijvoorbeeld uit korting op toegang Fundatie, korting op lidmaatschap kunstuitleen, korting op de uitvoering van de Mattheus Passie en korting op toegang tot de World Press Photo2016.

2. Tegemoetkoming voor vervoerskosten
   Vervoer blijkt bij participatie vaak een grote kostenpost. Niet iedereen kan altijd elk bezoek aan bijvoorbeeld familie, sportclub of bibliotheek lopend of fietsend afleggen. De regeling biedt een vergoeding van € 60 per jaar voor het opladen van een ov kaart. Daarmee kan gebruik gemaakt worden van bus- en treinvervoer in Zwolle en daarbuiten.
3. Tegemoetkoming van € 60 in de kosten voor sportmogelijkheden. Hierbij wordt gedacht aan een tegemoetkoming voor entree bij de Zwolse zwembaden, vergoeding bij Zwolse sportverenigingen en voor lidmaatschap van een sportschool.
4. Tegemoetkoming in de kosten van een museumjaarkaart € 59,90.

Omdat de bedragen nauwelijks verschillen qua hoogte wordt bij de declaratieregeling standaard € 60,00 vergoed per categorie. Het maximale aantal vergoedingen per persoon per jaar wordt gesteld op twee.

1.2 Een gemeentelijke declaratieregeling is snel en eenvoudig in te voeren.
Er zijn geen landelijke of lokale stichtingen of fondsen gericht op volwassenparticipatie waar we eenvoudig bij aan kunnen sluiten. Om toch snel tot een werkbare regeling te komen kunnen we gebruik maken van de mogelijkheden van de gemeentewet om een declaratieregeling in te voeren. De gemeentelijke declaratieregeling is snel in te voeren na het vaststellen van een verordening, eenvoudig aan te vragen voor de doelgroep. Ook gezien het incidentele karakter van de financiering is dit de meest praktisch oplossing, omdat er weinig kosten gemoeid zijn met opstarten (en eventueel stopzetten in de toekomst) van de regeling. De regeling zal deze zomer via een verordening worden vastgesteld. Daarin zal de uitvoering van de regeling worden beschreven. In lijn met onze visie op dienstverlening zal declaratie vooraf mogelijk zijn op basis van vertrouwen. Controle kan achteraf steekproefsgewijs plaatsvinden. Hierdoor blijven de uitvoeringskosten beperkt.

2.1 De gemeentelijke regeling biedt ruimte om verdere mogelijkheden te verkennen.
Het college is van mening dat een gemeentelijke regeling het beste past binnen de uitgangspunten van het huidige armoedebeleid, om samen te werken met partners en zoveel mogelijk het beschikbare geld bij de doelgroep terecht willen laten komen. Door te starten met een eenmalige gemeentelijke regeling kunnen we ervaring opdoen met het gebruik het gebruik goed monitoren en stimuleren. We kunnen ervaring opdoen en uitbreiding van de mogelijkheden verkennen. Daarbij zal met name gekeken worden hoe we binnen de declaratieregeling samenwerking met bedrijven kunnen realiseren. Enkele concrete ideeën/richtingen daarbij zijn om via de Stadkamer en de betrokken sportverenigingen te verkennen of extra gebruiks- of kortingsmogelijkheden geboden kunnen worden bij het lidmaatschap, bij voorkeur ook in samenwerking met bedrijven. Ook zullen we monitoren in hoeverre de bibliotheekpas gebruikt wordt door de doelgroep (om gebruik te maken via voordeelmetjebiebpas.nl) en door Zwolse bedrijven (om aanbiedingen te doen).

Risico's

Datum 18 april 2017

Bij een nieuwe regeling is het ongewis hoe het gebruik zich, met name in de eerste jaren ontwikkeld. Ook is er sprake van incidentele financiering. Het is daarom moeilijk in te schatten wanneer het budget van de declaratieregeling uitgeput zal zijn en hoelang de regeling uitgevoerd kan worden. De verwachting is dat met het budget de regeling voor 2017 en 2018 voldoende is.

Financiën
De financiële claim voor invoering van deze declaratieregeling voor participatie van volwassenen is € 500.000 incidenteel. Het bedrag is gebaseerd op een deelnamegraad van 50% tot 60% van de doelgroep (ongeveer 7.500 volwassen met een inkomen tot de Zwolse armoedegrens), een gemiddeld declaratiebedrag van € 100 en uitvoeringskosten met een zo licht mogelijk administratieve toets (uitvoeringskosten € 60.000). Het budget van € 500.000 wordt eenmalig beschikbaar gesteld binnen programma 4 Inkomen (€ 250.000 ten laste van 2017 en € 250.000 ten laste van 2018) en de besteding – afhankelijk van het gebruik van de regeling – loopt door in 2017, 2018 en eventueel verder.

Vervolg
De declaratieregeling zal worden uitgewerkt in een verordening. Verwachte ingangsdatum is 1 september 2017.
De raad zal via de gebruikelijk beleidsrapportages in voor- en najaar en op het moment dat het budget voor 50% gebruikt is, geïnformeerd worden over het gebruik, de ontwikkelingen van het aanbod en de financiële resultaten van de regeling. Evaluatie zal gebeuren in samenspraak met doelgroep en partners.

Communicatie
De nieuwe regeling zal onder de aandacht worden gebracht via diverse kanalen, zoals de websites van de gemeente en het sociaal wijkteam, via berichten in de wijzer, via de nieuwsbrief van de stadsdialoog, in overleggen met partners en via een netwerk van ervaringsdeskundigen. Ook zullen we waar mogelijk de doelgroep met een persoonlijke brief of aanvraagformulier op de hoogte stellen van de nieuwe regeling. Dit geldt met name voor degene die al gebruik maakt van een gemeentelijke minimaregeling, omdat we van deze groep al adresgegevens hebben.

Openbaarheid
Deze nota is openbaar.

Burgemeester en Wethouders van Zwolle,

de heer drs. H.J. Meijer, burgemeester

mevrouw mr. I. Geveke, secretaris